

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sanat Tarihi Anabilim Dalı

**İSTANBUL'DA
BEYKOZ KASRI VE MASLAK KASIRLARI**

Güney AYGÜL

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2018

İSTANBUL'DA
BEYKOZ KASRI VE MASLAK KASIRLARI

Güney AYGÜL

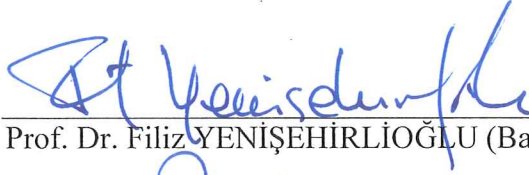
Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sanat Tarihi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2018

KABUL VE ONAY

Güney AYGÜL tarafından hazırlanan “İstanbul’da Beykoz Kasrı ve Maslak Kasırları” başlıklı bu çalışma, 29.05.2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

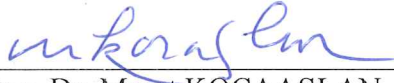
Prof. Dr. Filiz YENİŞEHİRLİOĞLU (Başkan)

Doç. Dr. Ayşe Pelin ŞAHİN TEKİNALP (Danışman)

Prof. Dr. Mehmet SEYİTDANLIOĞLU

Doç. Dr. Murat KOCAASLAN

Dr. Öğr. Üyesi Ünal ARAÇ

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Musa Yaşar SAĞLAM

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun [2] yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

[29.05.2018]

[İmza]

[Güney AYGÜL]

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

- Tezimin/Raporumun tamamı dünya çapında erişime açılabilir ve bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir.**

(Bu seçenikle teziniz arama motorlarında indekslenebilecek, daha sonra tezinizin erişim statüsünün değiştirilmesini talep etmeniz ve kütüphane bu talebinizi yerine getirirse bile, teziniz arama motorlarının önbelleklerinde kalmaya devam edebilecektir.)

- Tezimin/Raporumun [30.07.2020] tarihine kadar erişime açılmasını ve fotokopi alınmasını (İç Kapak, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) istemiyorum.**

(Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir, kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir.)

- Tezimin/Raporumun.....tarihine kadar erişime açılmasını istemiyorum ancak kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisinin alınmasını onaylıyorum.**

- Serbest Seçenek/Yazarın Seçimi**

06.08.2018

(İmza)

Güney AYGÜL

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, Tez Danışmanının Doç. Dr. Ayşe Pelin ŞAHİN TEKİNALP danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

(İmza)

Güney AYGÜL

*Varını yoğunu cömertçe benim eğitimim için harcayan, heyecanımın diri kalmasını
sağlayan 30.07.2018 tarihinde bu hayattan huzurlu bir şekilde ayrılan güzel insan
annem Fehime AYGÜL'ün anısına...*

TEŞEKKÜR

19. yüzyılda İstanbul'da inşa edilen Beykoz Kasrı ve Maslak Kasırlarının tanıtmak, belgelemek, literatüre yeni bir kaynak oluşturmaya çalışmak, Osmanlı mimarisindeki üslup hareketliliğini kavrayabilmek ve çalıştığım alana katkılar sağlayabilmek adına çıktığım bu yolda öncelikle bana göstermiş olduğu sabır, verdiği kararlılık duygusu, her görüşmemdeki candan yaklaşımı, yardımseverliği ve değerli fikirleri için tez danışmanım Doç. Dr. A. Pelin ŞAHİN TEKİNALP'e çok teşekkür ederim.

Tezimin öneri aşamasında bana şevk ve azim veren, her zaman yanımda olduğunu hissettiren, söylediğim her cümleyi sıkılmadan dinleyen ve tez süreci boyunca değerli yorumlarını itinayla paylaşan Doç. Dr. V. Macit TEKİNALP'e çok teşekkür ederim.

Yüksek lisans derslerinde ufuk açan görüşlerini paylaşan, inatçı tutumuyla her ne olursa olsun öğretme düşüncesinden alsa taviz vermeyen ve analiz yapma becerisini bana aşıl原因an Prof. Dr. Filiz YENİŞEHİRLİOĞLU'na çok teşekkür ediyorum.

Tezin tamamlanma aşamasında önerileri, yorumları ve görüşleriyle katkılar sağlayan Prof. Dr. Mehmet SEYİTDANLIOĞLU'na, Doç. Dr. Murat KOCAASLAN'a ve Dr. Öğr. Üyesi Ünal ARAÇ'a çok teşekkür ederim.

Yüksek lisans ders aşaması süresince sağduyulu yaklaşımları, yardımları ve bana göstermiş oldukları sabırlarından ötürü Dr. Öğr. Üyesi Fatih MÜDERRİSOĞLU'na ve Dr. Öğr. Üyesi Suat ALP'e çok teşekkür ederim.

Kişisel arşivini benimle paylaşan Maslak Kasırlarının eski Koruma Amiri Tahsin TOĞRAL'a, Beykoz Kasrı'nda görev yapan Koruma Amiri Kayahan KAZANCI'ya, kasırların çizimlerini ve fotoğraflarını benimle paylaşan TBMM Milli Saraylar Teknik-Fotoğraf Arşivi görevlilerine ve araştırma aşamasında bana yardımcı olan kütüphane çalışanlarına teşekkür ederim. Özellikle TBMM Milli Saraylar Teknik Arşivi'nde görev yapan meslektaşım Hilal Zeynep GÜLEN'e ayrıca teşekkürlerimi iletmek istiyorum.

T.C. Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nden edindiğim belgelerin transkripsiyonlarını yapan arkadaşlarım M. Burak ÖZDEMİR'e, S. Recep BÖLÜKBAŞ'a, Ankara'da beni dinginleştiren yegâne dert ortağım Betül ACAR'a, tezin son aşamasında manevi desteğini cömertçe paylaşan Viktoria VERENİCH'e çok teşekkür ederim.

Son olarak varlığıyla umutlarımın diri kalmasını sağlayan ve her konuda desteklerini bir gün bile esirgemeyen ağabeylerim; Suat, Sedat ve Süleyman AYGÜL'e, ablalarım; Bilge AYGÜL, Aygen AYGÜL, Meltem ASLAN, Saide YILDIRAN, Eylem ÖZEKİNCİ ve Figen SÜRMEİ' ye, kardeşlerim; Yeşim ve Soner AYGÜL'e en candan teşekkürlerimi sunuyorum.

Güney AYGÜL

Temmuz- 2018

ÖZET

[AYGÜL, Güney]. *[İstanbul'da Beykoz Kasrı ve Maslak Kasırları]*, [Yüksek Lisans Tezi], Ankara, [2018].

Çağdaşlaşma sürecinin en hareketli olduğu 19. yüzyılda hem Osmanlı hanedan üyelerinin inşa alanındaki talepleri hem de yapı üreticilerinin tasarım şablonları belirgin bir şekilde farklılaşmaktadır. Bu dönemde Avrupa etkili form ve üslup alıntılarını taşıyan birçok farklı tipte bina inşa edilir. Özellikle Osmanlı hanedan üyeleri finansörlüğünde sarayla ilişkili yapı üretici kadroları aracılığıyla İstanbul'da inşa edilen azametli saraylar, sosyal yaşamın kodlarındaki gelişimi simgeleyen kasırlar ve köşkler değişen mimari anlayışın, üslup farklılaşmasının ve beğeni çeşitliliğinin öncü örneklerini sunmaktadır. Tezin asıl odağını oluşturan Beykoz Kasrı ve Maslak Kasırları da mimarideki üslup farklılaşmasını ve dekorasyondaki beğeni çeşitliliğini örnekler niteliktedir.

Tezde 18.- 19. yüzyıl süresince değişen sosyal olgular, kültür ve sanat ortamını tetikleyen dinamikler kronolojik olarak aktarılarak Beykoz Kasrı ve Maslak Kasırları özelindeki yansımalarına değinilmiştir. Avrupa üslup şablonlarının Osmanlı mimarisine sıçramaya başlamasıyla birlikte, değişen kütle, hacim, biçim, dekorasyon, süsleme ve bahçe düzenlemeleri Beykoz Kasrı ve Maslak Kasırları bağlamındaki etkileri üzerinde durulmuştur. Ayrıca bu çalışmada, Beykoz Kasrı ve Maslak Kasırlarının işlevsel özellikleri, inşasını üstlenen yapı üreticileri, cephe tasarımı, süsleme programı, malzeme detayları, dekoratif objeler ve peyzaj tasarımı bütünsel bir yaklaşımla değerlendirilmiştir. Çıkan sonuçlar bağlantı kurularak yorumlanmıştır.

Anahtar Sözcükler

Kasır, Köşk, Saray, Beykoz, Maslak, Osmanlı, 19. Yüzyıl, Mimari.

ABSTRACT

[AYGUL, Guney]. *[In Istanbul, Beykoz Pavilion and Maslak Pavilions]*, [Master's Thesis], Ankara, [2018].

In the 19th century, during which the modernization period was most active, both the demand for construction of the Ottoman dynasty and the design patterns of construction producers varied markedly. In this period, many different types of buildings bearing European influential forms and styles are being built. Especially the Ottoman dynasties, the palace-related building design of the palaces, the kiosks and pavilions that symbolize the development of the social life codes provide, the changing architectural mentality, stylistic differentiation and pioneering examples of a variety of likes. Beykoz Pavilion and Maslak Pavilions, which constitute the main focus of the thesis, exemplify the style differentiation in architecture and the variety of likes in decoration.

In the thesis, the dynamics that triggered the changing social phenomena, culture and art atmosphere during the 18th and 19th centuries were transferred in chronological order and the reflections of Beykoz Pavilion and Maslak Pavilions were mentioned. As European style patterns began to leap to Ottoman architecture, the changing mass, volume, form, decoration, ornamental and garden arrangements have been focused on the effects of Beykoz Pavilion and Maslak Pavilions. In this study, Beykoz Pavilion and Maslak Pavilions evaluated the functional features, the building producers undertaking the construction, the facade design, the decoration program, the material details, the decorative objects and the landscape design with a holistic approach. The results are interpreted by connection.

Keywords

Pavilion, Kiosk, Palace, Beykoz, Maslak, Ottoman, 19th Century, Architecture.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYETİ HAKLARI BEYANI	iii
ETİK BEYAN	iv
ADAMA SAYFASI	v
TEŞEKKÜR	vi
ÖZET	viii
ABSTRACT	ix
İÇİNDEKİLER	x
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: OSMANLI DEVLETİ'NİN ÇAĞDAŞLAŞMA SÜRECİNE GENEL BİR BAKIŞ VE SÜREÇ BOYUNCA DEĞİŞEN ANLAYIŞIN İSTANBUL'DAKİ SARAY, KASIR VE KÖŞK MİMARİSİNE YANSIMALARI	7
1.1. Çağdaşlaşma sürecine genel bir bakış	7
1.2. Çağdaşlaşma Süreci Boyunca Değişen Anlayışın İstanbul'daki Saray, Kasır ve Köşk Mimarisine Yansımaları	18
1.2.1. Osmanlı Devleti'nde Saray, Kasır ve Köşk Kavramı	18
1.2.2. İstanbul'da Saray, Kasır ve Köşk Mimarisinin Değişim Çizgisi	21
2. BÖLÜM: KATALOG 1- 2	30
2.1. BEYKOZ KASRI	30
2.1.1. Tarihi Çevre ve Konum	30

2.1.1.1. Beykoz- Yalıköy Çevresi	30
2.1.2.2. Beykoz Kasrı'nın Konumu	35
2.1.2. Tarihçe	35
2.1.2.1. Osmanlı Dönemi	35
2.1.2.1.1. Mısır Meselesinin Süreci ve Sonucu Bağlamında Beykoz Kasrı	35
2.1.2.1.2. Beykoz Kasrı'nın İnşa Süreci ve İnşa Sürecinde Adı Geçen Yapı Üreticileri (Kalfa/Mimar/Müteahhit).....	38
2.1.2.1.3. Hacı Stefanis Gaytanakis Kalfa Hakkında	49
2.1.2.1.4. 1855- 1922 Yılları Arasında Beykoz Kasrı'nın Kullanımı	53
2.1.2.2. Cumhuriyet Dönemi	57
2.1.3. Beykoz Kasrı'nın Analizi	62
2.1.3.1. Mimari Özellikler	62
2.1.3.1.1. Plan Tasarımı	62
2.1.3.1.2. Cephe Tasarımı	65
2.1.3.1.3. İç Mekân Tasarımı	78
2.1.3.2. Süsleme Programı	94
2.1.3.2.1. Tavan Resimleri	96
2.1.3.2.2. Kalemîşi Nakış, Stuko, Altınvarak, Kartonpiyer	99
2.1.3.3. Malzeme ve Teknik	115
2.1.3.4. Onarımlar ve Değişimler	117
2.1.3.4.1. Osmanlı Dönemi	117
2.1.3.4.2 Cumhuriyet Dönemi	123- 129
2.1.3.5. Eşya Envanter Kayıtları	129
2.1.3.6. Peyzaj Tasarımı	137

KATALOG- 2

2.2. MASLAK KASIRLARI	145
2.2.1. Tarihi Çevre ve Konum	145
2.2.1.1. Maslak ve Çevresi	145
2.2.1.2. Maslak Kasırlarının Konumu	147
2.2.2. Tarihçe	150
2.2.2.1. Osmanlı Dönemi	150
2.2.2.1.1. Sultan II Mahmud (1808- 1839) ve Sultan Abdülmecid (1839-1861) Dönemlerinde Yapı Grubunun Varlığına Dair Herhangi bir İpucu Mevcut Mu?.....	150
2.2.2.1.2. Maslak Kasırlarının İki Evrede (<i>Birinci Evre: 1861- 1866, İkinci Evre 1866- 1877</i>) Son Halini Almış Olduğunu Kanıtlayan Somut Bulgular	151
2.2.2.1.3. Maslak Kasırları İnşa ve Onarım Sürecinde Görev Alan Veya Araştırmacılar Tarafından Öne Sürülen Yapı Üreticileri	153
2.2.2.1.4. 1876- 1924 Yılları Arası Osmanlı Yönetiminde Meydana Gelen Siyasi Gelişmeler Bağlamında Maslak Kasırlarının Kullanım Durumu	155
2.2.2.2. Cumhuriyet Dönemi	156
2.2.3. Maslak Kasırlarının Analizi	160
2.2.3.1. Kasr-ı Hümayûnu	160
2.2.3.1.1. Mimari Özellikler	160
2.2.3.1.1.1. Plan Tasarımı	160
2.2.3.1.1.2. Cephe Tasarımı	166
2.2.3.1.1.3. İç Mekân Tasarımı	172
2.2.3.1.2. Süsleme Programı	185
2.2.3.1.2.1. Tavan Resimleri	186

2.2.3.1.2.2. Kalemışı Nakış, Stuko, Altınvarak, Kartonpiyer	213
2.2.3.1.3. Malzeme ve Teknik	228
2.2.3.1.4. Onarımlar ve Değişimler	230
2.2.3.1.4.1. Osmanlı Dönemi	230
2.2.3.1.4.2. Cumhuriyet Dönemi	231
2.2.3.2. Mabeyn-i Hümayûnu ve Sera/Limonluk	235
2.2.3.2.1. Mimari Özellikler	235
2.2.3.2.1.1. Plan Tasarımı	235
2.2.3.2.1.2. Cephe Tasarımı	238
2.2.3.2.1.3. İç Mekân Tasarımı	243
2.2.3.2.2. Süsleme Programı	248
2.2.3.2.2.1. Tavan Resimleri	248
2.2.3.2.2.2. Kalemışı Nakış, Stuko, Altınvarak, Kartonpiyer.....	259
2.2.3.2.3. Malzeme ve Teknik	265
2.2.3.2.4. Onarımlar ve Değişimler	267
2.2.3.2.4.1. Osmanlı Dönemi	267
2.2.3.2.4.2. Cumhuriyet Dönemi	269
2.2.3.3. Ağalar Dairesi ve Hamam	270
2.2.3.3.1. Mimari Özellikler	270
2.2.3.3.1.1. Plan Tasarımı	270
2.2.3.3.1.2. Cephe Tasarımı	273
2.2.3.3.1.3. İç Mekân Tasarımı ve Mevcut Süslemeler	276
2.2.3.3.2. Malzeme ve Teknik	278
2.2.3.3.3. Onarımlar ve Değişimler	279
2.2.3.3.3.1. Osmanlı Dönemi	279

2.2.3.3.3.2. Cumhuriyet Dönemi	281
2.2.3.4. Fâris Kasrı/Çadır Köşkü	282
2.2.3.4.1. Mimari Özellikler	282
2.2.3.4.1.1. Plan Tasarımı.....	282
2.2.3.4.1.2. Cephe Tasarımı	284
2.2.3.4.1.3. İç Mekân Tasarımı ve Mevcut Süslemeler	287
2.2.3.4.2. Malzeme ve Teknik	290
2.2.3.4.3. Onarımlar ve Değişimler	291
2.2.3.4.3.1. Osmanlı Dönemi	291
2.2.3.4.3.2. Cumhuriyet Dönemi	292
2.2.3.5. Bahçe Sınırında Varlığı Bilinen Diğer Yapılar	294
2.2.3.6. Eşya Envanter Kayıtları	304
2.2.3.7. Peyzaj Tasarımı	308
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	314
KAYNAKÇA	340
EKLER	357
ŞEKİL LİSTESİ	510
KISATMALAR	523
ÖZGEÇMİŞ	524

GİRİŞ

Tezin konusu;19. yüzyılın ortalarında İstanbul’da inşa edilen Osmanlı mimarisinin sivil yapıları arasında önemli bir yere sahip olan ve 18. ve 19. yüzyıl içinde değişmekte olan mimari dokuyu örnekleyen Beykoz Kasrı ve Maslak Kasırları’dır. Kasırların işlevsel özellikleri, inşasını üstlenen yapı üreticileri, cephe tasarımı, mekân kurgusu, süsleme programı (tavan resimleri, kalemişi nakışlar, altınvarak, stuko, kartonpiyer), malzeme bilgisi, teknik- üslup çeşitliliği, dekoratif eşyaları (halı-kilim, perde, şamdan, avize, mobilya, şömine vs.) ve peyzaj tasarımı(heykel, çeşme, havuz, grotto/yapay mağara, yapay şelale/gölet vs.) hakkındaki tanımlamalar, analizler ve değerlendirmeler bütüncül bir yaklaşımla ele alınmaktadır.

Beykoz Kasrı ve Maslak Kasırları 19. yüzyılın ortalarında inşa edilen Osmanlı hanedan yapılarıdır. Yapıların inşa tarihleri üzerinden yaklaşık olarak 160-170 yıl geçmiş olmasına rağmen kasırlarla ilgili yayınlanan metinler yeterli düzeyde değildir vemetinlerde bilgi boşlukları oldukça fazladır.

Tezin kapsamını oluşturan yapılardan biri Beykoz Kasrı’dır. Beykoz Kasrı özelinde özellikle mimari, süsleme, dekor anlayışı ve işlevsellik gibi başlıkları kapsayacak monografik detaylı bilimsel çalışmalar bulunmamaktadır. Beykoz Kasrı özelinde hazırlanan tek çalışma yapının peyzaj tasarımını içermektedir. Bilgenur Bilici tarafından 2016 yılında hazırlanan “*Beykoz Kasrı Peyzaj Tasarımı*” adlı çalışma, kasrın bahçe düzenlemesi için planlanmış projeleri ve proje önerilerini kapsamaktadır. Bunlar dışında mimari, süsleme, dekor anlayışı ve işlevsellik gibibaşlıkları içeren detaylar veya özgünveriler mevcut değildir. Beykoz Kasrı ile ilgili yayınlanan diğer metinler¹ ise üç

¹ Tülay Artan, “Beykoz Kasrı”, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, C. 2, İstanbul: T.C. Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayınları, 1993, 199- 200; Sedat Hakkı Eldem, *Boğaziçi Anıları/ Reminiscences of the Bosphorus*, İstanbul: Aletaş Alarko Eğitim Tesisleri A.Ş. Yayınevi,1979, 257; Fahrettin Gün, *Beykoz Mecidiye Kasrı*, Ankara: TBMM Basım Evi, 2017; Süleyman Kızıltoprak, “Hidiv Ailesinin Boğaziçi’ndeki İlk Hediyesi: Beykoz Kasrı” *El Sanatları Dergisi (İSMEK)*, 2014/17, 155- 157; Reşad Ekrem Koçu, “Beykoz Kasrı”, *İstanbul Ansiklopedisi*, C. 5, İstanbul: Reşad Ekrem Koçu ve Mehmed Ali Akbay İstanbul Ansiklopedisi ve Neşriyat Kolektif Şirketi, 1961, 2657- 2661; Ayla Ödekan, “Beykoz Kasrı”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 6, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınevi, 1992, 67- 68; Haluk Yusuf Şehsuvaroğlu, *İstanbul Sarayları*, İstanbul: TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yayınları,

beş sayfayı geçmemekte ve metinlerin içeriği birbirinin tekrarı niteliğindedir. Bu yüzden hazırlanan tez Beykoz Kasrı bağlamında ilk kapsamlı çalışmadır. Ayrıca bu tez çalışması Beykoz Kasrı ile bağlantılı yeni çalışmalar kapı açabilecek birçok veri barındırmaktadır.

Maslak Kasırları özelinde ise Havva Arslangazi tarafından 2000 yılında yapılmış olan “*Maslak Kasırları (Karşılaştırmalı Bir İnceleme)*” adlı bir yüksek lisans tez çalışması bulunmaktadır. Ancak Arslangazi tezinde, yapı grubunun sadece mimarisine odaklanmaktadır. Yapı grubunun süsleme programına ilişkin detaylı analizler tezin içeriğinde mevcut değildir. Bununla birlikte tez çalışması karşılaştırmalı bir inceleme olarak adlandırılmış olsa da karşılaştırmalar sadece plan tasarımı üzerine yapılmıştır.

Şule Yum tarafından hazırlanan “*Milli Saraylarda Duvar ve Tavanlarda Yer Alan Doğa ve Mimari Konulu Manzara Resimleri*” adlı yüksek lisans tez çalışmasının içeriğinde ise Maslak Kasırlarının tavan resimleri yer almaktadır. Bahsi geçen tez çalışmasında, yapı grubunun sadece doğa ve mimari konulu manzara resimleri üzerinden analizler yapılmıştır. Ancak Maslak Kasırlarında mevcut olan tavan resimleri sadece doğa ve mimari konulu olmamakla birlikte konu repertuarı oldukça geniştir. Bununla birlikte Maslak Kasırları özelinde yayınlanan diğer çalışmalar² da farklı değerlendirmelerden yararlanabilme adına bu tezde derlenerek kullanılması uygun bulunmuştur.

Hazırlanan tezin kapsamı Beykoz Kasrı ve Maslak Kasırları hakkında yukarıda belirtilen boşlukları olabildiğince tamamlayabilmek adına tasarlanmıştır. Tezin kapsamı yapılar özelinde bütüncül bir yaklaşımla ele alınmıştır. Bu bağlamda tezin kapsamını

2011c, 116; Baha Tanman, *Nil Kıyısından Boğaziçi'ne: Kavalalı Mehmed Ali Paşa Hanedanı'nın İstanbul'daki İzleri*, İstanbul: Suna ve İnan Kıraç Vakfı Yayınları, 2011, 144- 148.

² Afife Batur, “İstanbul’un Gözde Kasır ve Köşkleri”, *Skylife*, (Ağustos, 1998/181), 68- 70; Cavidan Göksoy, “Maslak Kasırları” *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, C. 5, İstanbul: T.C. Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayınları, 1994, 306- 307; Semra Karakaşlı; Erdal Eren ve Ezel İter, *Maslak Kasırları*, İstanbul: TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yayınları TBMM Basımevi, 1994; Kemal Özbay, *Türk Asker Hekimliği Tarihi ve Asker Hastaneleri*, C. 3/2, İstanbul: Yörük Basımevi, 1981, 134- 142; İdil Sürer, *XIX. Yüzyıl İstanbul’unda Bahçe Köşkleri*, (Yüksek Lisans Tezi) İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü/ Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul, 2012, 54- 57.; Metin Sözen, *Devletin Evi Saray*, İstanbul: Sandoz Kültür Yayınları, 1990; Haluk Yusuf Şehsuvaroğlu, *Tarihi Odalar*, İstanbul: TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yayınları, 2011a, 94- 95; Tahsin Toğral, “Maslak Kasırları Yerleşim Düzeni ve Kullanımı Üzerine İncelemeler”, *Milli Saraylar Kültür- Sanat- Tarih Dergisi*, (2011/7), 131- 149, İstanbul: TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yayınları; Tahsin Toğral, “Maslak Kasrı Askeri Prevatoryumu Yerleşim Düzeni ve Kullanımı Üzerine Kronolojik İnceleme” *Milli Saraylar Sanat- Tarih- Mimarlık Dergisi*, (2012/9), 95- 115, İstanbul: TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yayınları.

Beykoz Kasrı ve Maslak Kasırlarının işlevsel özellikleri, inşasını üstlenen yapı üreticileri, cephe tasarımı, mekân kurgusu, süsleme programı (tavan resimleri, kalemişi nakışlar, altınvarak, stuko, kartonpiyer), malzeme bilgisi, teknik ve üslup çeşitliliği, dekoratif eşyaları (halı-kilim, perde, şamdan, avize, mobilya, şömine vs.) ve peyzaj tasarımı (heykel, çeşme, havuz, grotto/yapay mağara, yapay şelale/gölet vs.) oluşturmaktadır. Ayrıca kasırlarınbahçe duvarı sınırları içinde yer alan müştemilatlarında bu tezin kapsamına ilk kez dâhil edilmiştir.

Tezin amaçları arasında ise şu maddeler yer almaktadır:

- İçeriği oluşturan unsurları mevcut yayımlarla ve ulaşılan dokümanlarla (görsel ve yazılı arşiv evrakları) zenginleştirerek kasırlar özelinde bilinmeyenleri ortaya çıkarmak.
- Ulaşılan verileri temel alarak kasırların işlevsel özellikleri ve estetik anlayışı hakkında değerlendirmelerde bulunmak.
- Ulaşılan bilgiler ışığında binaları projelendiren veya projeleri uygulayan yapı üreticileri hakkında analizler yapmak.
- Konuyla ve dönemle bağlantılı bilimsel çalışmalara kaynak oluşturmak.
- Mimarlık tarihi açısından önem arz eden kasırları belgeleyerek gerektiğinde özgün karakterine uygun olarak yenilenebilmesi ve bilinçli bir şekilde korunabilmesi için katkılar sağlamak.

Tez çalışmasına başlanırken öncelikle TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı yetkilileriyle görüşülmüş ve gerekli izinler alınarak belgelemeye yönelik fotoğrafı yapılmıştır. Yapıların bulunduğu alanda yapılan gözlemlerle betimleme ve tanımlamaya yönelik kayıtlar tutulmuştur. Yapılarda mimar, koruma amiri, restoratör, bahçe görevlisi ve rehber olarak görev yapan birçok yetkili ile birebir irtibat kurulmuş ve yapılar hakkında kayıtlı olmayan bilgiler kaydedilmiştir. Yapıların özgün durumu ve işlev değişikliği neticesinde geçirmiş olduğu değişimleri belirleyebilmek adınadoğrudan yapılar hakkında yapılan çalışmalar veya yapılarla bağlantılı mevcut yayınlar taranmıştır. Bu doğrultudaarşiv belge kayıtları, arşiv fotoğrafları, vaziyet planları, kesit çizimleri ve cephe çizimleri derlenmiştir. Yapılar özelinde ulaşılan yeni bilgiler ile derlenen veriler karşılaştırılmış ve bütüncül bir yaklaşımla değerlendirilerek ortaya çıkan olası veya net sonuçlaryorumlanmıştır.

Çalışmada kullanılan birincil kaynaklardan biri, yapılar hakkında T.C. Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nden edinilen defterler ve evraklardır. Defterler ve evrakların büyük bir kısmı ilk kez bu tez çalışmasında kullanılmıştır. Kasırlar özelinde detaylı yayınlar yeterli olmadığı için öncelikli olarak arşiv defterlerine ve evraklarına odaklanılmıştır. Edinilen arşiv belgeleri arasında Hazine-i Hassa Defterleri, Hazine-i Hassa Memur Sicil Zarfları, Yıldız Perakende Yaveran ve Maiyyet-i Seniyye Erkan-ı Harbiye Dairesi, Yıldız Perakende Hazine-i Hassa Nezareti, İrade-Dahiliye, Sadaret-Mektubi Kalemi, Sadaret-Amedi Kalemi, Sadaret-Mühimme Kalemi, Sadaret-Mektubi Kalemi Nezaret ve Devair Evrakları yer almaktadır.

Tezde yer alan bir diğer birincil kaynak, Osmanlı dönemine ait haritalar ve çoğu Yıldız Albümlerinden edinilen fotoğraflardır. Arşiv fotoğraflarının da büyük bir kısmı ilk kez bu tezin içeriğinde yer almaktadır. Ayrıca TBMM Milli Saraylar Teknik Arşivi ve TBMM Milli Saraylar Fotoğraf Arşivi'nden edinilen Cumhuriyet dönemine ait fotoğraflar, kişisel arşiv fotoğrafları, yenileme projesi kapsamında çizilen rölemler, kesitler ve vaziyet planları da tezin içeriğini zenginleştiren diğer birincil kaynaklardır.

Tezin kurgusu ana hatlarıyla “Giriş, Birinci Bölüm, İkinci Bölüm, Değerlendirme ve Sonuç bölümlerinden oluşmaktadır. “Giriş” bölümünde tezin kapsamı, amaçları, tezde yararlanılan birincil kaynaklar, kullanılan yöntemler ve tez çalışmasının genel şeması aktarılmıştır.

Tezin “Birinci Bölümü”nde, Osmanlı devletinin 18.- 19. yüzyılda modernleşme adına atmış olduğu adımların genel hatları çizilmiştir. 18.- 19. yüzyıl süreci boyunca değişen sosyal olgular, kültür ve sanat ortamını tetikleyen dinamikler kronolojik olarak aktarılmaya özen gösterilmiştir. Ardından saray, kasır, köşk gibi hanedan yapılarının kavramsal ve işlevsel tanımlamalarına değinilmiştir. Aynı ana başlık altında 18.- 19. yüzyıl süreci boyunca değişen zihniyetin saray, kasır ve köşk mimarisi üzerindeki etkilerine odaklanılmıştır. Avrupa üslup alıntılarının Osmanlı mimarisine sıçramaya başlamasıyla birlikte değişen kütle, hacim, biçim, dekorasyon, süsleme ve bahçe düzenlemeleri dönemin yapılarıyla örneklendirilerek aktarılmıştır.

Tezin “İkinci Bölümü” Beykoz Kasrı ve Maslak Kasırları ana başlığında iki kataloğa ayrılmıştır. Kapsam çerçevesinde öncelikle yapıların konumlandığı alanların tarihsel ve

fiziksel çevresine kısaca değinilmiştir Yapıların tarihçesi Osmanlı dönemi ve Cumhuriyet dönemi olarak iki alt başlıkta incelenmiştir. Osmanlı dönemine ait arşiv belgeleri, Osmanlı döneminde çizilen vaziyet planları, dönemin haritaları ve konumu aktarılmıştır. Yapıların inşa edilme süreci, inşa süreci boyunca yaşanan sorunlar belirlenmiştir. İnşa sürecinde görev alan yapı üreticileri (kalfa/mimar/müteahhit) mevcut biyografileriyle birlikte aktarılmıştır. Yapıların inşasını üstlenen yapı üreticisinin sorumluluk aldığı diğer yapıların listesi ve inşa işlerinde üstlenmiş oldukları rollerin analizi detaylandırılmıştır. Tarihçenin devamında Osmanlı hanedan üyeleri tarafından yapıların kullanıldığı yıl aralığı belirtilmiştir. Cumhuriyet dönemi alt başlığı içinde ise yapıların işlevsel değişiklikleri, yenileme sürecindeki aksaklıkları ve günümüzdeki işlevi kronolojik olarak sıralanmıştır.

Kataloglar dâhilinde yapıların analizinin yapıldığı alt başlıklarda plan tasarımı, cephe tasarımı, iç mekân tasarımı, süsleme programı, malzeme ve teknik özellikler alt başlıklara ayrılmış ve detaylı olarak tanımlanmıştır. Yapıların Osmanlı ve Cumhuriyet döneminde geçirmiş olduğu onarımlar, değişimler ve günümüzdeki fiziksel durumu karşılaştırmalı olarak belirtilmiştir. Bahçe sınırları içinde yer alan müştemilatlar belirlenmiş ve geçmişte hangi işlev için kullanılmış olduğu veya olabileceği hakkında görüşler öne sürülmüştür. Analizin devamında arşiv belgelerinden edinilen kayıtlar baz alınarak yapıların dekorasyonunda kullanılmış olan eşya envanterleridetaylarıyla sıralanmıştır. Son olarak yapıların bahçe düzenlemesi incelenmiş ve ortaya çıkan veriler mevcut dokümanlarla desteklenmiştir.

“Değerlendirme ve Sonuç” bölümünde kapsam içindeki binaların tarihçesi, işlevselliği, yapı üreticileri, plan ve cephe tasarımı, üslup alıntıları, süsleme programı, malzeme ve teknik ayrıntıları, dekoratif eşyaları, bahçe düzenlemesi gibi özellikler öncelikle kendi içinde değerlendirilmiştir. Daha sonra Tanzimat dönemi yapı üretimi içindeki benzer yapılarla bağlantı kurulmaya çalışılmıştır. Bağlantılar yardımıyla çıkan sonuçlar bütünsel olarak yorumlanmıştır.

Çalışma kapsamında ele alınan yapıların plan, kesit, cephe çizimleri, arşiv fotoğrafları ve mevcut durumu belgeleyen fotoğraflar kataloglar içinde ana başlık veya alt başlık içeriklerinin paralelinde verilmiştir. Yararlanılan tüm kaynaklar sayfa altlarındaki dipnotlarda gösterilmiştir. Bilimsel kriterlere uygun olarak tamkünyesi verilen

yayınların tekrarı durumunda kısaltmalar yapılmıştır. Dipnot olarak verilen yayınların tam listesi ise “Kaynakça” başlığı altında sıralanmıştır. Son olarak “Ekler” bölümde tez çalışmasında sıkça başvurulan Başbakanlık Osmanlı Arşivi’nden edinilen defterler ve evraklar yer almaktadır. Defterlerin ve evrakların özetleri, asılları ve transkripsiyonları kronolojik bir şekilde detaylarıyla verilmiştir.

1. BÖLÜM: OSMANLI DEVLETİ'NİN ÇAĞDAŞLAŞMA SÜRECİNE GENEL BİR BAKIŞ VE SÜREÇ BOYUNCA DEĞİŞEN ANLAYIŞIN İSTANBUL'DAKİ SARAY, KASIR VE KÖŞK MİMARİSİNE YANSIMALARI

1.1. Çağdaşlaşma Sürecine Genel Bir Bakış

17. yüzyılın sonunda üst üste gelen askeri başarısızlıklarla birlikte Osmanlı ordusunun teknik donanım yetersizliği gün yüzüne çıkar. Askeri alanlardaki atılımlarda, fikir ve eğitim sahalarındaki gelişmelerde çağın gerisinde kaldığını fark eden bazı Osmanlı idarecileri³ bu olumsuz tabloyu önlemeye yeltenir. Hatta Osmanlı idarecileri dışında askeri ve mali sorunlara çözüm getirebilecek bir dış etki niteliği taşıyan proje tasarısı bu dönemde gündeme de gelir.⁴ Ancak uygulama evresinde değişimi sağlayabilecek geniş görüşlülük ortaya konamaz. Osmanlı idarecileri askeri, mali ve idari alanlardaki olumsuz durumu düzeltebilmek için yeni arayışlar içine girer ve yüzünü Batı'daki gelişmelere çevirir. Bu süreç “Batı’ya Açılma- Çağdaşlaşma- Batılılaşma” adı altında tanımlanmaktadır ve sürecin 26 Ocak 1699 yılında imzalanan Karlofça Antlaşması’yla başladığı bilinmektedir.⁵

Çağdaşlaşma düşüncesine katkı sağlayan önemli kodlardan biri padişaha ve saray erkânına aktarılan sefaretnâmeler olmuştur.⁶ Özellikle Sultan III. Ahmed döneminde

³ İlk defa Fazıl Mustafa Paşa tarafından “Nizâm-ı Cedid” terim olarak kullanılmıştır ve iç düzeni sağlama amacı taşıyan bir fikrin ürünü olarak doğmuştur. Ayrıntı için bkz. Enver Ziya Karal, *Osmanlı Tarihi: Nizam-ı Cedid ve Tanzimat Devirleri (1789-1856)*, C. 5, (8. baskı), Ankara: TTK Yayınları, 2007, 61.

⁴Bir dış etki niteliği taşıyan mali ve askeri sorunlara çözüm getirebilecek proje tasarısı, Huguenotların üyesi De Rocheford adlı bir Fransız Fen Subayı tarafından dönemin Sadrazamı Damat İbrahim Paşa’ya sunulur. Ancak bu yeni proje uygulamaya konmamıştır. Ayrıntı için bkz. Niyazi Berkes, *Türkiye’de Çağdaşlaşma*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2002, 45- 49.

⁵ İlber Ortaylı, *Osmanlı’ya Bakmak: Osmanlı Çağdaşlaşması*, İstanbul: İnkılâp Kitapevi, 2016, 116- 118, 205- 207.

⁶ Osmanlı’da çeşitli tarihlerde Fransa, Almanya, Avusturya, İtalya, İngiltere, İspanya, Rusya vs. ülkelere elçiler gönderilmiş ve elçiler ülke hakkındaki gözlemlerini sefaretnâmelere kaydetmişlerdir. Sefirlerin kaleme almış oldukları sefaretnâme sayısı hakkında farklı görüşler ileri sürülmüştür. Yayınlara konu olmuş sefaretnâmelerin listesi

(1703- 1730) Yirmisekiz Çelebi Mehmed'in raporları (1720- 1721) bu sürecin başladığının somut göstergelerinden biridir. Çelebi, Fransa'da bulunduğu süre zarfında askeri alandaki yeniliklerin yanı sıra Fransa'da karşılaştığı protokol anlayışını, gözlemlendiği sarayları, köşkleri, bahçeleri, matbaa atölyesini, Kraliyet Kütüphanesi'ni, kiliseleri, halı ve ayna imalathanelerini, katıldığı operanın dekorunu, şehir insanlarının yaşayışlarını ve giyim tarzını raporlarına kaydeder.⁷ Çelebi'nin Fransa gözlemleri ve aktarımları III. Ahmet döneminin saray yaşantısında, mimari üslup anlayışında, kültür ve sanat ortamında, yüzeysel de olsa bilim ve teknik sahalarda değişimleri tetikler.

III. Ahmed döneminin teknik kazanımları arasında matbaa önemli bir yer tutmaktadır. Matbaa, Çelebi'nin oğlu Said Efendi'nin ve hem Batı'daki hem de Doğu'daki bilim alanlarını tanıyan, basımcı olarak da anılan İbrahim Müteferrika'nın çabaları ile 1727 yılında faaliyete başlar.⁸ Müteferrika Matbaası faal olduğu süre zarfında Osmanlı'nın yazınsal ve fikirsal hayatı kısmen de olsa olumlu yönde değişime uğrar.

Bu dönemde Avrupa ülkeleriyle kurulan yeni diplomatik ve ticari ilişkiler birçok Avrupalı sanatçının İstanbul'a gelmesine vesile olur. Saray ve çevresi de bu yeni ortama kayıtsız kalmamaktadır. Özellikle yabancı elçilik çevrelerinde çalışan sanatçıların çoğu Osmanlı başkentinde oluşan yeni sanat ortamını şekillendirmişlerdir. Örneğin Fransız elçisi M. de Ferriol'un desteğiyle İstanbul'a yerleşmiş olan ressam Jean Baptiste Vanmour'un Pera'daki atölyesinin İstanbul'daki elit kesimin uğrak yeri olduğu anlaşılmaktadır.⁹

Sultan I. Mahmud döneminde (1730- 1754) askeri ve mali konulardaki kötü gidişatı önleme adına üretilen fikirler İbrahim Müteferrika tarafından tekrar olgunlaştırılır. Hatta İbrahim Müteferrika geleneksel düzen anlayışı yerine çağdaş düzen kavramını savunur

için bkz. İbrahim Şirin, *Osmanlı Seyahatnamelerinde Avrupa (1839-1876)*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih (Yakınçağ) Anabilim Dalı, 2004,77- 80.

⁷ Sefaretnâme hakkında detay için bkz. Şevket Rado, (2016),*Paris'te Bir Osmanlı Sefiri- 28 Mehmet Çelebi'nin Fransa Sefaretnâmesi*. (7. Baskı),İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları; Faik Reşit Unat, *Osmanlı Sefirleri ve Sefaretnâmeleri*. Ankara: TTK Yayınları, 1987, 53- 58; Gilles Veinstein, (2002),*İlk Osmanlı Sefiri 28 Mehmet Çelebi'nin Fransa Anıları*, (çev. M. A. Erginöz), İstanbul: Ark Kitapları.

⁸ Abdülhak Adnan Adıvar, *Osmanlı Türklerinde İlim*. İstanbul: Remzi Kitapevi, 1970, 142- 162; Berkes, (2002), 50- 63.

⁹ Günsel Renda, "Yenileşme Döneminde Kültür ve Sanat",*Türkler Ansiklopedisi*, C. 15, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002, 434.

ve bu düşüncesini raporlayarak I. Mahmud'a sunar.¹⁰ Proje kapsamında Fransız Comte de Bonneval'in katkılarıyla bir topçu sınıfı oluşturulur ve akabinde Üsküdar'da bir Hendesehâne açılır. Oluşturulan topçu sınıfı ve Üsküdar'da kurulan Hendesehâne bu dönemde istenilen düzeye çıkamamış olsa da bu girişimler modern anlamda ilk askeri okulun açılmasına zemin hazırlar.¹¹

Sultan III. Osman'ın kısa süren saltanatından (1754- 1757) sonra Sultan III. Mustafa (1757- 1774) ve Sultan I. Abdülhamid (1774- 1789) dönemlerinde Batılılaşma atılımları sürmektedir. Bu dönemlerde askeri eğitim konusunda değişime katkı sağlayan bir başka isim Baron de Tott'tur. Tott'un birikimleri sayesinde modern anlamda ilk askeri okul özelliğini taşıyan Mühendishâne-i Bahrî-i Hümayun (Deniz Harp Okulu) 1775 yılında kurulur. Eğitim için gerekli olan kitaplar ve materyaller davet edilen Fransız uzmanların yardımıyla temin edilir. Okulda matematik, deniz mühendisliği, haritacılık ve coğrafya bilimlerine ağırlık verilir.¹² Bu gelişmeler sayesinde eğitim alanındaki çehre de giderek farklılaşmaya başlar.

I. Mahmud, III. Mustafa ve I. Abdülhamid dönemlerinde kültür ve sanat alanlarında gelişmeler devam eder. Bu dönemlerde İngiltere, Fransa, İtalya ve İsveç elçilikleri çevrelerinde birçok Avrupalı sanatçı çalışır. Bunlardan I. Abdülhamid'in portresini yaptığı düşünülen İtalyan ressam Ferdinando Tonioli, elçi Gouffier ile birlikte gelen Cassas ve Hilair gibi ressamların yaptıkları çok sayıda eser bulunmaktadır. Sanatçılar buldukları çevrelerde yeni bir sanat algısının yerleşmesini sağlamışlardır.¹³

Sultan III. Selim döneminde (1789- 1807) çağdaşlaşma düşüncesinde radikal açılımlar planlanır. 1793'de Viyana'ya elçi olarak gönderilen Ebubekir Ratip Efendi'nin III. Selim'e sunduğu raporda modern bir devletin en önemli yanları belirtir. Ratip Efendi'nin sunmuş olduğu raporla birlikte döneme de adını veren "Nizam-ı Cedid" daha

¹⁰ Berkes, (2002), 53- 55.

¹¹ Bernard Lewis, *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, (5. Baskı), (çev. M. Kırıatlı), Ankara: TTK Yayınları, 1993, 48- 49.

¹² Kemal Beydilli, "Mühendishâne-i Bahrî-i Hümayun ve Mühendishâne-i Berrî-i Hümayun". *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 31, Ankara: TDV Yayınları, 2006, 514- 516.

¹³ Günsel Renda, *Batılılaşma Döneminde Türk Resim Sanatı, 1700-1850*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayını, 1977, 20.

olgun bir taslakla tekrar gündeme gelir.¹⁴ “Nizam-ı Cedid” düşüncesi çerçevesinde mevcut olan kışlalar yıktırılarak modern ordunun mekânsal işlevini karşılayacak yeni kışlalar¹⁵ inşa edilir. Kışlalarla eş zamanlı olarak ordunun ihtiyaçlarına yönelik imalathaneler ve küçük çapta sanayi tesisleri kurulur. Ayrıca Mühendishâne-i Bahrî-i Hümâyun’un eğitim fonksiyonları genişletilir ve Mühendishâne-i Bahrî-i Hümâyun’un boşluklarını dolduracak olan Mühendishâne-i Berrî-i Hümâyun 1795 yılında açılır.¹⁶

Bu dönemde açılan teknik okullar Avrupa’daki eğitim anlayışına uygun olarak hazırlanan müfredatlar çerçevesinde düzenlenir. Avrupalı uzmanlardan yararlanılır ve okullarda aritmetik, geometri, trigonometri, cebir, astronomi, savaş tarihi, felsefe, coğrafya, güzel yazı, kompozisyon, resim, haritacılık ve yabancı dil eğitimi verilir. Modern bilgiler sunabilmek amacıyla Fransızcadan Türkçeye birtakım eserler tercüme edilir. Eğitimdeki bu gelişmeler paralelinde Üsküdar’da yeni bir matbaa kurularak kütüphaneler zenginleştirilir.¹⁷

Avrupatarzı eğitimin yerleşmeye, dil eğitimin yaygınlaşmaya ve kütüphanelerin zenginleşmeye başlaması Osmanlı’nın kültür hayatını da etkiler. Bu okullardaki teknik resim dersleri birçok Osmanlı nakkaşının Batı resim tekniklerini öğrenmesini sağlar.¹⁸ Ayrıca 1801 yılında Mühendishâne-i Berrî-i Hümâyun’da devletin kadrolarındaki mevcut mimarlara teknik bilgiler kazandırılması için de eğitim vermeye başlanır.¹⁹ Mimarlık alanındaki bu gelişme istenilen düzeye erişmemiş olsa da usta-çırak ilişkisinden örgün eğitime geçişin ilk aşaması olması bakımından önem taşımaktadır.

Çağdaşlaşma yolunda III. Selim dönemindeki bir diğer gelişme Avrupa Devletleri’nin başkentlerine daimî elçi atamalarının yapılmasıdır. Atanan elçiler diplomatik ilişkilerde

¹⁴ Berkes, (2002), 88- 96; Karal, (2007), 61- 64.

¹⁵ Tophane’de mevcut olan Topçu Kışlaları yıktırılarak yerlerine yeni Topçu ve Top Arabacıları Kışlaları inşa edilmiştir. Humbaracı ve Lağımcı Kışlaları, Haliç kıyısında Hasköy’de, Taksim Topçu Kışlası ve Üsküdar’daki Selimiye Kışlası bu dönemde inşa edilen diğer kışla yapılarıdır. Ayrıntı için bkz. Doğan Kuban, *Osmanlı Mimarisi*, İstanbul: Yem Yayınevi, 2007, 554- 555.

¹⁶ Karal, (2007), 64- 69.

¹⁷ Berkes, (2002), 97- 110.

¹⁸ Renda, (2002), 435.

¹⁹ Mustafa Cezar, *Sanatta Batı’ya Açılış ve Osman Hamdi*, İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, 1971, 62.

tecrübe edinmekle beraber Osmanlı'nın çağdaşlaşmasını katkı sağlamışlardır. Örneğin bu dönemdeki daimî elçiler, Avrupa'yı karşılaştırmalı olarak iyi algılayan ve yabancı dil bilen Osmanlı münevverlerinin yetişmesinde, Batı'dan asker ve uzman getirilmesinde, Batı ülkelerine gönderilen öğrencilerin yaşam konforunu iyileştirmede etkin rol oynamışlardır.²⁰

III. Selim'in yenilikçi açılımları iç ve dış engellerle planlandığı şekilde sonuçlanamaz. Berkes, *Nizâm-ı Cedîd'i yıkan gücün sadece yeniçeri gücü olmadığını, devletin geleneksellikle çağdaşlaşma çabaları arasında sıkışan çelişkili tutumlarından kaynaklandığı* belirtilmektedir.²¹ Her ne kadar bu girişimlerde tutarsız kararlar sergilemiş olsa da Nizâm-ı Cedîd kavramı tahta çıkacak olan padişahlara referans olur ve daha cesur adımların atılmasını sağlar. Bu dönemden sonra modernleşme hem zihniyet bakımından olgunlaşır hem de kolektif olarak yaygınlık kazanır.

Osmanlı'nın modernleşmesinde kendi toplumunun iç dinamiklerinden olan Rumların, Ermenilerin ve Levantenlerin de rolü büyüktür. Özellikle Rum, Ermeni ve Levanten elit kesimi Avrupa ile uzun süreden beri yakın ilişki halindedir. Avrupa dillerine aşina olmaları sayesinde Avrupa'da yayılan fikirleri yakından da takip etmektedirler. Ayrıca Rum, Ermeni ve Levanten elit ailelerinin çoğu uzun süreden beri çocuklarını İtalya'daki üniversitelere göndermeyi de gelenek edinmişlerdir.²² Haliyle eğitim alan Rum, Ermeni ve Levanten nesil Avrupa'nın kültürel birikimini edinmekle kalmaz aynı zamanda Osmanlı'nın sosyo-kültürel gelişmelerine ve yeniliklerine de katkı sağlar.

Osmanlı'nın değişen iç atmosferinin yanı sıra bu dönemlerde kültürler arası karşılıklı ilişkiler de genişler. Batı ülkelerinde Doğu'ya karşı yeni bir ilgi yayılım göstermesiyle birlikte bu ilgi zamanla doğu egzotizmi modasını yaygınlaştırır. Batı'daki bu ilgi gravürçülerin de popüleritesini artırır. Bu dönemlerde İstanbul'da bulunan ve Boğaziçi ressamı (Vanmour, Liotard, Carrey de Favray ve Melling) olarak anılan sanatçıların dışında İstanbul'daki elçiliklerde ücretli çalışan sanatçıların ve doğu kentlerini seyahat

²⁰ Ercüment Kuran, "Türkiye'nin Batılılaşması'nda Osmanlı Daimî Elçiliklerinin Rolü", *VI. T. Tarih Kongresi (20-26 Ekim)*, Ankara: TTK Yayınları, 1967, 489- 496.

²¹ Berkes, (2002), 136.

²² Lewis, (1993), 63- 65.

eden Avrupalı sanatçıların çizdikleri resimler veya desenler çeşitli ülkelerde baki yoluyla çoğaltılır. Taslaklarla veya desenlerle oluşturulan gravürler zamanla Batı ülkelerinde dekorasyon ögesi olarak kullanılır.²³ Dolayısıyla Doğu-Batı arasındaki kültürel hareketlilik hem görsel yolla bir bilgi akışı sağlar hem de dönemin beğeni anlayışını çeşitlendirir.

Sultan II. Mahmud döneminde (1808- 1839) öncelikle devletin yerel nitelikteki sorunlarına çözüm getirebilecek ve idari gücü sağlam temellere dayandırabilecek adımlar atılır.²⁴ Bu dönemde devletin idari, hukuki, iktisadi kurumları düzenlenerek modern bir devlet teşkilatı kurulması tasarlanır. Bu tasarımlarla birlikte eğitim ve öğretim sahaları yeni uygulamalara sahne olur. Örneğin; Rüştîyelerin açılmasıyla yüksekokulların kalifiye öğrenci popülasyonu programlı olarak artırılması amaçlanır. Tıp Okulu (Tıbbiye) ve Harp Okulu'nun (Harbiye) açılır. Özellikle bu okullarda yetişen öğrenciler Osmanlı'nın modernleşmesinde büyük rol oynamışlardır. Ayrıca bu dönemde Avrupa ülkelerine çok sayıda öğrenci de gönderilir.²⁵

II. Mahmud döneminde Avrupa ile olan kültürel etkileşim sosyal alanda da kendini göstermektedir. Örneğin; Mızıkâ-i Hümayûn kurularak Giuseppe Donizetti'nin aracılığıyla İtalyan müziği eğitimi verilmesi, kıyafet kanunu çıkarılarak Batı tarzı giyimi yaygınlaştırma çabaları ve II. Mahmud portresini yaptırarak devletin kurumlarına astırması bu dönemde işlerlik kazanmış bazı yeni uygulamalardır.²⁶ Batı ile ilişkiler genişleme kaydettikçe İstanbul'da çalışan ressam ve gravürcü sayılarında da artış olur. Bunlar arasında başkentte çalışan Preault, T. Allom, W. Bartlett, Flandin, Achille

²³ Semra Germaner ve Zeynep İnankur, *Oryantalizm ve Türkiye*, İstanbul: Türk Kültürüne Hizmet Vakfı Sanat Yayınları, 1989, 18.

²⁴ Anadolu ve Rumeli'de III. Selim döneminde nüfuz kazanmış olan Âyânların ve Derebeylerin devletin üzerindeki hâkim gücü büyük oranda kırılmıştır. Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasına giden yolda "Sekkân-ı Cedîd ve Eşkinci Ocağı" adı altında askeri birlikler kurulmuştur. Birliklerin kurulmasıyla birlikte Batı'yı benimseme süreci boyunca atılan adımlarda devleti sürekli müşkül duruma düşüren ve yenilikleri sekteye uğratan "Yeniçeri Ocağı" 1826 yılında kaldırılmıştır. Ayrıca modern bir ordunun kurulmasını önleyebilecek engel kalmamış ve "Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye" adı altında çağın teknikleriyle donatılmış milli bir ordu kurulmuştur. Ayrıntı için bkz. Karal, (2007), 144- 151.

²⁵ Ayrıntı için bkz. Karal, (2007), 158- 162; Ekmeleddin İhsanoğlu ve Soner Aygündüz, "Yenileşme Döneminde Osmanlı Bilim ve Eğitimi", *Türkler Ansiklopedisi*, C. 14, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002, 881- 896.

²⁶ Cezar, (1971), 33- 42.

Deveria, Henri Guillaume Schesinger, İngiliz Charles Eastlake, Blasius Hoefel, Wilhelm Reuter gibi bazı Batılı ressam ve gravürcü sayılabilir.²⁷

Bu dönemde çağı daha iyi algılayabilen ve karşılaştırmalı olarak sorgulayan Osmanlı münevverleri yeni kurulan Tercüme Odası'ndan ve Elçilik Kâtipleri'nden çıkmaya başlar.²⁸ Özellikle II. Mahmud'un ölümünden kısa bir süre sonra yazılan Seyyid Mustafa Sâmî Efendi'nin "Avrupa Risâlesi" ve Sâdık Rıfat Paşa'nın "Avrupa'nın Ahvâline Dair Risâle'si" Osmanlı'nın fikir hayatındaki değişimleri ve Avrupa'dan nakledilen yeni kavramları göstermesi bakımından önem taşımaktadır. "Batı uygarlığı, özgürlük, ulus, insan hakları" gibi kavramların önemi ve gerekliliği yorumlanır. Ayrıca Sâdık Rıfat Paşa aktarımlarıyla Tanzimat Fermanı'nın teorik olarak temellerini de ortaya koyar.²⁹

Sultan Abdülmecid döneminde (1839- 1861) ilan edilen Tanzimat Fermanı (1839) ve Islahat Fermanı (1856) ile birlikte Batı reform kalıpları toplumsal yapıya taşınır. Fermanlar sonrası meydana gelen zihniyet ve idari değişikliklere bağlı olarak köklü reformlar belirginleşir. Vatandaşların can, mal ve namus güvenliğinin sağlanması, adil yargılama, tüm vatandaşlara verilen eşit haklar, gelire göre vergi düzeni, rüşvet ve iltimasın ortadan kaldırılması, tüm vatandaşların mal ve mülk edinebilmesi fermanların öne çıkan maddeleridir. Aynı zamanda bu dönemde iyi yetişmiş olan Osmanlı münevverleri eğitimin yaygınlaştırılması, ordu ve donanmanın düzenlenmesi, barış siyaseti tutumu uygulanması, iş bilen sivil memur sayısının artırılması, idari alanda süreklilik sağlanması, tarım ve sanayinin geliştirilmesi gibi fikirleri uygulamayı amaçlarlar.³⁰

Çağdaşlaşma süreci boyunca tahta çıkan birçok padişah gibi Abdülmecid de sanata ve sanatçıya değer veren bir tutum sergiler. Doğu-Batı arasındaki kültür aktarımı bu

²⁷ Günsel Renda, "Tasvir-i Hümayun 1800-1922, Portrenin Son Yüzyılı". *Padişahın Portresi. Tesavir-i Al-i Osman*, (ed. F. Çağman), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2000, 442- 463.

²⁸Lewis, (1993), 118.

²⁹ Berkes, (2002), 201- 203; Mehmet Seyitdanlıoğlu, "Tanzimat'ın Ön Hazırlıkları ve Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye'nin Kuruluşu 1838- 1840", *Sultan II. Mahmud ve Reformları Semineri 28- 30 Haziran 1989 Bildiriler*. İstanbul: İstanbul Edebiyat Fakültesi Basımevi, 1990, 127- 146.

³⁰Tanzimat ve Islahat Fermanı hakkında detay için bkz. Halil İnalçık ve Mehmet Seyitdanlıoğlu (ed.), (2014), *Tanzimat/ Değişim Sürecinde Osmanlı İmparatorluğu*, (4. basım) İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

dönemde artarak devam eder. Abdülmecid'in İngiliz ressam Sir David Wilkie, Fransız Jean Portet, İtalyan Luigi Rubio gibi yabancı ressamların yanı sıra Sebuğ ve Rupen Manas kardeşlerin yaptığı birçok portresi bulunmaktadır. Paris'teki Osmanlı elçiliğinde görevlendirilen Rupen Manas'ın yaptığı portreler Avrupa'daki Osmanlı elçiliklerine dağıtılır. Ayrıca mühendishaneden mezun olduktan sonra Avrupa'ya gönderilen Müslüman öğrencilerden Ferik İbrahim Paşa ve Ferik Tevfik Paşa gibi Türk ressamlar yağlıboya resimler yapmaya başlar.³¹

Bu dönemde siyasi açıdan olumsuz sonuçlar vermiş olsa da kültürel genişleme sağlayan bir diğer gelişme Batı ülkelere verilen ticari imtiyazlardır. 19. yüzyılın ikinci yarısından sonra Osmanlı Devleti, sanayileşmesini büyük ölçüde tamamlamış Avrupa devletleri için üretilen malların satılabileceği büyük bir pazar durumuna gelir. Uzun yıllar boyunca Frenk limanı olarak anılan Galata bölgesi Fransız, İngiliz, Hollandalı, Venedikli, Cenevizli ve birçok Avrupalının gemilerinin yanaştırdığı, ticari ilişkilerini yaygınlaştırdığı bir konuma sahip olur. Tanzimat Fermanı ile birlikte mülk edinme hakkı kazanan azınlık tebaa ise hem ekonomik hem de politik olarak güç kazanmaya başlar. Bu gelişmeler paralelinde Galata ve Pera bölgesi Ermeni, Rum, Yahudi, Latin ve Levantenlerin yeni yerleşim alanı hüviyetini alır.³²

19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Galata ve Pera'da çok katlı apartmanlar, iş hanları, eğlence mekânları, oteller inşa edilir.³³ Batı'nın günlük kültürü başkentin sokaklarına taşınır ve dolayısıyla bu değişim sosyo-kültürel kodlara da belirgin bir şekilde yansır. Yaşam alanları, yapıların işlevselliği ve dekorasyonu, insanların giyimi, kişisel ihtiyaçları ve eğlence anlayışı giderek çeşitlenir.

Osmanlı toplumu bu dönemde Batı'daki icatları da yakından takip eder. Bu dönemdeki en önemli icatlardan fotoğraf ve kartpostal toplumsal yapıya taşınır. Görsel ifadenin gücü bilgi akış hızını artırır. Bu yıllarda öne çıkan fotoğraf stüdyoları ve fotoğrafçılar arasında İtalya'dan Pera'ya gelip yerleşen ve ilk fotoğraf stüdyosu açan Carlo Naya, fizik ve kimya mühendisi olan ve Baruthâne-i Âmire'de çalışan Ernest Edouard de

³¹Renda, (2007), 444.

³²Nur Akın, *19. Yüzyılın İkinci Yarısında Galata ve Pera*. (3. basım) İstanbul: Literatür Yayınları, 2011, 88- 97.

³³Akın, (2011), 97- 112.

Caranza, Osmanlı tebaasından Basile (Vasili) Kargopoulo, Pascal Sébah ve Abdullah Frères sayılabilir.³⁴

Sultan Abdülaziz döneminde (1861- 1876) eğitim, bayındırlık ve ulaştırma alanlarında yapılan yenilikler ağırlıktadır. Bu dönemde Sıbyan Mektepleri, Rüştîyeler, İdadilerin yaygınlaştırılması amaçlanır. İlk Sanayi Mektebi (1867), Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye (1868), beş yıllık Fransızca eğitim veren Galatasaray Sultânîsi (1868) ve Darüşşafaka (1873) gibi eğitim kurumları bu dönemde kurulur. Bu dönemde Robert Koleji, Fransız Katolik, Avusturya Katolik, İngiliz, Alman, İtalyan okulları da açılır. Bu okullar özellikle Hıristiyan Osmanlı tebaası arasında Avrupa dili, tarihi, edebiyatı, sanatı ve ticaret hayatı için yararlı, pratik usulleri yayınlamada etkili olurlar.³⁵

Düşün hayatı bağlamında Sultan Abdülaziz'in mutlak otoritesine karşı çıkan Yeni Osmanlılar Cemiyeti ilk muhalefet hareketini başlatır. Aralarında Namık Kemal, Mithat Paşa, Ali Süavi, Ziya Paşa, Agâh Efendi ve Mehmet Bey gibi fikir adamları Tanzimat'ın siyasi düşüncesinde olgunlaşarak çağdaş anlamda özgürlüğün ve bireyselliğin savunucusu olurlar.³⁶

Abdülaziz, 1867 yılında gezi maksadıyla Avrupa başkentlerini ilk defa ziyaret eden Osmanlı padişahı kimliğini sergiler. Avrupa gezisinde Paris, Londra ve Viyana saraylarını, müzelerini gezen Abdülaziz, 1867 yılında Paris'te düzenlenen Uluslararası Sergiye de katılır. Osmanlı Devleti bu sergide çok sayıda sanayi, tarım ve güzel sanatlar örneğini Batı ülkelerine tanıtır. Batı başkentlerindeki saray yaşamını, sanat eserlerini gözlemleyen Abdülaziz, yurda dönüşünde sarayda Avrupa resim koleksiyonu oluşturur.³⁷ Bu gelişmeler bağlamında saray çevresinde her kökenden sanatçı çalışmaya başlar ve sanatçılar padişahın önemli siparişler alır. Fransız ressam P. D. Guillemet,

³⁴ Engin Özendes, "Osmanlı'da Fotoğraf Sanatı", *Türkler Ansiklopedisi*, C. 15, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002, 507- 517.

³⁵Berkes, (2002), 243.

³⁶Berkes, (2002), 275- 301.

³⁷ Cezar, (1971), 88- 92.

Polonyalı S. Chlebowski, Ermeni kökenli Rus ressam Aivazovsky, İtalyan Alberto Pasini gibi sanatçılar Osmanlı'nın hafızasını ifade eden birçok resim üretirler.³⁸

Abdülaziz sadece resimle değil heykel sanatıyla da yakından ilgilidir. Abdülaziz, İngiliz heykeltıraş Charles Fuller'e büstünü ve atlı heykelini sipariş ettirmesi, Beylerbeyi Sarayı teras bahçeleri başta olmak üzere İstanbul'un saray, kasır ve köşk bahçelerini Batı'daki kentlerde olduğu gibi heykellerle süslemek istemesi de heykel sanatına olan ilgisinin somut göstergeleridir.³⁹ Bu dönemde Abdülaziz'in siparişi üzerine çalışan heykeltıraşlar arasında Pierre Louis Rouillard, Isidore Bonheur, Louis Joseph Doumas, Hippolyte Heizler, Louis Joseph Leboeuf ve Paul Édouard Delabrière gibi isimler yer almaktadır.⁴⁰

Sultan II. Abdülhamid (1876- 1909) döneminde, iktisadi, eğitim, bayındırlık, ulaştırma ve askeri alanlarında yeni uygulamalar yürürlüğe konulur. Bu uygulamaların birçoğu devlet kurumlarında ciddi bir alt yapı oluşturur. Mekteb-i Harbiye ve Askeri Tıbbiye'nin eğitim fonksiyonları nitelikli hale getirilir ve bu okullar sayesinde çağdaş düşünce sistemine yabancı olmayan yeni bir kuşak yetişir.

1883'te Sanayi-i Nefise Mektebi ve 1884'te Hendese-i Mülkiye'nin açılması da dönemin kültür hayatına yeni bir boyut kazandırır. Sanayi-i Nefise Mektebi'nde resim, heykel, mimarlık, gravür gibi bölümlerde eğitim vermeye başlanır. Öğretim kadrosunda Osman Hamdi Bey, Yervant Oskan Efendi, Alexander Vallaury, Salvatore Valeri, Warnia Zarzecki, Philippe Bello gibi sanatçılar görev yapar. Ayrıca okulun aktif üretimi sayesinde pek çok sergi tertip edilir. İstanbul'da yaşayan Avrupalı ve Levanten sanatçıların yanı sıra Osman Hamdi, Şeker Ahmed Paşa, Halil Paşa gibi dönemin ünlü Türk sanatçıları da bu sergilerde boy gösterir.⁴¹

³⁸Renda, (2002), 444- 446.

³⁹ Vildan Çetintaş, "Türk Heykel Sanatının Gelişim Aşamasında Abdülaziz Dönemi (1861- 1876) Etkinlikleri"38. *Icanas 10- 15.09.2007 Ankara/Türkiye*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, 2012,925- 935.

⁴⁰ Emine Altalay Seçen, "Son Dönem Saray Bahçelerini Süsleyen Heykeller". *Milli Saraylar Kültür- Sanat-Tarih Dergisi*, S. 7, İstanbul: TBMM Milli Saraylar Yayınevi, 2011, 19.

⁴¹ Sezer Tansuğ, *Çağdaş Türk Sanatı*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1993, 104.

Batı müziğine ve tiyatroya ilgisi olan II. Abdülhamid, Yıldız Sarayı'na yaptırmış olduğu tiyatro binasında Sarah Bernhardt gibi dönemin ünlü sanatçıları sahne alır. La Traviata, Rigoletto gibi ünlü operalar sahneye konulur ve klasik müzik konserleri verilir. Bu dönemde Batı müziği icrası yapan Türk müzisyenler de yetişmeye başlar.⁴²

II. Meşrutiyet döneminde, Tanzimat dönemi eğitim anlayışından farklı olarak yeni bir eğitim sistemi oluşturulur. Eğitimin laik olması, dini teşkilatın okullara müdahalesinin engellenmesi, üniversite kurumlarının daha özgür bir ortama kavuşması amacıyla tedbirler alınır. 1909 yılında ilk kez medreselerin çağdaştırılması işine girilir. Özellikle ilköğretim üzerinde durularak parasız ve zorunlu eğitim konusunda ciddi adımlar atılır.⁴³ Bu sistem içinde yetişen yeni kuşak özellikle yerel dinamikleri ve zenginlikleri de kavrama gayreti içindedir. Çağın gerekliliklerini iyi algılayan, çeşitli öngörülerde bulunabilen ve geniş bir kavrayışa sahip olan bu yeni kuşak Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu olur.

Toparlamak gerekirse Osmanlı Devleti çağdaşlaşma süreci boyunca askeri ve kurumsal yapıda, diplomatik ilişkilerde, idari ve iktisadi politikalarda, eğitim kurumlarında, bilim ve teknik sahalarda, dilde ve sanat ortamında kabuğunu kırarak belirgin bir şekilde değişim gösterir. Çağdaşlaşma süreci her ne kadar devletin kurumsal bir uğraşı olarak başlamış olsa da zamanla toplum nezdinde kolektif bir boyut kazanır ve pragmatik çözümler üretilerek köklü değişimlerin tohumları serilir.

⁴² Renda, (2002), 448.

⁴³ Berkes, (2007), 399- 406.

1.2. Çağdaşlaşma Süreci Boyunca Değişen Anlayışın İstanbul'daki Saray, Kasır ve Köşk Mimarisine Yansımaları

1.2.1. Osmanlı Devleti'nde Saray, Kasır ve Köşk Kavramı

Köken olarak Farsça *srâda* (ev) anlamında olan saray kelimesi 10. yüzyıl içinde Türkçede de kullanılmaya başlamıştır. Osmanlıda saray sözcüğü genel olarak “*devletin evi, padişahın resmi makamı, daimî ikamet yeri, yönetim ve kurumsal yapının merkezi*⁴⁴” gibi anlamları karşılamaktadır. Saray kavramı, padişaha ve devlete aidiyeti belirtecek bir şekilde, saray-ı hümâyûn olarak tanımlanmıştır. Hümâyûn sözcüğü Osmanlıca sözlüklerde “*mübarek, kutlu, padişaha ait olan*⁴⁵” şeklinde belirtilmektedir. Topkapı Sarayı'ndan başka 19. yüzyıla kadar İstanbul'da dört tane saray-ı hümâyûn bulunmaktadır. Bunlar Üsküdar Kavak Sarayı, Karaağaç Sarayı, Beşiktaş Sarayı, Tersane veya Aynalıkavak Kasrı/Sarayı'dır.⁴⁶ 19. yüzyıl içinde ise Dolmabahçe Sarayı ve Yıldız Sarayı bu tanımlamayı karşılamaktadır.

Çağdaşlaşma süreci boyunca Boğaziçi'nde inşa edilen ve hanedan üyelerinin zaman zaman veya daimî olarak ikamet ettiği saraylar ve yazlık konutlar yaygınlaşmaya başlamaktadır. Bu binalar için *sahilsaray* ve *sahilhâne* tabirleri kullanılmıştır.⁴⁷ Bu tabiri karşılayan yapı veya yapı grupları arasında Bebek Kasrı, İncili Köşk, Hatice Sultan Sahilsarayı, eski ahşap Çırağan ve yeni Çırağan Sarayı, Baltalimanı (Reşit Paşa) Sahilsarayı, Adile Sultan Sahilsarayı, Beylerbeyi Sarayı örnek olarak verilebilir.

Farsça kökenli bir sözcük olan köşk, Osmanlıca sözlüklerde “*kasır, kûşk, küçük konut, bir göz oda, tek oda*⁴⁸” olarak belirtilmektedir. Köşkün bir başka tanımı büyük bir sivil yapıya bağlı veya bağımsız olarak genellikle ahşap malzemeyle inşa edilen süslü küçük yapı şeklindedir. Türk evi plan kurgusunda da köşk olarak adlandırılan bölümler

⁴⁴ Zeynep Tarım Ertuğ, “Saray”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 36, Ankara: TDV Yayınları, 2009, 117- 121.

⁴⁵ Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Ankara: Aydın Kitapevi, 2003, 995.

⁴⁶ Doğan Kuban, *Kaybalon Kent Hayalleri Ahşap Saraylar*, İstanbul: Yem Yayınları, 2001, 20.

⁴⁷ A. Fulya Eruz, “Sahilsaray”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 35, Ankara: TDV Yayınları, 2008, 530- 532.

⁴⁸ Devellioğlu, (2013), 1169.

bulunmaktadır. Bu bölümler gerek sofa içinde gerek çıkma olarak, planın esas unsurlarından birini oluşturur. Genellikle köşkler serinlemeye mahsus ve havadar olması arzu edilen yerlerdir ve ana binayla bütünsel bir tasarımdadır. Zamanla köşkların duvarları kapanarak oda haline dönüşür ve yapının ana kurgusunda değişir.⁴⁹

Arapça bir kelime olan kasır “*hükümdarların kullanımına ayrılmış saray, saraya bağlı veya müstakil yapı*⁵⁰” anlamındadır. Kasır sözcüğünün bir başka tanımı “*genellikle kentin biraz dışında yer alan ve daimî olarak ikamet edilmeyen konut yapısı, Avrupa’daki şato kavramı ile hemen hemen eş anlamlı*⁵¹” şeklinde aktarılmaktadır. S. H. Eldem’e göre 19. yüzyıla kadar konak, köşk ve kasır tabirleri eş anlamlı olarak kullanılmakta ve egemen sınıfın konutu anlamı taşımaktadır. Ayrıca Eldem, hanedan üyelerinin bir mevsimlik, bir günlük veya birkaç saatlik dinlenme amacıyla şehirden biraz uzakta, bahçeler ve mesire yerlerine yaptırdıkları kasırlara *biniş kasrı (köşkü)* denildiğini, şehirden biraz uzak av bölgelerinde av sonrası dinlenme amacına yönelik olarak inşa edilen kasırlara ise *av kasrı (köşkü)* adı verildiğini aktarmaktadır.⁵²

Selâtin camilerinde, önemli tekkelerde ve resmi binalarda yer alan, padişahların dinlenmesine ve görüşmeler yapmasına mahsus bölümlere ise *kasr-ı hümâyûn veya hünkâr kasırları* denilmektedir. Bu uygulamanın dini mimarideki ilk örneği Bursa Yeşil Cami’dedir. İstanbul’daki ilk örneği Sultan Ahmed Cami’de görülmektedir. Hünkâr kasrı birimi 18. yüzyılın sonlarına doğru tasarım olarak farklılık gösterir. Cami ile bütünsel bir tasarımda olan hünkâr kasırları bu dönemden sonra kuzey cephe boyunca son cemaat yeri revaklarının üzerinde uzanmaktadır. İnşası 1778 yılında tamamlanan Beylerbeyi Cami bu farklılaşmanın ilk örneğini sergiler. Hünkâr kasırlarının son aşaması ise İstanbul’da Tanzimat döneminde inşa edilen birçok camide görülmektedir. Ortaköy (Büyük Mecidiye) Cami, Dolmabahçe Cami, Aksaray Pertev Nihal Valide

⁴⁹ Sedat Hakkı Eldem, *Türk Evi Plan Tipleri*, İstanbul: Pulhan Matbaası, 1954, 20.

⁵⁰ Yaşar Çoruhlu, “Kasır”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 24, Ankara: TDV Yayınları, 2001, 555.

⁵¹ Metin Sözen ve Uğur Tanyeli, “Kasır”, *Sanat Kavramları ve Terimleri Sözlüğü*, (9. basım), İstanbul: Remzi Kitapevi, 2007, 125- 126.

⁵² Sedat Hakkı Eldem, *Köşkler ve Kasırlar*, C. 2, İstanbul: Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yayını, 1974, 158.

Cami gibi binaların hünkâr kasrı olarak tabir edilen bölümleri kuzey cephede iki katlı bir boyut kazanır.⁵³

18. yüzyılın ortalarından itibaren yeni yapı tipi olarak inşa edilmeye başlayan kışlalara da köşkler ve kasırlar yapılır. Örneğin Levend, Davutpaşa, Rami ve Selimiye Kışlası'nda köşkler ve kasırlar yapıldığı bilinmektedir. Bu köşkler padişahlar tarafından kabul, görüşme, dinlenme, ordu ve donanmayı kontrol etme amacıyla kullanılır.⁵⁴ Ayrıca miri topraklarda üretim tesisi rolünü üstlenen Çiftlikat-ı Hümâyûn'lara da köşkler ve kasırlar bulunmaktadır. Her ne kadar bu köşkler ve kasırlar günümüze ulaşmamış olsa da Rami, Balmumcu, Levend ve Ayazağa Çiftliği sınırları içinde hanedan üyelerinin kullanımı için inşa edildiği bilinmektedir.

Osmanlı hanedan saraylarının yönetim merkezi, ikametgâh işlevli veya geçici süre kullanılan saraylar olarak teşkilatlanmalarına göre ayrımlaşabileceği belirtilmektedir.⁵⁵ Bu sınıflandırma köşk ve kasırlar için de geçerlidir. Bu bağlamında köşk ve kasırlar tam teşkilatlı yönetim saraylarında yer alanlar, göç-ü hümâyûn ve biniş-i hümâyûn işleviyle kullanılanlar olarak sınıflandırılabilir. Örneğin; Sultan Abdülaziz döneminde Beylerbeyi Sarayı ve Sa'dâbâd Kasrı padişahın özellikle bahar aylarından başlayarak yaz boyu ikâmet ettiği yapılar olarak geçmektedir. Beykoz Tokad Kasrı, Tarabya Kalender Kasrı/Köşkü, Çekmece Kasrı, Büyük Çamlıca Köşkü/Kasrı, İhlamur Kasırları, Göksu (Küçüksü) Kasrı, Ayazağa Kasrı ise kısa ya da uzun süreli olarak göç-ü hümâyûn veya biniş-i hümâyûn işleviyle kullanılan kasırlar/köşkler arasında sayılmaktadır.⁵⁶

Tanımlamalardan ve analizlerden anlaşıldığı üzere 18.- 19. yüzyılda hanedan üyeleri tarafından inşa edilen köşkler ve kasırlar kavramsal olarak birbirinden keskin hatlarla ayrılmamaktadır. Bu bağlamda hanedan üyeleri tarafından 18.- 19. yüzyılda inşa edilen köşkler ve kasırlar için şu çıkarımlar yapılabilir:

⁵³ Baha Tanman, "Kasrı Hümâyûn", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 24, Ankara: TDV Yayınları, 2001, 573- 575.

⁵⁴ Ayşe Denknalbant, "Köşk", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 26, Ankara: TDV Yayınları, 2002, 279.

⁵⁵ Zafer Sağdıç, *Üç Osmanlı Sarayında İşlev ve Mimarlık Bağlantısı*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı, 2006, 7- 12.

⁵⁶ Tuncay Cengiz Göncü, *Beylerbeyi Sarayı'nın İnsâ Süreci, Teşkilâtı ve Kullanımı*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, 2005, 78.

- Hem dini mimaride hem de sivil mimaride ana bina ile bitişik bir kurguda yer alabilmektedir.
- Doğa ile iç içe bir koru içerisinde tek hacimli veya bağımsız küçük bir saray kompleksi niteliğinde olabilmektedir.
- Boyutu veya hacminden bağımsız işlevlerine göre de isimlendirilebilmektedir.

1.2.2. İstanbul'da Saray, Kasır ve Köşk Mimarisinin Değişim Çizgisi

18.- 19. yüzyılda Osmanlı idarecileri düşünsel açıdan değişebilme ve genişleyebilme gerekliliği içindedir. Bu dönemlerde gereklilikle doğru orantıda seyreden birçok çözüm üretilmiş ve uygulamaya çalışılmıştır. Çağdaşlaşma adına atılan neredeyse her adımın izleri özellikle de dönemin mimari anlayışına yansımıştır. Hatta 18.- 19. yüzyıl Osmanlı mimarisi yaratma-arama, büyük bir mimari etkinlik, aydınlanma çağı olarak değerlendirilmektedir.⁵⁷

Mimaride yaratma- arama girişimlerinin ilk izleri III. Ahmed'in saltanatı sırasında Avrupa ile olan diplomatik ilişkilerin sıklaşmasıyla birlikte görülmeye başlar. Fransa'ya sefir olarak gönderilen Yirmisekiz Mehmed Çelebi, gözlemlediği sarayları, köşkleri, bahçeleri, köprüleri raporlarla saray erkânına aktarır. Çelebi, Paris dönüşünde mimari çizimler, bahçe ve yapı planlarını beraberinde getirir. III. Ahmed ve Sadrazam Damat İbrahim Paşa'nın teşviki ve girişimleri ile birlikte dönemin mimari faaliyetleri giderek farklılaşır. Bu döneme kadar dini ve sosyal amaçlı yapıların dışında kalanlar sadece maddi ihtiyaçları karşılamak için inşa edilirken, artık Fransa saraylarındaki (Versailles, Fontainebleau, Marly) sosyal yaşamı çağrıştıran eğlencelerin düzenlenebileceği, keyif ve ihtişamı yansıtan çok sayıda kasır, köşk, havuzlu bahçe düzenlemeleri, meydan çeşmeleri ve sebiller inşa edilir.⁵⁸

⁵⁷ Kuban, (2007), 523.

⁵⁸ Betül Bakır, "XVIII. Yüzyıl Osmanlı Mimarisinde Sivil Mimarinin Etkinliği" *Türkler Ansiklopedisi*, C. 15, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002, 524.

III. Ahmed dönemi ile birlikte başa geçen padişahlar ömürlerini saray duvarları arasında geçirmemeye özen gösterirler ve kentin çeşitli yerlerinde daha sık konaklarlar. Üstlenmiş oldukları bazı görevleri devlet idarecilerine devrederek maiyetini genişletirler. Ayrıca padişahlar resmi ilişkilerde olduğu gibi gündelik yaşamlarında da dışa dönük bir anlayışı benimserler. Bu tutum dönemin mimari faaliyetlerini de doğrudan etkiler.⁵⁹

Saray yaşantısına paralel olarak Boğaziçi sırtları ve Kâğıthane bölgesi III. Ahmed döneminin en popüler imar alanları olarak ön plana çıkar. Fındıklı'da Emn-âbâd, Bebek'te Hümayûn-âbâd, Ortaköy'de Neşât-âbâd, Beylerbeyi'nde Şevk-âbâd gibi çok sayıda köşk ve kasır inşa edilir. Kâğıthane yerleşiminde ise 200'e yakın ahşap köşk ve kasrın (Sa'dâbâd, Şevk-âbâd, Kasr-ı Neşât, Kasr-ı Cihan, Hurrem-âbâd, Havr-âbâd, Nev-Peydâ vs.) belli bir düzende inşa edilmesi, doğa ile mimari kurgunun ön planda tutulması ve su mimarisinin bütünsel bir tasarıma dönüşmesi mimaride değişen anlayışın somut göstergeleridir.⁶⁰ Bu dönemde inşa edilen yapıların tasarım ve dekor anlayışında tam anlamıyla bir Batılılaşmadan söz edilememektedir. Ancak inşa edilen köşk ve kasırların yerleşim düzenleri, fiskiye, çağlayanlı havuzlar, kaskatlar, çeşmeler ve setli su kanalların yarattığı çevresel tasarım Barok üslubunun etkilerini taşımaktadır.⁶¹

III. Ahmed döneminin mimari üslûbu dekoratif niteliklerin ağırlıkta olduğu bir geçiş üslubu⁶² karakterindedir. Safevi İran'ı, Rokoko ve kısmen de Barok etkilerin karmaşık olarak kullanıldığı bu geçiş üslubu Doğan Kuban tarafından Osmanlı mimarisinin bir tür Maniyerizm'i olarak değerlendirilir. Bu dönemde inşa edilen çeşme ve sebillerin (Topkapı III. Ahmed Çeşmesi, Üsküdar III. Ahmed Çeşmesi) cephelerinde alçak kabartmalı taş oyma süslemeler dönemin belli başlı repertuarını oluşturmaktadır. Geometrik panolar içinde çiçekler, kâseler içinde meyveler, rozetler, yıldızlı yazı

⁵⁹ Ayda Arel, *18. Yüzyılda İstanbul Mimarisinde Batılılaşma Süreci*, İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, 1975, 77-78.

⁶⁰ Sedat Hakkı Eldem, (1977*Sa'dabad*, İstanbul: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1977, 6- 8.

⁶¹ Bakır, (2002), 527.

⁶² Üslup sınıflandırması için bkz. Celal Esad Arseven, *Türk Sanatı*, İstanbul: Cem Yayınevi, 1984, 83.

şeritleri, sütunçeler, delik işi denilen oymalar öne çıkan cephesel süslemelerdir.⁶³ Ayrıca dekorasyonda Topkapı Sarayı III. Ahmed Yemiş/Has Odası'nın kalemişi nakışları da geçiş üslubunun özelliklerini barındırmaktadır. Panolar içinde natüralist ve hacimli çiçek buketleri, gerçek oranlara yakın kıvrımlı dal ve yaprak desenleri, derinlik algısı yaratan kâseler içinde meyve motifleri, nakışlara uygulanan yatay ve düşey etkiler bu üslubun yansımalarıdır.

I. Mahmud dönemi mimari etkinlikleri ile başlayan III. Osman, III. Mustafa ve I. Abdülhamid dönemlerinde devam eden Barok ve Rokoko üslup, Osmanlı sanatçılarının elinde tümüyle kendine özgü bir karakter kazanır. Bu dönemlerdeki yaratma-arama girişimleri "Osmanlı Barok Sanatı veya Türk Barok Sanatı" olarak adlandırılan yerel yorumlu bir üslup karakterini doğurur.⁶⁴ Bu dönemlerde inşa edilen dini (Nur-u Osmaniye Külliyesi, Laleli ve Zeynep Sultan Cami vs.) ve sivil (Hekimoğlu Ali Paşa Sebili, Mehmed Emin Ağa Sebili ve Çeşmesi vs.) yapılarda Osmanlı Barok ve Rokoko üslubunun formları belirgin bir şekilde görülür. İstiridye kabuğu, akant yaprakları, 'S-C' kıvrımlar, dekoratif kemer formları, korent ve kompozit başlıklar, çift sütunlar, içbükey ve dışbükey kıvrımlı yüzeyler, hacimli profiller ve kartuşlar gibi süslemeler yerel yorumlu Barok ve Rokoko üslubunun etkilerini taşır.

18. yüzyıl boyunca Boğaziçi sırtlarında ve Kâğıthane'de mevcut olan köşkerin ve kasırların büyük bir kısmı ya onarılır ya da yıkılarak yerlerine yeni yapılar inşa edilir. Yapılar ahşap malzeme ile inşa edildiğinden kısa ömürlüdür ve günümüzde yapıların birçoğu hakkında detaylı değerlendirmeler yapılamamaktadır. Yeniden inşa edilen veya onarımı yapılan Bayıldım Köşkü ve ahşap Küçüksu Kasrı ile ilgili çıkarılan restitüsyonlardan pencere boyutlarının büyüdüğü, manzaraya açılan cephelerin daha hareketli olduğu gibi kısıtlı değerlendirmeler bulunmaktadır. Ayrıca Boğaziçi ve Kâğıthane yerleşimi dışında Topkapı Sarayı III. Osman Dairesi, Valide Sultan Odası ve Sofâ Köşkü (Kara Mustafa Paşa Köşkü) dönemin Rokoko ve Barok üslup kalıplarını taşıyan sivil yapı örnekleri olarak verilebilir.⁶⁵

⁶³ Kuban, (2007), 509- 516.

⁶⁴ Kuban, (2007), 519- 521.

⁶⁵ Bakır, (2002), 529- 530.

Saray nakkaşlarının (Levni, Abdullah Buhari ve Refail) resimli el yazma kitaplarında mekân algısı, perspektif kurgu, ışık-gölge denemeleri ve renk tonlamaları gibi Batı resim tekniği özelliklerini kısmen kullanmaya başlamaları ve III. Ahmed dönemi yapılarında görülen kalemişi nakışların hacimli ve gerçeğe yakın dekoratif biçimleri saray odağında değişmekte olan resim anlayışının ipuçlarıdır. III. Mustafa döneminde ise mali gücü yüksek ailelerin konutlarında (Bebek'teki Kavafyan Konağı) dekoratif nitelikte yeni bir süsleme türü görülür. Duvar resmi olarak adlandırılan bu tür odaların tavan eteklerini dolayan şeritlerde mimari ve manzara kompozisyonları olarak resmedilir. Bu süsleme türü saray odağında I. Abdülhamid döneminde Topkapı Sarayı Harem bölümüne eklenen odalarda görülmeye başlar. Söz konusu odaların tavan etekleri ve duvarları manzara resimleriyle süslenir. Bu kompozisyonlar İstanbul temalı olmakla birlikte günümüzde mevcut olmayan birçok yapıyı da belgelemektedir.⁶⁶ Dekoratif özellikleri barındıran ve yapıların iç hacmine canlılık katan tavan ve duvar resimleri Osmanlı'da değişmekte olan kültür ortamının mimarideki yansımaları örneklemektedir.

Mimari kurguda içe dönük klasik Türk evinin yapısal özellikleri de Batılı formların getirmiş olduğu etkilerle kısmen de olsa değişime uğrar. İç avluya bakan sofa, hayat ve eyvan gibi mekânlar planlamada orta bölüme alınarak orta sofaya dönüşür. III. Selim döneminde inşa edilen Şevkiye Köşkü'nde olduğu gibi oval orta sofalı bir düzenleme de iç hacimde görülmeye başlar. Yapılardaki divanhane gibi önem arz eden bölümler ise manzaraya açılır şekilde kurgulanır. Yapılarda değişen tasarım ve kurgu özellikleri Avrupa Barok anlayışında sokak ve ön cephelerin mümkün olduğu kadar bir meydana veya manzaraya açılması ilkesiyle de bağdaşmaktadır.⁶⁷

Sultan III. Selim döneminde Topkapı Sarayı'na eklenen mekânlar başta olmak üzere Haliç'te (Tersane Sarayı/Aynalıkavak Kasrı ve Esmâ Sultan Sarayı), Boğaziçi'nde (Beyhan Sultan Sarayı) ve Kâğıthane'de (Sa'dâbâd ve Çadır Köşkü) yeni düzenlemelerle kurgulanan imar faaliyetleri yoğunluğunu sürdürür. Bu dönemde bazı sivil yapılara Avrupalı sanatçıların eli değmeye başlar ve sivil yapı üretimi alanına bilinen ilk yabancı mimar Antoine Ignace Melling girer. Mimar-Ressam Melling,

⁶⁶ Renda, (2002), 434- 437.

⁶⁷ Bakır, (2002), 539.

Hatice Sultan'ın Ortaköy Defterdarburnu'ndaki sarayına eklediği Ağalar veya Başağa Dairesi ile Beşiktaş Sahilsarayına inşa ettiği Valide Sultan Dairesi, süsleme unsuru ve mimari tasarım formları konusunda Osmanlı saray yapılarına Batı mimarisinden yeni alıntılar taşır.⁶⁸ Cephe düzenlemelerine üçgen alınlık, balustradlı çatı ve iyon düzeni mermer sütunlar girer. Bu düzenlemeler daha çok Avrupa'da yaygınlaşmaya başlayan Neo-klasik üslup anlayışının sıçramalarıdır.

Protokol anlayışının giderek değişmesiyle birlikte prestij mimarisi II. Mahmud zamanında daha fazla revaçtır. Boğaziçi yüzyıllardır sayfiye bölgesi olma özelliğinde iken giderek kentin dokusu içine katılır. Bu dönemde tasarım açısından Ampir üslubunun biçim ve form özellikleri Osmanlı mimarisinde görülmeye başlar. Boğaziçi'nde sivil mimari etkinliği olarak öne çıkan yapılar arasında ahşap Çırağan Sarayı ve ahşap tek katlı Beylerbeyi Sarayı, yıktırılan ve yeniden inşa edilmeye başlayan Beşiktaş Sahilsarayını sayılabilir. Ahşap Beylerbeyi Sarayı Hint-Arap etkileriyle karışmış İtalyan zevkinin zarif dokularını barındırır. Beşiktaş Sahilsarayını ve ahşap Çırağan Sarayı ise Neo-klasik elemanlarıyla Ampir üslubunun alıntılarını taşır. Ayrıca üslupsal değişimler dışında ahşap Çırağan Sarayı'nın mobilya dekorasyonu geleneksel minder- sedir düzeni anlayışı yerine masa- sandalye düzeninin kullanılmaya başlandığını gösteren ilk saltanat yapısı olması bakımından da önemlidir.⁶⁹

II. Mahmud'un devletin teşkilat yapısında yapmış olduğu iyileştirmelerden ve yeniliklerden mimarlık ortamı da nasibini alır. Hassa Mimarlık Ocağı yerine devletin genelinde imar ve inşa faaliyetlerini yürütüp organize edecek bir birim olarak 1831 yılında Ebniye-i Hassa Müdürlüğü kurulur. Ancak bu birim kuruluşundan itibaren sürekli maddi sorunlarla boğuşur ve kalifiye mimar sıkıntısı çeker. 1848 yılına kadar birimin sıkıntılarını giderebilmek için kısmi adımlar atılmış olsa da beklenen düzeyde bir verim alınamaz. 1848 yılında birim bünyesinde 13 asil 2 yedek üyeden oluşan ve fenn-i mimari ve hendese maharetleri taşıyan Ebniye Meclisi kurulur. İmar ve inşa

⁶⁸ Mustafa Cezar, "XIX. Yüzyılda Neden Batı Tarzı Saray?" *Milli Saraylar Dergisi*, Ankara: TMMM Basımevi, 1993, 11-14; Arel, (1975), 92- 96.

⁶⁹ Cezar, (1993), 8- 19; Serim Denel, *Batılılaşma Sürecinde İstanbul'da Tasarım ve Mekânlarda Değişim*, Ankara: ODTÜ Yayınları, 1982, 28- 33; Necla Arslan Sevin, "Batılılaşma Dönemi Osmanlı Sarayları" *Türkler Ansiklopedisi*, C. 15, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 1992, 607- 618.

işlerinde münakasa (açık eksilme⁷⁰) denilen ve ihale usulüyle kontrata bağlanan bir sisteme geçilir. İnşaat malzemelerin kalite ve fiyat kontrolü ile inşa sürecinde yaşanan anlaşmazlıkların giderilme işi de Ebniye Meclisi'nin sorumluluğuna verilir.⁷¹

Abdülmecid dönemi ile birlikte değişen ve ihtiyaç duyulan yapı tiplerini planlayıp inşa edecek kalifiye mimar eksikliği ise yabancı elçilikler aracılığıyla İstanbul'a gelen Avrupalı mimarlarla (*Gaspare ve Guisepe Fossati, William James Smith, Giovanni Battista Barborini, Siver Mélick*) Batı'da yetişmiş veya muhtemelen Avrupalı hocalardan eğitim almış Rum ve Ermeni (*Garabet Balyan ve oğulları Nikoğos, Sarkis, Agop, Simon Balyan, Stefanis Gaytanakis, Dimitri Gaytanakis, Ohannes Serveryan, Artin Serveryan*) yapı üreticileriyle sürdürülür.⁷²

Sultan Abdülmecid döneminde Avrupalı mimarlar ve Rum-Ermeni yapı üreticilerinin mimari faaliyetlerdeki etkin rolleriyle dönemin yapıları tek seferde bütüncül bir proje olarak inşa edilir. Plan tasarımlarında geleneksel sofalı şemanın varyantları kullanılarak özgün yorumlu örnekler ortaya konulur.⁷³ Üslup anlayışında Seçmecilik olarak da adlandırılan Eklektisizm tavrı ön plana çıkar. Bu dönemde inşa edilen Dolmabahçe Sarayı, Küçüksu (Göksu) Kasrı, İhlamur Kasrıları, Tophane Kasrı, Adile Sultan Kasrı gibi haneden yapılarında Eklektisizm'in en tipik göstergeleri sergilenir.

⁷⁰Yeni inşa ve mimarlık sürecinin getirdiği ihale usulleri; Açık Eksiltme (Münakasa) Usulü, Sözleşme Usulü, Kapalı Zarf Usulü, Pazarlık Usulü, Emanet Usulü. Ayrıntı için bkz. Oya Şenyurt, *İstanbul Rum Cemaatinin Osmanlı Mimarisindeki Temsiliyeti*, İstanbul: Doğu Kitapevi, 2012, 117- 132.

⁷¹ 1849 yılına kadar bağımsız bir kurum olarak çalışan Ebniye-i Hassa Müdürlüğü, Ebniye Muavinliği adı altında yeniden düzenlenir. Muavinlik, Ebniye Meclisi ile birlikte imar ve inşa faaliyetlerinin tek elden yürütülebilmesi amacıyla Nafia Nezareti'ne bağlanır. Ebniye Muavinliği 1852 yılında kaldırılır ve yerine Ticaret Nezareti'ne bağlı olarak çalışan "Ebniye Meclisi İdaresi" kurulur. Bu meclis 1866'dan itibaren Şehreminliğe bağlı Hendesehane bünyesinde çalışır. Saray ve kasırların tamiratından sorumlu Ebniye-i Miriyye Tamirat Müdürlüğü, 1861 yılından sonra "Ebniye-i Seniyye İdaresi" adını alır. Vakıfların bakım, tamirat ve inşasına ilişkin görevleri ise Evkaf-ı Hümayun Nezaretine bağlı Evkaf Tamirat Müdürlüğü yürütür. Ayrıntı için bkz. Selman Can, (2002). *Osmanlı Mimarlık Teşkilatının XIX Yüzyıldaki Değişim Süreci ve Eserleri İle Mimar Seyyid Abdülhalim Efendi*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Sanat Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul, 17- 29.

⁷² Avrupalı mimarlar ve Rum- Ermeni yapı üreticileri için bkz. Nurcan Yazıcı, *Osmanlılarda Mimarlık Kurumunun Evrimi ve Tanzimat Dönemi Mimarlık Ortamı*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı/Türk-İslam Sanatları Programı, İstanbul, 2007, 153- 183, 208- 285.

⁷³ Afife Batur, "Batılılaşma Döneminde Osmanlı Mimarlığı", *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, C. 3, 1985, 1063- 1066. İstanbul: İletişim Yayınları.

Yapıların cephelerinde ve iç dekorasyonunda Antik Yunan üsluplarında görülen ve bunların daha sonraki yüzyıllarda yeniden ele alınarak yorumlanan Neo-Klasik özellikteki biçim ve öğeler, Neo-rönesans, Palladyanizm, Barok, Rokoko ve Ampir'e varıncaya kadar çeşitli üslup alıntılarının özellikleri görülür.⁷⁴ Cephe tasarımları ve dekorasyon düzenlemeleri açısından bu yapılar canlandırma hareketlerinin tasarımlarıyla donatılır. İyon, dor, korent düzenleri, vazo- kupa motifleri, plasterler, akant yaprakları, triglifler, madalyonlar, balustradlar, grilandlar, fiyonk, istiridye kabuğu, üçgen alınlık gibi göndermeler Osmanlı mimarlığında geniş katmanlı bir kullanım alanı bulur.

19. yüzyılda tavan ve duvar resim programındaki örnekler incelendiğinde Batı tekniklerinin yaygınlaştığı anlaşılır. Bu dönemde geleneksel kalemişi nakış teknikleri, toprak boyalar yerini yağlı boyaya bırakmıştır. Doğrudan sıva veya ahşap üzerine boyanan betimlemelerin yanı sıra çoğu kez ahşap tavan ya da duvarların kaplama tahtaları üzerine deri veya keten bezi gerilerek bir çeşit tuval oluşturulmuş ve bezeme onun üzerine yapılmıştır. 19. yüzyılın ikinci yarısıyla birlikte teknikteki farklılığın yanı sıra konulardaki çeşitlilik artar. İstanbul'dan bir semti ya da panoramik olarak İstanbul'u gösteren betimlemeler en çok yeğlenen konuların başında gelir. Ayrıca, 19. yüzyıldan itibaren askeri okulların ders programına perspektif derslerinin konulmasından sonra resimlerde mimari konusunun yaygınlaştığı izlenir.⁷⁵

Sultan Abdülaziz döneminde inşa edilen saray, kasır ve köşk yapılarında Avrupalı mimarların ve Rum- Ermeni yapı üreticilerinin mimari faaliyetlerdeki etkin rolleri ve Eklektizm tavrı devam etmektedir. Bu dönemde aynı adla eski yapıların yerine inşa edilen Beylerbeyi Sarayı kompleksi ve Çırağan Sarayı Batı üslup alıntılarını taşımakla birlikte Mağrip-Endülüs kökenli öğelere (at nalı kemer, Moresk öğeler vs.) ve bazı geleneksel Osmanlı biçimlerine (mukarnas dizileri) göndermelerde bulunur. İç düzenlemelerde Mağrip-Endülüs kökenli yoğun Doğu esintili yaklaşımlara karşın

⁷⁴ Mustafa Cezar, "Süslemeler Yönünden Dolmabahçe ve Beylerbeyi Sarayları", *Milli Saraylar*- 1992, 8- 9, Ankara: TBMM Basımevi.

⁷⁵ A. Pelin Şahin Tekinalp, "Batılılaşma Donemi Duvar Resmi", *Türkler Ansiklopedisi*, C. 15, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002, 718- 730.

cephesel süsleme öğelerinde Batı üslup alıntıları baskınlığını sürdürür.⁷⁶Sultan Abdülaziz dönemi imar faaliyetleri arasında Yıldız Sarayı birinci avlusunda konumlanan Büyük Mabeyn Köşkü, Çit Kasrı, Malta ve Çadır Köşkleri, Kâğıthane'deki Sa'dâbâd kompleksi içinde yeniden inşa edilen Çağlayan Kasrı, şehirden uzak bir koruluk içinde konumlanan Ayazağa Kasrı, Ayazağa Av Köşkü, Validebağ Av Köşkü gibi yapılar örnek olarak verilebilir.

Abdülmeceid ve Abdülaziz döneminde olduğu gibi Rum, Ermeni, Levanten ve Avrupalı mimarların mimari faaliyetleri II. Abdülhamid döneminde de devam eder. Alexandre Vallauray, Raimondo D'Aronco, Jachmund, Mongeri gibi isimlerin yanında mühendis ve mimar olarak görev yapan Vasilaki İoannidis ve Yanko İoannidis gibi pek çok isim dönemin mimari üslup anlayışını şekillendirir.

II. Abdülhamid döneminde inşa edilen kasır ve köşkerin çoğu Yıldız Sarayı kompleksi içinde toplanmaktadır. Bu dönemde devletin yönetim merkezi görevini Yıldız Sarayı üstlenmektedir. Farklı yıl aralığında inşa edilmiş pavyonlardan oluşan karakteriyle bir bakıma Topkapı Sarayı'nın geleneksel pavyon sistemine dönüşü olarak değerlendirilmektedir.⁷⁷ Büyük Mabeyn Köşkü ve Hünkâr Kasrı dışındaki bütün yapılar, saray kavramı tutumundan uzak, bir kırsal mimari tavırla tasarlanmıştır. Ve fakat yapıların iç düzenlemelerinde sarayın üslup yoğunluğunu taşıyan salonlar ve hacimler bulunmaktadır.⁷⁸ Yıldız Saray kompleksinde yer alan köşk ve kasırlar genel olarak Batı üslup alıntılarıyla tasarlanan Eklektik tavrı (Neo-barok, Neo-gotik, Neo-rönesans, Neo-klasik) sergilemekle birlikte, dönemin moda tutumu içinde Doğu kültürünün alıntılarına göndermede bulunan mimari öğelerini ve Raimondo D'Aronco aracılığıyla İstanbul'un mimari atmosferinde özgün bir yer edinen Art Nouveau üslubunun göstergelerini bulmak mümkündür.

19. yüzyıl mimarlık faaliyetlerine dekorasyon açısından da Batı kültürünün elinin değdiği belirgindir. Dekorasyon etkinlikleriyle adından söz ettirenler arasında Fransız

⁷⁶ Afife Batur, "Beylerbeyi Sarayı", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, C. 2, İstanbul: T.C. Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayınları, 1994, 206- 210.

⁷⁷ Afife Batur, "Yıldız Sarayı", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, C. 7, İstanbul: T.C. Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayınları, 1994, 520- 526.

⁷⁸ Kuban, (2007), 625- 627.

dekoratör Charles Séchan⁷⁹, Mason Bey, dekorasyon ve tasarım işlerinde Léon Parvillée, kornişçi Friedmann, Mösyö Fransuva ve Nerses Narliyan Efendi gibi isimler daha fazla ön plana çıkmaktadır. Bu isimlerin almış olduğu siparişler doğrultusunda dönemin saray, kasır ve köşk yapıları yeni yaşam biçimine uygun olarak Batı tarzı mobilyalarla ve çeşitli dekoratif objelerle döşenir. Yeni mimari anlayış ve yeni yaşam modaları gündelik hayatın kullanım eşyalarına da sirayet eder.⁸⁰

Halifeliğin 1924'te kaldırılmasının ardından Osmanlı hanedan üyelerine ait bazı saray, kasır ve köşk yapıları özel şahıslara devredilmiş bazıları da okul ve hastane işlevi ile uzun yıllar hizmet vermiştir. Özellikle 1980'li yıllarda yukarıda değinilen birçok saray, kasır ve köşk TBMM Milli Saraylar bünyesine kazandırılarak müze-saray olarak hizmete açılmıştır. Bu tezde de TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı sorumluluğunda olan Beykoz Kasrı ve Maslak Kasırları kataloglanarak detaylarıyla incelenip değerlendirilecektir.

⁷⁹ Frédéric Hitzel, "Charles Séchan (1803-1874) Sultan Abdülmecit'in Hizmetinde Bir Dekoratör", *150. Yılında Dolmabahçe Sarayı Uluslararası Sempozyumu Bildiriler*, C. 1, İstanbul: TBMM Milli Saraylar Yayınları, 2007, 79-85.

⁸⁰ Feryal İrez, *XIX. Yüzyıl Osmanlı Saray Mobilyası*, Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu- Atatürk Kültür Merkezi Yayını, 1988, 28- 57.

2. BÖLÜM: KATALOG 1- 2

2.1. BEYKOZ KASRI

2.1.1. Tarihi Çevre ve Konum

2.1.1.1. Beykoz- Yalıköy Çevresi

Beykoz; gür ormanlarıyla, ceviz ağaçlarıyla, çayır alanlarıyla, korularıyla, memba sularıyla ve yalılarıyla tanınan bir yerleşim yeridir. Beykoz sözcüğünün kökeni ile ilgili farklı görüşler bulunmaktadır. Özellikle son hecenin “kos” mu yoksa “koz” mu olduğu konusunda kesin bir bilgi yoktur. Bazı görüşlerde, Farsça “kos” (köy) sözcüğünden geldiğini ve İzmit Sancak Beylerinin bu civarda ikamet ettiği için Beykoz’un “Beyköyü” olarak anıldığı belirtilmektedir. Bazı görüşlerde ise, Beykoz’un ceviz ağaçlarıyla ünlü olmasından dolayı, Farsça “koz” (ceviz) sözcüğünden türediği ve “Beykoz- Binkoz” olarak adlandırıldığı ileri sürülmektedir. Bizans dönemi ve öncesinde de Beykoz ismi hakkında kesin olmayan farklı görüşler bulunmaktadır. Örneğin, Bitinya Kralı Amnikos’un (Amikos) Beykoz’da ikamet ettiği, köye onun adının verildiği ve Bizans döneminde bu köy “Amikos” olarak anıldığı düşünülmektedir. Bir başka görüşte ise Beykoz’da memba suları meşhur olduğu için Boğaz’ın bu bölgesi Rumlar tarafından “Amya- Ameae” olarak adlandırıldığı ifade edilmektedir.⁸¹

Beykoz, Osmanlı döneminde hanedan üyeleri tarafından tercih edilen sayfiye ve mesire yeri hüviyetindedir. Hasbahçeler diyarı (Küçüksu Mesiresi, Tokad Bahçesi, Beykoz- Yalıköy Çayırı, Sultaniye Bahçesi, Akbaba Sultan Mesiresi, Çubuklu Bahçesi) olarak kayıtlarda yer almaktadır. Özellikle Sultan II. Mehmed (Fatih), Sultan I. Süleyman

⁸¹ Bkz. Anonim, “Beykoz”, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, C. 2, İstanbul: T.C. Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayınları, 1993, 193- 195; Ali Bilir, *Çeşmibülbüle Gizlenmiş Abı Hayat Beykoz*, İstanbul: Beykoz Belediyesi Kültür Yayınları, 2008, 21- 22; M. Tayyip Gökbilgin, “Boğaziçi”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 6, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınevi, 1992, 258; Reşad Ekrem Koçu, “Beykoz”, *İstanbul Ansiklopedisi*, C. 5, İstanbul: Reşad Ekrem Koçu ve Mehmed Ali Akbay İstanbul Ansiklopedisi ve Neşriyat Kolektif Şirketi, 1961, 2638- 2639.

(Kanuni) ve Sultan IV. Murad döneminde Tokad Kasrı- Bahçesi ve Beykoz-Yalıköy Çayır alanı dinlenme, gezinti yapma, hava değişikliği, eğlenme, avlanma, talim gibi maksatlarla sıkça tercih edilen yerlerdendir.

Evliya Çelebi, Seyahatname'sinde 17. yüzyıl Beykoz'unu;

“...Bir büyük limanın kıyısında 800 haneli, bağ ve bahçeli, mamur ve süslü kasabadır. Camisi, mescidi, hamamı, sıbyan mektebi ve çarşısı vardır. Çarşı pazarında boylu ağaçlar bulunmaktadır. Bütün halkı bağcı, odun çeken ve balık avcılarıdır. İskelesi deniz kıyısına girintilidir. Suyu ve havası tatlı, şirin bir yerdir⁸²...”cümleleriyle betimlemektedir.

Evliya Çelebi'nin çağdaşı Eremya Çelebi Kömürciyan Beykoz'u;

“...Beykoz bir kasabadır. Ermeniler bizi büyük köşkü bulunan iç tarafa götürürler. Padişahlar, Tokad bahçesi denilen bu yerde ava çıkarlar. Sultan (Kanuni) Süleyman'ın burasını çok sevdiğini söylerler. Burası hayret edilecek kadar havadar bir yerdir⁸³...” cümleleriyle tanımlamaktadır.

18. yüzyıl İstanbul'unu anlatan İnciciyan, Yalıköy'ün Türk nüfuslu olduğunu, Beykoz köyünde ise Türk ve Ermeni nüfusun birlikte yaşadığını⁸⁴ aktarmaktadır. Gökbilgin ise, Beykoz'da 18. yüzyılda birçok devlet büyüğünün köşk ve yalıları olduğunu, idari bakımdan da Üsküdar kadısına bağlı olmakla birlikte Beykoz'un münecimbaşılara tahsis edildiğini belirtmektedir.⁸⁵

19. yüzyıl İstanbul'unun fiziksel görünümünü betimleyen Amicis, Beykoz- Yalıköy çevresini;

“...Sultaniye'den sonra bahçelerle, bağlarla çevrilmiş ve koca ceviz ağaçlarının altındaki büyük Beykoz köyü. Beykoz'un yanında büyük yeşil bir halının üzerindeki sarı ve kırmızı çiçek

⁸² Seyit Ali Kahraman ve Yücel Dağlı (haz.), *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi: İstanbul*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2003, 424.

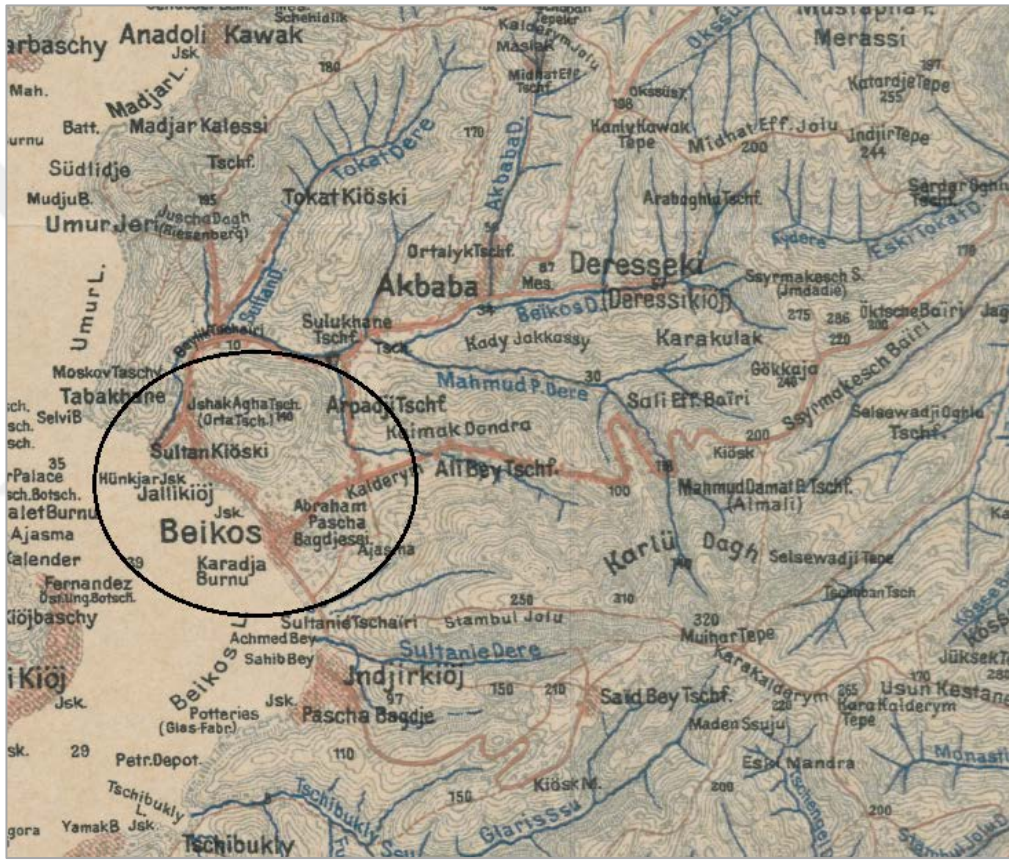
⁸³ Eremya Çelebi Kömürciyan, *İstanbul Tarihi- XVII. Asırda İstanbul*, (çev. H. D. Andreasyan), (2. baskı), İstanbul: Eren Yayıncılık, 1988, 46.

⁸⁴ P. Ğugios İnciciyan, *XVIII. Asırda İstanbul*, (çev. H. D. Andreasyan), İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, 1976, 179.

⁸⁵ Gökbilgin, (1992), 258.

yığınının başka bir şey değilmiş gibi duran eski Ameae, Yalıköy var⁸⁶...” cümleleriyle ifade etmektedir.

19. yüzyıla ait harita (Şekil 1.1- 1.2) ve fotoğraflardan⁸⁷ Beykoz/Yalıköy çevresinde mera ve besi hayvancılığının, bağ-bostan tarımının yapıldığı ve çiftlik arazilerinin varlığı (İshak Ağa Çiftliği, Arpacı Çiftliği, Ortalık Çiftliği, Alibey Çiftliği, Sulukhane Çiftliği, Saidbey Çiftliği, Mahmud Damat Paşa Çiftliği, Sultaniye Çayırı, Abraham Paşa Bahçesi- Bilezikçıyan Çiftliği) görülmektedir.

Şekil 1.1- Beykoz/Yalıköy (1888-1893) konumu ve çevresi⁸⁸

⁸⁶ Edmondo De Amicis, *İstanbul (1874)*, (çev. Akyavaş, B.), (2. Baskı), Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 2006, 394.

⁸⁷ Beykoz ve Yalıköy çevresini gösteren fotoğraflar için bkz. Sinan Genim, *Konstantiniyye'den İstanbul'a XIX. Yüzyıl Ortalarından XX. Yüzyıla Boğaziçi'nin Anadolu Yakası Fotoğrafları*, C. 3, İstanbul: Suna ve İnan Kırac Vakfı Yayınları, 2012, 123- 175.

⁸⁸ İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi, (Yıldız Albümleri, Dosya No: 92485---0001). KARTE DER UMGEGEND VON KONSTANTİNOPEL, unter Benutzung der älteren Aufnahmen (1888-1893) erweitert, bearbeitet und gezeichnet von C. Frh. v. d. Goltz (Pascha), Generallieutenant. Verlag von Schall & Grund. Berlin, 1897.

Şekil 1.2- Beykoz/Yalıköy (1894-1895) konumu ve çevresi⁸⁹

Tanzimat dönemi yazarlarından biri olan Ahmed Mithad Efendi, birçok romanında Beykoz/Yalıköy'ü ayrıntılı bir dille betimleyenlerdendir. Özellikle “*Muşâhedât*” adlı romanında Hünkâr İskelesi şu cümlelerle aktarılmaktadır:

“...Bunun ismi 'İskele' olduğuna bakıp da Limon İskelesi, Yemiş İskelesi, Zeytin İskelesi filan gibi geceli gündüzlü yüzlerce kayıklar, sandallar, salapuryalar, mavnalar, çekirtmeler ve gemilerle meşgul yerlerden zannetmezsiniz ya? Burası letafetçe İstanbul civarında emsâli gerçekten nadir olan Hünkâr Çayırısı'nın medhali olup, buraya yalnız erbâb-ı teferrüc ve tenezzühün süslü kayıkları, sandalları, istimbotları filanları yanaşır. İstanbul'a nispetle mevkiî ücra olan Hünkâr Çayırısı, ekseri tenhalıktır. Onun için Hünkâr İskelesi'nde de seyirci, kayık ve sandallı bile seyrek görülür⁹⁰...”.

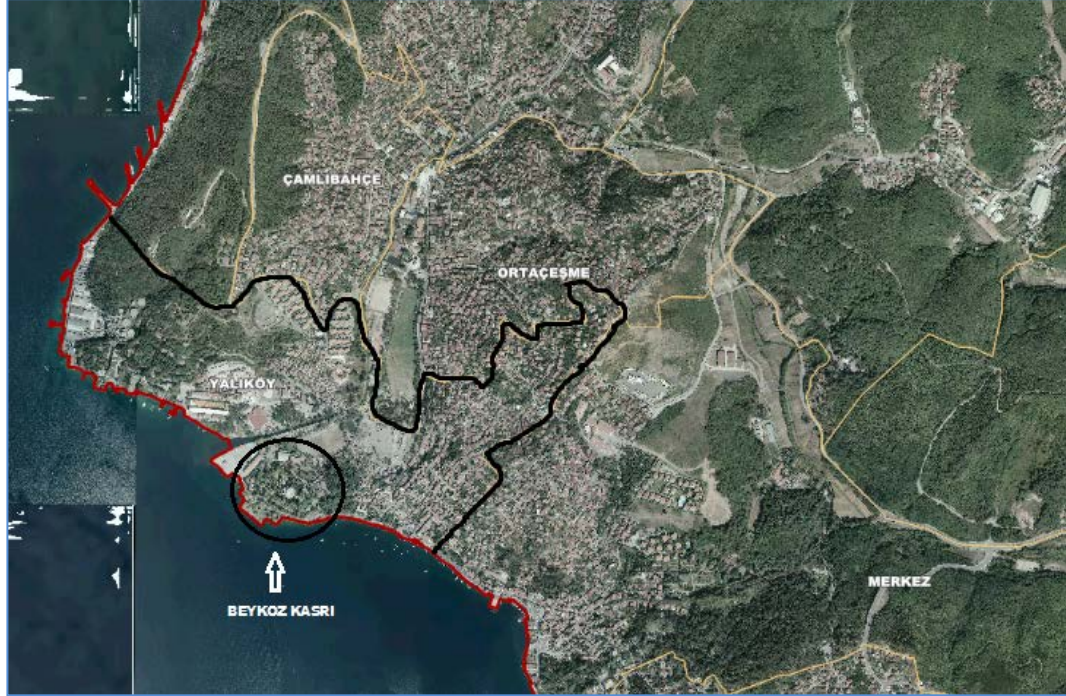
Beykoz- Yalıköy çevresi, 19. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin sanayileşme girişimlerine yakından tanıklık eden yerleşim yeridir. İlk imalathaneler ve tesisler Hünkâr İskelesi ve Selvi Burnu'na doğru uzanan bölgede kurulur. Hünkâr İskelesi'nde “Değirmen Ocağı” olarak adlandırılan ve Bostancı Ocağı tarafından yönetilen değirmenlerin bulunduğu, 1826'da Yeniçeri ve Bostancı Ocakları'nın kaldırılmasından sonra değirmenlerin

⁸⁹ İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi, (Yıldız Albümleri, Dosya No: 93579---0001, 0002).

⁹⁰ Ahmed Mithat Efendi, *Muşâhedât*, (haz. N. Birinci), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2000, 56.

işleyişini sürdüremediği anlaşılmaktadır. Beykoz ve Yalıköy çevresinde 19. yüzyılın ikinci yarısında imalathaneler ve sanayi tesisleri kurulmaya devam eder. Özellikle çevrenin coğrafi özellikleri açısından uygunluğu, konumu ve ulaşım kolaylığı gibi unsurlar sanayi kuruluşlarının kurulmasında belirleyici olur. Beykoz'daki sanayi tesislerinin bazıları Cumhuriyet döneminde de işlerliğini sürdürür. 1950- 1970 yılları arasında Beykoz- Yalıköy çevresi iç göçe maruz kalır ve iç göçle paralel olarak kontrolsüzce büyüyen bir yerleşim yerine dönüşür. Özellikle Yalıköy bu yıllarda çarpık yapılaşmayla ve gecekondulaşmayla yüzleşir. 2000'li yıllardan sonra Beykoz/Yalıköy'deki sanayi tesislerinin çoğu kapatılır veya bazıları farklı bir sanayi alanına taşınır.⁹¹

Yalıköy konum olarak Bizans ve Osmanlı döneminde, Beykoz'a yakın ayrı bir yerleşim yeri iken günümüzde yapılaşma faaliyetlerinin artmasıyla Beykoz Merkez Mahallesi ile birleşmiş vaziyettedir (Şekil 1.3). Günümüzde Yalıköy Mahallesi'nin batısını ve güneyini İstanbul Boğazı, kuzeyini Anadolu Kavağı, Çamlıbahçe ve Ortahçe Mahalleleri, doğusunu Beykoz Merkez Mahallesi çevrelemektedir.

Şekil 1.3- Beykoz/Yalıköy konumu ve çevresi⁹²

⁹¹<http://www.beykoz.bel.tr/beykoz-hakkinda/tarihce> (Erişim, 01.03.2017).

⁹²<http://webgis.beykoz.bel.tr/keos/?Workspacename=REHBER6> (Erişim, 01.03.2017).

2.1.1.2. Beykoz Kasrı'nın Konumu

19. yüzyıl İstanbul'unu belgeleyen bazı haritalarda ve arşiv belgelerinde kasır, "Sultan Köşkü, Hünkâr Köşkü, Sahilsarayı ve Beykoz Kasr-ı Hümâyûnu" olarak kaydedilmiştir. Kasrın açılış töreninde ise yapının adı "Beykoz Mecidiye Kasrı" olarak tasdiklenmiştir. Günümüzde kasır, Selvi Burnu ve Hünkâr İskeleyi'nin güneyinde, yarımada şeklinde 70 dönümlük⁹³ ve beş set halinde kademeli olarak oldukça dik bir açıda yükselen arazinin zirvesinde yer almaktadır. Kasır, Beykoz/Yalıköy Mahallesi'nin (474 Ada/Parsel 1) Gazi Yunus Sokağı'ndadır.

2.1.2. Tarihçesi

2.1.2.1. Osmanlı Dönemi

Beykoz Kasrı'nın inşa edilme fikri ve konumunun bilinçli bir şekilde seçilmesi 1831 yılında cereyan eden "Kavalalı Mehmet Ali Paşa İsyanı veya Mısır Meselesi" olarak literatüre geçen iç isyanın bir sonucudur. Kasrın konumunun bilinçli olarak seçilmesini ve inşa edilme fikrinin ortaya çıkmasını anlamlandırabilmek için tarihçeye geçmeden önce *Mısır Meselesi*'ni özetlemek faydalı olacaktır.

2.1.2.1.1. Mısır Meselesinin Süreci ve Sonucu Bağlamında Beykoz Kasrı

Mora ve Yunan İsyanı sırasında Mehmet Ali Paşa, Sultan II. Mahmud'un almış olduğu kararlara itaat etmez ve karşı tepki olarak II. Mahmud da Kavalalı Paşa'ya vaat ettiği

⁹³ Milli Saraylardan Sorumlu Genel Sekreter Yardımcısı Dr. Yasin Yıldız, 11.04.2017 tarihinde, Beykoz Kasrı'nın açılış törenindeki konuşmasında, kasrın orijinal alanının 200 dönümlük arazi üzerine kurulmuş olduğunu, günümüzde ise bu arazinin sadece 70 dönümlük kısmının korunabildiğini, diğer alanların farklı kullanımlarla işlerliğini sürdürdüğünü ifade etmiştir. Bkz.

sözleri tutmamıştır. Süreç sonrasında ikili arasındaki bağlar tamamen kopar. Süreci kendi lehine çevirmek isteyen Kavalalı Paşa, 1832 yılında önce Suriye’yi ele geçirir.⁹⁴ Ardından Antakya/Belen’de Osmanlı ordusunu yenilgiye uğratar ve Torosları geçerek Konya’ya kadar ilerleyişini sürdürür. 21 Aralık 1832’de Konya’da, Osmanlı birlikleri ile Kavalalı’nın modern ordusu tekrar karşı karşıya gelir ve Osmanlı birlikleri bu muharebeden yine yenilgiyle ayrılır. Kavalalı’nın oğlu İbrahim Paşa komutasındaki ordu, Kütahya’ya kadar ilerler ve Bâb-ı âlî ummadığı bir tehlike ile yüzleşmek durumunda kalır. II. Mahmud, isyanın patlak verdiği dönemde İngiltere, Avusturya ve Fransa’dan yardım talep etmesine rağmen beklediği desteği bulamaz. Sultan Mahmud, son çare olarak Rusya’nın yardım teklifini kabul eder ve 1833 yılında Rus donanma filosu ve kara kuvvetleri İstanbul Boğazı’na girme fırsatını yakalar. Gelen Rus askeri birlikleri “*Beykoz-Selvi Burnu’na, Yuşa Tepesi yamaçlarına ve Hünkâr İskeleyi civarına*” karargâh kurar.⁹⁵

1833 yılında Kütahya’da, Osmanlı- Rus ittifak kuvvetleri ile Kavalalı’nın modern ordusu tekrar karşı karşıya gelir. Muharebe sonrasında II. Mahmud, beklediği sonucu yine elde edemez.⁹⁶ Osmanlı Devleti, önce Kavalalı Paşa ile Kütahya Antlaşması’nı (6 Mayıs 1833), ardından Kavalalı Paşa’nın tekrar isyan etme ihtimaline karşı gerektiğinde yardım talep edebilmek için Rusya ile Hünkâr İskeleyi Antlaşması’nı (8 Temmuz 1833) imzalar.⁹⁷ Hünkâr İskeleyi antlaşmasının imzalandığı tarihten iki gün sonra da Rus donanma kuvvetleri ve kara askeri birlikleri Boğaz’dan ayrılır. Birlikler Boğaz’dan ayrılmadan önce II. Mahmud’un da izni ile Selvi Burnu Tepesi’nin en yüksek noktasına hatıra olarak bir anıt kaya [Moskof Taşı (Şekil 1.4)] dikmişlerdir.

⁹⁴ Bu olaydan sonra Sultan II. Mahmud, Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa’yı asi ilan etmiştir. Beykoz Kasrı, asinin yaptırdığı kasır olarak da anılmaktadır.

⁹⁵ Rusların tarihinde “Bosforskaya Ekspeditsiya” olarak adlandırılan ve Rus donanma tarihinin en meşhur seferlerinden biri sayılan “Boğaz Seferi”. Dikilen yekpare anıt kaya Şubat 1834’de törenle açılmıştır. Anıt kaya, I. Dünya Savaşı sırasında Vaniköy’deki Rehberi İttihadı Osmâni Mektebi’nin öğrencileri ve hocaları tarafından parçalanmıştır. Moskof Taşı ile ilgili ayrıntı için bkz. Fatih Ünal, “Ruslar Tarafından 1833’de Beykoz/Selvi Burnu’na Dikilen Kaya Anıtı ‘Moskof Taşı’ (Камень Московитов)”, *Türkiyat Mecmuası*, C. 23, (2013/Güz), 2013, 187- 206.

⁹⁶ Şinasi Altundağ, *Kavalalı Mehmet Ali Paşa İsyanı, Mısır Meselesi 1831-1841 (1. Kısım)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1945, 21- 64; Fahir Armaoğlu, *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1997, 197- 200; Khaled Fahmy, *Paşanın Adamları/ Kavalalı Mehmed Ali Paşa, Ordu ve Modern Mısır*, (Çev. Zarakolu, D.), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2010, 60- 66.

⁹⁷ Altundağ, (1945), 65- 159; Armaoğlu, (1997), 200- 210; Fahmy, (2010), 67- 73.

Şekil 1.4- Moskof Anıt Taşı tasvirleri⁹⁸

Kavalalı'nın isyanı karşısında istediği sonucu alamayan II. Mahmud, yaklaşık 4- 5 yıl yeni bir muharebe için fırsat kollar. 24 Haziran 1839'da Gaziantep/Nizip'te Osmanlı ordusu ile Kavalalı'nın ordusu tekrar karşı karşıya gelir. Ancak Osmanlı ordusu açısından muharebe yine hüsrarla sonuçlanır. II. Mahmud, Nizip yenilgisinin haberini alamadan vefat etmiştir ve tahta oğlu Sultan Abdülmecid geçmiştir. İngiltere, Rusya'nın Osmanlı Devleti'nden elde etmeyi planladığı imtiyazları düşünerek Kavalalı'ya isyanı sonlandırması konusunda baskı yapar ve sorunun uluslararası bir anlaşma ile çözüme kavuşacağını duyurur. Fransa bu durumu onaylamamasına rağmen İngiltere, Avusturya, Rusya ve Prusya arasında 15 Temmuz 1840'da Londra'da bir antlaşma imzalanır. Kavalalı bu antlaşmayı tanımamakta kararlılığını sürdürünce, İngiltere ve Avusturya filoları İskenderiye sahiline ulaşır. Yaşanan bu gelişmelerden sonra Fransa'nın da taraf

⁹⁸Üst; *Moskof Taşı ve Muravyev'in Askeri Karargâhı Tasviri*. Rus subaylarından Efim Vasileviç Putyatın ve Vladimir Alekseyeviç Kornilov tarafından hazırlanmıştır. Alt; *Moskof Taşı Tasviri*. Bu yıllarda İstanbul'da bulunan ünlü Rus Ressam Karl Pavloviç Bryullov tarafından yapıldığı düşünülmektedir. Ünal, (2013), 201, 206.

değiştirdiğini anlayan Kavalalı Paşa baskılara direnemez ve belirlenen şartları kabul etmeye razı olur.⁹⁹

Sultan Abdülmecid'in 24 Mayıs 1841 tarihli Fermanı ile Mehmet Ali Paşa'ya Mısır valiliği veraset yoluyla babadan büyük oğulla geçmek üzere bırakılır. Bu Ferman'dan sonra İngiltere, Fransa, Avusturya, Rusyave Prusya Londra'da toplanarak, 10 Temmuz 1841 tarihinde bir protokol imzalanır ve Mısır Meselesinin tamamen kapanmış olduğu taraflara bildirilir.¹⁰⁰

1841 Fermanı'nın sağladığı imtiyazları ve hakları yeterli gören Mehmet Ali Paşa, Osmanlı Devleti ile iyi geçinmeyi temel politika olarak benimsemektedir ve fermanın hükümlerine aykırı davranmamaya özen göstermektedir. Hatta Mehmet Ali Paşa, bizzat İstanbul'a gelerek Bâb-ı âlî'ye bağlı kalacağını ispatlamak ve yaşatmış olduğu sıkıntılı süreci kısmen de olsa telafi edebilmek için hediye etmek üzere bir kasır (Beykoz Kasrı) inşa ettirmek istediğini Sultan Abdülmecid'e iletir.¹⁰¹

2.1.2.1.2. Beykoz Kasrı'nın İnşa Süreci ve İnşa Sürecinde Adı Geçen Yapı Üreticileri (Kalfa/Mimar/Müteahhit)

Sultan Abdülmecid, Kavalalı'nın ferman sonrasında göstermiş olduğu sadakati, itaati, Bâb-ı âlî'ye gönderdiği hediyeleri ve İstanbul'a bizzat gelme arzusunu olumlu karşılamıştır. Ceride-i Havadis gazetesi, Mehmed Ali Paşa'nın 19 Temmuz 1846 tarihinde İstanbul'a vardığını ve yaklaşık bir ay İstanbul'da konakladığını yayınlamıştır.¹⁰² Kavalalı, Sultan Abdülmecid'e hediye edeceği kasrın konumunu da bilinçli bir şekilde seçtiği açıktır. Rus askeri birlikleri tarafından Beykoz-Selvi Burnu'nun tepesine dikilmiş olan Moskof Taşı'nın güneyindeki 200 dönümlük araziyi

⁹⁹Armaoğlu, (1997), 210- 215.

¹⁰⁰Armaoğlu, (1997), 216.

¹⁰¹ Yahya Bağçeci, "İsyandan İtaate; Kavalalı Mehmet Ali Paşa Babıâli İlişkileri(1841-1849)", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 7, (32/12), 2014, 221- 223.

¹⁰² Bağçeci, (2014), 225.

(Şekil 1.5) İhtisabağası Hüseyin Bey'den satın alması¹⁰³ tesadüfî bir seçim yapmadığının göstergesidir.

Şekil 1.5- Beykoz Kasrı ve çevresi¹⁰⁴

Kavalalı'nın satın aldığı arazi, Rus donanma kuvvetleri tarafından Selvi Burnu'nun tepesine dikilen Moskof Taşı'yla kuzey ekseninde karşı karşıyadır. Kasrın konumunun bilinçli seçimi, “*Rusların Servi Burnu'na dikmiş oldukları kaba abideye karşıatılmış zarif bir taş ve muahedeye (Hünkâr İskeleyi Antlaşması) de ince bir telmih*”¹⁰⁵ şeklinde yorumlamaktadır. Bir başka değerlendirme ise, “*Kasır hem Kavalalı'nın Osmanlı*

¹⁰³ Şehsuvaroğlu, (2011c), 116; Koçu, (1961), 2658.

¹⁰⁴ Üst; “*Sebah & Joaillier (1870), Hünkâr İskeleyi ve Selvi Burnu'na Doğru Görünüm*”. Genim, (2012), 175; Alt, *Basile (Vasilaki) Kargopoulo (1878-1880), Beykoz Merkez Mahallesi'ne Doğru Bakış*. İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi (Yıldız Albümleri, Dosya no: 90753---0002), İstanbul Boğazı Panoramasından.

¹⁰⁵ Osman Nuri Ergin, *Türk Maarif Tarihi*, C. I- II, İstanbul: Eser Matbaası, 1977, 532.

hanedanına sadakatinin bir nişanesi hem de iki taraf arasındaki güç gösterisinin bir tanığı”¹⁰⁶ yorumu bulunmaktadır.

Kavalalı bu araziyi İstanbul’a gelmeden önce mi, İstanbul’a ziyareti sırasında mı yoksa İstanbul’dan ayrıldıktan sonra mı satın almıştır? Bu kapsamlı sorunun cevabına ilişkin bir bilgi mevcut değildir ve Beykoz Kasrı’nın inşa süreci hakkında araştırmacılar birbirinden farklı görüşler ileri sürmektedir. Koçu; kasrın temelinin 1845 yılında atıldığını ve 1854 yılında tamamlandığını¹⁰⁷, Eldem; kasrın inşaatının 1848 yılında tamamlanmış olduğunu¹⁰⁸, Ödekan; 1845 yılında inşaatına başlandığını ve 1855 yılında tamamlandığını¹⁰⁹, Artan; inşaatına 1855 yılında başlandığını ve 1866 yılında tamamlandığını¹¹⁰, Genim; Ağustos 1846 yılında inşaatına başlanmış olduğunu ve 1857 yılında tamamlandığını¹¹¹, Kızıltoprak ise; 1846 yılında inşaatına başlandığını ve 1854/55 yılında tamamlandığını¹¹² ileri sürmektedirler.

Beykoz Kasrı ve arazisi hakkında ulaşılan en erken tarihli arşiv kaydı 3 Kasım 1846 tarihlidir. Beykoz Kasrı (belgede Beykoz Sahilsarayı olarak geçmekte) ve arazisi ile ilgili dönemin Mısır valisine hitaben yazılmış bu belgede, kasrın arazisine Ebniye-i Hassa Müdürü¹¹³ tarafından bir mühendisin gönderildiği, harita ve çizimlerinin hazırlanması için projelendirildiği ve inşaatına en kısa sürede başlanacağı bildirilmektedir. Ayrıca belgeden, Kavalalı’nın İstanbul’a gelişi ve Mısır’a dönüşü sırasında valiye refakat eden Hamdi Bey¹¹⁴ ve Mazlum Bey’in¹¹⁵ bu konuyla yakından alakadar olduğu da anlaşılmaktadır(Bkz. Ek A1).

¹⁰⁶ Kızıltoprak, (2014), 155.

¹⁰⁷(1961), 2658.

¹⁰⁸(1979), 257.

¹⁰⁹(1992), 67- 68.

¹¹⁰(1993), 199- 200.

¹¹¹(2012), 142.

¹¹²(2014), 155.

¹¹³ 1846 yılında Ebniyye-i Hassa Müdürü görevinde Mühendis Abdülhalim Efendi bulunmaktadır. Bkz. Can, (2002), 48- 50.

¹¹⁴ Dönemin “Deavi Nazırı” (protokol işlerini yürüten makam).

Belgenin tarihi ile Kavalalı'nın İstanbul'a geliş tarihi karşılaştırıldığında, Beykoz Kasrı inşa ihalesinin 19 Temmuz 1846- 3 Kasım 1846 tarihleri arasında yapılmış olması en olası gösterge olarak göze çarpmaktadır.

Kasrın temel atma töreni hakkında Mazlum Bey'in oğlu -ki kasrın temelini atıldığı yıllarda muhtemelen 6 veya 7 yaşında- Mehmed Memduh Paşa¹¹⁶, her ne kadar tarih vermese de töreni şu cümlelerle ifade etmektedir:

“...Mehmed Ali Paşa masarifi Mısır'dan tesviye edilerek (kendisinin finanse ettiği) Beykoz'da bir kasr-ı hümayûn inşası emelinde bulundu ve müsaade buyruldu. Beş çifte saray kayıkları ile oraya gidildi. Kurbanlar kesildi. Padişah'a hayır duaları okundu. Vaz'ı esas icra kılındı (kasrın temeli atıldı). Rengârenk, sağlam ve süslü taşlarıyla hâlâ seyredilen bu kusursuz köşkün temel atma törenine babam o gün beni de beraber almıştı. Beykoz Kasrı'nın bir müddet devam eden inşaatı bilahare (daha sonra) durdu ve bitmesi temel atma merasiminden dokuz sene kadar sonra mümkün olabildi¹¹⁷...”.

Beykoz Kasrı'nın inşa sürecinde görev yapan yapı üreticileri (kalfa/mimar/müteahhit) hakkında mevcut yayınlarda yine birbirinden farklı görüşler bulunmaktadır. Koçu, kasrın mimarının bilinmediğini ve Balyan Ailesi fertlerinden hiçbirinin bu yapıda çalışmadığını belirtmektedir. Artan ise, kasrın yapımından sorumlu mimarların Nikoğos ve Sarkis Balyan¹¹⁸ olduğunu aktarmaktadır. Ancak hem Osmanlı arşiv belgeleri hem de Hayasdan (Ermenistan) Gazetesi'nin¹¹⁹ 153. sayısında yayınlanan haber metni, bu sorunu çözüme kavuşturmaktadır.

¹¹⁵ Dönemin “Kapı Kethüdası” (Osmanlı egemenliği altındaki beyliklerin, yabancı devletlerin, eyalet valilerinin, vezirlerin ve Beylerbeylerinin devletle ilgili işlerine bakan görevli).

¹¹⁶ Mehmed Memduh Paşa (1839- 1925); Osmanlı Devleti'nde 1861 yılından 1909 yılına kadar çeşitli rütbelerde görev yapmış devlet adamı. Bkz. Zafer Kurşun, “Mehmed Memduh Paşa”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 28, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınevi, 2003, 495- 497.

¹¹⁷ Hayati Develi, *Tazimattan Meşrutiyete-I (Mehmed Memduh, Mir'at-i Şunuhat)*, İstanbul: Nehir Yayınları, 1990, 24- 25.

¹¹⁸ Kasrın ihalesinin yapıldığı yıllarda Nikoğos Balyan 19, Sarkis Balyan ise 11 yaşındadır. Kasrın inşasında görev yapmış olmaları pek mümkün gözükmemektedir. Ayrıca kasrın mevcut arşiv belgelerinde Nigoğos ve Sarkis Balyan ismine ait bir kayıt bulunmamaktadır.

¹¹⁹ İstanbul'da 1846-1852 yılları arasında Çamurcuyan Hovhannes Badveli ve Mıgırdiç Ağaton tarafından haftalık olarak Ermenice yayınlanmış olan gazetedir. Bkz. Kevork Pamukciyan, *Ermeni Kaynaklarından Tarihe Katkılar-IV Biyografileriyle Ermeniler*, İstanbul: Aras Yayıncılık, 2003b, 68.

Osmanlı arşiv belgelerinden Beykoz Kasrı'nın inşa faaliyetlerini üstlenen yapı üreticisinin Hacı Stefanis (Stefan/İstefan) Gaytanakis Kalfa olduğu ortaya çıkmaktadır (Bkz. Ek A2, A3 ve A4).

Belgelere ek olarak Hayasdan Gazetesi'nin haber metninde geçen ifadeler ise şu şekildedir:

“...Sultan Abdülmecid, Hırka-i Saâdet Daireleri¹²⁰ ile Ortaköy Cami'nin yapım görevini Harutyun (Artin) Serveryan'a¹²¹ verdi... Bugünlerde, Mısır Hidîvi, Boğaziçi'nin Anadolu kıyısının yukarı kısmında büyük masraflı bir binanın (Beykoz Kasrı) inşaatına başladı, bu iş de bir Rum kalfaya (Hacı Stefanis Gaytanakis Kalfa) verilmişti. Fakat bina emini, Rum kalfa ile arası açılmış olduğundan, bu inşaatı Serveryan'ın deruhte etmesini (üstlenmesini) kendisine teklif eder. Serveryan da yeni ve daha büyük bir proje hazırlayıp Hidîv'in onayına sunmak üzere, pederinin muhalefetine rağmen Kahire'ye gider. Lakin Hidîv, orada bulunmadığı için ancak üç ayda geri dönebilir.¹²² Artin Serveryan'nın dışarıda (Mısır'da) olmasından dolayı düşmanları ve bilhassa Rum kalfa padişaha jurnal vererek, Serveryan'nın işleri suistimal ettiğini, yüzüstü bırakıp kaçtığını bildirirler ve bu duruma padişahı ikna ederler. Akabinde bütün miri binaların inşaatı (Hırka-i Şerif Cami, Ortaköy Büyük Mecidiye Cami), bu Rum kalfaya verilir ve Serveryan hakkında soruşturma açtırılır. Bu durumdan haberdar olan Hidîv de kasrın inşaatını Rum kalfaya teslim eder¹²³...”.

1846 yılında, Beykoz Kasrı inşa faaliyetlerini üstlenmiş olan Hacı Stefanis Gaytanakis Kalfa, bu faaliyetleri 20 Ocak 1850 tarihine kadar sürdürebildiği anlaşılmaktadır (Bkz. Ek A3).

20 Ocak 1850 tarihinde Mısır Kapı Kethüdası aracılığıyla Mısır valisi tarafından bildirilen evrakta Stefanis Kalfa'nın işine son verilmektedir. Haber öncelikle Ticaret

¹²⁰ Haber metninde Hırka-i Saâdet Daireleri olarak geçmektedir. Ancak Artin Kalfa'nın üstlenmiş olduğu yapı Hırka-i Şerif Cami ve müştemilatıdır.

¹²¹ Artin Serveryan Kalfa; Kirkor Balyan'nın torunu, Hovhannes (Ohannes) Amira Serveryan'nın oğludur. Ohannes Serveryan, oğullarının mimarlık eğitimleri için İtalya'dan özel olarak mimar getirtir ve oğullarıyla birlikte birçok Ermeni gencine desinatörlük öğretir. Artin Kalfa, babasının da yardımıyla öncelikle kereste mağazası açar ve tersanenin kereste ihtiyacını karşılamaya başlar. Bu vesileyle saray erkânını tanıma fırsatı bulur ve saray erkânının güveni kazanır. Almış olduğu eğitim sayesinde birkaç küçük yapının inşasında nitelikli işler çıkarır ve mimarlık kariyeri yükselişe geçer. Kısa bir süre sonra Ebniye-i Miriye Kalfası olarak göreve atanır. Görkemli binaların inşasında sorumluluk alır ve Sultan Abdülmecid tarafından İftihar Nişanı'yla ödüllendirilir. Detay için bkz. Kevork Pamukciyan, *Ermeni Kaynaklarından Tarihe Katkılar- III Zamanlar, Mekânlar, İnsanlar*, İstanbul: Aras Yayıncılık, 2003a, 137- 143.

¹²² Artin Serveryan Kalfa, Mısır'daki kolera salgını nedeniyle Mısır valisi ile uzun süre görüştürülmemiştir Bkz. Oya Şenyurt, *Osmanlı Mimarlık Örgütlenmesinde Değişim ve Dönüşüm*, İstanbul: Doğu Kitapevi, 2011, 155.

¹²³ Pamukciyan, (2003a), 142- 143.

Nezareti'ne bildirilmektedir. 30 Ocak 1850 tarihli belgede ise Ticaret Nezareti tarafından yapılan incelemelerde inşaatta herhangi bir aksama tespit edilemediği, Stefanis Kalfa'nın tüm iş yükümlülüğünü yerine getirmiş olduğu, sebepsiz yere işine son verilmesinin uygun olmadığı, bu durumun meslek itibarına zarar verebileceği ve iş yükümlülüğünün tekrar iade edilmesi gerektiği hususundaki önerge bildirmektedir(Bkz. Ek A3).

Süreçle ilgili belgelerden anlaşıldığı kadarıyla 23 Temmuz 1850 tarihine kadar kasrın inşa işlerinin sorumluluğu hakkında herhangi bir gelişme kayıtlı değildir. Bu tarihte Ticaret Nezareti tarafından Stefanis Kalfa'nın işine sebepsiz yere son verildiği yinelenmekte ve meslek itibarına zarar verilmemesi şartıyla işine son verildiği onanmaktadır (Bkz. Ek A2).

Mısır valisi ile Stefanis Kalfa arasında kasrın maliyeti konusunda birtakım anlaşmazlıkların yaşandığı anlaşılmaktadır. Ancak Stefanis Kalfa ısrarla işine sebepsiz yere son verildiğini tekrarlamaktadır. İki arasında yaşanan anlaşmazlıklara geçmeden önce Mısır valiliğinde yaşanan yönetim değişikliklerinden de bahsetmek yerinde olacaktır.

Mısır, Kavalalı Mehmed Ali Paşa'nın 1841 yılında edindiği imtiyazlar sayesinde veraset yoluyla babadan büyük oğula geçecek şekilde özerk statüde yönetilmeye başlar. Kavalalı'nın valilik süresi, sağlık sorunları (bunama) nedeniyle 1848 yılına kadar devam eder ve Mehmed Ali Paşa'nın oğlu İbrahim Paşa 1848 yılının yazında Mısır'ın yeni valisi olur. Ancak İbrahim Paşa valilik görevini sadece üç ay sürdürebilir. Vefat eden İbrahim Paşa'nın yerine 1848 yılında Mehmet Ali Paşa'nın torunu I. Abbas Paşa geçer. Kavalalı Mehmed Ali Paşa da 2 Ağustos 1849 yılında vefat etmiştir. Mısır'ın yeni valisi I. Abbas Paşa'nın ise 1854 yılına kadar görevini sürdürebildiği anlaşılmaktadır.¹²⁴

Yönetim değişikliği sürecinden anlaşıldığı üzere Mehmed Ali Paşa ve İbrahim Paşa, Beykoz Kasrı'nın inşası devam ettiği yıllarda vefat etmişlerdir. Beykoz Kasrı'nın finansörlüğünü 1848 yılından sonra I. Abbas Paşa, 1854 yılı içinde Abbas Paşa'nın

¹²⁴Bağçeci, (2014), 228- 229.

ölümü üzerine ise Mehmet Ali Paşa'nın en küçük oğlu Mısır'ın yeni valisi Said Paşa üstlenmektedir.

Stefanis Kalfa, işine son verilmesinin ardından Mısır Valisi I. Abbas Paşa'ya 20 Ağustos 1850 tarihinde bir arzuhal gönderir. Stefanis kalfa arzuhalde, kasrın tasarımını (resim modelini) ve projelerini hazırladığını, inşaatta epey ilerleme kaydettiğini, götürü usulü ile almış olduğu ihalenin tüm yükümlülüklerini yerine getirdiğini, inşaatın işleyişine sadık kaldığını, inşaat süresince göstermiş olduğu gayretlerin ve yaptığı hizmetlerin boşa gitmemesi için çalışmalarını ayrıntılarıyla ifade etmektedir. Arzuhalin devamında, işine son verilmesinin ardından hakkında çıkan dedikoduların meslek itibarına zarar verdiğini, mesleği içinde olumsuz bir algı yaratıldığını ve işine kaldığı yerden devam etmek istediğini yinelemektedir. Ayrıca Stefanis Kalfa, ekstra maaş talep etmeksizin Mısır Valisi Abbas Paşa'dan izin verildiği takdirde kasrın inşasında kontrolör olarak görev almak istediğini de arzuhaline eklemektedir(Bkz. Ek A3).

22 Ağustos 1850 tarihli evrakta, Stefanis Kalfa'nın arzuhalinin gönderildiği, kalfanın sorunları dile getirildiği, kasrın inşasına Stefanis Kalfa'nın devam etme hakkı olduğu ve kalfaya işinin iade edilmesinin daha uygun olacağı Mısır valiliğine tekrar beyan edilmektedir (Bkz. Ek A4).

Mısır Valisi Abbas Paşa cevap olarak 25 Ağustos 1850 tarihli belgede, keşif defterindeki maliyetin sözleşmede belirlenenden eksik gösterildiği, inşaat masrafında yapılan indirim kalitesiz malzeme kullanılmasına neden olacağı ve bu sebeplerle kasrın sağlam yapılamayacağını belirtmektedir. Belgenin devamında Abbas Paşa, padişaha hediye edeceği kasrın niteliksiz yapılmasına kesinlikle karşı çıktığını, kasrın inşa işleri kimin sorumluluğu verilirse verilsin sağlamlığına dikkat edilmesini özellikle istemektedir. Ayrıca Abbas Paşa, Stefanis Kalfa'nın emeğinin boşa gitmemesi için kalfaya açık kapı da bırakmaktadır. Kalfanın kasırda tekrar çalışma talebini değerlendirileceğini ancak son kararı Sadaret'e danıştıktan sonra vereceğini aktarmaktadır (Bkz. Ek A3).

Stefanis Kalfa'nın işine son verilmesi, Bâb-ı âlî tarafından uygun bulunmamasına (Bkz. Ek A2) rağmen anlaşılabilir ki Abbas Paşa bu süre zarfında fikrini değiştirmemektedir. Abbas Paşa ile Stefanis Kalfa arasında yaşanan anlaşmazlığı fırsata çeviren Artin

(Harutyun) Serveryan Kalfa, Bâb-ı âlî'nin de izniyle kasrın inşa sorumluluğunu alabilmek için Mısır'a gider. 18 Eylül 1850 tarihinde de kasrın inşa işlerinin tüm yükümlülüklerini devralır. 6 Kasım 1850 tarihli evrakta, Artin Kalfa kasrın inşa işlerini tek başına yürütemeyeceğini, sorumluluğun tekrar Stefanis Kalfa'ya bırakılmasını ve kendisinin de Stefanis Kalfa'nın yanında yardımcı olarak çalışmaya devam etmek istediğini Sadaret'e bildirir. Sadaret tarafından da bu durum uygun bulunur¹²⁵ ve Stefanis Kalfa Beykoz Mecidiye Kasrı'nın inşa yükümlülüğünü tekrar devralır (Bkz. Ek A5). Ayrıca süreç sonrasındaki arşiv kayıtları da Stefanis Kalfa'nın inşaata kaldığı yerden devam ettiğini belgelemektedir.

Kasrın inşasının tamamlanma tarihi ile ilgili mevcut yayınlarda yine birbirinden farklı görüşler bulunmaktadır. Ancak 9 Mayıs 1855 tarihli ve 1854/1855 yılına ait arşiv kayıtlarında, kasrın inşasının tamamlanma aşamasında olduğu belirtilmektedir. Kayıtların içeriğinde ise Şair Ziver Efendi¹²⁶ tarafından kitabe metninin valinin isteği doğrultusunda yazıldığı, kitabenin hazırlanmış olduğu ve kasrın belirlenen yerine monte edileceği hem Sadaret'e hem de Kapı Kethüdası Zühdü Bey aracılığıyla dönemin Mısır valisine (Said Paşa¹²⁷) resmi olarak bildirilmektedir (Bkz. Ek A6 ve A7).

Dokuz beyitlik kitabe kasrın sınırları içinde olan koru parkın deniz tarafındaki kapısının üzerine asılmış durumda olduğu aktarılmaktadır. Ancak günümüzde kasrın kitabesi ve kitabenin bulunduğu kapının Barok karakterli tepeliği deniz tarafı birinci set bahçesinin duvarına yaslanmış vaziyette durmaktadır. Ayrıca tepeliğin üstünde Sultan Abdülmecid'in turası da yer almaktadır. Anlaşıldığı kadarıyla kitabe ve kitabenin bulunduğu kapı tepeliği herhangi bir nedenden dolayı zaman içinde tahrip olmuştur (Şekil 1.6- 1.8).

Kitabenin transkripsiyonunda (Şekil 1.7), kasrın temelini Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa döneminde atıldığı ve Said Paşa'nın valilik döneminde kasrın inşası tamamlanarak Sultan Abdülmecid'e hediye edildiği de açıkça ifade edilmektedir.

¹²⁵Süreç sonrasında düzenlemiş olan arşiv evraklarında Artin Serveryan Kalfa'nın ismi geçmemektedir.

¹²⁶ Ziver Efendi, Beykoz Mecidiye Kasrı'nın kitabe metnini hazırlaması dışında Hırka-i Şerif Cami, Dolmabahçe (Bezm-i Âlem Valide Sultan) Cami ve Ortaköy (Büyük Mecidiye) Cami kitabe metinlerini de yazan şairdir.

¹²⁷ Abbas Paşa, 1854'te suikastla öldürülmesi sonrasında Mısır valiliğine Mehmed Ali Paşa'nın en küçük oğlu Said Paşa geçmiştir. Said Paşa 1854- 1863 yılları arasında Mısır valiliği görevini üstlenmiştir.

Şekil 1.6- Kitabenin günümüzdeki görünüm

*Evc-i â'lâ-yı saltanat üzere şeh-i âlem penâh
Abdülmecid Hân'ı Huda kuls un güneş gibi bedîd*

*Beytüs- şeref olsa sezâ ol âfitâb-ı şevkete
Etdikçe nûr-ı makdemi bu kasrı gâhî müstefid*

*İklîn-i Mısır'un âsaftı merhûm Ali Paşa gelüb
Vaz'ı esâs-ı kasr için etmiş idî tenbîh-i ekîd*

*Necl-i sâfî vâli-i Mısır ol Said Paşa zehf
İtmânına himmet edüb bünyânın etdi bî-nedîd*

*Ol padişâhın şevketi âfâka verdî şöhreti
Kıldı o âsaf hizmeti yapılı bu kasr-ı cedîd*

*Bünyânı gayretle nefis olduğunu her bir gören
Tahsîn edüb ol şâh için eyler senâ-yı bî- adîd*

*Bu kasr-ı vâlâyâ şeref verdikçe hayr-makdemi
Olsun ilâhî ol şehin ikbâlle ömrü mezîd*

*Cevher biri birisi tām Ziver iki târîhle
Tebrik kulsun makdem-i şâhânes in mânend-i tyd*

*Bu kâh-i bâlâ dâimâ Abdülmecid Hân'a ebed
Yâ rab be-iclâl u ferih olsun saîd ender saîd*

*Allah âlemin sığınağı olan Sultan Abdülmecid'i yüce
saltanat makamında güneş gibi görünür kalsın.*

*Padişahın adımlarının nurundan istifade etmekçe bu
kasrı o şevket güneşinin şerefine layık hale gelmektedir.*

*Mısır vilayetinin veziri merhum Ali Paşa gelip kasrın
temelinin atılmasını tekrar tekrar tembih etmiştir.*

*Oğlu Mısır Valisi Said Paşa dahi tamamlanmasına
gayret ederek benzersiz bir bina inşa ettirdi.*

*O padişahın şevketi ufuklara şöhret verdi ve o vezirin
hizmetiyle bu yeni kasrı inşa edildi.*

*Binanın gayretle nefis olduğunu her bir gören takdir
ederek padişaha sayısız senalar eyler.*

*Ya Rabbi hayırlı adlarıyla bu yüce kasra şeref verdikçe
o padişahın bahtını ve ömrünü ziyade eyler.*

*Ziver, biri cevher diğeri tam iki tarihle bayram misali
padişahın kasra gelişini tebrik etsin.*

*Ya Rabbi bu saray Abdülmecid Han'a daima kudret ve
kuvvetle saadet içinde saadet versin.*

Şekil 1.7- Kitabenin transkripsiyonu¹²⁸ ve günümüz Türkçesi¹²⁹

¹²⁸Koçu, (1961), 2659.

¹²⁹Gün, (2017), 86.

Şekil 1.8- Kitabenin monte edildiği kapının tepeliği

Beykoz Kasrı'nın fiziksel görünümü ile ilgili en erken tarihli mevcut görsel kaynak ise 1854 yılına aittir. 1854 yılı kışında Ernest Edouard de Caranza tarafından fotoğraflanan bu karede (Şekil 1.9), kasrın kaba inşaatının büyük oranda tamamlanmış olduğu görülmektedir.

Şekil 1.9- Beykoz Kasrı, (1854), “Ernest Edouard de Caranza”¹³⁰

¹³⁰Genim, (2012), 139.

Kitabe kayıtları ve görsel kaynak dışında kasrın inşa işlerinde görev yapan Giryaki Kalfa'nın alacaklarına yönelik düzenlenen 30 Eylül 1855 tarihli evrakta ise, inşa faaliyetlerinin tamamlanmış olduğu açık bir dille belirtilmektedir (Bkz. Ek A8).

Hacı Stefanis Kalfa'nın sadece kasrın inşa işlerini üstlenmediğini aynı zamanda inşa malzemelerinin teminiyle de ilgilenmiş olduğunu kanıtlayan pek çok belge mevcuttur. Stefanis Kalfa, Taşçıbaşı Hacı Apostol'un¹³¹ taş bahasından (taşlıcasından) Beykoz Kasrı ve Taşkışla/Mecidiye Kışlası inşaatında kullanmak üzere taş alımı yaptığı ve Hacı Apostol'a borçlandığı belgelere yansımaktadır.

Hacı Apostol alacaklarının tamamının karşılanması ve mağduriyetinin giderilmesi için öncelikle Sadaret'e bir arzuhal gönderir. 3 Temmuz 1855 tarihli kayıтта, Hacı Apostol'un şikâyeti hem Hazine-i Hassa Nezareti'ne hem de Kapı Kethüdası Zühdü Bey'e bildirilir. Belgelerin içeriğinde, bahsi geçen ödeme miktarındaki sorunların Meclis-i Vâlâ'nın izniyle incelenip araştırılacağı, tarafların savunmalarına başvurulacağı ve makul bir kararın verileceği ifade edilmektedir (Bkz. Ek A9).

10 Temmuz 1855 tarihli kayıтта, Hacı Apostol'un arzuhalinde bahsi geçen ödeme miktarındaki sorunları gidermek için Mısır Kapı Kethüdası'ndan kasrın muhasebe kayıtları istenmekte ve incelenme talebi üzerine muhasebe kayıtları Ticaret Nezareti'ne gönderildiği aktarılmaktadır (Bkz. Ek A10). Ayrıca süreç sonrasındaki arşiv belgelerinden anlaşıldığı üzere borç meselesi hakkında bildirilen karar/kararlar, Taşçıbaşı Hacı Apostol lehine sonuçlanmamaktadır.¹³²

¹³¹ Taşçı başı Hacı Apostol ile Hacı Stefanis Kalfa'nın inşa faaliyetlerindeki iş birliği, Beykoz Mecidiye Kasrı'nın inşaatıyla sınırlı değildir. Stefanis Kalfa'nın sorumluluk aldığı Taşkışla/Mecidiye Kışlası inşaatında (**Bkz. Ek A11**), Dolmabahçe (Bezm-i Âlem Valide Sultan) Cami inşaatında ve Ortaköy (Büyük Mecidiye) Cami inşaatında kullanılan taşların büyük oranı Taşçıbaşı Hacı Apostol'dan tedarik edildiği anlaşılmaktadır. Detay için bkz. Sibel Özel, *Dolmabahçe Bezm-i âlem Valide Sultan Camisi, (Yüksek Lisans Tezi)*, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul, 2010, 58; Şefaattin Deniz, "Ortaköy Camii'nin İnşa Sürecinde Gayri Müslim Yönetici, Usta ve Tüccarların Rolü", *Osmanlı İstanbulu II*, İstanbul: İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Yayınları, 2014, 693- 706; Selman Can ve Zeynep Tunç, "Ortaköy Camii Keşf-i Evvel Defterleri", *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, S. 37, 2016, 208.

¹³² 11 Temmuz 1855 tarihli kayıтта, Stefanis Kalfa savunma olarak bahsi geçen borcun ödenmiş olduğunu beyan eder. Ancak araştırma ve incelemeler neticesinde Mecidiye Kışlası/Taşkışla için yapılan ödemelerde eksiklik olduğu tespit edilir ve ödemelerin aşama aşama yapılacağına karar verilir (**Bkz. Ek A11**). 6 Ekim 1855 tarihli kayıтта, Stefanis Kalfa savunma olarak böyle bir borcun olmadığını tekrar bildirmiş olmasına rağmen Beykoz Kasrı'nın muhasebe hesaplarını teslim etmediği gerekçesiyle net bir kararın verilemediği ve bahsi geçen borç miktarındaki incelemelerin süreceği ifade edilmektedir (**Bkz. Ek A12**). 5 Aralık 1855 tarihli kayıтта, Nâfia Meclisi'nin teftişlerine göre Stefanis Kalfa'nın Hacı Apostol'a olan borcu kişisellik arz ettiği için borcun Hazine-i Hassa tarafından karşılanmayacağına karar verildiği bildirilmektedir. Ayrıca bahsi geçen borç meselesinin tekrar incelenip araştırılacağı ve taraflara tekrar bildirileceği beyan edilmektedir (**Bkz. Ek A13**). 7 Haziran 1856 tarihli kayıтта ise, Nâfia Meclisi tarafından karar

Hacı Stefanis Kalfa'nın Beykoz Kasrı inşaatında üstlendiği rollerin bir hayli fazla olduğu arşiv belgelerinde geçmektedir. Kasrın inşa faaliyetlerinde keşif defteri hazırlaması, inşa bedeli çıkararak ihalede yer alması, yapıyı tasarlayıp projelendirmesi (resmini çıkarması), inşa faaliyetlerini denetlemesi, yapıda kullanılacak malzemelerin standartlarını belirlemesi ve malzemeleri temini ile bizzat ilgilenmesi gibi iş yükümlülükleri dikkate alındığında, Stefanis Kalfa'nın yapı üretiminde farklı rollerde görev yapmış olduğu ortaya çıkmaktadır.

Stefanis Kalfa'nın yapı üretimindeki yetkinliğini daha geniş bir perspektifte değerlendirebilmek için kalfanın biyografisini ve Beykoz Kasrı dışında görev aldığı diğer yapılarda üstlenmiş olduğu rolleri detaylandırmak faydalı olacaktır.

2.1.2.1.3. Hacı Stefanis (Stefan/İstefan)Gaytanakis Kalfa Hakkında

Rum Gaytanakis ailesinin, Heybeliada Mektep Sokak No 9'da kâgir bir köşkünün olduğu ve İstanbul/Fener'de ikamet ettikleri bilinmektedir. Rum cemaati içinde itibar gören Gaytanakis ailesi, hayır işleri için çeşitli girişimlerde bulunmasıyla tanınmaktadır. Ailenin üç erkek (Stefanis, Dimitri¹³³, Savas¹³⁴) çocuğundan en büyük olanı Maydos/Matidos/Madytos (Eceabat) doğumlu Hacı Stefanis Gaytanakis'tir. Hacı Stefanis Kalfa ve ortanca kardeşi Hacı Dimitri Kalfa özellikle Sultan Abdülmecid döneminde, hanedan yapılarının inşa ve onarım faaliyetlerinde başarılı işlere imza atarak adlarını duyururlar. Stefanis Kalfa 1848 yılında Ebniye-i Hassa Müdürlüğü bünyesinde oluşturulan Ebniye Meclisi'nin danışman üyelerinden biridir. 1848 yılında Ebniye Meclisi ve Meclis-i Münakaşa tarafından Evkaf-ı Hümâyûn'a cami inşaatı projelerini idare etmek üzere atanan üç mimar/kalfadan biri yine Rum milletinden olduğu belirtilen Hacı Stefanis Kalfa'dır. Ayrıca Stefanis Kalfa'nın Ebniye-i Hassa

verilmiş olmasına rağmen Hacı Apostol mağduriyetinin giderilmesi için tekrar başvuruda bulunur ve konunun etraflıca incelenmesini yeniden talep eder (*Bkz. Ek A14*).

¹³³ Hacı Dimitri Kalfa hakkında ayrıntı için bkz. Şenyurt, (2012), 144- 145; Yazıcı, (2007), 181- 182.

¹³⁴ Hacı Savas Kalfa hakkında ayrıntı için bkz. Şenyurt, (2012), 145.

Müdürlüğü'nde Ebniye Kalfası olarak istikrarlı bir şekilde görev yaptığını gösteren birçok belge de mevcuttur.¹³⁵

Adından övgü ile bahsedilen Stefanis Kalfa, hanedanlığa ait yapılarda başarılı işlere imza atan birçok mimar/kalfa gibi ödüllendirildiği de arşiv belgelerinde yer almaktadır. 1843 yılında yeni Bâb-ı âlî Binası'nın açılışından sonra nişan verilmesi¹³⁶, 1856 yılında beşinci rütbeden Mecidiye Nişanı takdim edilmesi ve 1857 yılında Rütbe-i Saniye'nin birinci sınıfı ile ödüllendirilmiş olması Stefanis Kalfa'nın yükselen grafiğini özetlemektedir.¹³⁷

Stefanis Kalfa'nın almış olduğu eğitimin niteliği, meslek donanımı veya birikimi hakkında doğrudan bağlantı kurulabilecek herhangi bir veri mevcut değildir. Bu yüzden kalfanın sorumluluk aldığı yapılarda üstlenmiş olduğu rolleri detaylandırmak fayda sağlayacaktır. Mevcut yayınların aktarımlarına göre Stefanis Kalfa'nın inşa faaliyetlerinde sorumluluk aldığı yapıların listesi ve yapıların inşasında Stefanis Kalfa'nın üstlenmiş olduğu rollerin analizi aşağıda sıralanmaktadır.

Bâb-ı âlî Binası (1839-1843): 1839 yılına kadar üç defa yangın hadisesi geçirmiş olan Bâb-ı âlî Binası'nın yeniden inşası için Ebniye-i Hassa Müdürlüğü ve Sultan Abdülmecid tarafından Stefanis (Stefan/İstefan) Kalfa'ya sorumluluk verildiği bilinmektedir. Kat döşemeleri hariç kârgir olarak Neo-klasik üslupta inşa edilen yeni Bâb-ı âlî Binası, 1843 yılında Stefanis Kalfa'nın sorumluluğunda tamamlanır. Stefanis Kalfainşaa faaliyetlerinde, *“keşif defteri hazırlayıp inşa bedeli çıkarması (projelendirmesi), yapının planını (resmini) çizmesi, projelendirdiği tasarısını uygulaması ve inşaat için gerekli tüm malzemelerin standartlarını belirlemesi*¹³⁸” gibi rollerde görev yapmış olduğu anlaşılmaktadır.

¹³⁵E. Savvas Tsilenis/Çilenis, “İstanbul’un Rum Mimarları ve Eserleri”, (çev. T. Zarangalis), *Mimarist- Mimarlık Kültürü Dergisi*, (17/3), 2005, 22; Şenyurt, (2012), 144- 146; Yazıcı, (2007), 171- 178.

¹³⁶ Kemalettin Kuzucu, *Bâb-ı âlî Yangınları ve Sosyo-Ekonomik Etkileri (1801-1911)*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı. Erzurum, 2000, 40.

¹³⁷ Yazıcı, (2007), 171- 178; Alison Wharton, “Batılılaşma Sürecinde Osmanlı Mimarının Kimliği”, *Batılılaşan İstanbul’un Ermeni Mimarları*, İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları, 2010, 20- 22.

¹³⁸Sabiha Akman Gündoğan, “Bâb-ı âlî'nin Mimari Gelişimi”, *YTU Sigma- Journal of Engineering and Natural Sciences/ YTU Sigma- Mühendislik ve Fen Bilimleri Dergisi*, S. 3, 2011, 341- 347; Kuzucu, (2000), 33-52; Yazıcı, (2007), 171- 172.

Mecidiye Kışlası/Taşkışla (1847-1854): Tıp Okulu (Mekteb-i Fünûn-u Tıbbiye) olarak 1846 yılında tasarlanan yapının inşasına 15 Ocak 1847’de başlandığı bilinmektedir. İngiliz William James Smith, yapının tasarımından ve sağlamlığından sorumlu olan mimardır. Stefanis (Stefan/İstefan) Kalfa ise yapıda “*projeyi uygulayan yüklenici (mütahit), inşaat işlerini koordine eden, malzemelerin standartlarını belirleyen ve malzemelerin teminini sağlayan kişi*” rolünde görev yapar. Tıp Okulu (Mekteb-i Fünûn-u Tıbbiye) tamamlanmak üzereyken 1849 yılında yapının kışlaya dönüştürülmesine karar verilir. Karar sonrasında yapımı bitmiş bazı bölümlerin yıkılması veya yeni işleve göre dönüştürülmesi istenir. Aynı zamanda yapıya yeni ek bölümler yapılması için yeni bir çizim ve projelendirme talebinde bulunulduğu aktarılmaktadır.¹³⁹

Yapının kışla olarak ikinci kez projelendirilme işinde William James Smith’in sorumluluk alıp almadığı bilinmemektedir. Ancak “*inşa işlerin tüm sorumluluğu*” Stefanis Kalfa’ya taahhüt edildiği ve Meclis-i Vâlâ’nın onayıyla kontrata bağlanarak senet hazırlandığı bilinmektedir. Keşif heyetince hazırlanan raporda ise Stefanis Kalfa’nın yaptığı inşa işleri için “*ilk keşif ve taahhüdü üzerine kusursuz olarak*” kaydedildiği belgelerle ortaya çıkmaktadır.¹⁴⁰

Hırka-i Şerif Cami (1848-1851): 18. yüzyılda inşa edilmiş olan Hırka-i Şerif Cami, 1847 yılı sonlarına doğru harap hale gelir. 1848- 1851 yıllarında cami ve camiye bağlı binalar Sultan Abdülmecid’in isteği üzerine yeniden inşa edilir. Dönemin Ebniye Müdürü Seyyid Abdülhalim Efendi denetiminde masraf kayıtlarından oluşan keşif defteri ve planlar projelendirilerek hazırlanır. Cami ve camiye bağlı binaların inşa ihalesi Artin (Harutyun) Seryan ve Stefanis (Stefan/İstefan) Kalfa’ya verilir. Artin Kalfa, çalışanların ödemelerini zamanında yapmaması ve müdürlüğe belirttiği tarih aralığı içinde Mısır’dan dönmemesi gerekçesiyle Eylül 1850’de görevden alınır. Artin Kalfa’nın yerine Ebniye memuru Emin Efendi görevi devralır ve inşaat 1851’de bitirildiği bildirilir. Fakat inşaatta eksik kalan kısımların olduğu tespit edilir ve 23

¹³⁹ Afife Batur, “Mecidiye Kışla-i Hümayûnu /Taşkışla”, *Sultan Abdülmecid'in Bir Mimarı/ Architect of Sultan Abdülmecid William James Smith*, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 2016, 130-136; Şenyurt, (2011), 135- 139.

¹⁴⁰Mine Topçubaşı, “İstanbul’daki Taşkışla Binasının 1853 Tarihli Keşif Defteri”, *14th International Congress of Turkish Art*, (ed. F. Hitzel), Paris: College de France, 2013, 783- 788.

Aralık 1852’de “*tüm teferruatıyla inşa işlerinin tamamlanması*” için Stefanis (Stefan/İstefan) Kalfa’ya talimat verilir. Cami ve camiye bağlı binaların tüm eksik kalan kısımları Hacı Stefanis Kalfa sorumluluğunda tamamlanır.¹⁴¹ Stefanis Kalfa, inşaatın başlarında Artin Kalfa ile birlikte işlerin sorumluluğunu üstlenmektedir. Ancak daha sonra inşa işlerinde bazı eksikliklerin tespit edilmesi sebebiyle “*işlerin tüm sorumluluğu*” Stefanis Kalfa’ya devredildiği anlaşılmaktadır.

Ortaköy (Büyük Mecidiye) Cami (1848-1854):1848 yılında caminin inşasına karar verildiğinde, ilk keşif Ebniye Meclisi tarafından oluşturulmuş heyet tarafından yapılır. Ebniye Meclisi denetiminde oluşturulan projede caminin planı ve inşa edilecek bölümler masraflarıyla kaydedilir. Ancak daha sonra ilk keşifte uygun olmayan bazı bölümlerin olduğu tespit edilir ve yapının ikinci keşif defteri dönemin Ebniye Müdürü Seyyid Abdülhalim Efendi’nin denetiminde yeniden projelendirilir. Yapının inşa işleri sorumlusu olarak da Artin (Harutyun) Seryan Kalfa görevlendirilir. Eylül 1850’de Artin Kalfa’nın inşa işlerinde ihmalkârlık göstermesi ve maliyeti istenenler doğrultusunda yürütememesi gerekçesiyle görevden alınır. Bu tarihten sonra yapının inşa işleri Stefanis Kalfa’ya devredilir.¹⁴² Stefanis Kalfa, görevi devraldıktan sonra “*inşa işlerini yürüten ana kadroda değişiklikler yapar*” ve kendi ekibi ile birlikte yapının inşaatını tamamlar.¹⁴³

Dolmabahçe (Bezm-i Âlem Valide Sultan) Cami (1851-1854): Caminin inşaatında kullanılan malzemelerin tutulduğu kayıtlarda ve inşa işlerinde çalışan meslek grupları için ödenen meblağlarda Garabet (Balyan) Bey’in ve Stefanis (Stefan/İstefan) Kalfa’nın ismi geçmektedir. İnşa kadrosunda görev alan diğer çalışanların isimleri geçmemekte, sadece meslekleri ve ödenen para miktarları yazılıdır. Garabet Bey’e ve Stefanis Kalfa’ya ödenen miktarla diğer meslek grupları için ödenen miktarlar karşılaştırıldığında, “*inşa işlerinde en yetkili ağzın*” Garabet Bey ve Stefanis Kalfa

¹⁴¹ Selman Can ve Pınar Şahin, “Arşiv Belgeleri Işığında Hırka-i Şerif Camii’nin 1847 Sonrası İnşa Süreci”, *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, S. 34, 2015, 18- 45.

¹⁴² Can ve Tunç, (2016), 198- 239.

¹⁴³ Deniz, (2014), 693- 706.

olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca malzeme kayıt defterleri de cami inşaatının Garabet Bey ve Stefanis Kalfa sorumluluğunda tamamlanmış olduğunu doğrulamaktadır.¹⁴⁴

Ebniye-i Hassa Müdürlüğü tarafından Stefanis Kalfa'ya, onarım işlerinde de sorumluluk verildiği bilinmektedir. Stefanis Kalfa, *Aksaray Abdullah Ağa Cami (1851) ve Eminönü Ahi Çelebi Cami (1853)* onarım işlerinin “*ihalesini alan kalfa*” olarak geçmektedir.¹⁴⁵

Stefanis Kalfa, hanedan yapılarının yanı sıra statü grupları için de inşa faaliyetlerinde sorumluluk almaktadır. Stefanis Kalfa, *Heybeliada Ruhban Okulu (1844)* inşasında görev alan dört kalfadan biridir¹⁴⁶. Ayrıca *Heybeliada Aya Nikola Kilisesi'nin (1857)* inşa faaliyetleri de Stefanis Kalfa'nın “*gözetiminde ve sorumluluğunda*” tamamlanmış olduğu ifade edilmektedir.¹⁴⁷

Sıralanan yapılar ve rollerin analizleri doğrultusunda Stefanis Kalfa'nın yapı üretimindeki yetkinliği, Beykoz Kasrı inşasında üstlenmiş olduğu rollerle büyük oranda paralellik gösterdiği anlaşılmaktadır.¹⁴⁸

2.1.2.1.4. 1855- 1922 Yılları Arasında Beykoz Kasrı'nın Kullanımı

1855- 1861 yılları arasında kasrın Sultan Abdülmecid tarafından kullanılıp kullanılmadığı bilinmemektedir. Fakat Kırım Savaşı (1853- 1856) sırasında destek kuvvet olarak Aydın ve çevresinden orduya katılan (Başı-bozuk) gönüllü birliklerin Beykoz (Yalıköy) Çayırı'nda toplandığı ve Hünkâr İskeleyi'nden Kırım'a sevk edildiği bilinmektedir. Sevk edilen gönüllü birliklerin komutasından sorumlu nüfuzlu efelerin ise Beykoz Kasrı'nda ağırlanmış oldukları aktarılmaktadır.¹⁴⁹

¹⁴⁴ Özel, (2010), 69- 86.

¹⁴⁵ Şenyurt, (2012), 145- 146; Yazıcı, (2007), 174- 175.

¹⁴⁶ Pars Tuğlacı, *Tarih Boyunca İstanbul Adaları-II*, İstanbul: Say Yayınları, 1992, 31.

¹⁴⁷ Tsilenis/Çilenis, (2005), 22.

¹⁴⁸ Stefanis kalfanın yapı üretiminde üstlenmiş olduğu rollerin geniş analizi “*Değerlendirme ve Sonuç*” başlığı içinde verilmiştir.

¹⁴⁹ Koçu, (1961), 2659.

Kasır hakkında 1855- 1861 yılları arasına denk gelen görsel kaynak (Şekil 1.10) dışında ulaşılan tek arşiv dokümanı, Beykoz Kasrı'nın Ser bekçisi Ahmed Hasan oğlu Abdullah Ağa'nın memuriyette bulunduğu süre aralığını, maaş miktarını ve mesleki yetkinliğini gösteren dört sayfalık defter kayıdır. Defterde, Abdullah Ağa'nın 25 Eylül 1859 tarihinde Beykoz Kasrı Ser bekçisi olarak atandığı ve yine kasrın Ser bekçisi olarak 14 Şubat 1912 tarihinde emekliye ayrıldığı kayıtlıdır (Bkz. Ek A28).

Şekil 1.10- Beykoz Kasrı (1860-1865), “Pascal Sebah”¹⁵⁰

Sultan Abdülaziz döneminde (1861- 1876) Beykoz Kasrı'nın günübirlik gezinti, dinlenme, cülus yıldönümleri (Bkz. Ek A15- A16) ve resmi konuk ziyafetleri gibi çeşitli amaçlarla kullanılmış olduğu anlaşılmaktadır.

Beykoz Kasrı'nda düzenlenen protokollerin en dikkat çekenini ise şüphesiz ki Fransa İmparatoru III. Napolyon'un eşi İmparatoriçe Eugénie (Öjeni) ve birlikte gelen maiyeti onuruna verilen ziyafettir. Süveyş Kanalı'nın 17 Kasım 1869 tarihinde yapılacak olan açılış törenine katılmadan önce İstanbul'a uğrayarak Sultan Abdülaziz'e iadeyi ziyarette

¹⁵⁰ İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi (Yıldız Albümleri, Dosya No: 90854---0011).

bulunan İmparatoriçe Eugénie,13-19 Ekim 1869 tarihleri arasında Beylerbeyi Sarayı'nda ağırlanır. Karşılama töreni dışında İmparatoriçe Eugénie ve maiyeti onuruna alafranga usulde üç resmi ziyafet tertip edilir. Görkemli ziyafetlerin ilk ikisi Dolmabahçe Sarayı'nda, üçüncüsü ise Beykoz Kasrı'nda düzenlenmiş olduğu kayıtlarda yer almaktadır.¹⁵¹Sultan II. Abdülhamid döneminde (1876- 1909), Beykoz Kasrı'nın (Şekil 1.11) hemen hemen hiç kullanılmadığı anlaşılmaktadır.

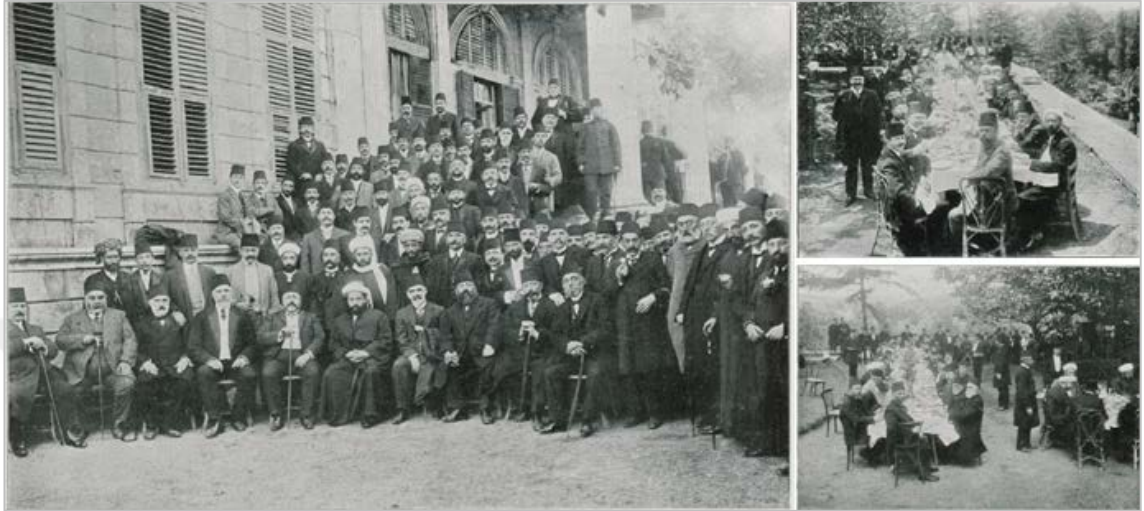
Şekil 1.11- Beykoz Kasrı, (1880-1893) “*Basile (Vasilaki) Kargopoulo*”¹⁵²

Eşyaların listelendiği envanter kayıtlarından, kasrın özgün dekorasyonunda mevcut olan birçok eşyanın, 1898- 1912 yılları arasında Mefruşat İdaresi tarafından devletin o yıllarda aktif olarak kullanmakta olduğu saraylara ve kasırlara nakledildiği ortaya

¹⁵¹ İmparatoriçe Eugénie ve maiyeti için düzenlenen ağırlama programı, yapılan protokoller ve ziyafet menüleri hakkında detay için bkz. Ayşe Bozkurt, “İmparatoriçe Eugénie Onuruna Verilen Ziyafetler ve Osmanlı Devleti'nin Kendini Temsil Biçimleri” *Milli Saraylar Kültür- Sanat Tarih Dergisi*, (2011/8), İstanbul: TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yayınları, 2011, 183- 191.

¹⁵²İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi (Yıldız Albümleri, Dosya No: 90631---0025).

çıkılmaktadır. Kasır, II. Meşrutiyet sonrasında kamu hizmet binası olarak kullanılır. 1910 yılında Osmanlı Parlamento Başkanı Ahmed Rıza Bey, Beykoz Kasrı'nın bahçesinde verilen ziyafette milletvekilleriyle bir araya gelir ve ziyafetin toplu fotoğrafları dönemin yayın organları tarafından yayınlanır (Şekil 1.12).

Şekil 1.12- Osmanlı Parlamentosu'nun toplu fotoğrafları(1910)¹⁵³

I. Dünya Savaşı'nın devam ettiği yıllarda (1914- 1918) yetim kalan çocuklar için devlet desteğiyle İstanbul başta olmak üzere birçok ilde işlevsiz olan bazı büyük binalar, Darüleytam (Yetimler Yurdu) işlevinde kullanıma açılacağı duyurulur. Beykoz Kasrı da bu yıllarda Darüleytam işleviyle hizmet veren büyük binalardan sadece biridir. Bu bilgiyi iki farklı doküman desteklemektedir. İlk gösterge, kasırda geniş çapta yapılan son onarım- bakım faaliyetlerinin 14 Eylül 1914 tarihinde tamamlanmış olmasıdır (Bkz. Ek A22).

Diğer gösterge ise, The Orient Gazetesi'nin 3 Aralık 1919 tarihli haber metninde geçmektedir. Habere göre, İzmir'den 250'ye yakın Türk uyruklu yetim çocuğun Beykoz Kasrı'na yerleştirilmek üzere gönderildiği belirtilmektedir.¹⁵⁴ Ayrıca 1896- 1919 yılları arasında kasırda mevcut olan eşyaların neredeyse tamamının aralıklarla çeşitli köşk, kasır ve saraylara taşınmış olması da kasrın farklı bir işlevle hizmet edeceğinin emarelerini vermektedir.

¹⁵³ Şehbal Dergisi, S. 22, s. 433, 28 Haziran 1910.

¹⁵⁴ Bilge Ar, *İşgal Altındaki İstanbul'da Kentsel ve Mimari Ortam*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2006, 16- 17.

2.1.2.2. Cumhuriyet Dönemi

Beykoz Kasrı, Cumhuriyet'in ilk yıllarında Darüleytam (Yetimler Yurdu) işleviyle hizmet vermeye devam etmiştir. Bu yıllarda kasırda, trahomlu çocuklar için sağlık hizmeti bölümü de oluşturulur. Ancak 1926 yılında çıkan yasayla Türkiye genelindeki Darüleytamlar kaldırılır ve Darüleytam işleviyle hizmet veren binalar yasa gereği hazineye devredilir.¹⁵⁵ Millî Savunma Bakanlığı'nın mülkiyetine bırakılan Beykoz Kasrı'nda kısa bir süre göçmenler barınmış ve daha sonra kasır 1952 yılına kadar İstanbul Boğaz Komutanlığı (Beykoz) Askeri Birimleri tarafından kullanılmıştır.

1952 yılında harap hale gelen kasır, İstanbul Valisi Fahrettin Kerim Gökay'ın aracılığıyla Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na devredilir. Dönemin Sağlık Bakanı Ekrem Hayri Üstündağ ve prevantoryumun kurucu müdürü Ali Rıza Tezel'in kişisel gayretleriyle Beykoz Kasrı'nın restorasyonuna başlanır. Kasrın iç mekân süslemelerinde, yer döşemelerinde, elektrik ve su tesisatlarında, ısıtma sisteminde, cephelerinde ve peyzajında geniş çaplı onarımlar yapılır ve yapı bir hastanenin ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikte düzenlenir. Eylül 1953'te kasır (yeni işleviyle hastane), Haydarpaşa Numune Hastanesi'ne bağlı bir birim olarak Beykoz Yüksek Tahsil Gençliği Prevantoryumu adı altında hizmete açılır. Kısa bir süre sonra hastanede, 6- 14 yaş gruplarında olan çocukların tedavileri için de ayrı bir bölüm oluşturulur ve bu yıllarda hastanenin personel kontenjanı ve yatak sayısı arttırılır.¹⁵⁶

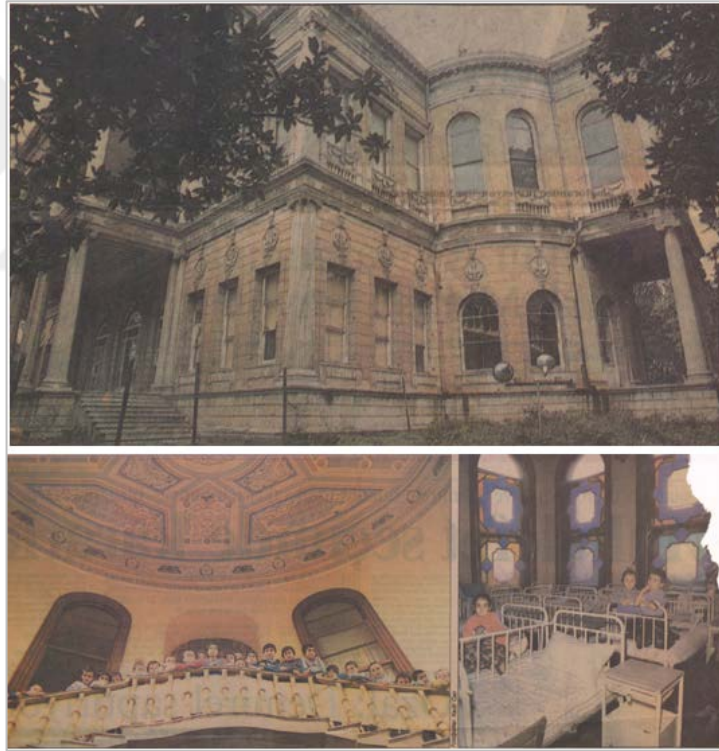
Kasır, 1963 yılına kadar prevantoryum işlevini sürdürür. 1963 yılı içinde Beykoz Çocuk Göğüs Hastalıkları Hastanesi adıyla sadece 0-14 yaş grubunda olan çocukların tedavi edildiği bir kuruma dönüştürülür. Hastanenin 1984 yılında da işlevini devam ettirdiğini Cumhuriyet Gazetesi'nde çıkan haber metni ifade etmektedir. Metnin içeriğinde, Beykoz Çocuk Göğüs Hastalıkları Hastanesi'nde iki Atatürk büstü ve hemşire lojmanı açılışının yapıldığı ve açılış törenine İstanbul Valisi Nevzat Ayaz'ın katıldığı

¹⁵⁵ Öksüz Yurtları Teşkilâtı Hakkındaki 2 Nisan 1333 Tarihli Kanunun İlga ve Mezkûr Yurtlar Hesabatının Tasfiyesine Dair Kanun, 10.06.1926. Bkz. A. Rıza Erkan ve Gönül Erkan, "Darüleytamlar", *H.Ü. Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi*, C. 5, (1987/1), 1987, 66.

¹⁵⁶ Koçu, (1961), 2660.

aktarılmaktadır.¹⁵⁷Ayrıca bu yıllarda, İstanbul Tabipler Birliği Tıp Kataloğu'nda, hastanede altı servisin olduğu ve toplam 140 yatakla hizmet verdiği, 1986 yılında ise hastanedeki yatak sayısının 150'ye çıkarıldığı belirtilmektedir.¹⁵⁸

13 Aralık 1990 tarihinde Güneş Gazetesi'nde çıkan haber metni, kasrın hastane işleviyle kullanılmaya devam ettiği bilgisini vermektedir. Haber metninde Beykoz Kasrı'ndan, “*Saray Hastane'nin mutlu prensleri, Sultan Abdülmecid'in yazlık kasrında çocuklara şifa dağıtılıyor*” başlıklarıyla bahsedilmektedir. Metnin içeriğinde ise, “*günümüzde Türkiye'nin tek çocuk tüberküloz hastanesi olarak işlevini sürdürdüğü ve 100'e yakın çocuğun tedavi gördüğü*” ifade edilmektedir.¹⁵⁹ Ayrıca haber metninde yer alan fotoğraflardan kasrın cephelerinin yıpranmışlığı, özgün iç tasarımının değişime uğradığı ve duvarların boyanmış olduğu görülmektedir (Şekil 1.13).

Şekil 1.13- 1990 yılında “Beykoz Çocuk Göğüs Hastalıkları Hastanesi”¹⁶⁰

¹⁵⁷ “İstanbul Valisi Nevzat Ayaz Beykoz'da Açılışa Katıldı”, *Cumhuriyet*, 31 Mayıs 1984.

¹⁵⁸Nuran Yıldırım ve Mahmut Gürkan, *Türk Göğüs Hastalıkları Tarihi*, İstanbul: Türk Toraks Derneği- AVES Yayıncılık,2012, 132- 133.

¹⁵⁹ Esra Tüzün, “Saray Hastane'nin Mutlu Prensleri”, *Güneş*, 13 Aralık 1990.

¹⁶⁰ Saray Hastane'nin... a.g.g.

24 Kasım 1996 tarihinde Sabah Gazetesi'nde çıkan haber metni, Beykoz Kasrı'ndan, “*Kayıp Saray*” olarak bahsetmektedir. Haber metninde, Beykoz Vakfı Başkanı Mustafa Yavuz'un kasrın o tarihteki durumunu özetleyen röportajı yer almaktadır. Röportajın içeriğinde ise, “kasrın Sağlık Bakanlığı tarafından gasp edildiği, 20 çocuğu tedavi ettikleri ileri sürülen hastanedeki 75 personelin aslında keyif çattığı, hastanenin içler acısı bir durumda olduğu, çocukların sağlıksız bir ortamda tutulduğu, pencere pervazlarına soğuk girmesin diye naylonlar geçirildiği, kasrın bahçesinin bakımsızlığı vb.” Sorunlar ifade edilmektedir.¹⁶¹

Beykoz Kasrı, 31.12.1997 tarihinden sonra TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı'na devredilmesi kararı çıkar. Ancak karar uygulanmaya geçmez ve dondurulur. 1999 yılında ise 70 dönümlük bahçesinin 10 dönümü Sağlık Bakanlığı'nda kalması ve bu civara yeni hastane binası yapılması şartıyla, hastane kadrosu ve cihazlar kasrın bahçesinde bulunan bir müştemilata taşınacağı ve yatak sayısının da 50'ye düşürüleceği bilgisi verilmektedir.¹⁶²

5 Mart 1999 tarihinde Hürriyet/İstanbul Gazetesi'nde çıkan haber metni¹⁶³, kasrın devir sürecini ve o tarihteki fiziksel durumunu şu cümlelerle özetlemektedir;

“1994 yılından itibaren Beykoz Vakfı yetkilileri, akademisyenler ve Beykoz'da bulunan birçok parti başkanı, TBMM Başkanlığı'na giderek hastanenin başka bir yere taşınmasını talep etmişti. Kasım 1997'de Milli Saraylar Daire Başkanlığı'na devri konusunda Sağlık Bakanlığı ve TBMM Başkanlığı arasında bir protokol imzalanmıştı. Protokolde, “31.12.1997'den itibaren kasır boşaltılıp restore edilerek kültürel kimliğinin kazandırılması amacıyla Milli Saraylar Daire Başkanlığı'na teslim edilecek” denildi. Ancak bu protokol uygulanmaya konmadı ve donduruldu. Beykoz Vakfı'nın devam eden çalışmaları sonucu kararın tekrar yürürlüğe girmesi sağlandı ve bir yıllık gecikme sonrasında 1 Ocak 1999'da hastane kasırdan tahliye edildi. Tahliye edilen hastane, kasrın bahçesinde yaptırılan binalarda hizmet vermeyi sürdürdüğü için Beykoz Vakfı yetkilileri bundan da şikâyetçi oldu. Kasrın içi ve cepheleri harap durumda, pencereler naylonla kapatılmış,

¹⁶¹ Erdal Bilalları “Kayıp Saray”, *Sabah*, 24 Kasım 1996.

¹⁶² Mayıs 2006'da Sağlık Bakanlığı tarafından personel ve cihaz eksikliği gerekçesiyle Beykoz Çocuk Göğüs Hastalıkları Hastanesi'nin müştemilat binası da kapatılmıştır. Hastanede çalışan personeller Maltepe Süreyyapaşa Göğüs Hastalıkları ve Göğüs Cerrahisi Eğitim ve Araştırma Hastanesi bünyesine katılmıştır. Bkz. Yıldırım ve Gürkan, (2012), 133.

¹⁶³ Yeşim Küçükkaya- Miha, “Beykoz Kasrı Onarım İstiyor”, *Hürriyet/İstanbul*, 5 Mart 1999.

çerçeveleri çürümüş ve ne zaman restore edileceği bilinmiyor. Başkanlık restorasyon tarihi sorusunda da herhangi bir açıklama yapmıyor.”

20 Nisan 2000 tarihinde Milliyet Gazetesi'nde çıkan haber metni, “*Beykoz Kasrı Tamtakır, Beykoz Kasrı Eserleri Kayıp, TBMM Milli Saraylar Tarihi Eşyaların Peşinde*” başlıklarıyla kasrın mevcut durumunu kamuoyuna duyurur. Haberin içeriğinde “TBMM Milli Saraylar Başkanlığı’na kasrın bomboş verildiği, iç mekândaki süsleme ve bezemelerin badana ile sıvanmış olduğu (Şekil 1.14), içindeki değerli eşyaların ne zaman ve nereye kaldırıldığı konusunda araştırmaların başlatıldığı ve şu ana kadar herhangi bir ilerleme kaydedilemediği” yer almaktadır.¹⁶⁴ Ayrıca haberde, kasrın vahim durumu hem daire başkanlığı yetkilileri hem de akademisyenler tarafından yorumlanmaktadır.

Şekil 1.14- 2000 yılında kasrın iç görünümü¹⁶⁵

7 Temmuz 2002 tarihinde Milliyet Gazetesi'nde, Beykoz Kasrı hakkında yine benzer bir haber çıkmaktadır. Haber metninden, Beykoz Kasrı'nın kaybolan eşyalarının

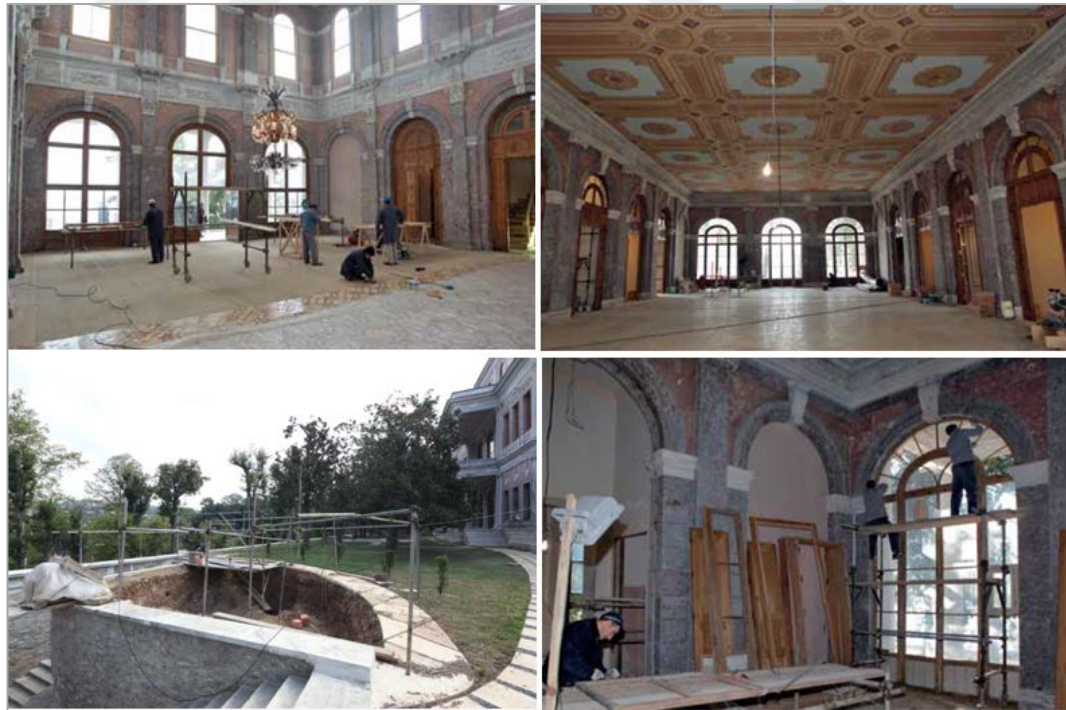
¹⁶⁴ Ömer Erbil, “Beykoz Kasrı Tamtakır, Beykoz Kasrı Eserleri Kayıp”, *Milliyet*, 20 Nisan 2000.

¹⁶⁵ Beykoz Kasrı Tamtakır... *a.g.g.*

bulunmaya çalışıldığı ve araştırmaların sürdüğü ifade edilmektedir. Ayrıca metnin içeriğinde, TBMM Hesapları İnceleme Komisyonu Başkanı Nazif Okumuş'un "*Eserler hangi kurumda, kuruluşta ya da kişilerde çıkarsa çıksın, el konulacak*" şeklindeki açıklamaları yer almaktadır.¹⁶⁶

Gazetelere yansıyan haberlerden ve haberlerin metninde yer alan fotoğraflardan anlaşıldığı üzere, kasrın TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı'na resmi olarak devredildiği 24 Mayıs 1999 tarihinden¹⁶⁷ Temmuz 2002 tarihinde kadar yapının onarımında-bakımında veya herhangi bir düzenleme faaliyetinde bir ilerleme kaydedilemediği anlaşılmaktadır.

Beykoz Kasrı'nın yenileme süreci, Restorasyon ve Teknik Uygulamalar Başkanlığı'nda görev yapan Yüksek Mimar İshak Umut Kukaracı'nın vermiş olduğu bilgilere göre, Nisan 2006'da çatı ahşap strüktürünün onarımıyla başlamıştır. Ocak 2011'de Beykoz Kasrı'nın çatı, duvar ve tavan onarımları, kalemişi süslemeleri, parke kaplamaları, ahşap doğramaları ve ahşap imalat ve montaj işlemleri (Şekil 1.15) tamamlanır.

Şekil 1.15- 2010-2012 yıllarında restorasyon çalışmaları (TBMM MSFA)

¹⁶⁶ Ömer Erbil, "Meclis Eserlerin Peşine Düştü", *Milliyet*, 7 Temmuz 2002.

¹⁶⁷ *Milli Saraylar Bülteni*, Nisan 2011, s. 5.

Bahçe düzenlemelerinin bazı yerleri (bahçe içi set duvarlarının onarımı, yürüyüş yolları, ağaç budama ve çimlendirme çalışmaları) Şubat 2012’de bitirilmiştir. Kasrın cephe onarımlarının, bahçe çevre duvarlarının, peyzaj düzenlemesi için proje çalışmalarının ve iç mekânındaki iklimlendirme ile ilgili montaj çalışmalarının ise devam ettiği Milli Saraylar Daire Başkanlığı bültenlerinde aktarılmaktadır.¹⁶⁸

Beykoz Kasrı’nın onarım ve bakım süreci 2012 yılında ve sonrasında da devam ettiğini TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı tarafından teklife sunulan ihale ilanları kanıtlamaktadır. Kasırdaki çalışmaların birçoğu 2016 yılı içinde tamamlandığı anlaşılmaktadır.¹⁶⁹ 11 Nisan 2017 tarihinde açılış töreni konuşmalarının¹⁷⁰ ardından Beykoz Kasrı müze işleviyle ziyaretçilere açılır.¹⁷¹

2.1.3. Beykoz Kasrı’nın Analizi

2.1.3.1. Mimari Özellikler

2.1.3.1.1. Plan Tasarımı

Beykoz Kasrı’nın ana kurgusu kare planlıdır. Yapının kat sayısı, zemin ve birinci kat şeklindedir (Şekil 1.16- 1.17). Plan tasarımının genel şeması hareketli hatlara sahiptir. Plandaki hareketliliği, cephelere eşit aralıklarla yerleştirilmiş sütunlar, verandalı girişler,

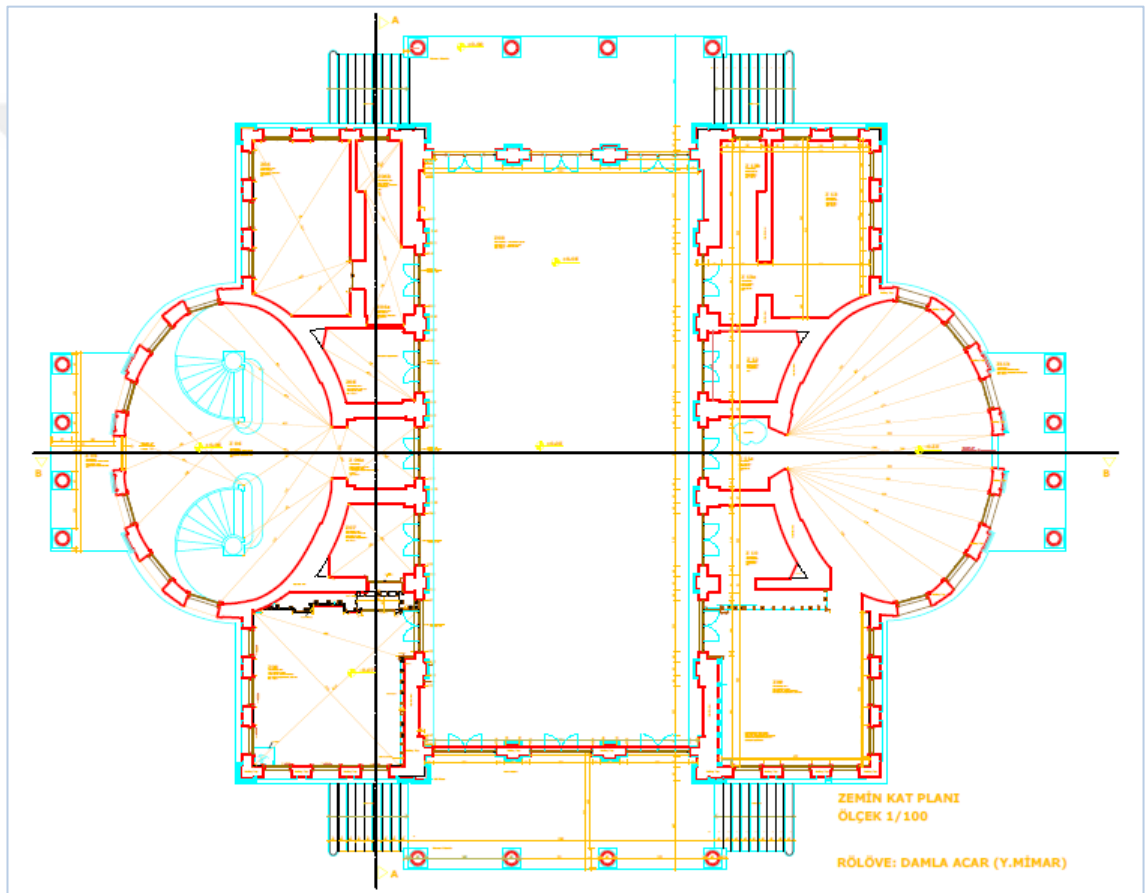
¹⁶⁸ *Milli Saraylar Bülteni*, Şubat 2012, s. 8.

¹⁶⁹ İhale ilanlarının detayları “*Onarım ve Değişimler*” başlığı içinde verilmiştir.

¹⁷⁰ Kasrın açılış töreni videosu için bkz. “Beykoz Mecidiye Kasrı TBMM Milli Saraylar tarafından restore edilerek ziyarete açıldı” <https://www.youtube.com/watch?v=3AtYf5fKuWc> (Erişim, 12.04.2017).

¹⁷¹ “Beykoz Kasrı müze olarak ziyarete açıldı” http://www.beykoz.bel.tr/haber/beykoz-kasri-muze-olarak-ziyarete-acildi_2769 (Erişim, 12.04.2017).

balkonlar ve yarım oval çıkıntılar sağlamaktadır. Güneybatı- kuzeydoğu yönde zeminden dokuz basamak seviyesinde yükselen verandalı üçer kapılı giriş bulunmaktadır. Kasrın asıl girişi kuzeydoğu (kara cephesi) cephededir. Girişler doğrultusunda yapı, güneybatı- kuzeydoğu ekseninde uzanmaktadır. Giriş katın zemini, bahçe zemininden daha yüksek olduğu için yapının yerleşimi fevkanidir. Güneydoğu- kuzeybatı cephelerinde ise yarım oval birer çıkıntı ve çıkıntılarla aynı eksende sivri hatlara sahip birer balkon yer almaktadır. Zemin kattaki balkonlar, birinci katta yarım oval çıkıntılarla birleşerek kapalı hacimlere dönüşmektedir.

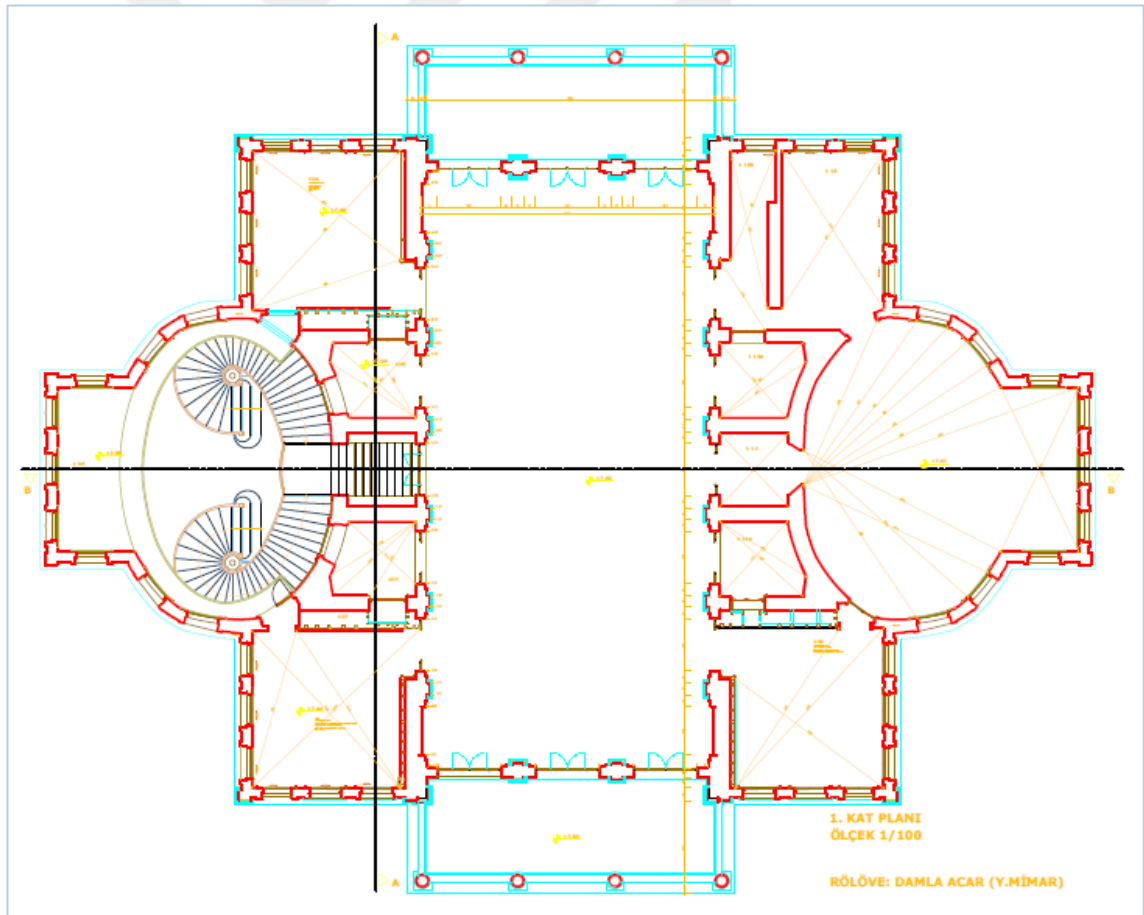

Şekil 1.16- Beykoz Kasrı, zemin kat planı (TBMM MSTA)

Zemin kat planı üç aksta oluşmaktadır. Orta aksta eşit kenarlı dikdörtgen salon yer alır. Yan aksların köşelerinde kare şeklinde dört oda, merkezinde güneydoğu- kuzeybatı yönünde karşılıklı ikişer küçük hacim ve birer hol konumlanmaktadır. Güneydoğu tarafında konumlan hol merkezdeki elips salonla, kuzeybatı tarafında konumlanan hol ise üst katla geçişi sağlayan spiral merdivenlerin de yer aldığı elips şeklindeki hacimle

bağlantıyı kurmaktadır. Zemin katta yer alan kapı ve pencere açıklıkları plandaki simetrik kurgunun tamamlayıcılarıdır.

Birinci kat planında odaların ve salonların yerleşimi, kapı ve pencerelerin simetrik düzeni, kapı ve pencerelerin form ve boyutları zemin kat ile birebir aynıdır. Birinci kat planında birkaç farklı düzenleme mevcuttur. Farklı düzenlemelerden ilki, planın kuzeybatı tarafında çift kolla ve spiral formda yarım kat yükselen orta sahanlıkta tek ve düze kolda birleşerek birinci katla bağlantıyı sağlayan merdivenlerdir. Merdivenlerin yükseldiği elips hacmin çevresini ise galeri şeklinde dar bir koridor dolanmaktadır. Diğer farklılık, zemin kattaki verandaların birinci katta balkon özelliği kazanmasıdır. Bir diğer farklılık ise zemin katta güneydoğu- kuzeybatı yönde konumlanan balkonların kapladığı alanlar birinci katta elips salonla ve merdivenin yükseldiği elips bölümle birleşerek eyvan şeklinde hacimlere dönüşmektedir.

Şekil 1.17- Beykoz Kasrı, birinci kat planı (TBMM MSTA)

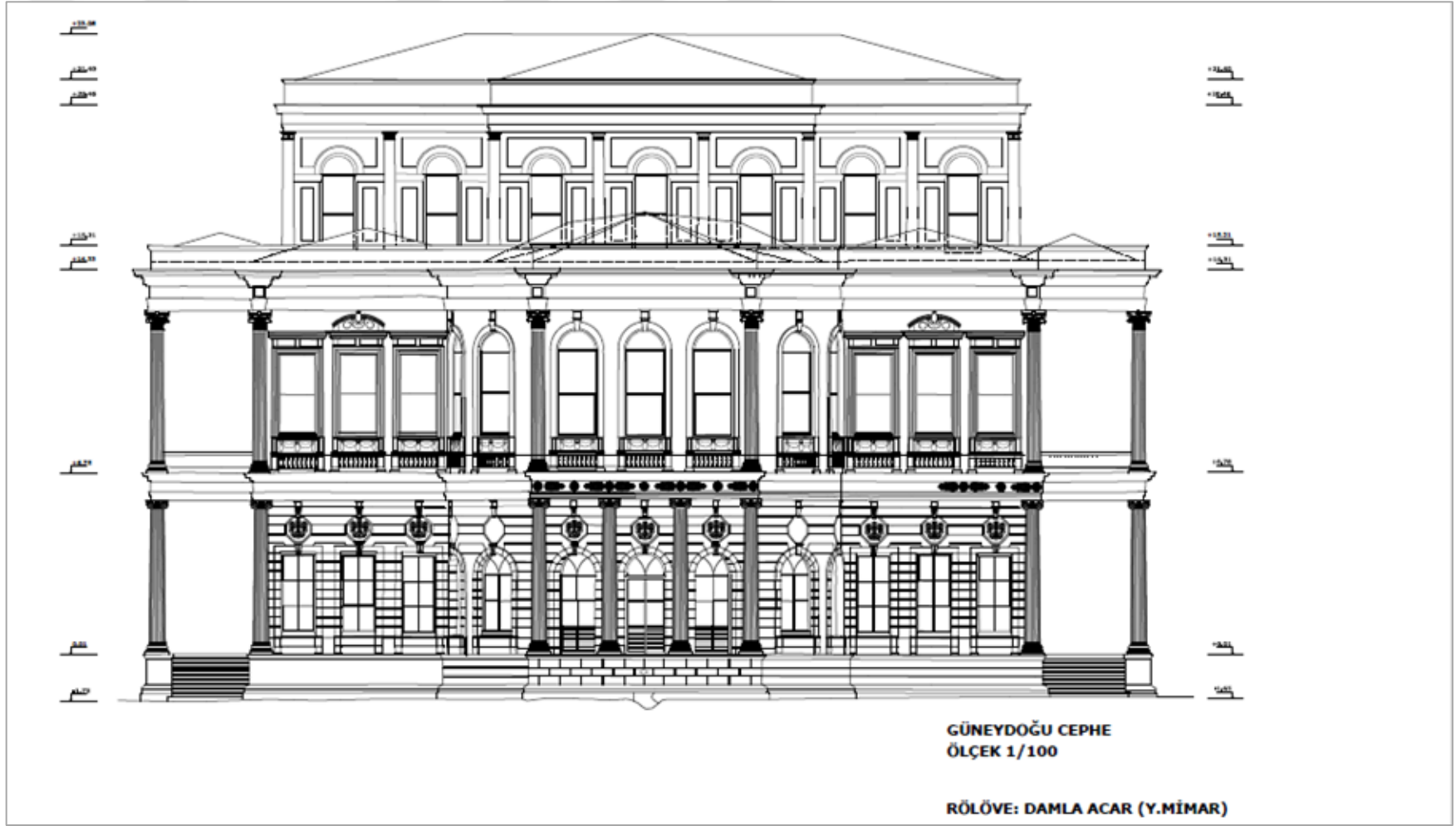
2.1.3.1.2. Cephe Tasarımı

Beykoz Kasrı beş set halinde kat kat yükselen arazinin zirvesine konumlanmaktadır. Fevkâni bir kurguda inşa edilen yapı iki katlıdır. Cephelerden üç kat gibi algılanmasının sebebi üst kattaki dikdörtgen salonun bir kat uzunluğunda yükseltilmiş olmasıdır. Böylelikle bahçe setlerinde uygulanan kat vurgusu kasrın cephe tasarımına da yansıtılmıştır. Kasır kırma çatı ile örtülüdür. Çatının yüzey kaplaması günümüzde her ne kadar kurşun malzemeli olsa da arşiv belgelerinde ve yenileme öncesi fotoğraflarda çatının örtü malzemesinde galvanizli oluklu sacların kullanılmış olduğu anlaşılmaktadır (Şekil 1.18- 1.27).

Şekil 1.18- Güneydoğu cephe görünümü¹⁷²

¹⁷² İ. Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi (Yıldız Albümleri, Dosya No: 90407---0028).

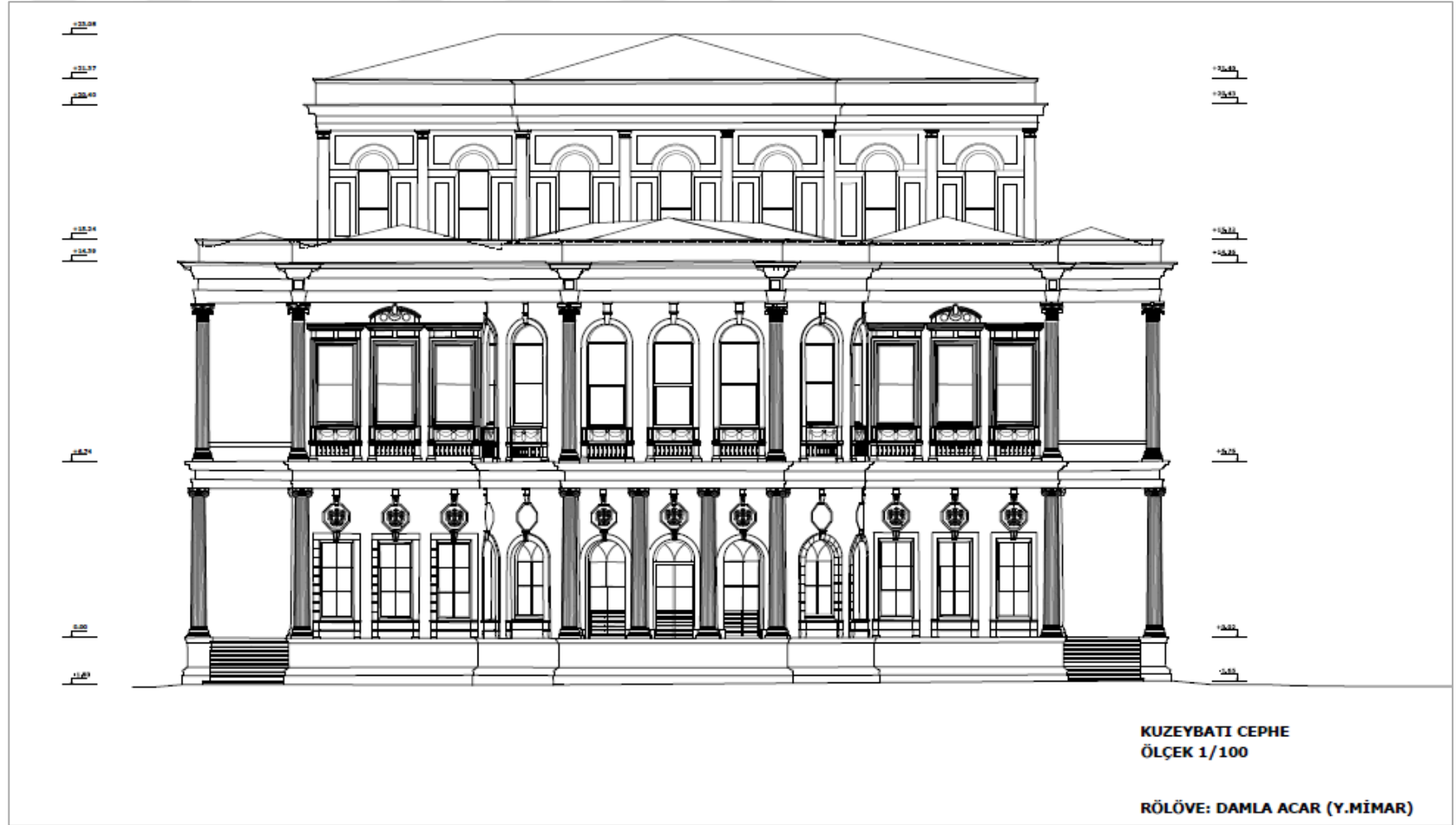
Şekil 1.19- Güneydoğu cephe çizimi (TBMM MSTA)

Şekil 1.20- Kuzeybatı cephesi görünümü¹⁷³

Yapıya giriş kuzeydoğu ve güneybatı yönde üçerli olarak yerleştirilen yarım daire kemer formu kapılardan sağlanmaktadır. Alt katta güneydoğu ve kuzeybatı yönde üçerli olarak yerleştirilen ve balkonlara açılan kapıların formları da yarım daire kemer formundadır. Cephelere yerleştirilen tüm kapıların biçim anlayışıyla bütünlük sergilemektedir. Yapının pencereleri hem dikdörtgen formu hem de yarım daire formudur ve simetrik düzenin tamamlayıcılarıdır. Cephelere simetrik vurguyu kazandıran diğer göstergeler ise alt kattaki gövde duvarından taşan verandalar ve balkonlar, dışa çıkıntı yapan oval hacimler, üst kattaki balkonlar ve çatıdaki teras işlevli hacimlerdir.

¹⁷³ İ. Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi (Yıldız Albümleri, Dosya No: 90461---0023).

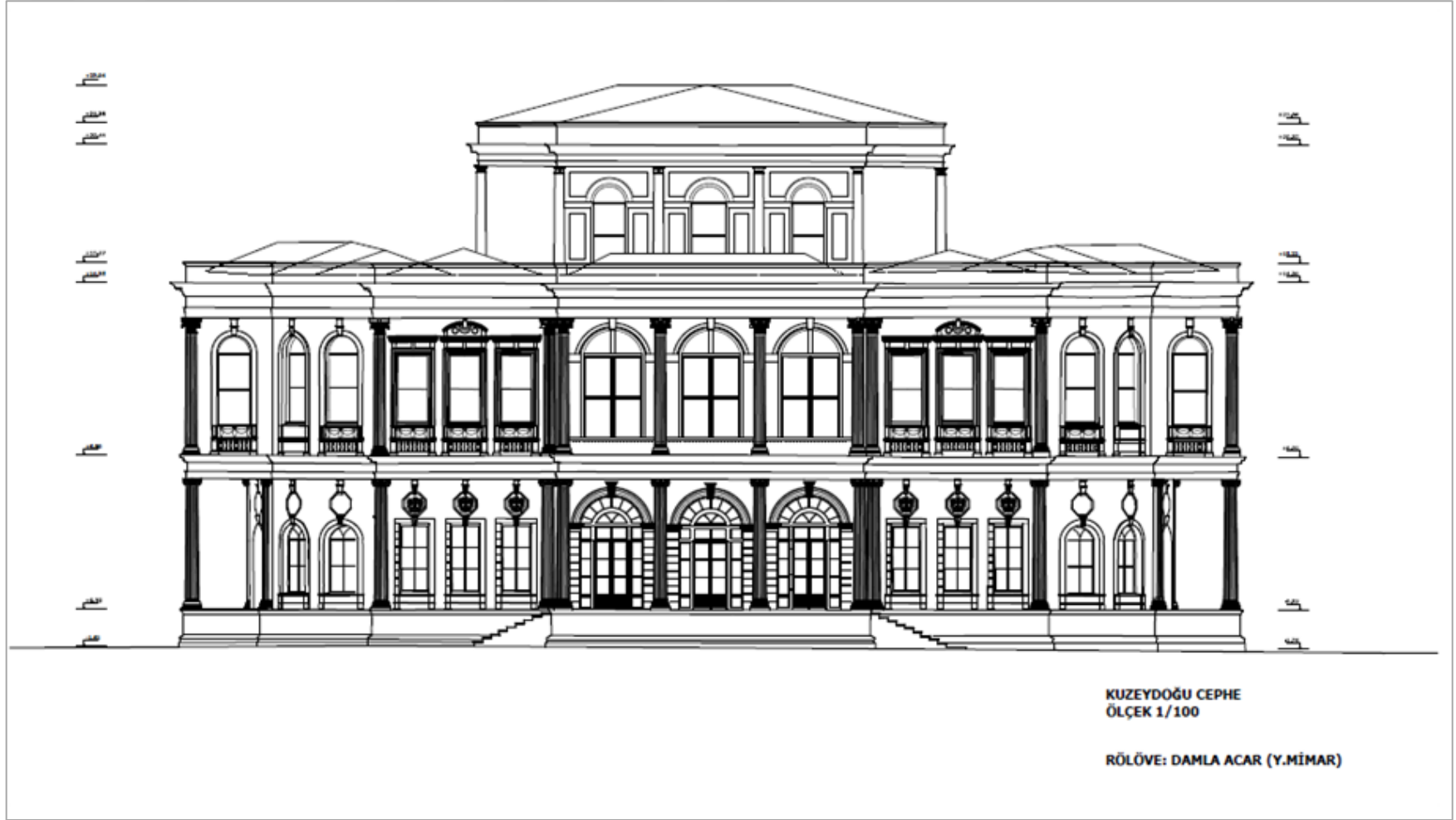
Şekil 1.21- Kuzeybatı cephe çizimi (TBMM MSTA)

Şekil 1.22- Kuzeydoğu cephe görünümü

Şekil 1.23-Kasrın cephelerinin peyzajdaki setlerle uyumu

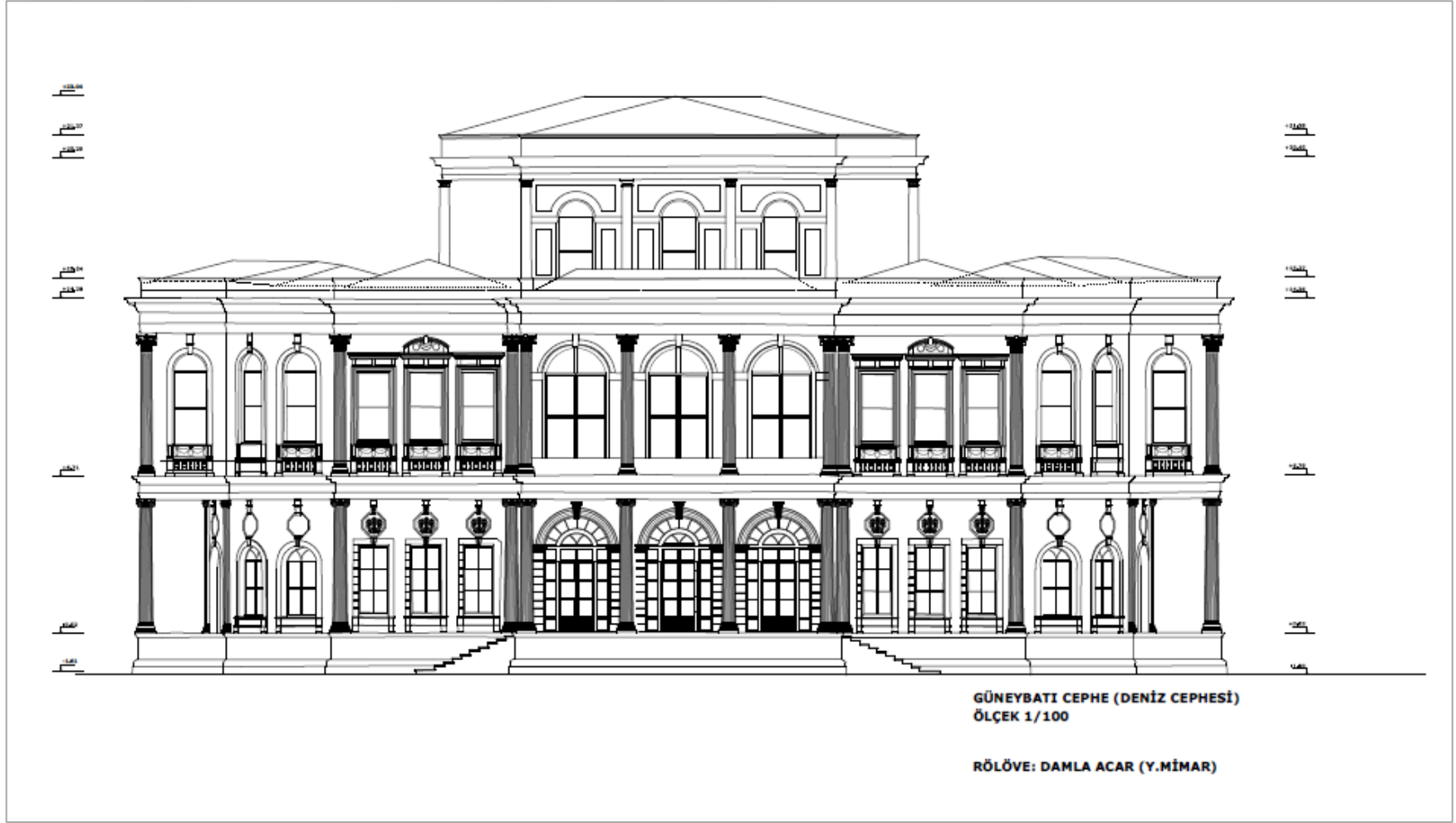
Şekil 1.24- Kuzeydoğu cephe çizim (TBMM MSTA)

Şekil 1.25- Güneybatı cephe görünümü¹⁷⁴

Giriş kapılarının yarım daire formlu kemerleri ve plastırları, sekizgen kabaların zemini, pencerelerin lento ve söveleri kırmızı renkli somaki (breş/puding taşı) mermer plakalarla kaplıdır. Saçak altında; profilli kornişler, oyma teknikli bitkisel kompozisyonlarla süslü geniş frizler, kirişler, furuşlar, kat aralarında; oyma teknikli bitkisel kompozisyonlarla süslü geniş frizler, profilli kornişler, akant yapraklarıyla bezeli kenet ve kilit taşları, gövdeden dışa taşan pencerelerin üst yüzeyinde; damlalıklar, triglifler, küre motifleri, volütlü kompozisyondan oluşan kabartma süslemeler, pencerelerin alt yüzeyinde ise balustradlar, balustradların alt hizasını süsleyen yüksek kabartmalı griland motifleri beyaz (Marmara mermeri) mermer malzemelidir. Kasrın cephe tasarımında farklı renk ve türden taşların kullanılmış olması ve bu taşların yüzeylerinde yer alan oyma- kabartma süslemeler estetik ifadenin görsel yansımalarıdır.

¹⁷⁴ İ. Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi (Yıldız Albümleri, Dosya No: 90461---0025).

Şekil 1.26- Güneybatı cephe çizimi (TBMM MSTA)

Şekil 1.27- Güneydoğu cephe görünümü¹⁷⁵

Kasrın genelinde kârgir malzemelerin ağırlıklı olarak kullanıldığı görülmektedir. Kasrın cephelerinde dört farklı renk ve türden taşlar kullanılmıştır. Kasrın etek duvarı küfeki taşı ile örülüdür. Alt kat beden duvarlarında standart kalıplarda kesilmiş açık pembe renkli beyaz damarlı taşlar ritmik bir düzenle kaplıdır. Üst kat beden duvarlarında yine standart kalıplarda kesilmiş pembe renkli beyaz damarlı taş levhalar alt kat beden duvarlarıyla uyum sağlamaktadır.

Kasırda üç farklı sütun düzeninin tercih edildiği anlaşılmaktadır. Alt katta yapının dört cephesine simetrik bir kurguda dörderli olarak yerleştirilen yekpare sütunların ve plasterin başlıkları iyon düzenindedir. Üst katta kuzeydoğu ve güneybatı yönde simetrik bir kurguda dörderli olarak yerleştirilen yekpare sütunların ve plasterlerin başlıkları ise korent düzenindedir. Ayrıca çatı katında güneydoğu ve kuzeybatı yönde simetrik bir

¹⁷⁵ İ. Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi (Yıldız Albümleri, Dosya No: 90461---0008).

kurguda dörderli olarak yerleştirilen ve terasların aksamını taşıyan yekpare sütunların başlıkları toskan düzeninde tasarlanmıştır (Şekil 1.28- 1.31).

Şekil 1.28- Alt kat iyon düzeni

Kasrın cephe tasarımında Neo-rönesans, Neo-klasik, Barok üslup ve Palladio yorumlu (Palladyanizm) alıntılara açık göndermeler bulunmaktadır. Simetrik kurgunun ön planda tutulması, cephelerdeki balustradlar, geniş kornişler ve frizlerle vurgulanan yataylık, alt kat ve üst kat pencere düzenleri arasında belirginleşen hiyerarşi Neo-rönesans üslubunun alıntılarını taşımaktadır (Şekil 1.32-1.34). Antik Yunan ve Antik Roma mimari öğelerinin referanslarını taşıyan iyon, korent ve toskan düzeni, üst kat pencereleri ile damlalıklar arasına yerleştirilen triglifler, pencerelerin alt yüzeylerine yerleştirilen grilandlar, kilit ve kenet taşlarının yüzeyinden fıskıran akantus yaprakları ve saçak altı süslemeleri olarak beliren furuşlar Neo-klasik üslup alıntılarının örneklemeleridir.

Cephelerde kıvrımlı hatlarla yüksek kabartma tekniğiyle uygulanan volüt ve küre motifli süslemeler, frizlerin yüzeyini hareketlendirerek girift nitelikler sergileyen ve cepheleri çepeçevre saran oyma teknikli bitkisel süsleme kuşağı, sekizgen kabalardan taşan kupa-vazo motifleri, kıvrım dallarla stilize karakterlerin baskın olduğu bitkisel

kompozisyonlar, profilli silmeler ve gövdeden taşan oval hacimler Barok üslup alıntılarının saf göstergeleridir. Palladyanizm'in net yansımaları ise cephelerde üç kat hissi uyandırılarak cephelerin eşdeğer biçimlerde tasarlanması hem ölçek hem de görünüm açısından matematiksel ilişkinin uyumu ve arazinin eğimi dikkate alınarak peyzajla bütünlük kurulmasıdır.

Şekil 1.29- Üst kat korent düzeni

Şekil 1.30- Üst teras kat, Toskana düzeni

Şekil 1.31- Kuzeydoğu cephe görünümü¹⁷⁶

Şekil 1.32- Cephe süslemeleri detay

¹⁷⁶İ. Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi (Yıldız Albümleri, Dosya No: 90461---0029).

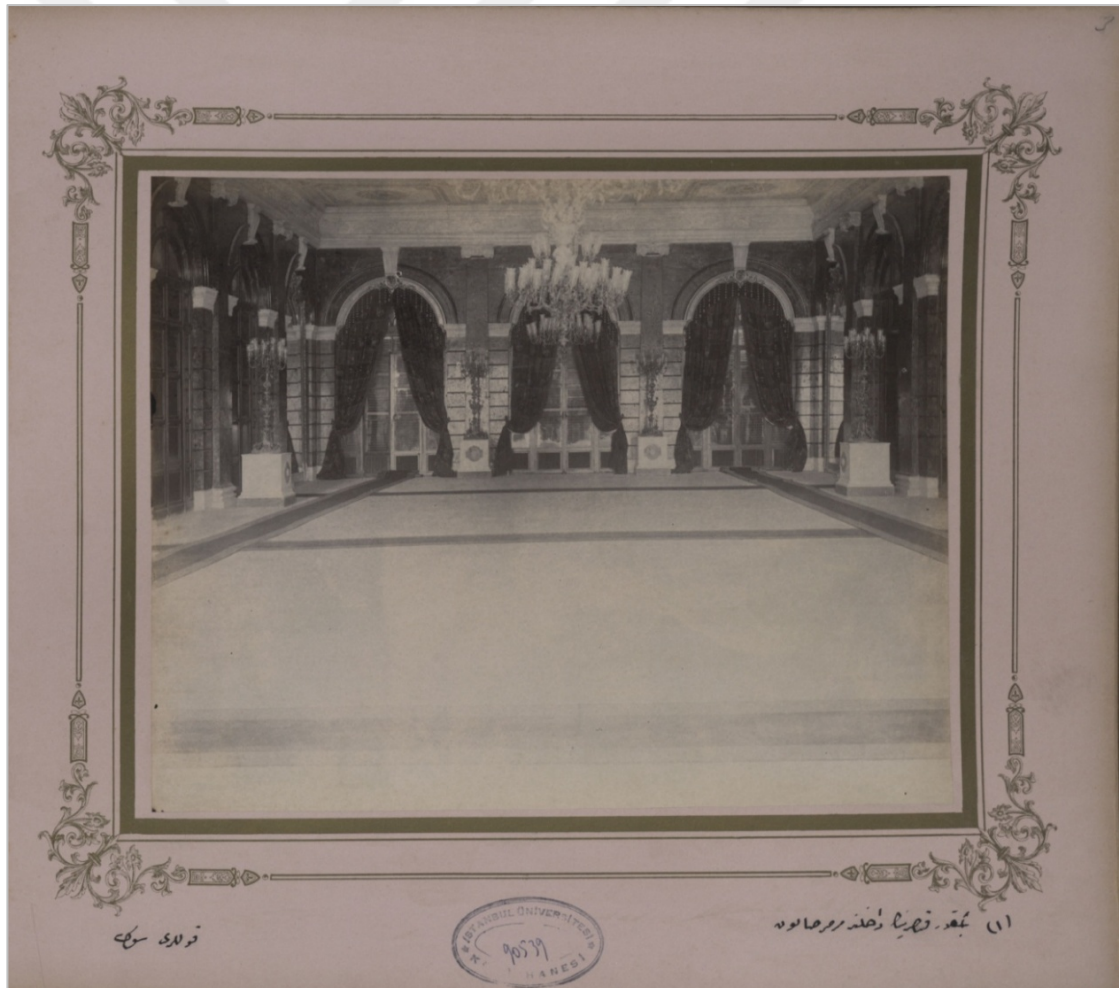
Şekil 1.33- Cephe süslemeleri detay

Şekil 1.34- Cephe süslemeleri detay

2.1.3.1.3. İç Mekân Tasarımı

Zemin kat 1 no.lu salon (Medhal Salon); kuzeydoğu- güneybatı ekseninde dikdörtgen bir şekilde uzanmaktadır. Salona kara (kuzeydoğu) ve deniz (güneybatı) tarafında karşılıklı olarak konumlanan yarım daire kemer formlu kapılardan girilmektedir. Salonunun kuzeybatı- güneydoğu ekseninde karşılıklı konumlanan toplam on kapı odalara, oval salona ve birinci kata bağlantıyı sağlayan çift kollu yarım spiral merdivenin (saltanat merdiveni) yer aldığı oval hacme açılmaktadır. Salondaki kapıların formu ile giriş aksında konumlanan kapıların formu tasarım olarak aynıdır. Arşiv belgelerinde alt kat büyük salon olarak kayıtlıdır (Şekil 1.35- 1.36).

Şekil 1.35-Alt kat 1 no.lu salon¹⁷⁷

¹⁷⁷İ. Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi (Yıldız Albümleri, Dosya No: 90539---0003).

Salonun zemin döşemesi beyaz mermerle kaplıdır. Salonun yekpare kolonları, kapıların profilli kemerleri, alınlıkları ve plastırlar kırmızı renkli somaki (breş/puding taşı) mermer malzemedir. Kemer aralarında kalan duvar yüzeyleri standart kalıplarda kesilmiş açık pembe renkli beyaz damarlı taş levhalarla kaplıdır. Salonda yer alan taşıyıcıların kaideleri ve başlıkları, plastırların başlıkları, salonu çevreleyen kirişler, kapıların kemer alınlığındaki kilit taşları ve tavan eteğini çevreleyen kornişler beyaz mermer (Marmara mermeri) malzemedir. Kolonların başlıkları iyon düzenindedir. Kilit taşların yüzeyleri girift bir tasarımda alçak kabartma olarak bitkisel motiflerle bezelidir. Salonu çepeçevre saran mermer kirişin geniş bordüründe yüksek kabartma olarak tek şerit halinde bitkisel motifler bulunmaktadır. Akant yaprakları, kıvrımlı dallar ve kabaralardan oluşan bitkisel bezeme kuşağı aynı şablonun tekrarı olarak salonu çevrelemektedir (Şekil 1.37- 1.38).

Şekil 1.36-Alt kat 1 no.lu salon (TBMM MSFA)

Zemin kat 2 no.lu oda (Kurenâ Beyleri Odası); yapıya kara tarafından girildiğinde sağdaki ilk odadır. Arşiv belgelerinde alt kat Kurenâ Beyleri odası olarak kayıtlıdır. Odada iki kapı ve dikdörtgen formlu alt pencere mevcuttur. Kapılarından biri oval

salonla, diğeri giriş salonla bağlantıyı kurmaktadır. Odanın zemin dōřemesi meşe parkeleriyle kaplıdır (şekil 1.39).

şekil 1.37-Alt kat 1 no.lu salon

řekil 1.38-Alt kat 1 no.lu salon mermer sūsemeleri

Zemin kat 3 no.lu oda (Oval Salon); yabancı devlet elçileriyle ve misafir edilen konuklarla ön gōrūřmelerin veya ön toplantıların yapıldıđı mekân iřlevinde kullanıldıđı dūřūnϋlmektedir. Arřiv belgelerinde alt kat kϋçϋk salon olarak kayıtlıdır. Gϋnϋmϋzde

toplantı salonu işlevine göre düzenlenmiştir. Giriş salonundan oval salona çift kapılı sofa yardımı ile geçilmektedir. Oval salonun diğer girişi Kurenâ Beyleri odası ile bağlantı kurmaktadır. Salonun güneydoğu yönünde dört penceresi ve verandaya açılan üç kapısı yarım daire kemer formundadır. Oval salonun zemin döşemesi meşe parkeleriyle kaplıdır (Şekil 1.40).

Şekil 1.39- Alt kat 2 no.lu oda

Zemin kat 4 no.lu oda (Başmâbeynci Odası); yapıya deniz tarafından girildiğinde soldaki ilk odadır. Odanın gömme dolapları mevcuttur. Odanın iç hacmi Kûrena Beyleri odasından daha dardır. Zemin döşemesi meşe parkeleriyle kaplıdır. Odanın hemen yanında (tuvalet- lavabo) ıslak mekânlar yer almaktadır. Odada dikdörtgen formlu altı pencere mevcuttur. Odanın duvarları, tavan eteği ve tavanı kalemişi nakışlarla süslüdür (Şekil 1.41).

Zemin kat 5 no.lu oda (Mâbeyn Hademeleri Odası); yapıya deniz tarafından girildiğinde sağdaki ilk odadır. Arşiv belgelerinde Mâbeyn Hademeleri odası işlevinde kullanıldığı anlaşılmaktadır. Odanın iç hacmi Başmâbeynci odasına göre daha geniştir. Odada iki yüklük dolabı bulunmaktadır. Odanın zemini parke ile kaplıdır. Odada dikdörtgen formlu altı pencere mevcuttur (Şekil 1.42).

Şekil 1.40- Alt kat 3 no.lu salon (oval salon)

Şekil 1.41- Alt kat 4 no.lu oda

Şekil 1.42- Alt kat 5 no.lu oda

Zemin kat 6 no.lu oda (Serbekçi Odası);arşiv belgelerinde Serbekçi odası olarak kayıtlıdır. Odanın iç hacmi Kûrena Beyleri odasının iç hacmi ile eşit büyüklüktedir. Odada tek yüklük dolabı bulunmaktadır. Odanın zemin döşemesi parkedir. Oda tek kapılıdır. Odada dikdörtgen formlu altı pencere mevcuttur (Şekil 1.43).

Saltanat merdivenleri; iki kollu yarım spiral merdivenlerin yükseldiği oval hacme çapraz tonozlu antre yardımı ile geçilmektedir. İki kollu yarım spiral merdivenler orta sahalıkta birleşerek tek düz kollu merdivene dönüşmekte ve kuzeybatı- güneydoğu ekseninde uzanan dikdörtgen salonla bağlantı kurmaktadır. Oval hacmin zemin döşemesi, merdivenler ve merdivenlerin taşıyıcıları beyaz mermer malzemelidir. İki kollu yarım spiral merdivenleri destekleyen sütunların üst kısımlarında volüt, akant yaprağı, gülçe ve aslan ayağı motifinde oyma teknikli süslemeler bulunmaktadır (Şekil 1.44- 1.45).Oval hacimde verandaya açılan üç kapı ve altlı üstlü simetrik olarak konumlanan pencere dizileri yarım daire kemer formludur. Oval hacmin kat arasını ise ahşap çıtalı dar bir galeri dolanmakta ve oval galeri eyvanla bağlantı kurmaktadır. Oval galeriyi bitkisel desenli dökme demir malzemeli konsollar taşımaktadır. Ayrıca

merdiven başında iki küçük oda bulunmaktadır. Bu küçük odalar depo veya nöbet odası işleviyle hizmet verdiği düşünülmektedir (Şekil 1.46- 1.47).

Şekil 1.43- Alt kat 6 no.lu oda

Şekil 1.44- Merdiven ayağı, oyma teknikli süslemeler

Şekil 1.45- Oval hacimde yükselen merdivenler

Şekil 1.46- Oval hacimdeki galeri ve eyvan

Şekil 1.47- Oval hacimde yükselen merdivenler¹⁷⁸

Birinci kat 7 no.lu salon (Tören ve Taht Salonu); kuzeydoğu- güneybatı ekseninde dikdörtgen bir şekilde uzanmaktadır. Kuzeydoğu- güneybatı ekseninde konumlanan üçer kapı balkonlara açılmaktadır. Salonunun kuzeybatı- güneydoğu ekseninde karşılıklı konumlanan kapılar ise odalarla ve oval salonla bağlantıyı kurmaktadır. Salon dış cepheden iki katlı olarak algılanmaktadır. Ancak salonun boyu çift kat hissi vermektedir. Salondaki tüm kapılar ve pencereler yarım daire kemer formundadır ve simetrik bir tasarıma sahiptir. Arşiv fotoğraflarında kapıların ve pencerelerin kornişli olduğu görülmektedir (Şekil 1.48). Ancak günümüzde bu kornişler mevcut değildir.

Salonun zemin döşemesi geometrik şekilli parkelerle kaplıdır. Salondaki yekpare kolonlar, kapıların profilli kemerleri, alınlıkları ve plastırlar, pencere söveler kırmızı renkli somaki (breş/puding taşı) mermer malzemelidir. Kemer aralarında kalan duvar

¹⁷⁸ İ. Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi (Yıldız Albümleri, Dosya No: 90539---0006).

yüzeyleri standart kalıplarda kesilmiş açık pembe renkli beyaz damarlı mermer levhalarla kaplıdır. Salonda yer alan taşıyıcıların başlıkları, plastırların başlıkları, salonu çevreleyen kirişler, kapıların kemer alınlığındaki kilit taşları, tavanı destekleyen konsollar, tavan eteğini çevreleyen ve gövdeden taşan profilli kornişler beyaz mermer (Marmara mermeri) malzemelidir.

Şekil 1.48-Üst kat 7 no.lu salon¹⁷⁹

Kolonların başlıkları korent düzenindedir. Kilit taşların yüzeylerinde akant yaprağı ve kozalak motifleri yüksek kabartma olarak süslenmiştir. Salonu çepeçevre saran mermer kirişin geniş frizinde yüksek kabartma ve panolar halinde Barok üsluplu bitkisel motifler bulunmaktadır. Akant yaprakları, kıvrımlı dallar, volütler, gül ve gülçe motiflerinden oluşan Barok üsluplu bitkisel bezeme kuşağı aynı şablonun tekrarı olarak

¹⁷⁹ İ. Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi (Yıldız Albümleri, Dosya No: 90539---0009).

salonu dolanmaktadır. Her mermer levhannın çevresi girift bir tasarımda alçak kabartma olarak bitkisel motiflerle süslüdür (Şekil 1.49- 1.52)

Şekil 1.49-Üst kat 7 no.lu salon, mermer süsleme kuşağı

Şekil 1.50-Üst kat 7 no.lu salon, mermer süslemelerden detay

Şekil 1.51-Üst kat 7 no.lu salon (TBMM MSFA)

Şekil 1.52-Üst kat 7 no.lu salon

Birinci kat 8 no.lu oda (Yatak Odası); Beykoz Çayırı tarafına konumlanmakta ve arşiv belgelerinde üst kat çayıra nâzır karye tarafı yatak odası olarak kayıtlıdır. Odada iki kapı mevcuttur. Kapıdan biri saltanat merdivenleriyle, diğeri ise tören ve taht salonuyla bağlantı kurmaktadır. Odada dikdörtgen formlu altı pencere bulunmaktadır. Odanın zemin döşemesi parkelerle kaplıdır (Şekil 1.53).

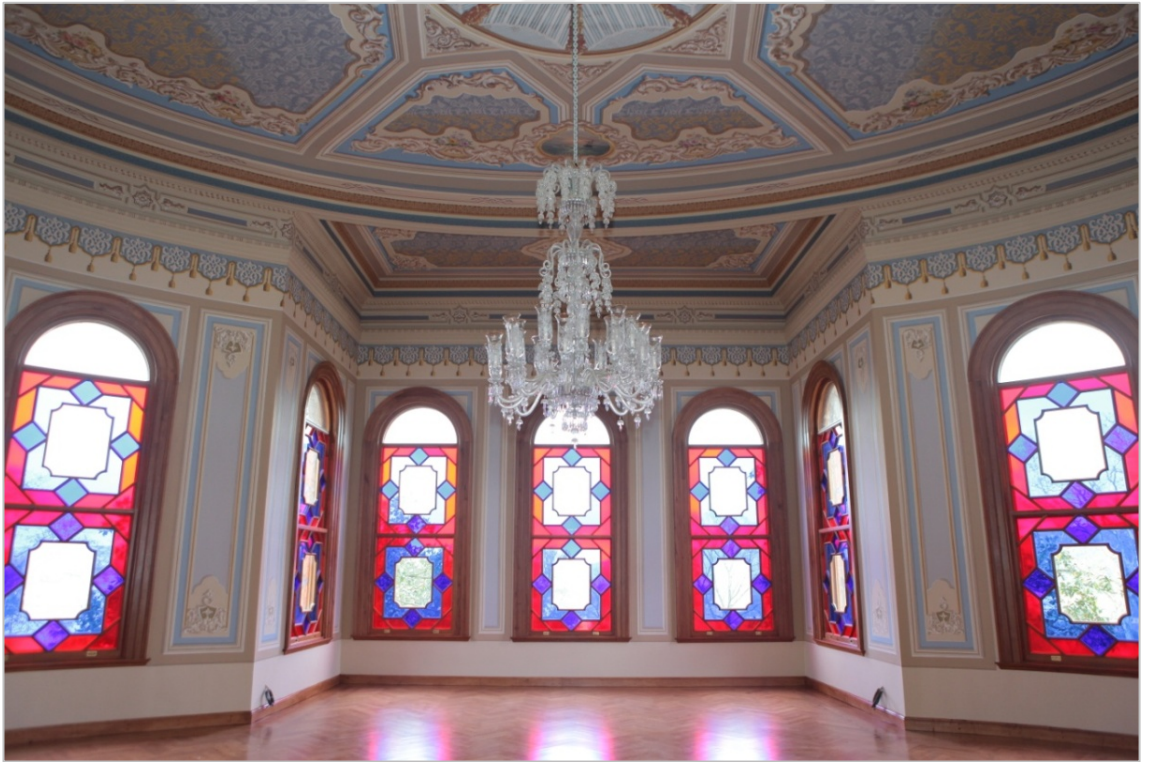
Şekil 1.53-Üst kat 8 no.lu oda

Birinci kat 9 no.lu oda; arşiv belgelerinde üst kat çayır tarafında debbağhâneye nâzır oda olarak kayıtlıdır. Odada iki kapı mevcuttur. Kapıdan biri oval salonla, diğeri ise tören ve taht salonuyla bağlantı kurmaktadır. Odada dikdörtgen formlu altı pencere bulunmaktadır. Odanın zemin döşemesi parkelerle kaplıdır (Şekil 1.54).

Birinci kat 10 no.lu oval salon; arşiv belgelerinde üst kat debbağhâneye nâzır küçük salon olarak kayıtlıdır. Oval salon üç kapılıdır. Kapıların ikisi oval salonun iki yanına konumlanan odalarla, diğeri ise büyük salonla bağlantıyı kurmaktadır. Yapının en ihtişamlı hacimlerinden biridir. Salonun yarım daire formu dokuz penceresi de mavi ve kırmızı vitraylarla süslüdür. Zemin döşemesi parkelerle kaplıdır (Şekil 1.55- 1.57).

Şekil 1.54-Üst kat 9 no.lu oda

Şekil 1.55-Üst kat 10 no.lu oval salon (TBMM MSFA)

Şekil 1.56-Üst kat 10 no.lu oval salon¹⁸⁰

Birinci kat 11 no.lu oda; arşiv belgelerinde üst kat denize nâzır oda olarak tanımlanmıştır. Odada iki kapı vardır. Kapıdan biri oval salonla, diğeri ise büyük salonla bağlantı kurmaktadır. Odada dikdörtgen formlu altı pencere bulunmaktadır. Odanın zemin döşemesi parkelerle kaplıdır. Odanın hemen yanında küçük bir hücre bulunmaktadır. Hücrenin içinde spiral formlu ahşap merdiven yardımı ile çatıdaki terasa çıkılmaktadır (Şekil 1.58).

Birinci kat 12 no.lu oda; arşiv belgelerinde üst kat denize nâzır Beykoz cihetindeki oda olarak tanımlanmıştır. Odanın iki kapısı vardır. Kapılardan biri saltanat merdivenleriyle diğeri ise büyük salonla bağlantı kurmaktadır. Odada dikdörtgen formlu altı pencere bulunmaktadır. Odanın zemin döşemesi parkelerle kaplıdır (Şekil 1.59).

¹⁸⁰ İ. Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi (Yıldız Albümleri, Dosya No: 90539---0014).

Şekil 1.57-Üst kat 10 no.lu oval salon

Şekil 1.58-Üst kat 11 no.lu oda

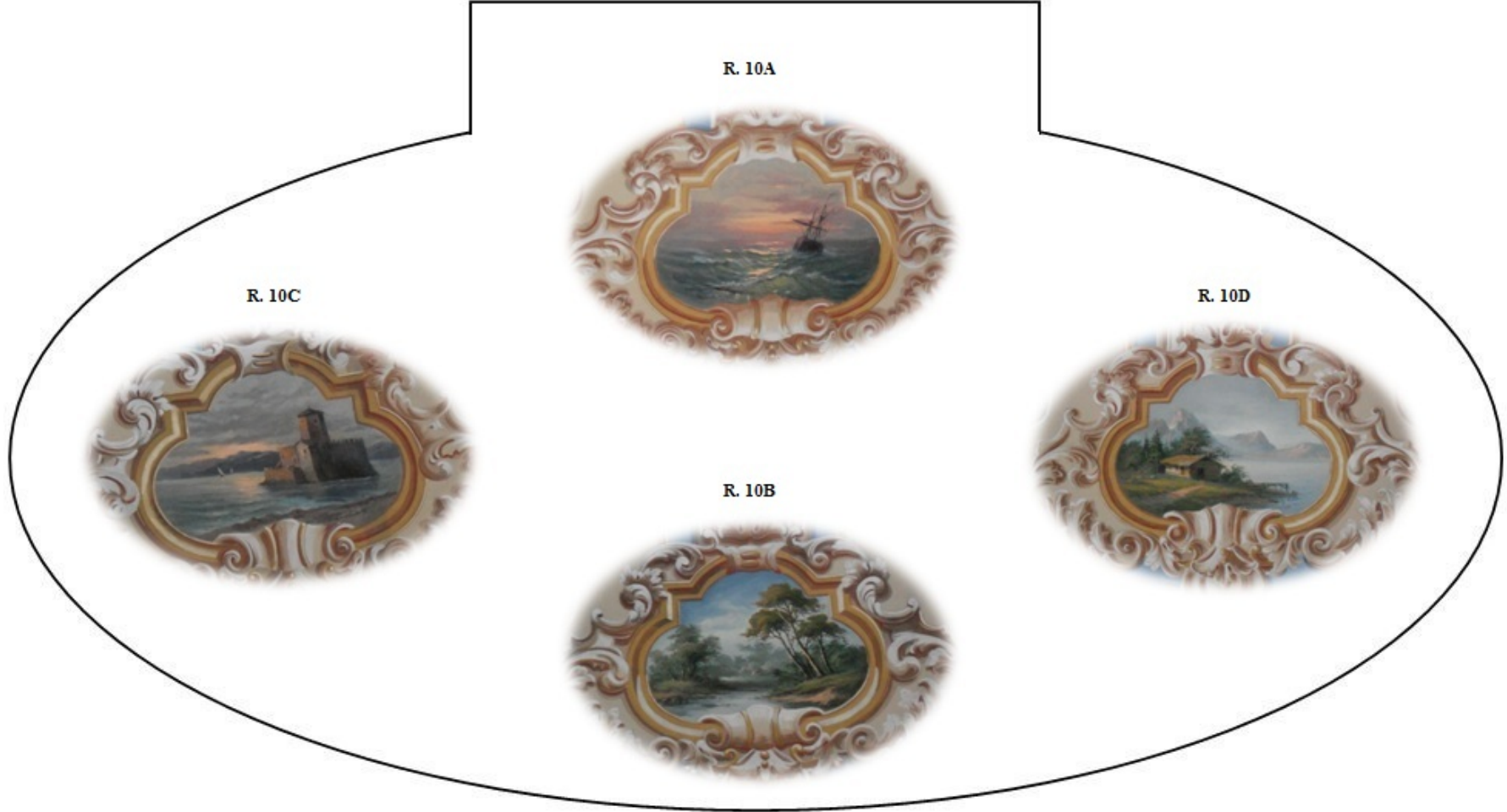

Şekil 1.59-Üst kat 12 no.lu oda

2.1.3.2. Süsleme Programı

Beykoz Kasrı iç mekân süsleme programında renkli mermer kaplama, vitray, oyma-kabartma taş süslemelerin yanı sıra tavan ve duvar yüzeyinde kartonpiyer süslemeler, ince şeritler halinde yıldızlar, stuko teknikli süslemeler, kalemişi nakışlar ve tavan resimleri iç dekorasyona zenginlik kazandırmaktadır.

Tasvirler kasrın en gösterişli mekânı olan 10 no.lu oval salonda yer almaktadır (Şekil 1.60). Kuru sıva üzerine yağ bazlı boyayla Rokoko kartuşların içine işlenen tasvirlerin repertuarını doğa-mimari sahneleri, deniz manzaraları ve salt manzara kesitleri şekillendirmektedir. Birbirinden farklı desen içeriğe sahip dört kompozisyonun işlenişinde Batı resim teknikleri esas alınmıştır. Resimlerin perspektif algısı ve desenlerin yerleşimi orantılıdır. Alan derinliğinde geniş açılı görünüm tercih edilmiştir. Resimlerdeki gölgeleme, ışık kullanımları ve tonlamalar atmosferik olaylarla uyum içindedir. Desenlerin uygulanışında ayrıntıcı ifade belirgindir. Kompozisyon kurgusunda işlenen desenler olgun nitelikteki örnekleri yansıtmaktadır. Konuların anlatımında ve üslup anlayışında Romantizm akımının etkisi baskındır.

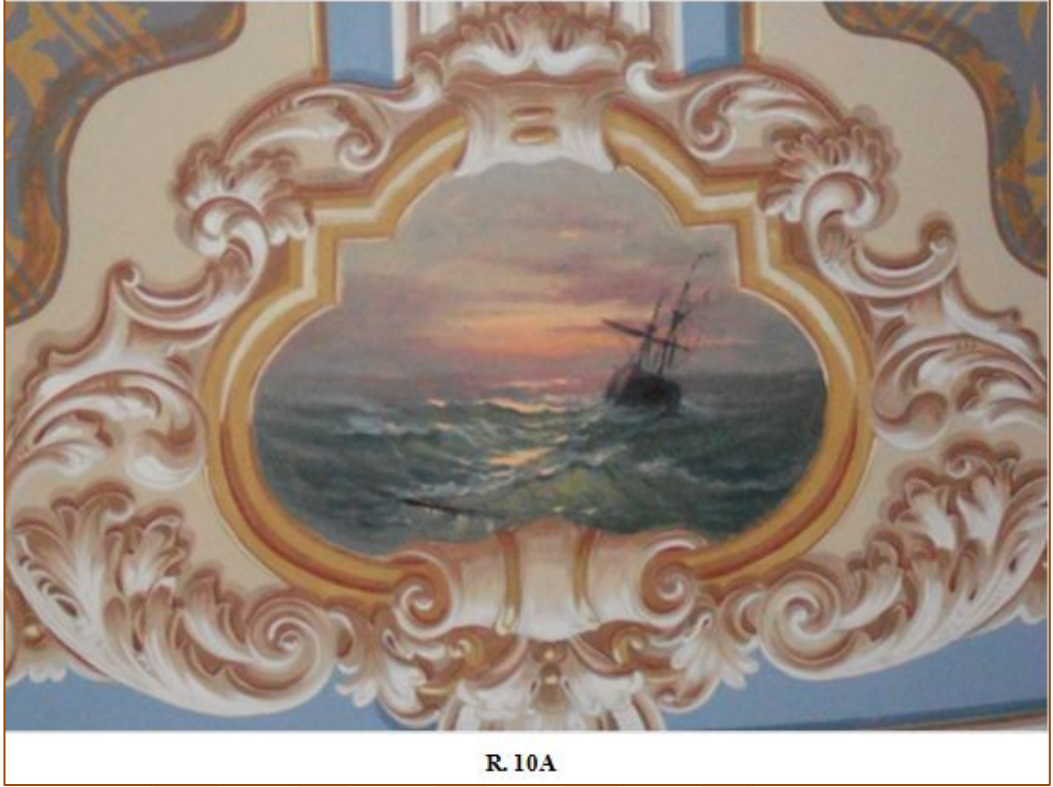
Şekil 1.60- 10 no.lu salon (oval salon), resimlerin tavan yüzeyindeki konumu

Kalemişi nakış, kartonpiyer ve altınvarak süsleme şablonlarında ise Barok, Rokoko ve Ampir üslup alıntıları ağırlıktadır. Duvar, tavan eteği ve tavan yüzeyine işlenen süslemeler belirli şablonların varyasyonu olarak birbirini tekrar etmektedir. Süslemelerin repertuvarında tercih edilen motif çeşitliliğini; istiridye kabukları, stilize dal ve yapraklar, akant yaprakları, çeşitli türde çiçekler, rozetler, C-S kıvrımlar, Rokoko kartuşlar, gülçeler, üsluplaştırılmış rumi ve palmetler, madalyonlar, sehpa, kupa-vazo motifleri, püsküllü fon perdeler, dış sıraları, örgüler, burgular, kasetli tavan döşemeleri ve geometrik formlu çerçeveler oluşturmaktadır.

2.1.3.2.1. Tavan Resimleri

R. 10A'da fırtına ve dalgaların etkisiyle batmak üzere olan bir geminin savrulmuş anı betimlenmiştir. Geminin savrulmuş anındaki anlatım duygusu geniş açıda günbatımı fonuyla pekişmektedir. Denizin dalga hareket yönü ile geminin yatış yönü paraleldir ve bu kurgusal açıdan resimdeki perspektif uyumunun göstergesidir. Anlatımdaki hareketliliği dalgaların yükselişleri veya alçalışları, dalga köpükleri, parçalanmış olan yelken, gemiden kopan parçaların su yüzeyindeki savrulmaları ve geminin yatay olarak yerleşimi simgelemektedir. Resmin renk paletinde turuncu, gri, beyaz, siyah, yeşil ve mavi renk tonları desen kalitesini, ışık-gölge yansımalarını ve atmosferik görünümü belirgin kılmıştır (Şekil 1.61).

R. 10B'de neresi belli olmayan salt doğa görünümünün bir kesiti betimlenmiştir. Resmin kurgusal ifadesi ilkbahar mevsiminin canlılık ve hareketlilik duygusudur. Kompozisyondaki hareketliliği arttıran diğer göstergeler orantılı olarak işlenen akar vaziyette dere ve sık yapraklı ağaçların rüzgârla savrulmasıdır. Resimde dar açının vurgusu daha fazla ön plandadır. Resmin renk paletinde yeşil, kahverengi, mavi, beyaz ve sarı tonları perspektif vurguyu arttırmakta ve desenlere hacim kazandırmaktadır. Desenlerin işlenişindeki ayrıntıcı yaklaşımlar ise sık ve seyrek olarak işlenen ağaçların yerleşimi, gökyüzündeki bulut kümeleri, dere yatağına yansıyan ağaçların gölgeleri, dere yatağı kenarlarının aşınmışlığı, dere yatağına düşmüş vaziyetteki kayalar, çimli ve çıplak toprak yüzeyinin görünümüdür (Şekil 1.62).

R. 10A

Şekil 1.61- “Resim 10A” detay

R. 10B

Şekil 1.62- “Resim 10B” detay

R. 10C’de 19. yüzyıl duvar resimlerinde sıkça tercih edilen muhtemelen İstanbul/ Kızkulesi betimlenmiştir. Dar açıda kulenin neredeyse tüm mimari detayları belirgin bir şekilde vurgulanmıştır. Hacimli olarak resmedilen kulenin yapı malzemesi, düşey ve yatay hatları, burçları, çatısı, beden duvarları, pencere düzenlemeleri, seyirdim yeri, kulesi ve barbataları detaycı anlatımın göstergeleridir. Geniş açıda ise siluet olarak resmedilen yelkenli sandallar ve kıyı şeridi boyunca uzanan İstanbul’un silueti kurgunun tamamlayıcılarıdır. Resimdeki hareketliliği bulutların gökyüzündeki dağılımı ve sahile vuran köpüklü dalgalar yansıtmaktadır. Resmin renk paletinde gri, beyaz, siyah, kahverengi, mavi ve sarı renk tonları ışık-gölge yansımalarını, perspektif algıyı ve desenlerdeki doygunluğu arttırmaktadır (Şekil 1.63).

R. 10C

Şekil 1.63- “Resim 10C” detay

R. 10D’de geniş yataklı bir nehrin kıyısında konumlanan ve neresi belli olmayan kırsal bir yerleşim yeri betimlenmiştir. Diğer üç kompozisyondan farklı olarak resmin anlatımında durağanlık duygusu içinde puslu bir anın yansıması ön plandadır. Dar açıda sundurma çatılı, geniş saçaklı ve tek katlı ahşap bir yapı, resmin anlatımına derinlik kazandırmaktadır. Yapının arka cephesini sık dokulu ağaçlar çevrelemektedir. Yapının

ön cephe kapı hizasında nehre hafif girinti yapan iskele ve patika bir yol resmedilmiştir. Geniş açıda hafif sisli bir görünümde kar kaplı yüksek dağ sıraları nehir yatağının karşı şeridindedir. Resmin renk paletinde yeşil, kahverengi, gri, mavi, beyaz ve sarı tonları perspektif vurguyu, ışık-gölge kullanımını ve desenlerin hacmini belirginleştirmektedir. Desenlerin işlenişindeki ayrıntıcı yaklaşımlar ise sık dokulu ve seyrek olarak işlenen ağaçlar, nehir yatağı kenarlarının aşınmışlığı, patika yol ile çimle kaplı toprak yüzeyinin zıtlığı ve yapının orantılı yerleşimidir (Şekil 1.64).

Şekil 1.64- “Resim 10D” detay

2.1.3.2.2. Kalemîşi Nakış, Kartonpiyer, Stuko ve Altınvarak

1 no.lu salonun tavan yüzeyi ahşap döşemelerle kaplıdır. Yüzey horasan harç ve alçı ile sıvalıdır. Tavan yüzeyi kalemîşi nakış ve stuko süslemelerle eşit büyüklükte kare, dikdörtgen ve altıgen çerçevelere bölünmüştür. Çerçevelerin göbeğini, köşelerini ve çevresini C-S kıvrımları, akant yaprakları ve stilize bitkisel motifler doldurmaktadır. Ana çerçevelerin köşegenlerinde renkli stuko teknikli süslemeler çökertme olarak

yerleştirilmiştir. Ana çerçevelerin yüzeyi açık mavi renk ile düz bir şekilde boyanmıştır. Kahverengi ve beyaz renk tonları ile çerçevelere kademleri bir görünüm kazandırılmış ve bitkisel süslemelerin boyut algısı belirginleştirilmiştir. Geometrik ve bitkisel süsleme şablonları birbirinin tekrarı olarak tavan yüzeyini kaplamaktadır (Şekil 1.65- 1.66).

2 no.lu odanın kalemişi nakış ve kartonpiyer süslemeleri duvar, tavan ve tavan eteği yüzeyinde yer almaktadır. Tavan, tavan eteği ve duvar yüzeyi kalemişi nakış ve kartonpiyer süslemelerle geometrik çerçevelere bölünmüştür. Geometrik çerçevelerin göbeği, köşeleri ve çevresi gülçe, akant yaprakları, istiridye motifleri, C-S kıvrımlı bitkisel süslemelerle işlenmiştir. Kahverengi, beyaz mavi ve yeşil renk tonları ile geometrik çerçevelere ve bitkisel desenlere hacimli bir görünüm kazandırılmıştır. Birbirini tekrar eden geometrik ve bitkisel süsleme şablonları tavanı, tavan eteğini ve duvar yüzeylerini doldurmaktadır (Şekil 1.67).

Şekil 1.65- 1 no.lu salonun tavan süslemelerinden detay

3 no.lu oval salonun kalemişi nakış ve kartonpiyer süslemeleri tavan ve tavan eteği yüzeyinde yer almaktadır. Salonun duvarları özgün dekorasyon kalıplarını yansıtmamaktadır. Günümüzde duvarların yüzeyi bitkisel motifli duvar kâğıtlarıyla kaplıdır. Oval tavanın yüzeyi kartonpiyer teknikli süslemelerle geometrik şekillere bölünmüştür. Geometrik şekillerin iç yüzeyi yeşil ve mor renk tonlarında duvar kâğıtlarıyla kaplanmıştır. Geometrik çerçevelerin çevresine ve tavan göbeğine akant

yaprakları, istiridye motifleri, C-S kıvrımlı bitkisel nakışlar işlenmiştir. Oval tavanın eteğini üç bordür dolanmaktadır. Geniş bordürde stilize ve girift bir tasarımda bitkisel motifler, ortadaki dar bordürde çiçek motifleri, duvar yüzeyine yakın bordürde ise rumi ve palmet motifleri tavan eteğini çepeçevre sarmaktadır. Kahverengi, beyaz, mavi, yeşil, sarı, kırmızı renk tonları ile desenlerin boyut algısı zenginleştirilmiştir (Şekil 1.68).

Şekil 1.66- 1 no.lu salonun tavan süslemeleri

Şekil 1.67- 2 no.lu odanın tavan ve duvar süslemeleri

Şekil 1.68- 3 no.lu salonun tavan süslemeleri

4 ve 5 no.lu odanın tavan ve tavan eteği yüzeyine işlenen geometrik ve bitkisel süsleme şablonları aynı tasarımdadır. Tavan yüzeyinde yer alan kartonpiyer teknikli geometrik şekillerin içi gül, akant yaprakları, istiridye kabukları ve C-S kıvrımlı bitkisel motiflerle süslenmiştir. Üçgen şekillerin yüzeyinde bulunan Rokoko kartuşların içine yeşil renk tonlarında stuko teknikli süslemeler yerleştirilmiştir. Tavan eteğini çevreleyen bordürlerde ince şeritler halinde altınvarak ile bezeli bitkisel motifler işlenmiştir. Tavan ve tavan eteğindeki motifler kahverengi, beyaz, pembe, mavi, yeşil, sarı ve mor renk tonları ile boyanmıştır. Bu iki odanın tavan süslemeleri birebir aynı olsa da duvar yüzeyini hareketlendiren bitkisel kompozisyonlar hem motif hem de renk olarak farklılık göstermektedir. 4 no.lu odanın duvar yüzeyindeki bitkisel motifler beyaz gri pembe ve kırmızı renk tonlarıyla boyalıdır. 5 no.lu odanın duvar yüzeyindeki bitkisel desenlerde ise kahverengi, beyaz ve yeşil renk tonları baskındır (Şekil 1.69- 1.70).

6 no.lu odanın boyalı nakışları ve kartonpiyer süslemeleri tavan, tavan eteği ve duvarların yüzeyinde yer almaktadır. Desenler dikdörtgen ve kare çerçevelerin göbeğine ve köşegenlerine işlenmiştir. Desenlerin çeşitliliği ve işleniş tekniği yukarıda bahsi

geçen oda ve salonlarda karşılaşılan uygulamalarla birebir aynıdır. Ancak tavana uygulanan geometrik şablonun genel tasarımı farklıdır (Şekil 1.71).

Şekil 1.69- 4 no.lu odanın tavan ve duvar süslemeleri

Şekil 1.70- 5 no.lu odanın tavan ve duvar süslemeleri

Şekil 1.71- 6 no.lu odanın tavan ve duvar süslemeleri

Yarım spiral merdivenlerin yükseldiği oval hacmin boyalı nakışları ve kartonpiyer süslemeleri tavan, tavan eteği ve duvar yüzeyinde yer almaktadır. Tavanın ve duvarların yüzeyi kartonpiyer teknikli süslemelerle geometrik şekillere bölünmüştür. Duvar yüzeyindeki geometrik şekillerin içi; istiridye kabuğu, gülçe, kıvrımlı stilize dal ve yaprak desenleriyle süslenmiştir. Arşiv fotoğraflarından anlaşıldığı üzere duvar yüzeylerinde stuko teknikli süslemeler görülmektedir. Ancak günümüzde bu süslemeler mevcut değildir (Şekil 1.72- 1.74).

Tavan ve tavan eteği yüzeyine uygulanan süslemeler ise daha yoğundur. Geometrik şekillerin içini; istiridye kabuğu, akant yaprakları, zincir motifleriyle bütünsellik kazandırılan gülçeler, C-S kıvrımlı stilize dal ve yapraklar, mimari öğeler, çeşitli türde çiçek düzenlemeleri, vazodan taşar şekilde işlenen çeşitli türde natüralist çiçek demetleri doldurmaktadır. Geometrik şablonlar, desenlerin çeşitliliği, işleniş tekniği ve renk kullanımları benzerdir (Şekil 1.75).

Şekil 1.72- Saltanat merdivenleri (oval hacim) duvar süslemeleri¹⁸¹

Şekil 1.73- Oval hacmin duvar ve tavan süslemeleri

¹⁸¹ İ. Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi (Yıldız Albümleri, Dosya No: 90407---0029).

Şekil 1.74- Oval hacmin duvar süslemeleri

Şekil 1.75- Oval hacim tavan süslemeleri

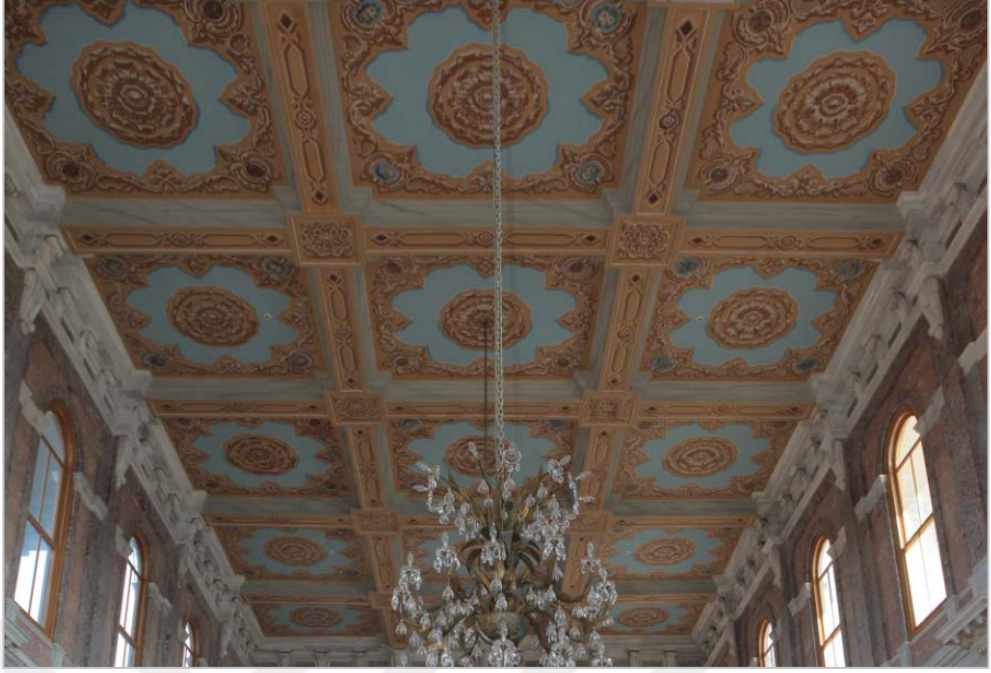
7 no.lu salonun tavanı derin girintili ve birbiriyle eş büyüklükte kasetlere bölünmüştür. Kasetleme tekniğine Antik Yunan ve Roma mimarisinde sıkça rastlanmaktadır. Tekniğin temel amacı üst örtünün ağırlığını hafifletmek ve ağırlığı taşıyıcılara orantılı bir şekilde dağıtmaktır. Ayrıca bu strüktürel öge binanın iç düzenlemesinde de Historisizm/Tarihselcilik üslup anlayışından alıntılar taşıdığına göstergesidir.

Arşiv fotoğraflarından anlaşıldığı kadarıyla kasetlerin içi ve çevresi alçı kabartmalarla süslüdür. Yüzeyden fışkırır bir biçimde uygulanan alçı kabartmalar günümüzde mevcut değildir. Günümüzde kasetlerin yüzeyini kalemişi nakışlar, Rokoko kartuşların içini dolduran stuko teknikli süslemeler ve çeşitli türdeki natüralist çiçek düzenlemeleri hareketlendirmektedir. Stuko süslemeler ve çiçek düzenlemeleri çapraz ekseninde yerleştirilmiştir. Her kompozisyonun içeriğini şekillendiren çiçek türleri birbirinden farklıdır. Ayrıca desenlerin işleniş tekniği ve renk kullanımları binanın iç düzenlemesinde karşılaşılan süslemelerle paralellik göstermektedir (Şekil 1.77- 1.78- 1.79- 1.80).

Şekil 1.76- 7 no.lu salonun tavan süslemeleri¹⁸²

¹⁸²İ. Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi (Yıldız Albümleri, Dosya No: 90407---0030).

Şekil 1.77- 7 no.lu salonun tavan süslemeleri

Şekil 1.78- 7 no.lu salonun tavan süslemelerinden detay

Şekil 1.79- 7 no.lu salonun tavan süslemelerinden detay

8 no.lu odanın tavan, tavan eteği ve duvar yüzeyinde boyalı nakışlar ve kartonpiyer süslemeler bulunmaktadır. Tavan ve duvar yüzeyine uygulanan geometrik şablonlar ve bitkisel kompozisyonlar hem renk kullanımı hem desen çeşitliliği hem de işleniş tekniği baz alındığında 6 no.lu odanın tavan ve duvar süslemeleriyle birebir aynıdır (Şekil 1.80).

9 no.lu odanın tavanı derin girintili kare, dikdörtgen ve sekizgen kasetlere bölünmüştür. Historisizm/Tarihselcilik üslup anlayışının alıntıları bu odanın tavan dekorasyonunda da görülmektedir. Kasetlerin içini ve çevresini zenginleştiren bitkisel süsleme şablonlarında kahverengi, beyaz ve mavi renk tonları yoğunluktadır (Şekil 1.81).

10 no.lu oval salonun süslemeleri desen çeşitliliği açısından kasrın en gösterişli hacmidir. Salonun duvarları kalemişi nakışlarla dikdörtgen çerçevelere bölünmüştür. Çerçevelerin içine hacimli kupa-vazo motifleri ve kıvrımlı yapraklar yerleştirilmiştir. Çerçevelerin üst kısmındaki geniş bordürde püsküllü perde motifleri bulunmaktadır ve motifler oval salonu çepeçevre dolanmaktadır. Tavan eteğinin yüzeyine dış sıraları ve çeşitli türde çiçek motifleri işlenmiştir. Salonun pencereleri mavi, kırmızı, mor ve sarı renk tonlarında vitray ile süslüdür. (Şekil 1.82- 1.83).

Şekil 1.80- 8 no.lu odanın tavan süslemeleri

Şekil 1.81- 9 no.lu odanın tavan süslemeleri

Şekil 1.82- 10 no.lu oval salonun duvar ve tavan süslemeleri (TBMM MSFA)

Şekil 1.83- 10 no.lu oval salonun duvar ve tavan süslemeleri

Ovan salonun tavanı çeşitli formda geometrik çerçevelerle hareketlendirilmiştir. Çerçevelerin içini hacimli bitkisel süsleme şablonları doldurmaktadır. Ayrıca oval tavanın çevresi saksıdan taşan natüralist nitelikte çiçek düzenlemeleri dolanmaktadır. Çiçek düzenlemelerinin tümü sarı, kırmızı, beyaz ve pembe renkli gül motiflerinden oluşmaktadır. Çiçek motifleri gerçek oranlarına yakındır. Desenlerdeki alan yerleşimi, ışık-gölge kullanımı ve perspektif vurgu başarılıdır (Şekil 1.84- 1.86).

Şekil 1.84- 10 no.lu oval salonun tavan süslemeleri

Şekil 1.85- 10 no.lu oval salonun tavan süslemeleri

Şekil 1.86- 10 no.lu oval salonun tavan süslemeleri

11 no.lu odanın tavan, tavan eteği ve duvar yüzeyine işlenen geometrik ve bitkisel süsleme şablonları kasrın dekorasyonunda mevcut olan motif repertuarıyla uyumaktadır. Odanın süslemelerinde karşılaşılan tek farklılık ise püsküllü, dalgalı ve kopçalı olarak duvar yüzeyine işlenen fon perde motifleridir. Kırmızı, mavi ve sarı renk tonlarıyla işlenen perde motifleri odanın hacmine derinlik katmaktadır (Şekil 1.87).

12 no.lu odanın tavanı 9 no.lu odanın tavanı ile benzer karakterde tasarlanmıştır. Tavan dekorasyonu derin girintili geometrik kasetlere bölünmüştür. İç süslemede sıkça karşılaşılan Historisizm/Tarihselcilik üslup anlayışının etkileri bu odanın tavan süslemelerinde de görülmektedir. Derin kasetlerin içine ve çevresine işlenen bitkisel süsleme şablonları da aynı anlayışın göstergeleridir. Şablonların içeriğini oluşturan desenlerde beyaz kahverengi, kırmızı, sarı ve mavi renk tonları yoğunluktadır (Şekil 1.88).

Şekil 1.87- 11 no.lu odanın tavan ve duvar süslemeleri

Şekil 1.88- 12 no.lu odanın tavan süslemeleri

2.1.3.3. Malzeme ve Teknik

Beykoz Kasrı fevkani bir tasarım kurgusunda yükselmektedir. Kasrın genelinde kârgir malzemelerin ağırlıklı olarak kullanıldığı görülmektedir. Hacı Stefanis Kalfa'nın inşa projelerinde uyguladığı mimari anlayışının en belirgin özelliği “*temel ve duvarlarda harc, tuğla ve taş gibi kârgir malzemeye, kat aralarında ise çeşitli tür ve büyüklükte ahşap malzemeye yer vermekte*¹⁸³” denilmektedir. Bu analiz kasrın malzeme çeşitliliği hakkında fikir vermektedir.

Malzeme temini ile ilgili olarak Stefanis Kalfa'nın bizzat Biga'ya giderek Beykoz Kasrı ve Taşkışla/Mecidiye Kışlası inşaatında kullanmak üzere kereste alımı yaptığı ve yine yakın tarihlerde Eceabat'a geçerek taş tedarik ettiği belgelerle aktarılmaktadır.¹⁸⁴ Ayrıca birçok arşiv evrakından her ne kadar mevki belirtilmemiş olsa da Taşçıbaşı Hacı Apostol'un taş bahasından Beykoz Kasrı ve Taşkışla/Mecidiye Kışlası inşaatında kullanmak üzere Stefanis Kalfa'nın taş alımı yaptığı ve Taşçıbaşı Hacı Apostol'a borçlandığı öğrenilmektedir.

Aktarılan bilgiler dışında kasrın arşiv evrakları da inşa malzemelerinin çeşitliği hakkında detaylı veriler sunmaktadır. 16 Ocak 1870 tarihli defterde, kasrın onarımları sırasında ellilik cam, otuzluk cam, yirmi beşlik cam, boz cam, camcı macunu, zincir, kırkılık sıruk, sac boyası, suret ve külliye boyası, ahşap kolon, demir tel gibi yapı malzemelerinin kullanıldığı kayıtlıdır (Bkz. Ek A17).

14 Ekim 1871 tarihli ve 25 Mart 1900 tarihli iki tamirat defterinden (Bkz. Ek A18 ve A21), kasrın beden duvarlarında yığma tekniğine uygun olarak moloz taş, Malta taşı, küfeki taşı, beylik tuğlası, dolgu olarak ise moloz harc, halis harc, alçı ve kireçle karışık harc gibi malzemelerin kullanıldığı öğrenilmektedir. Duvarların ve tavanların badanasında ise kumlu halis harc ve alçıyla karışık harc kullanıldığı anlaşılmaktadır. Kat aralarındaki yatay kirişler, geniş kornişler, kolon başlıkları, cephelerdeki yekpare sütunlar, sütun başlıkları, yatay silmeler, profilli saçaklar, oyma ve kabartma teknikli taş

¹⁸³ Şenyurt, (2011), 151.

¹⁸⁴ Şenyurt, (2011), 199.

süslemeler, pencerelerin ve kapıların kilit ve kenet taşlarında ise Marmara (beyaz) mermerinin kullanılmış olduğu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca kasırda, duvar tekniği olarak beden duvarlarında hem ahşap hatıllı yığma duvar tekniğinin hem de çıtalı bağdadi duvar tekniğinin birlikte kullanıldığı anlaşılmaktadır. Tavanlar ise çıtalı bağdadi teknikle sıvalıdır.

Kasrın cephelerinde, bazı mekânların zemin döşemesinde, merdivenlerin basamaklarında, pencerelerin lento ve sövelerinde, alt ve üst katta yer alan dikdörtgen formlu iki salonun zemin seviyesinden tavan seviyesine kadar tüm duvar yüzeyinde beş faklı türde taş malzemenin kullanıldığı görülmektedir. Kullanılan taşlar (mermer) arasında; Malta taşı, kum taşı, küfeki taşı, renkli somaki mermer ve standart kalıplarda yatay olarak kaplanmış açık pembe renkli beyaz damarlı taşlar yer almaktadır.

25 Mart 1900 tarihli onarım defterinde (Bkz. Ek A21), kasrın tavan döşemeleri, çatı iç yüzey kaplaması, balkon tavanları, iç mekândaki merdiven korkulukları, üst katta merdiven bölümünü çevreleyen dar koridorun korkulukları, pencere çerçeveleri ve kapı kasaları gibi mimari elemanlarda çeşitli türden ahşap malzemenin kullanılmış olduğu yazılıdır. Aynı defterde, çatı aksamında putrel desteklerin kullanıldığı, bakır ve galvanizli sacların kopçalarla tutturularak çatının kapatıldığı, çatı aksamındaki boşlukların kurşun ve macun malzeme ile doldurulduğu ve çatıdaki su oluklarının kurşun malzemeden imal edildiği belirtilmektedir. Ayrıca defterde, odaların ve salonların zemin döşemesinin som meşe ve ithal olarak sipariş edilen çam parkelerle kaplanmış olduğu bilgisi de verilmektedir.

Arşiv fotoğraflarında kasrın zemininde görülen parkelerle günümüzdeki mevcut parkeler desen olarak birbiriyle uyuşmaktadır. Çatının yüzey kaplaması günümüzde her ne kadar kurşun malzemeli olsa da kasrın yenileme öncesi fotoğraflarında, çatının belli kısımlarında örtü malzemesi olarak oluklu sacların da kullanılmış olduğu görülmektedir.

Osmanlı döneminde, kasırda son onarım- bakım çalışmalarının 24 Haziran 1914-14 Eylül 1914 tarihleri arasında yapıldığı anlaşılmaktadır. Hazırlanan defterin ilk dört sayfasında(Bkz. Ek A22), onarımda kullanılmak üzere talep edilen inşaat malzemelerinin nitelikleri, nicelikleri (3 kutu, 10 kile, 100 çeki, 6 teneke, 70 çuval, 4

kıyye vb.), satın alımı yapılan malzemelerin fiyatları, tadilatla görev alan meslek gruplarının çalışma araç-gereçleri ve malzemelerin hangi tarihlerde inşa alanına nakledildiği tablolar halinde detaylarıyla listelenmektedir. Ayrıca defterde, tadilatlarda kullanılan bazı malzemelerin ebatları (*üç kulaç sarı tel, çapı altılık lata, 50x50 ebadında mermer, kalın başlı 5 santimlik çivi, 27'lik, 36'lık ve 45'lik çivi, orta boy 6 santimlik hatıl vb.*), talep edilmesinin sebepleri (*taşçılar, tenekeçiler için vs.*) ve kasrın hangi mimari öğeleri için (*panjurlara, sövelere vs.*) talep edildiği bilgisi de verilmektedir.

Deftere kaydedilmiş olan yapı malzemeleri; moloz taş, mermer, ak sütun, kaba sütun, çam lata, Ayancık kerestesi, kalas, orta hatıl, meşe direk, kazıkçe, ceviz başlık, çinko, beyaz sac, kaburga sac, ambara sac, Avrupa kurşunu, kum, alçı, kil, mangal kömürü, Eskihişâr çimentosu, Eskihişâr kireci, mermer kireci, çiğ peynir, yerli peynir, vernik, Eğriboz tutkalı, İngiliz yeşili boya, sarı boya, aşı boyası, başlı çivi, sanduka çivisi, sarı tel, kapı ve pencere menteşesi, perçem çubuğu, kanca, vida ve kalın halkadır. Tadilatlarda görev alan meslek gruplarının çalışma araç-gereçleri ise; pirinç ustura, zımpara kâğıdı, gönye, fırça, kürek, halat, dört köşeli topur, amonyak tuzu, tuz ruhu, atılmış hallaç pamuğu, beyaz pamuk ve süngerdir.

2.1.3.4. Onarımlar ve Değişimler

2.1.3.4.1. Osmanlı Dönemi

Saray ve kasırlarda yapılmış olan tamiratların, tamirat masraf tutarlarının ve tamiratta kullanılmış olan malzemelerin ayrıntılı bir şekilde toplu olarak kaydedildiği 16 Ocak 1870 tarihli defterde, Beykoz Kasrı'nda yapılmış olan onarımların kayıtları da yer almaktadır. Beykoz Kasrı'nın geçtiği kayıtlarda, sıvaların yenilendiği, kolonların sağlamlaştırıldığı, kapı ve pencere çerçevelerinin onarıldığı, boyama işlemlerinin yapıldığı ve hasarlı camların değiştirildiği anlaşılmaktadır. Defterde, kasrın onarımında kullanılan malzemelerin özellikleri, malzeme adetleri, malzemelerin toplam fiyatları,

görev yapan esnaf gruplarının (*taşçı, neccar, camcı, tenekeci, boyacı, hamal*) aldığı ücretler ve tadilatın toplam maliyeti bölümler halinde detaylarıyla listelenmektedir. Ayrıca defterdeki tüm kayıtlar, Ebniyye-i Tamirat Ambarı Baş Kâtibi Osman Bey tarafından tutulduğu ve 20 Mart 1870 tarihinde onaya sunulduğu bildirilmektedir (Bkz. Ek A17).

Beykoz Kasrı'nın 21 Mart 1871 tarihinde kaleme alınmış mühimme defterindeki onarım kayıtları, 16 Ocak 1870 tarihinde yapılmış olan onarımların devamı niteliğindedir. Tek sayfası mevcut olan defterde (Bkz. Ek A18), kasrın iç mekânında, dış cephelerinde ve iç bahçesinde yapılmış olan düzenlemeler ve onarımlar detaylandırılmaktadır. Onarımların toplam maliyeti 59194 kuruş olarak kayıtlıdır ve kayıtların 14 Ekim 1871 tarihinde onaylandığı anlaşılmaktadır.

Kasrın iç mekânında, dış cephelerinde ve bahçesinde yapılan onarım işleri:

Salonun mermer saçakları perdahlandı ve saçakların macunları değiştirildi (alt kattaki dikdörtgen salon). Mermer korkulukların kurşun derzleri sökülüp yenileri ilave edildi. Abdesthane ve kapı aralarındaki kenarlıklar ve pervazlar yenilendi (alt kat). Merdiven bölümünün, üst kat küçük (elips) salonun, çayıra nazır (güneydoğu yönünde konumlanan) odanın, yatak odasının ve balkonun (kuzeydoğu yönünde konumlanan) tavan ve duvar yüzeyleri sıvand. Salonun, odaların ve balkonların kolonları sağlamlaştırıldı (üst kat). Alt kattaki balkon korkulukları sıvand ve üst kattaki balkonların mermer korkulukları perdahlandı. Çatısındaki kurşun oluklar ve yükseltilmiş salon balkonlarının mermer korkuluklarında sökülmüş olan kurşun derzler yenilendi. Kasrın duvar yüzeylerindeki çatlaklar dolduruldu ve yıpranmış duvar yüzeyleri sıvanarak yağlı boya ile boyandı.

Bahçedeki set duvarlarının ve setler arası bağlantıyı sağlayan merdivenlerin hasarlı kısımları onararak sıvama işlemi tamamlandı. İç bahçeyi ve iskele yönünü çevreleyen yıkık haldeki duvar tekrar inşa edildi. İç bahçedeki set merdivenleri ve kuşluk civarında konumlanan depoların derzleri yenilendi. Birbiriyle eş yükseklikte olan set duvarlarındaki hasarlar sıvanarak giderildi. Bahçe kapılarının üzerleri belirli büyüklükteki taşlarla yükseltildi ve sıvand. Bahçedeki güherçile üretim yeri kiremitle çevrelendi. Üretim yerinin saçakları, pervazları ve parmaklıkları onarıldı. Bahçenin bağ

tarafına konumlanan lake havuzu yeniden inşa edildi ve havuzun çevre düzenlemesi yeniden kurgulandı.

Beykoz Kasrı'nın bahçesinde yapılan düzenlemelerin devam ettiğini 4 Kasım 1875 tarihli keşif defteri (Bkz. Ek A19) göstermektedir. Tek sayfası mevcut olan defterde, çökme ihtimali olan set duvarındaki hasarlı yerlerin ölçüleri, duvarın onarımı sırasında kullanılan malzemeler ve onarım işinin yapılma aşamaları ayrıntılarıyla kayıtlıdır. Defterde, öncelikle hasarlı duvarın mil taşlarının söküldüğü, temel düzeltme işlemi yapıldığı, ardından mevcut olan kum taşlarıyla set duvarı belli bir yükseklikte örüldüğü ve halis harçla sıvanarak duvarın derz ve badana işlerinin tamamlandığı anlaşılmaktadır. Onarım çalışmasının son aşamasında duvarın üzerine halis harç çekildiği ve dört kat Malta taşı ilave edilerek tamirat işlerinin bitirildiği bildirilmektedir. Onarım ve bakımların toplam maliyeti ise 7957 kuruş olarak kayıtlıdır ve kayıtlar 20 Aralık 1875 tarihinde beyana sunulmaktadır.

12 Haziran 1886 tarihli belgede (Bkz. Ek A20), onarımı yapılan saray ve kasırların tamirat masrafları yer almaktadır. Belgenin içeriğinde, yapıların belli başlı kısımlarında onarımlar yapıldığı, kapılar inşa edildiği ancak bu çalışmaların yeterli olmadığı ve listelenen saray ve kasırların daha kapsamlı bir tamirattan geçmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Beykoz Mecidiye Kasrı için ise bin lira tutarında tamirat masrafı çıkarıldığı anlaşılmaktadır.

Beykoz Kasrı'nın 25 Mart 1900 tarihli üç sayfalık tamirat keşif defterinden (Bkz. Ek A21), kasrın tamirata konusunda ifade edilen uyarıların dikkate alınmış olduğu, kasrın ve kasrın bahçesinin geniş kapsamda onarım-bakım faaliyetlerinden geçtiği anlaşılmaktadır. Defterde, kasırdaki onarım-bakım faaliyetleri yapılış aşamalarına göre üç bölüme ayrılmıştır. Birinci derece olarak adlandırılan bölümde onarım-bakım çalışmalarının kaba işçiliği, ikinci derece ve üçüncü derece olarak adlandırılan bölümde ise çalışmaların son rötuşları ve ince işçiliği detaylarıyla tanımlanmaktadır. İş tanımlamaları kaydedildikten sonra onarımı-bakımı yapılan kısımların ölçüleri, tamiratların masraf tutarları ve malzemelerin nakliye ücretleri ayrıntılarıyla listelenmektedir.

Birinci derecedeki bakım ve onarım işlerinin aktarımları:

Birinci (üst) kattaki merkez (dikdörtgen) salonun tavanı, duvar yüzeyleri ve çatı aksamı, merkez salonun köşelerine konumlanan odaların, elips salonun ve merdivenlerin yer aldığı oval hacmin tavanı, duvar yüzeyleri ve çatı strüktür elemanları yoğun yağıştan ve doludan zarar görmüştür. Çatıda hasar gören oluklu saclar, kurşun kaplamalar, saçaklar, çatlayan korkuluklar, oluklu saclar ile çatı iskeletinin bağlantısını sağlayan kopçalar, çürümüş olan ahşap iskeletler ve destekler onarımdan geçirildi. Çatı örtüsünün tekrar hasar görmemesi için çatıya galvanizli sac kaplandı, daha geniş suyolları oluşturuldu ve bir de rüzgârlık yerleştirildi. Birinci kattaki salonların ve odaların tavanında ve bağdadi duvar yüzeylerinde sular yüzünden çürüyen çitalar değiştirildi. Kabaran veya dökülen sıvalar törpüldü, ardından alçı ve karışık harçla tekrar sıvandı. Sıvanan tavan ve duvar yüzeyleri yağlı boya ile boyanarak özgün tasarımın korunmasına özen gösterildiği aktarılmaktadır. Ayrıca duvar yüzeylerinde kararın Marmara mermerlerinin cilalandığı, çatlamış olan mermerler ise yenileriyle değiştirildiği kayıtlıdır.

Kasrın birinci kat iç mekânında yapılmış olan düzenlemelerin birçoğu zemin katın tavan ve duvar yüzeylerine de uygulanmıştır. Zemin kattaki dikdörtgen ve elips salonun, odaların ve spiral merdiven bölümünün tavanında ve bağdadi duvar yüzeylerinde dökülmüş sıvalar zımparalandı. Rutubet yüzünden çürüyen çitalar değiştirildi ve yüzeyler sıvanarak bakım işlemi tamamlandı. Kasrın balkonlarında kırılmış olan mermer korkuluklar ve mermer korkulukları direyen dikey ve yatay destekler sağlamlaştırıldı. Nemden zarar gören taş kırımlara ve balkonun köşe desteklerine halis harc katılarak sıvama işlemi yapıldı. Balkon tavanında rutubetten çürümüş ahşap çitalar yenilendi. Tuğla ile örülü tonozların yüzeylerine halis harc ilave edilerek tavan sıvandı. Birinci derecedeki bakım ve onarım işleri içinde kasrın bahçesinin çevre duvarları da yer almaktadır. Çevre duvarlarının yıkık ve hasarlı kısımları yeni taş ilaveleriyle ve moloz harçla doldurulmuş, ardından duvar yüzeyleri sıvanarak badana işlemi yapılmıştır.

İkinci ve üçüncü derecedeki bakım ve onarım işlerinin aktarımları:

Kasrın zemin ve birinci kattaki oda ve salonların duvar yüzeyleri öncelikle genel bir bakımdan geçirildi. Zemin kattaki solanların ve odaların duvar yüzeyleri çeşitli renk

tonlarıyla işlendi ve süsleme unsurları tamamlandı. Birinci katla bağlantıyı sağlayan merdivenlerin yer aldığı oval hacmin tavan ve duvar yüzeylerindeki yıldızlar, özgün forma uygun olarak yenilendi. Kasrın hasarlı pencere panjurları yenilenerek yağlı boya ile boyandı. Zemin ve birinci katta çürümüş vaziyetteki hasarlı parkeler söküldü. Nakliyesi yapılmış olan yeni som meşe parkeler ve ihraç edilmiş çam parkeler uyumlu bir şekilde zemine kaplandı. Parkeler kaplandıktan sonra da cilalama ve parlatma işlemi yapıldı.

Kasrın hamam duvarlarındaki çatlaklıklar onarıldı, duvar yüzeyleri sıvandıkdan sonra badana işlemi gerçekleştirildi. İç bahçeyi çevreleyen kemerli set duvarlarının hasarlı kısımları, bahçenin setleri arasındaki merdivenlerin basamakları ve basamakların mermer korkulukları özgün formda yeniden düzenlendi. İç bahçedeki çeşmelere, havuzlara ve bahçenin sulama sistemine su dağıtımını yapan hasarlı borular söküldü ve sipariş edilen yeni borular döşendi.

Defterde son olarak kasrın peyzaj tasarımının yeniden düzenlendiği ve onarım-bakım çalışmalarının sonlandırıldığı ifade edilmektedir. Malzeme nakliyelerinin ve onarım-bakım çalışmalarının toplam maliyeti 406026 kuruş olarak kayıtlıdır. Kayıtların Emlâk-ı Hümâyûnu Müdürü Salih, Hazine-i Hassa-i Hümâyûn Kalfaları, İnşaat-ı Askerî Kalfası Murad, İnşaat-ı Askerî Keşif Memuru Mustafa, İnşaat-ı Askerî Mimarı Ohnas Eznavoryan, İstihkâm ve İnşaat-ı Askerî Dairesi Müdürü Osman Abidin tarafından denetlendiği ve uygun bulunularak onaylandığı bildirilmektedir.

Beykoz Kasrı'nda, Osmanlı dönemindeki son onarım- bakım çalışmalarının 24 Haziran 1914- 14 Eylül 1914 tarihleri arasında yapılmış olduğunu 12 sayfalık arşiv defterindeki kayıtlar belgelemektedir. Ancak yapılmış olan bakım- onarım çalışmalarının detayları bulunmamaktadır. Kayıtlarda sadece onarım-bakım için talep edilen ve karşılanan malzemelerin listesi ve onarım- bakım işlerinin sorumluluğunu alan çalışma kadrosu yer almaktadır(Bkz. Ek A22).

Defterin ilk dört sayfasında, onarımda kullanılmak üzere talep edilen inşaat malzemeleri ile ilgili ayrıntılı bilgiler verilmektedir. Diğer sekiz sayfasında, kasrın onarımında görev alan ustaların ve işçilerin isimleriyle birlikte meslekleri, kuruş bazında belirlenen

yevmiyeleri, çalıştıkları günler, çalıştıkları günlerin toplam sayısı, çalışanlara ödenen haftalıklar ve ödemelerin toplam tutarı tablolar halinde haftalık olarak kayıtlıdır.

Meslek grupları arasında en yüksek yevmiyeyi alandan en düşük yevmiyeyi alana doğru; sürücüler (32 *kuruş*), taşçılar (32-27 *kuruş*), duvarcılar (28 *kuruş*), marangozlar (28-24 *kuruş*), tenekeçiler (26-24 *kuruş*), doğramacılar (26-22 *kuruş*), bıçkıcılar (20 *kuruş*), iskeleci ustası (15 *kuruş*), ırgat başları (13 *kuruş*), rençber şirvanları veya rençberler (12-10 *kuruş*) şeklinde hiyerarşik bir sıralama ortaya çıkmaktadır.

Onarım-bakım iş temposundaki yoğunluk ve iş dağılımındaki planlama haftalara göre değişkenlik göstermektedir. Bu değişkenlik onarım işlerini yürüten usta ve işçi kadrosunun artışıyla veya azalışıyla doğru orantıdadır. Onarım- bakım işlerini yürüten temel bir kadro mevcut olsa da neredeyse her hafta çalışan kişi sayısı ve isimler değişmektedir. Onarım- bakım periyodu boyunca haftalara göre en fazla değişkenlik gösteren işçi grupları rençberler ve rençber şirvanlarıdır. Onarım- bakım işlerinin ilk gününden son gününe kadar görev yapan Hacı İbrahim'in unvanı ile ilgili herhangi bir bilgi verilmemektedir. Ayrıca Mesleklere göre kasrın onarım-bakım işlerinde sorumluluk alan usta ve işçi isimleri haftalık olarak kayıtlıdır.

Sürücü ustaları; Yanko ve Yani'dir. Taş ustaları; Yanko, Luka Vasil, Deyvin, Yorgi, Vasil, Apostol ve Yuri Apostol'dur. Duvarcı ustası; Nikola Yorgi'dir. Marangozlar; Franzko, Haçik, Panayotis, Hartinyan, Mihal, Yorgi, Rangel, Domizzi, İbrahim ve İzzet'tir. Tenekeçiler; İsrail, Zopano, Dimitri, Yanko, Mişon, Layo, Yorgi, Yorgi Vasil, Corci, Malatyalı, Harila, Anistis, Bako Bahoz, Avram ve Naim Avram'dır. Doğramacı ustaları; İbrahim Hasan, Murad ve Ahmet Murad'dır. Bıçkıcılar; Mustafa ve Latif'tir. İskeleci olarak sadece Yasin Usta'nın ismi geçmektedir. Rençberlerin ırgat başları; Ahmet ve Ziya olarak kayıtlıdır. Rençber şirvanları; Samed, Tahir Abdullah, Musa, Cemal Kasım, Ömer, Selim, Taceddin, Yasin ve Mehmed'dir. Rençberler; Emin, İbrahim Mustafa, Murad, Ziya, Rauf, Abdülaziz, Hasan Kazım, Samed, Şeyh Mehmed, Hasan, Mehmed İbrahim, Halil, Şevket Halil ve Mustafa'dır.

2.1.3.4.2. Cumhuriyet Dönemi

Beykoz Kasrı, Cumhuriyet döneminde iki defa geniş kapsamlı yenileme faaliyetlerinden geçmiş olduğu bilinmektedir. Bu çalışmaların ilki, kasrın farklı bir işleve dönüştürülmesi ve yeni işlevi doğrultusunda hizmet verebilmesi amacıyla 1952 yılında yapılır. Dönemin Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Ekrem Hayri Üstündağ'ın ve prevantoryumun kurucu müdürü Ali Rıza Tezel'in gayretleriyle Beykoz Kasrı'nın mülkiyeti Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına devredilir ve geniş çaptaki onarım-bakım işleri başlar. Binanın iç mekân tasarımındaki süsleme ve bezemeleri, dönemin Güzel Sanatlar Akademisi öğrencileri tarafından titizlikle yenilenir.¹⁸⁵

Çatı aksamı, kapı kanatları, pencere çerçeveleri, pervazları ve panjurları, harap vaziyette olan odaların ve salonların parkeleri, çatlamış veya dökülmüş mermer kaplamaları yeniden düzenlenir. Osmanlı döneminde genellikle yazlık olarak kullanılan binada ısıtma sistemi mevcut olmadığından tasarımı bozmayacak bir şekilde ısıtma sorunu çözüme kavuşturulur. Ayrıca onarım- bakım faaliyetleri sırasında, binanın iç mekân kurgusunda iki değişiklik aktarılmaktadır. Değişikliklerden ilki, zemin kat girişinin sol köşesinde konumlanan oda bölünerek ıslak mekân bölümleri (tuvalet-lavabo-banyo) şeklinde yeniden kurgulanmasıdır. Diğer değişiklik ise, üst kat merkez salonda ahşap paravanlarla kare planlı bir hasta koğuşu bölümü oluşturulmasıdır.¹⁸⁶

Yapının mimari kimliğine uygun olarak çamaşırhane ve mutfak gibi hastane işlevine yönelik müstemilat yapıları doğal ortamı bozmayacak bir şekilde koru-parka inşa edilir. Koru-parkın hasarlı çevre ve set duvarları onarılır, bakımsızlık yüzünden kurumuş olan ağaçlar kesilir. Kat kat yükselen setlere ve koru-parka çam ve meyve fidanları dikilir. Bahçelerin ve yapıların su ihtiyacını karşılayacak yeni su sistemi kurulur ve hastalara yönelik yeni kum havuzları inşa edilir. Koru parktaki hava hamamının iç yüzeylerinde mevcut olan istiridye kabukları aslına uygun olarak bakım-onarım görür. Hastanenin fiziksel yapısı ve doğal çevresi nezih bir ortama kavuşturulur ve Beykoz Yüksek Tahsil

¹⁸⁵ Koçu, (1961), 2660- 2661.

¹⁸⁶ Aynı yer.

Gençliği Prevantoryumu adıyla 9 Eylül 1953 tarihinde hizmete açılır. Bina, 1963 yılı içinde Beykoz Çocuk Göğüs Hastalıkları Hastanesi adıyla hastane işlevine devam eder ve 1 Ocak 1999 tarihine kadar hastane işlevini sürdürür.¹⁸⁷

24 Mayıs 1999 tarihinde ise resmi olarak TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı'na devredilir. Devredildiği tarihten sonra kasrın mevcut durumu fotoğraflanır (Şekil 1.89-1.92). Ayrıca Milli Saraylara devredildiği tarihten Nisan 2006'ya kadar kasrın onarımı-bakımı konusunda herhangi bir gelişme olmadığı da anlaşılmaktadır.

Kasrın ikinci büyük çaptaki yenileme çalışmaları, Nisan 2006'da Milli Saraylar Daire Başkanlığı tarafından başlatılır. Milli Saraylar Genel Sekreter Yardımcılığı bünyesinde yayınlanan aylık bültenlerde kasrın yenileme sürecine ilişkin bilgiler yer almaktadır. Kasırda yapılmış olan çalışmaların detaylandırıldığı dört bültende de benzer ifadeler kullanılmaktadır.

Şekil 1.89- Onarım öncesi 1 no.lu salon, (1999-2005), (TBMM MSFA)

¹⁸⁷ Aynı yer.

Şekil 1.90- Onarım öncesi 7 no.lu salon (1999-2005) (TBMM MSFA)

Şekil 1.91- Onarım öncesi iç görünüm (1999-2005) (TBMM MSFA)

Şekil 1.92-Onarım öncesi cephelerden görünüşler (TBMM MSFA)

Kasırdaki çalışmalar 2006 yılı Nisan ayında, çatı ahşap strüktürünün onarımı ile başlar. Çatının yüzey kaplaması, yalıtım ve kurşun kaplanması tamamlanır. Birinci katın 340 m² alanlı salon zemininde 12x50x1250 cm² ölçülerinde 44 adet taşıyıcı ahşap kirişin, zemin kat tavan sıvasına zarar verilmeden özel teknik ve malzeme kullanılarak aşılır ve ardından döşeme kalasları çakılarak zemin kapatılır. Aynı işlem birinci katın bütün mekânlarına yapılır ve ahşap kaplama işi sonlandırılır (Şekil- 1.93- 1.94). Birinci kat salon döşeme parkeleri orijinal desene uygun üç renkli ağaçtan imal edilerek montajı yapılır. Diğer mekânların parke kaplamaları da yine özgün tasarımı ile balıksırtı parke modelinde imal edilerek zemine döşenir. Mekânların döşeme kaplaması için parke, kasrın kapı- pencere doğramalarının imalatı ve diğer ahşap malzemelerin onarımları- bakımları hem Yıldız-Şale'deki marangoz atölyesinde hem de şantiye bünyesinde kurulan atölyede imal edildiği belirtilmektedir.¹⁸⁸

¹⁸⁸ *Milli Saraylar Bülteni*, Nisan 2010, S. 7, s. 3; *Milli Saraylar Bülteni*, Şubat 2011, S. 19, s. 1; *Milli Saraylar Bülteni*, Nisan 2011, S. 21 s. 4-5; *Milli Saraylar Bülteni*, Şubat 2012, S. 31. s. 8.

Şekil 1.93- 7. no.lu salon, restorasyon sonrası (TBMM MSFA)

Şekil 1.94- Kasrın restorasyon çalışmaları (TBMM MSFA)

Bültenlerde, dış cephe duvar yüzeylerindeki hasarların, balkonlardaki çatlak kırıışlerin ve mermer korkulukların onarımı ve sütun başlıklarındaki eksik mermer süsleme elemanlarının imalatı şantiye bünyesinde oluşturulan taşçı atölyesinde yapıldığı ifade edilmektedir. Haziran 2010 başında taş atölyesi ustalarının da büyük bir bölümü Beykoz Kasrı şantiyesinde görev olarak dış cephe ve iç mekân duvar yüzeylerinin onarımları ve temizliği tamamlanır. İç mekânlardaki ince işçiliğin tamamlanması için Eylül 2010 tarihinden itibaren kalemkâr, boyacı-cilacı ve marangoz ekiplerinin sayısı artırılır. Kasrın bütün duvar ve tavan onarımları, kalemişi süslemeleri ve kartonpiyerler 2012 yılı içinde tamamlanır. Ayrıca kasırda Ocak 2010 tarihinde 25-30 arasında değişen çalışan sayısının, Haziran başında katılan taşçılar, Eylül başında katılan kalemkârlar, Eylül sonunda katılan boyacılar ve Ekim ortasında katılan marangozlarla birlikte 120-125'e ulaştığı bilgisi de verilmektedir.¹⁸⁹

Bültenlerde, kasrın fiziksel yapısı dışında peyzaj düzenlemesi ile ilgili çalışmalar da yer almaktadır. Öncelikle birinci set bahçe duvar yüzeylerinde bulunan dört adet mermer çeşmenin onarımının yapıldığı ve kullanıma hazır hale getirildiği aktarılmaktadır. Eş zamanlı olarak bahçe set duvarlarında yıkılan kısımların yeniden yapıldığı, hasarlı kısımların onarıldığı, 3000 m² yüzeyde derz dolgu çalışmalarının Nisan 2010'da tamamlandığı, Şubat 2011'de birinci set üzerindeki yürüyüş yolları, podima ve plak taşların aslına uygun olarak onarıldığı ve birinci setteki duvarın kemer gözleri sıvandıktan sonra boyama işleminin bitirildiği belirtilmektedir. Ağaç budama ve çimlendirme çalışmalarının Park ve Bahçeler Şube Müdürlüğü ekiplerince yapılmakta olduğu, çevre ve rıhtım duvarı onarımı ve duvarların baba imalatlarının Şubat 2012'de de devam ettiği anlaşılmaktadır.¹⁹⁰

Restorasyon çalışmaları hakkında bilgi edinilen bir diğer veri ise Milli Saraylar Daire Başkanlığı tarafından yüklenici firmalara devredilen ihalelerdir. İhale ilan detaylarından, 17.05.2011 tarihinde yenileme işlerinde kullanılmak üzere 39 kalem Marmara mermeri sipariş edildiği, 30.09.2011 tarihinde orta gerilim ve alçak gerilim elektrik tesisatı kurulduğu, 01.10.2011 tarihinde ısıtma ve soğutma tesisatı kurulum işinin tamamlandığı ve 05.12.2011 tarihinde aydınlatma araçları montaj işinin bitirildiği

¹⁸⁹ Adı geçen bültenler.

¹⁹⁰ Adı geçen bültenler.

anlaşılmaktadır.¹⁹¹ Ayrıca kısmen yıkılmış olan çevre duvarlarının yeniden yapılması, rihtim duvarının restorasyonu ve güçlendirilmesi işi, 1. ve 2. set peyzaj projesi uygulama işi, mermer, küfeki, malta taşı harpuştalarının ve muhtelif yerlerin onarım işi, 1. sette mermer baba montajı ve demir kapı ve kapı parmaklığı imalatı işi gibi ihaleler yüklenici firmalar tarafından 2016 yılı içinde tamamlanır.¹⁹²

2.1.3.5. Kasrın Eşya Envanter Kayıtları

Osmanlı arşiv belgelerinden edinilen iki sayfalık evrakta ve tarih aralıkları birbirine yakın olduğu anlaşılan dört adet defterde, Beykoz Kasrı'nın mobilyaları, aydınlatma araçları, perde ve mobilya döşeme kumaşları, perde kornişleri, halıları/kilimleri, dekoratif aksesuarları ve sayıca az olsa da mutfak eşyaları hakkında ayrıntılı bilgiler bulunmaktadır. Dekorasyonda kullanılmış olan eşyaların büyük bir kısmı yıldız fotoğraf albümlerinde de görülmektedir (Şekil 1.95- 1.100).

1892-1893 yıllarında kaydı tutulan iki sayfalık evrakta(Bkz. Ek A23), odaların ve salonların dekorunda kullanılmış olan mobilyaların adedi, nitelikleri ve süsleme özellikleri, aydınlatma araçlarının süsleme unsurları ve halılar sıralanmaktadır.

Kayıtlarda geçen eşyalar; kanepeler, koltuklar, koltuk kanepeler, sandalyeler, koltuk sandalyeler, katlı sandalyeler, ayak iskemlesi, masa, sehpa, mermer sehpa, konsol, mermer konsol, ayna, tuvalet aynası, avize, altın avize, fener, piriç fener, şamdan, piriç şamdan, sim (gümüş) şamdan, billur (cam) şamdan ve ayak halısıdır.

Dekorasyon öğelerinin süslemelerine ve ebatlarına ilişkin kaydedilen betimlemeler ise şu şekildedir; sarı yaldızlı, döşemeli, ceviz özü renkli, sıрма taşlı, sırmalı, billur, mermerli, siyah mermerli, ârî (süslemesiz), sâgir (küçük), vasatî (orta büyüklükte), kebîr (büyük) ve beş- yedi- sekiz- on iki- on beş- yetmiş mumlu gibi.

¹⁹¹<https://ekap.kik.gov.tr/EKAP/Ortak/KSP/KSPihaleArama.aspx> Web sayfasında aranacak kelime, içerik, başlık: “Beykoz Kasrı”, (Erişim, 12.04.2017).

¹⁹²<https://www.ihalebul.com/?p=arsiv&case=2> Web Sayfasında aranacak kelime, içerik, başlık: “Beykoz Kasrı”, (Erişim, 12.04.2017).

Şekil 1.95- 7 no.lu salonun dekorasyonu¹⁹³

Evraklarda, listelenen dekorasyon eşyaları dışında dekore edilen odaların işlevsel özellikleri de ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda zemin katta Serkürenalığa ve Mabeyn-i Hümayûn Hazretlerine mahsus birer odanın olduğu, zemin katta çayır (Beykoz-Yalıköy Çayırı) tarafına konumlanan odanın ise yatak odası işleviyle kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Beykoz Kasrı'nın dört adet eşya envanter defterinde(Bkz. Ek A24, A25, A26 ve A27), iç mekânda kullanılmış olan perde ve mobilya döşeme kumaşlarının renk ve motif özellikleri, perde kornişlerindeki süsleme-bezeme unsurları, aydınlatma araçlarının; adedi, süsleme-bezeme özellikleri, mobilyaların; adedi, çeşitliliği, süsleme-bezeme özellikleri, halıların/kilimlerin; adedi ve nitelikleri, dekoru çeşitlendiren diğer tasarım aksesuarları, mutfak eşyalarının; isimleri, adedi ve işlevsel özellikleri ve bahçıvanların

¹⁹³ İ. Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi (Yıldız Albümleri, Dosya No: 90539---0008).

kullanmış olduğu hırdavatlar detaylarıyla listelenmektedir. Listelenen eşyalar belli bir düzen kurgusuyla kasırdaki odaların ve salonların konumlarına ve işlevlerine göre kayıtlıdır.

Şekil 1.96- 7 no.lu salonun dekorasyonu¹⁹⁴

Defterlerde, kasırda mevcut olan eşyalarla birlikte kasırdan taşınmış olan eşyaların isimleri ve adedi, hangi görevli memur veya kurum sorumluluğunda ne zaman ve nereye nakledildiği bilgisi de ayrıntılarıyla verilmektedir. Ayrıca dört adet deftere kaydedilen eşya adetlerinde ve eşyaların betimlemelerinde ince ayrımlar olmakla birlikte kayıtların genel içeriği birebir aynıdır.

Defterlerde, perde ve mobilya döşeme kumaşlarının türü, rengi, motifleri ve süslemeleri şu şekilde betimlenmektedir. Köknar renkli, sarı renkli, beyaz çiçekli, beyaz çiçekli

¹⁹⁴ İ. Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi (Yıldız Albümleri, Dosya No: 90539---0010).

kumaş kaplı, köknar zeminli beyaz çiçekli, köknar zeminli sarıçiçekli, mavi zeminli sarıçiçekli, beyaz zeminli sarıçiçekli, pembe zeminli sarıçiçekli, pembe zeminli beyaz çiçekli, ab-ı atlas kaplı, kadife kaplı, gök zemin kumaş kaplı, sarı kumaş kaplı, tek renk sarı fistüllü, yeşil zeminli beyaz çizgili, fistüllü, kolonlu, şeritli gibi. Kumaşların görünümünde fersûde (yıpranmış), eski, gayr-ı sâlih durumda gibi betimlemeler de kullanılmaktadır. Ayrıca perdeler balkon perdesi, mutfak perdesi, kapı ve pencere perdesi, kornişli, kornişsiz, kare korniş, yıldızlı korniş, som yıldızlı korniş, mavi korniş olarak da tanımlanmaktadır.

Şekil 1.97- 8 no.lu odanın dekorasyonu¹⁹⁵

Kasrın dekorasyonunda kullanıldığı bilinen mobilya türleri; kanepeler, kutu şeklinde kanepeler, koltuklar, koltuk sandalyeler, sandalyeler, ayak iskemleleri, masalar, açılır kapanır yemek masaları, orta sehpa, aynalı sehpa, sigara sehpa, el sehpa, bâlin, sedir, şilte, koltuk

¹⁹⁵ İ. Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi (Yıldız Albümleri, Dosya No: 90539---0011).

yastığı, duvar yastığı, minder, büyük ayna, kutu şeklinde küçük ayna, aynalı konsol, aynalı duvar konsolu. Mobilyaların ham maddesi, süsleme- bezeme özellikleri ise; yaldızlı, sarı yaldızlı, som yaldızlı, beyaz yaldızlı, sarı taş kaplı som yaldızlı, somaki taşlı, köknar renkte somaki taşlı, kükürt renkte somaki taşlı, beyaz mermer taşlı, siyah mermer taşlı, beyaz mermerli gümüş taşlı, sırça kaplı, tek renkli, mavi renkli, cilalı, arı, cevizden mamul, ayva ağacından mamul, acer (akağaç) ağacından mamul, incir ağacından mamul, maun ağacından mamul, ayakları demirden mamul betimlemeleriyle kayıtlıdır.

Şekil 1.98- 9 no.lu odanın dekorasyonu¹⁹⁶

İç mekândaki aydınlatma araçları gümüş, billur (cam) ve pirinç malzemelidir. Aydınlatma araçları içinde avize, şamdan, asma fener ve el feneri yer almaktadır. Aydınlatma araçları büyük, küçük, otuz mumlu, yüz yetmiş mumlu, altı kollu, beş kollu

¹⁹⁶ İ. Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi (Yıldız Albümleri, Dosya No: 90539---0012).

vb. ebatlarla tanımlanmakta, süslemelerinde ise yıldızlı, fanuslu, cıva renkli, hayvan resimli, kutu şekilli olarak betimlenmektedir.

Kasrın iç mekânında sekiz farklı halı/kilim/yolluk modelinin kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bunlar; Gördes ayak kalıçeleri, kadife iplikli ayak kalıçeleri, atlas kumaşlı ayak kalıçeleri, kürdmekâri ayak kalıçeleri, kürdmekâri yol kalıçeleri, efrencâri ayak kalıçeleri, efrencâri yol kalıçeleri ve çift taraflı yeşil renkli efrencâri yol kalıçeleridir.

Şekil 1.99- 10 no.lu oval salonun dekorasyonu¹⁹⁷

Kasırdaki süs amaçlı veya işlevsel eşyalar ise farklı form, desen ve renklere sahiptir. Eşyalar şu şekilde betimlenmektedir: Havaî renkte efrenc vazo, karınlı Saksonya vazosu, yıldızlı billur vazo, menzilli vazo, gümüş kaplı cam ibrik ve tabağı, gümüş

¹⁹⁷ İ. Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi (Yıldız Albümleri, Dosya No: 90539---0013).

matara, gümüş kaplı abdesthane ibriği, sarı renkte abdesthane ibriği, pirinç kaplı halı topları, incir ağacından el sopası.

Şekil 1.100- 10 no.lu oval salonun dekorasyonu¹⁹⁸

Kasırdaki mutfak eşyaları saray erkânı tarafından kullanılanlar ve bekçi ağları tarafından kullanılanlar olarak iki gruba ayrılmaktadır. Saray erkânının kullandığı mutfak eşyaları; sarı semaver, su küpü, tencere, karavana, yemek tası, çorba tası, süzgeç, yağ tavası, geniş sini, kadayıf tepsisi, yemek tepsisi ve on sekiz parça yemek takımıdır. Eşyaların içinde sarı semaver ve su küpü dışındakiler bakır malzemelidir. Saray erkânının kullandığı mutfak eşyaları 31 Mayıs 1898 tarihinde musahip Nadir Ağa tarafından Daire-i Seniyyeye nakledilmiş olduğu da ayrıca bildirilmektedir. Kasrın bekçi ağları tarafından kullanılan mutfak eşyaları ise; tencere, karavana, yumurta

¹⁹⁸ İ. Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi (Yıldız Albümleri, Dosya No: 90539---0015).

tavası, çorba tası, su küpü, küçük ve büyük boyutta güğüm, yağ tavası, kadayıf tepsi ve kum tepsidir.

Kasırdaki mevcut olan birçok eşya belirli tarih aralıklarında Yıldız Sarayı Hümayûnu'na, Şale Kasrı Hümayûnu'na, Topkapı Sarayı Hümayûnu'na ve onarım amaçlı tamiratı mefrûşata taşındığı kayıtlıdır. Eşyaların nakil işleri Mefrûşat İdaresi, işçi başı Hasan Usta, işçi başı İbrahim Ağa, musâhip Nadir Ağa ve Abdullah Efendi sorumluluğundadır. Ayrıca eşya nakil işlemlerinin 1896 yılından 1919 yılına kadar aşamalı olarak devam ettiği de anlaşılmaktadır.

Beykoz Kasrı'ndan Yıldız Sarayı Hümayûnu'na nakil olan eşyalar; iki adet beyaz çiçekli kumaş kaplı sandalye, bir adet somaki taşlı yıldızlı orta sehpa, on üç çift fistüllü ve kolon şeritli pencere perdesi, altı çift gök zemin sarı çiçekli pencere perdesi, iki adet köknar renkli küçük kutu saksı, efrenckâri dört adet vazo, iki adet karınlı Saksonya vazosu, iki adet yıldızlı billur vazo, bir adet billur avize ve bir adet büyük asma fenerdir.

Beykoz Kasrı'ndan Şale Kasrı Hümayûnu'na nakil olan aydınlatma araçları; bir adet yirmi beş mumlu billur avize, bir adet otuz mumlu avize, bir adet büyük kutu billur avize, üç adet yüz yetmiş mumlu avize, üç adet otuz beş mumlu pirinç avize, sekiz adet somaki kürsü üzerinde billur şamdan, sekiz adet otuz beş mumlu pirinç şamdan ve iki adet asma fenerdir. Taşınan mobilyalar, perdeler ve süs eşyaları; bir adet somaki taşlı yıldızlı sehpa, üç adet somaki taşlı beyaz yıldızlı orta sehpa, bir adet beyaz mermer taşlı yıldızlı aynalı sehpa, bir adet mavi renkte sehpa, iki adet atlas kumaş kaplı küçük sandalye, iki adet yıldızlı küçük sandalye, altı adet sandalye, bir adet ayağı demir maun ağacından mamul koltuk sandalyesi, üç adet koltuk sandalyesi, bir adet tek renkli ağaçtan sırça kaplı ayna, bir adet konsol, on üç çift fistüllü ve şeritli kumaştan pencere perdesi, yedi çift tek renkli sarı fistüllü pencere perdesi, on altı çift kornişsiz perde, on adet perde kornişi, iki adet yıldızlı billur vazodur.

Beykoz Kasrı'ndan Topkapı Sarayı Hümayûnu'na nakil olan eşyalar; dört adet beyaz çiçekli kumaş kaplı yıldızlı kanepeler, yedi adet beyaz çiçekli kumaş kaplı yıldızlı koltuk sandalyesi, dört adet beyaz çiçekli kumaş kaplı sandalye, altı adet ayak iskemlesi, dokuz çift beyaz çiçekli kumaştan pencere perdesi, yedi çift beyaz zemin sarı çiçekli kapı ve

pencere perdesi, altı çift gök zemin sarı çiçekli kumaş perde ve iki çift sarı fistüllü kumaştan perdedir.

Mefrûşat İdaresi tarafından tamirat amaçlı taşınan eşyalar; üç çift beyaz çiçekli kapı perdesi, üç adet beyaz çiçekli sandalye takımı, bir adet maun ağacından mamul kanepeler, bir adet siyah mermer taşlı sehpa ve bir adet yıldızlı büyük aynadır. Ayrıca defterlerde bazı eşyaların Mefrûşat İdaresi tarafından taşındığı kayıt altına alınmış olmasına karşın nereye nakledildikleri belirtilmemektedir. Bunlar; bir adet büyük koltuk, dört adet küçük koltuk, iki adet sandalye, bir adet taşlı masa ve altı çift perdedir.

Defterlerdeki son nakil kayıtları 8 Aralık 1919 tarihli dir. Dönemin Mefrûşat Müdürü Ali tarafından kayıtların uygun bulunduğu ve tescil edildiği bildirilmektedir.

2.1.3.6. Peyzaj Tasarımı

Kasrın bahçesi ve koru alanı oldukça eğimli bir arazi yapısına sahiptir. Bahçe düzenlemesi beş set halinde kademeli olarak piramidal bir kurguda tasarlanmıştır. Bahçeye girişler üç kapıdan sağlanmaktadır. Kuzeydoğuda konumlanan kara tarafındaki rampalı girişin yürüme yolu dördüncü sete kadar uzanmaktadır. Kuzeydoğuda yer alan diğer giriş günümüzde otopark ve piknik alanı olarak düzenlenen koruya açılmaktadır. Güneybatıda konumlanan deniz cephesindeki rıhtım kapısı ise günümüzde genel etkinlik alanı olarak projelendirilen birinci set bahçesiyle bağlantıyı kurmaktadır.

Kat kat yükselen geniş set alanları yüksek istinat duvarlarıyla sınırlanmıştır. Setlerin genişliği ve uzunluğu birbirinden farklılık göstermektedir. Setler oldukça dik bir açıyla düz bir şekilde yükselen tek ve çift yönlü simetrik merdivenlerle bağlanmaktadır. Birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü set duvarları yığma tekniğiyle inşa edilmiştir ve duvarlarda hem moloz hem de kırma taş malzeme birlikte kullanılmıştır. Üçüncü set alanını sınırlayan istinat duvarı geniş payandalarla desteklenmiştir. Set duvarları içinde en gösterişli cephesel düzenlemeyi barındıran ise beşinci set duvarıdır. Duvar, çiftli kolonlarla desteklenmiş ve yığma tekniğiyle inşa edilmiştir. Duvarda moloz taş, kırma

taş, tuğla ve mermer malzeme birlikte kullanılmıştır. Duvarın yüzeyi kornişlerle, plastırlarla ve sepetkulpu formlu kemer nişleriyle hareketlendirilmiştir (Şekil 1.101-1.104).

Şekil 1.101- Deniz cephesi istinat duvarları¹⁹⁹

Bahçedeki setli düzenlemeler İtalyan Toskan bahçe üslubu anlayışını anımsatmaktadır. Ancak set bahçelerinin uzunluğu, genişliği ve merdivenlerin yerleşimi Toskan bahçe üslup anlayışındaki düzenlemelerden daha farklıdır. Ayrıca kasrın cephesel düzenlemelerinde karşılaşılan Palladyanizm yorumu peyzaj tasarımıyla da bağdaşmaktadır. Yüksek istinat duvarlarının kullanımıyla ortaya çıkan piramidal görünüm ve manzaranın seyri açıdan geniş bir perspektif sunulması Palladyanizm yorumunun açık göndermeleridir.

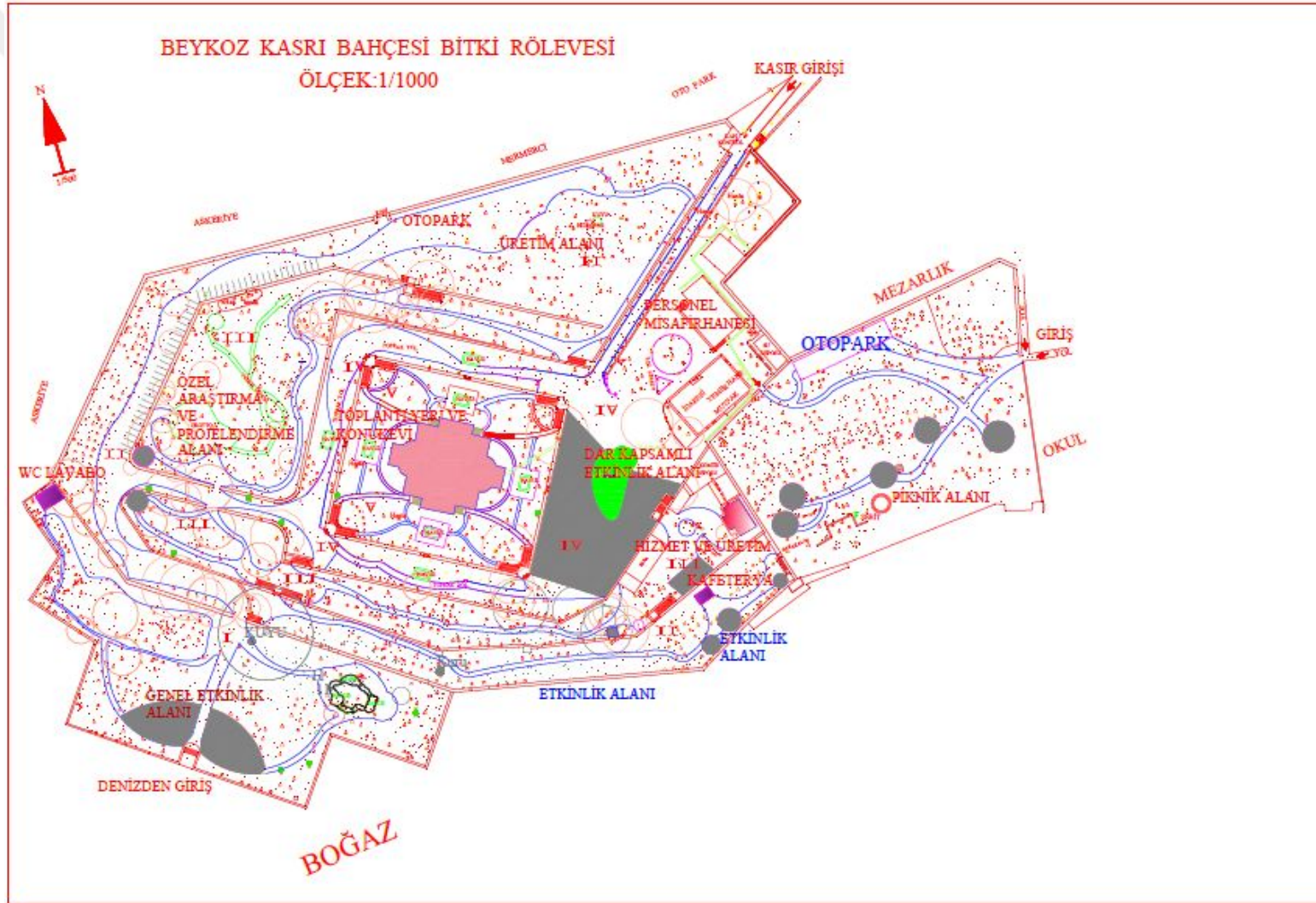
¹⁹⁹ İ. Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi (Yıldız Albümleri, Dosya No: 90461---0024).

Şekil 1.102- Deniz cephesi istinat duvarları

Şekil 1.103- Kara cephesi istinat duvarları

Şekil 1.104-Beykoz Kasrı vaziyet planı (TBMM MSTA)

Peyzaj düzenlemesine canlılık katan bir diğer gösterge su mimarisi öğeleridir. Bahçe sınırları içinde günümüzde dört çeşme ve dokuz süs havuzu bulunmaktadır. Barok üslup alınlıklı ve düz mermer aynalıklı çeşmeler dördüncü set bahçesini çepeçevre dolanan istinat duvarının derin nişlerine gömülü olarak inşa edilmiştir. Arşiv fotoğraflarında kasrın kara cephesi ve deniz cephesi etek duvarlarına gömülü olarak birer çeşmenin özgün dokuda var olduğu da görülmektedir. Dikdörtgen formlu Rönesans üslup alıntılarını taşıyan sekiz havuz dörderli olarak dördüncü ve beşinci set bahçesi sınırları içinde simetrik bir düzende yer almaktadır. Eğrisel formlu Barok üslup karakterini taşıyan grottolu diğer süs havuzu ise deniz tarafında birinci set bahçesi sınırları içindedir (Şekil 1.105).

Şekil 1.105- Bahçedeki çeşmelerden ve havuzlardan örnek

Arşiv fotoğraflarından anlaşıldığı üzere peyzajı süsleyen öğelerden biri de mermer aslan heykelleridir. Aslan heykelleri Sultan Abdülaziz döneminde saray, kasır ve köşk bahçelerini süslemek için 1864 yılında Fransa- Thiébaud Frères dökümhanesinden sipariş edilen heykeller listesinde²⁰⁰ de görülmektedir. Bir çift olarak sipariş edilen ve kasrın deniz cephesi girişinin iki yanına yerleştirilen “*Top Tutan Aslan (Lion à la*

²⁰⁰ Seçen, (2011), 34- 39.

boule)” heykelleri Début ve Coinchon’un önemli ölçüdeki katılımıyla Pierre Louis Rouillard imzasını taşımaktadır.²⁰¹ Bir kaide üzerinde ayakta durur vaziyetteki aslan heykellerinin yüz ifadeleri ve yeleleri birbirinin kopyasıdır. Ancak duruş yönleri ve topu tutan ayakları ters açılıdır. Bahçenin muhtelif bir yerine yerleştirilen “*Yılan Üstündeki Aslan (Lion au Serpent)*” heykeli ise Pierre Louis Rouillard ve orta düzeydeki katılımı ile Paul Édouard Delabrierre’nin imzasını taşımaktadır.²⁰² Aslan heykeli bir kadide üzerinde yılanı kavramış ve yılanın başını ezer vaziyettedir. Mermer heykelde, yılanın çırpınış anı ile birlikte aslanın haşmetli duruşu ve agresif yüz ifadesi betimlenmektedir (Şekil 1.106). Günümüzde bu heykeller kasrın bahçesinde mevcut değildir ve heykellerin nerede olduğu konusunda herhangi bir bilgi de bulunmamaktadır.

Şekil 1.106- Top tutan aslan heykelleri²⁰³ ve yılan üstündeki aslan heykeli²⁰⁴

²⁰¹ Seçen, (2011), 26.

²⁰² Seçen, (2011), 29.

²⁰³ İ. Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi (Yıldız Albümleri, Dosya No: 90461---0026 ve 0027).

²⁰⁴ İ. Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi (Yıldız Albümleri, Dosya No: 90461---0028).

Kasır dışında bahçe planlamasında mimari olarak belki de en dikkate değer gösterge yapay bir mağara (grotto) tasarımında planlanan ve “hava hamamı” olarak da tabir edilen yapıdır. Hamam, kasrın kuzeybatı yönünde üçüncü set bahçesinde yer almaktadır. Hamamın zemini çevresine göre daha düşük bir kottadır. Çevresindeki küçük su kanalları hamamın içine akacak şekilde tasarlanmıştır. Hamam üç hacimlidir ve hamama dar ve dolambaçlı yollarla girilmektedir. Giriş hacminin solundaki mekân tuğla malzemeli kubbe ile örtülüdür. Sağdaki mekânın duvar ve kubbe yüzeyi istiridye kabuklarıyla süslüdür. İstiridye kabukları kullanılarak ay ve hilal motifleri duvar yüzeyinden taşar şekilde işlenmiştir. Hamamın iç hacminde sekilerin ve kurnaların olduğu da görülmektedir. Kubbelerin tam orta eksenindeki aydınlatma fenerleri ise iç mekânların ışık almasını sağlamaktadır. Arşiv fotoğraflarından anlaşıldığı üzere hamamın iç hacmi özgün dokusunu büyük oranda korumuştur (Şekil 1.107- 1.109).

Şekil 1.107- Hava hamamı, iç²⁰⁵ ve dış görünümü²⁰⁶

²⁰⁵ İ. Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi (Yıldız Albümleri, Dosya No: 90539---0016 ve 0017).

²⁰⁶ İ. Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi (Yıldız Albümleri, Dosya No: 90461---0021).

Şekil 1.108- Hava hamamı, dış görünüşü

Şekil 1.109- Hava hamamı, iç görünümü

KATALOG- 2

2.2. MASLAK KASIRLARI

2.2.1. Tarihi Çevre ve Konum

2.2.1.1. Maslak ve Çevresi

Maslak'ın kelime anlamı; eski Türk su mimarisinde bentlerden kente gelen suyollarının kollara ayrıldığı yerlerdeki baca, depo ve savaklara verilen addır.²⁰⁷ Maslaklar, kente ulaştırılması planlanan suyu depolamak, suyun açık ve kapalı kanallar aracılığı ile dağıtımını kolaylaştırmak, kanallardaki suyun basıncını dengede tutmak ve kapalı kanallarda yaşanabilecek herhangi bir sıkıntıyı gidermek gibi amaçlarla tasarlanan su mimarisi düzeneğinin bir parçasını oluşturur.

Maslak ve çevresi, Belgrat Ormanındaki, Büyükdere'deki bent ve kemerlerden açık-kapalı kanallar aracılığıyla kente taşınan suyun dağıtım ve denetim işleminin yapıldığı bir konumda yer almaktadır. Bu bölgede “*maslakların*” (Şekil 2.1) sayıca fazla olması nedeniyle de semt Maslak ismi ile anılmıştır.²⁰⁸

Ayazağa- Maslak- Zincirlikuyu, av ve talimgâh yeri olarak da geçmektedir. Sultan II. Mahmud zamanında inşa edildiği bilinen Ayazağa Av Köşkü, Ayazağa Kasrı gibi yapıların varlığı, bu çevrenin Osmanlı hanedan üyeleri tarafından tercih edilen yerlerinden biri olduğunu doğruluyor.

²⁰⁷ Sözen ve Tanyeli, (2007), 155.

²⁰⁸ Karakaşlı, Eren ve İter., (1994), 10; Semiha Ayverdi, *Boğaziçi'nde Tarih*, (9. Baskı), İstanbul: Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı Yayınevi, 2016, 335- 341.

Şekil 2.1- Maslaklara su taşıyan kanalın (solda) 181 no.lu bacası, (sağda) iç görünümü²⁰⁹

Sultan Abdülmecid döneminde çevrenin hareketlenmesi Mecidiyeköy civarının iskâna açılmasıyla Şişli- Maslak (Büyükdere Yolu) yolunun kullanımı yoğunlaştırır. Sultan Abdülaziz döneminde Zincirlikuyu- Büyükdere Yolu, Hacı Osman Bayırı, İstinye-Tarabya ve Boğaz sırtlarındaki bazı bağlantı yolları düzeltilerek şose haline getirilmiştir. Sultan II. Abdülhamid döneminde ise bahsi geçen bu yollar atlı arabaların rahatlıkla geçebilecekleri bir nitelik kazanır.²¹⁰

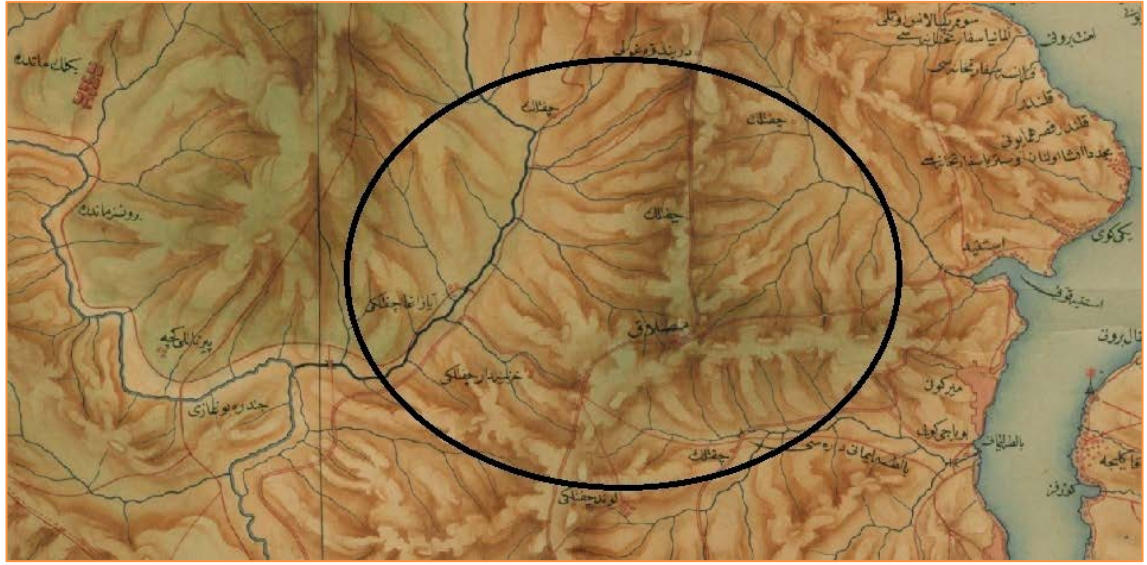
Sultan Abdülaziz ve Sultan II. Abdülhamid dönemlerinde, Ayazağa- Maslak çevresinde mera ve besi hayvancılığının, bağ- bostan tarımının yapıldığı ve çiftlik arazilerinin yoğun olduğu (Ayazağa Çiftliği, Haznedar Çiftliği, Levent Çiftliği, Abraham Paşa Çiftliği- Bilezikçıyan Çiftliği²¹¹) hem arşiv belgelerinden (Bkz. Ek B1 ve B2) hem de dönemin haritalarından anlaşılmaktadır (Şekil 2.2).Sultan II. Abdülhamid'in velihtlık yıllarında Maslak ve civarında çiftliğinin olduğu, çeşitli türden bitki yetiştirdiği, koyun ve sığır besiciliğinden ticaret yaptığı bilgisi de bulunmaktadır.²¹²

²⁰⁹ 181 numaralı baca Maslak Kasırları'nın bahçesinde bulunmaktadır. (Tahsin Toğral Arşivinden).

²¹⁰ Çiğdem Aysu, "Büyükdere" *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, C. 2, İstanbul: T.C. Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayınları, 1994, 361- 363; Ayverdi, (2016), 336.

²¹¹ Abraham Paşa hakkında ayrıntı için bkz. Edhem Eldem, "Abraham Paşa" *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, C. 1, 1994, 59- 60, İstanbul: T.C. Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayınları; Bilezikçıyan Çiftliği hakkında bkz. Faik Yaltrık, "Bilezikçıyan Çiftliği" *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, C. 2, 1994, 229- 231, İstanbul: T.C. Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayınları.

²¹² M. Metin Hülagü, (2013). *Sultan II. Abdülhamid'in Sürgün Günleri (Hususi Doktoru Âtîf Hüseyin Bey'in Hatıraları 1909- 1918)*, (4. Baskı), İstanbul: Timaş Yayınları, 2013, 185, 201, 268; Ayşe Osmanoglu, (2015), *Babam Sultan Abdülhamid*, (7. Baskı), İstanbul: Timaş Yayınları, 34.

Şekil 2.2- Ayazağa-Maslak çevresi ve Maslak Kasırlarının konumu (1894- 1895)²¹³

1965 yılına kadar bağ, bostan ve yeşil alanlarla kaplı Ayazağa- Maslak çevresi, 1965 ve 1990 yılları arasında sanayi kuruluşlarının çoğalmasıyla imar faaliyetleri hızlanmış ve çevre nüfusu büyük oranda artış göstermiştir.²¹⁴ 2012 yılının Ekim ayına kadar Şişli ilçesine bağlı olan Ayazağa, Maslak ve Huzur Mahalleleri, 18 Ekim 2012 tarihinde Sarıyer ilçesine bağlanmıştır.²¹⁵

Günümüzde Ayazağa- Maslak çevresi, uluslararası şirketlerin, iş ve finans merkezli büroların ve çok katlı yapı gruplarının yoğunlaştığı bir alana dönüşmüş durumdadır.

2.2.1.2. Maslak Kasırlarının Konumu

Sultan II Abdülhamid, şehzadeliği/veliahtlığı yıllarında belirli bir süre daimî olarak ikamet ettiği Maslak Kasırlarının konumunu; “...*Tarabya üzerinde Maslak Köşkü var. Oraya lodos pek nadir gelir. Hep poyrazdır. Boğazın Karadeniz’e açıldığı noktayı*

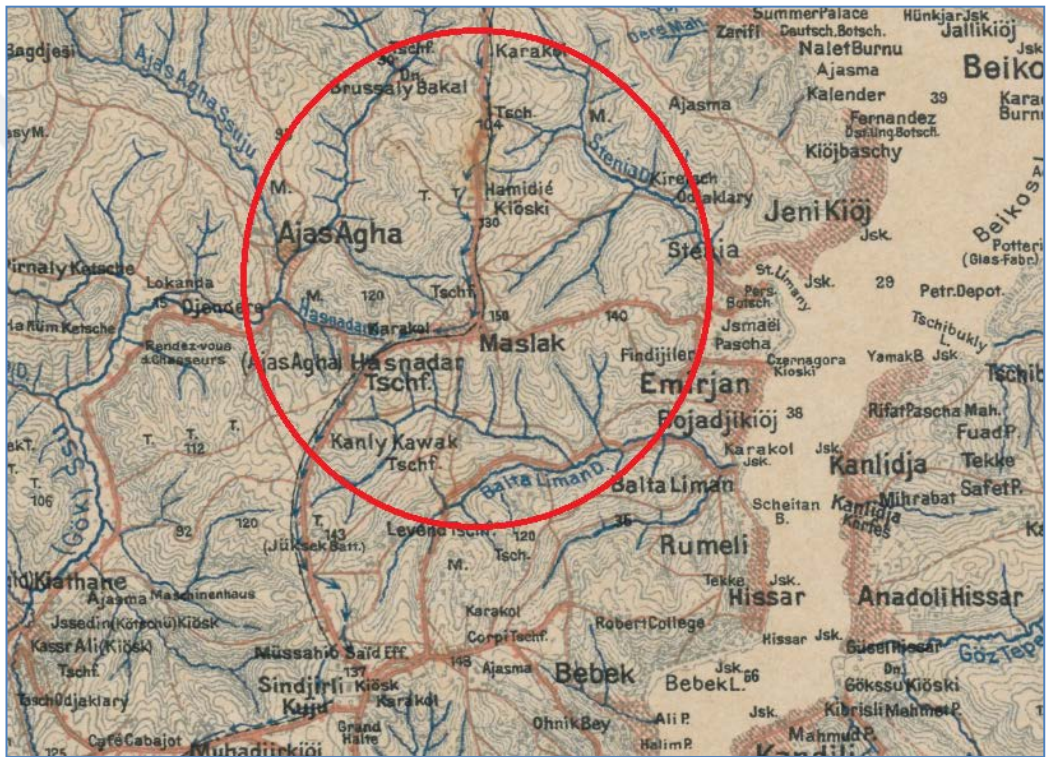
²¹³ İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi, (Yıldız Albümleri Dosya No: 93579---0001, 0002). Haritada işaretli alanda çiftlik arazilerinin konumu görülmektedir.

²¹⁴ Erol Tümertekin, “Ayazağa” *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, C. 1, 1994, 469, İstanbul: T.C. Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayınları.

²¹⁵ <http://www.ntv.com.tr/turkiye/maslak-ve-ayazaga-sariyere-baglandi,amS11pVIIIECSBxS-aiULVw>, (Erişim, 12.02.2017).

tamamıyla görür. Pek güzeldir²¹⁶...” cümleleriyle ifade etmektedir. Sultan II. Abdülhamid’in “Boğazın Karadeniz’e açıldığı noktayı tamamıyla görür” ifadesi, günümüzde Kasr-ı Hümâyûn’un çatı katından kısmen de olsa geçerliliğini korumaktadır.

1888-1893 yılları arasındaki İstanbul haritalarının eski kayıtları kullanılarak düzenlenmiş, genişletilmiş ve C. Freiherr v.d. Goltz Paşa tarafından tekrar çizilerek 1897 yılında Berlin’de yayınlanmıştır. Bu haritada Maslak Kasırları “Hamidiye Köşkü” olarak kaydedilmiştir (Şekil 2.3).

Şekil 2.3- Ayazağa-Maslak çevresi ve Maslak Kasırlarının konumu (1888- 1893)²¹⁷

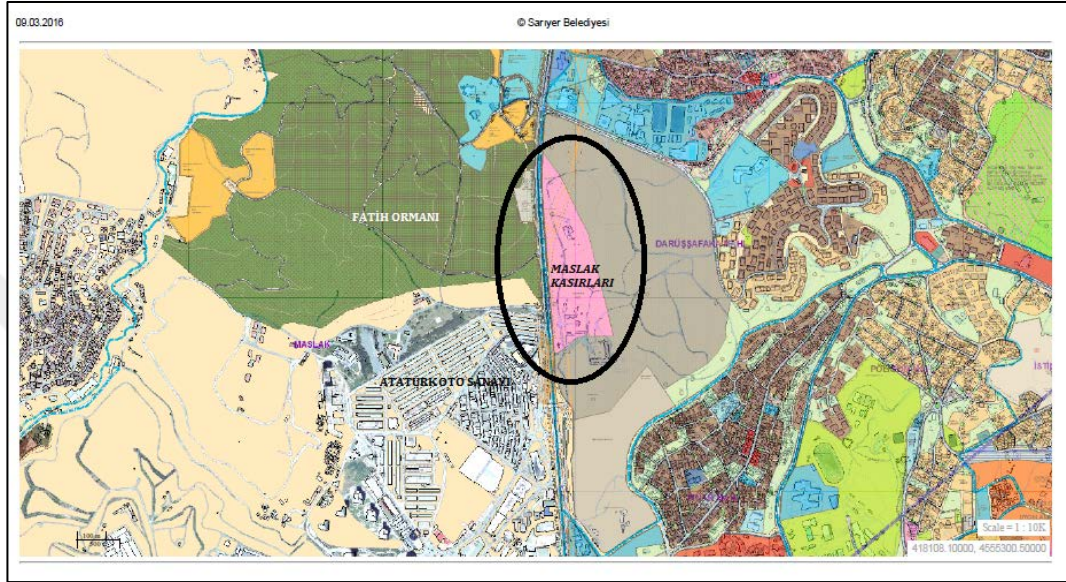
Maslak Kasırları, çevresine göre kot farkının yüksek ve üç set olarak düzenlenmiş eğimli bir arazi yapısına sahiptir. Büyükdere Caddesi Tarabya yönü yol şeridinin sağında bulunan yapılar, 170.000 metrekarelik²¹⁸ orman arazisinin merkezine

²¹⁶ Yusuf Haluk Şehsuvaroğlu, *Tarihi Odalar*, İstanbul: TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yayınları, 2011a, 87; Hülügü, (2013), 441- 442.

²¹⁷ KARTE DER UMGEGEND VON KONSTANTİNOPEL, unter Benutzung der älteren Aufnahmen (1888- 1893) erweitert, bearbeitet und gezeichnet von C. Frh. v. d. Goltz (Pascha), Generalleutenant. Verlag von Schall & Grund. Berlin 1897. İ. Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi, Yıldız Albümleri (Dosya No: 92485---0001).

²¹⁸ Karakaşlı, Eren ve İlter., (1994), 10; Göksoy, (1994), 306.

konumlanmaktadır. Günümüzde Maslak Kasırlarının kuzeybatısı Fatih Ormanı, kuzeyi rekreasyon alanı, güneybatısı Atatürk Oto Sanayi, güneyi, güneydoğusu ve doğusu Maslak Astsubay Ordu Evi ve Maslak Astsubay Ordu Evi'nin ormanlık alanı ile çevrilidir. Yapı grubunun kapladığı alan Sarıyer ilçesi Darüşşafaka Mahallesi sınırları içinde yer almaktadır (Şekil 2.4).

Şekil 2.4- Maslak Kasırlarının konumu²¹⁹

Şekil 2.5- Maslak Kasırlarının kuşbakışı görünümü (1994) (TBMM MSFA)

²¹⁹ [Http://kentrehberi.sariyer.bel.tr/](http://kentrehberi.sariyer.bel.tr/) (Erişim, 09.03.2017).

Yapı grubu Kasr-ı Hümâyûn, Mabeyn-i Hümâyûn-Sera/Limonluk, Ağalar Dairesi-Hamam, Fâris Kasrı/Çadır Köşkü, gibi temel yapılarla (Şekil 2.5) birlikte Bahçıvan-Bekçi Odası, Kuşluk, Su Deposu- Su Makinesi, Tavla-Tavile (At Ahır), gibi müştemilat yapıların da olduğunu hem arşiv belgeleri hem de vaziyet planları göstermektedir.

2.2.2. Tarihçesi

2.2.2.1. Osmanlı Dönemi

Maslak Kasırlarının inşa edilmeye başlandığı tarih mevcut yayınlarda ve ulaşılan arşiv belgelerinde bulunmamaktadır. İnşa süreci ile ilgili genel kanı, çevrede yapı üretimi faaliyetlerinin Sultan II. Mahmud döneminde başladığı²²⁰, Sultan Abdülaziz döneminde büyük bir bölümünün tamamlandığı²²¹ ve Sultan II. Abdülhamid döneminde son halini aldığı yönündedir.²²²

2.2.2.1.1.Sultan II. Mahmud (1808- 1839) ve Sultan Abdülmecid (1839- 1861) Dönemlerinde Yapı Grubunun Varlığına Dair Herhangi Bir İpucu Mevcut Mu?

Sultan II. Mahmud (1808- 1839) döneminde 1808- 1831 yılları arasında Hassa Mimarlık Ocağında görevli baş mimarların sorumluluğunda projelendirilen, keşif bedeli çıkarılan, inşa edilen veya onarımı yapılan, yapılar listesi içinde Maslak Kasırları (Maslak Köşkü-Çiftliği) geçmemektedir. Hassa Mimarlar Ocağı'nın 1831'de kaldırılmasıyla ocağın teşkilat yapısındaki görev ve sorumluluklar değiştiği ve alt

²²⁰ Batur, (1998), 68- 70.

²²¹ Sözen, (1990), 215.

²²² Göksoy, (1994), 306; Karakaşlı, Eren ve İlter, (1994), 8.

birimlere ayrıldığı bilinmektedir. Sultan II. Mahmud dönemi ve Sultan Abdülmecid'in belli bir dönemini de kapsayan, 1831- 1852 yılları arasında Ebniye Hassa Müdürlüğü'nde görev alan mimarlar ve mühendislerin sorumlu olduğu yapıların listesinde²²³ de Maslak Kasırları yer almamaktadır.

Hassa Mimarlık Ocağının kaldırılmasından sonra kurulan yeni birimlerdeki kalifiye mimar/mühendis sıkıntısı, kurum içindeki düzenin henüz oturmamış olması, yeni sistemin boşluğundan yararlanan eski aktörlerin (kalfaların) yeni roller alması gibi nedenlerden dolayı hanedan yapılarında Rum ve Ermeni kalfalar/mimarlar/müteahhitler daha fazla ön plana çıktığı bilinmektedir. Ayrıca kurum içindeki yerli mimarların/mühendislerin ekonomik nedenlerden dolayı yeni sistemin getirdiği ihalelerde yer almalarını da güçleştirmiştir. Sıralanan sebepler göz önüne alındığında 19. yüzyılda genel anlamda önceki işlerinde başarılı sayılan, mali gücü yeterli veya sultanlara yakınlığı olan yapı üreticileri hanedan yapılarında daha fazla görev almışlardır. Bu bağlamda Maslak Kasırları için de tüm bu sebepler söz konusu olabilir. Fakat Sultan II. Mahmud ve Sultan Abdülmecid dönemlerinde Maslak Kasırlarının varlığını destekleyecek herhangi bir bilgi mevcut değildir.

2.2.2.1.2. Maslak Kasırlarının İki Evrede (*Birinci Evre: 1861-1866. İkinci Evre: 1866-1877*) Son Halini Almış Olduğunu Kanıtlayan Somut Bulgular

Maslak Kasırlarının inşa süreci hakkında fikir edinmemizi sağlayacak en erken tarih Sultan Abdülaziz dönemidir. 1866 yılına ait olduğu belirtilen²²⁴ Maslak Kasırlarının vaziyet planında Kasr-ı Hümâyûn, Mabeyn-i Hümâyûn, Ağalar Dairesi ve hamam, Fâris Kasrı/Çadır Köşkü, Sera/Limonluk ve dört ek yapının olduğu görülmektedir.²²⁵

Sultan Abdülaziz döneminde Maslak (Köşkü) Kasırlarının varlığını kanıtlayan bir diğer bilgi, yapı grubunun konumunda da bahsedildiği üzere II. Abdülhamid'in

²²³ Liste hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Can, (2002), 39- 50, 63- 85.

²²⁴ Behçet Ünsal ve Nejat Erol Diyarbakirli, *Türk Sanatı Tarihi: Araştırma ve İncelemeleri*, C. 2, İstanbul: Berksoy Matbaası, 1963, 178.

²²⁵ Bkz. (Şekil 7.1).

şehzadeliği/veliahtlığı yıllarında, Maslak Köşkü'nü daimî ikameti olarak kullanmış olmasıdır.²²⁶ Ayrıca Maslak Çiftliği diye adlandırılan mevkide şehzade Abdülhamid Efendi'nin 1863 yılından önce de²²⁷ tarım ve besi hayvancılığı yaptığı saptanmıştır. 1863 yılından önce Maslak Çiftliği arazisinde bulunan yapı veya yapı grubu hakkında herhangi bir bilgi mevcut değildir. Ancak Maslak Çiftliği diye bahsedilen mevki Maslak (Köşkü) Kasırlarının bulunduğu yeri işaret etmektedir.

Şehzade Abdülhamid Efendi, Maslak (Kasırları) Köşkü'nü ve Tarabya Köşkü'nü kullandığı zaman zarfında Avrupa'dan muhtelif bitki türleri sipariş ederek tarımla uğraşmıştır. Koyun besiciliği ve ticareti yapmış ve üstübeç ocağı işletmiştir. Veliahtlığında edindiği maddi birikimini sarrafi/bankeri (Yorgo Zarifi) aracılığı ile borsada değerlendirmiştir.²²⁸

Maslak Kasırları inşasının ikinci evresinde (1866- 1876) genç veliaht, Tarabya Köşkü'nü kullandığı yıllarda Tarabya Köşkü'nü ve bahçesini yeniden düzenlediği gibi, Maslak (Köşkü-Çiftliği) Kasırlarını da kendi zevkine göre yeniden düzenlemiştir.

Yapı grubu ile ilgili arşiv belgeleri, II. Abdülhamid dönemine ait olan vaziyet planı²²⁹ yapıların cephe tasarımları ve iç mekân süsleme özellikleri de Maslak Kasırlarının 1875- 1878 yılları arasında yeniden düzenlendiğini kanıtlamaktadır. Ayrıca yapı grubunun hemen hemen her köşesinde II. Abdülhamid'in Latin harflerle yazılmış "AH" monogramı yer almaktadır. Bu kanıtlara ek olarak farklı dönemlerde çizilmiş iki vaziyet planı karşılaştırıldığında hem yapı grubunun çevre düzenlemesinde farklılıkların olduğu hem de yeni ek yapıların inşa edilmiş olduğu da görülmektedir.

Maslak Kasırları ile ilgili Osmanlı arşiv belgelerinden edinilen kayıtların bir kısmı 1876- 1877 tarihlidir ve genel anlamda yapı grubunun onarımları hakkında bilgiler içermektedir. Belgelerde Maslak Kasırlarının dekorasyonunda kullanılan eşya (döşeme)

²²⁶ Hülagü, (2013), 185; Osmanoğlu, (2015), 34.

²²⁷ Şehzade/veliaht Abdülhamid Efendi 1863 yılında, amcası Sultan Abdülaziz ile birlikte Mısır gezisine katılır. Mısır gezisi dönüşünde Maslak civarında bulunan çiftliğindeki hayvanlar saka hastalığına yakalanır ve telef olur. Ayrıntı için bkz. Hülagü, (2013), 135.

²²⁸ Hülagü, (2013), 24- 185; Orhan Koloğlu, *Abdülhamit Gerçeği*, (2. Baskı), İstanbul: Gür Yayınları, 1987, 30; Osmanoğlu, (2015), 34.

²²⁹ Bkz. (Şekil 7.2).

kayıt listesinin tutulduğu biri boş yedi sayfalık defter mevcuttur. Tutulan kayıtların 7 Şubat 1876 tarihinde tamamlandığı beyan edilmektedir (Bkz. Ek B3).

2.2.2.1.3. Maslak Kasırları İnşa ve Onarım Sürecinde Görev Alan Veya Araştırmacılar Tarafından Öne Sürülen Yapı Üreticileri

Maslak Kasırları inşasının birinci evresinde (1861- 1866), yapı grubunun inşasından sorumlu kalfa/mimar/müteahhit hakkında Pars Tuğlacı, Agop ve Sarkis Balyan'ın olabileceğini aktarmaktadır.²³⁰ Abdülaziz döneminde, Agop Balyan'ın tasarım ve projelendirme işlerindeki rolü, inşa işlerin koordinesinde ise Sarkis Balyan'ın öne çıktığı biliniyor olsa da Sultanların tahtta buldukları süre içinde aynı kalfaların/mimarların/müteahhitlerin o dönemdeki tüm hanedan yapılarını inşa ettikleri fikrini vermemelidir. Ayrıca Maslak Kasırlarının mevcut arşiv belgeleri içinde inşa süreci ile ilgili 1861- 1875 yılları arasına ait herhangi bir kayıt da mevcut değildir.

Maslak Kasırları inşasının ikinci evresinde (1866- 1877), yapı grubunun inşasından sorumlu kalfanın, Vasilaki İoannidis olabileceği ileri sürülmektedir. Bu görüşe dayanak olarak, Vasilaki İoannidis'in Sultan II. Abdülhamid ile olan yakın ilişkisi, II. Abdülhamid'in tahta çıktıktan kısa bir süre sonra Vasilaki İoannidis'i Ebniye kalfası olarak ataması, Vasilaki İoannidis'in İstanbul'da statü gruplarına yapmış olduğu başarılı işleri ve güvenilirliğini gibi nedenler aktarılmaktadır.²³¹

Oya Şenyurt, Tatavlalı (Kurtuluş) Kalfa Vasilaki İoannidis'in tersanede uzun süre çalışan dülger kalfası Marki'nin soyundan geldiğini, Sultan Abdülaziz döneminde genç yaşından itibaren tersanede görev aldığını ve 1867 yılında inşa ettiği büyük havuz ile adından söz ettirerek ödüllendirildiğini ifade etmektedir. Ayrıca Vasilaki Kalfa'nın Sultan II. Abdülhamid tarafından keşfedildiğini, Vasilaki Kalfa'nın oğlu mimar/mühendis Yanko ile beraber Sultan II. Abdülhamid döneminde hanedan

²³⁰ *Osmanlı Mimarlığında Balyan Ailesinin Rolü*, (2. Baskı), İstanbul: Yeni Çığır Kitabevi, 1993,530.

²³¹ Toğral, (2011), 146- 147.

yapılarının inşasında ve onarımında üstlendikleri etkin rolleri belgelerle açıklamaktadır.²³²

Vasilaki Kalfa'nın Sultan II. Abdülhamid nezdinde ayrıcalıklı bir konumda olduğunu kanıtlayan bir diğer bilgi, Sultan II. Abdülhamid at cinslerinin ıslahı için 1888 yılında verdiği muhtırada, sergi ve panayır yerinde inşa edilmesi planlanan yapıların sorumluluğunu Vasilaki Kalfa'ya verilmesini özellikle istemektedir. II. Abdülhamid muhtırada²³³, kalfaya olan güvenini, kalfanın mali açıdan zenginliğini, işçilerini iş bilen ve işlerine sadık kişilerden seçtiğini, geçmişte yaptığı büyük küçük işlerde banilerini ve devleti memnun ettiğini; yaptığı işlerin hızlı, maliyet açısından tasarruflu ve nitelikli olduğunu vurgulamaktadır. Sultan II. Abdülhamid Darülaceze (Düşkünler Evi) binasının ihalesinde de binanın yapımını üstlenecek isim konusunda İoannidis Ailesi'nin iki mimarına (Vasilaki ve oğlu Yanko) ihalenin bırakılacağı ihale süresince yapılan yazışmaların satır aralarına “*işi bilen bir kalfa, mahir ve marifetli*”²³⁴ olarak gizlendiği aktarılmaktadır.

Sultan II. Abdülhamid İoannidis Ailesi'nin fertlerini, birçok nişan, liyakat ve şefkat madalyaları ile ödüllendirdiği bilinmektedir. Bu ödüllendirmeler, ailenin mimari faaliyetlerindeki başarısını taçlandırmak, ailenin nüfuzunu ve bağlılığını uluslararası politik ilişkilerde kullanabilmek (Sırbistan ve Yunan Krallığı'nda) ve aile ile olan iş birliğini perçinlemek için II. Abdülhamid'in devletin çıkarları doğrultusunda uyguladığı politiklardan biri olarak düşünülmektedir.²³⁵

İoannidis Ailesi ile ilgili sıraladığımız tüm bu bilgiler, II. Abdülhamid'in şehzadeliği/veliahtlığı yıllarından beri Vasilaki Kalfa'yı tanıyor olma ihtimalini arttıran sebeplerdir.

²³² (2012), 146- 150.

²³³ Mehmet Hocaoglu, *Abdülhamit Han'ın Muhtıraları (Belgeler)*, İstanbul: Oymak Yayınları, 1989, 222- 227.

²³⁴ Oya Şenyurt, “II. Abdülhamit Döneminde İki Ünlü Saray Mimarının Siyasi İlişkileri”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (2010/ 3-11),2010, 542- 544.

²³⁵ Şenyurt, (2010), 544- 548.

2.2.2.1.4. 1876- 1924 Yılları Arası Osmanlı Yönetiminde Meydana Gelen Siyasi Gelişmeler Bağlamında Maslak Kasırlarının Kullanım Durumu

Maslak Kasırları inşasının ikinci evresinde, onarım ve dekorasyon faaliyetleri devam ettiği tarihlerde (1875- 1877) veliaht Abdülhamid Efendi, Osmanlı yönetimindeki siyasi gelişmeleri de yakından takip ettiği anlaşılmaktadır. Sultan Abdülaziz'in tahttan indirilmesinin ardından tahta geçen ağabeyi Sultan V. Murad'ın sağlık sorunları nedeniyle tahtta uzun süre kalamayacağı anlaşılır ve süreç ikinci veliaht Abdülhamid Efendi lehine işlemeye başlar. Süreçten haberdar olan Abdülhamid Efendi, siyasi çalışmalarını hızlandırarak din adamlarının ve devlet yönetiminde söz sahibi paşaların desteğini almıştır. Abdülhamid Efendi, tarihi oda olarak kayıtlara geçen Maslak Kasrı Hümâyûnu birinci kat büyük salonunda (Şekil 2.6), dönemin sadrazamı Rüştü Paşa ve Mithat Paşa ile bir görüşme yapmıştır. Bu görüşmede Abdülhamid Efendi, meşrutiyet yanlısı bir tutumda olduğunu ve devletin çıkarları doğrultusunda hareket edeceğini ifade etmiştir.²³⁶ Abdülhamid Efendi yaklaşık 8 yıl daimî olarak ikamet ettiği²³⁷ Maslak Kasırlarından ayrılarak Osmanlı tahtına çıkmıştır.

Tarihi hatıralara önem veren II. Abdülhamid, padişah olduktan sonra²³⁸ Maslak Kasırlarının dekorunu ve onarımlarını tamamlatır ve tahta kaldığı süre zarfında yapı grubundaki eşyaları dahi aynen korunmasını sağlamıştır.

Maslak Kasırlarında 1875- 1878 yılları arasında yapılan dekorasyon, bakım ve onarım faaliyetleri dışında, 1884, 1886, 1887, 1888, 1891, 1892, 1894, 1895, 1906 ve 1907 yılında bakım-onarım faaliyetleri sürdürülür.

Maslak Kasırları, Sultan V. Mehmed Reşad döneminde (1909- 1918) de zaman zaman kullanılmıştır.²³⁹ Yapı grubunda en son II. Abdülhamid'in dördüncü ikbali Behice

²³⁶ Hülagü, (2013), 442; Sözen, (1990), 215; Yusuf Haluk Şehsuvaroğlu, *Sultan Aziz, Hayatı Hâl'i Ölümü*, İstanbul: TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yayınları, 2011b, 171- 172.

²³⁷ Şehzade Abdülhamid Efendi'nin 1868- 1876 yılları arasında Maslak Kasırlarını daimî ikameti olarak kullandığı belirtilmektedir. Bkz. Toğral, (2012), 96.

²³⁸ II. Abdülhamid 31 Ağustos 1876 tarihinde Osmanlı Devleti'nin yeni padişahı olur. Tahsin Toğral, Maslak Kasrının onarım ve dekorasyon faaliyetlerinin bitiş tarihini 2 Mart 1877 olarak göstermektedir. Ancak BOA. H.H.d. no: 24438 arşiv defterinin yedinci sayfasında, dekorasyon faaliyetlerinin 6 Aralık 1877 tarihinde tamamlandığı kayıtlıdır.

²³⁹ Sözen, (1990), 215.

Hanım ve oğlu Şehzade Nureddin Efendi ikamet etmiştir.²⁴⁰ Osmanlı hanedan mensuplarının 3 Mart 1924 tarihinde sınır dışı edilmesiyle Maslak Kasırlarının mülkiyetini de TBMM devralmıştır.

Şekil 2.6- Kasrı Hümayûnu birinci kat büyük salon²⁴¹

2.2.2.2. Cumhuriyet Dönemi

Saltanatın kaldırılmasıyla TBMM'ye devredilen Maslak Kasırları, kısa bir süre sonra Maliye Vekâleti'nin sorumluluğuna bırakılır. İstanbul'da, tüberküloza meyilli askeri mensuptaki gençlerin sağlıklı kalmasını sağlamak, askeri kadroda yer alan kişilerin daha önce geçirmiş olduğu hastalıkların nüksetmesini önlemek ve tüberküloz basili (mikrobu) barındırmayanları güçlendirmek amacıyla orduya hizmet edecek bir sağlık kurumu (Askeri Prevantoryum) açılması kararlaştırılmıştır. I. Ordu ve Gülhane Tıp

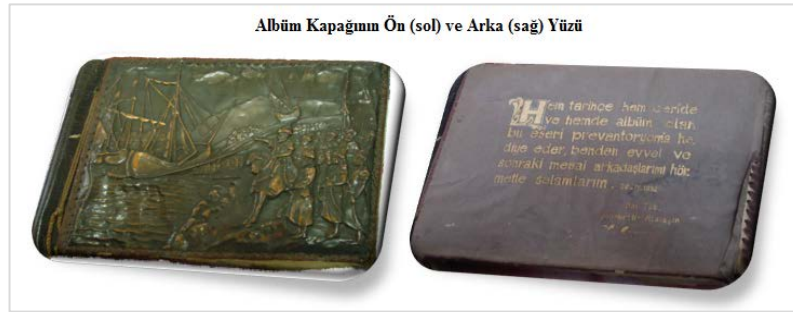
²⁴⁰ Leyla Açıba, *Harem Hatıraları (Bir Çerkez Prensesinin)*, İstanbul: Timaş Yayınları, 2010, 52; Osmanoğlu, (2015), 228; Hülagü, (2013), 260- 263.

²⁴¹ TBMM Milli Saraylar Fotoğraf Arşivi.

Akademisi tarafından İstanbul/Maslak'ta “*Av Köşkü, Maslak Kasrı, Kurttepe Köşkü*”²⁴² olarak adlandırılan yapı grubu uygun bulunur ve ordu hizmetine verilir.²⁴³

Dönemin Millî Savunma Bakanlığı Sağlık Dairesi Başkanı Tümgeneral Mazlum Boysan'nın katkılarıyla 1937 yılında prevantoryumun elli yatak kapasite ile açılacağı kararı çıkar. Maliye Bakanlığının mülkiyeti olan Maslak Kasırlarında bir yıl elektrik tesisatı, bakım, onarım gibi inşaat işleri yapılır. Başhekim Albay Azmi Erduru kendi el yazısıyla yazmış olduğu ceridede, Maslak Askeri Prevantoryum'un “*2 Temmuz 938 (1938)'de 30663 sayılı emirle açıldığını, Kolordulara, Askerî (Harbiye) Okullarına, (Gülhane) Askerî Tababet Okuluna ve sair yerlere bildirildiğini ve bu emrin aynı zamanda bir talimat*” olduğunu beyan etmektedir.²⁴⁴

Prevantoryum'da 1937- 1955 yılları arasında görev alan başhekimler görev süresince, yapı grubunda yapılan onarım- bakım çalışmalarını, çevre düzenlemesini, maliyeti, yapıların işlev özelliklerindeki değişimi, kurum içinde karşılaştıkları sıkıntı ve zorlukları, kendi duygu ve düşüncelerini de katarak kayıt altına almışlardır. Kayıtlar, 26 Nisan 1954 yılında Başhekim Şahabettin Atasagun tarafından bakır kabartmalı bir albümde (Şekil 2.7) toplanmıştır.

Şekil 2.7- Prevantoryum Kayıtlarının Toplandığı Albüm/Ceride²⁴⁵

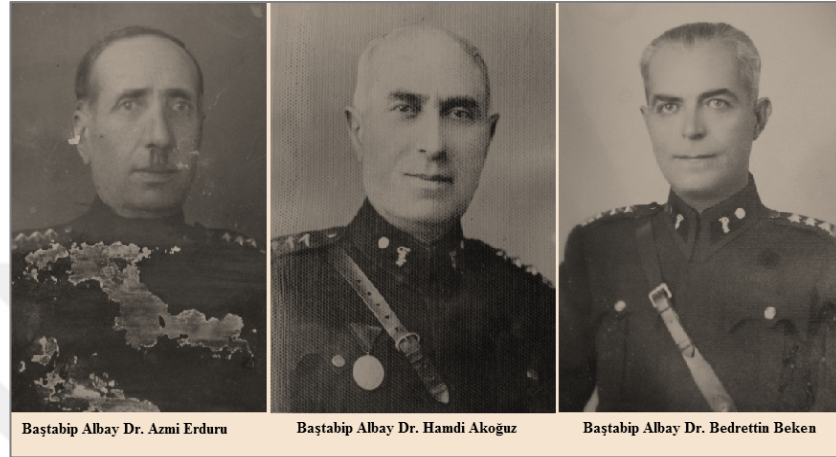
²⁴² Kemal Özbay'ın Maslak Kasırları (Maslak Askeri Prevantoryum) için kullandığı tabirlerin hepsi, Başhekim Albay Azmi Erduru'nun yazmış olduğu ceridede de kullanılmıştır.

²⁴³ Kemal Özbay, *Türk Asker Hekimliği Tarihi ve Asker Hastaneleri*, C. 3/2, İstanbul: Yörük Basımevi, 1981, 134-135.

²⁴⁴ Toğral, (2012), 98.

²⁴⁵ Albümün ön yüzünde Fatih Sultan Mehmed'in İstanbul'u fethi sırasında, Osmanlı donanmasını karadan Haliç'e indirdiği sahne yer almaktadır. Arka yüzünde ise “Hem tarihçe hem ceride hem de albüm olan bu eseri prevantoryuma hediye eder benden evvel ve sonraki mesai arkadaşlarımı hürmetle selamlarım. 26 Nisan 1954, Baş Tab. Şahabettin Atasagun” yaldızlı bir yazı kaydedilmiştir.

Prevantoryumda Operatör Albay Azmi Erduru Çavuşoğlu (1938), Albay Hamdi Akoğuz (1938- 1940), Bedrettin Beken Bey (1940- 1946), Albay Şükrü Esencan (1946), Sait Ertemsir (1947- 1949), Yarbay Rıza Güvenç (1949), Albay Celal Erimer (1950- 1951), Yüzbaşı Hayati Memişoğlu (1952) başhekimlik görevini sürdürmüşlerdir (Şekil 2.8- 2.10).

Şekil 2.8- Prevantoryumda 1938- 1947 yılları arası görev yapan başhekimler²⁴⁶

Şekil 2.9- Prevantoryumda 1947- 1950 yılları arası görev yapan başhekimler²⁴⁷

Kasım 1953- 6 Haziran 1955 tarihleri arasında prevantoryumda başhekimlik görevini Yarbay Şahabettin Atasagun üstlenir. 6 Haziran 1955 tarihinden sonra, Yüzbaşı Dr. Mehmet Ali Işığür, Ahmet Karahaliloğlu, Emin Aktan Bey, Çamlıca Askeri Sanatoryumu'ndan Seyfi Kınayyiğit, Albay Behzad Bey ve Ahmet Göncü 1960

²⁴⁶ Tahsin Toğral Arşivi (Maslak Askeri Prevantoryum Albümü/ Tarihçesi/ Ceridesinden).

²⁴⁷ Tahsin Toğral Arşivi (Maslak Askeri Prevantoryum Albümü/Tarihçesi/Ceridesinden).

ihtilaline kadar prevantoryumda görev yapmışlardır. 1960- 1968 yılları arasında görev yapan Yarbay Dr. Rebiî Savaşır, prevantoryumdaki işleyişi geliştirmeye gayret eder.²⁴⁸

1960 yılından kısa bir süre sonra Maslak Askeri Prevantoryum'un Çamlıca Askeri Hastanesine (Sanatoryum'una) taşındığını ve yapı grubunun bazı mekânlarının askeri depo olarak kullanıldığı belirtilmektedir.²⁴⁹ Bir başka görüşte Maslak (Ayazağa) Askeri Prevantoryumu ile Sarayburnu Askeri Verem Hastanesi'nin, Kara Kuvvetlerine bağlı olarak Çamlıca Askeri Göğüs Hastalıkları Hastanesi adı altında birleştirildiğini ve Ekim 1964'te hizmete girdiğini aktarmaktadır.²⁵⁰

Şekil 2.10- Prevantoryum Personeli ve Prevantoryumda Tedavi Olan Hastalar²⁵¹

Maslak Kasırlarının mülkiyetini 1981 yılında TBMM Milli Saraylar Müdürlüğü devralır. Ulaşılan dokümanlar ışığında geniş çaplı bir restorasyon çalışması yapılarak müze işlevi kazandırılır.²⁵²

²⁴⁸ Özbay, (1981), 142.

²⁴⁹ Toğral, (2012), 113.

²⁵⁰ Çetin Gürler, "Gülhane Askeri Tıp Akademisi Haydarpaşa Eğitim Hastanesi Komutanlığı", *Dirim*, S. 62, 1987, 67-70.

²⁵¹ Tahsin Toğral Arşivi.

Günümüzde Kasr-ı Hümâyûn ve Sera/Limonluk müze işlevini sürdürmektedir. Mabeyn-i Hümâyûn müze işlevinde iken, 30 Nisan 2015 tarihinde T.C. Kamu Denetçiliği Kurumu İrtibat Bürosu (OMBUDSMANLIK) olarak kullanılmaya başlanmıştır.²⁵³Çadır Köşkü/Fâris Kasrı, Nisan 2015'e kadar kafeterya olarak hizmet verir iken, Nisan 2015'ten sonra Kamu Denetçiliği Kurumu İrtibat Bürosu'nun açılmasıyla kafeterya kapatılmıştır. Günümüzde Çadır Köşkü depo muamelesi görmektedir. Ağalar Dairesi ve hamam ziyaretçilere açıktır ve fakat Ağalar Dairesi de Çadır Köşkü gibi malzeme deposu olarak kullanılmaktadır.

2.2.3. Maslak Kasırlarının Analizi

2.2.3.1. Kasr-ı Hümâyûn

2.2.3.1.1. Mimari Özellikler

2.2.3.1.1.1. Plan Tasarımı

Kasr-ı Hümâyûn; doğu- batı ekseninde uzanan çift çıkıntılı kare planlı bir yapıdır. Yapının kat sayısı; bodrum kat, zemin kat, birinci kat ve çatı katı şeklindedir. Topografyaya göre inşa edilen yapı, arazinin eğimi ile uyum içindedir ve topografyadaki kot farkı sorunu bodrum katı ile çözümlenmiştir.

Bodrum kat planı (Şekil 3.1); tek çıkıntılıdır ve çıkıntı doğuda yer almaktadır. Bodrum kat planının tek çıkıntılı olması, arazinin eğimine göre şekillendiğini göstermektedir.

²⁵² Karakaşlı, Eren ve İlter, (1994), 49.

²⁵³ <http://www.hurriyet.com.tr/cicek-kamu-denetciligi-kurumu-nun-irtibat-burosunu-acti-28882394> (Erişim, 30.03.2017)

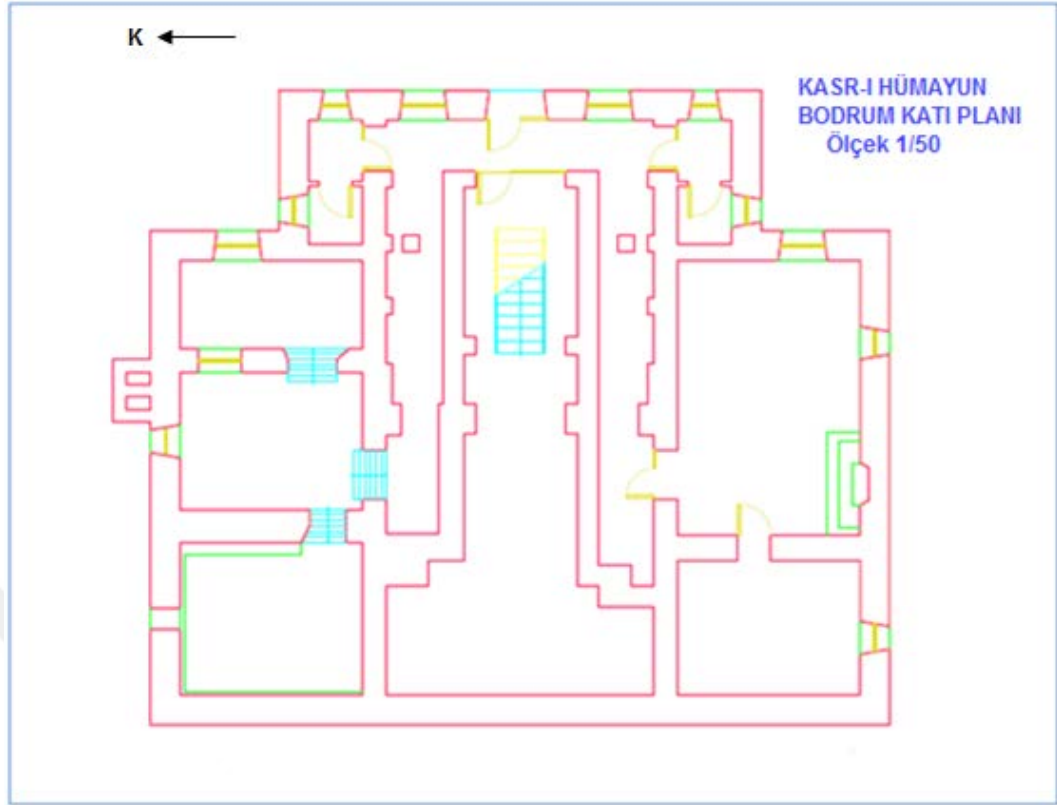
Bodrum katın iki girişi vardır ve iki kapı da doğuda yer almaktadır. Girişlerin ilki arka bahçeyle bağlantıyı sağlamaktadır ve arka bahçenin zeminine yakın bir seviyededir. Arka bahçe kapısının ekseninde kuzey- güney yönlü bir koridor bulunur ve bu koridorun iki ucunda doğu-batı yönlü birer tuvalet mekânı yer almaktadır.

Bodrum katın ikinci girişi, zemin kat salonunun doğusunda yarım kat seviyesine kadar düz kolla yükselen ve sahanlıktan sonra yarım daire şeklinde çift kola ayrılan merdivenin arka cephesinde sahanlığın alt kısmında yer almaktadır. Zemin kattaki bu kapıdan, düz kollu ahşap merdiven aracılığıyla bodrum kata inilmektedir. Bodrum kata geçişi sağlayan düz kollu merdivenle aynı eksende, doğu- batı yönlü geniş bir hol ve geniş hole bütünleşik bir eyvan bulunmaktadır. Geniş holün sağında ve solunda doğu-batı yönlü birer koridor yer alır. Sağdaki koridor güneydeki iki odayla (geniş odanın güney duvarı iç yüzünde bir niş açılmıştır), soldaki koridor ise kuzeydeki üç odayla bağlantıyı kurmaktadır.

Kuzeyde ve güneyde toplam beş oda ve odalara geçişi sağlayan ikisi kuzey- güney yönünde, üçü doğu- batı yönünde olmak üzere toplam beş kapı bulunmaktadır. Odalar arası bağlantıyı doğu- batı yönüne konuşlanan kapılar sağlar. Doğu yönde altı, güney ve kuzey yönde üçer nefeslik mevcuttur. Nefesliklerin çoğu farklı boyutlarda ve farklı formlardadır.

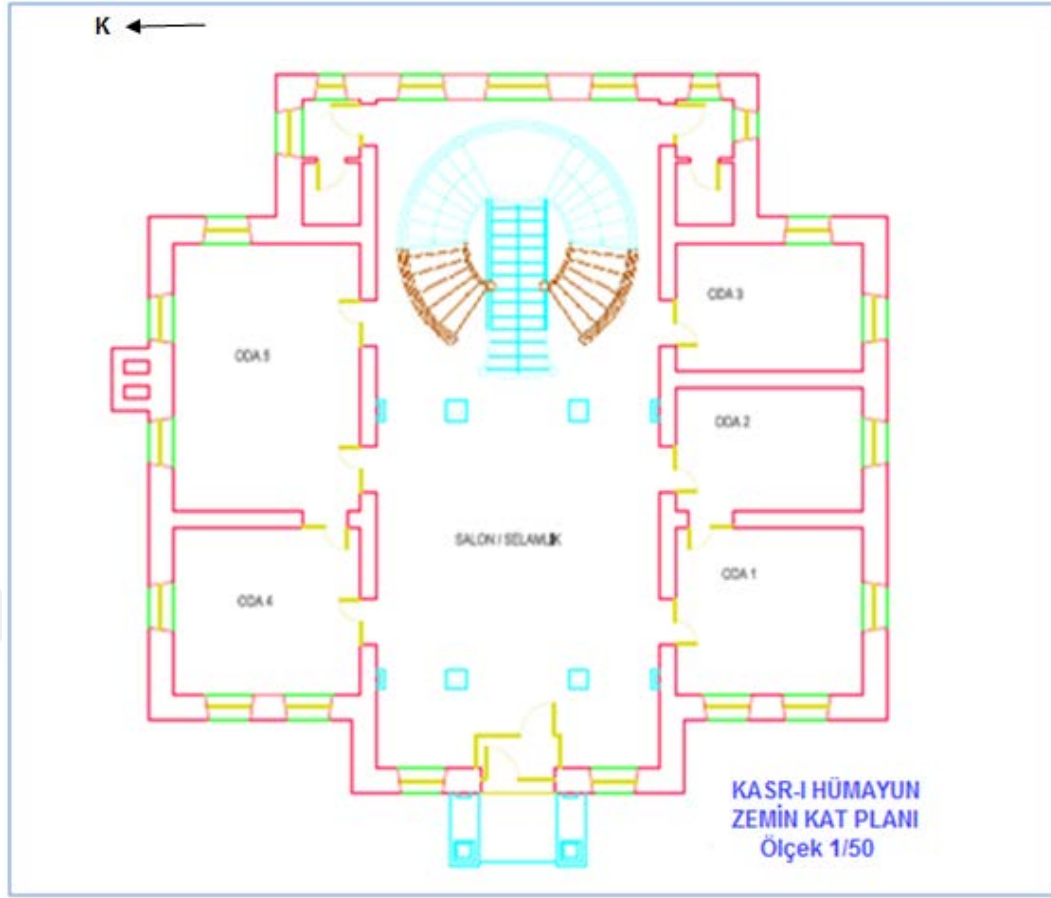
Zemin kat planı (Şekil 3.2); doğu ve batı ekseninde birer çıkıntı bulunmaktadır. Doğudaki çıkıntı batı yönündeki çıkıntıya göre kuzey-güney yönünde daha geniştir. Bodrum kat planıyla birebir olmasa da genel hatlarıyla benzerlik göstermektedir. Zemin kat girişi batı cephesindedir ve kat zemini ön bahçe zemininden bir buçuk basamak daha yüksektir. Bu yükseklik yapıya yarı fevkani bir tasarım özelliği kazandırır.

Giriş aksına konumlanan sundurma çift serbest sütun ve batı duvarı hizasına yerleştirilen plastırlarla desteklenmiştir. Girişte aynı eksen boyunca art arda yerleştirilen çift kapı, dar dikdörtgen hol formunu oluşturur. Holle aynı eksende doğu- batı yönlü dikdörtgen formda selamlık/salon yer almaktadır. Salonun iki yanında toplam beş oda bulunmaktadır. Salon/selamlık odalara geçişi sağlar. Bu şema geleneksel Türk evi plan tipolojisinde, iç sofalı- odalı (karnıyarık) plan tipini yansıtmaktadır.

Şekil 3.1- Kasr-ı Hümayûn bodrum kat planı (TBMM MSTA)

Salonun her iki yönünde üçer kapı bulunur ve kuzey- güney yönlüdür. Ayrıca aynı yönde yer alan odalar, doğu-batı yönlü iki kapı aracılığıyla odalar arasını bağlantıyı kurmaktadır. Salonun sonunda ise yarım kat seviyesine kadar düz kolla yükselen ve sahanlıktan sonra yarım daire şeklinde çift kola ayrılarak üst katla bağlantıyı kuran bir merdiven vardır. Merdivenin kuzey ve güney yönünde tuvalet mekânları konumlanmaktadır. Salonda dört serbest sütun ve salonun kuzey ve güney duvarı iç yüzünde sütunlarla aynı eksenle duvar hizasından hafif taşkın şekilde yerleştirilmiş dört kolon taşıyıcı görevi üstlenmektedir. Yapının zemin kat doğu duvarında yedi, batı duvarında altı, kuzey ve güney duvarında ise dörder pencere yer alır. Yapının zemin kat pencerelerinin tamamı benzer formdadır.

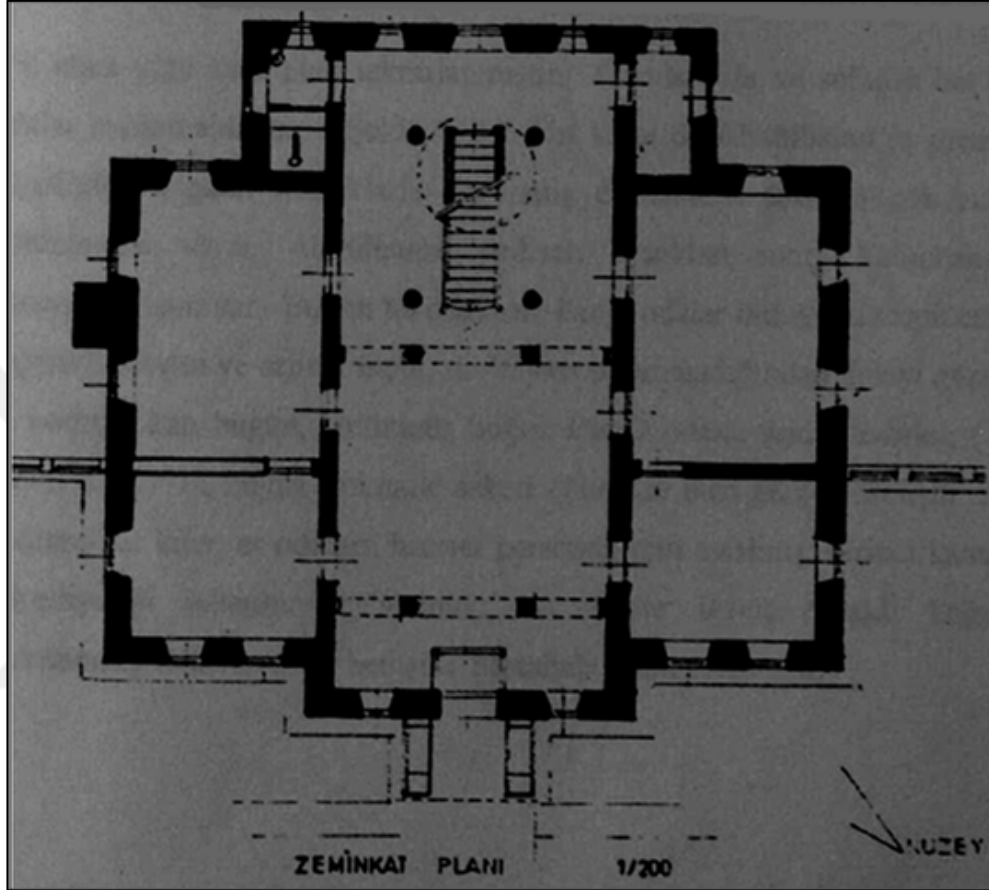
Şekil 3.2- Kasr-ı Hümayûn zemin kat planı (TBMM MSTA)

Kasr-ı Hümayûn'un özgün zemin planı (Şekil 3.3) ile günümüzdeki zemin planı arasında iki belirgin fark bulunmaktadır.²⁵⁴ Bu farklar oda sayısı ve tuvalet mekânının sayısıdır. Günümüzdeki planda güney yönde üç oda bulunmaktadır. Ancak özgün planda güney yönde iki oda vardır ve kuzey yöndeki odaların yerleşim düzeni ile birebir aynıdır. Tuvalet mekânının sayısı ise, günümüzdeki planda ikidir ancak özgün planda tek bir tuvalet mekânı olduğu görülmektedir. Orijinal planın güneydoğu köşesinde bulunan dikdörtgen mekân, işlevsel olarak farklı olduğu özgün planda görülmektedir.

Birinci kat planı (Şekil 3.4); odaların yerleşim düzeni, pencerelerin simetriği, pencerelerin form yapısı ve kapıların konumu zemin kat planı ile aynıdır. Zemin kat planı ile birinci kat planı arasında üç farklı uygulama bulunmaktadır. Bu uygulamaların ilki, zemin katta taşıyıcı özelliğindeki dört serbest sütun ve salon duvarının iç yüzüne yerleştirilen dört kolon birinci katta bulunmaz. İkinci fark, zemin kat giriş kapısının

²⁵⁴ Ayrıntılar bilgileri "*Anarımlar ve Değişimler*" alt başlığı altında verilmiştir.

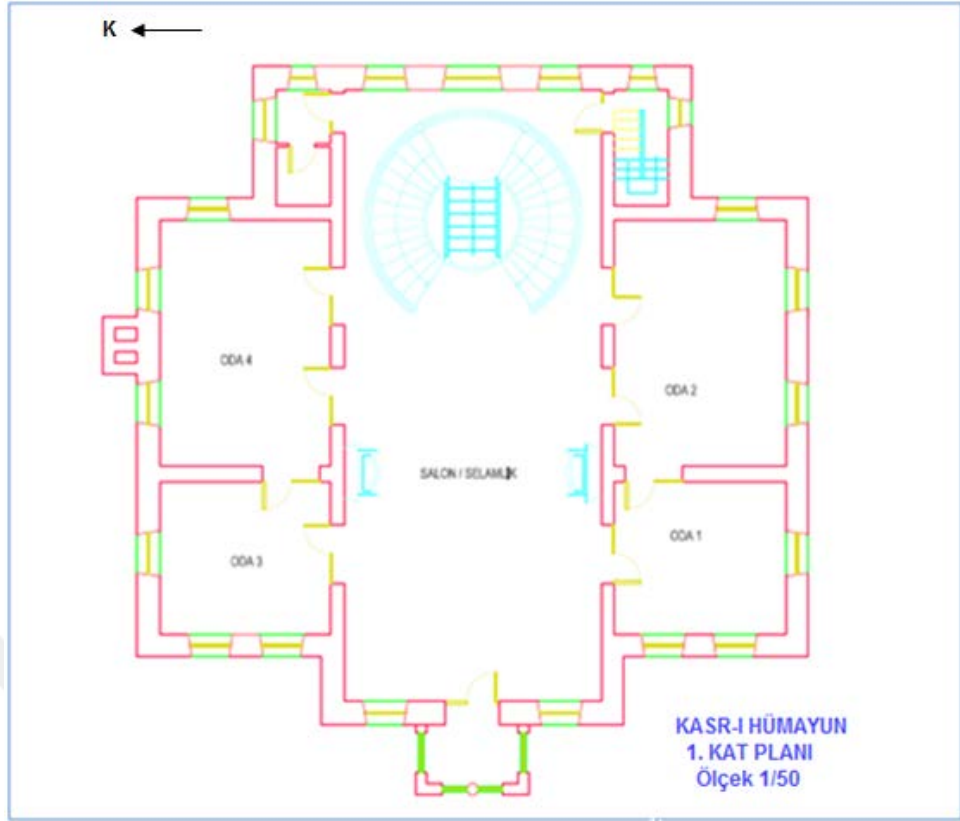
önünde yer alan sundurmadır. Sundurma birinci katın zemininde balkon bölümüne dönüşmüştür. Üçüncü faklılık ise, birinci kat güney doğu köşesinde yer alan dikdörtgen mekândır. Bu mekânda düz kollu sahanlıklı bir merdiven bulunmaktadır. Bu merdiven birinci kat ile çatı katının bağlantısını sağlar.

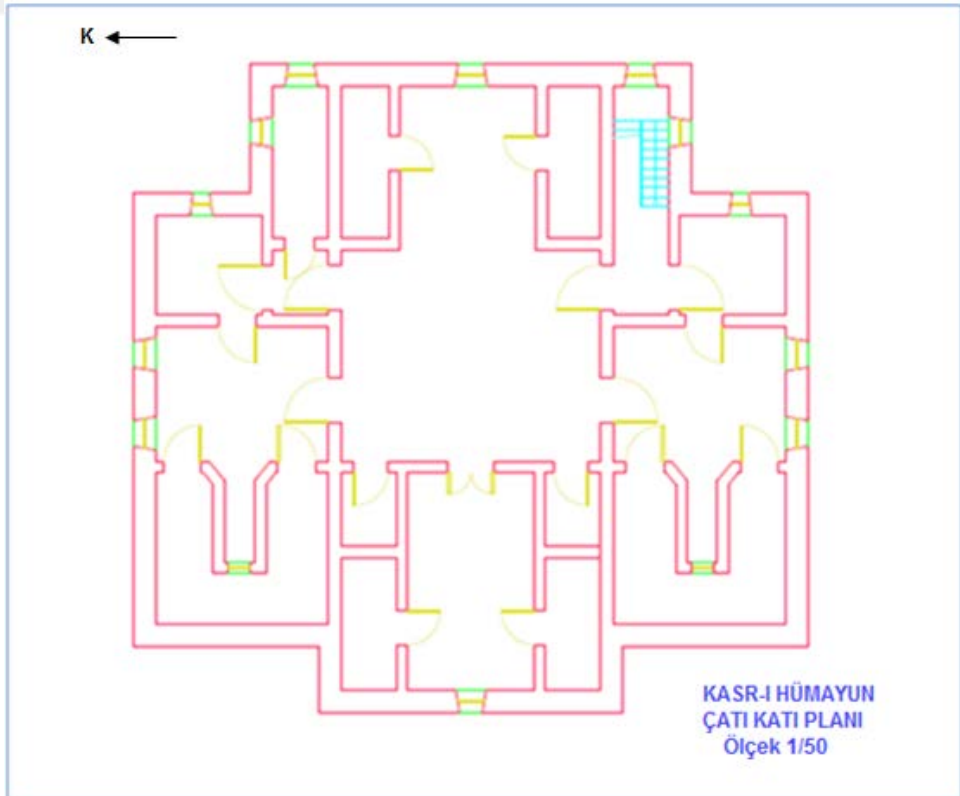
Şekil 3.3- Kasr-ı Hümayûn kemin kat özgün planı²⁵⁵

Çatı katı planı (Şekil 3.5); genel şema bodrum, zemin ve birinci katla uyuşmaktadır. Çatı katına geçiş, planın güneydoğu köşesine konumlanan dikdörtgen mekândan düz kollu merdiven aracılığı ile sağlanmaktadır. Çatı katının merkezinde kare şekilde bir salon yer alır. Salon farklı genişlikteki kare ve dikdörtgen odalara ayrılır. Odalar içi içedir ve planın dört bir yönüne konumlanan kapılar odalar arası bağlantıyı kurmaktadır. Odaların genişliği üst örtü sistemi ile doğru orantılıdır. Çatı katındaki pencereler ise zemin ve birinci kat pencerelerinden daha küçük ve sayıca daha azdır.

²⁵⁵ H. Turhan, *Osmanlı Çağında İstanbul'da Av Köşkleri ve Kasırları*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Tarihi ve Röleve- Restitüsyon Kürsüsü, 1981, 116.

Şekil 3.4- Kasr-ı Hümâyûn birinci kat planı (TBMM MSTA)

Şekil 3.5- Kasr-ı Hümâyûn çatı katı planı (TBMM MSTA)

2.2.3.1.1.2. Cephe Tasarımı

Eğimli arazi üzerine konumlanan yapının en hareketli cephesi ana girişin de yer aldığı batı cephesidir. Ana giriş aksında yer alan sundurma yüksek kaideli iki sütun ve batı duvarı hizasından hafif çıkıntılı plasterler ile desteklenmiştir. Sundurmada yer alan kemer formu, sütun ve plaster başlıkları Neo-gotik üsluptadır (Şekil 3.6).

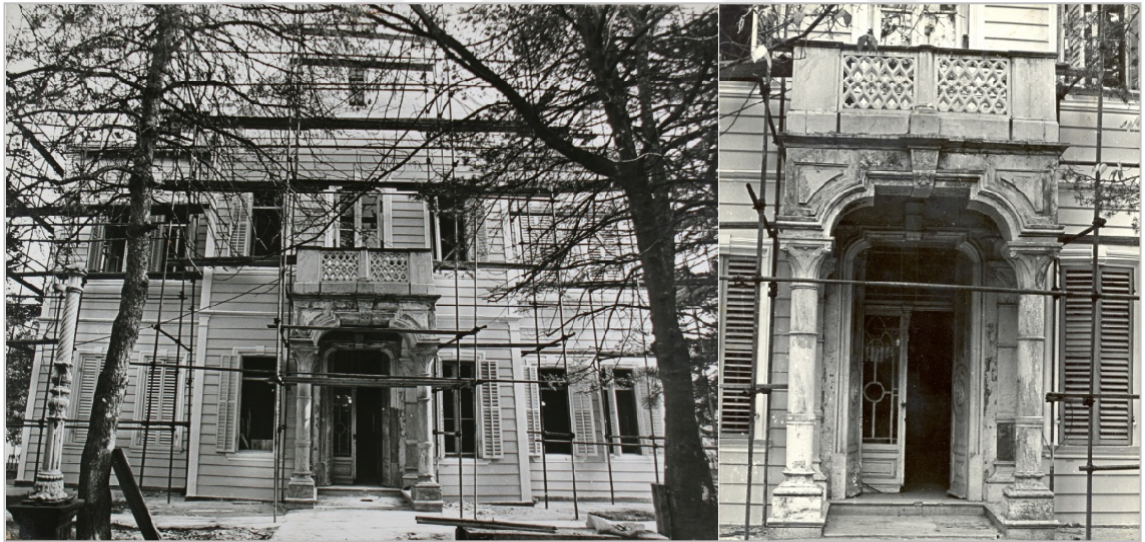
Şekil 3.6- Kasr-ı Hümayûn ana girişi

Sundurmada üç dilimli basık kemer kullanılmıştır. Her kemerin kilit taşı bitkisel motifle süslüdür. Basık kemerlerin dilimleri ve kâgir kirişler orantılı silmelerle hareketlendirilmiştir. Sundurmanın üç dilimli basık kemer formu, ana giriş kapısında da benzer şekilde tekrarlanmıştır. Basık kemerli kapı formu da yatay ve düşey kaval silmelerle hareketlendirilmiştir. Kapı kemerinde bulunan kilit taşı ise bitkisel motifle

süslenmiştir Birinci kat hizasında sundurma balkon özelliği kazanmaktadır. Balkonun köşe destekleri düz, korkulukları ise geometrik formda düzenlenmiştir (Şekil 3.7- 3.8).

Şekil 3.7- Kasr-ı Hümayûn ön cephe sundurma ve balkon

Şekil 3.8- Kasr-ı Hümayûn ön cephe sundurma ve balkon (TBMM MSFA)

Kasr-ı Hümayûn'un dört cephesi de yatay yönlü ahşap kaplamadır. Yapının zemin ve birinci kat yüksekliği orantılıdır. Yapının kat araları, duvar köşeleri pilastırlar ve orantılı pervazlar çevrelemiştir. Yapı çift çıkıntılı kırma çatı düzeneğine sahiptir. Çatının saçakları kısa tutulmuştur ve saçak altında geniş aralıklı testere dişi süslemeler

bulunmaktadır. Çatının dört cephesine yerleştirilen alınlıklar sivri hatlara sahiptir. Alınlıkların tepeliği ise Barok karakterli bitkisel kabartmalarla süslenmiştir (Şekil 3.9). Düşey ve yatay silmeler hem alınlığın hem de çatının çevresini dolanarak yapıya hareketlilik katmaktadır. Kuzey-güney yönündeki alınlıkların ortasında çift kanatlı dikdörtgen iki pencere, doğu-batı yönlü alınlıkların ortasında ise çift kanatlı tek pencere şeklinde bir düzenleme vardır. Çatı yüzeyine açılan üçgen alınlıklı havalandırma pencereleri ise yapının cephe tasarımı ile uyum sergiler. Günümüzde çatının örtü malzemesi ise kiremittir (Şekil 3.10).

Şekil 3.9- Bitkisel kabartmalardan detay

Şekil 3.10- Kasr-ı Hümâyûn ön cephesi

Toğral, çatının ilk örtü malzemesinin Marsilya kiremidi olduğunu, onarımlar sonrası oluklu saç malzeme kullanıldığını ve 1876 yılında çatıya bir paratoner (yıldırımlik-yıldırımsavar) yerleştirdiğini belirtmektedir.²⁵⁶ Arşiv fotoğraflarında ise çatı örtü malzemesinin oluklu sac olduğu görülmektedir (Şekil 3.11).

Şekil 3.11- Kasr-ı Hümayûn ön (batı) cephesi²⁵⁷

Kasr-ı Hümayûn'un cepheleri simetrik bir düzene sahiptir. Simetrik bir düzende yerleştirilen zemin ve birinci kat pencereleri çift kanatlı, ahşap panjurlu ve dikdörtgen formludur. Bodrum kat pencereleri cephelere simetrik olarak yerleştirilmiştir ancak form olarak uyum teşkil etmemektedir. Pencerelerin sövelerinde yer alan kilit taşları ise sadedir. Yapının tüm pencerelerinde söveler ve lentolar yatay ve düşey silmelerle hareketlendirilmiştir. Ayrıca balkon kapısında ve arka bahçeye açılan kapıda da yatay ve düşey kaval silmeler yinelenmiştir. Yapının ana giriş kapısında uygulanan kemer

²⁵⁶ (2011), 133.

²⁵⁷ İ. Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi, Yıldız Albümleri (Dosya No: 90461---0004).

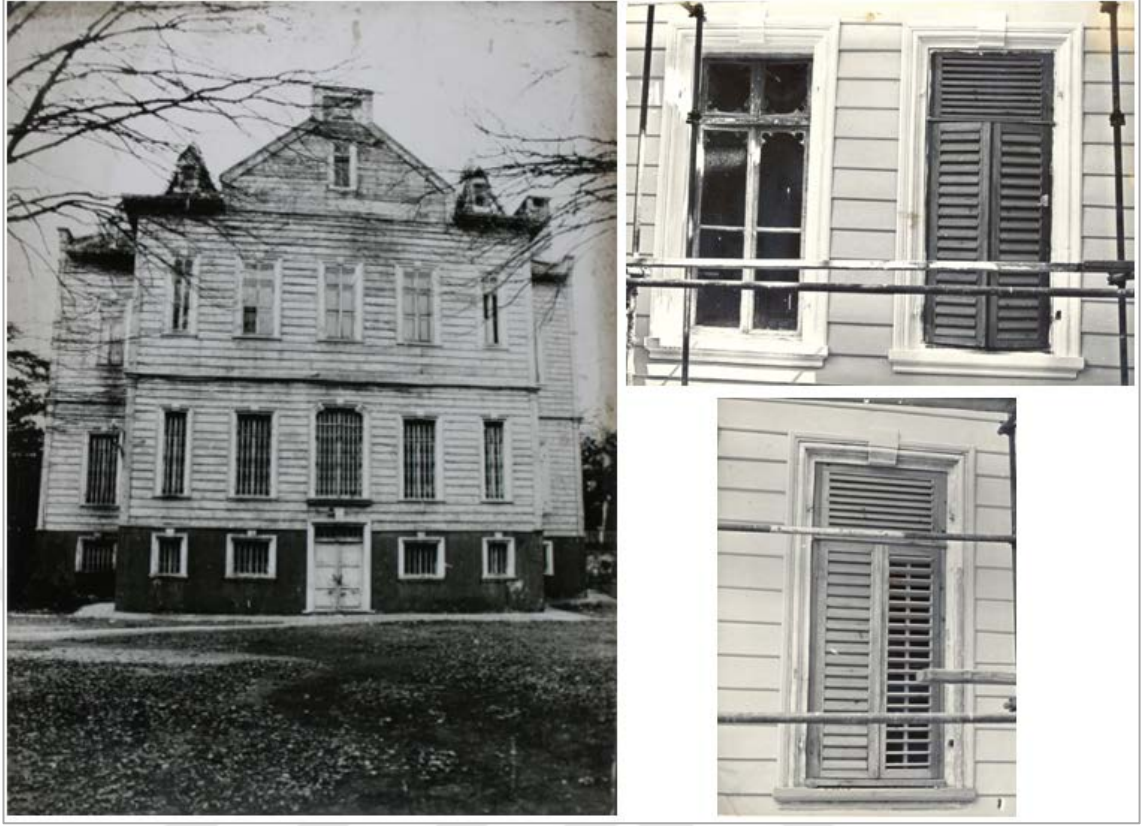
formu, zemin kat doğu duvarında kapı gibi algılanan orta pencere kemer formu ve balkon kapısının kemer formu aynıdır. Bu uygulamalar cephe tasarımındaki uyumu yansıtmaktadır (Şekil 3.12- 3.15).

Şekil 3.12- Kasr-ı Hümayûn güneydoğu cephe

Şekil 3.13- Kasr-ı Hümayûn güneydoğu cephe (TBMM MSFA)

Şekil 3.14- Kasr-ı Hümâyûn doğu cephesi ve pencere detayları (TBMM MSFA)

Şekil 3.15- Kasr-ı Hümâyûn kuzeybatı cephesi

2.2.3.1.1.3. İç Mekân Tasarımı²⁵⁸

Bodrum kat; kuzey taraftaki üç odanın zemin seviyesi, diğer odaların zemin seviyesinden daha düşük kottadır. İç hacim, zemin kat ve birinci katın iç hacminden daha dardır. Bodrum katta herhangi bir süsleme unsuru yoktur. Yalnızca güneydeki büyük odanın güney duvarının iç yüzeyinde sivri kemerli bir niş göze çarpmaktadır. Günümüzde duvarlar sıvalı ve beyaza boyanmıştır. Odaların zemini kazan dairesi dışında karo ile kaplıdır. Tuvalet mekânlarının zemini ise mermerdir (Şekil 3.16). Osmanlı döneminde bodrum katın kiler olarak kullanıldığı bilinmektedir. Kasrı Hümayûn, Askeri Prevantoryum olarak kullanıldığı yıllarda bodrum kat birçok defa fiziksel müdahale görmüştür.²⁵⁹ Bu yüzden de bodrum katın özgün iç mekân tasarımı hakkında fikir yürütmemiz güçtür.

Şekil 3.16- Bodrum katı odaları

²⁵⁸ İç mekân tasarımında mermer ve taş süslemelerin detayları verilmiştir. Yapıda yer alan diğer süsleme ve bezemelerin (tavan resimleri, boyalı nakış, alçı, stuko, altınvarak) detaylı tanımlamaları, betimlemeleri ve fotoğrafları “*Süsleme Programı*” başlığı içinde verilmiştir.

²⁵⁹ Ayrıntılı bilgi “*Anarımlar ve Değişimler*” başlığı içinde verilmiştir.

Zemin kat; ana girişte kuzey- güney yönlü dar dikdörtgen bir hol bulmaktadır. Bu hol, selamlık/ 1 no.lu salon(a) düstursuz girişleri önler. Selamlık orta aksta dikdörtgen bir şekilde doğu- batı yönünde uzanmaktadır. Selamlıkta dört paye ve dört sütun kıvılcıklı, damarlı somaki mermer (porfir taş) malzemelidir ve taşıyıcı görevi üstlenmektedir. Selamlık bölümü giriş hizalarında kullanılan üç dilimli basık kemer formu, plâstir ve sütunlara iç mekânda bütünlük kazandırmaktadır. Plâstirlerin ve sütunların başlıkları Neo-gotik üslupta düzenlenmiştir. Girişlerle sütun başlıkları arasında kalan bölümlerin ön ve arka yüzlerinde ise çökertme olarak stuko teknikte yapılmış, üzerleri yeşilin tonlarıyla boyalı rûmî motifler yer almaktadır (Şekil 3.17- 3.18).

Şekil 3.17- Zemin kat, selamlık (1 no.lu salon) sütun, plâstir ve başlıkları

Selamlık bölümünde mermer sütun ve plâstirlerin dışında, zemin katta düz tek kolla yükselen oval sahanlıktan sonra oval çift kola ayrılarak üst katla bağlantıyı sağlayan Barok formu ahşap merdivenin sağında ve solunda beş köşeli, ahşap malzemeli ikişer sütun bulunmaktadır (Şekil 3.19). Ön tarafta yer alan iki ahşap sütun 1894 depremi

sonrası yapılan onarımlarda ilave edilmiştir.²⁶⁰ Bahsi geçen iki ahşap sütun, yapının arşiv fotoğraflarında da görülmemektedir.

Şekil 3.18- Zemin kat, selamlık (1 no'lu salon)

Şekil 3.19- Köşeli ahşap sütunlar ve merdiven

²⁶⁰ Toğral, (2011), 134.

Selamlık zemini parke ile kaplanmıştır. Zemin özgün tasarıma sadık kalınarak yenilenmiştir. Selamlığın duvar yüzeylerinde günümüzde süsleme ve bezeme unsurları bulunmamaktadır. Ancak selamlığın duvarlarında ve kirişlerin yüzeylerinde kalemişi nakışların özgün tasarımda var olduğu arşiv fotoğraflarında görülmektedir (Şekil 3.20).

Şekil 3.20- Zemin kat, selamlık (1 no.lu salon) (TBMM MSFA)

Günümüzde selamlığın en dikkat çekici yerleri tavan, tavan eteği, kişilerin alt yüzleri ve birinci kata bağlantıyı sağlayan merdivenkovanın alt yüzüdür. Tavan, tavan eteği yüzeyi, kirişlerin alt yüzleri ve birinci kata bağlantıyı sağlayan merdivenkovanın alt yüzü boyalı nakışlarla süslüdür. Bezemelerde Barok ve Rokoko üslubunun formları kullanılmıştır. Ayrıca tavan göbeğinin çevresinde klasik kartuşların içinde dört, birinci kata bağlantıyı sağlayan merdivenkovanın alt yüzünde C ve S kıvrımlı geometrik kartuşların içinde doğa-mimari konulu manzara resimleri yer almaktadır (Şekil 3.21-3.22).

Şekil 3.21- Zemin kat, selamlık (1 no.lu salon), tavanı

Şekil 3.22- Merdivenkovanın alt yüzü

Zemin kattaki odaların orijinal tasarımı; orta aksta selamlık (salon), kuzey- güney yönde karşılıklı olarak konumlanmış iki küçük iki büyük odadan oluşmaktaydı. Günümüzde

odaların dağılımı ise, orta aksta salon, bir büyük (“ta’am”- yemek odası- 6 no.lu oda) bir küçük oda (binek kapısı bahçe tarafı- 5 no.lu oda) kuzey yönde, yaklaşık eşit büyüklükte üç oda (2-3-4 no.lu oda) da güney (Iodosa nâzır) yönde yer almaktadır.

Güney yönde (2 no.lu) misafir odasının iç hacim ölçüleri, kuzey yönde binek kapısı bahçe tarafında (5 no.lu oda) konumlanan küçük odanın iç hacim ölçüleriyle eşit büyüklüktedir. Misafir odasının duvar yüzeylerinde süsleme veya bezeme bulunmamaktadır. Odanın tavanı ve tavan eteği boyalı nakışlarla süslüdür. Tavan ve tavan eteği bezeme repertuarını Batı karakterli Barok ve Rokoko formlu stilize motifler oluşturmaktadır. Sultan II. Abdülhamid’in ikamet ettiği yıllarda bu odanın açık pembe Hereke kumaşı ile döşenmiş olduğu belirtilmektedir.²⁶¹

Güney yöndeki 3 ve 4 no.lu odaların iç hacim ölçüleri, kuzey yönde konumlanan büyük odanın (6 no.lu oda, “taam”- yemek odası) iç hacim ölçüleriyle eşit büyüklüktedir. 3 ve 4 no.lu odalar, özgün planda tek oda olarak görünmektedir. Yapı prevantoryum olarak kullanıldığı yıllarda bu büyük oda ikiye bölünmüştür. Odanın ikiye bölünmüş olduğunu, prevantoryumda görev alan hekimlerin kayıtları, onarım belgeleri, vaziyet planı ve tavan eteği süslemelerindeki yarım bordürler kanıtlamaktadır.

Bölünmüş oda hakkında şehzade/veliaht Abdülhamid Efendi’nin yatak odası olduğu şu cümlelerle ifade edilmektedir:

...“Veliahdlığında yaz mevsimlerinde istirahat etmek ve avlanmak üzere geldiği Maslak Kasrı’nın kendi zevkine göre döşemişti. Binaya girince alt katta sağ koldaki son odayı yatak odası haline getirtmişti. Bu odaya açılan iki kapıdan ikincisini körletmişti. Birinci kapıdan girilir ve buradan kendi eliyle yaptığı söylenen, üzerinde markalarını (“AH” monogramı) taşıyan sanatkârane aynalı bir kapıdan yattığı yere geçilirdi. Yatak odasında battal edilmiş (işlevsizleştirilmiş) kapının köşesinde ceviz bir karyola, bunun önünde sedef bir masa, karşısında lavabo ve mukabil (karşısındaki) köşede de iki pencere arasında bir şezlong, yanında gene sedefli bir masa ve az berisinde de bir koltuk duruyordu. Battal edilmiş

²⁶¹ Şehsuvaroğlu, (2011a), 95.

(işlevsizleştirilmiş) kapıyla yatağın yanındaki duvar golbenvâri²⁶² işlenmiş örtülerle kapatılmıştır²⁶³ ...

Bölünmüş oda hakkında bir başka bilgide ise, şehzade/veliaht II. Abdülhamid'in yatak odasında ayna ile gizlenmiş bir kapının olduğunu ve bu gizli kapıdan gerektiğinde üst kata çıkabilecek bir merdiven sistemi yaptırdığı aktarılmaktadır.²⁶⁴

Günümüzde iki odanın dekorasyonunda da ceviz karyola, şezlong, sedefli masalar ve duvara işlenen golbenvâri örtüler mevcut değildir. Üst kata çıkılan gizli merdiven sistemini kanıtlayacak herhangi bir iz odanın duvarlarında veya tavanında görülmemektedir. Bahsedilen battal edilmiş (işlevsizleştirilmiş) kapı ise günümüzde kullanılmaktadır. Şehzade Abdülhamid'in kendi eliyle yaptığı belirtilen, üzerinde "AH" monogramı işlenmiş sanatkârane aynalı kapı tariflerine uyan bir mobilya günümüzde (2 no.lu odada) misafir odasında sergilenmektedir. Ancak kapıya benzer bu mobilyanın orijinal olup olmadığı konusunda kesin bir yorum belirtmek doğru değildir. 1875-1878 yıllarında kaydedilen yapı grubunun eşya listesinde de bu bilgiyi doğrulayacak bir kayıt bulunmamaktadır.

Yatak odasının duvar yüzeylerinde günümüzde süsleme veya bezeme bulunmamaktadır. 3 no.lu odanın batı duvarında bir şömine yer almaktadır. Siyah renkli ve damarlı mermerden yapılmış olan şöminenin ateşlik açıklığı oval hatlara sahiptir. Ateşlik açıklığının üzerinde Barok ve Rokoko formlu oyma-kabartma süslemeler bulunmaktadır. Şöminenin konsolları yivlidir (Şekil 3.23).

Odaların boyalı nakışları tavan ve tavan eteğindedir. Tavan ve tavan eteği yüzeyindeki kalemişi nakışlarda hem Batı karakterli motifler hem de natüralist üsluplu çiçek demetleri birlikte kullanılmıştır.

Kuzey yöndeki 5 no.lu (binek kapısı bahçe tarafı) odanın duvar yüzeylerinde süsleme ve bezeme bulunmamaktadır. Barok ve Rokoko formlu boyalı nakışlar, odanın tavanına ve

²⁶² Kanaviçe ya da telleri sayılabilecek denli seyrek dokunmuş bir kumaş üzerine renkli ipliklerle yapılan özel bir işleme benzeyen.

²⁶³ Şehsuvaroğlu, (2011a), 94- 95.

²⁶⁴ Özbay, (1981), 136.

tavan eteğine bezenmiştir. Batı karakterli stilize motifler bordürlerin yüzeyine, farklı formdaki geometrik çerçevelerin içine, köşelerine ve çevresine işlenmiştir.

Yemek- taam (6 no.lu oda) odası, zemin kattaki diğer odalardan daha gösterişlidir. Yemek odası batı duvarı iç yüzüne yerleştirilmiş açık pembe-bej renkli mermer malzemeli bir şömine yer almaktadır. Şöminenin konsolu keskin hatlı yatay silmelerle kat kat yükselmektedir. Ateşlik açıklığı sivri kemer formudur. Kemerin kilit taşında 'AH' monogramı ve kemerin çevresinde geometrik oyma süslemeler bulunmaktadır. Şöminenin sağ ve sol yan yüzeylerinde Gotik kemer formu, oyma sütunçeler ve sütunçe başlıkları yer almaktadır. Kasrın farklı strüktür elemanlarında karşılaşılan Neo-gotik süslemelerin en belirgin formları, bu şöminede görülmektedir (Şekil 3.24).

Şekil 3.23- Zemin kat, 3 no.lu odada yer alan şömine

Yemek odasının özgün duvar yüzeylerinde kalemışı nakışların olup olmadığı konusunda bir bilgi mevcut değildir. Ancak tavan ve tavan eteğindeki süsleme ve bezemeler büyük oranda odanın özgün kimliğini yansıtmaktadır. Barok ve Rokoko formulu kalemışı nakışlar bordürlerin yüzeyine, farklı formdaki geometrik çerçevelerin içine, çevresine ve köşelerine işlenmiştir. Ayrıca yemek odasının tavanında C-S kıvrımlı kartuşların çevrelediği natürmort temalı duvar resimleri bulunmaktadır. Yemek odasında kullanılan mobilya dekoru ise, odanın özgün işlevini yansıtmamaktadır.

Şekil 3.24- Yemek odasında (6 no.lu oda) yer alan şömine

Zemin katın kuzeydoğu ve güneydoğu köşelerine karşılıklı olarak konumlanan küçük hacimli dikdörtgen iki²⁶⁵ mekân (tuvalet) bulunmaktadır. Kuzeydoğu köşede yer alan tuvalet mekânı içinde kullanılan lavabo küveti (kurna), musluk, aynalık gibi öğelerin form ve malzeme özellikleri, yapı grubunun diğer özgün tuvalet mekânlarında ve hamamında kullanılan öğelerle uyuşmaktadır.

Kasr-ı Hümâyûn birinci kat büyük salonu, şehzade/veliaht Abdülhamid'in tahta davet edilme aşamasında döneminin sadrazamı Rüştü Paşa ve Mithat Paşa ile ilk defa bir araya geldiği ve taht daveti hakkında görüşünü beyan ettiği²⁶⁶ tarihi oda hüviyetini taşımaktadır. Şehsuvaroğlu, bu büyük salonun dekorunu şu cümlelerle ifade etmiştir:

...“Ön ve arka cephelere üçer pencere ile bakan ve sağlı, sollu odalara açılan bu büyük salon, altın yaldızlı ağır takımlarla döşenmişti. Yerde yekpâre ve ortası göbekli bir halı seriliydi. Ortaya da büyük, yaldızlı mermer bir masa konulmuştu. Masanın üzerine göz alan bir ihtişamla

²⁶⁵ Günümüzdeki planın kuzeydoğu ve güneydoğu köşelerindeki küçük hacimli dikdörtgen iki mekân da tuvalet işlevindedir. Ancak zemin kat özgün planda güneydoğu köşesindeki küçük hacimli dikdörtgen mekân tuvalet işlevinde değildir. Ayrıntılı bilgi “*Onarımlar ve Değişimler*” alt başlığı içinde verilmiştir.

²⁶⁶ Tarihi odada geçen diyaloglar için bkz. Hülâgü, (2013), 441- 442.

ağır bir avize iniyordu. Karşılıklı mermer şöminelerin üstü saatler, tunçtan vazolarla süslenmişti.”²⁶⁷...

Günümüzde büyük salonda, pencerelerin sayısı, odaların yerleşimi ve karşılıklı yerleştirilen mermer şömineler²⁶⁸ Şehsuvaroğlu'nun tariflerine birebir uymaktadır.

Kasr-ı Hümâyûn birinci kat odalarının dağılımı özgün tasarımını korumaktadır. Orta aksta büyük salon (7 no.lu salon), birbirine aynı ekseninde kuzey- güney yönlü konumlanan iki küçük (9 ve 11 no.lu oda) ve iki büyük (8 ve 10 no.lu oda) odadan oluşmaktadır. Zemin kattan birinci kat salonuna, düz tek kolla yarım kat yükselen, oval sahanlıktan sonra yarım spiral çift kola ayrılan Barok karakterli merdiven aracılığı ile çıkılmaktadır. Büyük salon, doğu-batı ekseninde dikdörtgen şekilde uzanmaktadır. Salonun duvar yüzeylerinde günümüzde süsleme ve bezeme bulunmamaktadır. Yapının arşiv fotoğraflarında da salonun duvar yüzeylerinde süsleme veya bezeme olmadığı görülmektedir.

Salonda sağlı, sollu ve karşılıklı olarak aynı form özelliklerine sahip iki şömine, duvar hizasından dışa taşkın bir şekilde konumlanmaktadır. İki şömine de siyah, beyaz, bordo ve malakit yeşili renktedir ve damarlı mermer malzemelidir. Şöminelerin ateşlik açıklığı kemer formudur. Ateşlik açıklığının üst kısmında, ortada II. Abdülhamid'in monogramı “AH” bulunmaktadır. Ateşliğin iki yanında yivli plastırlar ve konsollar şöminelere hareketlilik kazandırmaktadır. Şöminelerin yüzeyine hareketlilik katan bir diğer unsur ise, çarkıfelek motifleri ve C-S kıvrımlı oyma kabartmalardır (Şekil 3.25).

Birinci kattaki 8 no.lu (kuzey tarafı büyük oda) oda, istirahat- dinlenme odası olarak anılmaktadır. Şehsuvaroğlu, bu odanın piyanolu, sedirli, kendinden kapaklı koltuklarla döşenmiş olduğunu, II. Abdülhamid'in şehzadelğinde bu odada piyano çaldığını, besteler yaptığını belirtmektedir.²⁶⁹ 8 no.lu odanın iç tasarımında dikkat çeken yerler tavan, tavan eteği ve batı duvarının iç yüzeyine dışa taşkın olarak yerleştirilen mermer şöminedir. Açık pembe ve damarlı mermerden yapılmış olan şöminenin ateşlik açıklığı

²⁶⁷ Şehsuvaroğlu, (2011a), 93- 94.

²⁶⁸ Günümüzde şöminelerin üstünde yükselen altın varaklı aynalı çerçeveler, yapının arşiv fotoğraflarında görünen aynalı çerçevelere benzememektedir.1981 yılında yapılan yenileme çalışmalarında çekilen fotoğrafta da salonun orijinal aynalı çerçeveleri kaldırılmıştır.

²⁶⁹ Şehsuvaroğlu, (2011a), 94.

eğri oval silmelerle evrenmiştir. Ateşlik açıklığının üzerinde Rokoko karakterli stilize oyma- kabartma süslemeler bulunmaktadır. (şekil 3.26).

şekil 3.25- Birinci kat (7 no.lu salon) büyük şalondaki şminelerden örnek

şekil 3.26- Birinci kat, 8 no.lu odada yer alan şömine

Birinci kat 8 no.lu odanın tavanında yer alan kartonpiyerler bordür, şerit, çerçeve ve madalyon oluşturacak şekilde düzenlenmiştir. Bordürlerin, çerçevelerin, madalyonların yüzeyi ve çevresi Barok üslupta boyalı nakışlarla ve altın varaklı şeritlerle bezenmiştir. Tavanın ortasındaki ana çerçeve ile orantılı, doğu- batı ve kuzey- güney yönlü, karşılıklı kır- doğa- mimari konulu duvar resimleri bulunmaktadır.

Birinci kat 9 no.lu (kuzey tarafı küçük oda- kitap odası, çalışma odası) odanın iç tasarımında en dikkat çekici yer yine tavadır. Tavan eteğindeki kartonpiyerler bir dar şerit, bir geniş bordür şeklinde tavanı çevrelemektedir. Tavanın dört köşesinde farklı renk ve türden natüralist çiçek demetleri dışa taşkın olarak Rokoko kartuşların içine yerleştirilmiştir. Tavanın ortasındaki ana çerçevede ise duvar resimleri yer almaktadır.

Birinci kat 10 no.lu (güney tarafı büyük oda) oda, yemek “taam” odası olarak geçmektedir. Birinci kat yemek odası iç tasarımındaki dikkat çekici yerler tavan, tavan eteği ve batı duvarının iç yüzeyine dışa taşkın olarak yerleştirilen mermer şöminedir. Bu şöminenin üslubu, form yapısı ve malzemesinin renk tonu birinci kat 8 no’lu odada yer alan şömine ile birebir aynıdır (Şekil 3.27).

Şekil 3.27- Birinci kat, 10 no.lu odada yer alan şömine

Birinci kat 11 no.lu (güney tarafı küçük oda) odanın iç tasarımında göze çarpan süsleme ve bezemeler tavan ve tavan eteğindedir. Tavan eteğindeki kartonpiyerlerin yüzeyinde yer alan dar şeritler altın varak bezemelidir. Bordürlerde, tavanın çevresinde ve göbeğinde Barok ve Rokoko formulu stilize boyalı nakışlar yoğunluktadır. Tavan yüzeyinin dört köşesinde yer alan faklı türden ve renkten natüralist çiçek demetleri vazodan taşar şekilde işlenmiştir.

Zemin kattın iç tasarımında olduğu gibi birinci katın da kuzeydoğu ve güneydoğu köşesinde küçük hacimli dikdörtgen iki mekân bulunmaktadır. Kuzeydoğu köşede yer alan dikdörtgen mekân günümüzde tuvalet işlevindedir. Tuvalet mekânında bulunan öğeler -klozet ve zemin döşemesi dışında- lavabo küveti (kurna), musluk, aynalık özgün form ve malzeme özelliklerini yansıtmaktadır. Güneydoğu köşesinde yer alan dikdörtgen mekânda ise düz tek kollu, sahanlıklı ahşap merdiven yer almaktadır. Bu merdiven aracılığıyla çatı katına çıkılmaktadır (Şekil 3.28).Çatı katı dar iç hacimli, farklı genişlikteki küçük odalardan oluşmaktadır. Odaların genişliği çatının örtü sistemi ile doğru orantılıdır. Çatı katının zemini koyu renkli ahşap kalaslarla kaplanmıştır. Duvar ve tavan yüzeylerinde süsleme unsuru bulunmamaktadır Yapı prevantoryum olarak kullanıldığı yıllarda, çatı katı farklı işlevlere dönüştürülmüştü ve iç mekân işleve yönelik fiziksel değişimlere maruz kalmıştır.

Şekil 3.28- Çatı katına çıkan merdiven ve çatı katı odaları

2.2.3.1.2. Süsleme Programı

Kasr-ı Hümâyûn'un iç mekân süsleme programında²⁷⁰ tavan resmi, kalemişi nakış, altınvarak, stuko ve kartonpiyer süslemeler bulunmaktadır. Süsleme programında Barok, Rokoko ve Ampir üslup alıntıları yoğunluktadır. Ancak klasik Osmanlı süsleme motifleri de yer yer kullanım bulmuştur. Süslemeler genel anlamda dönemin eklektik tutumunu yansıtmaktadır. Tasvirlerde tercih edilen repertuarın sınıflandırmasını şu şekildedir:

❖ Manzara

- Salt Doğa Tasvirleri
- Doğa ve Figür (insan ve hayvan) Tasvirleri
- Doğa ve Mimari Tasvirleri

❖ Natürmort

- Çiçek Demetleri²⁷¹
- Meyveler
- Nesnelere
- Meyveler ve Nesnelere

Kalemişi- stuko- altınvarak- kartonpiyer süsleme ve bezemelerin repertuarında tercih edilen motif çeşitliliğini; istiridye kabukları, stilize dal ve yapraklar, akant yaprakları, çeşitli türde çiçekler²⁷², rozetler, konsollar, C-S kıvrımlar, klasik kartuşlar, geometrik kartuşlar, Rokoko kartuşlar, gülbezekler, rumi motifleri, madalyonlar, farklı formda vazolar, sehpa motifleri ve göz yanılmacı mimari öğeler, istiridye kabukları, örgü ve burğu motifleri, diş sıraları, kasetler ve geometrik formlu çeşitli şekiller oluşturmaktadır.

²⁷⁰ İçerik, yapının günümüzde var olan tavan, tavan eteği, giriş ve merdivenkovanındaki süslemeleri baz alınarak oluşturulmuştur.

²⁷¹ C- S kıvrımlı kartuşlar, klasik kartuşlar, geometrik kartuşlar, Rokoko kartuşlar ve madalyonların içine işlenen çiçek demetleri duvar resim türündeki süslemeler kapsamına alınmıştır.

²⁷² Belli bir şablon dâhilinde birbiriyle bütünleşik sarmaşık dallı çiçek motifleri ve çiçek demetleri kalemişi süslemeler kapsamına alınmıştır. Ayrıca tavan yüzeyine serbest olarak işlenen C- S kıvrımlı sehpa ve göz yanılmacı mimari öğelerin üzerinde yer alan vazoların içindeki çiçek motifleri de kalemişi süslemeler kapsamında değerlendirilmiştir.

2.2.3.1.2.1. Tavan Resimleri

Kasrın zemin ve birinci kat tavan yüzeylerinde, merdivenkovanın alt yüzünde toplam 39 tasvir bulunmaktadır. Bu tasvirlerin 3'ü zemin kattaki merdivenkovanın alt yüzünde, 36'sı ise odaların ve salonların tavanında yer almaktadır. Resimlerde işlenen konu repertuarının mekânlara göre dağılımı tablo 1'de gösterilmiştir. Resimlerin betimlemeleri ve tanımlamaları, tablodaki mekân sıralamasına göre yapılmıştır.

TABLO 1								
KONU MEKÂN	Manzara			Natüromort				Toplam
	Salt Doğa	Doğave Figür	Doğa veMimari	Çiçek Demetleri	Meyveler	Nesneler	Meyveler ve Nesneler	
1 No.lu Salon Tavan Yüzeyi	-	-	4	-	-	-	-	4
6 No.lu Oda Tavan Yüzeyi	-	-	-	-	4	-	-	4
Merdivenkovası Alt Yüzü	-	-	3	-	-	-	-	3
7 No.lu Salon Tavan Yüzeyi	-	2	2	2	-	-	-	6
8 No.lu Oda Tavan Yüzeyi	1	-	3	4	-	-	-	8
9 No.lu Oda Tavan Yüzeyi	1	-	1	4	-	2	-	8
10 No.lu Oda Tavan Yüzeyi	-	-	-	-	4	-	2	6
								39

Zemin kat 1 no.lu salonun tavanında yer alan manzara resimleri doğa ve mimari konudur. Kompozisyonlar klasik oval kartuşların içinde yer almaktadır ve kompozisyonların içeriği birbirinden farklılık göstermektedir. Desenlerin işlenişinde Batı resim teknikleri esas alınmıştır. Resimlerin kompozisyon kurgusunun özgün nitelikte olup olmadığını belirtmek zordur. Bu durumda desenlerin onarımlarla deforme olmuş olabileceğini de göz önünde bulundurmak sağlıklı olur (Şekil 3.29).

Şekil 3.29- 1 no.lu salon, resimlerin tavan yüzeyindeki konumu

R. 1A'dakırsal, seyrek nüfuslu bir yerleşim yerinin kesiti verilmiştir. Sonbahar mevsiminin renk tonları baskındır. Resmin renk paletinde kahverengi, sarı, yeşil, beyaz ve gri renk tonları kullanılmıştır. Gölge ve ışığın kullanımı renk tonlarıyla uyumludur.

Alan derinliğinde geniş açı tercih edilmiştir. Resmin desen içeriğinde, cılız gövdeli sık yapraklı bir ağaç, engebeli arazi üzerine konumlanan kâgir evler (geniş açıda üç kâgir yapı siluet halinde), yüksek dağ sıraları ve bodur çalılar işlenmiştir. Yakın planda resmedilen iki katlı, kırma çatılı, geniş saçaklı ve eliböğünde destekli balkonuyla dikkat çeken kâgir ev hayali veya neresi belli olmayan bu kırsal yerleşim yerinin Türk nüfuslu olabileceğini düşündürmektedir.

R. 1B’de ise hareketlilik ön plandadır. Resimdeki hareketliliği akar vaziyette dar yataklı dere simgelemektedir. Yeşil, beyaz ve mavi renk tonları R.1A’ya göre daha yoğundur. Geniş açıyla verilen alan derinliğinde ve ışık-gölge kullanımında ayrıntılar R. 1A’ya göre daha belirgindir. Resimde, dere yatağı kıyısına konumlanan iki katlı saçaklı kâgir ev, çevre duvarı, çevre duvarında yer alan derin nişli çeşme, tek kemerli taş köprü, kayalar ve ağaçlar kompozisyonun içeriğini oluşturan desenlerdir (Şekil 3.30).

Şekil 3.30- “Resim 1A- 1B” detay

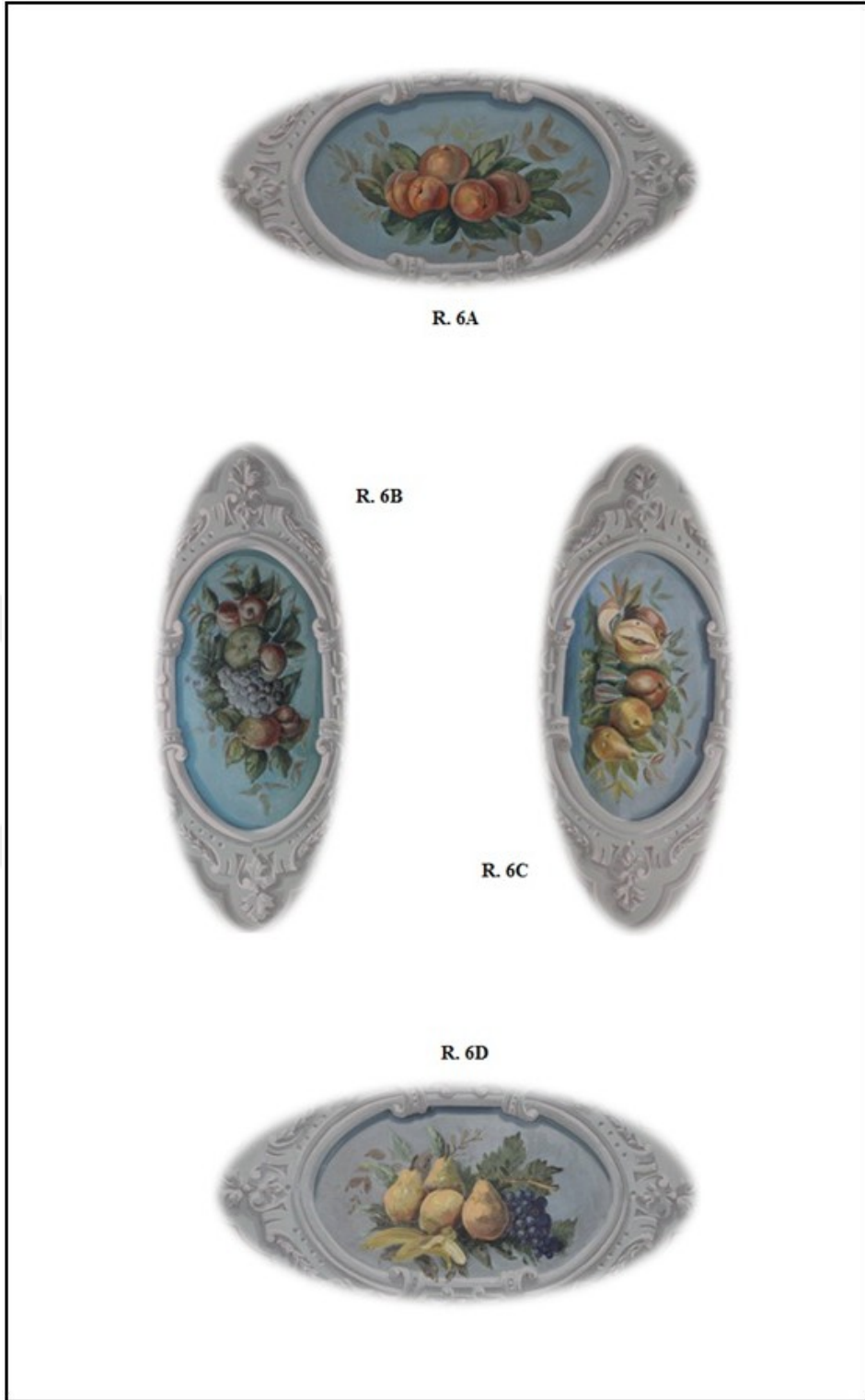
R. 1C’de hareketlilik vurgusunu dar ve derin bir vadi içinden akan nehir göstermektedir. Alan derinliği geniş açıdır. Işık ve gölge kullanımı resmin desen kurgusuyla uyumludur. Resmin kurgusunu yüksek rakımlı bir topografya ve nehrin iki yanına konumlanan tek katlı birbirine bitişik evler veya kulübeler (geniş açıda iki ev siluet halinde) oluşturmaktadır. Ev veya kulübe desenlerinde ayrıntılar ön plandadır. Resimde

kırsal, seyrek nüfuslu bir yerleşim yeri yansıtılmıştır. Zemin kat salonda yer alan resimlerin arasında desen içeriği en dikkat çekici örnek R. 1D'dir. Resimdeki hareketliliği geniş yataklı bir nehir yansıtmaktadır. Işık- gölge ve renk tonlamaları kompozisyonla uyumludur. Özellikle nehir yatağı eğiminin azaldığı izlenimi yanal aşındırma şekilleriyle ayrıntılı olarak verilmiştir. Desen olarak geniş açıda dağ sıralarına ve nehrin kıyı seviyesine yakın siluet olarak birbirinden bağımsız doğayla iç içe Batı üsluplu sivil mimari örnekleri yer almaktadır. Resmin yakın planında ise kilise veya kale tipi ev izlenimi veren bir bina işlenmiştir. Yapıların işlenişi diğer üç resimde olduğu gibi ayrıntılara odaklanmaktadır. Kompozisyonun desen içeriğinde Batı üsluplu sivil veya dini mimari örneklerine yer verilmesi bu resmi farklı kılmaktadır. Ayrıca bu resimde diğer üç doğa ve mimari konulu tasvirlerden (R. 1A, R. 1B, R. 1C) farklı olarak ekonomik seviyesi yüksek olan bir tebaanın yerleşim yeri olduğu anlaşılmaktadır (Şekil 3.31).

Şekil 3.31- “Resim 1C-1D” detay

Zemin kat 6 no.lu (ta'am- yemek odası) odanın tavan yüzeyinde yer alan dört tasvir natürmort temalıdır ve çeşitli meyvelerden oluşmaktadır. Meyve motifleri, C-S kıvrımların ve akant yapraklarının çevrelediği basık oval kartuşların içinde yer almaktadır (Şekil 3.32).

Şekil 3.32- 6 no.lu oda (yemek odası), resimlerin tavan yüzeyindeki konumu

R. 6A'da tek bir meyve türü kullanılmıştır. Kartuşun zemini açık mavidir. Zeminin üzerine şeftali yaprakları ve meyvesi yerleştirilmiştir. Kullanılan yapraklarla meyve türü birbiriyle uyumludur. Resimde dar açı tercih edilmiştir. Motiflerin boyutu ve hacim

algısı renk tonlarıyla belirginleştirmiştir. Motiflerde ayrıntıcı anlayış ön plandadır. R. 6B’de ise çeşitli türde meyveler kompozisyonun içeriğini oluşturmaktadır. Kartuşun zemini açık mavidir. Zeminin üzerine çeşitli türde yapraklar ve armut, ayva, erik, üzüm salkımı motifi dağınık bir kurguda işlenmiştir. Renk tonlamaları motiflerin alan yerleşimi ile uyumludur. Resimde dar açı kullanılmıştır. Motiflerin boyutunda, hacim algısında, renk tercihlerinde detaycı ve gerçekçi bir anlayış hâkimdir (Şekil 3.33).

Şekil 3.33- “Resim 6A- 6B” detay

R. 6C’ de biri (şeftali) dilimli üç çeşit meyve motifi, kompozisyonun içeriğini oluşturmaktadır. Kartuşun zemini açık mavi renktedir. Zeminin üzerine işlenen yaprak desenleri meyve türleriyle uyumludur. Yapraklar armut, şeftali ve incir motiflerinin zeminine ve çevresine bir düzen oluşturacak şekilde yerleştirilmiştir. Resimde dar açı tercih edilmiştir. Motiflerin boyutu, hacim algısı ve renk tonlamaları ayrıntılarıyla

verilmiştir. R. 6D’ de üç çeşit meyve, kompozisyonun içeriğini oluşturmaktadır. Kartuşun zemini 6 no.lu odanın tavanında yer alan diğer üç resimden farklı olarak açık gri renktedir. Yaprak desenleri, ayva, üzüm salkımı muz (biri soyulmuş halde) desenleri doğru perspektifle bir düzen oluşturacak şekilde yerleştirilmiştir. Resimde dar açı tercih edilmiştir. Motiflerin boyutunda, hacim algısında ve renk tonlamalarında ayrıntılar belirgin bir şekilde verilmiştir (Şekil 3.34).

Şekil 3.34- “Resim 6C- 6D” detay

Merdivenkovası alt yüzünde yer alan üç manzara resmi doğa ve mimari konuludur. Kompozisyonlar, akant yapraklarının çevrelediği C-S kıvrımlı geometrik kartuşların içinde yer almaktadır. Resimlerin desen kalitesi birbirinden farklılık göstermektedir. Mevcut renklerin veya desen kurgusunun ne derece aslına uygun olduğunu belirtmemiz güçtür (Şekil 3.35).

Şekil 3.35- Merdivenkovası alt yüzünde yer alan resimlerin konumu

M.A.Y.-R. a, geniş açıdır. Renk paletinde sarı, kahverengi, beyaz ve yeşil renk tonları yoğunluktadır. Işık ve gölgeleme alan derinliği ile uyumludur. Yakın planda resmedilen fevkani yapının konumlandığı peyzaj alanı, çevresine göre daha yüksek bir topografyada yer almaktadır. Bu izlenim fonda resmedilen ağaç boylarının kısa tutulmasından anlaşılmaktadır. Yakın planda resmedilen oval hatlara sahip fevkani yapının cephe tasarımı tüm detaylarıyla işlenmiştir. Yapı, konuttan ziyade faklı bir işleve sahip olduğunu düşündürmektedir. Yapının ön bahçesine işlenen beyaz renkteki desen ise yüksek ve oval kaideli bir heykeli çağrıştırmaktadır (Şekil 3.36).

M.A.Y.-R. b, kasırda yer alan tavan resimleri içinde desen kalitesi en düşük nitelikte olan örnektir. Dağ sıraları, ağaçlar, ahşap değirmen, köprü, dere yatağı ve tek katlı ev desenleri bir çocuğun elinden çıkmışçasına yüzeyseldir. Geniş açı tercihi alan derinliği ile uyuşmamaktadır. Renk paletinde sarı, kahverengi, beyaz, yeşil ve mavinin tonları kullanılmıştır. Kompozisyona hareketlilik ahşap değirmen ve akar vaziyette dere desenleriyle verilmeye çalışılmışsa da temaya bu hareketlilik yansımamıştır (Şekil 3.37).

M.A.Y. - R. a

Şekil 3.36- Merdivenkovaşı alt yüzü, “Resim a” detay

M.A.Y. - R. b

Şekil 3.37- Merdivenkovaşı alt yüzü, “Resim b” detay

M.A.Y.-R.c’de engebeli kırsal alan işlenmiştir. Kasırda yer alan resimler içinde desen kalitesi basit nitelikte olan örneklerden biridir. Dağ sıraları, ahşap destekli köprü, dere yatağı ve kulübe desenleri olgun resim kalitesinden uzaktır. Geniş açı tercih edilmiştir. Alan derinliği ve ışık kullanımı R. b’ye göre Batı resim anlayışına daha yakındır. Renk paletinde kahverengi, beyaz ve yeşilin tonları yoğunluktadır. Kompozisyonda hareketliliği, dar ve dik yataktı akar vaziyetteki dere simgelemektedir (Şekil 3.38). M.A.Y.-R.b ve M.A.Y.-R.c’nin mevcut renkleri, desen kaliteleri ve kompozisyon kurgusu yakın tarihteki onarımlar yüzünden değişime uğramış olduğu açıktır.

Şekil 3.38-Merdivenkovası alt yüzü, “Resim c” detay

Birinci kat 7 no.lu (büyük salon) salonun tavan yüzeyinde manzara temalı dört, natürmort temalı iki resim yer almaktadır. Manzara temalı iki resimde, doğayla iç içe siluet olarak insan ve hayvan figürleri işlenmiştir. Diğer iki manzara resmi ise doğa ve mimari konuludur. Natürmort temalı resimlerde farklı renk ve türden natüralist çiçek demetleri resmedilmiştir. Kompozisyonların içeriği birbirinden farklılık göstermektedir. Manzara temalı resimler akant yapraklarıyla çevrelenmiş klasik kartuşların içine, natüralist çiçek demetleri ise yuvarlak madalyonların içine işlenmiştir. Desenlerin kalitesi, kompozisyon zenginliği ve kurgusu Batı resim teknik anlayışında, olgun nitelikteki örneklerdir (Şekil 3.39).

Şekil 3.39- 7 no.lu salon (büyük salon), resimlerin tavan yüzeyindeki konumu

R. 7A, doğa ve mimari konulu tasvirler içinde yer almaktadır. Resmin perspektif kurgusu orantılı işlenmiştir. Alan derinliğinde geniş açı tercih edilmiştir. Renk paletinde yeşil, beyaz, gri ve mavi tonları ağırlıktadır. Gölge ve ışığın kullanımı renk tonlarıyla

uyumludur. Desen kalitesi ve tonlamalar olgun niteliktedir. Kompozisyonun içeriğinde gökyüzü, dağ sıraları, düşük debili akar vaziyette şelale, dar yataklı dere, sık yapraklı ağaçlar ve Neo-klasik üsluplu iki katlı kâgir bir yapı dikkat çeken hacimli desenlerdir. Kompozisyonda desenler gözü dolduran detaylarla verilmiştir. Kompozisyonda canlı, parlak ve hareketliliğin baskın olduğu bir doğa anlayışı yansıtılmıştır. Resmin anlatımında Romantizm akımının etkileri ön plandadır (Şekil 3.40).

Şekil 3.40- “Resim 7A” detay

R. 7B’de bir tahıl ürününün hasadı ve hasat işinin işleyişi belli başlı aşamalarla (biçme-balyalama-istif etme-taşıma) resmedilmiştir. Resimde siluet olarak insan ve hayvan figürleri tasvir edilmiştir. Resmin perspektif kurgusu orantılıdır. Alan derinliğinde geniş açı tercih edilmiştir. Gölge ve ışığın kullanımı renk tonlarıyla uyumludur. Renk paletinde kahverengi, yeşil, beyaz, gri, siyah ve mavi tonları kullanılmıştır. Desen kalitesi ve tonlamalar olgun niteliktedir. Kompozisyonun içeriğinde dağ sırası, geniş yapraklı ağaçlar, el arabası, öküzlerin çektiği kağrı, çadır ve balyalanmış tahıl ürünü hacimli desenlerdir. Kompozisyonda özellikle ağaçlar ve balyalanmış tahıl bitkisi detaylarıyla verilmiştir. Resmin anlatımındaki hareketliliği, bir işin yapılış aşamaları simgelemektedir (Şekil 3.41).

R. 7B

Şekil 3.41- “Resim 7B” detay

R. 7C, doğa ve mimari konulu tasvirler içinde yer almaktadır. Resmin perspektif kurgusu orantılıdır. Alan derinliğinde geniş açı tercih edilmiştir. Renk paletinde yeşil, beyaz, kahverengi, gri ve mavi renk tonları ağırlıktadır. Gölge ve ışığın kullanımı, desen kalitesi ve tonlamalar olgun niteliktedir. Kompozisyonun içeriğinde gökyüzü, dağ sıraları, kayadan fişkıran kaynak, bodur çalılar, cılız ağaçlar, ahşap kulübe ve oval hatlara sahip serbest olarak konumlanan bir çeşme anlatım kurgusunu oluşturan desenlerdir. Resmin anlatımında kırsal yaşamın etkileri ön plandadır (Şekil 3.42).

R. 7D’ de bir balıkçı teknesi ve teknenin üzerinde siluet olarak insan figürleri kompozisyonun anlatımını şekillendirmektedir. Sabaha karşı yapılan bir işin (deniz ürünleri çıkarma- tutma) anı yansıtılmıştır. Alan derinliğinde geniş açı tercih edilmiştir. Gölge ve ışığın kullanımı, desen kalitesi ve renk tonlamaları olgun niteliktedir. Renk paletinde beyaz, gri, siyah ve mavi tonları yoğunluktadır. Dar bir koy, koyu çevreleyen kayalıklar ve ağaçlar, ağaçların arasına konumlanan muhtemelen naylon malzemeyle kaplı balıkçı çadırları, deniz feneri, geniş açılı deniz ve denizin sularına yakın seviyede resmedilen ay kompozisyonun içeriğindeki desenlerdir. Kasırda yer alan manzara temaları içinde, deniz ve ay ışığı desenlerinin kullanıldığı tek örnektir. Resmin anlatımında Romantizm akımının üslup anlayışı ön plandadır (Şekil 3.43).

Şekil 3.42- “Resim 7C” detay

Şekil 3.43- “Resim 7D” detay

R. 7E ve R. 7F, bej rengi zemin üzerinde yer alan natüralist çiçek demetleri yuvarlak madalyonların içine resmedilmiştir. Madalyonların iç çevresi kıvrımlı hatlara sahiptir.

Kıvrımlı hatların dış boşlukları açık mavi renktedir. Yaprak desenleriyle çevrelenmiş natüralist çiçek motifleri, belli bir şablon dâhilinde madalyonların içinden taşar şekilde verilmiştir. Çiçek desenlerini çevreleyen yaprak türleri kompozisyonla uyumludur. Renk tonlamaları desenlerdeki detayları belirginleştirmiş, hacimli ve canlı bir görünüm kazandırmıştır. R. 7E’de pembe, sarı, kırmızı güller (*Rosa sp.*) ve açık mavi renkli unutmama çiçekleri (*Myosotis sylvatica*) demetin içeriğini oluşturan türlerdir. R. 7F’de ise pembe, sarı güller ve pembe benekli beyaz şakayıklar (*Paeonia sp.*) demetin içeriğinde yer alan çiçek türleridir (Şekil 3.44).

Şekil 3.44- “Resim 7E- 7F” detay

Birinci kat 8 no.lu odanın tavan yüzeyinde manzara ve natürmort temalı dörder resim yer almaktadır. Manzara temalı üç resim, doğa ve mimari konulu, bir resmi ise salt dağa konuludur. Natürmort temalı resimlerde, farklı renk ve türden natüralist çiçek demetleri resmedilmiştir. Her resmin desen içeriği birbirinden farklılık göstermektedir. Manzara temalı resimler akant yapraklarıyla çevrelenmiş klasik kartuşların ve dikdörtgen çerçevelerin içine, natüralist çiçek demetleri ise geometrik kartuşların içine işlenmiştir. Desenlerin kalitesi, kompozisyonların zenginliği ve kurgusu Batı resim anlayışında olgun nitelikteki örnekleri yansıtmaktadır (Şekil 3.45).

Şekil 3.45- 8 no.lu oda, resimlerin tavan yüzeyindeki konumu

R. 8A, doğa ve kırsal mimari konulu tasvirler içinde yer almaktadır. Resmin perspektif kurgusu orantılı olarak verilmiştir. Alan derinliğinde geniş açı tercih edilmiştir. Renk paletinde yeşil, beyaz, kahverengi, gri, sarı ve mavi renk tonları ağırlıktadır. Gölge ve

ışığın kullanımı, desen kalitesi ve tonlamalar olgun niteliktedir. Kompozisyonun içeriğinde gökyüzü, dağ sıraları, plato, dar yataklı ve yüksek debili akar vaziyette bir nehir, ağaçlar, kulübe ve fevkani bir yapı anlatım kurgusunu oluşturan desenlerdir. Desenlerde detaylar belirgindir. Resmin anlatımında kırsal yaşamın izlenimleri ön plandadır (Şekil 3.46).

Şekil 2.46- 8 no.lu oda, “Resim 8A” detay

R. 8B ve R. 8C, doğa ve kırsal mimari konulu tasvirler içinde yer almaktadır. Resimlerin perspektif kurgusu orantılı, alan derinliği ise geniş açıdır. R. 8B'nin renk paletinde beyaz, gri, kahverengi, sarı ve mavi tonları ağırlıktadır. R. 8C'nin renk paletinde siyah, gri, beyaz ve mavi tonları tercih edilmiştir. Her iki resimde gölge ve ışık kullanımı renk tonlarıyla uyumludur. Desen kaliteleri ve renk tonlarının kullanımı olgun niteliktedir.

R. 8B'nin kompozisyon içeriğinde gökyüzü, karlı yüksek dağ sıraları, geniş yataklı yüksek debili akar vaziyette nehir, balıkçı sandalları, tek katlı ahşap bir yapı dikkat çeken hacimli desenlerdir. R. 8C'de ise gökyüzü, yüksek dağ sıraları, dar ve derin yataklı akar vaziyette nehir, siluet halinde ormanlık alan ve tek katlı ahşap iki yapı kompozisyonda yer alan desenlerdir. Desenlerin birçoğu gözü dolduran detaylara sahiptir. R. 8B'nin anlatımında, su ürünleriyle geçimini sağlayan bir yaşam, R. 8C'nin anlatımında ise muhtemelen hayvancılık veya ormancılıkla geçimini sağlayan kırsal yaşamların izlenimleri aktarılmıştır (Şekil 3.47- 3.48).

R. 8B

Şekil 3.47- “Resim 8B” detay

R. 8C

Şekil 3.48- “Resim 8C” detay

R. 8D, salt doğa konulu tasvirler içinde yer almaktadır. Resmin perspektif kurgusu orantılıdır Alan derinliğinde geniş açı tercih edilmiştir. Renk paletinde yeşil, beyaz,

kahverengi, gri, sarı ve mavi renk tonları ağırlıktadır. Gölge ve ışığın kullanımı, desen kalitesi ve tonlamalar olgun niteliktedir. Kompozisyonun içeriğinde gökyüzü, yüksek bir topografya içinden akan dar yataklı dere, iğne yapraklı ağaçlar, kayalıklar anlatım kurgusunu oluşturan desenlerdir. Desenlerde detaylar belirgin olarak verilmiştir (Şekil 3.49).

Şekil 3.49- “Resim 8D” detay

R. 8E, R. 8F, R. 8G ve R. 8H’de işlenen kompozisyonlar natüralist çiçek demetlerinden oluşmaktadır. Çiçek demetleri, lila rengi zemin üzerinde ve geometrik kartuşların içinde yer almaktadır. Çiçek desenleri belli bir şablona uygun olarak doğru perspektifle yerleştirilmiştir. Yaprak türleri, resmedilen çiçek türleriyle uyumludur. Çiçek, yaprak ve dal desenlerindeki detaylar, renk tonlamalarıyla belirginleştirmiştir. Desenler hacimli, canlı ve gerçekçi bir anlayışla resmedilmiştir (Şekil 3.50- 3.51).

R. 8E’de tam açmış beyaz güller (*Rosa sp.*), tam ve yarım açmış kırmızı renkli kamelya çiçekleri (*Camellia japonica*) desen içeriğini oluşturmaktadır. R. 8F’nin demetinde tam ve yarım açmış kırmızı karanfiller (*Dianthus sp.*), tomurcuk karanfiller, kırmızı ve sarı benekli beyaz karanfiller içeriği oluşturan hacimli desenlerdir. R. 8G’de tam açmış sarı güller, tam ve yarım açmış pembe şakayık çiçekleri yer almaktadır. R. 8H’nin kompozisyon içeriği diğer üç resme göre daha çeşitlidir. Demetin merkezinde tam açmış pembe, kırmızı güller ve sarı renkte ağaç hatmi çiçeği (*Hibiscus syriacus*), demetin sağında tomurcuk olarak lale (*Tulipa sp.*) ve yasemin çiçekleri (*Jasminum officinale*) desen içeriğini şekillendirmektedir.

Şekil 3.50- “Resim 8E- 8F” detay

Şekil 3.51- “Resim 8G- 8H” detay

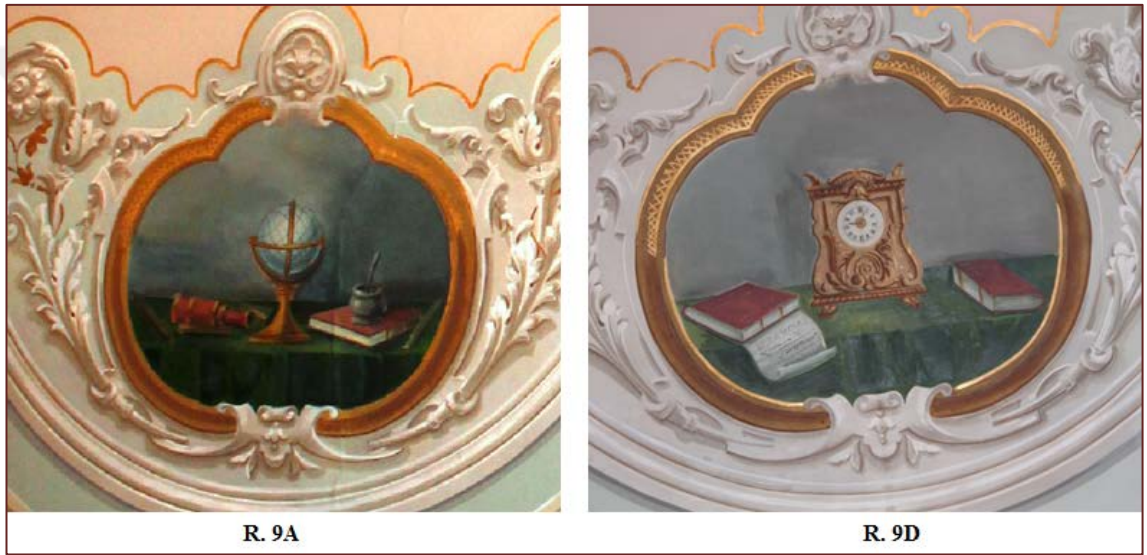
Birinci kat 9 no.lu odanın tavan yüzeyinde manzara temalı iki, natürmort temalı altı kompozisyon yer almaktadır. Manzara temalı iki resimden biri salt doğa, diğer resim ise doğa ve kırsal mimari konuludur. Natürmort temalı dört resimde farklı renk ve türden natüralist çiçek demetleri, iki resimde ise hobi ve güzel sanatlara özgü nesnelere kompozisyonların içeriğini oluşturmaktadır. Her kompozisyonun desen içeriği birbirinden farklılık göstermektedir. 9 no.lu odanın tavan yüzeyinde yer alan tüm tasvirler akant yapraklarıyla çevrelenmiş Rokoko kartuşlarının içine resmedilmiştir.

Desenlerin kalitesi, kompozisyonların zenginliği ve kurgusu Batı resim anlayışına yakın nitelikte örnekleri yansıtmaktadır (Şekil 3.52).

Şekil 3.52- 9 no.lu oda, resimlerin tavan yüzeyindeki konumu

R. 9A ve R. 9D’de tek mekânda iki farklı desen içeriği kullanılmıştır. Kompozisyonların kurgusu hobi ve güzel sanatlara özgü nesnelere olmaktadır. Nesnelere yeşil renkli masa örtüsü üzerinde yer almaktadır. Nesne desenleri hacimli ve gerçek oranlarda verilmiştir. Tasvirlerde dar açı kullanılmıştır. Masaüstü dünya küresi, dürbün, gönye, pergel, iletke, kopçalı not defteri, not defterinin üzerinde mürekkep kabı ve divit kalem R. 9A’nın desen içeriğini oluşturmaktadır. R. 9D’de işlenen desenler ise masaüstü saat, kopçalı iki not defteri ve üzerine not düşülmüş kıvrımlı bir parşömen kâğıdıdır. Desenlerde tüm detaylar farklı renk tonlamalarıyla belirginleştirilmiştir (Şekil 3.53).

Şekil 3.53- “Resim 9A- 9D” detay

R. 9B ve R. 9C’ de manzara temaları işlenmiştir. R. 9B’ de mimari harabe nehir kıyısında silüet olarak yansıtılmıştır. R. 9C’de küçük ahşap kulübe deseni yüzeyseldir. Resimler doğru perspektifli kurguya sahiptir. Alan derinliği geniş açıdır. R. 9B’nin renk paletinde beyaz, gri, sarı ve mavi tonları ağırlıktadır ve kış mevsiminin atmosferik göstergelerini yansıtmaktadır. R. 9C’nin renk paletinde gri, yeşil ve mavi tonları tercih edilmiştir. R. 9C’de doğa daha canlıdır. Her iki resimde gölge ve ışık kullanımı renk tonlarıyla uyumludur. Desen kaliteleri olgun nitelikteki resimleri örneklemektedir. R. 9B’nin kompozisyon içeriğinde gökyüzü, karlı dağ sıraları, geniş yataklı akar vaziyette nehir ve ağaçlar hacimli desenlerdir. R. 9C’de ise gökyüzü, dağ sıraları, geniş yataklı akar vaziyette nehir, sık yapraklı ağaçlar ve küçük ahşap kulübe kompozisyonda yer alan desenlerdir (Şekil 3.54).

Şekil 3.54- “Resim 9B-9C” detay

R. 9E, R. 9F, R. 9G ve R. 9H, natürmort temalıdır. Kompozisyonlarda dar açı tercih edilmiştir. Kompozisyonların desen içeriğini, farklı renk ve türden natüralist çiçek demetleri şekillendirmektedir. Çiçek demeti desenleri, belli bir şablona uygun olarak, lila rengi zemin üzerinde Rokoko kartuşların içine işlenmiştir. Kompozisyonlarda yer alan yaprak türleri, resmedilen çiçek türleriyle uyumludur. Çiçek ve yaprak desenlerindeki detaylar renk tonlamalarıyla belirginleştirmiştir. Yapraklar ve çiçek motifleri doğru perspektifle yerleştirilmiştir. Motifler canlı, hacimli ve gözü dolduran bir görünüme sahiptir. Her kompozisyonun desen içeriği benzer gibi görünse de birbirinden farklıdır. Her kompozisyonda iki veya üç çiçek türü kullanılmıştır (Şekil 3.55- 3.56).

R. 9E’de tam açmış sarı renkli ağaç hatmi çiçeği (*Hibiscus syriacus*), pembe renkli ortanca çiçeği (*Hydrangea sp.*) ve yasemin çiçekleri (*Jasminum officinale*) desen içeriğini oluşturmaktadır. R. 9F’nin demetinde, tam açmış ve tomurcuk halde kırmızı güller (*Rosa sp.*), beyaz sümbüller (*Hyacinthus sp.*) içeriği oluşturan hacimli desenlerdir. R. 9G’nin demet içeriğinde tam açmış sarı renkli ağaç hatmi çiçekleri (*Hibiscus syriacus*) ve tam açmış lila renkli laden çiçekleri (*Cistus sp.*) yer almaktadır. R. 8H’de işlenen çiçek türleri ise tam açmış ve tomurcuk halde beyaz renkte ağaç hatmi çiçeği (*Hibiscus syriacus*) ve tam açmış pembe güller (*Rosa sp.*) desen içeriğini şekillendirmektedir

Şekil 3.55- “Resim 9E- 9F” detay

Şekil 3.56- “Resim 9G- 9H” detay

Birinci kat 10 no.lu odanın tavan yüzeyinde natürmort temalı altı resim yer almaktadır. Meyve motifleri, doğadaki renk ve biçimlerine bağlı kalınarak klasik oval kartuşların içinde, doğayla iç içe resmedilmiştir. Her kartuşta birbirinden farklı meyve türleri ve küçük mutfak eşyaları kompozisyon kurgusunu oluşturmaktadır. Desenlerin işlenişi, renk tonlamaları, renkli bir düzlemde Batı resim teknikleri anlayışına yakın, olgun nitelikteki örnekleri yansıtmaktadır (Şekil 3.57).

Şekil 3.57- 10 no.lu oda, resimlerin tavan yüzeyindeki konumu

R. 10A ve R. 10B, bir peyzaj içinde geometrik kurguyla yerleştirilen çeşitli meyve motiflerinden oluşturmaktadır. Desenler doğadaki renk ve biçimlerine bağlı kalınarak resmedilmiştir. Yaprak desenleri ise, meyvelerin zeminine ve çevresine işlenmiştir.

Doğru perspektifle kurgulanan desenler niteliksel bir yoğunluk taşımaktadır. Işık ve gölge kullanımı renk tonlarıyla uyumludur. Kompozisyonlarda dar açılı bir anlatım ve fonda açık mavi renk tercih edilmiştir. Motiflerin boyutunda, hacim algısında ve renk tonlamalarında ayrıntıcı anlayış ön plandadır. R. 10A’da, kesilmiş karpuz, nar, armut, ayva ve şeftali motifleri uyumlu bir biçimde içeriği şekillendirmektedir. R. 10B’de dilimlenmiş kavun ve erikler desen içeriğini oluşturan meyve türleridir (Şekil 3.58).

Şekil 3.58- “Resim 10A- 10B” detay

R. 10C ve R. 10D’de bir peyzaj içine yerleştirilen çeşitli meyve motifleri, unlu mamüller (kurabiye) ve küçük mutfak eşyaları natürmortların içeriğini oluşturmaktadır. Yaprak desenleri ise, kompozisyon içeriğini oluşturan motiflerin zeminine ve çevresine işlenmiştir. Desenler hacimli verilmiştir. İnce ve mat renkler kullanılmıştır. Doğru perspektifle kurgulanan desenler niteliksel bir yoğunluk taşımaktadır. Işık ve gölge kullanımı renk tonlarıyla uyumludur.

R. 10C’de dar açılı, R. 10D’de ise geniş açılı bir anlatım tercih edilmiştir. Motiflerin boyutunda, hacim algısında ve renk tonlamalarında ayrıntılar belirgindir. R. 10C’de, kesilmiş ve bütün olarak limon desenleri, salkımlar halinde beyaz ve kırmızı üzüm desenleri, sarı elmalar, cam sürahi ve cam kadeh kompozisyona işlenen desenlerdir. R. 10D’de ise fonda ağaç gövdesi, yaprak dal ve bodur çalılar, yakın planda kırmızı üzüm salkımı, üst üste veya dağınık olarak unlu mamüller, porselen şerbetlik ve şekerlik, resmin içeriğini şekillendiren desenlerdir. (Şekil 3.59). R. 10E ve R. 10F’nin desen

nitelikleri, kompozisyon kurgusu, ışık ve gölgeleme, açı tercihi ve alan derinliği gibi resim anlatım özellikleri, R. 10A ve R. 10B'nin anlatım özellikleriyle aynıdır. Desen içeriği olarak geniş yapraklı bodur çalılıarın içinde, R. 10E'de işlenen motifler sarı elmalar, armutlar ve tropik bir meyve olan Hindistan cevizidir. R. 10F'de ise kırmızı ve beyaz üzüm salkımları, yeşil armutlar, siyah incirler uyumlu bir şekilde bir araya getirilmiştir (Şekil 3.60).

Şekil 3.59- “Resim 10C- 10D” detay

Şekil 3.60- “Resim 10E- 10F” detay

2.2.3.1.2.2. Boyalı Nakış, Altınvarak, Stuko, Kartonpiyer

Kasrın zemin kat 1 no.lusalonun tavanında ve tavan eteğinde üsluplaştırılmış çiçek, yaprak, dal motifleri, hacimli akant yaprakları, C-S kıvrımlar, dış sıraları, kafesler, oval kartuşlar, rumili bezemeler, cihâr berk motifleri ve geometrik formlu çeşitli şekiller nakışlarla ve kartonpiyer tekniğiyle süslenmiştir. Tavanı dar ve geniş bordürler halinde kartonpiyer teknikli süslemeler çevrelemektedir. Dar bordürlerde dış sıraları, zencirek motifleri, rumili bezemeler, geniş bordürlerde ise Barok bezeme unsurları yüzeyi şekillendirmektedir. Süslemelerde ve bezemelerde üç boyut algısı yeşil, beyaz ve kahverengi renk tonlarıyla verilmiştir (Şekil 3.61).

Şekil 3.61- 1 no.lu salon, tavan- tavan eteği süslemeleri

Tavan yüzeyindeki geometrik formlu şekillerin içinde C-S kıvrımlı ve üç boyutlu çiçek, yaprak, dal motifleri yer almaktadır. Geometrik şekillerin içini benzer formda Barok bezemeler doldurmaktadır. Tavan göbeğine, oval kartuşların çevresine dar şeritli geometrik bezemeler ve cihâr berk motifleri belli bir şablona uygun olarak

yerleştirilmiştir. Süslemelerde kahverengi, gri ve beyaz renk tonları baskındır (Şekil 3.62).

Şekil 3.62- 1 no.lu salon, tavan süslemeleri

Merdivenkovası alt yüzünde ve geometrik kartuşların çevresinde C-S kıvrımlı dallar ve akant yaprakları yoğunluktadır. Kirişlerin alt yüzünde ve kemerlerin iç yüzünde geleneksel bezeme kalıplarından penç motifleri, saz yaprakları ve rumili motifler birlikte işlenmiştir. Süslemeler ve bezemeler yüzeylere orantılı bir şekilde yerleştirilmiştir. Alan derinliği belli bir şablona uygun olarak düzenlenmiştir. Gölgelemede kahverengi, gri ve yeşil renkler, ışık kullanımında ise beyaz renk tonu baskındır (Şekil 3.63- 3.64).

Şekil 3.63- 1 no.lu salon, süslemelerden detay

Şekil 3.64- 1 no.lu salon, süslemelerden detay

Kirişlerle sütun başlıkları arasında kalan bölümlerin ön ve arka yüzlerinde ise çökertme olarak stuko teknikle yapılmış rumi motifleri yer almaktadır. Motiflerin tümü aynı formdadır ve üzerleri yeşilin tonlarıyla boyanmıştır (Şekil 3.65).

Şekil 3.65- 1 no'lu salon, rumi motiflerinden detay

2 no.luodanın tavan ve tavan eteği bezemelerinde Rokoko ve Barok üsluplu formlar ağırlıktadır. Tavan ve tavan eteğindeki süslemelerde nakışlar kartonpiyer teknikle iç içe kullanılmıştır. Tavanı dört sıra bordür dolanmaktadır. Dıştan içe doğru; birinci bordürde rumili bezemler, ikinci bordürde örgü motifi, üçüncü bordürde Rokoko bezemeler ve

dördüncü bordürde hacimli akant yaprakları yer almaktadır. Tavan yüzeyine işlenen çeşitli geometrik şekiller birbiriyle giriftir. Tavana işlenen şeritli çerçeveler, şeritli daireler, merkezde yer alan göbek ve boşluklar Ampir üslûbun alıntılarıdır. Geometrik şekillerin içi Rokoko üslubunda işlenmiştir. Odanın tavan yüzeyi gri renktedir. Tavan yüzeyindeki süslemeler ise kahverengi ve beyaz renk tonları tercih edilmiştir. Tavan yüzeyine işlenen renk tonları üç boyut algısını belirginleştirmektedir (Şekil 3.66).

Şekil 3.66- 2 no.lu oda, tavan ve tavan eteği süslemeleri

3-4 no.lu bölünmüş odanın tavan süslemeleri benzerdir. Tavan eteğinde dar bordür şeritleri tavanı çevrelemektedir. Dıştan içe doğru bordür yüzeylerinde rumi, burğu ve örgü motifleri işlenmiştir. 3 no.lu odanın batı tavan eteğinde ve 4 no.lu odanın doğu tavan eteğinde örgü motifleri bulunmamaktadır. Bu durum odanın bölünmüş olduğunu kanıtlayan göstergelerden biridir. Tavan yüzeyinde sekiz köşeli geometrik şekiller yer almaktadır. Şekillerin içi açık yeşil zemin üzerine beyaz, kırmızı, sarı ve pembe renkli şakayık çiçekleri, mavi renkli unutmama çiçeği ve beyaz renkli kır çiçeği demetler halinde işlenmiştir. Renk tonları ve motiflerin formları zarar görmüştür. Geometrik şekillerin çevresinde ve tavan göbeğinde ise Rokoko üsluplu süslemeler tavanı hareketlendiren diğer unsurlardır. Çiçek ve yaprak motifleri dışında nakışlarda beyaz, kahverengi ve gri renk tonları kullanılmıştır. 3-4 no.lu oda, yapıdaki diğer odalara göre

fiziksel müdahalelere daha fazla maruz kalmıştır. Bu yüzden odaların özgün dekorunu yansıtmayı yansıtmadığını belirtmemiz güçtür (Şekil 3.67).

Şekil 3.67- 3 ve 4 no.lu oda, tavan süslemeleri

5 no.lu odanın tavan merkezinde yer alan şeritli çerçeve, göbek ve boşluklar Ampir üslubunun göstergesidir. Göbekte, ana çerçeveyi dolanan şeritli geometrik şekillerin içinde ve çevresinde Ampir, Barok ve Rokoko üslubunun formları tavanı şekillendirmektedir. Tavan eteğini dar-geniş-dar bordürler çevrelemektedir. Dar bordürlerin yüzeyinde üsluplaştırılmış dal ve yaprak desenleri, geniş bordür yüzeyinde ise dışa taşkın bir şekilde geniş aralıklarla akant yaprakları yer almaktadır. Nakışlarda gri, kahverengi, beyaz ve açık yeşil renkleri tercih edilmiştir (Şekil 3.68).

Şekil 3.68- 5 no.lu oda, tavan ve tavan eteği süslemeleri

Zemin katta yer alan diğer odalarda olduğu gibi 6 no.lu odanın tavan yüzeyinde yer alan ana çerçevenin içinde ve ana çerçeveyi çevreleyen çeşitli geometrik şekillerin içinde Barok, Rokoko ve Ampir bezeme formları bulunmaktadır. Tavan eteği yine dar geniş dar bordür şeklinde düzenlenmiştir. Dar bordürler kıvrımlı dal ve yaprak motifleriyle, geniş bordür ise geniş aralıklı akant yapraklarıyla işlenmiştir. Süslemelerdeki üç boyut algısı açık mavi, beyaz, gri ve kahverengi renk tonlarıyla oluşturulmuştur (Şekil 3.69).

Kasrın en özgün süslemeleri birinci kat 7 no.lu (büyük salon) salonun tavan ve tavan eteğinde karşımıza çıkmaktadır. Süslemelerde boyalı nakışlar, kartonpiyer, altınvarak ve stuko teknikleri yoğun olarak kullanılmıştır. Tavan üç ana çerçeveye bölünmüştür. Ana çerçevelerde Barok, Rokoko Ampir üslupları ve klasik Osmanlı bezeme kalıpları yer almaktadır. Ana çerçevelerin yüzeyine siyah renk tonunda cihâr berk motifleri ve kahverengi renk tonunda tekil çiçek desenleri altınvarak bezemeli balık pullu motiflerinin arasına boşluk kalmayacak şekilde işlenmiştir. Bezeme kompozisyonlarının etrafını ise ince şeritli altınvarak işlemeler dolanmaktadır. Tavanda yer alan her çerçevelerde klasik Osmanlı bezeme kalıpları da iç içe verilmiştir. Her çerçeve şeritli veya dar bordürlüdür. Şeritlerin yüzeyini altınvarak bezemeler, dar bordürlerin yüzeyi ise örgü, burgu ve rumi desenleri doldurmaktadır (Şekil 3.70).

Şekil 3.69- 6 no.lu oda, tavan ve tavan eteği süslemeleri

Şekil 3.70- 7 no.lu salon, tavan süslemeleri

Ana çerçevelerin iç çevresine ve tavanı dolanan geniş şeritlerin yüzeyine sarmaşık olarak natüralist tarzda ve farklı türde çiçek desenleri yerleştirilmiştir. Sarmaşık olarak işlenen çiçekler, altın varaklı dar şeritlere dolandırılmıştır. Çerçevelerde ve şeritlerde yer alan natüralist çiçek, sap ve yapraklar belli bir şablona bağlı kalmadan işlenmiştir.

Her kompozisyonda farklı çiçek türleri yer almaktadır. Genel anlamda bahara özgü çiçek türleri tercih edilmiştir. Bu çiçek türleri arasında en çok sarı, kırmızı, beyaz, pembe renkli güller (*Rosa sp.*) ve şakayıklar (*Paeonia sp.*), beyaz, mavi, sarı renkli çayır papatyası (*Bellis perennis*), pembe, sarı, beyaz renkli yıldız çiçeği (*Dahlia sp.*) tercih edilmiştir. Daha az kullanılanlar arasında ise mavi renkli unutmabeni çiçeği (*Myosotis sylvatica*), mor sümbüller (*Hyacinthus sp.*), mor, mavi ve kırmızı renkli sabah sefası (*Ipomoea sp.*), mavi, sarı ve kırmızı saraypatı (*Aster sp.*), beyaz ve kırmızı renkli laden (*Cistus sp.*), kırmızı renkli gün güzeli çiçeği (*Hemerocallis sp.*) karşımıza çıkmaktadır. Çiçek desenlerine işlenen renk tonları genel olarak doğal renk tonlarını yansıtmaktadır (Şekil 3.71- 3.73).

Salonun tavan eteği süslemeleri dört dar ve iki geniş bordürden oluşmaktadır. Duvar hizasından tavana doğru ilk bordürde geometrik bezemeler, ikinci bordürde altınvarak bezeli örgü motifleri, üçüncü bordürde nakışlar ve altınvarak bezemeli akant yaprakları, dördüncü bordürde altın varak bezemeli stilize bitkisel motifler, beşinci bordürde rumi motifleri ve son bordürde kalemişi nakışlarla yapılmış bulut motifleri yer almaktadır (Şekil 3.74).

Şekil 3.71- 7 no.lu salon, tavan şeritlerdeki çiçek motiflerinden detay

Şekil 3.72- 7 no.lu salon, geometrik çerçevelerdeki çiçek motiflerinden detay

Şekil 3.73- 7 no.lu salon, geometrik çerçevelerdeki çiçek motiflerinden detay

Şekil 3.74- 7 no.lu salon, tavan eteği süslemeleri

Salonun merkezindeki göbekte Barok bezeme unsurlarının arasına stuko teknikle yapılmış yalancı mermer görünümünde süslemeler yerleştirilmiştir. Çökertme olarak işlenen süslemelerin yüzeyi kırmızı, siyah ve mavi renk tonlarına boyanmıştır. (Şekil 3.75). Tavan ve tavan eteği yüzeyinde yer alan süslemelerde üç boyut algısı belirginleştirmiştir. Altınvarak bezemelerle kartonpiyer teknikli çerçevelerin şeritleri renk tonu olarak uyumludur. Motiflerde siyah, gri, kahverengi, beyaz, mavi, yeşil, pembe, sarı, mor ve kırmızı renk tonları yoğun olarak kullanılmıştır.

Şekil 3.75- 7 no.lu salon, tavan göbeğindeki stuko teknikli süslemeler

8 no.lu odanın tavan yüzeyine geniş şeritli, oval kıvrımlı ana çerçeve ve ana çerçevenin çevresini dolanan çeşitli formda şeritli geometrik çerçeveler yerleştirilmiştir. Geometrik çerçevelerin içinde ve klasik kartuşları çevreleyen Barok ve Rokoko üslup formları bulunmaktadır. Tavan eteği bezemeleri ise art arda iki dar iki geniş bordürden oluşmaktadır. Geniş bordürlerin arasına altınvarak teknikli dar bir şerit çekilmiştir. Tavandan duvar hizasına doğru ilk bordürde stilize bitkisel motifler, ikinci bordürde altınvarak teknikli örgü motifleri, üçüncü bordürde yaprak ve dal motifleri, son bordürde ise rumi motifleri yer almaktadır (Şekil 3.76).

Şekil 3.76- 8 no.lu oda, tavan ve tavan eteği süslemeleri

Ana çerçevenin göbeğinde kalemişi, altınvarak ve kartonpiyer teknikli Barok bezeme unsuru göze çarpmaktadır. Çerçevenin iç çevresine, birbiriyle bağlantılı natüralist çiçek motifleri işlenmiştir. Dört köşesine ise sehpa örtü desenleri, sehpa desenleri ve sehpaların üzerine porselen vazolar resmedilmiştir. Sehpalar, sehpa örtüleri ve vazoların alan derinliği açık ve koyu renk tonu kullanımıyla belirginleştirmiştir. Vazolardan taşan natüralist çiçek demetleri ana çerçeveyi şekillendiren diğer süsleme unsurlarıdır. Süslemelerde zemin beyaz, açık yeşil ve açık pembe renk tonlarıyla verilmiştir. Koyu tonlamada ise gri ve kahverengi renkler yoğunluktadır (Şekil 3.77- 3.78).

Şekil 3.77- 8 no.lu oda, tavan göbeği

Şekil 3.78- 8 no.lu oda, ana çerçevede yer alan natüralist çiçekler

Natüralist çiçek türleri arasında en çok sarı, kırmızı, beyaz, pembe renkli güller (*Rosa* sp.) ve şakayıklar (*Paeonia* sp.), beyaz, mavi ve sarı renkli çayır papatyası (*Bellis perennis*) tercih edilmiştir. Buketlerin ve vazoların içinde beyaz renkte ağaç hatmi çiçeği (*Hibiscus syriacus*), pembe renkli ortanca (*Hydrangea* sp.), mavi renkli unutma beni (*Myosotis sylvatica*), mor ve kırmızı renkli sabah sefası (*Ipomoea* sp.), kırmızı ve beyaz renkli laden (*Cistus* sp.), kırmızı renkli gün güzeli (*Hemerocallis* sp.) nadir de olsa kullanım bulmuştur. Uygulanan her kompozisyon birbirinden farklı içerikle

tasarlanmıştır. İşlenen çiçek türlerinin çeşitliliği, (7 no.lu) büyük salonun süsleme repertuarına benzemektedir (Şekil 3.79).

Şekil 3.79- 8 no.lu oda, çiçek betimlemelerinden detay

9 no.lu odanın tavanındaki ana çerçeve geniş şeritli ve oval hatlara sahiptir. Ana çerçevenin göbeğinde, oval köşelerinde Rokoko ve Barok üslup alıntıları belirgindir. Ana çerçeveyi birbiriyle aynı formlara sahip şeritli geometrik şekiller çevrelemektedir. Geometrik şekillerin yüzeyinde madalyon kartuşlar ve kartuşlara dolanan Rokoko ve Barok bezeme unsurları tavanı hareketlendirmektedir. Tavan yüzeyini hareketlendiren geometrik şekillerin ve madalyon kartuşların çevresine dar şeritli altınvarak bezemeler işlenmiştir. Tavan eteğindeki kartonpiyerler iki dar üç geniş bordürden oluşmaktadır. Dar bordürlerde altınvarak bezemeli örgü motifleri yer almaktadır. Geniş bordürlerin yüzeyini ise stilize bitkisel bezemeler doldurmaktadır. Tavan ve tavan eteği bezemelerinde zemin beyaz, açık yeşil, açık mavi ve açık pembe renk tonlarıyla verilmiştir. Gölge kullanımında ise gri ve kahverengi renkler yoğunluktadır (Şekil 3.80).

Şekil 3.80- 9 no.lu oda, tavan süslemeleri

10 no.lu odanın tavan yüzeyindeki merkez çerçevede Barok, Rokoko ve Ampir üslubun formları yer almaktadır. Ayrıca merkez çerçevede nakışlar ve kartonpiyer teknikli mimari plastik süsleme üzerinde geniş ağızlı, altınvarak bezemeli vazolar yer almaktadır. Vazoların içine taşar şekilde natüralist çiçekler ve bahar dalları yerleştirilmiştir. Her iki kompozisyon içerik olarak birbirinden farklıdır. Tam açmış sarı, pembe ve kırmızı renkli güller (*Rosa sp.*), beyaz, kırmızı ve pembe renkli şakayıklar (*Paeonia sp.*), mor ve beyaz renkli ladenler (*Cistus sp.*), beyaz çayır papatyaları (*Bellis perennis*), açık mavi renkli unutma beni çiçekleri (*Myosotis sylvatica*) kompozisyonların içeriğini şekillendiren çiçek türleridir. Çiçek türleri, gerçek oranlarına ve renk tonlarına uygun resmedilmiştir (Şekil 3.81).

Merkez çerçevenin çevresini ise şeritli geometrik şekiller ve oval kartuşlar doldurmaktadır. Süsleme ve bezeme kompozisyonlarının etrafından dar ve geniş şeritli altınvarak bezemeler dolanmaktadır. Tavan eteğinde yer alan kartonpiyerlerin yüzeyini altınvarak bezemeli örgü motifleri, altınvarak bezemeli stilize bitkisel motifler ve bulut motifleri şekillendirmektedir (Şekil 3.82).

Şekil 3.81- 10 no.lu oda, tavan süslemelerinden detay

Şekil 3.82- 10 no.lu oda, tavan ve tavan eteği süslemeleri

11 no.lu odanın tavan eteğindeki kartonpiyerler dört bordür şeklinde düzenlenmiştir. Duvar hizasından içe doğru ilk bordürde rumi motifleri, ikinci bordürde altınvarak bezemeli örgü motifleri, üçüncü bordürde girift geometrik şekillerin arasında yonca çiçeği motifleri ve son bordürde stilize bitkisel motifler tavan eteğini hareketlendiren süslemelerdir. Tavani dar şeritli altınvarak bezemeler çevrelemektedir. Tavanın iç yüzeyini, açık yeşil zemin üzerine sarı renkli cihâr berk motifleri doldurmaktadır. Tavan

göbeği çevresine Rokoko formu süslemeler, dört köşesine ise porselen vazoların içinden taşar vaziyette çeşitli türde çiçek motifleri yerleştirilmiştir. Vazolar, C-S kıvrımlı sehpa ve sehpa örtüleri üzerinde yer almaktadır. Süsleme kompozisyonlarının içeriğini tam açmış olarak sarı, beyaz, pembe ve kırmızı renkli sarmaşık güller (*Rosa sp*), yasemin çiçeği (*Jasminum officinale*) ve mavi renkli unutmama çiçeği (*Myosotis sylvatica*) şekillendiren çiçek türleridir (Şekil 3.83).

Şekil 3.83- 11 no.lu oda, tavan süslemelerinden detay

2.2.3.1.3. Malzeme ve Teknik

Topografyanın eğiminden dolayı yarı fevkâni olarak tasarlanan yapıda genel olarak taş, tuğla, ahşap ve demir malzeme kullanılmıştır. Malzemelerin temini ile ilgili herhangi bir arşiv kaydına rastlanılmamıştır. Ancak kasrın onarım belgelerinde, duvar ve tavan

sıvaları için İngiliz çimentosu, horasan harcı, kaynamış bezir yağı, dolgu ve iskeletlerde ise Bartın kerestesinin kullanıldığı belirtilmektedir.²⁷³

Kasrın bodrum ve zemin kat taşıyıcı duvarlarında yığma tekniğine uygun olarak kesme taş ve tuğla malzeme birlikte kullanılmıştır. Kasrın birinci kat ve çatı katı taşıyıcılarında ve iskeletlerinde ahşap malzeme tercih edilmiştir. Bu tercih yapıya yarı kârgir özelliği kazandırmıştır. Kasrın cephesi zemin kattan itibaren ahşapla kaplanmıştır. Yapının tavanları, pencere çerçeveleri, panjurları, iç mekândaki oda kapıları ve merdivenleri ahşap malzemelidir (Şekil 3.94). Kasrın oda kapıları kasalıdır ve maun ağacından yapıldığı bilinmektedir. Kapıların orijinalde kahverengi olduğu arşiv fotoğraflarından da anlaşılmaktadır.

Şekil 3.94- Birinci kat büyük salon (1981 yılı onarımlardan) (TBMM MSFA)

Ana giriş kapısı önündeki pilastırlar ve sütunlar, zemin kat salonunda yer alan sütunlar ve plastırlar kırmızı renkli, damarlı somaki mermer (porfir taşı) malzemelidir. Pencereilerin lento ve sövelerinde, balkon korkuluklarında, kasrın köşe silmelerinde, kat aralarında taş malzemenin kullanıldığı görülmektedir. Kasır içerisinde altı adet şömine bulunmaktadır. Bu şömineler çeşitli renkte mermer malzeme ile yapılmış olduğu

²⁷³ Arslangazi, (2000), 127- 129, 132- 134, 146.

anlaşılmaktadır. Şöminelerin temin yerleri konusunda herhangi bir arşiv belgesine rastlanılmamıştır. Yapının arka bahçeye açılan bodrum kat kapısı orijinal tasarımındadır ve dökme demir malzeme kullanılmıştır. Kasrın çatısı günümüzde kiremitle örtülüdür. Ancak arşiv fotoğraflarında çatı örtüsünün oluklu saç ile kaplandığı görülmektedir. Yapı hem prevantoryum olarak kullanıldığı yıllarda hem de 1981 yılında geniş çapta yapılan onarımlar sırasında fiziksel olarak bazı değişimlerden geçirmiştir. Bu yüzden yapının işlev değişikliği sırasında kullanılmış olan malzemelerin de değişmiş olabileceğini göz önünde bulundurmamız gerekir.

2.2.3.1.4. Onarımlar ve Değişimler

2.2.3.1.4.1. Osmanlı Dönemi

Maslak Kasırlarında 1876- 1877 yılları arasında iç dekorasyon faaliyetleri ve mobilya döşemeleri dışında 1884, 1886, 1887, 1888, 1891, 1892, 1894, 1895, 1906, 1907 yıllarında yapı grubunun bakım ve onarım çalışmaları yapılmıştır. Bazı belgelerde yapı grubunun onarımlarından genel olarak bahsedilmiştir. Bazı belgelerde ise onarımı ve bakımı yapılan yapıların isimleri direk olarak belirtilmiştir.

1884 yılına ait keşif defterinde, kasrın birinci kat büyük salonunun (7 no.lu salon) oda kapıları ve pencereleri yağlı boya ile boyanması, güney cephede yer alan büyük oda (10 no.lu oda) ile yanındaki odanın (11 no.lu oda) duvar sıvalarının yenilenmesi istenmektedir. Belgenin içeriğinde büyük salonun ve odaların tavanlarında yer alan yaldızlı kalemîşi süslemelerinin onarılması ve duvar kâğıtlarının yenilenmesi gerektiği belirtilmiştir. Kalemîşi süslemelerinden sorumlu kişi olarak Kalemkâr Vasil Efendi ismi belgede yer almaktadır. Ayrıca belgede şöminelerin duman tahliyesi için çatıya iki adet baca yerleştirildiği ve üzerlerine fırıldak yapıldığı aktarılmıştır.²⁷⁴ Kasr-ı Hümâyûn'da

²⁷⁴ Toğral, (2011), 134- 135.

mevcut altı adet şömineden de bahsedilmektedir. Bahsi geçen şömineler günümüzde de mevcut konumlarında yer almaktadır.

Yapı grubunun genel bakımı için 1886-1887 yılında hazırlanan keşif defterinde, Kasr-ı Hümâyûn'un çatısında şiddetli rüzgâr yüzünden kırılan baca kiremitlerinin yenilendiği ve iç yüzeylerinin boyandığı belirtilmektedir. Belgede, kasrın iç mekânında zarar gören duvar sıvalarının horasan harcıyla kaplandığı, alçı sıvalarının yenilendiği, bazı mekânların ahşap döşemeleri ve kaplamaları çürümüş olduğundan değiştirildiği ve ahşap kaplamaların yağlı boya ile boyandığı yazmaktadır. Yağmur ve fırtına yüzünden kırılan pencere camları değiştirilmiş, kararlı ve lekelenen kalemîşi süslemelerin onarıldığı kaydedilmiştir.²⁷⁵ Ayrıca 1888 yılına ait arşiv belgesinden, yapı grubunun bakım ve onarım sorumluluğunu Askeriye İnşaat Dairesi Reisi Ferik Abid Paşa'nın üstlendiği aktarılmıştır.²⁷⁶ 1889 yılında ise yağmur sularından zarar gören odaların sıvaları İngiliz çimentosuyla yeniden sıvandığı, nemden yıpranmış kalemîşi süslemelerin bakımının yapıldığı belirtilmiştir.²⁷⁷

1905 yılına ait belgede, Kasr-ı Hümâyûn'un fırtınadan zarar gören saçaklarının bir an önce değiştirilmesi belirtilmektedir. Bu belgede sorumluluğun Ebniye-i Seniye İdaresinde görevli Mimar Kemalettin Bey'e ve Nerses Kalfa'ya havale edildiği aktarılmaktadır.²⁷⁸

2.2.3.1.4.2. Cumhuriyet Dönemi

Maslak Kasırları, prevantoryum olarak hizmete açılmadan önce (1937-38) yapıların elektrik tesisatı yenilenmiş ve tamirat işlerinin büyük bir kısmı Başhekim Azmi Erduru sorumluluğunda tamamlanmıştır. Prevantoryum 2 Temmuz 1938 tarihinde hizmete açılmıştır. 1939 yılında 6875 lira ile günümüzde de kullanılmakta olan kalorifer tesisatı, Kasr-ı Hümâyûn bodrum katında yer alan kalorifer baca bağlantısı Başhekim Hamdi

²⁷⁵ Arslangazi, (2000), 127- 131.

²⁷⁶ Karakaşlı, Eren, İlter, (1994), 48.

²⁷⁷ Arslangazi (2000), 132- 134.

²⁷⁸ Karakaşlı, Eren, İlter, (1994), 48; Arslangazi, (2000), 59.

Akoğuz'un görev aldığı dönemde yapılmıştır. Kasr-ı Hümâyûn'un kuzey cephesinde yükselen baca, çatıda parmaklıklı demir bir tepelikle sonbulmaktadır ve günümüzde de mevcuttur. Yapı grubundaki birçok tamirat işlerinin devlet ödeneği olmaksızın yapıldığı Başhekim Hamdi Akoğuz tarafından belirtilmiştir Ayrıca bu yıllarda kadın hemşire ve hastabakıcıları Kasr-ı Hümâyûn'un çatı katı odalarında barındığı ifade edilmiştir.²⁷⁹

Başhekim Hamdi Akoğuz yaklaşık iki yıl süreyle görev yaptığı prevantoryumu şu şekilde anlatmaktadır:

“Hali hazır köşkler ve binalar bir şehzade ve ailesinin ihtiyaçlarına göre hazırlanmış zariflikte, 70 sene evvelki medeni ihtiyaçlara göre düzenlemiş. Kanalizasyon yok, lağım çukurları kullanılmaz halde. Teşkilat yapısı hastaların ihtiyaçlarını güç karşılayabiliyor. İskân sıkıntısı ile birlikte depo sıkıntısı ve çalışma odası sıkıntısı da mevcuttur.²⁸⁰, ...”

Hamdi Akoğuz Bey prevantoryumunda tedavi gören hasta sayısının her geçen gün arttığı ve bu dönemde kırk kişiye ulaştığını da belirtmektedir. 1943 yılı başlarında kalorifer bacasından çıkan yangın Kasr-ı Hümâyûn çatı örtüsünü tutuşturmuştur. Yangın sonrası olası yangın durumunda çatıya ulaşmak ve çatı katında barınan personelin tahliyesi için binanın dış cephesine demir bir merdiven yaptırılmıştır. Ayrıca yangın sonrasında su ihtiyacını karşılamak için gerekli önlemler alınmıştır. 1952 yılı başlarında görev yapan Başhekim Hayati Memişoğlu tarafından yazılmış kayıtlardan, yapının iç tasarımında bazı değişikliklere gidildiği anlaşılmaktadır. Hayati Memişoğlu, Kasr-ı Hümâyûn'daki değişikliği şu şekilde ifade etmiştir:

“1952 senesine kadar hastanede laboratuvar yoktu. Hastalara basit kreşe ve kan muayeneleri bile yapılamıyordu. Avrupa'dan ikmali tahsilden yeni gelen tüberküloz uzmanı Fahir Sanel'in himmet ve gayreti ile salonun bir kenarında küçük bir kısım düzenlenerek bütün ihtiyaçlarımıza cevap veren bir laboratuvar açıldı²⁸¹ ...”

Bu ifadeden de anlaşıldığı üzere zemin katta yer alan Şehzade Abdülhamid'in yatak odası (3 ve 4 no.lu veya bölünmüş oda) 1952 yılında değişime uğramıştır. 1953-1955 yılları arasında görev yapan Başhekim Şahabettin Atasagun döneminde özellikle Kasr-ı

²⁷⁹ Özbay, (1981), 138; Toğral, (2012), 99.

²⁸⁰ Toğral, (2012), 99.

²⁸¹ Toğral, (2012), 109- 101.

Hümâyûn bodrum katı işlevsel olarak değişmiştir. Yapı grubu hastane işlevi olarak hizmet vermeye başladığından beri Mabeyn-i Hümâyûn büyük salonu yemekhane olarak kullanılmıştır. Ancak bu dönemde yemekhane, Kasr-ı Hümayun'un bodrum katına taşınmıştır. Başhekim bu değişikliğin nedenini şu şekilde ifade etmektedir:

“Hastalar yemekhaneye geçmek için yağmura, soğuğa, kara maruz kalarak 30-40 metre ilerideki idare pavyonunda kaput sırtta yemek yiyorlardı. Hastalarda görülen plörezi (akciğer zarında sıvı birikmesi) iltihaplarının bu yüzden olduğuna kanaat getirdim. Esas binanın (Kas-ı Hümâyûn) altındaki mezbeleliği (pis, kirli, çöplük gibi yer) yemekhane haline konmasını istedim. 14 bin lira keşif konulan ve tahsisatsızlıktan (ödenek çıkmaması) yapılamayan yemekhaneyi arkadaşlarımla yardımıyla orduyu rahatsız etmeden yaptım. Tabakları, çatalları, kaşık ve bıçakları yeniledim. Yıkık dökük olan yeri personel yemekhanesi yaptım. Tabldot ihdas ettim. Aplik, flöresan lamba, avize, radyo ve Amerikan barıyla düzenledim. Yağlıboya yapıldı. Personel için ayrı yemek takımı aldım. Er yemekhanesi yoktu. Yazın dışarıda, kışın yatakhane de yiyorlardı. Köhne depo olan yeri yemekhane yaptım. Ayna, masa ve örtülerle süsledim²⁸²...”

Mezbelelik veya köhne depo olarak adlandırılan yer Kasr-ı Hümâyûn'un bodrum katıdır. Tamamen onarımdan geçen bodrum katı yağlı boya ile boyanmıştır. Ayrıca bodrum katta berber salonu yeri yapılmış, pencerelerde bulunan demir parmaklıklar yenilenmiştir. Bodrum katla birlikte çatı katı da bu dönemde tekrar onarıldığı başhekim tarafından ifade edilmektedir.

1953- 1955 yıllarında görev yapan Başhekim Şahabettin Atasağun Kasr-ı Hümâyûn'da yapılan onarım ve değişimleri şu şekilde kaydetmiştir:

“Hasta sarayına (Kasr-ı Hümâyûn) berber ve laboratuvar yeri yapıldı. Ayna, koltuk ve berber takımlarıyla süslendi. Üst ve alt salona ayna kondu. Noksan parmaklıklar yaptırıldı. Hastabakıcı odalarında (Kasr-ı Hümâyûn çatı katı) tamir tadilat yapıldı. Salonlarda duran elbise dolapları mazbut bir odaya alındı. Levazım eşya deposu yapıldı. Saray damı (Kasr-ı Hümâyûn çatı örtüsü) çinkoları koruyucu madde ile boyandı.²⁸³...”

1937-1955 yıllarında görev alan başhekimlerin kayıtlarından anlaşıldığı üzere yapı birçok onarım ve değişim geçirdiği açıktır. Onarımların ve değişimlerin çoğu yapının iç

²⁸² Toğral, (2012), 111.

²⁸³ Toğral, (2012), 113.

mekân tasarımına uygulanmış olduğu kayıtlardan anlaşılmaktadır. TBMM Milli Saraylar Müdürlüğü sorumluluğunda geniş çapta yapılan yenileme çalışmaları (Şekil 3.95- 3.96) sonrasında yapı müze işlevine dönüştürülmüştür. 2016 yılında yapının cephe kaplamalarında küçük çapta onarımlar yapılmıştır. Yapı günümüzde müze işlevini sürdürmektedir.

Şekil 3.96- İç mekân onarımları (1981 yılı onarımlardan) (TBMM MSFA)

Şekil 3.95- Çatı onarımı (1981 yılında yapılan onarımlardan)(TBMM MSFA)

2.2.3.2. Mabeyn-i Hümâyûn ve Sera/Limonluk

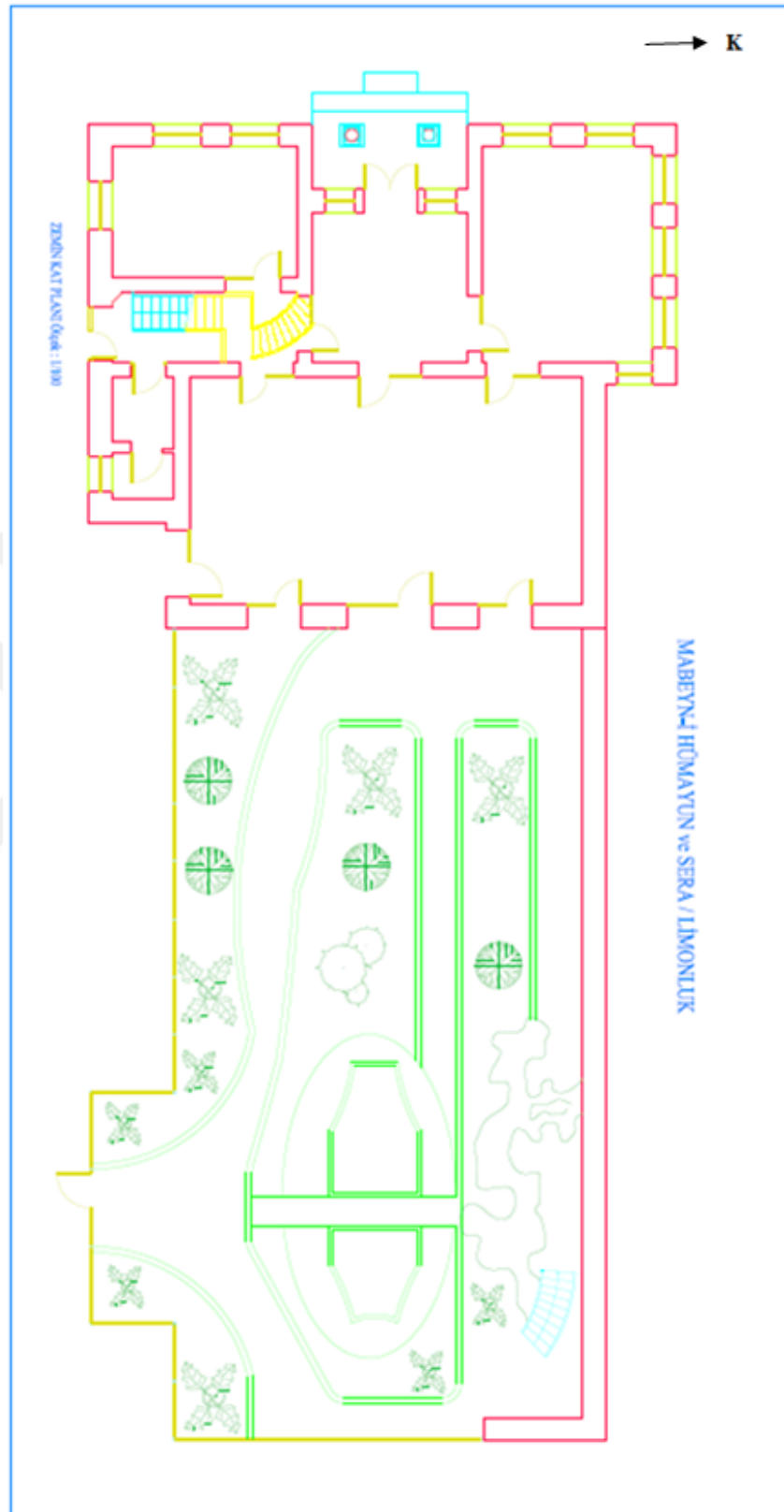
2.2.3.2.1. Mimari Özellikler

2.2.3.2.1.1. Plan Tasarımı

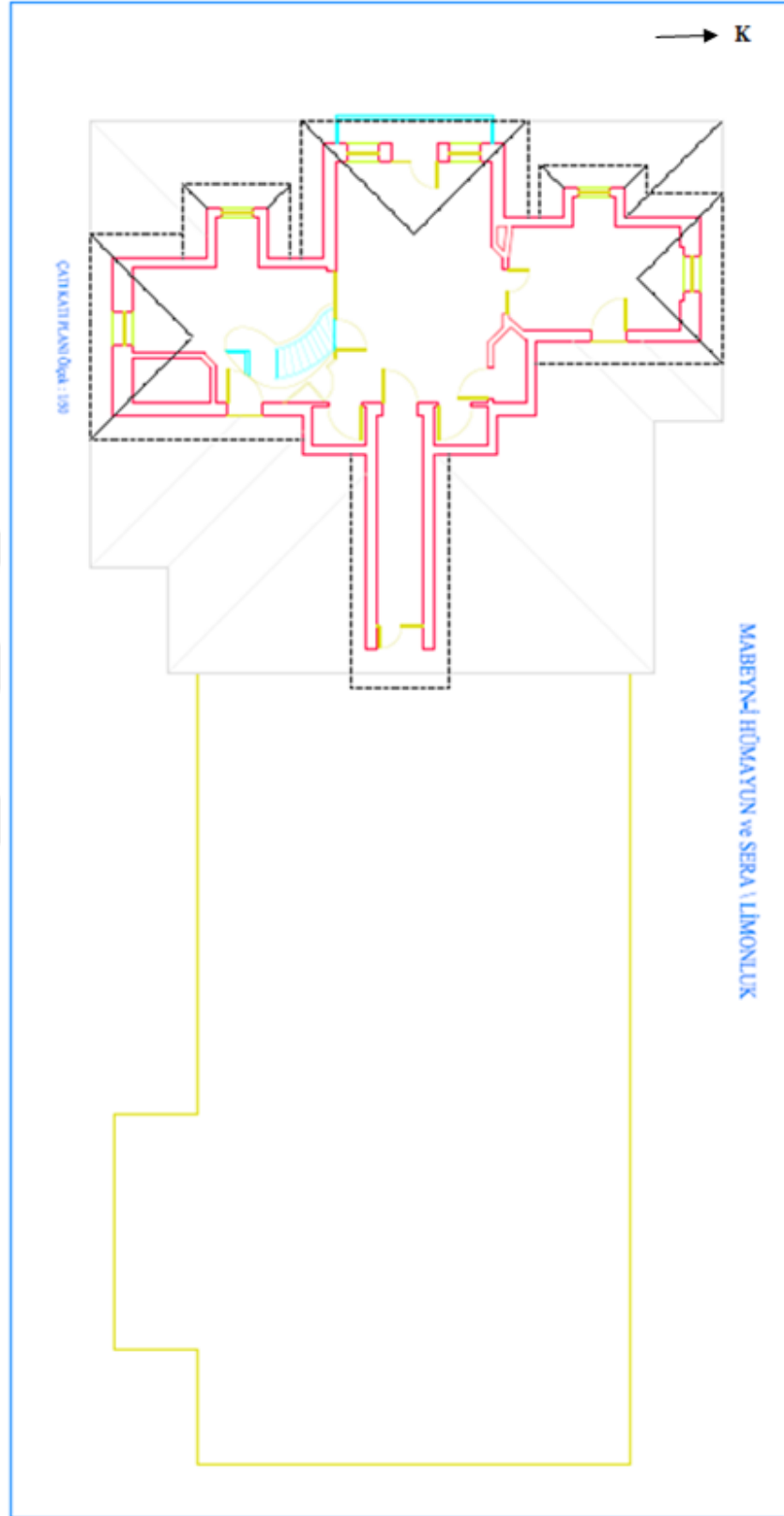
Kasr-ı Hümâyûn'un kuzeybatısına konumlanan Mabeyn-i Hümâyûn zemin kat (Şekil 4.1) ve çatı katı (Şekil 4.2) şeklindedir. Aynı konumdaki Sera/ Limonluk, Mabeyn-i Hümâyûn'un doğu cephesine bitişik, doğu- batı ekseninde dikdörtgen bir şekilde uzanmaktadır. Ayrıca Mabeyn-i Hümâyûn ve Sera, iç bahçenin kuzey sınırını oluşturmaktadır.

Mabeyn-i Hümâyûn'un zemin katında iki giriş bulunmaktadır. Güney cephedeki giriş iç bahçeye açılmaktadır. Ana giriş ise batı cephededir. Zeminden bir buçuk basamak yükseltilmiş eyvanlı ana girişten kare şeklindeki hole geçilmektedir. Kare şeklindeki hol aynı ekseninde konumlanan salonla, hölün kuzeyinde ve güneyinde yer alan birer odayla, tuvalet mekânıyla ve çatı katına çıkılan merdivenle bağlantıyı kurmaktadır. Salon, kuzey- güney yönünde dikdörtgen şekilde uzanmaktadır. Salonda toplam yedi kapı bulunmaktadır. Salonun doğu duvarındaki üç kapı Sera'ya açılmaktadır. Batı duvarındaki üç kapı salonla odalar arası bağlantıyı kurmaktadır. Ayrıca Seranın iç bahçeye açılan diğer girişi ise güney cephededir.

Hölün kuzeyinde yer alan odanın iç hacmi güneyindeki odanın iç hacminden daha geniştir. Zemin katın tüm cephelerinde toplam on iki pencere, cephe simetriği ile uyum içindedir. Tuvalet mekânı ve çatı katına bağlantıyı sağlayan spiral formlu merdiven güney yöndedir. Spiral formlu merdiven aracılığıyla çıkılan çatı katının merkezinde kare şekilde bir sofa yer alır. Sofa, farklı genişlikteki kare ve dikdörtgen eyvanlara ayrılır. Eyvanların genişliği ve şekli üst örtü sistemi ile doğru orantılıdır. Çatı katındaki pencereler ise zemin kat pencerelerinden daha küçük ve sayıca daha az olduğu görülmektedir.

Şekil 4.1- Mabeyn-i Hümayûn ve Sera/Limonluk, zemin kat planı (TBMM MSTA)

Şekil 4.2- Mabeyn-i Hümayûn çatı katı planı (TBMM MSTA)

2.2.3.2.1.2. Cephe Tasarımı

İç bahçenin kuzey sınırına konumlanan, fevkâni ve kârgir özellikleri barındıran yapının en hareketli cephesi, ana girişin de yer aldığı batı cephesidir. Yapının ön cephesi üç akstan oluşmaktadır. Eyvanlı ana giriş aksındaki balkon öne doğru dışa taşkın bir şekilde tasarlanmıştır. Orta aksta yüksek kaideli somaki mermer malzemeli iki sütun yapısal amaçla kullanılmıştır ve sütunların başlıkları neogotik üsluptadır. Ayrıca sütun başlıklarında akant yapraklı mermer kabartmalar dikkat çekicidir (Şekil 4.3). Şehzade Abdülhamid Efendi'nin yapı grubunda ikamet ettiği yıllarda, somaki mermer sütunların üzerine bir saatle bir barometrenin konulmuş olduğunu, saat ve barometrenin mavi mine üzerine altın nakışlarla süslendiği belirtilmektedir.²⁸⁴ Ancak günümüzde sütunların üzerinde saat ve barometre mevcut değildir.

Yapının Sağında ve solunda yer alan akslar simetrik bir tasarıma uygun gibi görünse de yapının tüm cepheleri asimetrik düzendedir. Ana girişteki kapı dilimli kemer formundadır ve kemerin çevresini orantılı kaval silmeler dolanmaktadır. Kapı kemerinde bulunan kilit taşı üzerine Sultan II Abdülhamid'in "AH" monogramı kazınmıştır. Ayrıca kapının sağında ve solunda yuvarlak kemerli dar dikdörtgen formlu, çift kanatlı ve ahşap panjurlu birer pencere yer almaktadır.

Şekil 4.3- Mabeyn-i Hümayûn batı cephe, balkon ve sütunlar

²⁸⁴ Şehsuvaroğlu, (2011a), 95.

Asimetrik bir düzende yerleştirilen zemin katın cephe pencereleri çift kanatlı, ahşap panjurlu ve basık dikdörtgen formudur. Zemin kattaki çoğu pencerelerin çevreleri, dışa taşkın bir şekilde yatay ve düşey tuğla sıralarıyla şekillendirilmiştir. Kırmızı tuğla sıraları cephelere hareketlilik katan unsurlardan biridir. Yapının dikey yönlü köşe duvarlarındaki hareketlilik ise pencere çevrelerindeki hareketlilikle uyumludur. Yapının arşiv fotoğraflarında pencerelerin demir şebekelerle kaplı olduğu görülmektedir. Ancak günümüzde yapının pencerelerinde demir şebekeler mevcut değildir.

Yapıda hem kırma çatı hem de sundurma çatı düzeneği birlikte kullanılmıştır. Çatıdaki iki baca özgün tasarımıdır. Çatının saçakları geniş tutulmuş ve saçaklar geniş aralıklı ahşap konsollarla desteklenmiştir. Çatının dört cephesine yerleştirilen alınlıklar sivri hatlara sahiptir. Sivri alınlıkların iç yüzeyine yerleştirilen dikey ve yatay yönlü ahşapların iç yüzeyleri eğrisel hatlara sahiptir. Kuzey ve güney cephe alınlıkların tepeliğinde, Barok formu ve yüzeyinde “AH” monogramı bulunan bitkisel ahşap kabartmalar yer almaktadır. Bu kabartmalar Kasr-ı Hümayûn’un alınlık tepeliğinde yer alan Barok formu bitkisel alçı kabartmalarla benzerlik göstermektedir (Şekil 4.4).

Çatı katı hizasına açılan sivri kemerli ve üçgen saçaklı havalandırma pencereleri ise yapının cephe tasarımına Viktorya tarzının yerel ve yalın ifadesini katmaktadır. Özellikle çatı katı havalandırma pencerelerinde ve cephelerin üçgen alınlıklarında görülen eğrisel ahşap bezemeler, Viktorya Tarzı konut tipine öykünüldüğünü açıklar. Yapının arşiv fotoğrafları çatının örtü malzemesinin kiremitle kaplı olduğunu belgelemektedir. Günümüzde de yapının örtü malzemesi kiremittir. Yapının güney cephesine bitişik olarak örülmüş duvarın yıkılmış olması ve pencerelerdeki demir şebekelerin çıkarılmış olması dışında, Mabeyn-i Hümayûn’un cephe tasarımı büyük oranda özgün kimliğini korumuştur. Mabeyn-i Hümayûn’un doğu cephesine bitişik olarak tasarlanan Limonluk/Sera, arşiv kayıtlarında soba, çiçek sobası olarak da belirtilmiştir. Limonluğun kuzey cephesini, iç bahçenin sınır duvarı oluşturmaktadır. Doğü cephesi, güney cephesi ve Limonluk’un çatısında dökme demir ve cam malzeme kullanılmıştır. Güney cephede dışa çıkıntı yapan bir giriş bulunmaktadır. Limonluk çatısının üzerinde, Mabeyn-i Hümayûn’un çatı katından girişi olan ve çatının sonuna kadar uzanan demirparmaklıklı bir yürüyüş yolu yerleştirilmiştir. Muhtemelen çatının onarımı ve temizliği için düşünülmüştür. Arşiv fotoğrafları, Limonluk çatısı üzerinde

yer alan bu yürüyüş yolunun özgün tasarımı da var olduğunu belgelemektedir (Şekil 4.5- 4.9).

Şekil 4.4- Mabeyn-i Hümayûn, batı cephesi

Şekil 4.5- Mabeyn-i Hümayûn güneybatı cephesi²⁸⁵

²⁸⁵ İ. Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi, Yıldız Albümleri (Dosya No: 90461---0011).

Şekil 4.6- Mabeyn-i Hümâyûn ve Sera, kuzeybatı cephesi

Şekil 4.7- Mabeyn-i Hümâyûn ve Sera, güneybatı cephesi

Şekil 4.8- Mabeyn-i Hümâyûn ve Sera, güney cephesi²⁸⁶

Şekil 4.9- Sera/Limonluk, güney cephesi

²⁸⁶ İ. Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi, Yıldız Albümleri (Dosya No: 90461---0010).

2.2.3.2.1.3. İç Mekân Tasarımı

Mabeyn-i Hümâyûn'un zemin kat odaların dağılımı; orta aksta kare şeklinde bir sofa (1 no.lu oda), kuzey ve güney yönde birer oda (2 ve 3 no.lu oda) ve doğuda kuzey güney yönünde uzanan dikdörtgen bir salon (4 no.lu oda) yer almaktadır. Güney yöne açılan dar koridor aracılığıyla hem tuvalet mekânına geçiş sağlanmıştır hem de çatı katına çıkan spiral merdivenle bağlantı kurulmuştur.

Yapının eyvanlı ana girişinden sofaya geçilmektedir. Sofanın duvar yüzeylerinde süsleme veya bezeme unsuru bulunmamaktadır. Sofadan odalara ve koridora geçişi sağlayan kapıların tepeliğinde alçı kabartma işçiliğinin zarif örneklerini bulunmaktadır. İç mekândaki kapıların kanatları, pervazları ve tepelikleri altınvarak tekniği ile işlenmiştir. Nerdeyse her kapının ön ve arka yüzünde yer alan tepeliklerde Sultan II. Abdülhamid'in "AH" monogramı kazınmış ve altınvarak tekniği ile yüzeyler bezenmiştir (Şekil 4.10).

Şekil 4.10- Kapı tepeliklerindeki "AH" monogramı

Kuzey yönde yer alan 2 no.lu odanın iç hacmi, güney yönde konumlanan 3 no.lu odanın iç hacminden daha geniştir. Odanın zemini parke ile kaplanmıştır. 2 no.lu odanın duvar yüzeylerinde süsleme veya bezeme bulunmamaktadır. Odanın en dikkat çekici yerleri tavan, tavan eteği ve kuzey duvar hizasından içe doğru taşkın bir şekilde yerleştirilen

mermer şöminedir. Bu şöminenin (Şekil 4.11) form yapısı ve malzeme özellikleri, Kasrı Hümâyûn birinci kat büyük salonunda (7 no.lu salon) karşılıklı konumlanan şöminelerle birebir aynıdır.²⁸⁷

Güney yönde konumlanan 3 no.lu odanın süsleme ve bezeme yoğunluğu, zemin kattaki diğer odalardan daha sade bir tasarımdadır. Odanın zemini parke ile kaplanmıştır. Duvar yüzeylerinde süsleme unsurları bulunmamaktadır. Tavan ve tavan eteğindeki nakışlar, altınvarak ve kartonpiyer teknikli süslemeler daha yalındır.

Şekil 4.11-2 no.lu odanın şöminesi

Mabeyn-i Hümâyûn'un salonu (4 no.lu oda), zemin kattaki diğer odalardan daha gösterişli tasarlanmıştır. Salonun yerleri parke ile kaplanmıştır. Salonun duvar yüzeylerinde günümüzde süsleme veya bezeme unsuru bulunmamaktadır. Ancak yapının arşiv fotoğraflarında salonun duvar yüzeylerinde nakışlı süslemelerin olduğu ve yerlerin parke ile kaplandığı görülmektedir. Ayrıca salonun tavan ve tavan eteğindeki süslemeler özgün kimliğini yansıtmaktadır. Ek olarak arşiv fotoğraflarından salonun kuzey iç duvarında bir şöminenin olduğu ve duvar yüzeylerinin büyük boy aynaların varlığı görülmektedir. Günümüzde bu şömine ve duvar yüzeylerine asılmış olan aynalar salonda mevcut değildir (Şekil 4.12- 4.13).

²⁸⁷ Bkz. Şekil 2.35.

Şekil 4.12- Salonun iç görünümü (4 no.lu) (TBMM MSFA)

Şekil 4.13- Salonun iç görünümü (4 no.lu)

Çatı katı dar iç hacimli, farklı şekildeki eyvanlardan oluşmaktadır. Eyvanların genişliği ve şekli çatının örtü sistemi ile doğru orantılıdır. Çatı katının zemini parke ile kaplanmıştır. Onarım belgelerinde çatı katı duvar ve tavan yüzeylerinin duvar

kâğıtlarıyla kaplanmış olduğu aktarılmıştır.²⁸⁸ Günümüzde duvar ve tavan yüzeylerinde süsleme veya bezeme mevcut değildir. Havalandırma pencereleri çeşitli formlarda ve genişliktedir. Yapı prevantoryum olarak kullanıldığı yıllarda, çatı katı farklı işlevlere yönelik hizmet verdiği için fiziksel değişimlere maruz kalmıştır (Şekil 4.14).

Şekil 4.14- Çatı katı odaları

Mabeyn-i Hümâyûn'un doğu duvarıyla bütünleşik olan Sera/Limonluk'un iç düzenlemesi; kuzey bahçe duvarının iç yüzeyinde bir grotto ve merkezde birbiriyle bağlantılı eğrisel formda iki havuz bulunmaktadır. Toğral, Sera/Limonluk içerisinde üç adet havuz olduğunu, havuzlardan karşıya geçmek için demir köprü yapıldığını ve grottonun üzerine meşe ağacından bir seyir köşkü inşa edildiğini belirtmektedir. Ayrıca Sera içindeki havuzların kenarlarına yürüyüş yolu yapıldığını, kuzey duvarlarının yüzeyine baklavaşeklinde şebekeli ahşap parmaklık yerleştirildiğini ve duvar yüzeylerine saksılık ilave edildiğini arşiv belgelerinden aktarmaktadır.²⁸⁹

Günümüzde Sera/Limonluk içerisindeki grotto üzerinde seyir köşkü bulunmamaktadır. Ancak grottonun sağında yer alan moloz taş, tuğla ve mermer malzemeli oval merdiven, köşkün var olabileceğini düşündürmektedir. Havuzların üzerinden geçişi sağlayan demir

²⁸⁸ Toğral, (2011), 137.

²⁸⁹ Toğral, (2011), 138.

köprü, seranın kuzey iç duvarındaki şebekeli ahşap parmaklıklar ve saksılar günümüzde mevcut değildir. Belgelerde belirtilen üç havuzun ikisi günümüze ulaşmıştır. Fakat Sera içerisinde bir havuzun daha olduğu hem âtil duran fiskiyeden hem de kalıntılardan anlaşılmaktadır (Şekil 4.15- 4.16).

Şekil 4.15- Sera/Limonluk, iç görünüm²⁹⁰

Şekil 4.16- Sera/Limonluk, iç görünüm

²⁹⁰ Tahsin Toğral Arşivi.

2.2.3.2.2. Süsleme Programı

Mabeyn-i Hümayûn'un dekorasyonu tavan resimleri, boyalı nakışlar, stuko, kartonpiyer ve altınvarak süslemelerle hareketlendirilmiştir. Süsleme programında klasik Osmanlı süsleme motifleri Barok, Rokoko ve Ampir üslup alıntıları iç içedir. Süslemeler genel anlamda dönemin eklektik tutumunu yansıtmaktadır.

Tavan resimlerinin repertuvar sınıflandırmasını şu şekilde yapılabilir:

❖ Manzara

- Doğa ve Figür (İnsan ve Hayvan) Tasvirleri
- Doğa ve Mimari Tasvirleri

❖ Natürmort

- Meyve
- Meyve ve Nesne

Boyalı nakışlı, stuko, altınvarak, kartonpiyer süslemelerin repertuvarında yer alan motif çeşitliliği ise genel olarak şunlardır: “Stilize dal ve yapraklar, akant yaprakları, çeşitli türde çiçekler²⁹¹, rozetler, C-S kıvrımlar, oval kartuşlar, geometrik kartuşlar, rokoko kartuşlar, rumi motifleri, madalyonlar, vazolar, C-S kıvrımlı sehpa ve sehpa örtüleri, istiridye kabukları, örgü ve burgu motifleri, diş sıraları, çerçeveler, geometrik formlu çeşitli şekiller”.

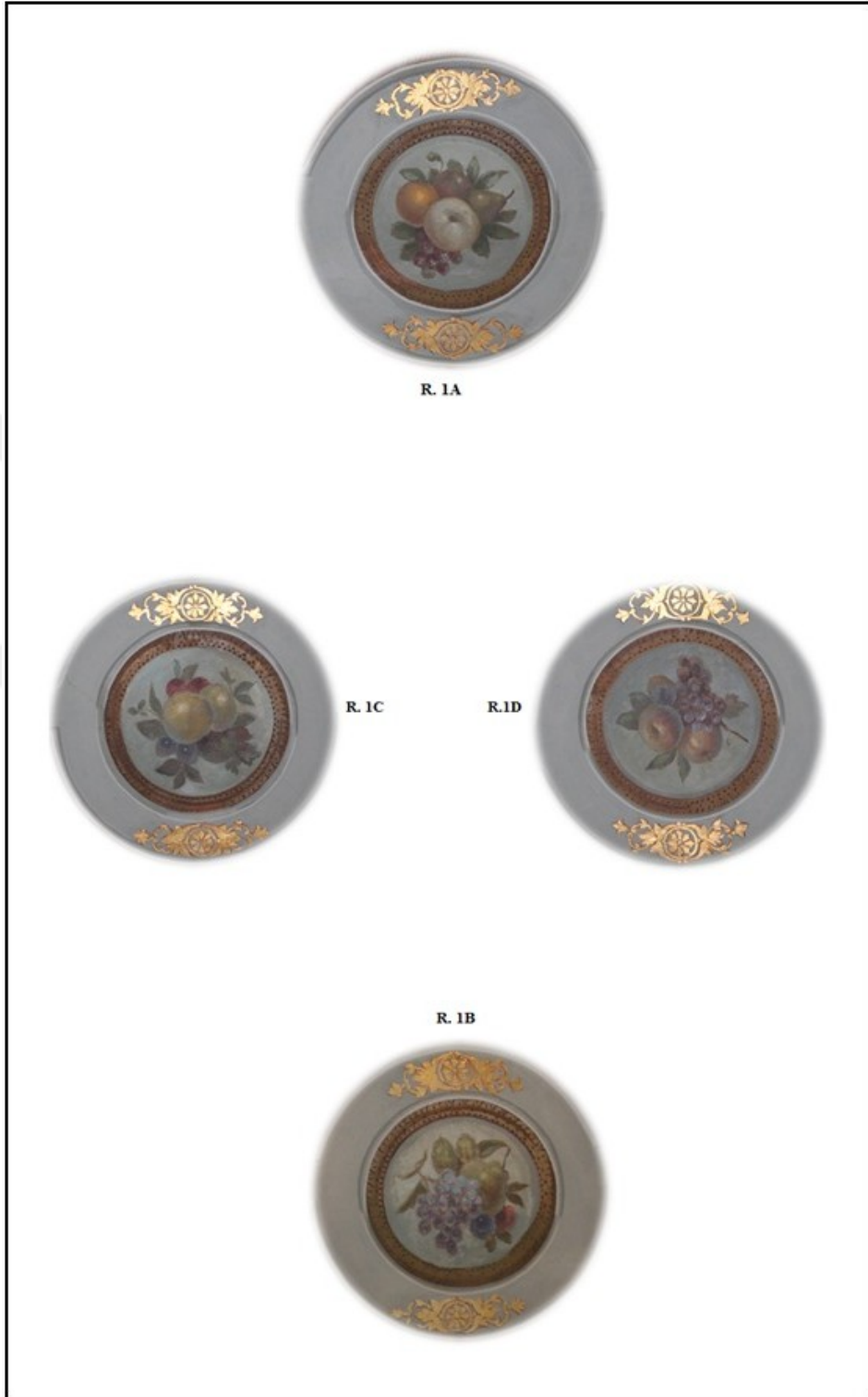
2.2.3.2.2.1. Tavan Resimleri

Yapının zemin kat salon ve odaların tavan yüzeylerinde toplam 22 tasvir bulunmaktadır. Resimlerin betimlemeleri ve tanımlamaları mekân sıralamasına göre yapılmıştır.

Zemin kat 1 no.lu (sofa) oda'nın tavan yüzeyinde natürmort (meyve) temalı dört kompozisyon yer almaktadır. Meyve desenleri doğadaki renk ve biçimlerine bağlı

²⁹¹ Bu tezde belli bir şablon dâhilinde birbiriyle bütünleşik çiçek motifleri ve çiçek demetleri boyalı nakış süslemeleri kapsamına alınmıştır. Ayrıca tavan yüzeyinde herhangi bir kartuş içinde yer almayan, vazolardan taşan çiçek motifleri de boyalı nakış süslemeler kapsamı içinde tanımlanmıştır.

kalınarak yuvarlak kartuşların içinde resmedilmiştir. Her kartuşta birbirinden farklı meyve türleri desen içeriğini şekillendirmektedir. Kompozisyonların desen kalitesi ve işlenişi Batı resim tekniği anlayışına yakın örnekleri yansıtmaktadır (Şekil 4.17).

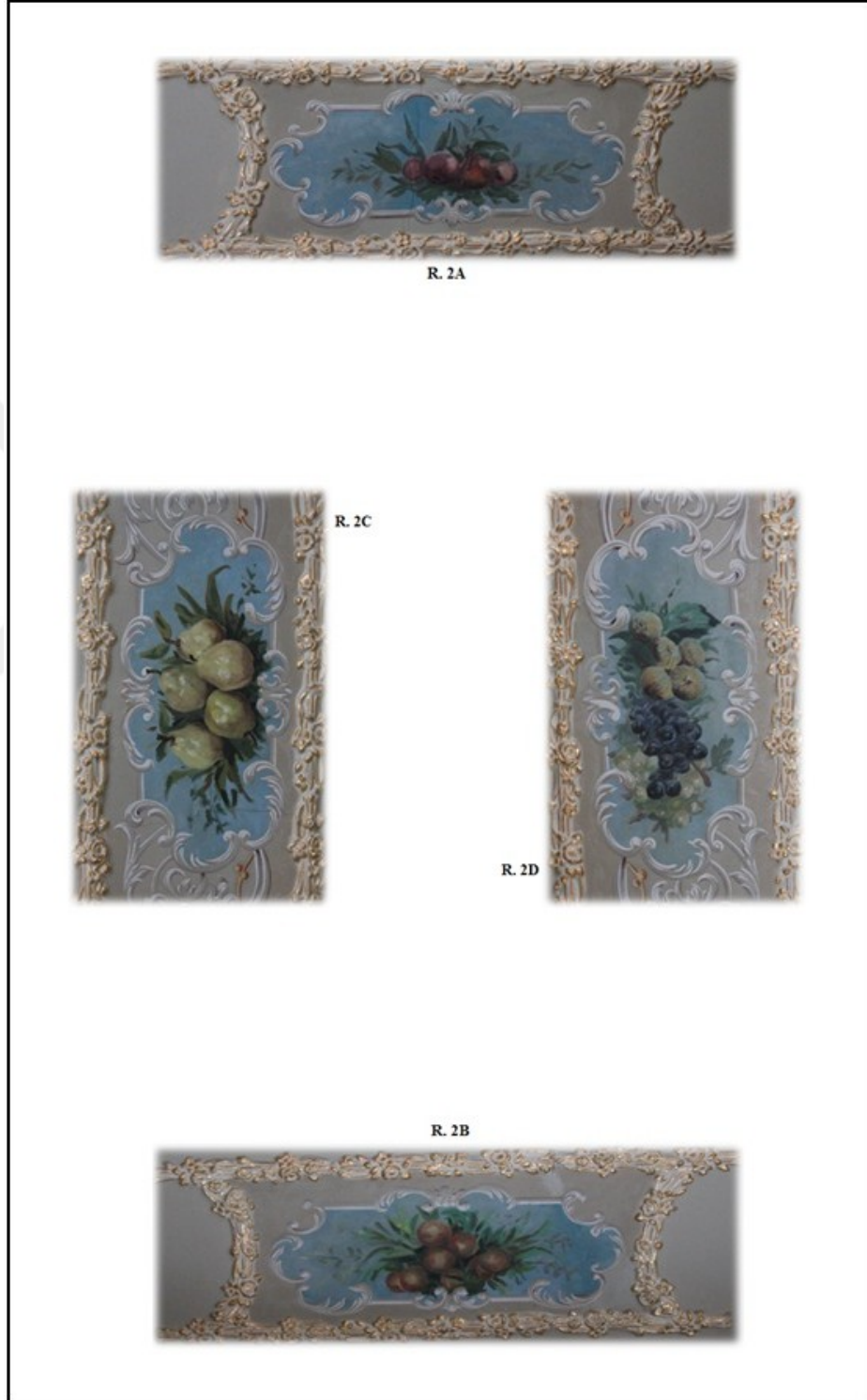
Şekil 4.17- 1 no.lu oda (sofa), resimlerin tavan yüzeyindeki konumu

R. 1A, R. 1B, R. 1C, R. 1D; yuvarlak kartuş içinde ve gri zemin üzerine yerleştirilen çeşitli meyve motiflerinden oluşmaktadır. Kurgu içinde yer alan yaprak desenleri, meyvelerin zeminine ve çevresine işlenmiştir. Doğru perspektifle kurgulanan desenler kısmen de olsa niteliksel bir yoğunluk taşımaktadır. Işık ve gölge kullanımı renk tonlarıyla uyumludur. Desenlerde dar açılı bir anlatım tercih edilmiştir. Motiflerin hacim algısında ve renk tonlamaları ayrıntılı olarak verilmiştir. R. 1A'da; portakal, elma, armut ve salkım olarak kırmızı üzüm, R. 1B'de; ayva, erik ve salkım olarak siyah üzüm, R. 1C'de; armut ve kiraz, R. 1D'de; elma ve salkım olarak siyah üzüm kompozisyonların içeriğini şekillendiren meyve türleridir (Şekil 4.18).

Şekil 4.18- “Resim 1A, 1B, 1C, 1D” detay

Zemin kat 2 no.lu odanın tavan yüzeyinde natürmort temalı dört kompozisyon yer almaktadır. Meyve motifleri mavi renk zemin üzerine dikdörtgen kartuşların içine resmedilmiştir. Her kompozisyonun desen içeriği birbirinden farklıdır (Şekil 4.19).

Şekil 4.19- 2 no.lu oda, resimlerin tavan yüzeyindeki konumu

R. 2A'da ve R. 2B'de tek bir meyve türü işlenmiştir. Kartuşların zemini açık mavidir. R. 2A'da ve R. 2B'de şeftali yaprakları ve şeftali meyvesi kompozisyonun desen içeriğini oluşturmaktadır. Ancak R. 2B'deki şeftali desenlerinde daha mat bir renk kullanılmıştır. Resmin kurgusunda işlenen yapraklarla meyve türü birbiriyle uyumludur. Desen kurgusunda dar açılı bir anlatım tercih edilmiştir. Motiflerin boyutunda, hacim algısında ve renk tonlamalarında ayrıntılar belirgindir. Desen kalitesi olgun nitelikteki örnekleri yansıtmaktadır (Şekil 4.20).

Şekil 4.20- “Resim 2A- 2B” detay

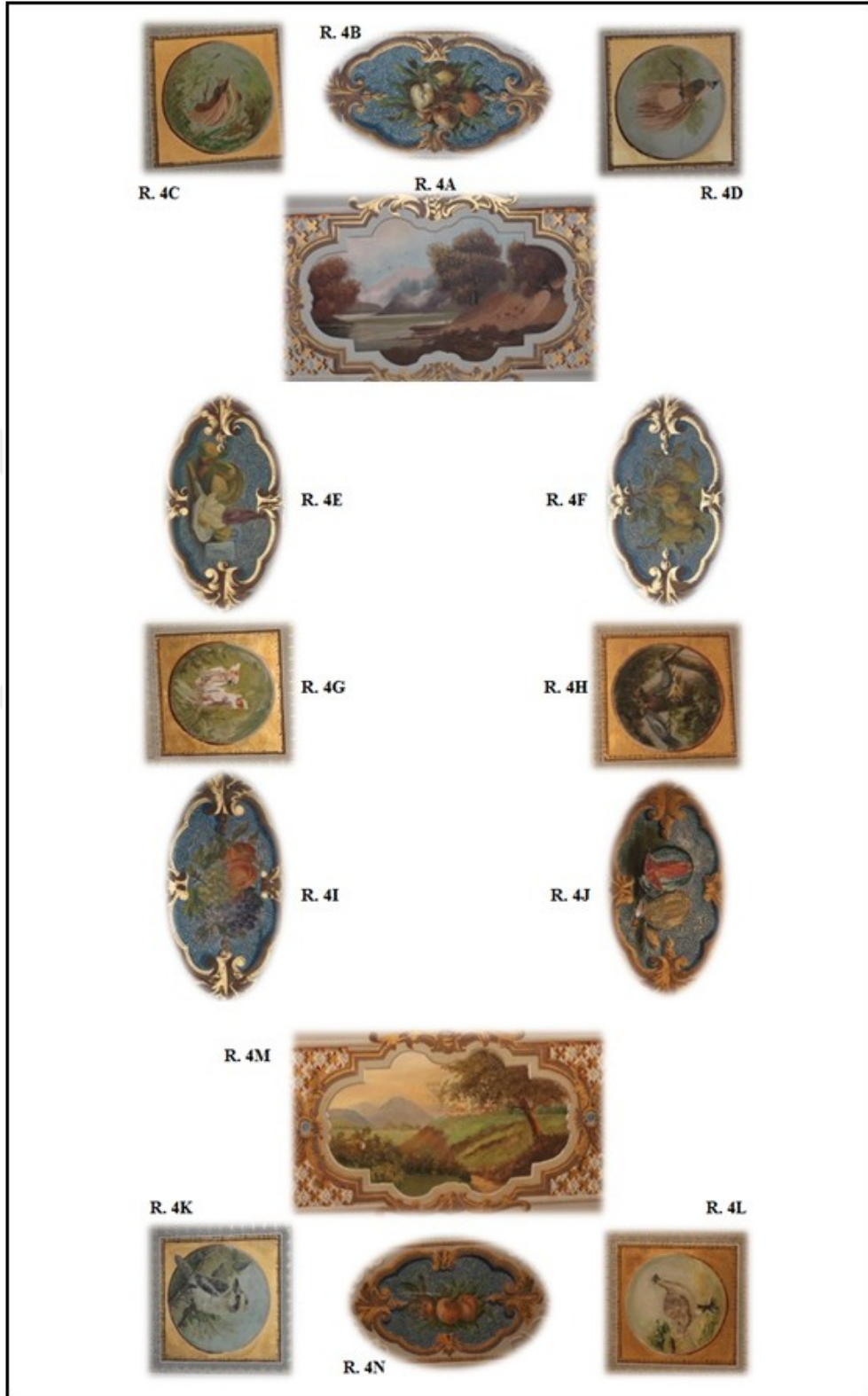
R. 2C ve R. 2D'nin desen kaliteleri, kompozisyon kurgusu, ışık ve gölge kullanımı, açı tercihi ve alan derinliği gibi resmin anlatımında başvurulan özellikler, R. 2A'nın ve R. 2B'nin anlatım özellikleriyle birebir aynıdır. Desenler büyük oranda doğadaki renk ve biçimlerine bağlı kalınarak oluşturulmuştur. Ayrıntıcı anlayış ön plandadır. R. 2C'de orantılı olarak yerleştirilen armutlar, R. 2D'de ise siyah ve beyaz üzüm salkımları ve incirler kompozisyonların içeriğini oluşturan meyve türleridir (Şekil 4.21).

Şekil 4.21- “Resim 2C- 2D” detay

Zemin kat 4 no.lu (salon) odanın tavan yüzeyinde manzara temalı iki, natürmort temalı altı, doğayla iç içe hayvan figürlü altı resim yer almaktadır. Manzara temalı iki resimden biri doğa içinde siluet olarak insan ve hayvan figürleri resmin kurgusunda yer almaktadır. Diğer manzara temalı resim ise doğa ve mimari konuludur. Natürmort temalı altı resimde çeşitli türde meyve motifleri içeriği şekillendirmektedir. Ayrıca natürmort temalı iki resimde meyvelerle birlikte nesnelere de kompozisyonların kurgusunda yer almaktadır. Manzara temalı ve natürmort temalı kompozisyonlar rokoko kartuşların içine resmedilmiştir. Hayvan figürlü kompozisyonlar ise kare kartuşlarla çevrelenmiştir. Her kompozisyonun desen çeşitliliği birbirinden farklılık göstermektedir. Desenlerin kalitesi, kompozisyonların zenginliği ve resmin anlatımı her

ne kadar onarımlarla deforme olmuş olsa da genel olarak Batı resim anlayışına yakın nitelikte örnekleri yansıtmaktadır (Şekil 4.22).

Şekil 4.22- 4 no.lu (salon) oda, resimlerin tavan yüzeyindeki konumu

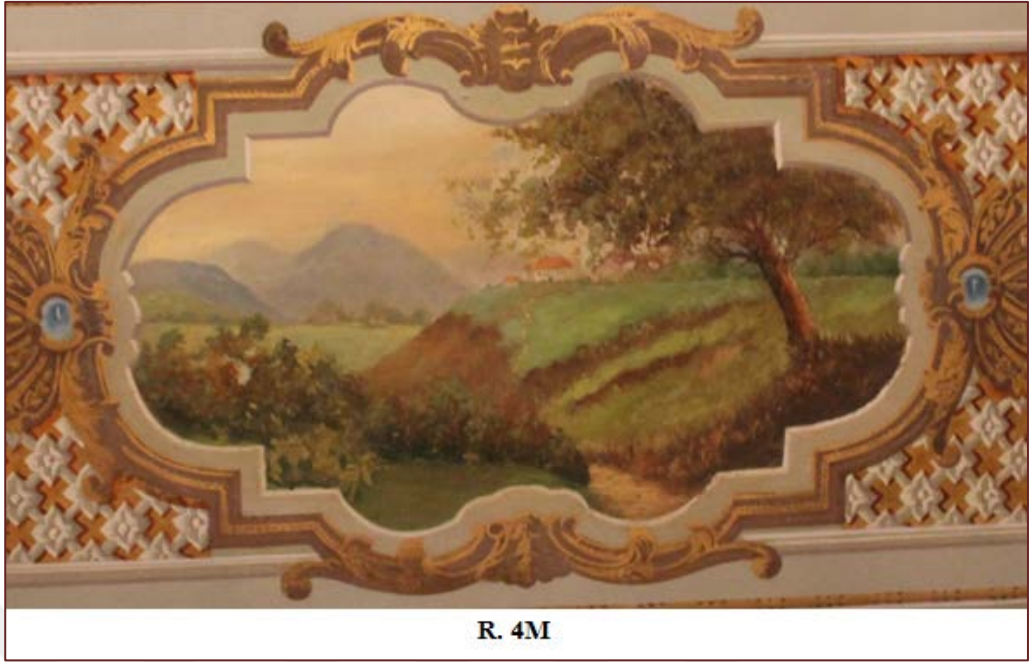
R. 4A, doğa içindesiluet olarak leylek sürüsü, muhtemelen su içmek için nehrin kıyısına inen siluet olarak hayvan sürüsü ve sürünün çobanı resmin anlatım kurgusunu oluşturmaktadır. İnsan ve hayvan figürleri hareket halinde verilmiştir. Kompozisyonun alan derinliği geniş açıdır. Perspektif orantılıdır ancak geniş yataklı nehrin akış yönü tam olarak belirgin değildir. Renk paletinde yeşil, sarı, beyaz, kahverengi ve mavi tonları yoğunluktadır. Işık ve gölge kullanımı, dar açıdaki desenlerin detayları (İnsan ve hayvan figürleri hariç) olgun niteliktedir. Resmin anlatımında Romantizm akımının üslup anlayışı temaya yansıtılmıştır (Şekil 4.23).

R. 4A

Şekil 4.23- “Resim 4A” detay

R. 4M, doğa ve mimari konulu tasvirler içinde yer almaktadır. Resmin perspektif kurgusu orantılıdır. Alan derinliğinde geniş açı tercih edilmiştir. Geniş açıda konumlanan kâgir yapıların cephe tasarımlarından anlaşıldığı üzere, ekonomik düzeyin yüksek olduğu bir yerleşim yeri yansıtılmıştır. Renk paletinde yeşil rengin tonları yoğunluktadır. Gri, sarı ve kahverengi renk tonları ise desenlerin hacim algısını belirginleştirmektedir. Kompozisyonun içeriğinde gökyüzü, dağ sıraları, yüksek bir plato, bodur çalılar, dar ve geniş açıdaki ağaçlar anlatım kurgusunu oluşturan desenlerdir. Desenlerdeki detaylar kâgir yapılar dışında detaycı bir anlayışla resmedilmiştir (Şekil 4.24).

Şekil 4.24- “Resim 4M” detay

4 no.lu (salon) odada yer alan natürmort kompozisyonlarının tümü (R. 4B, R. 4N, R. 4E, R. 4F, R. 4I, R. 4J) rokoko kartuşların içine resmedilmiştir. Meyve ve nesne motifleri mavi zemin üzerinde ve geometrik bir kurguda yer almaktadır. Kartuşların içinde mavi zemin üzerine siyah renk konturlarla spiraller çizilmiştir. Bu uygulama ne Kasr-ı Hümayun’da ne de Mabeyn-i Hümayun’un 1 ve 2 no.lu odalarında yer alan natürmort kompozisyonlarına benzememektedir. Kartuşların zeminlerinde diğer natürmort temalarına göre böyle bir farklılık mevcuttur. Desenler doğadaki renk ve biçimlerine bağlı kalınarak resmedilmiştir. Yaprak desenleri ise, meyvelerin zeminine ve çevresine işlenmiştir. Işık ve gölge kullanımı renk tonlarıyla uyumludur. Kompozisyonlarda dar açılı bir anlatım tercih edilmiştir. Motiflerin boyutunda, hacim algısında ve renk tonlamalarında ayrıntıcı anlayış ön plandadır. Her kompozisyonun motif çeşitliği ve içeriği birbirinden farklılık göstermektedir (Şekil 4.25- 4.26).

R. 4B’de, dal ve yapraklarıyla bütünleşik elma motifleri iç içe resmedilmiştir. R. 4N’ ye işlenen şeftali motifleri ise şeftali meyvesinin yapraklarıyla çevrelenmiştir. R. 4B ve R. 4N’de tek bir meyve türü kompozisyonun içeriğini şekillendirmektedir. İçeriğe işlenen yapraklar ve meyveler birbiriyle uyumludur. R. 4E ve R. 4F tavan yüzeyinde karşılıklı konumlanmaktadır. R. 4E’nin desen içeriğinde hem meyve hem de nesne motifleri yer almaktadır. Kompozisyonun içeriğinde dilimli ve bütün olarak yerleştirilmiş ayvalar

nesnelerle bir kurgu oluşturmuştur. Kurgunun içeriğini dolduran nesnelere; cam şişe, bardak, tabak, derin çukurlu bir kap ve bıçaktır. R. 4F'nin içeriğini dolduran motifler ise dal ve yapraklarıyla geometrik bir kurguda resmedilen armut meyveleridir. R. 4I ve R. 4J tavan yüzeyinde karşılıklı konumlanmaktadır. R. 4I'da resmedilen meyve türleri salkım olarak beyaz üzüm, siyah üzüm ve şeftalilerdir. R. 4J'de ise hem meyve hem de nesne motifleri resmedilmiştir. Dilimlenmiş karpuz ve kavun meyvesinin yanında bıçak da kompozisyonun kurgusu içinde yer almaktadır.

Şekil 4.25- “Resim 4B- 4N” detay

Şekil 4.26- “Resim 4E, 4F, 4I, 4J” detay

4. no.lu odanın tavan yüzeyinde kare kartuşlarla çevrelenen ve kartuşun içi madalyon oluşturularak düzenlenen altı adet (R. 4C, R. 4D, R. 4G, R. 4H, R. 4K, R. 4L) havyan figürlü kompozisyon yer almaktadır. Eskiz havası taşıyan kuş figürlerinin tümü profilden resmedilmiştir. Desenlerde yer alan hayvan figürleri yabani kuş türlerinden seçilmiştir. Kompozisyonlarda hem yerel hem de egzotik kuş türleri desenlerin içeriği doldurmaktadır. Kompozisyonlardaki kuş figürleri doğa içinde hareketli olarak verilmiştir. Figürlerinin hareketli oluşu doğanın devinimiyle uyumluluk göstermektedir. Kuş figürleriyle birlikte yaprak, dal, ağaç gövdesi ve zemin gibi doğa desenleri kısmen de olsa orantılı bir biçimde kompozisyonun kurgusunu şekillendirmektedir. Kompozisyonun desen kalitesi, renk tonlamaları, ışık ve gölge kullanımı, açı tercihi ve alan derinliği gibi resmin anlatımında başvurulan özellikler genel anlamda primitif örnekleri yansıtmaktadır. Ancak şu da unutulmamalıdır ki kompozisyonlar yakın tarihteki onarımlarla deforme olmuş olabilir (Şekil 4.27- 4.28).

Kompozisyonların içeriğinde, R. 4C ve R. 4D’de kabarık ve uzun kuyruklu egzotik kuş cinsleri, R. 4K’de bülbül ve R. 4L’de keklik tek figür olarak resmedilmiştir. R. 4G’de egzotik bir kuş türü olan, kakadugiller familyasından inka kakadu (sultan papağanı) çift olarak kompozisyonun içeriğini şekillendirmektedir. Ayrıca papağanlar yan yana konumlanmış ve aynı yöne bakar şekilde doğal renklerine yakın bir tonlama ile tasvir edilmiştir. R. 4H’ de ise birbiriyle karşılıklı konumlanan kuzgunlar yer almaktadır. Resimde, anne kuzgunun gagasında taşıdığı yiyeceği yuvada bekleyen yavrusuna sunması aktarılmaktadır.

Şekil 4.27- “Resim 4C- 4D” detay

Şekil 4.28- “Resim 4G, 4H, 4K, 4L” detay

2.2.3.2.2.2. Kalemîşi Nakış, Stuko, Altınvarak, Kartonpiyer

1 no.lu (sofa) odanın kuzey ve güney duvarları, zemin hizasından tavana kadar mermerle kaplanmıştır. Odanın süsleme ve bezemeleri kapı tepeliklerinde, tavan eteğinde ve tavan yüzeyinde yer almaktadır. Kapı tepeliklerinin ön ve arka yüzlerinde Barok formulu alçı süslemeler bulunmaktadır. Alçı süslemelerin yüzeyleri altınvarak teknikle işlenmiştir ve tepeliklerin merkezine Sultan II. Abdülhamid’in Latin harflerle yazılı “AH” monogramı kazınmıştır.

Tavan eteğindeki kartonpiyerler, bir dar bir geniş bordür şeklinde düzenlendiği görülmektedir. Geniş bordürlerde Rokoko üslubunun motifleri, dar bordürlerde ise stilize bitkisel süslemeler ve örgü motifleri yer almaktadır. Süslemelerin yüzeyleri altınvarak ile bezelidir. Tavan süslemelerinde Ampir, Barok ve Rokoko üslup kalıpları belirgindir. Kalemışı nakışlar, kartonpiyer, stuko ve altınvarak teknikleri birlikte kullanılmıştır. Tavan yüzeyinde geniş şeritli, oval kıvrımlı ve altın varak bezemeli ana çerçevenin çevresi Barok formulu bitkisel bezemelerle doldurulmuştur. Bitkisel bezemelerin yüzeylerinde mavi renk tonunda stuko teknikli süslemeler çökertme olarak yerleştirilmiştir. Ana çerçevenin çevresinde kullanılan beyaz ve gri renk tonları ise bitkisel süslemelerin boyut algısını belirginleştirmektedir. Ayrıca ana çerçevede oval kartuşları Rokoko formulu ve altınvarak bezemeli motifler çevrelemektedir (Şekil 4.29).

Şekil 4.29- 1 no.lu (sofa) oda, tavan ve tavan eteği süslemeleri

Ana çerçevenin göbeğinde Rokoko formulu süslemeler yer almaktadır ve süslemelerin yüzeyleri altınvarak ile süslüdür. Tavan göbeğinin çevresini çeşitli tür ve renkten oluşan natüralist tarzda ve sarmaşık olarak çiçek motifleri doldurmaktadır. Motifler belli bir şablona uygun olarak orantılı konumlanmıştır. Çiçek kompozisyonlarının desen kalitesi ve renk tonlamaları olgun nitelikteki örnekleri yansıtmaktadır. Motiflerdeki ayrıntılar belirgin bir şekilde verilmiştir. Çiçek türleri doğal renk tonlarında resmedilmiştir.

Kompozisyonlarda kullanılan çiçek türleri arasında en çok sarı, beyaz, mor, kırmızı ve pembe renkte laden (*Cistus* sp.) çiçekleri yer almaktadır. Laden çiçekleri arasında ise mavi ve sarı renkli unutmabeni çiçekleri (*Myosotis sylvatica*), mor ve beyaz renkte sümbüller (*Hyacinthus* sp.), kırmızı ve mavi renkte yıldız çiçekleri (*Dahlia* sp.), beyaz renkli şakayıklar (*Paeonia* sp.) ve saraypatıllar (*Aster* sp.) içeriği dolduran diğer türlerdir. Kompozisyondaki motifler genellikle bahara özgü çiçek türlerinden seçilmiştir (Şekil 4.30).

Şekil 4.30- 1 no.lu (sofa) oda, tavan süslemeleri detay

2 no.lu odanın duvar yüzeylerinde süsleme veya bezeme unsurları bulunmamaktadır. 2 no.lu odanın kapılarında da görüldüğü gibi, yapı içinde yer alan tüm kapıların yüzeyleri ve tepelikleri benzer formda düzenlenmiştir. 2 no.lu odanın tavan yüzeyinde Rokoko üsluplu süslemeler ağırlıktadır. Teknik olarak altınvarak, kartonpiyer ve az da olsa kalemişi tavan yüzeyine işlenmiştir. Kalemişi bezemeler beyaz ve gri renk tonlarında, dikdörtgen kartuşların içinde yer almaktadır. Kalemişi süslemeler Barok üslupta düzenlenmiştir. Rokoko formu süslemeler ise, tavan göbeğinde ve tavan eteğindeki kartonpiyerlerin yüzeyinde bulunmaktadır. Tavan eteğindeki kartonpiyerler, iki geniş bir dar bordürden oluşmaktadır. Ortadaki dar bordürde örgü motifi, tavan hizasındaki geniş bordürde kabarıklık olarak stilize bitkisel motifler, duvar hizasındaki geniş bordürde ise

balık pulu motifi tavanı çevrelemektedir. Bordürlerde yer alan motiflerin yüzeyleri altınvarak teknikle bezenmiştir (Şekil 4.31- 4.32).

Şekil 4.31- 2 no.lu oda, tavan eteği ve kapı tepeliği süslemeleri

Şekil 4.32- 2 no.lu oda, tavan ve tavan eteği süslemeleri

4 no.lu oda (salon), yapının en gösterişli mekânıdır. Odanın duvar yüzeylerinde nakışlı süslemelerin olduğu arşiv fotoğrafları belgelemektedir. Ancak günümüzde odanın duvar yüzeylerinde süsleme veya bezeme unsurları bulunmamaktadır. Süsleme ve bezemelerin en yoğun olduğu yer tavan ve tavan eteğidir. Barok, Rokoko, Ampir üsluplarının süsleme formları iç içe kullanılmıştır. Süsleme ve bezemelerde kalemişi nakış, altınvarak, stuko, kartonpiyer gibi teknikler tercih edilmiştir.

Tavanı geniş bordürler ve dar şeritler çevrelemektedir. Geniş bordürlerde Barok formu süslemeler, akant yaprakları, dar şeritlerde bitkisel bezemeler ve rumi motifleri yer almaktadır. Süslemelerin ve bezemelerin yüzeyi altınvarak ile kaplanmıştır. Süslemelerde ve bezemelerde benzer kalıplar kullanılmıştır. Ayrıca Barok formu süslemelerin merkezine kabartma olarak mavi, yeşil ve kırmızı renk tonlarında stuko teknikli süslemeler yerleştirilmiştir (Şekil 4.33).

Şekil 4.33- 4 no.lu (salon) oda, tavan eteği süslemeleri

Tavan dikdörtgen ve kare çerçevelere bölünmüştür. Her çerçeve şeritli veya dar bordürlüdür. Şeritlerin yüzeyinde yer alan bitkisel motifler altınvarak bezemelerle işlenmiştir. Ana çerçevenin çevresinde yer alan dikdörtgen ve kare çerçevelerin içini Barok tarzda kalemişi süslemeler şekillendirmektedir. Ana çerçevenin iç yüzeyini ise natüralist tarzda çiçek, dal ve yaprak motifleri çevrelemektedir. Çerçevelerde ve şeritlerde yer alan natüralist çiçek, dal ve yapraklar belli bir şablona dâhilinde

işlenmiştir. Genel anlamda bahara özgü çiçek türleri tercih edilmiştir. Bu çiçek türleri arasında en çok sarı, kırmızı, beyaz, pembe renkli güller (*Rosa sp.*) ve şakayıklar (*Paeonia sp.*), beyaz, mavi, sarı renkli çayır papatyası (*Bellis perennis*) tavan yüzeyini hareketlendirmektedir (Şekil 4.34).

Şekil 4.34- 4 no.lu (salon) oda, tavan süslemeleri

Ana çerçevede karşılıklı olarak vazolardan taşan natüralist çiçek demetleri, C-S kıvrımlı sehpa ve sehpa örtüleri üzerine yerleştirilmiştir. Vazoların ve sehpaların üç boyut algısı kahverengi ve gri renk tonlarıyla belirginleştirilmiştir. Vazolardan taşan çiçek türleri gerçek oranlarında ve doğal renk tonlarında verilmeye çalışılmıştır. Tavan yüzeyine uygulanan her iki kompozisyonun desen içeriği birbirinden farklı tasarlanmıştır.

Çiçek türlerinin işlenişi, desen kalitesi ve çeşitliliği, Maslak yapı grubu içinde karşılaştığımız çiçek türleriyle paralellik göstermektedir. Soldaki demetin içeriğini tam açmış olarak sarı ve pembe renkli (*Rosa sp.*) güller, sarı renkli (*Bellis perennis*) çayır papatyası ve mavi renkli (*Myosotis sylvatica*) unutmama çiçeği oluşturmaktadır. Sağdaki demete işlenen çiçek türleri ise tam açmış olarak sarı ve pembe renkli (*Rosa sp.*) güller, lila renkli (*Hibiscus syriacus*) ağaç hatmi çiçeği ve turuncu renkli (*Tulipa sp.*) laledir (Şekil 4.35).

Şekil 4.35- 4 no.lu (salon) oda, süslemelerden detay

2.2.3.2.3. Malzeme ve Teknik

Yapı fevkâni ve kârgir olarak tasarlandığı anlaşılmaktadır. Yapıda genel olarak kesme taş, tuğla, ahşap ve demir malzeme kullanılmıştır. Malzemelerin temini ile ilgili herhangi bir arşiv kaydına mevcut değildir. Ancak kasrın onarım belgelerinde, duvar ve tavan sıvaları için İngiliz çimentosu, horasan harcı ve kaynamış bezir yağı malzemelerinin kullanılmış olduğu bilinmektedir. Yapının iskeletlerinde ise Bartın kerestesinin kullanıldığı belirtilmektedir.²⁹² Ayrıca yapının ana giriş aksındaki merdiven basamaklarında, 1 no.lu (sofa) odanın zemin döşemesinde Frenk mermerinin kullanıldığı aktarılmaktadır.²⁹³

Yapının zemin kat taşıyıcı duvarlarında yığma tekniğine uygun olarak kesme taş ve tuğla malzeme birlikte örülüdür. Ana girişteki kapının lento ve söveleri mermer malzemeledir. Zemin kattaki çoğu pencerelerin çevrelerini, dışa taşkın bir şekilde yatay

²⁹² Arslangazi, (2000), 83-84.

²⁹³ Toğral, (2011), 136.

ve düşey olarak kırmızı tuğla sıraları çevrelemektedir. Ana giriş kapısı önündeki plastırlar ve sütunlar damarlı somaki mermer (porfir taşı) malzemedir. Yapının çatı katı taşıyıcılarında, çatının zeminde ve iskeletlerinde ahşap malzeme tercih edildiği anlaşılmaktadır. Yapının pencere çerçeveleri, panjurları, iç mekândaki oda kapıları ve merdivenleri ahşap malzemedir. İç mekândaki oda kapıları çift kanatlı, kasalı ve maun ağacından yapıldığı bilinmektedir. Kapıların orijinalde kahverengi olduğu arşiv fotoğraflarından da anlaşılmaktadır (Şekil 4.36). Yapı içerisinde iki adet mermer şömine olduğu arşiv fotoğraflarında görülmektedir. Ancak 4 no.lu (salon) oda içerisinde var olduğu görülen şömine günümüzde mevcut değildir.²⁹⁴

Şekil 4.36- 4 no.lu (salon) oda (1981 yılında yapılan onarımlardan) (TBMM MSFA)

Yapının iç bahçeye açılan güney kapısı, ana giriş kapısı, balkon korkulukları ve pencere şebekeleri dökme demir malzemedir. Ancak pencere şebekeleri 1981 yılında yapılan onarımlar sırasında sökülmüştür. Mabeyn-i Hümayûn'un çatısı günümüzde kiremitle örtülüdür. Arşiv fotoğraflarında da çatının kiremitle kaplı olduğu görülmektedir.

Dökme demir ve metal malzeme Limonluk'un iskeletlerinde de kullanılmıştır. Limonluk'un Doğu cephesinde 8 metre ve güney cephesinde 30 metre demir ve cam kullanılarak Limonluk çevrelenmektedir. Limonluk'un kuzey cephe sınırını moloz taş

²⁹⁴ Bkz. (Şekil 4.15).

ve tuğla malzemeli, 30 metre uzunluğunda ve 3 metre yüksekliğinde bir duvar oluşturmaktadır. Limonluk çatısında 4.000 adedi aşkın cam malzemelidir. Çatının birleşme noktalarının üzeri kurşun malzemelidir. Cam ile demirler arasından su sızmasını engellemek için macun kullanıldığı kayıtlarda geçmektedir. Ayrıca Limonluk çatısı için 9.000 kuruş harcandığı aktarılmaktadır.²⁹⁵ Limonluk'un tasarım ve malzeme özelliklerinde büyük değişimler görülmemektedir. Ancak Mabeyn-i Hümayun'un özellikle iç tasarımı onarımlarla fiziksel değişimlere maruz kaldığı anlaşılmaktadır. Bu yüzden onarımlar sırasında kullanılan yapı malzemelerinin değişmiş olabileceğini de dikkate alınması gerekir.

2.2.3.2.4. Onarımlar ve Değişimler

2.2.3.2.4.1. Osmanlı Dönemi

Mabeyn-i Hümayûn'a ait ulaşılan en erken arşiv kaydı 29 Ağustos 1876 tarihlidir. Bu kayıta, zemin kat koridor duvarlarında ve tavanında, tuvalet mekânının tavanında kalemişi süslemelerin yenilenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Keşif kaydının devamında fakon²⁹⁶ malzemeli iki adet musluğun tuvalet ve lavabo mekânında kullanılmış olduğunu öğrenmekteyiz.²⁹⁷ Günümüzde yapının zemin kat koridoru duvarlarında ve tuvalet mekânının tavanında kalemişi süsleme veya bezeme bulunmamaktadır. 11 Eylül 1884 tarihine ait bir başka keşif defteri kaydında, 1 no.lu (sofa) odanın duvarlarında yer alan kalemişi süslemelerin yenilenmesi gerektiği belirtilmekte ve onarılacak yerlerin ölçüleri verilmektedir. Aynı belgenin devamında 4 no.lu odanın tavan yüzeyinde ve duvarlarında yer alan kalemişi süslemelerin de onarılması gerektiği kaydedilmiştir. Ayrıca 4 no.lu (salon) odanın zemin döşemesinin parke olduğunu da bu kayıt belgelemektedir.²⁹⁸ Günümüzde 1 no.lu (sofa) odanın duvar yüzeylerinde herhangi bir

²⁹⁵ Toğral, (2011), 137.

²⁹⁶ Bakır, nikel ve çinkodan oluşan gümüş görünümünde bir alaşıma denmektedir.

²⁹⁷ Toğral, (2011), 136- 137.

²⁹⁸ Toğral, (2011), 137.

süsleme unsuru bulunmamaktadır. 4 no.lu (salon) odanın duvarlarında kalemişi süslemelerin var olduğu hem arşiv fotoğrafları²⁹⁹ hem de keşif defteri kaydı göstermektedir. Ancak özgün tasarımda 4 no.lu (salon) odanın duvar yüzeyinde var olan kalemişi süslemeler günümüze ulaşmamıştır. 11 Eylül 1884 tarihine ait aynı keşif defteri kaydının devamında, çatı katının duvar kâğıtlarının yıpranmış olduğu ve yenilenmesi gerektiği yazılmıştır. Onarımı yapılacak duvarların ölçüleri; 45,70 m² yükseklik, 2,60 m² uzunluk ve 111,82 m² alan olarak verilmiştir.³⁰⁰ Bu kayıt çatı katının duvar yüzeylerinde de süsleme unsurlarının var olduğunu doğrulamaktadır. Ancak günümüzde çatı katının duvar yüzeyleri beyaza boyanmış vaziyettedir.

1887 yılına ait onarım belgesinde, yapının lekelenmiş olan kalemişi süslemelerin yenilendiği, alçı badanalarının yapıldığı, ocak bacalarının yağlı boya ile boyandığı, kırılmış veya harap olmuş camların değiştirildiği, pencere silmelerinin onarıldığı kaydedilmiştir. Ayrıca belgenin devamında çatı kiremitlerinin yenilendiği, Limonluk'un çatısını oluşturan demir konstrüksiyon malzeme ve kırılmış olan seksenlik camlarının yenilendiği belirtilmektedir. Yapının 1889 yılına ait bir diğer onarım belgesinde, iç mekânlardaki kalemişi süslemelerin, altınvaraklı kartonpiyerlerin, zemin döşemesindeki parkelerin, dış cephedeki pencere panjurlarının, çatı saçaklarının, balkondaki demir korkuluklarının yenilendiği yazılmıştır. Ayrıca bu belgede de Limonluk'un kırılmış olan camlarının değiştirildiği kaydedilmiştir. 1892, 1893 ve 1894 yıllarında da yapı grubunda onarımlar ve yenilemeler yapılmıştır. Ancak onarımı yapılan yapı adları spesifik olarak kaydedilmemiştir. 1905 yılına ait yazışmada, fırtına yüzünden çatıdaki kiremitlerin zarar gördüğü, yapının su akıttığı, 1 no.lu (sofa) odanın tavan ve duvar sıvalarının döküldüğü, şamdanların düşme tehlikesinde olduğu kaydedilmiştir. Yapının bir an önce onarılması için sorumluluğun, Mimar Kemalettin Bey'e ve Nerses Kalfa'ya verildiği yazışmada belirtilmiştir.³⁰¹

²⁹⁹ Bkz. (Şekil 3.15).

³⁰⁰ Toğral, (2011), 137.

³⁰¹ Arslangazi, (2000), 83- 84.

2.2.3.2.4.2. Cumhuriyet Dönemi

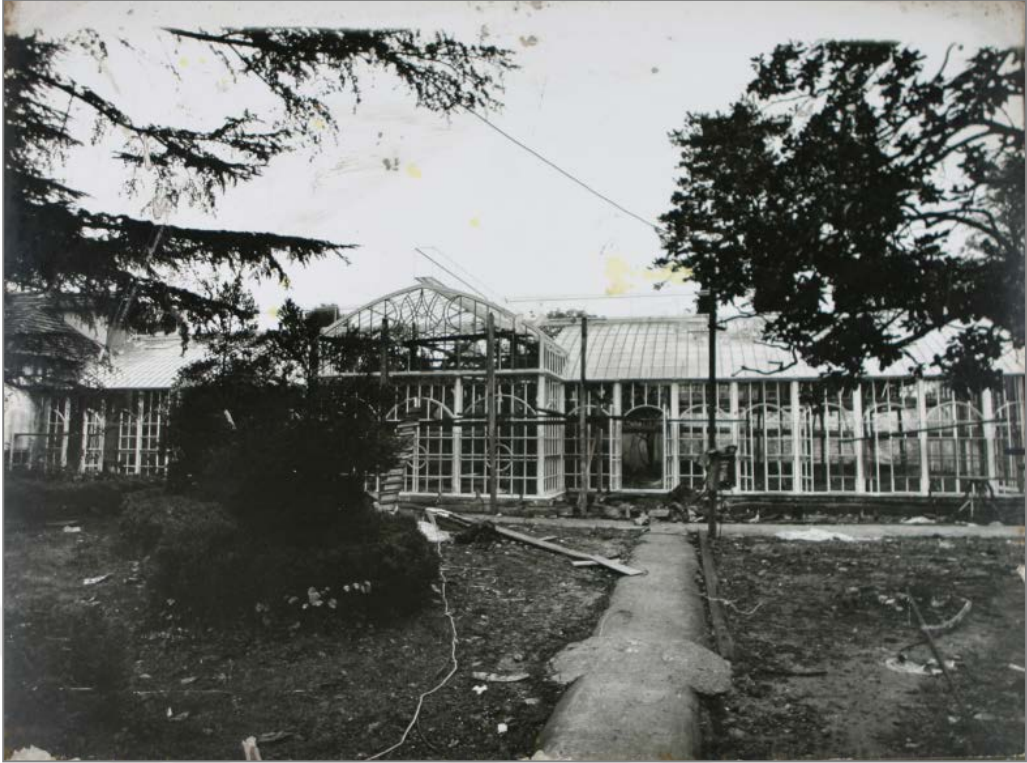
Askeri Prevantoryum'a dönüştürülme aşamasında yapı grubunun genelinde yaklaşık bir yıl (1937-1938) bakım, onarım ve alt yapı çalışmalarının yapıldığı bilinmektedir. Mabeyn-i Hümayûn'un 4 no.lu (salon) odası yemek salonu işlevinde, girişteki büyük odanın (2 no.lu oda) eczane işlevinde ve çatı katındaki odaların ise levazım ve inzibat subaylarının kullanıldığı belirtilmektedir. Yapı grubunun genelinde günümüzde kullanılmakta olan kalorifer sistemi ise Başhekim Hamdi Akoğuz Bey tarafından 1939 yılında tamamlanmıştır.³⁰²Prevantoryumda, Başhekim Albay Sait Ertemsir'in görev aldığı yıllarda (1947-1949) başhekimlik ofisi, Çadır Köşkü'nden Mabeyn-i Hümayûn'a taşındığı yazılan ceridelerde belirtilmektedir. 1938 yılından 1951 yılına kadar Mabeyn-i Hümayûn'un 4 no.lu (salon) odası, hasta erler tarafından yemekhane olarak kullanılmıştır. Başhekim Albay Celal Erimer 1951 yılında, erlerin kullandığı yemekhaneyi Ağalar Dairesine taşımıştır. Yemekhanenin taşınmasıyla Mabeyn-i Hümayûn'un 4 no.lu (salon) odasının onarımı ve bakımı yapılmıştır.³⁰³(Şekil 4.37-4.38).

Şekil 4.37- Güney cephe (1981 yılında yapılan onarımlardan)(TBMM MSFA)

³⁰² Özbay, (1981), 137-138; Toğral, (2012), 97, 99.

³⁰³ Toğral, (2012), 105.

Şekil 4.38-Limonluk/Sera güney cephe (1981 yılı onarımlardan) TBMM MSFA)

2.2.3.3. Ağalar Dairesi ve Hamam

2.2.3.3.1. Mimari Özellikler

2.2.3.3.1.1. Plan Tasarımı

Ağalar Dairesi; doğu batı ekseninde dikdörtgen bir şekilde lineer bir kurguda uzanmaktadır. İç bahçenin güneydoğu sınırına konumlanan yapı tek katlıdır. Ağalar Dairesi'nin ve hamamın günümüzdeki plan tasarımı ile Sultan II. Abdülhamid döneminde çizilen özgün plan tasarımı arasında belirgin bir farklılık göze çarpmaktadır. Ağalar Dairesi'nin plan tasarımındaki kurgu iki bölümlüdür ve bu özellik değişmemiştir. Ancak birinci ve ikinci bölümdeki mekânların yerleşimi büyük oranda

değişime uğradığı anlaşılmaktadır. Hamamın plan içindeki konumu değişmemiş fakat iç mekân kurgusu tamamen yenilenmiştir (Şekil 5.1).

Şekil 5.1- Ağalar Dairesi ve Hamam planları, (Sol³⁰⁴ Sağ³⁰⁵)

³⁰⁴ Yaşar Koçak, Abdullah Âdemoğlu, Atilla Beşli, Zekiye Eraslan, N. Yasemin Akçay, *Sultan II. Abdülhamid Devri Harita ve Planlarında İstanbul*, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 2014, 226- 227. (II. Abdülhamid dönemine ait vaziyet planından)

³⁰⁵ TBMM Milli Saraylar Teknik Arşivi (Günümüzdeki plan).

Özgün planda birinci bölüme giriş, kuzeyde ve güneyde aynı eksene konuşlanan birer kapıdan sağlanmaktadır. Birinci bölümün merkezinde kareye yakın bir sofa yer alır. Sofanın güney duvarı dışa doğru çıkıntılıdır. Günümüzdeki planda bu tasarım özellikleri aynen korunmuştur. Özgün tasarımda birinci bölümde sofanın batı tarafında, doğu batı ekseninde uzanan dar bir koridora açılan kare şeklinde iki, L şeklinde bir odanın olduğu ve koridorun sonunda bir küçük mekânın konumlandığı görülmektedir. Ancak günümüzdeki planda, koridorun sonuna iki küçük ıslak mekânın açılmış olduğu görülmektedir. Ayrıca kare şeklindeki iki, L şeklindeki bir oda birleştirilmiş, dikdörtgen şeklinde tek bir odaya dönüştürülmüştür.

Ağalar Dairesi'nin birinci ve ikinci bölümü hem özgün tasarımda hem de günümüzdeki tasarımda birbiriyle bağlantılı değildir. İkinci bölüme giriş, kuzeyde ayrı bir kapıdan sağlanmaktadır. Bu durum değişmemiştir. Ancak kuzeydeki kapı günümüzdeki planda hamamın duvarına daha yakın bir mesafededir. Özgün tasarımdaki kapının yeri günümüzde kapalıdır. Özgün planda ikinci bölümün kurgusu kare şeklinde sofa, koridora açılan birbiriyle bağlantılı iki oda ve koridorun sonunda küçük bir mekân şeklinde tasarlanmıştır. Günümüzdeki planda sofa üç odalıdır. Bir odanın girişi ikinci bölümden, diğer iki odanın girişi ise birinci bölümden sağlanmaktadır. Koridora açılan birbiriyle bağlantılı iki odanın kurgusu değişmemiştir. Ancak koridorun sonundaki küçük kare mekânın yerine, hamama geçişi sağlayan bir kapı açılmıştır. Hamamın kot farkı koridordan daha düşük seviyede olduğu için, hamama merdiven yardımı ile geçilmektedir.

Özgün tasarımda hamam, kare şeklinde ve tek birimli olarak tasarlanmıştır. Hamamın güney tarafa konuşlanan giriş kapısının yeri değişmemiştir. Ancak hamamın iç kurgusu tamamen yenilenmiştir. Günümüzdeki planda hamamın mekân kurgusunu, külhan, soyunmalık, çift hücreli kare şeklinde sıcaklık bölümleri oluşturmaktadır. Ayrıca tuvalet ve lavabo hamamın kurgusu içinde yer alan diğer ıslak mekânlardır.

Ağalar Dairesi ve hamam, Askeri Prevantoryum'un servis mekânları olarak kullanıldığı için, bu yıllarda birçok fiziksel müdahaleye maruz kalmıştır. Bu yüzden günümüzdeki bazı odaların yerleşimi, orijinal tasarımında olmadığı açıkça görülmektedir.

2.2.3.3.1.2. Cephe Tasarımı

Yapı tek katlıdır ve kârgir özelliktedir. Yapının kuzey ve güney cephe duvarlarında pencere sıraları simetrik düzendedir. Kuzey, güney ve batı cephe duvarlarındaki pencereler basık kemer formu, çift kanatlı ve ahşap panjurludur. Pencerelerin lentoları ve söveleri, dışa taşkın bir şekilde yatay ve düşey kırmızı tuğla sıralarıyla hareketlendirilmiştir. Yapının arşiv fotoğrafları, pencerelerin demir şebekelerle çevirili olduğunu belgelemektedir. Ayrıca çatı saçak altlarında testere dişli süslemelerin olduğu ve saçakların kısa tutulduğu anlaşılmaktadır (Şekil 5.2). Ancak günümüzde yapının pencerelerinde demir şebekeler mevcut değildir. Saçaklar ise daha geniş düzenlenmiştir (Şekil 5.3).

Şekil 5.2-Ağalar Dairesi, güneybatı cephe³⁰⁶

³⁰⁶ İ. Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi, Yıldız Albümleri (Dosya No: 90461---0006).

Birinci bölümdeki sofanın kuzey ve güney kapılarındaki lento ve söveler silmelidir. Lento üzerinde yer alan kilit taşları sadedir. Kapıların boyutları ve formları özgün tasarımını büyük oranda korumuştur.

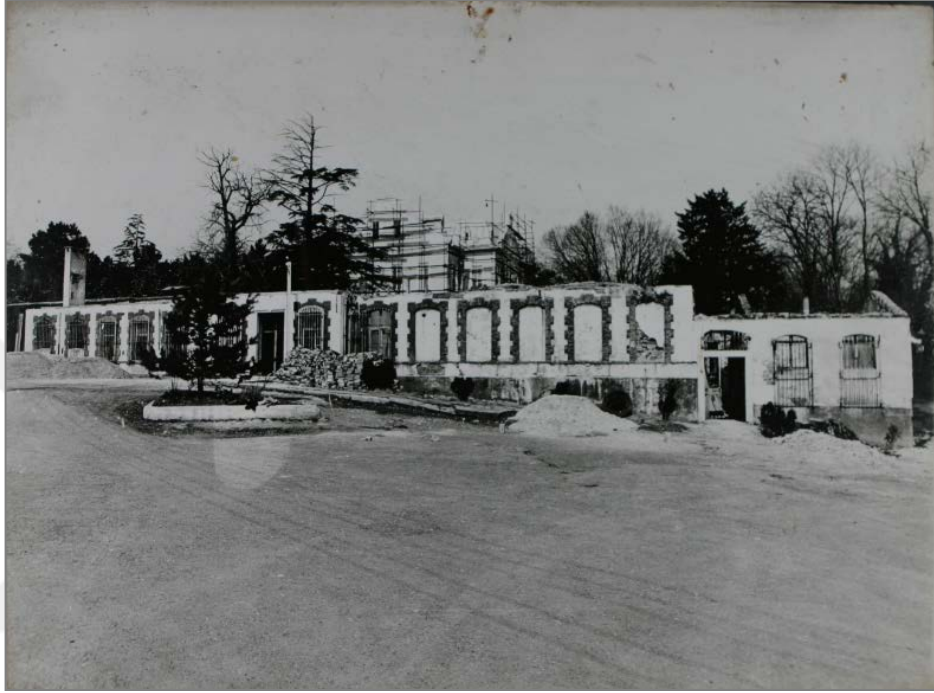

Şekil 5.3-Ağalar Dairesi, güneybatı cephe

Yapının örtü sistemi, tek çıkıntılı kırma çatı düzeneğine sahiptir. Çıkıntı, sofa mekânının güney duvarı tarafında yer almaktadır. Sofanın çatısı, servis mekânlarının çatısından daha yüksek tutulmuştur. Çatı kiremitle kaplıdır. Özgün tasarımda da kiremitle kaplı olduğu görülmektedir. Batı cephede yükselen bacanın özgün tasarımda da var olduğu arşiv fotoğrafları kanıtlamaktadır. Ancak çatıdaki menfezin 1951 yılında açıldığını prevantoryumda görev yapan Başhekim Albay Celal Erimer aktarmaktadır. Ayrıca 1982-1984 yılları arası yapılan onarımlarda çatının tamamen yenilendiğini, restorasyon sırasında çekilen fotoğraflar belgelemektedir (Şekil 5.4- 5.5).

Mabeyn-i Hümâyûn'un cephe tasarımında görülen bazı özellikler, Ağalar Dairesinin cephe tasarımında da görülmektedir. Örneğin yapının pencere formları, pencerelerin lentolarını ve sövelerini hareketlendiren tuğla örgüsü, çıkıntının üçgen saçağı ve saçak tepeliğine kazınan Sultan II. Abdülhamid'in "AH" monogramı benzer özellikler taşımaktadır.

Yapı grubunun güneydoğu köşesine konumlanan hamamın dış cephesi düz sıvalıdır. Hamamın kapı ve pencere formları, arşiv fotoğraflarında görülen tasarımla uyuşmaktadır. Hamamın örtüsü kırma çatılıdır. Çatıda, dıştan içe doğru genişleyen ve camla kaplı ışık gözleri yer almaktadır. Ancak hamam çatısının orijinal tasarımında olmadığı, özgün plan kurgusundan anlaşılmaktadır (Şekil 5.6).

Şekil 5.4-Ağalar Dairesi ve Hamam, güney cephe (TBMM MSFA)

Şekil 5.5-Ağalar Dairesi, kuzey cephe

Şekil 5.6-Hamam, güneydoğu cephe

2.2.3.3.1.3. İç Mekân Tasarımı ve Mevcut Süslemeler

Ağalar Dairesi'nin iç mekânı tamamen yenilenmiştir. Odaların ve ıslak mekânların duvar ve tavan yüzeylerinde süsleme veya bezeme unsurları bulunmamaktadır. Sofanın ve bazı mekânların zemini karo ile kaplıdır. Ağalar Dairesi'nin birinci bölümü prevantoryum mutfağı olarak kullanıldığı için, geniş odanın batı duvarında mermer malzemeli mutfak tezgâhı o dönemin yansımasıdır. Geniş odanın zemini ise mermer malzeme ile kaplı olduğu görülmektedir (Şekil 5.7).

Ağalar Dairesi'nin ikinci bölümünden mermer basamaklı merdiven yardımı ile hamamın bölümlerine geçilmektedir. Lavabo mekânı içinde kullanılan lavabo küveti (kurna) kıvrımlı ve yivlidir. Aynalıkta ise insan vücuduna benzeyen bir form göze çarpmaktadır. Hamamın sıcaklık bölümünün zemini ve duvar yüzeyleri mermer kaplamadır. Hamamda yer alan kurnalar hem oval formda hem de dikdörtgen formdadır. Hamamın düz tavanına ise camla kaplı farklı formda ışık gözleri açılmıştır ancak hamamın çatısının orijinal tasarımda olmadığı, özgün plan kurgusundan anlaşılmaktadır (Şekil 5.8- 5.9).

Şekil 5.7-Ağalar Dairesi'nin iç görünümü

Şekil 5.8-Hamama geçilen merdiven ve lavabo

Şekil 5.9-Hamam, iç görünümü

2.2.3.3.2. Malzeme ve Teknik

Yapı kârgir olarak tasarlanmıştır. Yapının cephe duvarlarında kesme taş ve tuğla malzeme kullanılmıştır. Çatı iskeletinde ahşap malzemenin kullanılmış olduğu, arşiv fotoğraflarından anlaşılmaktadır. Yapıda kullanılan malzemelerin temini ile ilgili herhangi bir arşiv kaydı mevcut değildir.

Yapı grubunun genel onarım belgelerinde, İngiliz çimentosu, horasan harcı ve kaynamış bezir yağı gibi yapı malzemelerinin kullanılmış olduğu bilinmektedir. Ayrıca onarımlarda yapı grubunun çatı iskeletlerinde, Bartın kerestesinin kullanıldığı da belirtilmektedir.³⁰⁷

Yapının kuzey, güney ve batı cephesindeki pencerelerin lentolarında ve sövelerinde, dışa taşkın bir şekilde yatay ve düşey olarak kırmızı tuğla sıraları örülüdür. Doğu

³⁰⁷Arslangazi, (2000), 99.

(bölüm 1) bölümünün kuzey ve güney kapılarındaki lentolar ve söveler kesme taş malzemedir.

18 Temmuz 1876 tarihine ait onarım belgesinde, çatı örtüsünün Marsilya kiremidi olduğu aktartmıştır. Belgenin devamında hamam kapılarının çuha ile kaplandığı ve çuhanın üzerine yaldızlı çıta monte edildiği kaydedilmiştir. Ayrıca hamamın zeminine Frenk mermeri döşenmiş, sıcaklık ve soğukluk bölmeleri arasında bulunan cam fanuslu çerçevelerde ise pirinç malzemenin kullanıldığı belirtilmektedir.³⁰⁸

2.2.3.3.3. Onarımlar ve Değişimler

2.2.3.3.3.1. Osmanlı Dönemi

1887 yılına ait onarım belgesinde, Ağalar Dairesi'nin zarar gören çatı kiremitleri yenilenmiş, ocak bacasındaki sac boru değiştirilmiştir. Belgede, duvarların sıvanmış ve silmelerin yenilenmiş olduğu da kaydedilmiştir. Belgenin devamında, hamamın kubbesindeki camla kaplı ışık gözlerinin yenilendiği, kubbenin sıvanarak kurşunla kaplandığı aktarılmıştır.³⁰⁹ Günümüzde hamam kırma çatılıdır ve kiremitle örtülüdür. Ayrıca Sultan II. Abdülhamid döneminde çizilen plan tasarımı, hamamın iç kurgusunun tamamen yenilenmiş olduğunu belgelemektedir.

1891, 1892, 1893, 1894 yıllarına ait onarım belgelerinde yapı grubunda birçok onarım ve bakım çalışmaları yapılmıştır. Fakat bu belgelerde, hangi yapının onarımı yapıldığı belirtilmemiştir. Yapının Yıldız Albümleri'nde yer alan fotoğrafında, batı cephesinde zeminden çatıya kadar yükselen baca dışa doğru çıkıntılı değildir. Günümüzde bu baca batı cephe duvarından dışa doğru çıkıntı yapmaktadır. Yapı grubu Askeri prevantoryum olarak kullanıldığı yıllarda Ağalar Dairesi'nin (bölüm 1) batı bölümünün mutfak,

³⁰⁸ Toğral, (2011), 142.

³⁰⁹ Arslangazi, (2000), 99.

yemekhane ve bulaşıkxane işlevlerine büründürüldüğü bilinmektedir. Ancak Osmanlı döneminde bu bölümün işlevi hakkında fikir yürütmemizi sağlayacak bir veri bulunmamaktadır.

Ağalar Dairesi'nin arşiv fotoğrafından ve onarım belgelerinden, çatının Marsilya kiremidi ile kaplı olduğu anlaşılmaktadır. Günümüzde de çatının örtü malzemesi kiremittir. Ağalar Dairesi'nin (bölüm 2) doğu bölümünün kuzeydeki giriş kapısının yeri değiştirilmiştir. Sultan II. Abdülhamid döneminde çizilen plana göre kuzey girişi doğu bölümünün sofasına açılmaktadır. Bu girişin olduğu yer günümüzde kapalı vaziyettedir. Doğu (bölüm 2) bölümünün günümüzdeki girişi ise hamam duvarına yakın bir mesafede yer almaktadır. Çatının iskeletleri ve saçakları hariç yapının tüm cephelerindeki tasarım büyük oranda korunmuştur. Doğu (bölüm 2) bölümünün güney pencerelerindeki lentolar ve söveler cephe tasarımına uygun olarak yenilenmiş olsa da pencerelerin açıklıkları günümüzde kapalı durumdadır (Şekil 5.10).

İç mekândaki odaların duvarları tamamen yenilenmiştir. İç mekândaki oda kapıları günümüzde çift kanatlı ve kasalıdır. Fakat özgün planda görülen oda sayısı ile günümüzdeki planın oda sayısı birbiriyle uyuşmamaktadır. Bu yüzden iç mekândaki birçok kapının orijinal olmadığı da açıktır.

Şekil 5.10- Ağalar Dairesi doğu bölümü, güney pencereleri

2.2.3.3.3.2. Cumhuriyet Dönemi

Askeri Prevantoryum'a dönüştürülme aşamasında yapı grubunun genelinde yaklaşık bir yıl (1937-1938) bakım, onarım ve alt yapı çalışmalarının yapıldığı bilinmektedir. Başhekim Albay Dr. Hamdi Akoğuz 1938-1940 yılları arasındaki kalorifer tesisatını kurdurur, banyo dairesinin (günümüzdeki hamam) iç kurgusunu yeniden düzenletir. Ayrıca günümüzde hamamın bitişiğine konumlanan tuvaletlerin yer aldığı bölüm, 1939 yılı sonlarında etüv merkezi olarak kullanıldığı belirtilmektedir.³¹⁰

Başhekim Albay Sait Ertemsir 1947-1949 yılları arasında Ağalar Dairesi'nin yeniden düzenlenmesini sağlayarak, bulaşikhane, çamaşırhane, kurutma yeri ve mutfak gibi bölümler oluşturur. Özellikle bu yıllarda Ağalar Dairesi'nin iç mekân kurgusu büyük oranda değişime uğrar. 1950-1951 yılları arasında hamam yeniden onarım görmüştür. Bu yıllarda hamamın külhanı yanına konumlanan odaların biri onarılmış ve er yemekhanesi olarak hizmet vermiştir. Ayrıca 1951 yılında Ağalar Dairesi çatısına duman tahliyesi ve havalandırma amacıyla yaklaşık 100 x 120 cm. genişliğinde, 250 cm. yüksekliğinde bir menfez açılmıştır.³¹¹

Başhekim Hayati Memişoğlu döneminde (1952-1953) Ağalar Dairesi'nin iç mekân kurgusunda kapsamlı değişiklikler olmuştur. Daha önceki yıllarda yapılmış düzenlemelerin yetersiz bulunması nedeniyle bu dönemde iç mekân tekrardan düzenlenmiştir. Mutfak olarak kullanılan kısım, yapılanma sonrasında bulaşikhane ve çamaşırhane olarak düzenlenmiştir. Hamamın girişinde bulunan oda (Elektrik Pano Odası) yeniden düzenlenmiş ve hamamın soyunmalık bölümü olarak kullanılmıştır. Ayrıca soyunmalık bölümünün zemin döşemeleri bu dönemde yenilenmiştir.³¹²

³¹⁰ Özbay, (1981), 137; Toğral, (2012), 97, 99- 100.

³¹¹ Toğral, (2012), 105, 108.

³¹² Toğral, (2012), 111- 113.

2.2.3.4. Fâris Kasrı/Çadır Köşkü

2.2.3.4.1. Mimari Özellikler

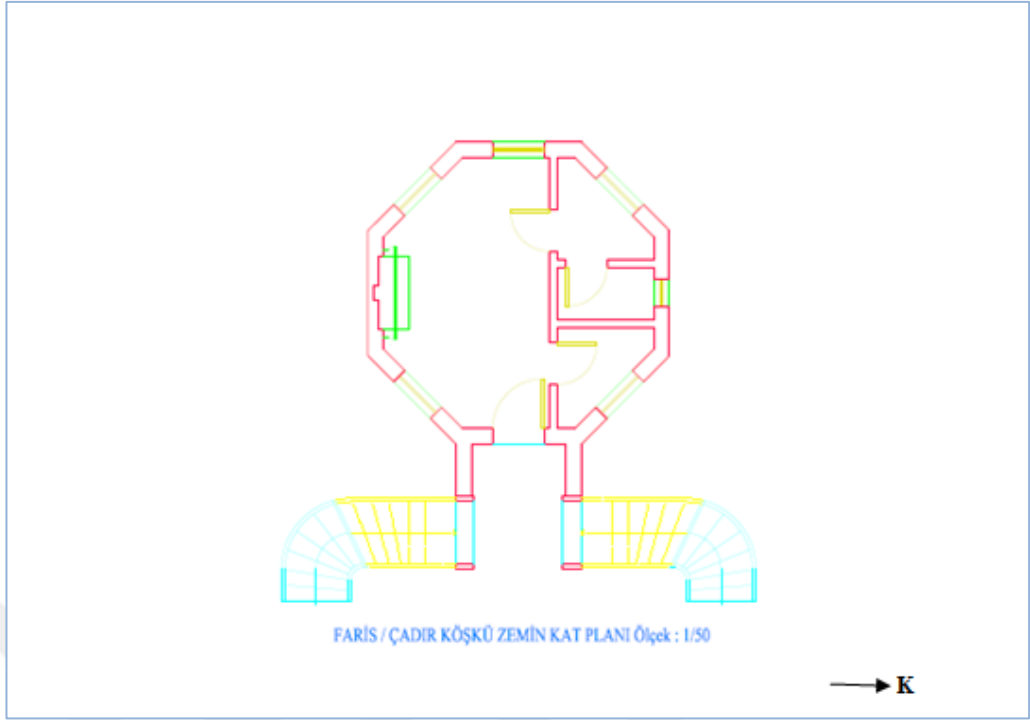
2.2.3.4.1.1. Plan Tasarımı

Kars-ı Hümâyûn ve Mabeyn-i Hümâyûn'un kuzey batısına konumlanan Fâris Kasrı/Çadır Köşkü, dış bahçenin sınırları içerisinde yer almaktadır. Köşkün kuzeyi ve batısı günümüzde yapı grubunun rekreasyon alanıyla çevrilidir. Köşkün plan tasarımı sekizgendir. Sekizgen kenarların her biri yaklaşık 2,4 metre ölçülerinde³¹³ olduğu belirtilmektedir. Kat tasarımı ise, zemin (Şekil 6.1) ve birinci kat (Şekil 6.2- 6.3) şeklindedir.

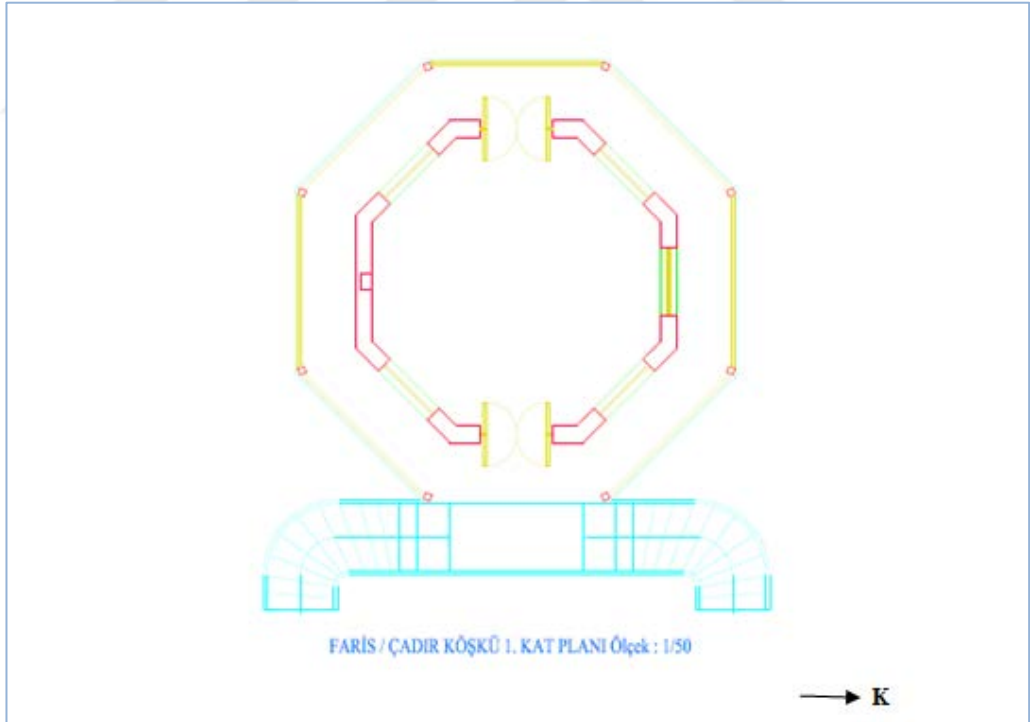
Zemin kata giriş, köşkün doğu cephesindeki eyvanlı kapıdan sağlanmaktadır. Günümüzde zemin katın iç tasarımı, güney yönde ocaklı bir mekân, kuzey yönde tuvalet ve birbiriyle bağlantılı iki küçük odadan oluşmaktadır. Ancak zemin kat özgün plan şemasının tek mekânlı ve dolaplı olarak tasarlandığı aktarılmaktadır. Ayrıca güney iç duvarındaki ocağın sonradan eklenmiş olduğu belirtilmektedir. Zemin katta günümüzde toplam altı adet pencere olduğu görülmektedir. Bu pencerelerden ikisi (kuzey ve doğu duvarındaki pencereler) muhtemelen prevantoryumun başhekimlik binası olarak kullanıldığı yıllarda açılmıştır. Köşkün birinci katına, doğu yönde dış cephede yükselen çift kollu oval merdiven aracılığı ile çıkılmaktadır. Birinci katın plan tasarımını, sekizgen şeklindeki tek bir oda ve aynı şekilde odayı dört bir yandan çevreleyen 1,2 metre genişliğindeki balkon oluşturmaktadır. Sekizgen odanın girişi, doğu batı ekseninde karşılıklı konumlanan iki kapıdan sağlanmaktadır. Odanın cephelerinde 1,25 metre genişliğinde toplam beş adet pencere açıklığı yer almaktadır.³¹⁴ Odayı çevreleyen sekizgen balkonun geniş saçaklarını ise her köşeye yerleştirilen toplam sekiz dikme taşımaktadır.

³¹³ Sürer, (2012), 55.

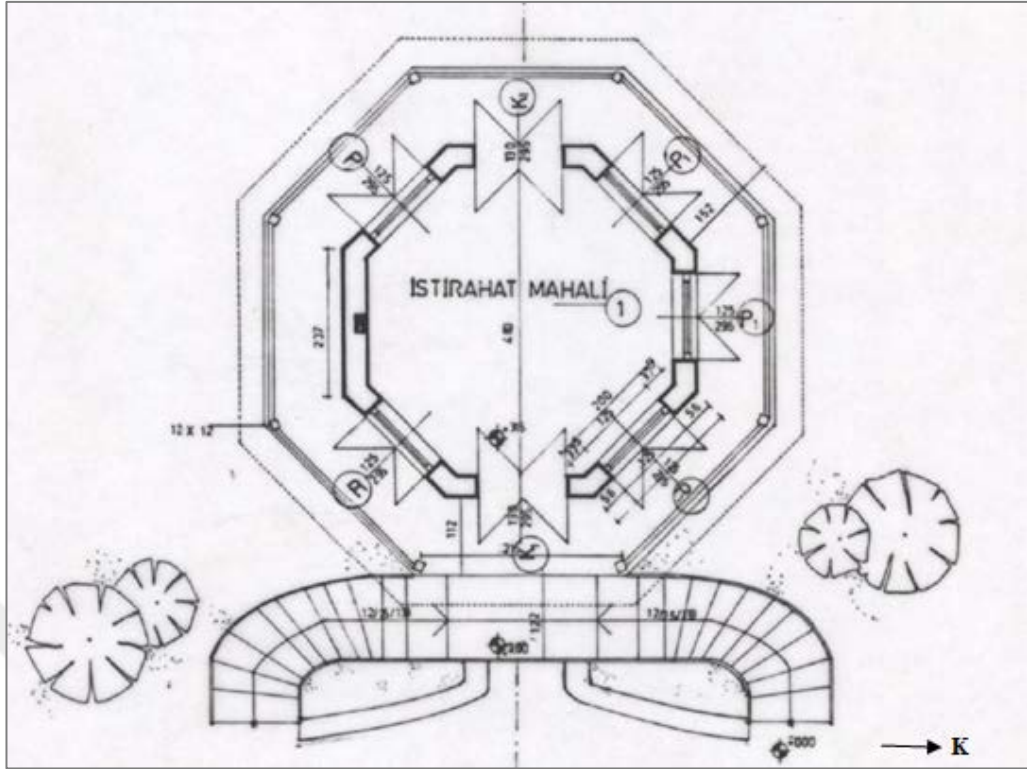
³¹⁴ Sürer, (2012), 55- 56.

Şekil 6.1- Fâris Kasrı/Çadır Köşkü, zemin kat planı (TBMM MSTA)

Şekil 6.2- Fâris Kasrı/Çadır Köşkü, birinci kat planı (TBMM MSTA)

Şekil 6.3- Fâris Kasrı/Çadır Köşkü, birinci kat planı (TBMM MSTA)

2.2.3.4.1.2. Cephe Tasarımı

Köşk kâgir olarak yapılmıştır. Köşkün zemini topografyadan daha düşük kottadır. Köşkün özgün pencere düzeni hakkında arşiv fotoğrafları net bir veri sunmamaktadır. Günümüzde pencerelerin cephelere yerleşimi asimetriktir. Ancak hem arşiv fotoğraflarında hem de günümüzde köşkün pencereleri ve birinci kat kapıları sivri kemer formlu, çift kanatlı ve ahşap panjurlu olduğu görülmektedir. Ayrıca arşiv fotoğrafları, zemin kat pencerelerinin demir şebekelerle kaplı olduğunu göstermektedir. Fakat günümüzde zemin kat pencerelerinde demir şebekeler mevcut değildir.

Doğu cephede birinci kata çıkışı sağlayan oval formlu, çift kollu, demir korkuluklu mermer basamaklı merdiven özgün tasarımını büyük oranda korumuştur. Köşkün merdiven tasarımı, Barok üslubunun form özellikleri yansıtmaktadır. Köşkün çevresini dolanan balkonun korkulukları, balkonun üzerini örten geniş saçak ve saçığı taşıyan ahşap dikmeler cephelere hareketlilik kazandıran diğer süslemelerdir. Özellikle

saçaklardaki ajur teknikli palmetler, korkuluklardaki birbirini tekrar eden ajur teknikli palmetler, dikey ve dairesel süslemeler köşkün cephesine canlılık katmaktadır (Şekil 6.4- 6.6). Köşkün balkon korkuluğundaki, çatı saçığındaki ve dikmelerin tepeliğindeki ahşap süslemelerin özgün tasarımda olduğunu belirtmektedir.³¹⁵

Yapının örtü sistemi, sekizgen çatı düzeneğine sahiptir. Onarım belgelerinde çatı örtü malzemesinin Marsilya kiremidi olduğu³¹⁶ belirtilmiştir. Günümüzde çatı kurşun levhalar ile kaplıdır. Çatının güney cephesinde yükselen baca gövdesinde tuğla malzeme kullanıldığı arşiv fotoğrafları belgelemektedir. Ancak günümüzde bacanın gövdesi sıvanmıştır.

Şekil 6.4- Fâris Kasrı/Çadır Köşkü, güney cephe³¹⁷

³¹⁵ Göksoy, (1994), 306.

³¹⁶ Sürer, (2012), 56.

³¹⁷ İ. Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi, Yıldız Albümleri (Dosya No: 90461---0005).

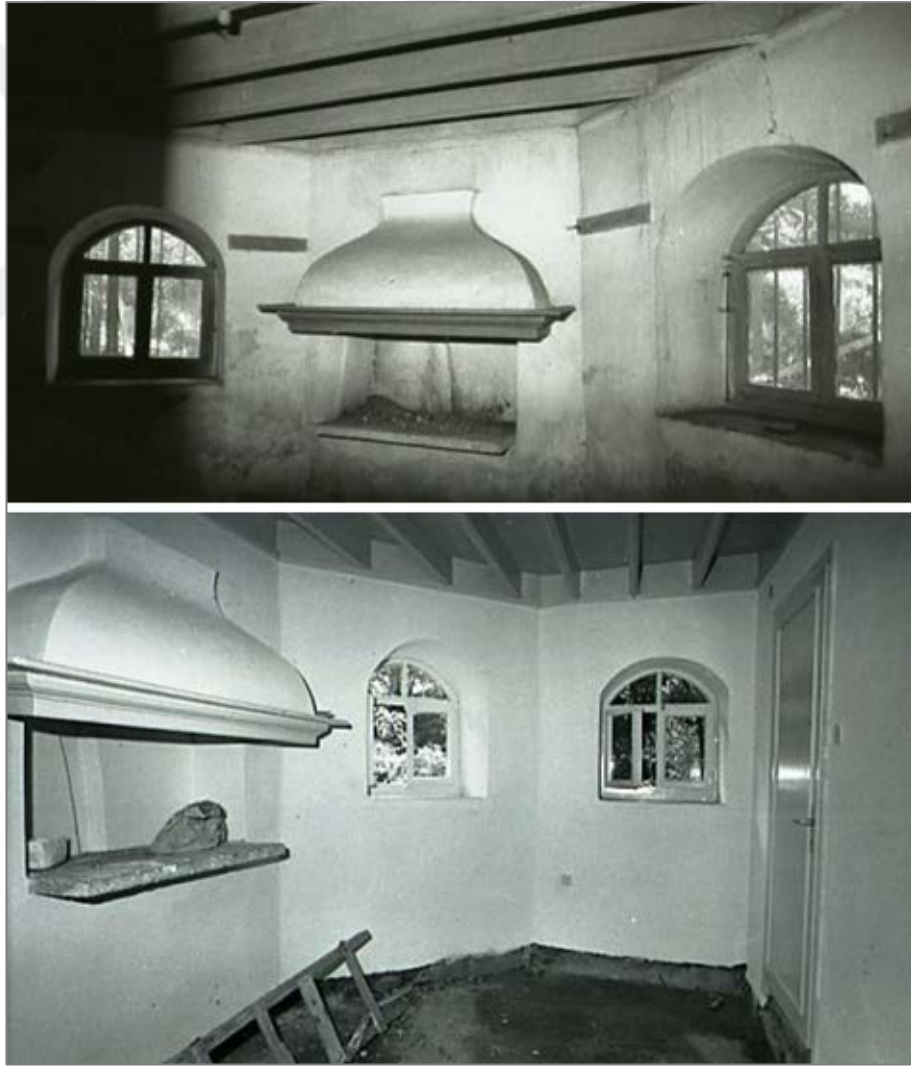
Şekil 6.5- Fâris Kasrı/Çadır Köşkü, güney cephe

Şekil 6.6- Fâris Kasrı/Çadır Köşkü, doğu (giriş) cephe

2.2.3.4.1.3. İç Mekân Tasarımı ve Mevcut Süslemeler

Köşkün zemin kat duvar yüzeyleri günümüzde tamamen yenilenmiş vaziyettedir. Duvar yüzeylerinde herhangi bir süsleme veya bezeme unsuru bulunmamaktadır. Zemin kattaki pencerelerin çoğu özgün formunu büyük oranda korumuştur. Günümüzde zemin katın iç mekân kurgusu, güney yönde ocaklı mekân, kuzey yönde tuvalet ve birbiriyle bağlantılı iki küçük odadan oluşmaktadır. Zemin kat tavanını destekleyen iskeletler ahşap malzemelidir ve tavan yüzeyi ahşapla kaplanmıştır. Özgün tasarımda zemin kaplaması hakkında bir bilgi bulunmamaktadır. Günümüzde zemin katın yer döşemesi karodur. Doğu cephedeki eyvanlı girişin alınlığı ve duvar yüzeyleri mermerle kaplıdır (Şekil 6.7- 6.8).

Şekil 6.7- Zemin kat, iç görünümü (TBMM MSFA)

Şekil 6.8- Zemin kat, iç görünümü

Köşkün birinci katı tek mekândan oluşmaktadır. Duvar yüzeyleri günümüzde tamamen yenilenmiştir. Tavan göbeğinde ve tavan eteğinde kartonpiyer teknikli Rokoko üslubunda süslemeler göze çarpmaktadır. Süslemelerin yüzeyleri altınvarak tekniği ile bezenmiştir. Çadır Köşkü'nün tavan göbeği süslemeleri (Şekil 6.9), Mabeyn-i Hümayûn'un 4 no.lu (salon) odasında karşılaşılan tavan göbeği³¹⁸ süslemeleriyle neredeyse birebir aynıdır.

Toğral, birinci katın özgün tasarımında bir adet şömine olduğunu³¹⁹ aktarmıştır. Belirtilen bu şömine günümüzde mevcut değildir. Fakat şöminenin sonradan kaldırıldığı duvardaki izlerden anlaşılmaktadır.

Birinci katın zemini parke ile kaplanmıştır. Balkonun zemin döşemesi ise günümüzde karodur. Birinci kattaki pencerelerin ve kapıların formları birebir aynıdır. Pencereler formları ve yerleşimi dışarıyı rahatlıkla görebilecek bir şekilde tasarlanmıştır (Şekil 6.10). Arşiv fotoğraflarından anlaşıldığı üzere pencere ve kapı formları köşkün özgün tasarımını yansıtmaktadır.

³¹⁸ Bkz. (Şekil 4.17).

³¹⁹ Toğral, (2011), 140.

Şekil 6.9- Birinci kat, tavan süslemeleri

Şekil 6.10- Birinci kat iç görünüm ve balkon

2.2.3.4.2. Malzeme ve Teknik

Köşkün zemin kat tavanı, çatı iskeleti, çatı saçakları, saçakların dikmeleri, balkon korkulukları, balkon tavanı, pencere çerçeveleri, panjurları ve kapıları ahşap malzemelidir. Köşkün duvarları ve baca gövdesi tuğla malzeme ile örülmüş ve yüzeyleri sıvanmıştır. Doğu cephedeki oval merdivenin taşıyıcı duvarlarında taş malzeme yığma tekniği ile örülmüştür. Günümüzde bu taşıyıcı duvarlar sıvalıdır. Merdiven basamaklarında ve zemin katın eyvanlı girişindeki duvar yüzeylerinde kaplama olarak mermer malzemenin kullanılmış olduğu görülmektedir. Onarım kayıtları, köşkün çatısının Marsilya kiremidi ile örtülü olduğunu belgelemektedir. Ancak günümüzde köşkün çatısı kurşun levhalarla kaplıdır. Ayrıca oval merdivenin korkuluklarında ve zemin kattaki pencere şebekelerinde demir malzemenin kullanılmış olduğunu, Yıldız Albümleri içinde yer alan fotoğraflardan anlamaktayız.

Sıralanan malzemelerin çoğu, köşkün özgün tasarımında da kullanılmıştır. Bu bilgileri hem onarım belgelerindeki kayıtlar hem de onarımlar sırasında çekilen arşiv fotoğrafları (Şekil 6.11- 6.12) kanıtlamaktadır.

Şekil 6.11- Doğu (giriş) cephesi (1982- 1984 onarımlardan) (TBMM MSFA)

Şekil 6.12- Kuzey cephe(*onarımlardan*) (TBMM MSFA)

2.2.3.4.3. Onarımlar ve Değişimler

2.2.3.4.3.1. Osmanlı Dönemi

Çadır Köşkü, bazı onarım belgelerinde Fâris³²⁰ Kasrı olarak kaydedilmiştir. Köşkün yerleşimi, etrafını dolanan balkonu, birinci kat pencerelerinin boyutu ve bazı belgelerde Fâris Kasrı olarak kaydedilmesi gibi veriler bize yapının işlevi hakkında fikir vermektedir. Köşk, Osmanlı döneminde hem spor aktivitelerini (av, talim, biniş) seyretmek hem de aktiviteler sonrasında dinlenmek için kullanılmış olabilir.

1877 yılına ait onarım belgesinde köşkün iç ve dış duvarları sıvanmış, tavan süslemelerinde ise duvar kâğıtları kullanıldığı belirtilmiştir.³²¹Köşk, 1884 yılında geniş

³²⁰ “Atlı, Süvari, İyi ata binen” anlamları olan Arapça kökenli bir sözcüktür. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.58b967fc019007.60365786 (Erişim, 03.03.2017).

³²¹ Toğral, (2011), 140- 141.

çaplı bir onarım geçirmiştir. Köşkün duvarları ve tavan kâğıtları eskidiğinden üzerleri ahşap ile kaplanmış, eskiyen panjurlar boyanmış, çürüyen ahşap parmaklıklar yenilenmiştir. Belgenin devamında köşkün çatısına Marsilya kiremidi ilavesi yapıldığı, mermer basamakların çatlayan kısımları harç ile kapatıldığı, bodrum katın tavanı ve bodrum katta yer alan dolapların boyandığı aktarılmıştır.³²²

1887 ve 1889 yıllarına ait onarım belgelerinde, köşkün yıpranan duvarlarının alçı ve çimento sıva ile badanasının yapıldığı, çatı saçaklarının ve balkon korkuluklarının onarıldığı, yıpranan parke ve panjurların değiştirildiği kaydedilmiştir. 1892, 1893, 1894 yıllarına ait onarım belgelerinde, yapı grubunda onarım ve bakım çalışmaları devam etmiştir. Fakat bu belgelerde, hangi yapının onarımı ve bakımı yapıldığı belirtilmemiştir.³²³

2.2.3.4.3.2. Cumhuriyet Dönemi

Askeri Prevantoryum'a dönüştürülme aşamasında yapı grubunun genelinde yaklaşık bir yıl (1937-1938) bakım, onarım ve alt yapı çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmaların tamamlanmasının ardından Çadır Köşkü, başhekimlik odası olarak kullanılmıştır. Başhekim Albay Dr. Hamdi Akoğuz, kendi el yazısıyla yazmış olduğu notlarda (1938-1940), köşkün sobayla ısıtıldığını, kışın çok soğuk, yazın ise çok ferah ve nezih bir yer olduğu belirtmektedir. Ayrıca bu yıllarda prevantoryumda görev yapan bazı personellerin köşkün zemin katında kaldığı aktarılmıştır.

Başhekim Albay Sait Ertemsir'in görev yaptığı yıllarda başhekimlik odası Çadır Köşkü'nden Mabeyn-i Hümâyûn Dairesi'ne nakledilmiştir. Çadır köşkü bu yıllarda başhekimliğin lojman binası olarak kullanılmıştır. Yapı grubu prevantoryum olarak kullanıldığı yıllarda, Çadır Köşkü önünde ve bahçenin muhtelif yerlerinde, sayısı beşi bulan çeşmeler günümüzde mevcut değildir. Ancak Çadır Köşkü önündeki çeşmenin mermer malzemeli orijinal aynalığı günümüzde köşkün zemin kat iç mekânında yer almaktadır. Ayrıca 1943 yılında çıkan yangın sonrasında, köşkün yanına bir su deposu

³²² Sürer, (2012), 56.

³²³ Arslangazi, (2000), 93.

inşa edilmiştir.³²⁴ Bu su deposu günümüzde köşkün kuzeydoğu köşesinde konumlanmaktadır.

Şekil 6.13-Onarım öncesi güney cephesi (TBMM MSFA)

Şekil 6.14- Doğu cephesi (onarımlardan) (TBMM MSFA)

³²⁴ Toğral, (2012), 99- 106.

Şekil 6.15- Doğu cephesi³²⁵(14.05.2013)

2.2.3.5. Bahçe Sınırlarında Varlığı Bilinen Diğer Yapılar

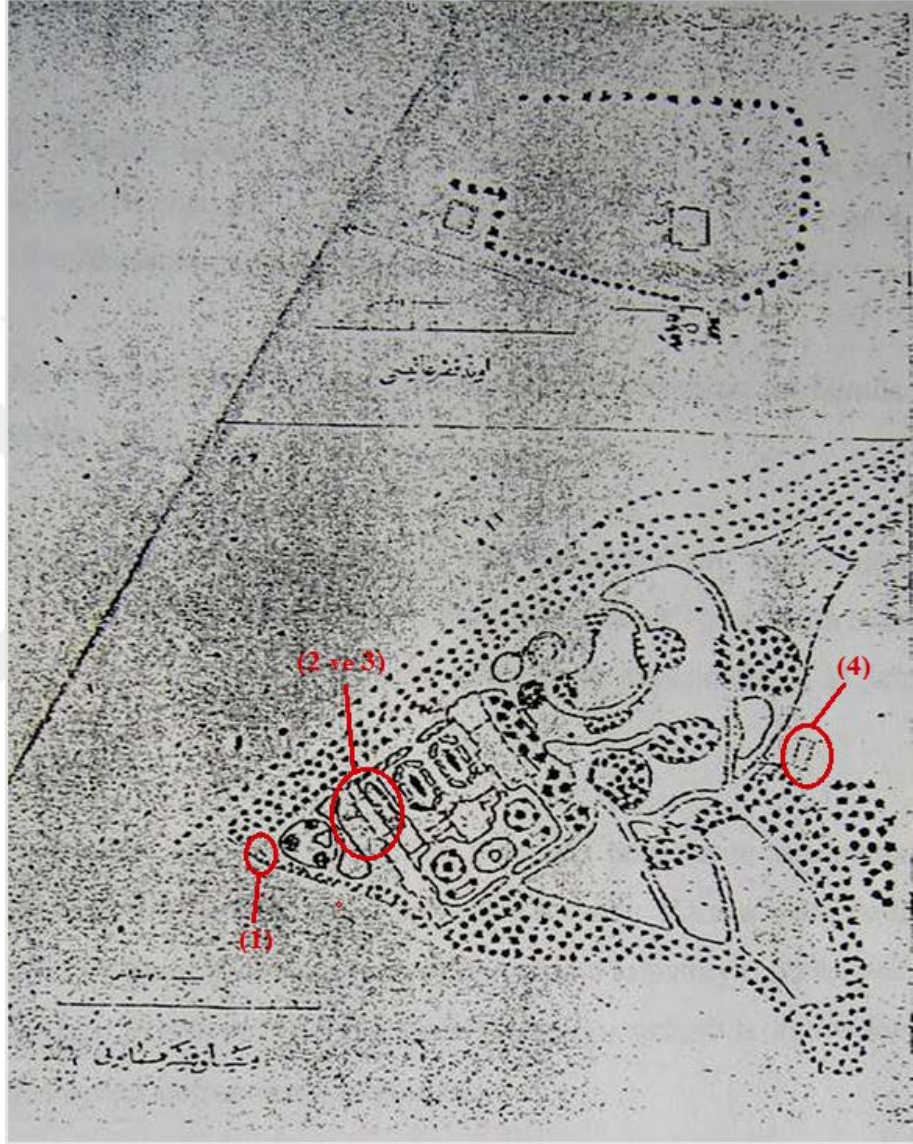
Yapı grubunun Osmanlı döneminde çizilen iki vaziyet planı bulunmaktadır. Sultan Abdülaziz dönemine ait (1866 yılında çizildiği belirtilmekte) vaziyet planında Kasr-ı Hümayûn, Mabeyn-i Hümayûn, Ağalar Dairesi ve Hamam, Fâris Kasrı/Çadır Köşkü, Sera/Limonluk ve üç [1, 2, 3 no.lu] ek yapının yerleşim düzeni, Sultan II. Abdülhamid döneminde yeniden çizilen vaziyet planıyla paralellik göstermektedir. Ancak 4 no.lu yapı II. Abdülhamid dönemine ait vaziyet planında görülmemektedir. Ayrıca yapı grubunun II. Abdülhamid dönemine ait vaziyet planında, dört [5, 6, 7, 8 no.lu] ek yapının daha inşa edilmiş olduğu anlaşılmaktadır (Şekil 7.1- 7.2).

Arşiv belgelerinden anlaşıldığı üzere yapı grubu içinde Kuşluk/Kuşhane³²⁶, Su Havuzu/Maslak, Su Deposu/Su Makinesi, Bahçıvan Koğuşu³²⁷, Bekçi Odası,

³²⁵<http://leylav.blogspot.com.tr/2013/05/maslak-kasrlar.html> (Erişim, 30.03.2017).

³²⁶ Maslak Kasr-ı Hümayûn'da kuşçu olarak Derviş Ağa isminde bir şahsın görev yaptığı aktarılmıştır. Toğral, (2011), 143.

Tavla/Tavile³²⁸ gibi yapıların adı geçmektedir.³²⁹ Vaziyet planlarında numaralandırılan yapıların çoğu, Toğral'ın bahsettiği yapılarla örtüşmektedir. Ancak numaralandırılan -2 no'lu yapı dışında- yapılar (1, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8 no.lu yapı) günümüze ulaşmadığı için işlevleri hakkında kesin bir yorum yapılamamaktadır.

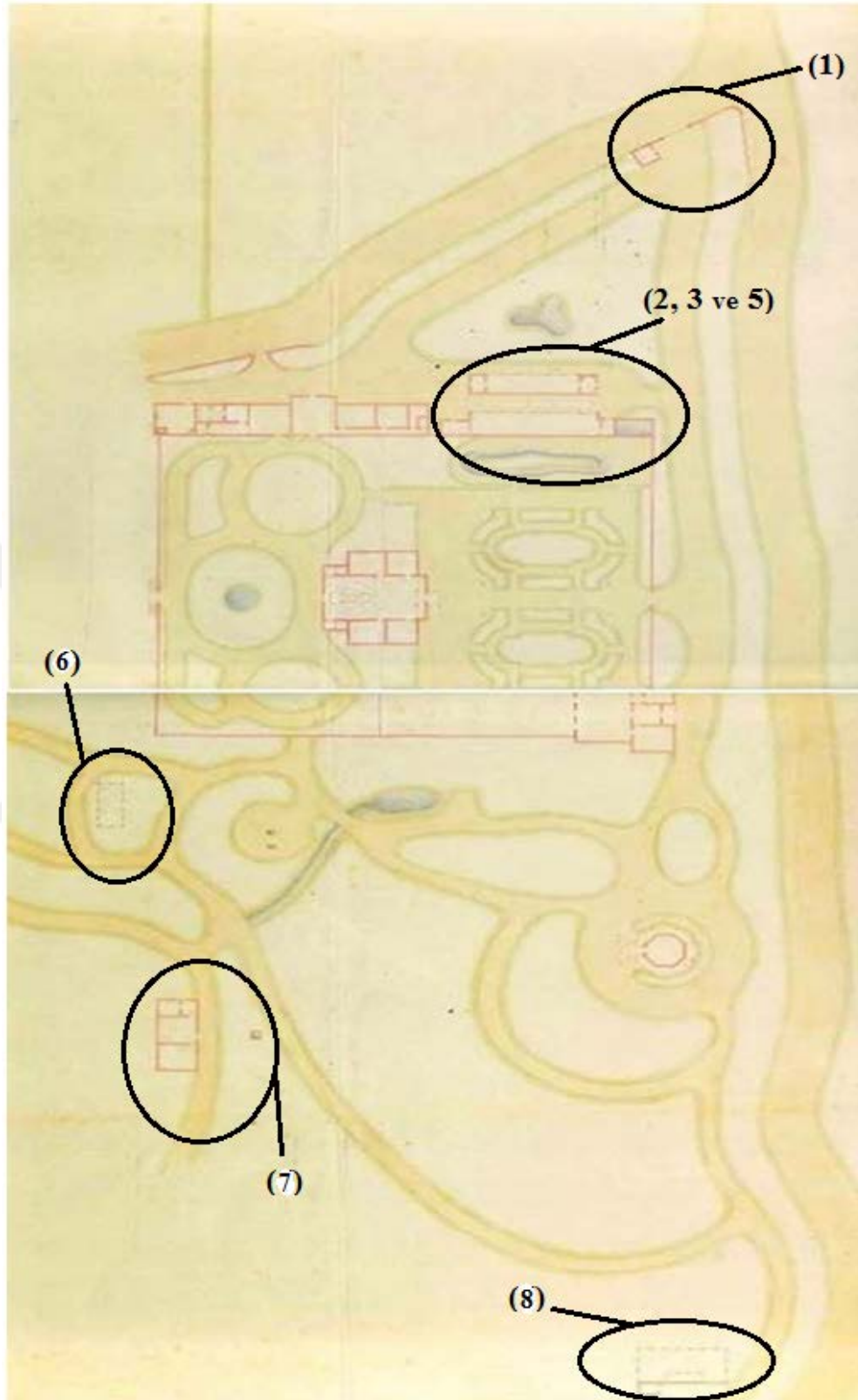
Şekil 7.1- Diğer yapıların vaziyet planındaki konumu (1866)³³⁰

³²⁷ Maslak Kasr-ı Hümayûn'un bahçelerinde tarımsal faaliyetlerin yapıldığı, birçok bahçıvanın çalıştığı ve bahçıvanların aylık ödemelerini gösteren kayıtların olduğu belirtilmiştir. Ayrıca tarımsal faaliyetlerden sorumlu bahçıvanbaşının Mitro isminde bir şahsın olduğu kaydedilmiştir. Toğral, (2011), 143.

³²⁸ Atların bakılıp beslenmesi için yapılmış hem açık hem de kapalı alanları içeren yer. Bkz. Sözen, Tanyeli, (2007), 232.

³²⁹ Toğral, (2011), 142- 144.

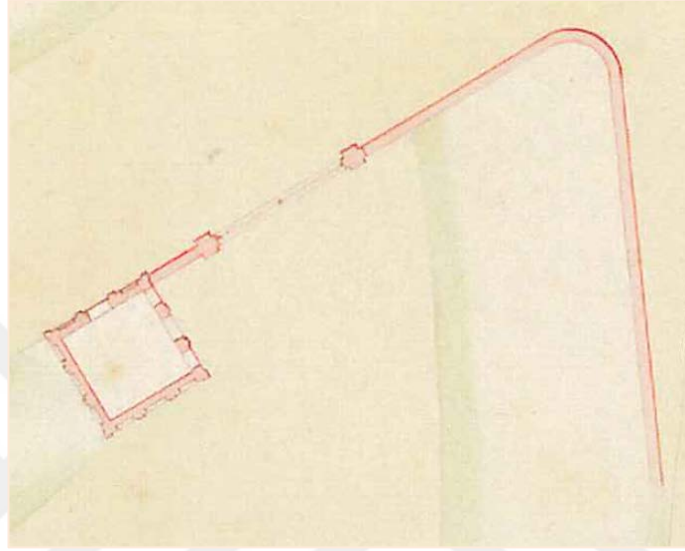
³³⁰ Ünsal ve Diyarbekirli, (1963), 178.

Şekil 7.2- Diğer yapıların vaziyet planındaki konumu (1876-1909)³³¹

³³¹ Koçak., Âdemoğlu., Beşli., Eraslan., Akçay, (2014), s. 226-227, (Sultan II. Abdülhamid döneminde çizilen vaziyet planı).

1 no.lu yapı, dış bahçenin ana giriş kapısı hizasına konumlanmıştır. Yapı, kare planlı ve tek mekânlıdır (Şekil 7.3). Yapının vaziyet planlarındaki konumundan anlaşıldığı üzere, arşiv belgelerinde geçen bekçi odası işleviyle kullanılmış olması muhtemeldir. Yapı grubunun döşeme kayıtları, 1 no.lu yapının bekçi odası olarak kullanılmış olduğunu doğrulamaktadır.

Şekil 7.3- 1 no.lu yapının planı

Yapı grubu içinde günümüze ulaşan tek ek yapı, 2 no.lu yapıdır. Yapı, iç bahçenin güney çevre duvarıyla bitişiktir. İç bahçe çevre duvarının güneybatı köşesine konumlanan yapının giriş kapısı yoktur. Yapı, tek mekânlı ve kareye yakın bir plan şemasına sahiptir. Yapının duvarlarında, moloz taş ve tuğla malzeme birlikte kullanılmıştır. Yapının batı cephesine, sivri kemer formunda bir havalandırma penceresi açılmıştır. Osmanlı döneminde kullanılan iki tarihi su deposundan biri, bu yapıdır. Vaziyet planlarından anlaşıldığı üzere su deposunun konumu değişmemiştir (Şekil 7.4-7.5).

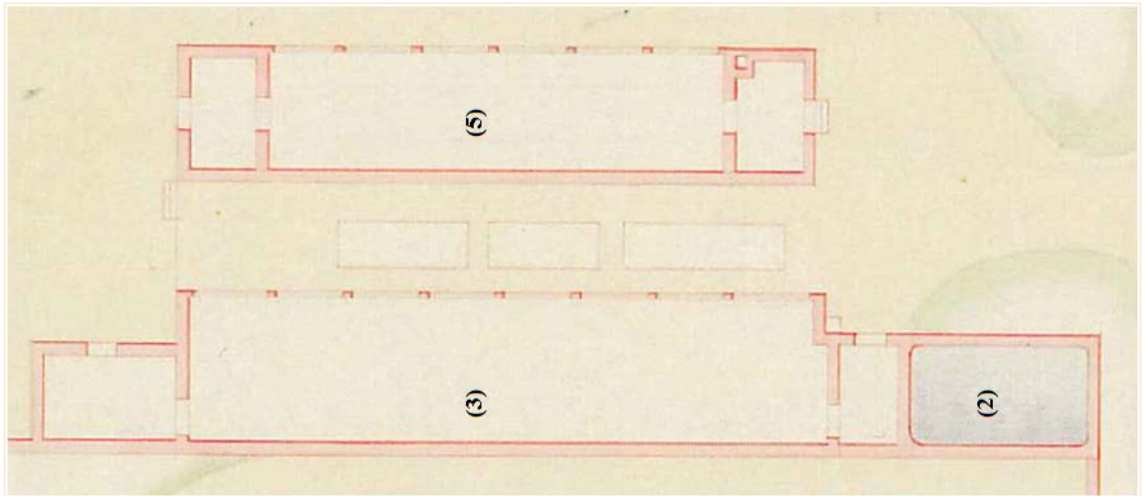
3 ve 5 no.lu yapılar Ağalar Dairesi'nin batısına konumlanmıştır. Yapıların plan tasarımları birbirine benzemektedir. İki yapı da üç bölümlüdür ve doğu-batı ekseninde dikdörtgen bir şekilde uzanmaktadır. Yapıların orta bölümleri revaklıdır ve revaklar güney cephenin orta bölümü boyunca sıralanmaktadır. Revaklı orta bölümün sağında ve solunda orta bölümle bağlantılı dikdörtgen şeklinde birer mekân bulunmaktadır. İki yapının da konumlandığı alan eğimlidir. 5 no.lu yapının zemin seviyesi, 3 no.lu yapıya

göre daha yüksektir. Arazideki yükselti farkını, 5 no.lu yapının batısındaki merdiven basamakları kanıtlamaktadır (Şekil 7.5).

Yapıların işlevleri hakkında herhangi bir bilgi mevcut değildir. 3 no.lu yapı, Abdülaziz döneminde çizilen vaziyet planında da görülmektedir. Ancak 5 no.lu yapının sonradan inşa edildiğini, II. Abdülhamid döneminde çizilen vaziyet planı kanıtlamaktadır. Günümüzde bu iki yapının kalıntıları dahi mevcut değildir (Şekil 7.6).

Şekil 7.4- 2 no.lu yapı (Su Deposu)

Şekil 7.5- 2, 3 ve 5 no.lu yapıların planı

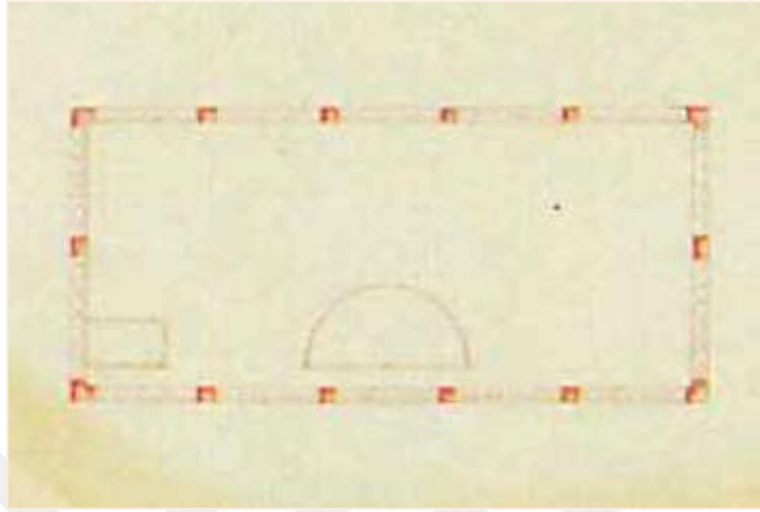
Şekil 7.6- Günümüze ulaşmayan 3 ve 5 no.lu yapıların konumu

4 no.lu yapı, 1866 yılında çizilen vaziyet planında görülmektedir. Ancak yapı II. Abdülhamid döneminde çizilen vaziyet planında görülmemektedir.

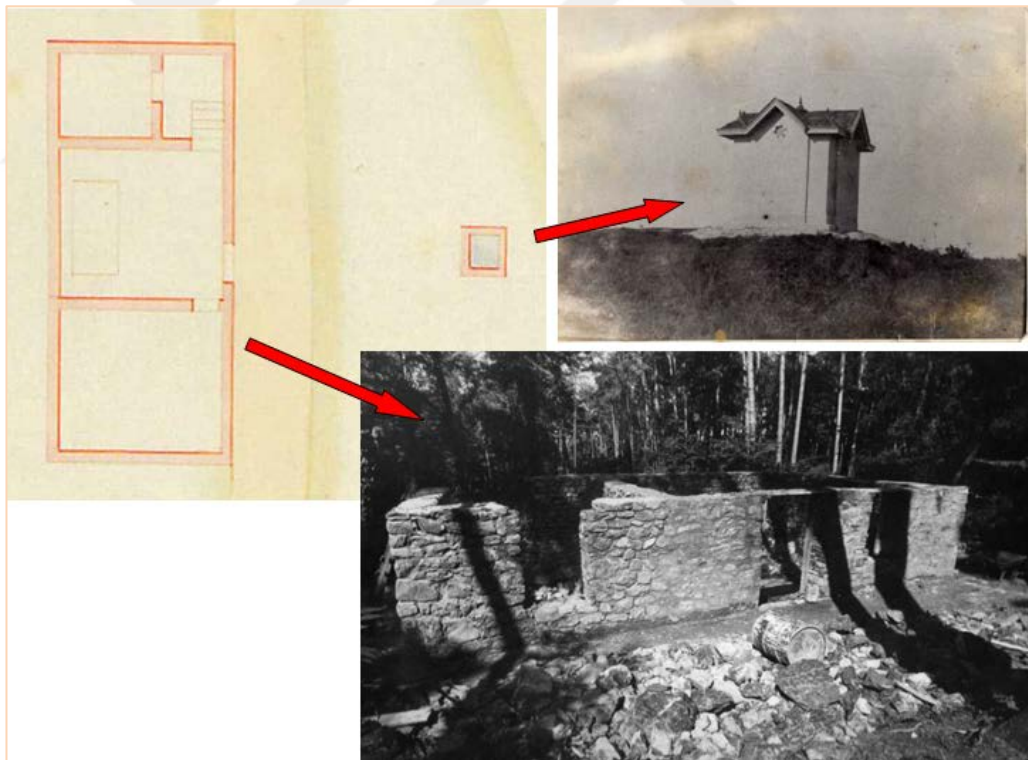
6 no.lu yapı, tek bölümlüdür ve dış bahçenin kuzeyine konumlanmıştır. Yapı, kuzey-güney ekseninde dikdörtgen bir şekilde uzanmaktadır. Yapının dört cephesinin de revaklı olduğu görülmektedir (Şekil 7.7). Yapının Osmanlı dönemindeki işlevi hakkında kesin bir veri yoktur. Ancak Şehzade Abdülhamid Efendi bu alanı, tarım ve hayvancılık faaliyetleri için de kullanmaktadır. Bu bağlamda 4 no.lu yapı, tarım ve hayvancılık faaliyetlerine yönelik tasarlanmış olabilir. Yapının kalıntıları günümüzde mevcut değildir. Fakat II. Abdülhamid döneminde çizilen vaziyet planı, yapının varlığını belgelemektedir.

7 no.lu yapı ve maslak, Kasr-ı Hümayûn'un kuzeyinde, dış bahçenin sınırları içinde yer almaktadır. Yapı dört mekânlıdır ve kuzey güney ekseninde dikdörtgen bir şekilde uzanmaktadır. Güney yöndeki çift mekânlı bölümün zemin seviyesi, diğer iki mekâna göre daha düşük kottadır. Yapının taşıyıcı duvarlarında moloz taş malzemenin kullanılmış olduğu görülmektedir (Şekil 7.8). Yapının Osmanlı dönemindeki işlevi hakkında yeterli veri bulunmamaktadır. Ancak tarım veya hayvancılık faaliyetlerine

yönelik işlevlendirilmiş olabilir. Günümüzde yapının muhtemel kalıntıları rekreasyon alanının sınırları içinde yer almaktadır.

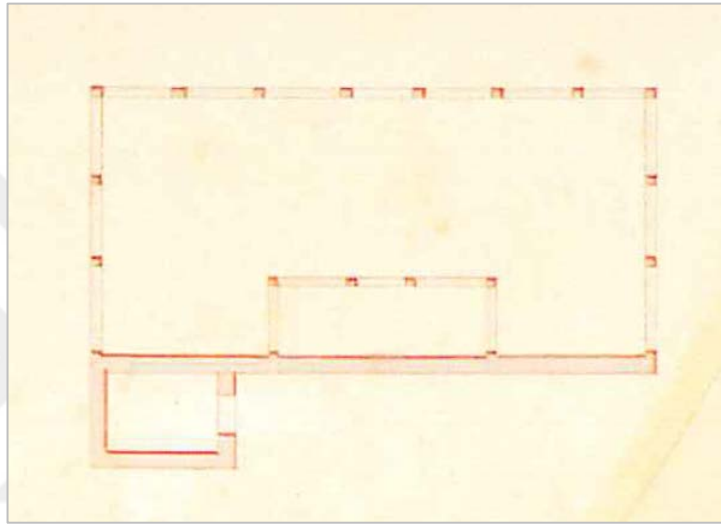
Şekil 7.7- 6 no.lu yapının planı

Şekil 7.8- 7 no.lu yapı ve maslak planı, (sağ üst; maslak, sağ alt; 7 no.lu yapı)³³²

³³² TBMM Milli Saraylar Fotoğraf Arşivi.

8 no.lu yapı, dış bahçenin en uç noktası olan kuzeybatı köşesine konumlanmıştır. Yapı üç bölümlüdür. Yapının kuzeydoğu köşesinde ayrı girişi olan, kareye yakın bir bölüm bulunmaktadır. Yapının diğer iki bölümü iç içedir ve doğu-batı ekseninde dikdörtgen bir şekilde uzanmaktadır. Dikdörtgen bir şekilde uzanan bölümlerin üç (doğu, batı, güney) cephesinin de revaklarla çevrili olduğu görülmektedir (Şekil 7.9). Yapının Osmanlı döneminde ne tür bir işlevle kullanıldığı bilinmemektedir. Günümüzde yapının varlığını destekleyecek tek veri, II. Abdülhamid döneminde çizilen vaziyet planıdır.

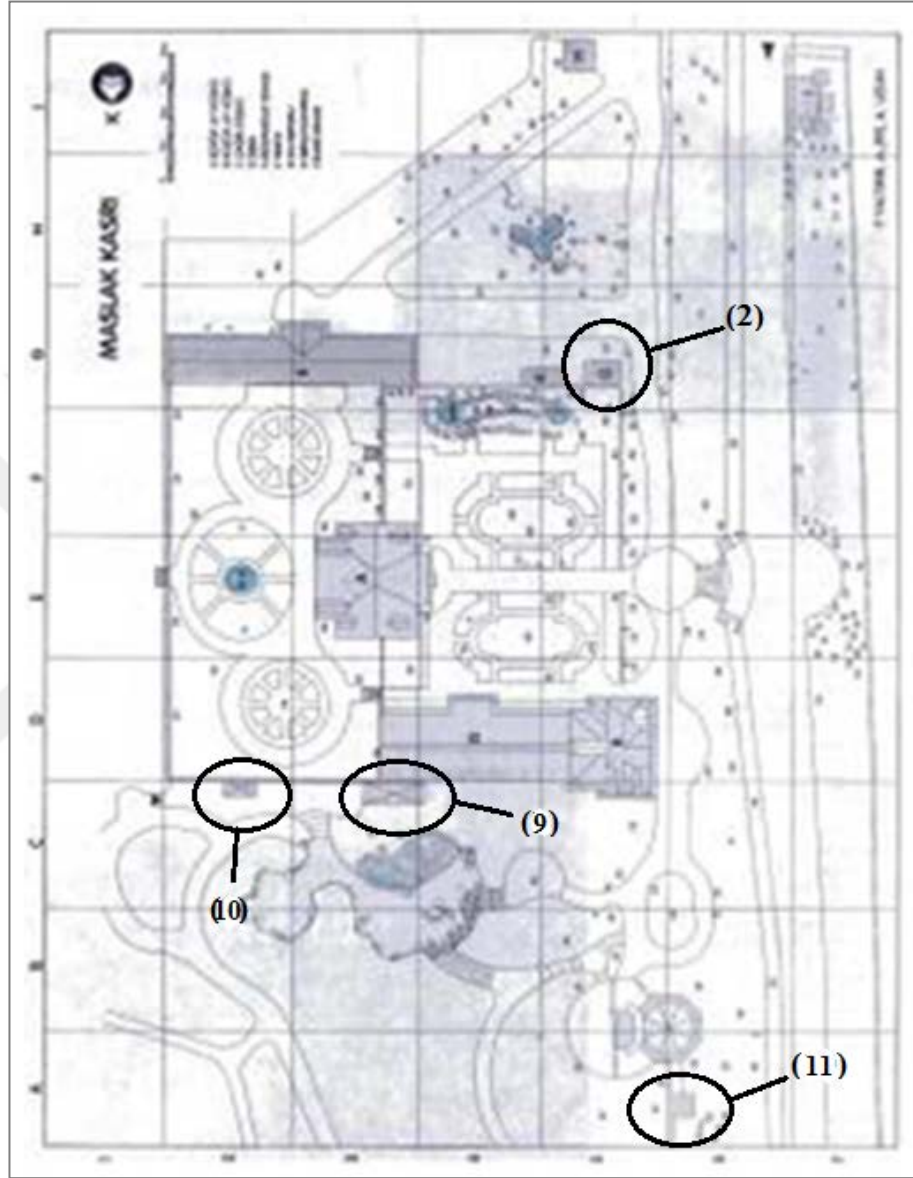

Şekil 7.9- 8 no.lu yapının planı

Maslak Çiflikât-ı Hümâyûn veya Maslak Kasr-ı Hümâyûn, askeri prevantoryum olarak hizmet verdiği yıllarda, üç ek (9, 10 ve 11 no.lu) yeni yapının daha inşa edildiği anlaşılmaktadır (Şekil 7.10). Günümüzde mevcut olan 9, 10 ve 11 no.lu yapılar, Maslak Kasırları'nın Osmanlı döneminde çizilen özgün iki vaziyet planında da görülmemektedir.

9 no.lu yapı, Sera'nın kuzeydoğu köşesine konumlanmıştır. Yapı, iç bahçenin kuzey çevre duvarıyla bitişiktir ve doğu batı ekseninde dikdörtgen bir şekilde uzanmaktadır. Yapının tek girişi doğu cephesindedir. Yapı dıştan kırma çatıyla, içten tonozla örtülüdür. Yapının duvarları almaşık teknikte örülmüştür. Yapının inşasında kullanılmış olan moloz taş ve tuğla malzeme, muhtemelen günümüze ulaşmayan diğer ek yapılardan devşirilmiştir (Şekil 7.11). Toğral, bu yapının Sera'nın ısıtma sistemi için tasarlandığını

ve 1876 yılında inşa edildiğini belirtmiştir.³³³ Fakat yapı grubunun orijinal vaziyet planları bu görüşün aksini kanıtlamaktadır. Günümüzde yapı depo olarak kullanılmaktadır.

Şekil 7.10- Maslak Kasırları vaziyet planı (1997)(TBMM MSTA)

10 no.lu yapı, iç bahçenin kuzey çevre duvarıyla bitişiktir ve doğu batı ekseninde dikdörtgen bir şekilde uzanmaktadır. Yapının tek girişi kuzey cephededir. Yapı kırma çatıyla örtülüdür. Yapının iç mekânı iki bölümlüdür. Yapının inşasında kullanılan moloz taş ve tuğla malzeme, günümüze ulaşmayan diğer ek yapılardan devşirilmiş

³³³ Toğral, (2011), 138-139.

olabilir (Şekil 7.12). Bu yapının kuşluk/kuşhane veya bahçıvan odası/koğuşu olabileceğini belirtmiştir. Fakat yapı grubunun Osmanlı dönemine ait orijinal vaziyet planlarında, 10 no.lu yapının konumlandığı alanda, herhangi bir yapı görülmektedir. Günümüzde yapının iç mekânına kalorifer tertibatı yerleştirilmiştir.

Şekil 7.11- 9 no.lu yapı

Şekil 7.12- 10 no.lu yapı

11 no.lu yapı (Su Deposu), Çadır Köşk'ün kuzeydoğusunda yer almaktadır. Tasarım olarak yapı grubunda mevcut olan tarihi iki su deposuyla örtüşmemektedir. Su deposu,

1943 yılı başlarında Kasr- Hümayun'un çatısında çıkan yangın sonrasında inşa edilmiştir. Yapı grubu prevantoryum olarak hizmet verdiği yıllarda bu depo, olası yangınları önlemek ve yapıların su ihtiyacını karşılamak için kullanılmıştır. Günümüzde de yangın söndürme sistemine bağlıdır ve işlevini sürdürmektedir (Şekil 7.13).

Şekil 7.13- 11 no.lu yapı (Su Deposu)

2.2.3.6. Eşya Envanter Kayıtları

Döşeme kayıtları yedi sayfalık defterden (Bkz. Ek B3) oluşmaktadır. Defterin ilk sayfası boş bırakılmıştır. Hazırlanan defterde, kayıtların tutulduğu tarih aralığı, kasırların hangi mekânlarına döşemenin yapıldığı, döşemesi yapılan mobilyaların adedi ve özellikleri, döşemede kullanılan eşyaların isimleri, özellikleri, süsleme unsurları, ölçüleri, fiyatları ve bazı eşyaların temin edildiği yerler kayıtlıdır. Ayrıca defter kayıtları, döşeme faaliyetlerinden sorumlu kişilerin Mefrûşât (döşeme) Müdürü Hasan Efendi³³⁴ ve Döşemeci Mösyö Léon Parvillée³³⁵ olduğunu belgelemektedir.

³³⁴ 1864 yılında Beylerbeyi Sahil Sarayı'nın bazı bölümlerinde yapılan döşeme faaliyetlerinde Hasan Efendi'nin görevlendirildiği belirtilmiştir. Bkz. Feryal İrez, *XIX. Yüzyıl Osmanlı Saray Mobilyası*, Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu- Atatürk Kültür Merkezi Yayını, 1988, 36- 37.

Döşemede kullanılan eşyaların listelendiği defterden anlaşıldığı üzere kayıtlar iki aşamada tamamlanmaktadır. İlk kayıtlarında tarih belirtilmemektedir. İkinci kayıtlarda eksikliklerin gidermesi için 27 Aralık 1875 tarihinde döşeme faaliyetleri tekrar başlar ve 7 Şubat 1876 tarihinde kayıtların tamamlandığı beyan edilir. Ancak tutulan kayıtlarında, maliyetin yanlış hesaplandığı belirtilir ve yanlışlıkların giderilmesi için uyarıda bulunulur. 6 Aralık 1877 tarihinde, muhasebede herhangi bir hata olmadığı aktarılır, eşyaların temin edildiği yerler detaylandırılır ve kayıtların tamamlandığı tekrar bildirilir. Fiyat listesindeki kayıtlar tekrar incelenir ve 2 Ocak 1878 tarihinde onaylanır. Fakat 6 Nisan 1878 tarihinde fiyat listesinin yeniden incelenmesi gerektiği tekrar vurgulanır. Defterin kapak sayfasında ise bahsedilen konuların ve kayıtların 31 Aralık 1900 tarihinde detaylı olarak incelenmiş olduğu anlaşılmaktadır.

Defter kayıtları, döşemenin hangi yapılara ve mekânlara yapıldığını ortaya çıkarmaktadır. Döşemesi yapılan yapılar; Kasr-ı Hümayûn, Mabeyn-i Hümayûn, Ağalar Dairesi, Hamam, Sera/Limonluk ve Bekçi Odasıdır (1 no.lu ek yapı). Sıralanan yapılar dışında herhangi bir yapı ismi kayıtlı değildir. Ayrıca deftere kaydedilen yapı adları ile yapıların günümüzde kullanılan adları arasında birtakım farklılıklar bulunmaktadır. Defterde, Kasr-ı Hümayûn “*Büyük Kasr-ı Hümayûn*”, Mabeyn-i Hümayûn “*Küçük Kasr-ı Hümayûn*”, Ağalar Dairesi “*Selamlık Dairesi*”, Sera/Limonluk “*Camekân/Soğuk Camekân*”, ıslak mekânlar (tuvalet ve lavabo) “*mermerlik*”, Mabeyn-i Hümayûn’un çatı katı “*sundurma katı*” olarak kaydedildiği ortaya çıkmaktadır.

Kayıtlardaki oda tanımlamaları, odaların geçmişteki işlevleriyle ilgili fikir vermektedir. Bu bağlamda belgelerde Kasr-ı Hümayûn’un çatı katı, “*Bekçi Ağaları Koğuşu*” olarak adlandırılmaktadır. Bu tanımlama, bekçi ağlarının çatı katında barınmış olduğunu göstermektedir. Ayrıca Kasr-ı Hümayûn’un orta katında (birinci kat) yer alan iki odanın, “*ta’am* (yemek) ve *kitap odası*” olduğu belirtilmektedir.

Defter kayıtlarında, Maslak Kasırları’nın dekorasyonunda farklı özellikte mobilyaların kullanılmış olduğu açıktır. Kasırlarda döşemesi yapılan mobilyalar; karyola, köşe kanepesi, yek (tekli) kanep, yarım kanep, kanep takım, düz kanep, pençe (beş

³³⁵ Döşemeci Mösyö Léon Parvillée, Dolmabahçe, Beylerbeyi ve Yıldız Sarayı’nın döşemelerinde de sorumluluk almıştır. Bkz. İrez, (1988), 46- 47.

ayaklı) kanepeler, düz koltuk, iki yanlı koltuk, çiftli koltuk, kebîr (büyük) koltuk takımı, sâgir (küçük) koltuk takımı, pençe (beş ayaklı) koltuk, köşe takımı, la born³³⁶, tabure, düz sandalye, tekli sandalye, sandalye takımı, ayak iskemlesi, yeni Lyon ve (masa) sofradır. Ayrıca dekorasyonda ot minder, ot yastık, döşek, şilte³³⁷, bâlin³³⁸ gibi geleneksel eşyaların da kullanılmış olduğu anlaşılmaktadır.

Döşemede kullanılan bazı eşyaların ham maddesi, renkleri ve süslemeleri birlikte kayıtlıdır. Örneğin, ağaçtan mamul siyah perde kolu, ağaçtan mamul oymalı perde kolu, yıldızlı beyaz oymalı korniş, ağaçtan mamul oyalı ve gümüş yıldızlı perde kolu, beyaz ağaçtan mamul top, ceviz-i beyaz (Hindistan cevizi beyazı) pencere, kahverengi ağaçtan mamul destek, cevizden mamul karyola, sandalyelere cevizden mamul destek, pirinçten mamul top, pirinçten mamul sofralar, kilden mamul sandalye başlığı gibi betimlemeler yapılmaktadır.

Döşemede pamuk, yün ve hârîr (ipek veya ipek kumaş) ipliği ile farklı türde dokunmuş kumaşların³³⁹ kullanıldığı da öğrenilmektedir. Bunlar; hârîr, çatma, atlas (saten), kadife, ince ve kalın Amerikan bezi³⁴⁰, çuha, kanaviçe, revâzik bezi³⁴¹, basma ve tülüdür.

Kayıtlarda kumaşların renkleri, desenleri ve süslemeleri de ayrıntılarıyla belirtilmektedir. Döşeme kumaşlarında beyaz, mavi, gök mavisi, gümüş, sarı, yeşil,

³³⁶ 19. yüzyılda görülen ve ortadaki arkalık kısmı mil taşına benzeyen daire şeklindeki kanepeler türü. Bkz. İrez, (1988), 88.

³³⁷ Üstünde yatılmak, oturulmak için yapılmış içi yün, pamuk, tüy ya da benzeri bir maddeyle doldurulmuş döşek, küçük döşek, minder.

³³⁸ Yastık, koltuk, iskemle yerine kullanılan yuvarlak yastık.

³³⁹ **Hârîr:** İpek ipliği ile dokunmuş kumaşlara denir. Dokuma tarzına göre canfes, atlas, bürümcük isimleri alır. **Çatma:** Sağlam dokunmuş kabarma çiçekli ipek kadife türüdür. İpekle karışık veya som sırmayla çift zeminli dokunan kumaştır. **Amerikan Bezi:** Kaput bezi olarak da adlandırılmaktadır. Pamuğun doğal renginden oluşan düz dokuma kumaştır. **Çuha:** Çözüğü ve atkısı yün yapağından eğrilmiş, iplikten havlı, düz renkli, sade ve tok kumaş türüdür. **Kanaviçe:** El işleri için kullanılan, iplik veya pamuktan aralıklı olarak örülmüş bez. **Revâzik Bezi:** Genç kuzu yününden elde edilen beyaz düz dokumalı bez. **Basma:** Üzerinde renkli biçimler (motifler) basılmış pamuklu kumaş. **Tül:** İnce delikli, pamuk veya ipek dokuma. **Atlas:** Atkısı ve çözüğü ince ipekten sık dokunmuş genellikle düz renkte sert ve parlak bir kumaştır. Atlasın çözüğü pamuk ipliği olanı daha tok bir kumaş olup, bu cinsi mefruşatta kullanılmaktadır. **Kadife:** Çözüğü ve atkısı ipekten olan havlı bir kumaştır. Düzüne "sade", desenlisine "münakkaş", tellisine "müzehhep", çift zeminlisine "çatma" denilmektedir. Bkz. Hülya Tezcan, "Osmanlı Dokumacılığı", *Türkler Ansiklopedisi*, C. 12, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002, 457- 458.

³⁴⁰ Kaput bezi olarak da adlandırılan pamuğun doğal renginden oluşan düz dokuma kumaş.

³⁴¹ Genç kuzu yününden elde edilen beyaz düz dokumalı bez.

an'akârî (anka)³⁴² yeşili, çengârî³⁴³, pembe, mor ve lacivert renkleri yoğun olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Hemen hemen her kumaşta tek ve çift renkli çiçek desenleri tercih edilmiştir. Ayrıca elvânlı, beyaz simli, gümüş simli, gümüş yaldızlı, oyali, çubuklu, örmeli, yollu, batırmalı, püsküllü, dökümlü, kordonlu, saçaklı, şeritli, kollu, işlemeli, tek ve çift renkte ipekli gibi tanımlamalarla kumaşlardaki süsleme unsurlarının detaylandırıldığı ortaya çıkmaktadır.

Defter kayıtlarında, döşemede kullanılan yolluk, seccade, kilim gibi küçük boyuttaki halıların temin edildikleri yerler, üslup ve renk özellikleri detaylarıyla yazılıdır. Kaydedilen eşyaları şu şekilde sıralanabilir; ayak kalıçesi, yekpare kalıçe, beşli beyaz kalıçe, yünlü halıçe, gök zeminli kahverengi yol kalıçesi, işlemeli kürdmekârî³⁴⁴ yol kalıçesi, kırmızı yol kalıçesi (*İran dolaylarından*), kürdmekârî ayak kalıçesi (*Kaşkay*³⁴⁵ *Hâkimi tarafından takdim olunan halıçelerden*), kürdmekârî ayak kalıçesi (*Çırağan'dan döşemeye ait olanlar*) ve yeşil efreñçkârî³⁴⁶ yol kalıçesi (*Aydın dolaylarından*).

Döşemede kullanılan eşyalar farklı girişimlerle temin edildiği anlaşılmaktadır. Bu eşyaların sınıflandırması: Mülkiyeti devredilmiş veya kiralanmış fabrikalardan alınanlar; *Hereke Fabrikası üretiminden, Bez Fabrikası*³⁴⁷ *üretiminden, Halıç malından, Urganzâde İsmet Bey'in malından, İran vilayetinden*. Hazine-i Hümâyûn ödeneği ile özel şahıslardan satın alınanlar; *Aramzâde malından, Ahmed Bey malından, Aydın dolaylarından*. Hediye olarak gelenler; *Kaşkay Hâkimi tarafından, Sa'âdetlü Paşa Edhem Bey tarafından*. Vakfedilenler; *Çırağan'dan ve Zincirlikuyu Kasr-Hümâyûnu'ndan gelen*. Ayrıca bazı eşyaların tanımlamalarında vakıf malı olduğu da özellikle belirtilmektedir. Son olarak hazırlanan defterde, Maslak Kasr-ı Hümâyûn'un döşemesi için toplam 231.587,35 lira ödeme yapılacağı ifade edilmektedir.

³⁴² Zümrüt yeşili.

³⁴³ Bakır pasından yapılan yeşil boya.

³⁴⁴ İran halıları veya kilimleri tarzında-üslubunda.

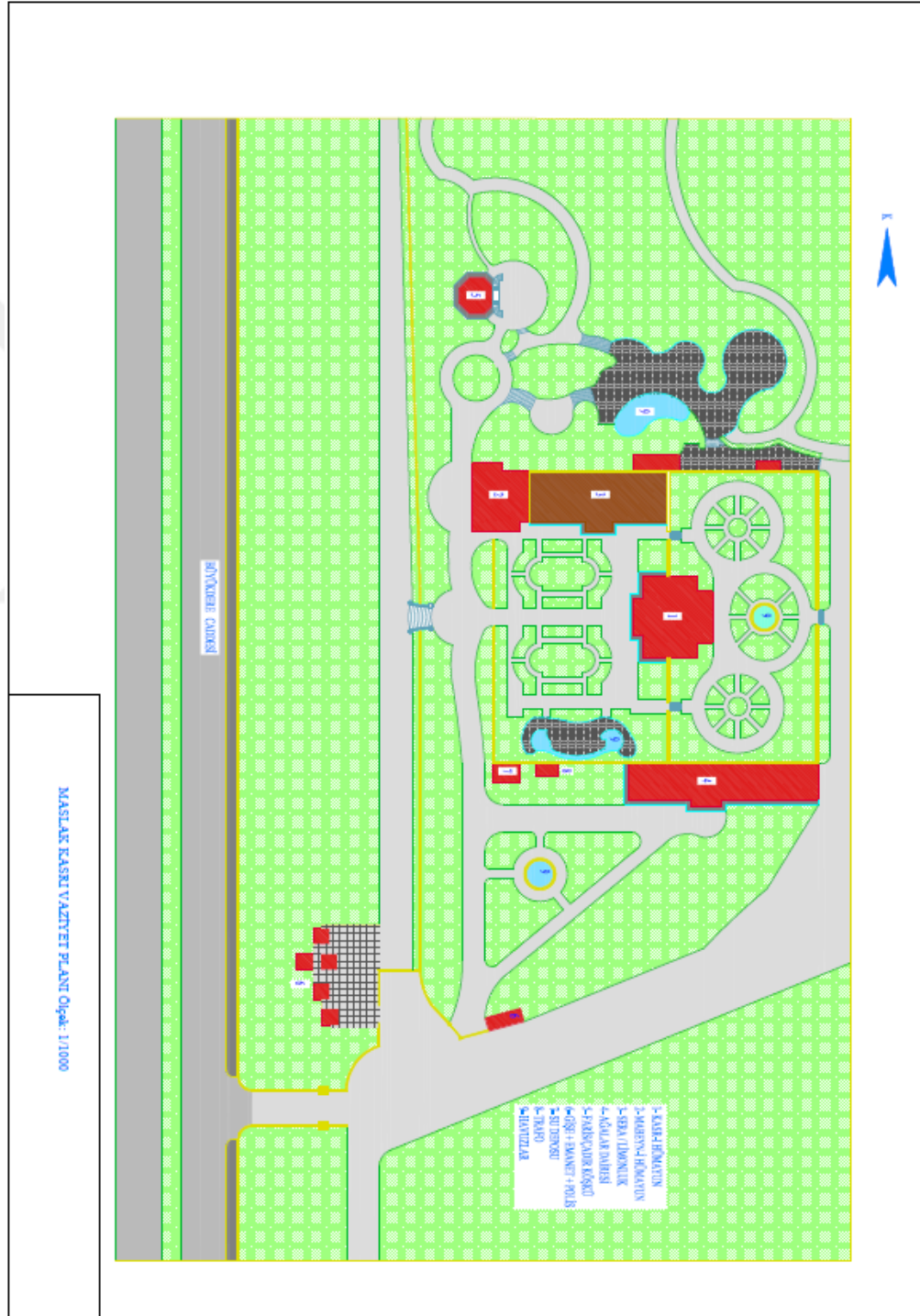
³⁴⁵ İran'da yaşayan Kaşkay Türkleri.

³⁴⁶ Frenk halıları veya kilimleri tarzında-üslubunda.

³⁴⁷ Muhtemelen Bakırköy veya Beykoz Bez Fabrikası.

2.2.3.7. Peyzaj Tasarımı

Büyükdere Caddesi, Tarabya yönü yol şeridinin sağında bulunan yapı grubunun bahçeleri, 170.000 metrekarelik alanı kaplamaktadır. Topografyanın eğimine göre üç set halinde düzenlenmiş olan bu alan, iç bahçe ve dış bahçeden oluşmaktadır (Şekil 2.11).

Şekil 2.11- Maslak Kasırları'nın vaziyet planı (TBMM MSTA)

İç bahçe simetriktir ve dikdörtgen planlı bir düzenlemeye sahiptir. İç bahçenin kuzeydoğusunu, doğusunu ve güneyini yüksek duvarlar çevrelemektedir. Bahçenin merkezinde Kasr-ı Hümâyûn, kuzey ve kuzeybatı sınırında Mabeyn-i Hümâyûn-Sera/Limonluk, güneydoğu sınırında Ağalar Dairesi- Hamam konumlanmaktadır. İç bahçenin özgün tasarımında Mabeyn-i Hümâyûn'a bitişik olan batı duvarı ise 1951 yılında yıktırılmıştır.³⁴⁸

İç bahçeye giriş, doğu [(arka kapı), (Şekil 2.12)] ve batı (ön kapı) yönde aynı eksenle konumlanan iki kapıdan sağlanmaktadır. Eğim olarak iç bahçenin ön tarafı, arka tarafından daha yüksektir. Kasr-ı Hümâyûn'un sağında ve solunda yer alan düz kollu iki merdiven aracılığı ile bahçenin ön tarafından arka tarafına geçilmektedir. İç bahçenin ön ve arka tarafında geometrik formlu çiçek tarhı düzenlemeleri, havuzlar ve yapay şelale bahçenin tasarımı şekillendirmektedir.

Şekil 2.12- İç bahçe arka kapısı

İç bahçenin arka tarafında oval formlu ve informel sitilde bir havuz yer almaktadır (Şekil 2.13). Yapı grubunun farklı tarihlerde çizilen özgün iki vaziyet planı karşılaştırıldığında, bu havuzun tasarımında herhangi bir değişikliğin olmadığı açıkça görülmektedir.

³⁴⁸ Özbay, (1981), 140- 141; Toğral, (2012), 105- 109.

Şekil 2.13- İç bahçe arka tarafındaki havuz

İç bahçenin ön tarafındaki havuz kıvrımlı formda ve informel sitildedir. Havuz yapay dere şeklinde bir tasarımı yansıtmaktadır (Şekil 2.14). Yapay dere şeklindeki havuzla bağlantılı ve iç bahçenin güneybatı çevre duvarıyla bütünleşik bir de yapay şelale bulunmaktadır (Şekil 2.15). İç bahçenin ön tarafındaki havuzun tasarımıyla Sera/Limonluğun içinde mevcut olan havuzların tasarımı benzerlik göstermektedir.

Yapı grubunun 28 Ağustos 1876 tarihli keşif defterine, Sera/Limonluk için fidanların ve çiçeklerin fiyatları, inşa edilecek grotto ve havuzların masrafları kaydedilmiştir. Defter kayıtları, iç bahçe ve Sera içindeki havuzların aynı yıl içinde düzenlenmiş olduğunu belgelemektedir.³⁴⁹ İç bahçenin günümüzdeki tasarımı, -yıkılmış olan batı duvarı hariç- yapı grubunun özgün vaziyet planlarındaki tasarımlarla birebir uyumaktadır.

Dış bahçe (Şekil 2.16- 2.17), iç bahçenin üç tarafını çevrelemektedir. Dış bahçenin güney ve güneybatı tarafında iki ana girişin olduğunu II. Abdülhamid döneminde çizilen vaziyet planından anlaşılmaktadır. Güney taraftaki dış bahçenin ana girişi kapatılmıştır. Güneybatı taraftaki ana girişin konumu ise değişmiştir. Günümüzde dış bahçeyi, döküm parmaklıklı ihata duvarları çevrelemektedir.

³⁴⁹ Seçen ve Yıldırım, (2012), 78.

Şekil 2.14- İç bahçe ön tarafındaki havuz

Şekil 2.15- İç bahçedeki yapay şelale

Dış bahçenin güney ve batı tarafında geometrik formda çiçek tarhı düzenlemeleri ve yeşil alanlar yer almaktadır. Dış bahçenin güney tarafında informel sitilde bir havuz (Şekil 2.18), kuzey tarafında yapay bir gölet (Şekil 2.19) bulunmaktadır.

Şekil 2.16- Dış bahçe batı tarafı

Şekil 2.17- Dış bahçe güney tarafı³⁵⁰

³⁵⁰ İ. Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi, Yıldız Albümleri (Dosya No: 90461---0001).

Günümüzde mevcut olan yapay gölet ve havuz, yapı grubunun özgün iki vaziyet planında da görülmektedir. Günümüzde yapay göletin ve havuzun konumu değişmemiştir. Ancak özgün tasarımını koruduğunu söylemek pek mümkün değildir. Dış bahçenin kuzey tarafı ise İngiliz “Doğal” Bahçe üslubunun tasarım özelliklerini barındırmaktadır. Özgün vaziyet planlarında da bu tasarım açıkça görülmektedir.

Şekil 2.18- Dış bahçe, güney tarafındaki havuz

Şekil 2.19- Dış bahçe, kuzey tarafındaki yapay gölet

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Beykoz/Yalıköy, Osmanlı döneminde doğal dokusuyla tanınan bir yerleşim yeridir. Beykoz/Yalıköy yerleşimi çevresinde konumlanan Tokad Kasrı/Bahçesi ve Beykoz/Yalıköy Çayırı özellikle Sultan II. Mehmed (1451- 1481), Sultan I. Süleyman (1520- 1566) ve Sultan IV. Murad (1623- 1640) döneminde dinlenme, gezinti yapma, hava değişikliği, eğlenme, avlanma, talim gibi maksatlarla kullanıldığı bilinmektedir. 19. yüzyılın ortalarında ise Yalıköy yerleşiminin mimari dokusuna Osmanlı hanedanı açısından vahim bir iç isyanın sürecini anımsatan ve sonucunu simgeleyen Beykoz Kasrı katılır. Kasrın inşa fikrini ortaya atan, İstanbul'a bizzat gelerek inşa edileceği alanı bilinçli bir şekilde seçen ve Osmanlı mimarisine dâhilini sağlayan kişi ise Mısır Valisi Kavalalı Mehmed Ali (*Asi, Romantik Kahraman*) Paşa'dır.

Beykoz Kasrı, Mısır Valisi Kavalalı Mehmed Ali Paşa'nın Mısır Meselesi'nde yaklaşık on yıl boyunca yaşatmış olduğu sıkıntılı süreci kısmen de olsa telafi edebilme girişiminin ve Osmanlı hanedanlığına yeniden itaat ettiğinin bir nişanesidir. Ayrıca Kavalalı Paşa, Sultan Abdülmecid'e hediye edeceği kasrın konumunu da bilinçli bir şekilde seçtiği açıktır. Kavalalı Paşa'nın, Rus kara ve donanma kuvvetleri tarafından Beykoz/Selvi Burnu'nun tepesine dikilen Moskof Taşı'nın (Şekil 1.4) kuzey eksenindeki araziye satın alarak kasrın bu alanda yapılmasını talep etmesi bu bilinçli tercihin kanıtıdır. Bu nedenden dolayı Beykoz Kasrı'nın inşası Kavalalı Ailesinin Osmanlı hanedanlığıyla barış ilişkilerini taçlandırmasının yanı sıra Ruslara simgesel bir güç gösterisini de vurgulamaktadır.

Kasrın inşa sürecinin başlama tarihi hakkında mevcut yayınlar farklı görüşler belirtmektedir. Ancak Kavalalı Paşa'nın İstanbul'a ziyarette bulunduğu tarih (19 Temmuz 1846)³⁵¹ ile Beykoz Kasrı ve arazisi hakkında ulaşılan en erken tarihli (3 Kasım 1846) arşiv evrakı incelendiğinde (Bkz. Ek A1), Beykoz Kasrı inşa ihalesinin/sözleşmesinin bu tarihler arasında yapılmış olması en muhtemel göstergedir.

³⁵¹ Bağçeci, (2014), 225.

Ayrıca dönemin yayın organı içinde önemli bir yere sahip olan Hayasdan Gazetesi'nin haber metni de³⁵² kasrın inşa sürecinin 1846 yılında başladığını teyit etmektedir.

Arşiv belgelerinden ve Hayasdan Gazetesi'nin haber metninden Beykoz Kasrı inşa işlerinin Hacı Stefanis Gaytanakis Kalfa'ya ihale edildiği saptanmıştır (Bkz. Ek A2, A3, A4). Bu bağlamda Beykoz Kasrı'nın inşa faaliyetleri 1846 yılında Mısır Valisi Kavalalı Mehmed Ali Paşa finansörlüğünde ve Hacı Stefanis Gaytanakis Kalfa sorumluluğunda başlamış olduğu açıktır.

Kasrın inşaatının seyri sırasında Mısır Kapı Kethüdası aracılığıyla dönemin Mısır Valisi I. Abbas Paşa'nın emriyle Stefanis Kalfa'nın işine 20 Ocak 1850 tarihinde son verildiği arşiv kayıtlarından anlaşılmaktadır (Bkz. Ek A3). İlk etapta bu karar Ticaret Nezareti tarafından olumlu karşılanmamıştır. Evraklarda, Ticaret Nezareti sorumluluğunda yapılan ilk incelemelerde inşaatta herhangi bir aksama tespit edilemediği, Stefanis Kalfa'nın tüm iş yükümlülüğünü yerine getirmekte olduğu, sebepsiz yere işine son verilmesinin uygun olmadığı, işine son verilmesinin meslek itibarına zarar verebileceği ve iş yükümlülüğünün tekrar iade edilmesi gerektiği Mısır Valisi I. Abbas Paşa'ya bildirilmiştir. Her ne kadar Ticaret Nezareti tarafından bu karar olumlu karşılanmamış olsa da 23 Temmuz 1850 tarihli kayıta (Bkz. Ek A2), Stefanis Kalfa'nın işine sebepsiz yere son verildiği yinelenmekte ve meslek itibarına zarar verilmemesi şartıyla kararın Bâb-ı âlî tarafından da onandığı kayıtlıdır.

İnşaatın durmuş olduğu tarihlerde Hacı Stefanis Kalfa alınan karar sonrasında işine sebepsiz yere son verildiğini kendisi de yinelemekte ve itibarını korumak adına ısrarcı tavrını sürdürmektedir. Stefanis Kalfa, 20 Ağustos 1850 tarihinde (Bkz. Ek A3), Mısır Valisi I. Abbas Paşa'ya inşaat faaliyetleriyle ilgili savunma niteliğinde bir arzuhal göndermiştir. Bu arzuhalle birlikte Beykoz Kasrı'nın tasarımı (resim modeli) ve keşif projesi Stefanis Kalfa tarafından hazırlanmış olduğu ortaya çıkmaktadır. Bir diğer önemli nokta ihalenin tüm iş yükümlülükleri Stefanis Kalfa'nın sorumluluğuna verilmiş olduğu da anlaşılmaktadır. Stefanis Kalfa arzuhaliinde altını özellikle çizdiği diğer konular ise işine son verilmesinin ardından hakkında çıkan dedikoduların meslek itibarına zarar verdiği, mesleği içinde olumsuz bir algı yaratıldığıdır. Anlaşılan o ki

³⁵² Pamukciyan, (2003b), 68.

işine son verilme kararının ardından Stefanis Kalfa'nın kariyeri kendine göre rakipleri tarafından asılsız yargılamalarla veya suçlamalarla çalkalanmakta ve kalfanın mesleğindeki saygınlık itibarsızlaştırılmak istenmektedir.

Durumun ehemmiyetinin farkında olan Mısır Valisi I. Abbas Paşa arzuhale cevap olarak gönderdiği 25 Ağustos 1850 tarihli kayıttta (Bkz. Ek A3), Stefanis Kalfa'nın emeğinin boşa gitmemesi için kalfaya açık kapı bıraksa da geri adım atmadığı belirlenmiştir. Vali, kalfanın işine son verilmesinin gerekçelerini; keşif defterindeki maliyetin sözleşmede belirlenenden eksik gösterildiği, masraflarda yapılan indirim kalitesiz malzeme kullanılmasına neden olacağı ve bu sebeplerle kasrın sağlam yapılamayacağı şeklinde belirterek konuya kendi penceresinden açıklık getirmektedir. Ayrıca finansörün inşaat devam ederken inşaatın seyrine doğrudan etki ettiği de anlaşılmaktadır.

Kayıtların açığa çıkardığı verilerden anlaşıldığı üzere 20 Ocak 1850 tarihinden 18 Eylül 1850 tarihine kadar kasrın inşa faaliyetlerinde bir duraksamanın yaşanmış olduğu açıktır. Bu durum, Beykoz Kasrı'nın temel atma töreninde bizzat bulunan Mazlum Bey'in oğlu Mehmed Memduh Paşa'nın anılarına kaydettiği *-Beykoz Kasrı'nın bir müddet devam eden inşaatı bilahare (daha sonra) durdu³⁵³* - cümle ile de örtüşmektedir

Kasrın inşa işlerinde I. Abbas Paşa ile Stefanis Kalfa arasında çıkan görüş ayrılıklarını aleyhine çeviren ve dönemin yapı etkinliğinde nitelikli işler çıkararak ön saflarda yer almaya başlayan Artin (Harutyun) Serveryan Kalfa, Bâb-ı âlî'nin de onayıyla 18 Eylül 1850 tarihinde Beykoz Kasrı inşa işlerinin tüm yükümlülüklerini devraldığı ortaya çıkmaktadır. Artin Kalfa, Beykoz Kasrı için hazırlamış olduğu yeni ve daha büyük projeyi sunmak için Mısır'a gitmiştir. Ancak belirlenen tarihte İstanbul'a dönmemesi ve üstlenmiş olduğu diğer yapılarda ihmalkârlık gösterdiği gerekçesiyle Artin Kalfa'nın sorumluluğunda olan diğer tüm binaların yükümlülüğü Stefanis Kalfa'ya ihale edildiği saptanmıştır. Bu tarihlerde Stefanis Kalfa ile Artin Kalfa arasında bir rekabet yaşandığı ve bu rekabetten Artin Kalfa'nın zararlı çıktığı açıktır. Bu göstergenin bir diğer dayanağı ise 6 Kasım 1850 tarihinde (Bkz. Ek A5), Artin Kalfa, Beykoz Kasrı inşa işlerini tek başına yürütemeyeceğini, sorumluluğun tekrar Stefanis Kalfa'ya bırakılmasını ve kendisinin de Stefanis Kalfa'nın yanında yardımcı olarak çalışmaya

³⁵³ Develi, (1990), 24- 25.

devam etmek istediğini beyan etmesidir. Ayrıca ikilemli süreç sonrasındaki arşiv kayıtları tetkik edildiğinde, Stefanis Kalfa'nın inşaata kaldığı yerden devam ettiği de anlaşılmaktadır.

Kalfa değişikliğinde yaşanan ikilemli süreç ve Beykoz Kasrı'na ait iki farklı proje Artin Kalfa'nın Beykoz Kasrı'nın tasarımında dokunuşunun olup olmadığı sorusunu sordurmaktadır. Öncelikle süreç sonrasına ait mevcut arşiv kayıtlarında Artin Kalfa'nın adı geçmediği saptanmıştır. Bu durumda ilk akla gelen çıkarım, inşaatın devamında Stefanis Kalfa kendi tasarladığı ilk projeye inşaata devam etmiş olduğudur. Ancak Stefanis Kalfa, Artin Kalfa'nın valiye sunduğu ve kabul gördüğü yeni ve daha büyük projeyi kendi projesiyle harmanlanarak uygulamış olabileceği de bir diğer çıkarım olarak göz önünde bulundurulabilir.

Beykoz Kasrı inşaatının tamamlanma tarihi ile ilgili mevcut yayınlarda farklı görüşler olsa da hem kasrın kitabe metnine ilişkin tutulan arşiv kayıtları (Bkz. Ek A6 ve A7), hem Şair Ziver Efendi tarafından yazılan kitabe metninin içeriği (Şekil 1.6- 1.7- 1.8) hem de kasrın inşa işlerinde görev yaptığı saptanan Giriya Kalfa'nın alacalarına yönelik düzenlenen evrakın tarihi (Bkz. Ek A8), bu soruna netlik kazandırmaktadır. Bu bağlamda kasrın inşa işleri 9 Mayıs 1855- 30 Eylül 1855 tarihleri arasında Mısır Valisi Said Paşa'nın finansörlüğünde ve Hacı Stefanis Kalfa sorumluluğunda tamamlanarak Sultan Abdülmecid'e hediye edilmiştir. Bu saptama, Mehmed Memduh Paşa'nın anılarında geçen *-Beykoz Kasrı inşaatının bitmesi temel atma merasiminden dokuz sene kadar sonra mümkün olabildi³⁵⁴* - cümle ile de tutarlılık göstermektedir.

Beykoz Kasrı inşa faaliyetlerinde Hacı Stefanis Kalfa'nın keşif bedeli çıkararak ihalede yer almasının, yapıyı tasarlayıp projelendirmesinin (resmini çıkarması) ve projeyi uygulayan kişi olmasının yanı sıra binada kullanılacak malzemelerin standartlarını belirleyerek malzeme temini ile de bizzat ilgilendiği anlaşılmaktadır. Kalfanın Biga'ya giderek Beykoz Kasrı inşaatında kullanmak üzere kereste alımı yapması, yakın tarihlerde Eceabat'a geçerek taş tedarik etmesi, Hacı Apostol'un taş bahasından taş temin etmesi ve Hacı Apostol'a borçlandığı gösteren arşiv evrakları (Bkz. Ek A9, A10, A11, A12, A13 ve A14), bu durumun kanıtlarıdır. Ayrıca Stefanis Kalfa'nın Taşçıbaşı

³⁵⁴ Develi, (1990), 24- 25.

Hacı Apostol ile iş ilişkisinin Beykoz Kasrı inşaatı ile sınırlı olmadığı da anlaşılmıştır. Stefanis Kalfa'nın görev aldığı Taşkışla/Mecidiye Kışlası, Dolmabahçe (Bezm-i Âlem Valide Sultan) Cami ve Ortaköy (Büyük Mecidiye) Cami inşaatında kullanılan taşların büyük oranı da Taşçıbaşı Hacı Apostol'dan temin ettiği saptanmıştır. Bu durumda Stefanis Kalfa görev aldığı projelerde inşa malzemeleri temini rolünde de karar verici olduğu söylenebilir.

Stefanis Kafa'nın mevcut biyografi incelendiğinde, yapı üretimi geleneğine sahip bir aile içinde yetişmiş olduğu, Ebniye Kalfası olarak maaşlı memur statüsünde Ebniye-i Hassa Müdürlüğü'nde görev yaptığı ve sorumluluk aldığı işleri başarıyla çözüme kavuşturarak Bâb-ı âlî tarafından birçok kez ödüllendirildiği öğrenilmektedir. Ancak Stefanis Kalfa'nın almış olduğu eğitimin niteliği, yapı üretimi alanındaki yetkinliği veya iş bilirliliği hakkında mevcut metinler doğrudan analizler sunmamaktadır. Bu bağlamda Stefanis Kalfa'nın özellikle 1839- 1857 yılları arasında Tanzimat döneminin yapı üretimi ortamında üstlenmiş olduğu rolleri analiz edildiğinde³⁵⁵, Beykoz Kasrı'nda üstlendiği rollerle büyük oranda paralellik gösterdiği tespit edilmiştir.

Stefanis Kalfa ile ilgili üzerinde durulması gereken önemli çıkarımlardan bir diğeri, 1839- 1857 yılları arasında büyük çaptaki birçok yapıda sorumluluk üstlenebilmiş olmasıdır. Bu durumda Stefanis Kalfa'nın işine sadık veya güvenilir olduğu, yapı üretiminde istenilen yetkinliği taşıdığı, iş bilincine sahip mahir bir kadroyla çalıştığı, nitelikli işler çıkardığı ve görev yaptığı işlerde Bâb-ı âlî'yi veya banilerini memnun ettiği de söylenebilir.

Kalfa hakkında yapılabilecek bir diğer önemli çıkarım, yapı üretiminde tek başına sorumluluk üstlenebildiği gibi dönemin öne çıkan mimar/kalfalarıyla da ortak paydada iş yükümlülüğü üstlenebilmesidir. Stefanis Kalfa'nın mesleki donanımında hem İngiliz Mimar William James Smith'in hem de Balyan ailesi fertlerinin (Garabet Kalfa, Artin Serveryan Kalfa) tasarım anlayışından ve yapı üretimindeki birikiminden etkilenmiş veya yararlanmış olması da muhtemel gözükmektedir. Ayrıca Stefanis Kalfa, Abdülmecid dönemi yapı etkinliğinde Avrupalı mimarların ve Balyan ailesi fertlerinin gölgesinde kalmış gibi görünse de hanedan yapılarında üstlenmiş olduğu rollerin

³⁵⁵ Bkz. s. 50- 53.

yoğunluğu göz önüne alındığında, dönemin yapı etkinliğini şekillendiren isimler arasında Stefanis Kalfa'nın yer aldığı söylenmesi pek de yanlış bir yorumlama olmaz.

Beykoz Kasrı, hem padişah ve maiyetinin bahar veya yaz aylarında keyfi ihtiyaçlarını karşılama hem de resmi konuk görüşmeleri veya ziyafetleri işlevine hizmet etme adına kurgulanmıştır. Kasrın bahçe düzenlemesinde sadece yaz aylarında işlev verebilecek hava/dağ hamamının inşa edilmiş olması ve iç mekân düzenlemesinde ısıtma ihtiyacını karşılayacak şömine, ocak veya baca gibi öğelere yer verilmemesi bu durumun kanıtlarını sunmaktadır. Bu bağlamda kasrın Osmanlı dönemindeki işlevselliği incelendiğinde, yaz ayları dahi Sultan Abdülmecid (1839- 1861) döneminde kullanılmadığı, Abdülaziz döneminde (1861- 1876) çok yoğun olmamakla birlikte resmi konuk görüşmeleri, ziyafetler, cülus yıldönümleri, dinlenme, hava değişikliği gibi amaçlarla hizmet verdiği, Sultan II. Abdülhamid döneminde (1876- 1909) ise tercih edilen bir bina olmadığı tespit edilmiştir.³⁵⁶ Bu durum, kasrın merkezi saraylardan oldukça uzak bir mevkide konumlanmış olmasının yanı sıra Kavalalı Ailesi'ne karşı alınmış bir tavrın göstergesi olarak da yorumlanabilir.

Kasır, II. Meşrutiyet sonrasında kamu hizmeti işleviyle ve 1919- 1926 yıllarında Darüleytam (Yetimler Yurdu) binası olarak kullanıldığı belirlenmiştir. Cumhuriyet dönemindeki işlevselliği incelendiğinde, 1952 yılına kadar İstanbul Boğaz Komutanlığı (Beykoz) Askeri Birimlerinin hizmet binası, 1953- 1963 yıllarında Beykoz Yüksek Tahsil Gençliği Prevantoryumu ve 1963- 1999 yıllarında Beykoz Çocuk Göğüs Hastalıkları Hastane binası olarak kullanılmış olduğu hem mevcut yayınların aktarımları hem de dönemin yayın organları taranarak açıklığa kavuşturulmuştur.³⁵⁷

Beykoz Kasrı, 1999 yılında TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı sorumluluğuna devredilmesine rağmen yenileme çalışmaları Nisan 2006'da başlayabilmiştir. Bu tarihler arasında çıkan gazete kupürlerinden anlaşıldığı üzere yenileme ve proje çalışmaları uzunca bir süre sekteye uğramıştır. Son olarak çalışmaların tamamlanmasının ardından 11.04.2017 tarihinde TBMM Milli Saraylar bünyesinde

³⁵⁶ Bkz. s. 53- 56.

³⁵⁷ Bkz. s. 56- 59.

müze- saray işleviyle ziyaretçilere açılmıştır.³⁵⁸ Günümüzde müze-saray işlevini devam ettirmektedir.

Beykoz Kasrı'nın plan tasarımı (Şekil 1.16- 1.17) analiz edildiğinde, geleneksel Osmanlı konut şemasına dayanan orta sofalı plan tasarımının varyantıyla karşılaşılmaktadır. Orta aksta eş kenarlı dikdörtgen salon ve yan aksların köşelerine yerleştirilen odalar geleneksel şemanın belirginliğini açığa çıkarmaktadır. Ancak ana kurgudan taşar şekilde dört cepheye simetrik olarak iliştirilen veranda, balkon ve teras hacimleri açık düzen kurgusunda sentez yaratma düşüncesinin karşılığıdır. Yan aksların merkezinde karşılıklı konumlanan elips hacimler ise Barok üslubundaki eğriselliğin ve hareketliliğin göstergelerini sunmaktadır. Ayrıca elips hacimler hem iç mekânda yarım spiral olarak yükselen merdivenleri vurgulamakta hem de genel şemanın simetrik kurgusuna rasyonel bir çözüm getirmektedir. Bu bağlamda kasrın plan tasarımı, geleneksel şema içinde dönemin siyasi, sosyal, kültürel konjonktüründe Batılı ilkelerle harmanlanarak yorumlandığını ortaya koymaktadır.

Kasrın cephe tasarımı ele alındığında (Şekil 1.18- 1.34) Neo-rönesans, Neo-klasik, Barok, Ampir üslup bileşenleri ile Palladio'nun tasarım alıntıları açıkça seçilmektedir. Tanzimat dönemi yapı etkinliğindeki Eklektik anlayış, Antik Yunan ve Roma mimari öğelerin yeniden yorumlanması Beykoz Kasrı'nın cephesel süslemelerine de sirayet etmiştir. Cephelerde görülen iyon, korent ve toksan düzenleri, triglifler, grilandlar, akantus yaprakları ve furuşlar Historizm/Tarihselcilik yorumunu yansıtmaktadır. Kasrın geneline yayılan matematiksel ilişki, yalınlık, alt kat ve üst kat pencere dizileri arasındaki hiyerarşi, balustradlı pencere düzeni, kornişlerle vurgulanan yataylık ve arazinin eğimi dikkate alınarak peyzajla bütünlük kurulması "*Italian style*" beğenisinin göstergelerini örneklemektedir. Cephelerde kontrast olarak karşılaşılan Barok üslup alıntıları ise plan tasarımında olduğu gibi harmanlanarak uygulanmıştır. Kabartma tekniğiyle uygulanan volüt ve küre motifleri, girift ve eğrisel nitelikler sergileyen bitkisel süsleme kuşağı, kabaralardan taşan kupa-vazo motifleri ve profilli silmeler Barok üslubun referanslarını vermektedir.

³⁵⁸ Bkz. s. 59- 62.

Üslup alıntılarında anlaşıldığı üzere Tanzimat döneminde devlet otoritesi tarafından da kabul gören Eklektik anlayış çerçevesindeki beğeni çeşitliliği dönemin mimari projelerinde açıkça seçilebilmektedir. Dolmabahçe Sarayı (1843-1856), Göksu/Küçüksu Kasrı (1857), İhlamur Kasrıları (1849- 1855) gibi Tanzimat döneminin yoğun cephesel süslemeli yapılarına göre Beykoz Kasrı'nın cephesel süslemeleri ağırlıklı olarak Neo-rönesans üslup ilkesi çerçevesinde daha yalın ve sade bir kurgu özelliği sergilemektedir. Ayrıca Beykoz Kasrı'nın cephesel süslemeleri tüm cephelerde eşit yoğunlukta ve süslemeler birbirini tekrar eden standart tasarımdaki şablonları anımsatmaktadır. Bu bağlamda Beykoz Kasrı'nın tasarım anlayışında denize veya manzaraya bakan cephelerin daha gösterişli ve ihtişamlı olması ilkesi ikinci planda kalmaktadır.

Kasrın iç mekân tasarımı cephelerle de uyum içindedir. Özellikle alt ve üst kattaki dikdörtgen salonun tasarımı, malzeme çeşitliliği ve iç mekânın geneline yayılan Neo-rönesans, Neo-klasik ve Barok üslup alıntıları bu uyumun referanslarını vermektedir. Dikdörtgen salonların duvar yüzeyine zeminden tavana kadar kaplanan kırmızı renkli somaki (breş/puding taşı) mermerler, açık pembe renkli beyaz damarlı taş levhalar ve standart kalıplarda kesilmiş beyaz mermerler (Marmara mermeri) iç mekân ile cepheler arasında tasarım bütünlüğü kurmaktadır. Cephelerde olduğu gibi zemin katta iyon, üst katta korent başlık kullanımı tasarım bütünlüğünün diğer kanıtıdır. Cephelerde kat aralarını sınırlayan bitkisel süsleme kuşağı iç mekânda da benzer bir tasarımda kirişlerin yüzeyini doldurmaktadır. Yarım spiral merdivenler ise Barok üslubun vurgusunu mekânın dokusunda hissettirmektedir. Ayrıca odaların ve solanların yerleşimi, hacmi ve süslemelerin yoğunluğu veya yalınlığı mekân-işlev ilişkisinin belirginliğini de açığa çıkarmaktadır (Şekil 1.35- 1.59).

Beykoz Kasrı iç mekân süsleme programında incelendiğinde kartonpiyer, ince şeritli altın yıldızlar, stuko süslemeler, kalemişi nakışlar, renkli mermer kaplama, vitray, oyma-kabartma mermer süslemeler ve tavan resimleriyle karşılaşmaktadır. Kasrın süsleme şablonlarında Historisizm/Tarihselcilik, Rokoko ve Barok üslup anlayışının alıntılarının baskın olduğu gözlemlenmektedir (Şekil 1.60- 1.88).

Kasrın renkli mermer (breş/puding taşı) kaplamaları ve oyma kabartma süslemelerindeki motif çeşitliliği Hacı Stefanis Kalfa'nın sorumluluğunu üstlendiği Hırka-ı Şerif Dairesi [(1848- 1851), (Şekil 8.1- 8.2)] ve Mimar Fosatti kardeşlerin

tasarımı olan Baltalimanı Reşit Paşa Sahilsarayı [(1847), (Şekil 9.1- 9.4)] iç düzenlemesinde görülen renkli mermerlere ve tasarım özelliklerine benzemektedir. Beykoz Kasrı 7 no.lu salonda (Şekil 1.76, 1.77 ve 1.79), 9 no.lu oda (Şekil 1.81) ve 12 no.lu oda (Şekil 1.88) tavan tasarımında karşılaşılan kasetleme anlayışının neredeyse birebir benzeri Baltalimanı Reşit Paşa Sahilsarayı büyük salonunda (Şekil 9.1), merdiven holünde (Şekil 9.2) ve sarayın önem arz eden mekânlarında (Şekil 9.3- 9.4) görülmektedir. 7 no.lu salonla tasarım benzerliği olan bir diğer yapı ise yine Mimar Fosatti kardeşlerin inşasını üslendiği Saint Esprit Katedrali (1846) orta nef kirişli tavan döşemesidir (Şekil 10). Anlaşıldığı kadarıyla Hacı Stefanis Kalfa'nın iç mekân tasarım şablonları Mimar Fosatti kardeşlerin tasarım modelleriyle paralellik göstermektedir.

1 ve 7 no.lu salonun duvar yüzeyleri hariç kasrın tüm mekânlarının duvar, tavan ve tavan eteği yüzeyleri alçı kabartmalarla ve kalemışı nakışlarla geometrik çerçevelere bölünmüştür. Süslemelerde istiridyeye kabuğu, kıvrımlı stilize dallar, helezoni yaprak desenleri, akant yaprakları, zincir motifleri, örgüler, diş sıraları, üsluplaştırılmış rumi ve palmetler, madalyonlar, sehpa, kupa-vazo motifleri, bütünsellik kazandırılan gülçeler, C- S kıvrımlı stilize dal ve yapraklar, mimari öğeler, fon perde motifleri, çeşitli türde çiçek düzenlemeleri ve vazodan taşar vaziyette natüralist çiçek demetleri çeşitli formdaki irili ufaklı geometrik çerçeveleri doldurmaktadır (Şekil 1.60- 1.88).

Kasrın süsleme özellikleri bakımından öncülleri, ardıları ve çağdaşları arasında paralellikler göstermektedir. Natüralist çiçek düzenlemelerinde kullanılan türler genellikle bahara özgü çiçek türleridir. Desenlerde kullanılan renkler ise ağırlıklı olarak beyaz, mavi, yeşil, sarı, kırmızı, mor ve kahverengi tonlarıdır. Kasrın genelinde farklı kaynaklardan beslenen süsleme şablonları, desenlerin çeşitliliği, motiflerin işleniş tekniği, üslup anlayışı ve renk kullanımları Tanzimat dönemi yapı etkinliğinde inşa edilen saray, kasır ve köşk binalarda karşılaşılan iç mekân süsleme repertuarıyla da örtüşmektedir.

Kasrın iç mekânına zenginlik katan tavan resimleri ise sadece 10 no.lu oval salonda bulunmaktadır. Rokoko kartuşların içinde yer alan dört tasvirin repertuarında düşsel doğa-mimari kompozisyonlar, deniz- gemi bileşenli atmosferik kesitler, canlı ve hareketli salt doğa manzaraları (Şekil 1.61- 1.64) yer almaktadır. Birbirinden farklı desen ve anlatım içeriğine sahip olan kompozisyonların işlenişinde Batı resim teknik

anlayışı esas alınmıştır. Kompozisyonlar dönemin olgun nitelikteki resim tekniklerini örneklemektedir. Işık- gölge kullanımı, perspektif, ayrıntıcı yaklaşım, hacimli desenler ve konuların anlatımındaki Romantizm akımının vurgusu kompozisyonların belirgin ortak özellikleridir. Kasırda mevcut olan dört kompozisyonun hem üslubu hem anlatımı hem de tasvirlerde kullanılan teknik unsurlar Tanzimat dönemi yapılarında karşılan örneklerle uyumaktadır.

Kasırda yer alan kompozisyonlar içinde özellikle R. 10A'nın kurgusal anlatımında 1845 yılından 1890 yılına kadar aralıklarla İstanbul'u birçok defa ziyaret eden ve Sultan Abdülmecid, Abdülaziz ve II. Abdülhamid dönemlerinde birçok nişan- madalya ile ödüllendirilen romantik Ressam Ivan Konstantinoviç Ayvazovskiy'nin etkisi hissedilmektedir. Hatta Ayvazovskiy'nin çalışma repertuarında yoğun olarak görülen "denizde alabora olmuş veya batmak üzere olan gemi" konulu tablolarına neredeyse birebir bezmektedir (Şekil 1.61).

Kasrın malzeme çeşitliliği incelendiğinde hem geleneksel hem de ithal olarak temin edilen malzemelerin birlikte kullanılmış olduğu anlaşılmaktadır. Onarım ve yevmiye defterlerinden anlaşıldığı kadarıyla geleneksel malzemeler arasında Eskihişâr çimentosu, Eskihişâr kireci, Eğriboz tutkalı, Biga Kerestesi, Sinop/Ayancık kerestesi, kum taşı, küfeki taşı, puding/breş taşı, Malta taşı ve Marmara (beyaz) mermeri temin edildiği kayıtlıdır. İthal olarak sipariş edilen malzemeler arasında ise çam ve meşe parkeler, Avrupa kurşunu ve İngiliz yeşili boya yer almaktadır. Arşiv evraklarında onarım- bakımların kasrın özgün kimliğine uygun olarak yapıldığı sık sık vurgulanmaktadır. Kasrın mevcut fiziksel durumu evraklardaki tanımlamalarla karşılaştırıldığında büyük oranda uyduğu anlaşılmaktadır (Bkz. Ek A17, A18, A19, A20, A21 ve A22). Ayrıca Stefanis Kalfa'nın mimari anlayışı ile kasrın strüktür elemanlarında kullanılmış olan ana inşa malzemeleri de birebir örtüştüğü açığa çıkmaktadır.

Beykoz Kasrı'na ait arşiv kayıtlarından ve yevmiye defterlerinden onarım-bakım periyodu boyunca görev yapan ustalar ve işçiler hakkında birtakım veriler ortaya çıkmaktadır. Verilerden ilki, işlerin sorumluluğunu üstlenen kadronun içinde hem meslek içi hem de meslekler arası bir hiyerarşi söz konusudur. Bu verinin dayanağı ise mesleklere ve kişilere göre belirlenen yevmiye farklılıklardır. Onarım-

bakım kayıtlarından isimlere göre ustaların ve işçilerin uyrukları da ortaya çıkmaktadır. Onarımda görev alan sürücü, taşçı ve duvarcı ustalarının tamamı Rum tebaadandır. Marangoz ve tenekeci ustalarında hem Rum hem Ermeni hem de Türk-Müslüman isimleri yer almaktadır. Doğramacılar, bıçkıcılar, iskeleci, ırgat başları, rençber şirvanları ve rençberlerin tamamında ise Türk- Müslüman isimleriyle karşılaşılmaktadır (Bkz. Ek A22).Anlaşıldığı üzere Osmanlı devletinde 19. yüzyılın sonlarına kadar onarım-bakım işleri kadrosunun büyük çoğunluğu ve inşa işlerindeki kalifiye meslekler Rum ve Ermeni tebaanın tekeline kalmaya devam etmektedir.

Batılı bir anlayışın kalıplarına göre inşa edilen Beykoz Kasrı'nın tefrişatı hem Batılı hem de geleneksel anlayışa göre düzenlendiği eşya kayıt envanterlerinden ortaya çıkmaktadır. Kasırdaki mobilyalar, dekoratif objeler ve aydınlatma araçları Batı tarzıyla donatılmıştır. Mekânlara göre muhtemelen özel olarak satın alınan veya üretilen mobilyalar, dekoratif objeler ve farklı ebatlardaki aydınlatma araçları dönemin modasını örneklemektedir.

Mobilyaların, objelerin ve aydınlatma araçlarının tasarımları Fransız Barok ve Rokoko üslup anlayışını yansıtmaktadır. Döşeme kumaşları, perde çeşitliliği ve kornişlerdeki süsleme yoğunluğu iç dekorasyondaki ihtişamın göstergeleridir. Kasrın iç mekânındaki halı/kilim/yolluk modellerli ise hem Batı tarzında (Efrenckâri) hem İran kaynaklı (Kürdmekâri) modelde hem de geleneksel (Gördes) nitelikte olduğu tespit edilmiştir (Bkz. Ek A23, A24, A25, A26, A27). Ayrıca yeni mimari anlayış paralelinde yeni yaşam modaları saray çevresinde fazlaca rağbet gördüğü de açıktır. Bu durum kasrın arşiv fotoğraflarından da açıkça seçilebilmektedir (Şekil- 1.95- 1.100).

Eşya envanterlerinin sunmuş olduğu bir başka veri dekore edilen odaların işlevsel özellikleridir. Zemin katta Mabeyn hademelerine ait odanın (5 no.lu oda), bekçi ağalarına ait odanın (6 no.lu oda), Başmâbeynci odasının (4 no.lu oda) ve zemin katta Serkûran Beyleri'ne mahsus bir odanın (2 no.lu oda) olduğu belirlenmiştir. Zemin kat merdiven ayağındaki küçük odanın ıslak mekân (tuvalet, lavabo) işleviyle kullanıldığı ve yine zemin katta kiler, mutfak ve depo amacıyla kullanılan bir odanın var olduğu anlaşılmaktadır. Üst kat çayır tarafı Beykoz yönünde konumlanan odanın (8 no.lu oda) ise yatak odası işleviyle kullanılmış olduğu kayıtlıdır (Bkz. Ek A23, A24, A25, A26, A27).

Kasrın peyzaj tasarımı incelendiğinde bahçedeki setli düzenlemeler İtalyan Toskan bahçe üslubu anlayışını anımsatmaktadır. Ancak set bahçelerinin uzunluğu, genişliği ve merdivenlerin yerleşimi Toskan bahçe üslup anlayışındaki düzenlemelerden farklılık arz etmektedir. Kasrın cephesel düzenlemelerinde karşılaşılan Palladyanizm yorumu ise peyzaj tasarımıyla da bağdaşmaktadır. Yüksek istinat duvarlarının kullanımıyla ortaya çıkan piramidal görünüm ve manzaranın seyri açısından geniş bir perspektif sunulması Palladio yorumunun açık göndermelerini sunmaktadır (Şekil 1.101- 1.103).

Bahçe düzenlemesinde Rönesans ve Barok bahçe tasarım anlayışına özgü alıntılarla yoğun bir şekilde karşılaşılmaktadır. Barok üslup alınlıklı dört çeşme, dikdörtgen formlu Rönesans üslup alıntılarını taşıyan simetrik bir kurguda yerleştirilen sekiz havuz ve eğrisel formlu Barok üslup karakterini taşıyan grottolu süs havuzu peyzaja canlılık katan su mimarisi öğelerini örneklemektedir (Şekil 1.105).

Rönesans bahçe düzenlemelerinde sıkça rastlanan bahçe düzenlemesinde mimari olarak belki de en dikkate değer gösterge yapay bir mağara (grotto) tasarımında planlanan ve “hava hamamı” olarak da tabir edilen istiridye kabuklarıyla kaplı üç hacimli yapıdır (Şekil 1.108- 1.109). Arşiv fotoğraflarından anlaşıldığı üzere yapının iç hacmi özgün dokusunu büyük oranda korumuştur (1.107).

Arşiv fotoğraflarından Beykoz Kasrı'nın peyzaj düzenlemesi Dolmabahçe Sarayı, Beylerbeyi Sarayı'nda olduğu gibi hayvan heykelleriyle süslenmiş olduğu anlaşılmaktadır. Kasrın peyzaj düzenlemesinde mevcut olduğu görülen Rönesans ve Barok peyzaj tasarımında önemli yer tutan üç heykel bulunmaktadır. Mermer malzemeli aslan heykelleri Sultan Abdülaziz döneminde saray, kasır ve köşk bahçelerini süslemek için 1864 yılında Fransa- Thiebaut Freres dökümhanesinden sipariş edilen heykeller listesinde³⁵⁹ de yer almaktadır. Beykoz Kasrı'nın deniz cephesi girişinin iki yanına bir çift olarak konumlandırılan “*Top Tutan Aslan (Lion à la boule)*” heykelleri Debut ve Coinchon'in önemli ölçüdeki katılımıyla Pierre Louis Rouillard imzasını taşımaktadır.³⁶⁰ Bir kaide üzerinde ayakta durur vaziyetteki aslan heykellerinin yüz

³⁵⁹ Seçen, (2011), 34- 39.

³⁶⁰ Seçen, (2011), 26.

ifadeleri ve yeşelleri birbirinin kopyasıdır. Ancak duruş yönleri ve topu tutan ayakları ters açılı olarak tasarlandığı görülmektedir (Şekil 1.106).

Setli bahçenin muhtelif bir yerine konumlandırılmış olan “*Yılan Üstündeki Aslan (Lion au Serpent)*” heykeli ise Pierre Louis Rouillard ve orta düzeydeki katılımı ile Paul Édouard Delabrierre’nin imzasını taşımaktadır.³⁶¹ Aslan heykeli bir kadide üzerinde yılanı kavramış ve yılanın başını ezer vaziyette tasarlanmıştır. Mermer heykelde, yılanın çırpınış anı ile birlikte aslanın haşmetli duruşu ve saldırgan yüz ifadesi betimlenmektedir (Şekil 1.106).

Beykoz Kasrı’na ait olan bu aslan heykelleri günümüzde kasrın bahçe düzenlemesinde mevcut değildir. Heykellerin nerede olduğu konusunda herhangi bir bilgiye de ulaşamamıştır.

Sonuç olarak Beykoz Kasrı bütüncül bir yaklaşımla ele alındığında hem plan şeması hem inşa malzemeleri hem de dekorasyonu geleneksel esintileri barındırıyor olsa da Tanzimat dönemi yapı etkinliğinde Batı üslup alıntılarını göndermede bulunmaktadır. Beykoz Kasrı 19. yüzyılın özgür Seçmeciliği’nde özgün özellikler sergileyen ve Boğaziçi’nin albenisine elitist bir tavırla eklenen değişimin öncü yapılarından biri olduğu rahatlıkla söylenebilir.

³⁶¹ Seçen, (2011), 29.

Şekil 8.1- Hırka-i Şerif Dairesi duvar yüzeyi³⁶²

Şekil 9.1-Baltalımanlı Reşit Paşa Sahil Sarayı, merdiven holü (Meltem Muluk Arşivi)

³⁶²<http://www.hirkaiserifvakfi.com/TR/808/Hirka-i-Serif-Camii-ve-Mustemilati/Hirka-i-Serif-Dairesi.aspx> (Erişim, 30.04.2018).

Şekil 9.2-Baltalimanı Reşit Pasa Sahil Sarayı, büyük salon (Meltem Muluk Arşivi)

Şekil 9.3-Baltalimanı Reşit Pasa Sahil Sarayı, 105 no.lu oda (Meltem Muluk Arşivi)

Şekil 9.4-Baltalimanı Reşit Paşa Sahilsarayı, 107 no.lu oda (Meltem Muluk Arşivi)

Şekil 10- Saint Esprit Katedrali tavan döşemesi³⁶³

³⁶³ (https://www.tripadvisor.com/LocationPhotoDirectLink-g293974-d3645447-i146231591-St_Esprit_Cathedral-Istanbul.html) (Erişim, 30.04.2018).

Maslak semti Osmanlı döneminde Belgrat Ormanı ve Büyükdere civarında mevcut olan bent ve kemerlerden kente taşınan suyun dağıtım ve denetim işleminin yapıldığı bir alanı kapsamaktadır. Maslak ve çevresi 19. yüzyılın ortalarına kadar bağ-bostan arazileri ile kaplı olduğu, çiftlik yapılarının varlığı ve hayvancılık faaliyetlerinin de yoğun bir şekilde yapıldığı dönemin haritalarından görülebilmektedir (Şekil- 2.2- 2.3). 19. yüzyılda Ayazağa- Maslak güzergâhı hanedan üyeleri tarafından av, talim, dinleme yeri olarak tercih edilmesinin yanı sıra Emirgan, İstinye, Tarabya, Büyükdere ve Sarıyer'deki sayfiye konutlarına giden yolların kesiştiği bir konuma da sahiptir. Anlaşıldığı üzere Ayazağa- Maslak mevki de özellikle 19. yüzyıl içinde giderek hareketlenmeye ve canlanmaya başlayan yerlerdendir. Dolayısıyla 19. yüzyıl içinde Maslak güzergâhının yapı üretimi etkinliği de Maslak Kasırları başta olmak üzere bu hareketlenme ve canlılıktan payına düşeni almıştır.

Maslak Kasırları, Osmanlı hanedan mensupları için Maslak mevki de inşa edilen ve şehir merkezinden epeyce uzak yapı komplekslerinden biridir. Yapı grubu Büyükdere Caddesi, Tarabya yönü yol şeridinin sağında ve geniş bir orman arazisinin merkezinde yer almaktadır. Kompleksi oluşturan yapılar üç set halinde yükselen topografya içinde birbirinden bağımsız ve sistematik bir düzen kurgusunda yerleştirildiği görülmektedir. Yapı grubu Kasr-ı Hümayûn, Mabeyn-i Hümayûn-Sera/Limonluk, Ağalar Dairesi/Hamam, Fâris Kasrı/Çadır Köşkü, gibi temel yapılarla birlikte Bahçivan/Bekçi Odası veya Koğuşu, Kuşluk/Kuşhane, Su Deposu/Su Makinesi, Tavla/Tavile (At Ahır) ve işlevleri hakkında kesin bir belirleme yapılamayan müstemilat yapıların da var olduğunu hem arşiv belgeleri (Bkz. Ek B1, B2) hem de farklı dönemlerde çizilmiş vaziyet planları kanıtlamaktadır (Şekil 7.1- 7.2).

Maslak Kasırlarının inşa edildiği tarih belirlenememiştir. Her ne kadar araştırmacılar tarafından Sultan II. Mahmud döneminde inşa faaliyetlerinin başladığı yönünde görüşler belirtilmiş olsa da Sultan II. Mahmud ve Sultan Abdülmecid dönemleri ile ilgili yapı grubunun yerleşim düzeni ve hangi yapıların mevcut olduğu veya olabileceği konusunda somut bir kanıt ulaşılamamıştır. Ayrıca arşiv evraklarında yapı grubunun bu dönemler arasında inşa edildiğini doğrulayacak herhangi bir veri de mevcut değildir.

Maslak Kasırlarının varlığı hakkında veri elde edilen en erken tarih 1866 yılına ait olan vaziyet planı iken bu tezle birlikte yapı veya yapı grubunun 1863 yılından önce de var olduğu saptanmıştır. Maslak Çiftliği/Köşkü olarak aktarılan alanda şehzade Abdülhamid Efendi'nin 1863 yılından önce de³⁶⁴ tarım ve besi hayvancılığı yaptığı belirlenmiştir. Maslak Çiftliği/Köşkü arazisinde bulunan yapı veya yapı grubunun yerleşim düzeni ve fiziki durumu hakkında herhangi bir bilgi mevcut değildir. Ancak bahsedilen arazi Maslak (Köşkü) Kasırlarının bulunduğu yeri işaret etmektedir.

Yapı grubunu iki evrede (Birinci Evre: 1861- 1866. İkinci Evre: 1866- 1877) tamamlanarak son halini aldığını gösteren somut bulgular mevcuttur. Bu bulgulardan ilki yapı grubuna ait iki farklı dönemde çizilmiş iki farklı vaziyet planıdır. Bu vaziyet planlarından anlaşıldığı üzere ihtiyaçlar doğrultusunda ve zaman içinde müstemilatların sayısında bir artış olmuştur. 1866 yılına ait vaziyet planı ile II. Abdülhamid dönemine ait vaziyet planı karşılaştırıldığında Kasr-ı Hümâyûn, Mabeyn-i Hümâyûn, Ağalar Dairesi/Hamam, Fâris Kasrı/Çadır Köşkü, Sera/Limonluk ve dört ek yapının yerleşim düzeni aynen korunmuştur. Fakat II. Abdülhamid döneminde çizilen planda üç yeni yapının daha inşa edildiği açık bir şekilde seçilebilmektedir (Şekil 7.1- 7.2) .

Somut bulgulardan bir diğeri yapı grubuna ait eşya envanter kayıtları (Bkz. Ek B3) ve 1875- 1878 yılları arasında yoğunluğunda artış gözlenen onarım belgeleridir. Hem eşya kayıt defterinden hem de yapı grubu ile ilgili onarım belgelerinden anlaşıldığı üzere, yapı grubundaki inşa ve dekorasyon faaliyetleri son aşamadır ve Şehzade Abdülhamid Efendi tahta çıkmadan önce bu faaliyetleri başlatmış olması dikkat çekicidir.

Üzerinde durulması gereken diğeri bir gösterge ise Maslak Kasırlarının cephe tasarımı, iç mekân kurgusu ve süsleme özellikleri dikkate alındığında farklı üsluptaki yapıların toplandığı bir kompleksle karşılaşmaktadır. Bu kompleks içinde Mabeyn-i Hümâyûn ve Ağalar Dairesi'nin cephe tasarımı aynıdır (Şekil 4.3- 4.8, 5.2- 5.6). Fakat hem Kasr-ı Hümâyûn cephe tasarımı hem de Fâris Kasrı/Çadır Köşkü cephe tasarımı farklılık göstermektedir (Şekil 3.6- 3.15, 6.4- 6.6). İç mekân kurgusu ve süsleme özellikleri

³⁶⁴ Şehzade/veliaht Abdülhamid Efendi 1863 yılında, amcası Sultan Abdülaziz ile birlikte Mısır gezisine katılır. Mısır gezisi dönüşünde Maslak civarında bulunan çiftliğindeki hayvanlar saka hastalığına yakalanır ve telef olur. Ayrıntı için bkz. Hülagü, (2013), 135.

bakımından ise Mabeyn-i Hümâyûn ve Kasr-ı Hümâyûn benzerdir (Şekil 3.61- 3.83, 4.29- 4.35). Ancak kompleks içinde yer alan diğer yapılar bu benzerliği yansıtmamaktadır. Ayrıca Kasr-ı Hümâyûn, Mabeyn-i Hümâyûn ve Sera/Limonluk gibi binaların hemen hemen her hacminde Sultan II. Abdülhamid'in Latin harflerle kazınmış olan "AH" monogramı göze çarpmaktadır (Şekil 4.10). Sıralanan bu kanıtlar göz önüne bulundurulduğunda Maslak Kasırlarının yerleşimi, bahçe düzeni, cephe tasarımı, iç mekân kurgusu ve süsleme özellikleri şehzade/veliaht Abdülhamid Efendi tarafından kendi ihtiyaçları ve zevkleri doğrultusunda yeniden düzenlendiği kanısı güçlü verilerle ortaya çıkmaktadır.

Maslak Kasırlarının inşasını üstlenen yapı üreticisinin kim olduğu konusunda somut veriler mevcut değildir. Araştırmacılar, Maslak Kasırları inşasında sorumluluk alanların Agop ve Sarkis Balyan olduğunu iddia etseler de bu bilgiyi doğrulayacak herhangi bir kanıt bulunamamıştır. İnşa ve yeniden düzenleme faaliyetlerinin ikinci evresinde (1866-1877) ise yapı grubunda görev yapan ismin Vasilaki Kalfa olabileceği ileri sürülmüştür.³⁶⁵ Ancak epeyce güçlü tahminsel yaklaşımlar olsa da bu görüşü destekleyecek hiçbir kanıt ulaşılamamıştır. Bu bağlamda yapı grubunun inşasını ve tasarımını üstlenen yapı üreticisinin kim veya kimler olduğu sorusunun cevabı yanıtızsız kalmaya devam etmektedir.

Maslak Kasırları işlevselliği ele alındığında Sultan II. Mahmud ve Sultan Abdülmecid dönemlerinde velev ki yapı grubu mevcut ise av, talim, dinlenme, görüşme amacıyla kullanılmış olması muhtemel gözükmektedir. Ancak şehzade Abdülhamid'in yapı grubuna taşınması ile birlikte mevcut binalar hem iyileştirilmiş hem de yapı grubunun etrafı daha korunaklı bir hale getirilerek yüksek duvarlarla çevrilmiştir. Ayrıca Şehzade Abdülhamid yapı grubunu hem daimî ikamet adresi hem ticari amaçlarına yönelik bir iş yeri kimliği hem de tarım ve hayvancılık faaliyetlerini sürdürebileceği bir alan olarak kullanmış olduğu anlaşılmaktadır. Bahçıvan ve bekçi odaları, ahırlar, mahiyet için servis mekânları, ıslak mekânlar, hobi, dinleme, tekil ve özel mekânların varlığı bu görüşe güçlü dayanaklar sunmaktadır.

³⁶⁵Toğral, (2011), 146- 147.

Arşiv kayıtlarından yapı grubunun bakımına-onarımına II. Abdülhamid döneminde özen gösterilmiş olduğu ve Sultan V. Mehmed Reşad döneminde kısa sürelerle kullanıldığı anlaşılmaktadır. Osmanlı döneminde yapı grubunda en son II. Abdülhamid'in dördüncü ikbali Behice Hanım ve oğlu Şehzade Nureddin Efendi ikamet ettiği belirlenmiştir.³⁶⁶ Görünen o ki Maslak Kasırları, geçici ve kısa süreli konaklanan hanedan kasırlarından biri olmamakla beraber şehirden epeyce uzak da olsa tam teşkilatlı küçük bir saray niteliğine sahip olduğu ortaya çıkmaktadır.

Cumhuriyet döneminde ise kısa bir süre işlevsiz kalan Maslak Kasırları, 1937- 1964 yılları arasında Askeri Prevariantoryum olarak hizmet vermiştir. Bu yıl aralığında içinde bilinçsiz onarım-bakımlar faaliyetleri yüzünden yapı grubu epeyce tahrip olmuştur. 1981 yılında TBMM Milli Saraylar bünyesine dâhil edilen yapı grubu müze-saray işleviyle ziyaretçilere açılmıştır. Günümüzde yapı grubu müze-saray işlevini devam ettirmektedir.

Maslak Kasırları yapı grubunun plan tasarımları incelendiğinde Kasr-ı Hümayûn (Şekil 3.1- 3.5) ve Mabeyn-i Hümayûn'un (Şekil 4.1- 4.2) plan tasarımları geleneksel Türk evi plan tipolojisinde, iç sofalı- odalı (karniyarık) plan tipini örneklemektedir. Kasr-ı Hümayûn ile Mabeyn-i Hümayûn'un plan şemasındaki en büyük fark giriş akslarında görülmektedir. Kasr-ı Hümayûn'un giriş aksındaki sundurma dışa taşkın biçimdedir ve üst katta sundurma balkon hacmi özelliği kazanmaktadır. Mabeyn-i Hümayûn'un giriş aksı ise eyvanlıdır ve eyvan üst katta balkon özelliği kazanmış olsa da dışa çok fazla çıkıntı yapmamaktadır. Bu fark dışında iki yapının simetrik kurgusu ve topografya ile uyumu kırsal yaşama ve idealize edilmiş doğa fikirlerine göndermede bulunmaktadır.

Ağalar Dairesi'nin plan şeması (Şekil 5.1) iç bahçeyi güneydoğu yönünde sınırlamakta ve lineer bir tasarımda uzanmaktadır. Servis bölümlerinden oluşan yapı fonksiyona göre şekillenmiştir. Ağalar Dairesi ve bitişik olarak tasarlanan hamamın mevcut plan tasarımı ile II. Abdülhamid döneminde çizilen vaziyet planında görülen tasarım belirgin bir farklılık arz etmektedir (Şekil 5.1). Bu bağlamda Ağalar Dairesi ve hamamın iç mekân kurgusunun özgün tasarımda olmadığı belirlenmiştir. Çadır Köşkü plan şeması (Şekil 6.1- 6.3) ise Osmanlı Mimarinde sıkça rastlanan sekizgen şemanın Batı üslup

³⁶⁶Açba, L. (2010), 52; Osmanoğlu, (2015), 228; Hülagü, (2013), 260- 263.

alıntılarıyla harmanlanmış örneğini sergilemektedir. Ayrıca köşkün manzara görüşü her cephede eşit bir dağılım göstermekte ve simetrik kurgunun karşılığı belirgin olarak vurgulamaktadır.

Yapı grubunun cephe tasarımları incelendiğinde Neo-gotik, Barok, Viktorya dönemi kır mimarisi üslup alıntılarının serpiştirilmiş olduğu görülmektedir. Kasr-ı Hümâyûn ve Mabeyn-i Hümâyûn'un giriş aksındaki sütun ve plastr başlık düzeni, üç dilimli basık kemer formları balkon ve giriş kapılarının kemer biçimleri Neo-gotik üslup anlayışından referanslar vermektedir (Şekil 3.6- 3.11, 4.3- 4.5). Kasr-ı Hümâyûn, Mabeyn-i Hümâyûn ve Ağalar Dairesi'nin büyük kırma çatılarında ahşap alınlıkları yüzeyine işlenen bitkisel kabartmalar, Çadır Köşk'ün girişinde yükselen ve eğriselliğe göndermede bulunan merdivenler Barok üslup alıntılarını sergilemektedir. Kasr-ı Hümâyûn, Mabeyn-i Hümâyûn (Şekil 3.6- 3.11, 4.3- 4.8) ve Ağalar Dairesi'nin alınlıklarındaki dikey vurgu, tepelikler (Şekil 5.2- 5.5), Çadır Köşk'ün cephesinde feston olarak da bilinen dantelsi görünümündeki bitkisel saçak süslemeleri, ahşap dikmeleri ve korkulukları Viktorya Tarzı konutların karakteristik mimari öğeleri arasındadır (Şekil 6.4- 6.15). Ayrıca Çadır Köşk'ün mimarisi ne kadar Batı üsluplarının etkisinde olsa da kavram olarak eski Türk geleneğinin temsilcilerinden biri olduğunu söylenebilir.

Yapı grubunun iç mekânında kullanılan mimari öğelerinde ve dekoratif elemanlarında da Neo-gotik, Barok ve Rokoko üslubun alıntıları belirgin bir şekilde görülmektedir. Abdülaziz ve II. Abdülhamid dönemlerinde kısa süreli de olsa Osmanlı mimarine göz kırpan Neo-gotik üslubun partikülleri Maslak Kasırları yapı grubunun hem cephe biçimlenmesine hem de iç mekân mimari elemanlarına (Şekil 3.17- 3.18, 3.23- 3.27, 4.11) sıçramış olduğu anlaşılmaktadır.

Maslak Kasırları iç mekân süsleme programı incelendiğinde kartonpiyer, alçı üzerine işlenen altın yıldızlar, stuko süslemeler, kalemişi nakışlar ve konu repertuarı oldukça çeşitli olan tavan resimleriyle karşılaşmaktadır. Yapı grubunun süsleme şablonlarında geleneksel Osmanlı motifleri, Ampir, Rokoko ve Barok üslup anlayışının belirgin alıntıları yoğunluktadır (Şekil 3.61- 3.83, 4.29- 4.35, 6.7- 6.10). Stuko süslemeler çok yoğun olmamakla beraber yalnızca Kasr-ı Hümâyûn'un 1 no.lu salonunda kirişlerle sütun başlıkları arasında (Şekil 3.65) ve 7 no.lu salonun tavan göbeğinde çökerme

olarak (Şekil 3.75) karşılaşılmaktadır. İnce şeritli, hacimli ve ışık-gölge yanılması kazandıran altınvarak süslemeler Ağalar Dairesi hariç diğer tüm yapılarda yoğun bir şekilde görülmektedir. Kartonpiyer süslemeler ise hem resimli kompozisyonlara hem de kalemişi nakışlara bütünlük kazandırmaktadır (Şekil 3.61- 3.66, 3.68- 3.70, 3.74- 3.78, 4.31- 4.33, 6.9).

Arşiv fotoğraflarından anlaşıldığı üzere özellikle duvar yüzeyine işlenen süsleme ve bezemelerin büyük bir kısmı günümüze ulaşamamıştır (Şekil 2.6, 3.20, 4.12). Tavan resimlerinin yerleşimi ile kalemişi nakışların özgün şablonları büyük oranda özgün karakterini korumuştur. Ancak desen kaliteleri ve resimli kompozisyonların içeriğindeki temanın ne derecede özgün dokusunda olduğunu belirtmek güçtür.

Maslak Kasırlarının tavan resimleri üslupsal açıdan ele alındığında iki farklı kalitede resmedilmiş kompozisyonlarla karşılaşılmaktadır. Öncelikle yapıda yer alan diğer resimlere nazaran en az olgun nitelikler sergileyen resimli kompozisyon grubu merdivenkovası yüzeyinde ve 1 no.lu salonun tavanında yer almaktadır (Şekil 3.29- 3.31, 3.35- 3.38). Bu resimler klasik oval kartuşların ve akant yapraklarının çevrelediği “C-S” kıvrımlı geometrik kartuşların içine resmedilmiştir. Resimlerin desen içeriği birbirinden farklılık göstermektedir. İşlenen konular ele alındığında kompozisyonlar doğa ve mimari kesitlerinden örnekler sunmaktadır. Bu kompozisyonların içeriğindeki mimari yapı ayrıntıları hem Avrupa etkili (R. 1B, R. 1D, M.A.Y. R. a) hem de geleneksel sayılabilecek seyrek nüfuslu kırsal konut mimarisini (R. 1A, R. 1C, M.A.Y. R. b, M.A.Y. R. c) örneklemektedir. Özellikle R. 1D diğer doğa ve mimari konulu tasvirlerden farklı olarak ekonomik seviyesi yüksek olan bir tebaanın yerleşim yerini yansıtmaktadır. Resimlerdeki doğanın işleyişinde ise ayrıntılar belirgin bir şekilde kompozisyonu doldurmaktadır.

Maslak Kasırlarında olgun nitelikler sergileyen tavan resimlerinin konu repertuarı oldukça geniştir. Konular içinde salt doğa tasvirleri (Şekil 3.41, 3.49, 3.54, 4.24), doğa ve figür tasvirleri (Şekil 3.41, 3.43, 4.23, 4.27, 4.28), doğa ve mimari tasvirleri (Şekil 3.30-3.31, 3.36- 3.38, 3.40, 3.42, 3.46- 3.48, 3.54, 4.24), çiçek demetleri (Şekil 3.44, 3.50- 3.51, 3.55- 3.56, 3.81, 3.83, 4.30, 4.34- 4.35), meyve ve nesnelere (Şekil 3.33- 3.34, 3.53, 3.58- 3.60, 4.18, 4.20- 4.21, 4.25- 4.26) konu çeşitliliğini ispatlamaktadır. Manzara resimleri, C-S kıvrımlı ve akant yapraklarıyla çevrelenmiş panoların içinde yer

almaktadır. Tavan yüzeyinde dikkat çeken diğer süslemeler birbiriyle girift, farklı renk ve türden natüralist çiçek buketleridir. Ayrıca sehpa üzerindeki vazodan taşan farklı renk ve türden natüralist çiçek demetleri de ana çerçevenin iç çevresini şekillendirmektedir (Şekil 3.64, 3.67, 3.70- 3.73, 3.79, 3.81, 3.83, 4.29- 4.30, 4.34, 4.35). Kompozisyonların işlenişinde ışık-gölge, tonlama, hareketlilik, gözü dolduran derinlik algısı gibi Batı resim tekniklerinde uygulanan vurgular yoğunluktadır.

Maslak Kasırlarının tavan resimlerinde doğa ve figür tasvirleri (siluet olarak insan ve hayvan), doğa ve mimari tasvirler panoramik manzara kesitlerini örneklemektedir. Tasvirlerdeki desenlerin kalitesi kompozisyonlardaki kurgusal zenginlik ve olgun nitelikteki resimlerden referanslar veren fırça darbeleri Batı resim teknik anlayışındadır. Özellikle bu kompozisyonlarda canlı parlak renkler ve hareketliliğin baskın olduğu bir doğa anlayışı vurgulanmaktadır. Tasvirlerin kurgusal anlatımlarında Romantizm akımının yansımaları ön plandadır. Kompozisyonların içeriğinde gökyüzü, dağ sıraları, şelale, akar vaziyette ırmak ve dereler, topografyadaki ayrıntılar, bitkilerin ve atmosferik olayların hareketliliği gözü dolduran detaylarla verilmiştir. Kompozisyonlar içinde bir işin yapılma anını yansıtan Avrupa etkili mimari üslup anlayışını örnekleyen tasvirlerle de bulunmaktadır (Şekil 3.40- 3.41, 3.43).

Maslak Kasırları yapı grubunda yoğun olarak tercih edilen bir diğer konu doğa içinde kurgusal olarak serpiştirilmiş meyve motifleridir. Meyve yaprakları kartuşların zeminine ve çevresine bir düzen oluşturacak şekilde resmedilmiştir. Kartuşların zemini üzerine çeşitli türde meyveler içeriği doldurmaktadır. Meyve türleri arasında yoğun olarak armut, ayva, erik, salkım şeklinde üzümler, şeftali, incir, muz, kurgusal bir anlatımla yerleştirilmiştir. Yaprak motifleri meyve desenleri ile uyum içindedir. Renk tonlamaları motiflerin alan yerleşimini tamamlamaktadır. Kompozisyonlarda genel olarak dar açı tercih edilmiştir. Motiflerin boyutunda, hacim algısında, renk tercihlerinde detaycı ve gerçek oranlara yakın bir anlayış hakimdir.

Meyve ve nesnelere oluşan bir diğer grup peyzaj içinde geometrik kurguyla yerleştirilen motiflerden oluşmaktadır. Desenler doğadaki renk, biçim ve formlarına bağlı kalınarak resmedilmiştir. Doğru perspektifle kurgulanan desenlerin kalitesi niteliksel bir yoğunluk taşımaktadır. Işık-gölge kullanımı, tonlamalar perspektif kurallarıyla uyumludur. Bu kompozisyonlar içinde yer alan meyve ve nesne desenleri;

karpuz, nar, ayva, limon, salkımlar halinde beyaz ve kırmızı üzüm, tropik meyve olan Hindistan cevizi, yeşil armutlar, siyah incirler, sarı elmalar, şeftaliler, unlu mamüller (kurabiye) cam sürahi ve cam kadeh motifleri içeriği uyumlu bir şekilde zenginleştirmektedir (Şekil 4.25- 4.26). Ayrıca bu kompozisyonların konumu odaların işlevi hakkında fikir vermektedir. Örneğin meyve motiflerinin konumu 10 no.lu odanın yemek odası işlevi ile kullanılmış olabileceğini düşündürmektedir (Şekil 3.57- 3.60).

Maslak Kasırlarında tercih edilen bir diğer grup çiçek demetleri, buketleri ve belli bir şablona bağlı kalmadan oluşturulan sarmaşık bitki türleridir. Çiçek buket ve demelerinden oluşan kompozisyonlar içeriğinde birbirinden farklı renk ve türden natüralist çiçek motifleri yer almaktadır. Yaprak ve dal desenleri ile stilize olarak çevrelenmiş natüralist çiçek motifleri belli bir şablon dahilinde madalyonların içinden taşar şekilde resmedilmiştir. Çiçek desenleri standart bir şablona bağlı kalınarak doğru perspektifle yerleştirilmiştir. Çiçek motifleri genellikle bahara özgü türlerden seçilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Kullanılan çiçek türleri içerisinde gül, çayır papatyaları, şakayıklar, unutm beni çiçekleri, ağaç hatmi çiçekleri, yasemin çiçeği, sarmaşık güller çok yoğun olmamakla birlikte sümbül, lale, laden, ortanca, yıldız çiçeği gibi türler repertuarı zenginleştirmektedir. Her kompozisyonda kullanılan yaprak, dal ve sap motifleri çiçek türleri ile uyumlu bir kurguda yerleştirilmiştir. Kurguyu oluşturan desenler hacimli, canlı ve gerçekçi bir anlayış tutumunu sergilemektedir. İç dekora canlı bir atmosfer sindiren bitki türleri ruhsal dinginliği de tetiklediği söylenebilir. Desenlerin karakteri Barok, Rokoko ve Ampir üslup alıntlarıyla yoğurulduğu anlaşılmaktadır. Süslemeler genel anlamda 19. yüzyılın teknik, üslup ve motif repertuarındaki çeşitliliği yansıtmaktadır (Şekil 3.44, 3.50- 3.51, 3.55- 3.56, 3.67- 3.83, 4.29- 4.30, 4.34- 4.35).

Maslak Kasırları yapı grubunun döşeme kayıtları ve mobilyaları incelendiğinde bir akım verileri ortaya çıkmaktadır. Öncelikli olarak defter kayıtlarından yapı grubunun bazı mekânlarının hangi işlevle kullanıldığı anlaşılmıştır. Örneğin Kasr-ı Hümâyûn'un çatı katı bekçi ağaları koğuşu Kasr-ı Hümâyûn'un birinci katında yer alan iki odanın da yemek ve kitap odası işleviyle kullanıldığı belirlenmiştir. Ayrıca arşiv defterlerine kaydedilen yapı adlarıyla yapıların günümüzde kullanılan isimleri arasında bazı farkların olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda Kasr-ı Hümâyûn "*Büyük Kasr-ı Hümâyûn*", Mabeyn-i Hümâyûn "*Küçük Kasr-ı Hümâyûn*", Ağalar Dairesi "*Selamlık*

Dairesi”, Sera/Limonluk “*Camekân/Soğuk Camekân*”, ıslak mekânlar (tuvalet ve lavabo) “*mermerlik*”, Mabeyn-i Hümâyûn’un çatı katı “*sundurma katı*” olarak kaydedildiği saptanmıştır (Bkz. Ek B3).

Maslak Kasırları yapı grubu dekor anlayışındaki tasarım hem işlevsel hem de üslupsal olarak dönemin yaşantısına paralel bir gelişme göstermiş olduğu anlaşılmaktadır. Divan, sedir, şilte, bâlin gibi geleneksel eşyaların yerine kullanılan; koltuk, kanepeler, yemek masaları ve sandalyeler, yüklüklerin yerini alan gardıroplar, sandıkların yerine kullanılan konsollar, ısıtma (şömineler) ve ışıklandırma araçları (büyük boyutlu avizeler, şamdanlar) gibi göstergeler değişen dekorasyon anlayışının belirgin karşılıklarıdır. Maslak Kasırlarının eşya kayıtları da bu değişim somut göstergelerini sunmaktadır. Ayrıca maslak kasırlarının eşya kayıtları bu değişimin göstergelerini sunmakla birlikte Osmanlı’nın geleneksel dekor anlayışından da izler barındırdığını kanıtlamaktadır (Bkz. Ek B3).

Maslak Kasırlarının peyzaj tasarımları ele alındığında yapı grubunun iç ve dış bahçesinde hem Klasik Bahçe üslubunun hem de İngiliz “Doğal” Bahçe üslubunun yansımaları görülmektedir. Dönemin Eklektik tasarım anlayışı, Maslak Kasırlarının bahçelerinde de kullanım alanı bulduğu anlaşılmaktadır.

Romantik İngiliz bahçelerini yansıtan kıvrımlı yapay dereler S biçimindeki kıvrımlı yollar, köprüler, grup ağaçlandırmaları ve yumuşak formlu tepeler bu anlayışın göstergelerini sunmaktadır. Peyzaj tasarımında karşılaşılan bir diğer üslup anlayışları ise Rönesans ve Barok karakteri taşıyan alıntılardır. Özellikle limonluk, limonluğun içinde bulunan kıvrımlı yollar, kıvrımlı kanallar, grotto ve havuzlar bu anlayışı örneklemektedir. Ayrıca korunaklı bir yaşam alanı oluşturma adına kurgulanan yüksek duvarlar, geleneksel bahçe özellikleri taşıyan bitki tarhları ve kırsal mimari ile topografyanın idealize edilişi Osmanlı bahçe kültür öğelerinde referanslar vermektedir (Şekil 2.11- 2.19).

Peyzaj tasarımındaki diğer önemli unsurlar tekil, hobi, dinlenme ve özel mekânların olmasının yanı sıra işleve yönelik farklı tipteki yapılara da bütünlük kurmaktadır. Bu durumun kanıtlarını II. Abdülhamid döneminde çizildiği anlaşılan vaziyet planı (Şekil 7.2) sunmaktadır.

Sonuç olarak Maslak Kasırlarında bütüncül bir yaklaşımla ele alındığında hem plan şeması hem inşa malzemeleri hem dekorasyonu hem de süslemelerinde geleneksel anlayışın izlerini barındırmaktadır. Ancak Osmanlı'nın son dönemlerinde de Batı üslup alıntılarına göndermede bulunan, Osmanlı mimarlığındaki özgür Seçmeciliğinde özgün tasarım kalıplarını sergileyen Maslak Kasırları kırsal mimarinin hanedan üyeleri tarafından yorumlanmış bir örneğin yansıması olduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

Ansiklopedi, Kitap, Tez, Dergi, Sözlük

Açba, L. (2010). *Harem Hatıraları (Bir Çerkez Prensesinin)*, İstanbul: Timaş Yayınları.

Ağır, A.; Batur, A.; Cephaneçigil, G. V.; Kula, S. S.; Topçubaşı, M. Ç.; Uğurlu, H. A., (2015). “An English Architect in the 19th Century Istanbul: William James Smith and Taşkılla”, *A/Z ITU Journal of the Faculty of Architecture, Vol. 12/2, July 2015*, 93-101.

Ağır, A, (2001). “Balyan Ailesinin Mimarlığında Palladio İzleri”, *Proceedings of the 11th International Congress of Turkish Arts, Utrecht-The Netherlands, August 23-28, 2001*, 1- 24.

___ (2016). “William James Smith’in Mimarlığı Üzerine Bir Üslupsal Analiz”, *Sultan Abdülmecid'in Bir Mimarı/ Architect of Sultan Abdülmecid William James Smith*, 214- 223, İstanbul: İstanbul Büyük Şehir Belediyesi Yayınları.

Akın, N. (2011). *19. Yüzyılın İkinci Yarısında Galata ve Pera*. (3. Basım) İstanbul: Literatür Yayınları.

Altundağ, Ş. (1945). *Kavalalı Mehmet Ali Paşa İsyanı, Mısır Meselesi 1831- 1841 (1. Kısım)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Anonim, (1993). “Beykoz”, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, C. 2, 193-195, İstanbul: T.C. Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayınları.

Ar, B. (2006). *İşgal Altındaki İstanbul’da Kentsel ve Mimari Ortam*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Arel, A. (1975). *18. Yüzyılda İstanbul Mimarisinde Batılılaşma Süreci*, İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi.

Arseven, C. E. (1984). *Türk Sanatı*, İstanbul: Cem Yayınevi.

Armaoğlu, F. (1997). *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Arslangazi, H. (2000). *Maslak Kasırları (Karşılaştırmalı Bir İnceleme)*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü/Sanat Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul.

Artan, T. (1993). "Beykoz Kasrı", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, C. 2, 199-200, İstanbul: T.C. Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayınları.

Atasoy, N. (2002). *Hasbahçe, Osmanlı Kültüründe Bahçe ve Çiçek*, İstanbul: Masa Yayınları.

Aysu, Ç. (1994). "Büyükdere" *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, C. 2, 361-363, İstanbul: T.C. Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayınları.

Ayverdi, S. (2016). *Boğaziçi'nde Tarih*. (9. baskı), İstanbul: Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı Yayınevi.

Bağçeci, Y. (2014). "İsyandan İtaate; Kavalalı Mehmet Ali Paşa Babîali İlişkileri(1841-1849)", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 7, (32/12), 221-223.

Bakır, B., (2002). "XVIII. Yüzyıl Osmanlı Mimarisinde Sivil Mimarinin Etkinliği" *Türkler Ansiklopedisi*, C. 15, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları

Batur, A., (1985). "Mimarlık: Batılılaşma Döneminde Osmanlı Mimarlığı", *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, 1038- 1067, C. II, İstanbul, İletişim Yayınları Ayhan Matbaası.

_____ (1994). "Balyan Ailesi". *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, C. 2,35-41, İstanbul: T.C. Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayınları.

____ (1994). “Ayazağa Av Köşkü” Dünden *Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, C. 1, 469- 470, İstanbul: T.C. Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayınları.

____ (1994). “Ayazağa Kasırları” *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, C. 1, 470- 471, İstanbul: T.C. Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayınları.

____ (1994). “Beylerbeyi Sarayı”, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, C. 2, İstanbul: T.C. Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayınları, 206- 210.

____ (1994). “Yıldız Sarayı”, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, C. 7, İstanbul: T.C. Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayınları, 520- 526.

____ (1998). “İstanbul’un Gözde Kasır ve Köşkleri”, *Skyline*, (Ağustos,1998/181), 68- 70

____ (2016). “Mecidiye Kışla-i Hümayûnu/Taşkışla”, *Sultan Abdülmecid'in Bir Mimarı/ Architect of Sultan Abdülmecid William James Smith*, 130-136, İstanbul: İstanbul Büyük Şehir Belediyesi Yayınları.

Batur, S., (1985), “Balyan Ailesi”, *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, C. 4, 1089-1090. İstanbul: İletişim Yayınları Ayhan Matbaası.

Berkes, N., (2002). *Türkiye'de Çağdaşlaşma*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Beydilli, K., (2006). “Mühendishâne-i Bahrî-i Hümayun ve Mühendishâne-i Berrî-i Hümayun”. *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 31, Ankara: TDV Yayınları, 514- 516.

Bilici, B. (2016). *Beykoz Kasrı Peyzaj Tasarımı*, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı.

Bilir, A., (2008). *Çeşmibülbüle Gizlenmiş Abı Hayat Beykoz*, İstanbul: Beykoz Belediyesi Kültür Yayınları.

Bozkurt, A. (2011). “İmparatoriçe Eugénie Onuruna Verilen Ziyafetler ve Osmanlı Devleti'nin Kendini Temsil Biçimleri” *Milli Saraylar Kültür- Sanat Tarih Dergisi*, (2011/8), 183- 191. İstanbul: TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yayınları.

Can, S., (2002).*Osmanlı Mimarlık Teşkilatının XIX Yüzyıldaki Değişim Süreci ve Eserleri İle Mimar Seyyid Abdülhalim Efendi*, (Doktora Tezi) İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Sanat Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul.

Can, S. ve Tunç, Z. (2016). “Ortaköy Camii Keşf-i Evvel Defterleri”, *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, S. 37, 208.

Can, S. ve Şahin, P. (2015). “Arşiv Belgeleri Işığında Hırka-i Şerif Camii'nin 1847 Sonrası İnşa Süreci”, *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, S. 34, 18- 45.

Cezar, M. (1971). *Sanatta Batı'ya Açılış ve Osman Hamdi*, İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.

_____ (1992). “Süslemeler Yönünden Dolmabahçe ve Beylerbeyi Sarayları”,*Milli Saraylar-1992*, 8- 29, Ankara: TBMM Basımevi.

_____ (1993). “XIX. Yüzyılda Neden Batı Tarzı Saray?” *Milli Saraylar Dergisi*, Ankara: TMMM Basımevi, 11-19.

Çetintaş, V. (2012). “Türk Heykel Sanatının Gelişim Aşamasında Abdülaziz Dönemi (1861- 1876) Etkinlikleri”38. *Icanas 10- 15.09.2007 Ankara/Türkiye*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, 925- 935.

Çoruhlu, Y. (2001). “Kasır”. *TDV İslam Ansiklopedisi*. C. 24, Ankara: TDV Yayınları, 555.

De Amicis, E. (2006). *İstanbul (1874)*,(çev. Akyavaş, B.), (2. baskı), Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Denel, S. (1982). *Batılılaşma Sürecinde İstanbul'da Tasarım ve Mekânlarda Değişim*. Ankara: ODTÜ Yayınları.

Deniz, Ş. (2014). “Ortaköy Camii'nin İnşa Sürecinde Gayri Müslim Yönetici, Usta ve Tüccarların Rolü”, *Osmanlı İstanbulu II*, 693-706, İstanbul: İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Yayınları.

Denkhalbant, A. (2002). “Köşk”. *TDV İslam Ansiklopedisi*. C. 26. Ankara: TDV Yayınları, 279.

Develi, H. (1990). *Tazimattan Meşrutiyete-I (Mehmed Memduh, Mir'at-i Şunuhat)*, İstanbul: Nehir Yayınları.

Devellioğlu, F. (2013). *Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Ankara: Aydın Kitapevi.

Eldem, S. H. (1954). *Türk Evi Plan Tipleri*, İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Pulhan Matbaası.

_____ (1974). *Köşkler ve Kasırlar*, C. 2, İstanbul: Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yayını.

_____ (1977). *Sa'dabad*, İstanbul: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

_____ (1979). *Boğaziçi Anıları/ Reminiscences of the Bosphorus*, İstanbul: Aletaş Alarko Eğitim Tesisleri A.Ş. Yayınevi.

Eldem, E. (1994), “Abraham Paşa” *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, C. 1, 59- 60, İstanbul: T.C. Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayınları.

Ergin, O. N. (1977). *Türk Maarif Tarihi*, C. I- II, İstanbul: Eser Matbaası.

Erkan, A. R. ve Erkan, G. (1987). “Darüleytamlar”, *H.Ü. Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi*, C. 5, (1987/1), 66.

Ertuğ, Z. T. (2009). “Saray”. *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 36, Ankara: TDV Yayınları, 117- 121.

Eruz, A. F. (2008). “Sahilsaray”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 35, Ankara: TDV Yayınları, 530- 532.

Eyice, S. (2002). “Batı Sanat Akımlarının Değiştirdiği Osmanlı Dönemi Türk Sanatı”, *Türkler Ansiklopedisi*, C. 15, 463- 503, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

Fahmy, K. (2010). *Paşanın Adamları/Kavalalı Mehmed Ali Paşa, Ordu ve Modern Mısır*, (çev. Zarakolu, D.), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Genim, S. (2012). *Konstantiniyye'den İstanbul'a XIX. Yüzyıl Ortalarından XX. Yüzyıla Boğaziçi'nin Anadolu Yakası Fotoğrafları*, C. 3, İstanbul: Suna ve İnan Kırac Vakfı Yayınları.

Germaner, S. ve İnankur, Z. (1989). *Oryantalizm ve Türkiye*, İstanbul: Türk Kültürüne Hizmet Vakfı Sanat Yayınları.

Güler, Ç. (1987). "Gülhane Askeri Tıp Akademisi Haydarpaşa Eğitim Hastanesi Komutanlığı", *Dirim*, S. 62, 67- 70.

Gündoğan, S. A. (2011). "Babiâli'nin Mimari Gelişimi", *YTU Sigma- Journal of Engineering and Natural Sciences/YTU Sigma-Mühendislik ve Fen Bilimleri Dergisi*, S. 3, 341- 347.

Gün, F. (2017). *Beykoz Mecidiye Kasrı*, Ankara: TBMM Basım Evi.

Gökbilgin, M. T. (1992). "Boğaziçi", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 6, 258, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınevi.

Göksoy, C. (1994). "Maslak Kasırları" *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, C. 5, 306- 307, İstanbul: T.C. Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayınları.

Göncü, C. T. (2005). *Beylerbeyi Sarayı'nın İnsâ Süreci, Teşkilâtı ve Kullanımı*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı.

Hamadeh, S. (2010). *Sehr-i Sefa, 18. Yüzyılda İstanbul*, (çev. İ. Güzel), İstanbul: İletişim Yayınları.

Hitzel, F. (2007). "Charles Séchan (1803-1874) Sultan Abdülmecit'in Hizmetinde Bir Dekoratör", *150. Yılında Dolmabahçe Sarayı Uluslararası Sempozyumu Bildiriler*, C. 1, 79- 85, İstanbul: TBMM Milli Saraylar Yayınları.

Hocaoğlu, M. (1989).*Abdülhamit Han'ın Muhtıraları (Belgeler)*, İstanbul: Oymak Yayınları.

Hülagü, M. M. (2013).*Sultan II. Abdülhamid'in Sürgün Günleri (Hususi Doktoru Âtıf Hüseyin Bey'in Hatıraları 1909- 1918)*, 4. Baskı, İstanbul: Timaş Yayınları.

İhsanoğlu, E. ve Aygündüz, S. (2002). “Yenileşme Döneminde Osmanlı Bilim ve Eğitimi”, *Türkler Ansiklopedisi*, C. 14, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 881- 896.

İnciciyan, P. Ğ. (1976). *XVIII. Asırda İstanbul*,(çev. H. D. Andreasyan), İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları.

İrez, F. (1988). *XIX. Yüzyıl Osmanlı Saray Mobilyası*, Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu- Atatürk Kültür Merkezi Yayını.

Kahraman, S. A.ve Dağlı, Y. (2003). *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi: İstanbul*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Kalafatoğlu, E. P. (2009). *Yüzyıl Dönümü İstanbul Mimarlığında Viktorya Tarzı Sayfiye Konutları*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Tarihi Anabilim Dalı

Karakaşlı, S.; Eren, E.; İltar, E. (1994).*Maslak Kasırları*, İstanbul: TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yayınları TBMM Basımevi.

Karal, E. Z. (2007). *Osmanlı Tarihi: Nizam-ı Cedit ve Tanzimat Devirleri (1789-1856)*, C. 5, (8. baskı), Ankara: TTK Yayınları.

Kızıltoprak, S. (2014). “Hidiv Ailesinin Boğaziçi’ndeki İlk Hediyesi: Beykoz Kasrı” *El Sanatları Dergisi (İSMEK)*, 2014/17, 155-157.

Koçu, R. E. (1961). “Beykoz Kasrı”, *İstanbul Ansiklopedisi*, C. 5, 2657-2661, İstanbul: Reşad Ekrem Koçu ve Mehmed Ali Akbay İstanbul Ansiklopedisi ve Neşriyat Kolektif Şirketi.

_____ (1961). “Beykoz”, *İstanbul Ansiklopedisi*, C. 5, 2638- 2639, İstanbul: Reşad Ekrem Koçu ve Mehmed Ali Akbay İstanbul Ansiklopedisi ve Neşriyat Kolektif Şirketi.

Kömürciyan, E. Ç. (1988). *İstanbul Tarihi- XVII. Asırda İstanbul*, (çev. H. D. Andreatyan), (2. baskı), İstanbul: Eren Yayıncılık.

Koçak, Y.; Âdemoğlu, A.; Beşli, A.; Eraslan, Z.; Akçay, N. Y. (2014), *Sultan II. Abdülhamid Devri Harita ve Planlarında İstanbul*, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları.

Koloğlu, O. (1987).*Abdülhamit Gerçeği*,(2. baskı), İstanbul: Gür Yayınları.

Kuban, D. (1954).*Türk Barok Mimarisi Hakkında Bir Deneme*, İstanbul.

_____ (2001). *Kaybolan Kent Hayalleri Ahşap Saraylar*, Yem Yayınları, İstanbul

_____ (2007). *Osmanlı Mimarisi*, İstanbul: Yem Yayınevi.

Kuran, E. (1967). “Türkiye’nin Batılılaşması’nda Osmanlı Daimî Elçiliklerinin Rolü”, *VI. T. Tarih Kongresi (20-26 Ekim)*, Ankara: TTK Yayınları, 489- 496.

Kurşun, Z. (2003). “Mehmed Memduh Paşa”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 28, 495- 497, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınevi.

Kuzucu, K. (2000). *Bâb-ı âlî Yangınları ve Sosyo-Ekonomik Etkileri (1801-1911)*, (Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı. Erzurum.

Lewis, B. (1993). *Modern Türkiye’nin Doğuşu*, (5. baskı), (çev. M. Kıratlı), Ankara: TTK Yayınları.

Mithat Efendi, A. (2000).*Muşâhedât*, (haz. N. Birinci). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Muluk, M. (2007). *Baltalimanı Reşitpaşa Sahilsarayı Mimari Özellikleri ve Restitüsyon Önerisi*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Röleve- Restorasyon Bilim Dalı.

Ortaylı, İ. (2016). *Osmanlı’ya Bakmak: Osmanlı Çağdaşlaşması*, İstanbul: İnkılâp Kitapevi.

____ (2014). “Tanzimat Adamı ve Tanzimat Toplumu”, *Tanzimat/ Değişim Sürecinde Osmanlı İmparatorluğu*, (4. basım), 421- 461, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Osmanoğlu, A. (2015). *Babam Sultan Abdülhamid*, 7. Baskı, İstanbul: Timaş Yayınları.

Ödekan, A. (1992). “Beykoz Kasrı”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 6, 67-68, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınevi.

Özbay, K. (1981). *Türk Asker Hekimliği Tarihi ve Asker Hastaneleri*, C. 3/2, İstanbul: Yörük Basımevi.

Özel, S. (2010). *Dolmabahçe Bezm-i âlem Valide Sultan Camisi*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul.

Özendes, E. (2002). “Osmanlı’da Fotoğraf Sanatı”, *Türkler Ansiklopedisi*, C. 15, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 834- 851.

Pamukciyan, K. (2003a). *Ermeni Kaynaklarından Tarihe Katkılar- III Zamanlar, Mekânlar, İnsanlar*, İstanbul: Aras Yayıncılık.

____(2003b). *Ermeni Kaynaklarından Tarihe Katkılar- IV Biyografileriyle Ermeniler*, İstanbul: Aras Yayıncılık.

Polat, B., S., (2003). “Türkiye’de Sanatoryum ve Göğüs Hastalıkları Hastanelerinin Tarihine Bakış”, *IV. Türk Tıp Tarihi Kongresi. Kongreye Sunulan Bildiriler*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Renda, G. (1977). *Batılılaşma Döneminde Türk Resim Sanatı, 1700-1850*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayını.

____ (2000). “Tasvir-i Hümayun 1800-1922, Portrenin Son Yüzyılı”. *Padişahın Portresi. Tesavir-i Al-i Osman*, (ed. F. Çağman), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 442- 463.

_____ (2002). “Yenileşme Döneminde Kültür ve Sanat”. *Türkler Ansiklopedisi*, C. 15, 433- 462, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

Sağdıç, Z. (2006). *Üç Osmanlı Sarayında İşlev ve Mimarlık Bağlantısı*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı.

Saner, T.; Denктаş, E.; Mater, G.; Öztürk, F. (2015). “Brief Notes on William James Smith’s Architectural References to Greek Revival at Taşkışla and Dolmabahçe Seyir Köşkü (İstanbul)”, *A/Z ITU Journal of the Faculty of Architecture*, Vol. 12/2, July 2015, 83- 91.

Seçen, E. A.(2011). “Son Dönem Saray Bahçelerini Süsleyen Heykeller”. *Milli Saraylar Kültür- Sanat-Tarih Dergisi*, S. 7, İstanbul: TBMM Milli Saraylar Yayınevi.

Sevin, N. A. (1992). “Batılılaşma Dönemi Osmanlı Sarayları” *Türkler Ansiklopedisi*, C. 15, 607- 618, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

Seyitdanlıoğlu, M. (1990). "Tanzimat'ın Ön Hazırlıkları ve Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye'nin Kuruluşu 1838- 1840", *Sultan II. Mahmud ve Reformları Semineri 28- 30 Haziran 1989 Bildiriler*. İstanbul: İstanbul Edebiyat Fakültesi Basımevi, 127- 146.

_____ (2014). “Tanzimat Dönemi Osmanlı Sanayi”, *Tanzimat/ Değişim Sürecinde Osmanlı İmparatorluğu*, (4. basım), 711- 728, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Sözen, M. (1990). *Devletin Evi Saray*, İstanbul: Sandoz Kültür Yayınları.

Sözen, M. ve Tanyeli U. (2007).*Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü*,(9. baskı), İstanbul: Remzi Kitabevi.

Sürer, İ. (2012). *XIX. Yüzyıl İstanbul’unda Bahçe Köşkleri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü/ Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul.

Şirin, İ. (2004). *Osmanlı Seyahatnamelerinde Avrupa (1839-1876)*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih (Yakınçağ) Anabilim Dalı,

Şehsuvaroğlu, H. Y. (2011a). *Tarihi Odalar*, İstanbul: TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yayınları.

_____(2011b). *Sultan Aziz, Hayatı Hal'i Ölümü*, İstanbul: TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yayınları.

____ (2011c). *Boğaziçi'ne Dair*, İstanbul: TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yayınları.

Şenyurt, O. (2010). "II. Abdülhamit Döneminde İki Ünlü Saray Mimarının Siyasi İlişkileri", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (2010/ 3-11), 539- 548.

____ (2011). *Osmanlı Mimarlık Örgütlenmesinde Değişim ve Dönüşüm*, İstanbul: Doğu Kitapevi.

____ (2012). *İstanbul Rum Cemaatinin Osmanlı Mimarisindeki Temsiliyeti*, İstanbul: Doğu Kitapevi.

Tanman, M. B. (2011). *Nil Kıyısından Boğaziçi'ne: Kavalalı Mehmed Ali Paşa Hanedanı'nın İstanbul'daki İzleri*, İstanbul: Suna ve İnan Kırac Vakfı Yayınları.

____ (2001). "Kasr-ı Hümayûn", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 24, Ankara: TDV Yayınları, 573-575

____ (1998). "Hırka-i Şerif Camii", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 17, 378- 382, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınevi.

Tansuğ, S. (1993). *Çağdaş Türk Sanatı*, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Tekinalp, A. P. (2002). "Batılılaşma Donemi Duvar Resmi", *Türkler Ansiklopedisi*, C. 15, 718- 730, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

Tekinalp, A. P. (2004). “Tuvallerde Yıldız Sarayı”, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 21/2: 143- 158.

Tezcan, H. (2002). “Osmanlı Dokumacılığı”, *Türkler Ansiklopedisi*, C. 12, 457-458, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

Toğral, T. (2011). “Maslak Kasırları Yerleşim Düzeni ve Kullanımı Üzerine İncelemeler”, *Milli Saraylar Kültür- Sanat- Tarih Dergisi*, (2011/7) 131- 149, İstanbul: TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yayınları.

____ (2012). “Maslak Kasrı Askeri Prevariantoryumu Yerleşim Düzeni ve Kullanımı Üzerine Kronolojik İnceleme” *Milli Saraylar Sanat- Tarih- Mimarlık Dergisi*, (2012/9) 95- 115, İstanbul: TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yayınları.

Topçubaşı, M. (2013). “İstanbul’daki Taşkışla Binasının 1853 Tarihli Keşif Defteri”, *14th International Congress of Turkish Art*, (ed. F. Hitzel), Paris: College de France, 783-788.

Tsilenis/Çilenis, E. S. (2005). “İstanbul’un Rum Mimarları ve Eserleri”, (çev. Zarangalis, T.), *Mimarist- Mimarlık Kültürü Dergisi*, S. 17/ 3,19- 24.

____ (2011). “19. Yüzyılın Sonu ve Yüzyılın Başında İstanbul’da Yunanca Basın ve Rum Mimarların İmajı”. *Batılılaşan İstanbul’un Rum Mimarları*, 44- 58, İstanbul: Zoğrafyon Lisesi Mezunlar Derneği Yayınevi.

Tuğlacı, P. (1992). *Tarih Boyunca İstanbul Adaları-II*, İstanbul: Say Yayınları.

____ (1993), *Osmanlı Mimarlığında Balyan Ailesinin Rolü*, (2. baskı), İstanbul: Yeni Çığır Kitabevi.

Turhan, H. (1981). *Osmanlı Çağında İstanbul’da Av Köşkleri ve Kasırları*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Tarihi ve Röleve- Restitüsyon Kürsüsü.

Tümertekin, E. (1994), “Ayazağa” *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, C. 1, 469, İstanbul: T.C. Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayınları.

Ünsal, B., Diyarbakirli, N., (1963). *Türk Sanatı Tarihi: Araştırma ve İncelemeleri*, C. 2, İstanbul: Berksoy Matbaası.

Ünal, F. (2013). “Ruslar Tarafından 1833’de Beykoz/SelviBurnu’na Dikilen Kaya Anıtı ‘Moskof Taşı’ (Камень Московитов)”, *Türkiyat Mecmuası*, C.23, (2013/Güz), 187- 206.

Wharton, A. (2010). “Batılılaşma Sürecinde Osmanlı Mimarının Kimliği”, *Batılılaşan İstanbul’un Ermeni Mimarları*, İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları.

Yaltırık, F. (1994). “Bilezikçiyan Çiftliği” *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, C. 2,229- 231, İstanbul: T.C. Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayınları.

Yazıcı, N. (2007). *Osmanlılarda Mimarlık Kurumunun Evrimi ve Tanzimat Dönemi Mimarlık Ortamı, (Doktora Tezi)*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı Türk- İslam Sanatları Programı, İstanbul.

Yıldırım, N. ve Gürkan, M. (2012). *Türk Göğüs Hastalıkları Tarihi*, İstanbul: Türk Toraks Derneği-AVES Yayıncılık.

Yum, Ş. (1991), *Milli Saraylarda Duvar Ve Tavanlarda Yer Alan Doğa ve Mimari Konulu Manzara Resimleri*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı.

Gazete, Bülten

Beykoz Kasrı Tamtakır. (20 Nisan 2000). *Milliyet*.

Beykoz Kasrı Onarım İstiyor. (5 Mart 1999). *Hürriyet/İstanbul*.

İstanbul Valisi Beykoz’da Açılışa Katıldı. (31 Mayıs 1984). *Cumhuriyet*.

Kayıp Saray. (24 Kasım 1996). *Sabah*.

Meclis Eserlerin Peşine Düştü. (7 Temmuz 2002). *Milliyet*.

Saray Hastane'nin Mutlu Prensleri. (13 Aralık 1990). *Güneş*.

TBMM Milli Saraylar. *Milli Saraylar Bülteni*. (Nisan 2010), 7/ 3.

TBMM Milli Saraylar. *Milli Saraylar Bülteni*. (Şubat 2011), 19/ 1.

TBMM Milli Saraylar. *Milli Saraylar Bülteni*. (Nisan 2011), 21/ 4-5.

TBMM Milli Saraylar. *Milli Saraylar Bülteni*. (Mayıs 2011), 22/ 7.

TBMM Milli Saraylar. *Milli Saraylar Bülteni*. (Şubat 2012), 31/ 8.

İnternet Sayfası

Beykoz Belediyesi Resmi İnternet Sayfası,

“Tarihçe”.<http://www.beykoz.bel.tr/beykoz-hakkinda/tarihce>(Erişim, 01.03.2017).

Beykoz Belediyesi Kent Rehberi, “Beykoz İlçesinin İstanbul Haritasında Konumu”.<http://webgis.beykoz.bel.tr/keos/?Workspacename=REHBER6>(Erişim, 01.03.2017).

Beykoz Belediyesi Kent Rehberi, “Beykoz Mecidiye Kasrı'nın Konumu”.<http://webgis.beykoz.bel.tr/keos/?Workspacename=REHBER6>(Erişim, 01.03.2017).

Beykoz Mecidiye Kasrı TBMM Milli Saraylar tarafından restore edilerek ziyarete açıldı.<https://www.youtube.com/watch?v=3AtYf5fKuWc> (Erişim, 12.04.2017).

Beykoz Kasrı müze olarak ziyarete açıldı.http://www.beykoz.bel.tr/haber/beykoz-kasri-muze-olarak-ziyarete-acildi_2769 (Erişim, 12.04.2017).

Çiçek, Kamu Denetçiliği Kurumu'nun irtibat bürosunu açtı.<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/cicek-kamu-denetciligi-kurumu-nun-irtibat-burosunu-acti-28882394>(Erişim, 30.03.2017).

Hırka-i Şerif Dairesi.<http://www.hirkaiserifvakfi.com/TR/808/Hirka-i-Serif-Camii-ve-Mustemilati/Hirka-i-Serif-Dairesi.aspx> (Erişim, 30.04.2018).

İstanbul Kent Rehberi.<http://kentrehberi.sariyer.bel.tr> (Erişim, 09.03.2017).

Laila'nın Günlüğü Blok Sayfası “Maslak Kasırları”<http://leylav.blogspot.com.tr/2013/05/maslak-kasrlar.html> (Erişim, 30.03.2017).

Maslak ve Ayazağa Sarıyer'e bağlandı.https://www.ntv.com.tr/turkiye/maslak-ve-ayazaga-sariyere-baglandi,amS11pVIIECsBxS-aiULVw?_ref=infinite (Erişim, 12.02.2017).

Saint Esprit Katedrali. https://www.tripadvisor.com/LocationPhotoDirectLink-g293974-d3645447-i146231591-St_Esprit_Cathedral-Istanbul.html (Erişim, 30.04.2018).

TDK Büyük Türkçe Sözlük,
“Faris”http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5b02603c752d03.92203724 (Erişim, 03.03.2017).

Web sayfasında aranacak kelime, içerik, başlık: “Beykoz Kasrı”<https://ekap.kik.gov.tr/EKAP/Ortak/KSP/KSPihaleArama.aspx> (Erişim, 12.04.2017).

Web sayfasında aranacak kelime, içerik, başlık: “Beykoz Kasrı”<https://www.ihalebul.com/?p=arsiv&case=2>(Erişim, 12.04.2017).

Başbakanlık Osmanlı Arşiv Belgeleri

A.}MKT. Dosya no: 53, Gömlek no: 97. (H. 14 Zilkade 1262).

A.}MKT. NZD. Dosya no: 11, Gömlek no: 21. (H. 13 Ramazan 1266).

A.}MKT. NZD. Dosya no: 12, Gömlek no: 86. (H. 13 Şevval 1266).

- A.}MKT. NZD. Dosya no: 18, Gömlek no: 02. (H. 14 Muharrem 1267).
- A.}MKT. NZD. Dosya no: 194, Gmlek no: 91. (H. 18 Muharrem 1272).
- A.}MKT. NZD. Dosya no: 153, Gmlek no: 30. (H. 17 Şevval 1271).
- A.}MKT. NZD. Dosya no: 154, Gmlek no: 17. (H. 24 Şevval 1271).
- A.}MKT. NZD. Dosya no: 154, Gmlek no: 32. (H. 26 Şevval 1271).
- A.}MKT. NZD. Dosya no: 165, Gmlek no: 68. (H. 24 Muharrem 1272).
- A.}MKT. NZD. Dosya no: 173, Gmlek no: 26. (H. 24 Rabiu'l-evvel 1272).
- A.}MKT. NZD. Dosya no: 181, Gmlek no: 64. (H. 3 Şevval 1272).
- A.}MKT. MHM. Dosya no: 69, Gmlek no: 87. (H. 21 Şaban 1271).
- A.}MKT. MHM. Dosya no: 467, Gmlek no: 45. (H. 13 Cemâziyel-ahir 1290).
- A.}MKT. MHM. Dosya no: 460, Gmlek no: 100. (H.12 Zilhicce 1290).
- A.}AMD. Dosya no: 64, Gmlek no: 87. (H. 1271).
- HH.d. Defter no: 14152. (H. 17 Zilhicce 1286).
- HH.d. Defter no: 23062. (H. 2 Şaban 1288).
- HH.d. Defter no: 15225. (H. 5 Şevval 1292).
- HH.d. Defter no: 20661. (R. 12 Mart 1316).
- HH.d. Defter no: 30918. (H. 10 Muharrem 1333).
- HH.d. Defter no: 17418. (R. 6 Teşrin-i evvel 1314).
- HH.d. Defter no: 17719. (R. 28 Mayıs 1328).
- HH.d. Defter no: 17720. (H. 12 Cemazeyil- ahir 1329).
- HH.d. Defter no: 23550. (R. 8 Kanun-u evvel 1335).

HH.d. Defter no: 24438. (H. 3 Rabiü'l ahir 1295).

HH. SAİD. MEM. Dosya no: 02, Gömlek no: 13. (R. 7 Mayıs 1327).

İ.DH. Dosya no: 219, Gömlek no: 12903/02-02. (H. 6 Rebiül-evvel 1266).

İ.DH. Dosya no: 219, Gömlek no: 12903/03-01. (H. 16 Rebiül-evvel 1266).

İ.DH. Dosya no: 219, Gömlek no: 12903/1. (H. 11 Şevval 1266).

İ.DH. Dosya no: 219, Gömlek no: 12903/2. (H. 16 Şevval 1266).

Y.PRK. HH. Dosya no: 26, Gömlek no: 93. (Tarihsiz).

Y.PRK. HH. Dosya no: 17, Gömlek no: 20. (H. 9 Ramazan 1304).

Y. PRK. HH. Dosya no: 15, Gömlek no: 48. (R. 30 Temmuz 1302).

Y. PRK. MYD. Dosya no: 13, Gömlek no: 57. (R.15 Ağustos 1309).

EKLER

Başbakanlık Osmanlı Arşiv Belgelerinin Özetleri ve Transkripsiyonları

EK A- Beykoz Kasrı

A1-	A.}MKT. Dosya no: 53, Gömlek no: 97. (H. 14 Zilkade 1262/ M. 3 Kasım 1846)
	<i>Özet: Boğaziçi'nde Beykoz Çayırı'nda bir sahilhane yaptırılması ve Kavala Kalesi'nin tamiri hususlarının Hamdi Bey tarafından arz olunduğuna, sahilhane yerinin bazı zevat ve Mazlum Bey Efendi'yle Ebniye-i Hassa müdürünce görülerek haritasının çıkartıldığına dair Mısır valisine yazı.</i>
A2-	A.}MKT. NZD. Dosya no: 11, Gömlek no: 21. (H. 13 Ramazan 1266/ M. 23 Temmuz 1850)
	<i>Özet: Beykoz'daki Daire-i Hümayûn'un inşasında istihdam edilen Kalfa Stefan'ın sebepsiz yere işten çıkarılması doğru olmadığından, tekrar istihdamına dair Ticaret Nazırına tezkire.</i>
A3-	İ.DH. Dosya no: 219, Gömlek no: 12903/02-02. (H. 6 Rebiül-evvel 1266/ M. 20 Ocak 1850)
	<i>Özet: Beykoz'da inşa olunan ebniyyeden dolayı Stefan Kalfa'nın işine son verilmesi.</i>
	İ.DH. Dosya no: 219, Gömlek no: 12903/03-01. (H. 16 Rebiül-evvel 1266/ M. 30 Ocak 1850)
	<i>Özet: Stefanis Kalfa'nın tüm iş yükümlülüğünü yerine getirmiş olduğu, sebepsiz yere işine son verilmesinin uygun olmadığı, bu durumun meslek itibarına zarar verebileceği ve Beykoz Kasrı iş yükümlülüğünün tekrar iade edilmesi gerektiği hususundaki yazı.</i>
	İ.DH. Dosya no: 219, Gömlek no: 12903/1. (H. 11 Şevval 1266/ M. 20 Ağustos 1850)
	<i>Özet: Stefan Kalfa'nın Beykoz Kasrı inşa işleri ile ilgili Mısır valisine hitaben yazdığı arzuhal.</i>
	İ.DH. Dosya no: 219, Gömlek no: 12903/2. (H. 16 Şevval 1266/ M. 25 Ağustos 1850)
<i>Özet: Mısır valisinin Stefan Kalfa'ya cevabı, valinin Beykoz Kasrı'nın sağlamlığı ve maliyeti konusundaki görüşleri.</i>	

A4-	A.}MKT. NZD. Dosya no: 12, Gömlek no: 86. (H. 13 Şevval 1266/ M. 22 Ağustos 1850)
	<i>Özet: Stefanis Kalfa'nın arzuhalinin gönderildiği ve Beykoz Kasrı'nın inşasına Stefanis Kalfa'nın devam etme hakkı olduğunu bildirilen yazı.</i>
A5-	A.} MKT. NZD. Dosya no: 18, Gömlek no: 02. (H. 14 Muharrem 1267/ M. 6 Kasım 1850)
	<i>Özet: Beykoz Kasrı inşa işlerinin Artin Kalfa'ya devredilmesi ve Artin Kalfa'nın kasrın inşa işlerini tek başına yürütemeyeceğini, sorumluluğun tekrar Stefanis Kalfa'ya bırakılmasını ve kendisinin de Stefanis Kalfa'nın yanında yardımcı olarak çalışmaya devam etmek istediğini bildirdiği yazı.</i>
A6-	A.}AMD. Dosya no: 64, Gömlek no: 87. (H. 1271/ M. 1854-1855)
	<i>Özet: İnşası tamamlanma aşamasında olan Beykoz Kasrı'nın kitabe metni, Şair Ziver Efendi tarafından valinin isteği doğrultusunda yazılacağı bildirilmesi.</i>
A7-	A.}MKT. MHM. Dosya no: 69, Gömlek no: 87. (H. 21 Şaban 1271/ M. 9 Mayıs 1855)
	<i>Özet: İnşası tamamlanma aşamasında olan Beykoz Kasrı kitabe metninin Şair Ziver Efendi tarafından yazıldığı ve kasrın belirlenen yerine monte edileceği Kapı Kethüdası Zühüdü Bey aracılığıyla dönemin Mısır valisine resmi olarak bildirilmesi.</i>
A8-	A.}MKT. NZD. Dosya no: 194, Gömlek no: 91. (H. 18 Muharrem 1272/ M. 30 Eylül 1855)
	<i>Özet: İnşası tamamlanan Beykoz Kasrı'nda görev yapan Kiryako Kalfa'nın borcunu ödeyebilmek için aylığının münasip bir duruma getirilmesi ve alacaklarının tahsil edilmesi yönündeki talebi.</i>
A9-	A.}MKT. NZD. Dosya no: 153, Gömlek no: 30. (H. 17 Şevval 1271/ M. 3 Temmuz 1855)
	<i>Özet: Taşçıbaşı Hacı Apostol'un, Stefan Kalfa'dan alacağı tahsili talebi.</i>
A10-	A.}MKT. NZD. Dosya no: 154, Gömlek no: 17. (H. 24 Şevval 1271/ M. 10 Temmuz 1855)
	<i>Özet: Taşçıbaşı Hacı Apostol'un Stefan Kalfa zimmetinde Beykoz Kasrı Hümayûnu taş bahasından dolayı olan alacağı tahsili talebi.</i>
A-11	A.}MKT. NZD. Dosya no: 154, Gömlek no: 32. (H. 26 Şevval 1271/ M. 11 Temmuz 1855)
	<i>Özet Taşçı Apostol'un, Mecidiye Kışlası Kalfası Stefan zimmetinde taş bahasından dolayı olan alacağı tahsili.</i>

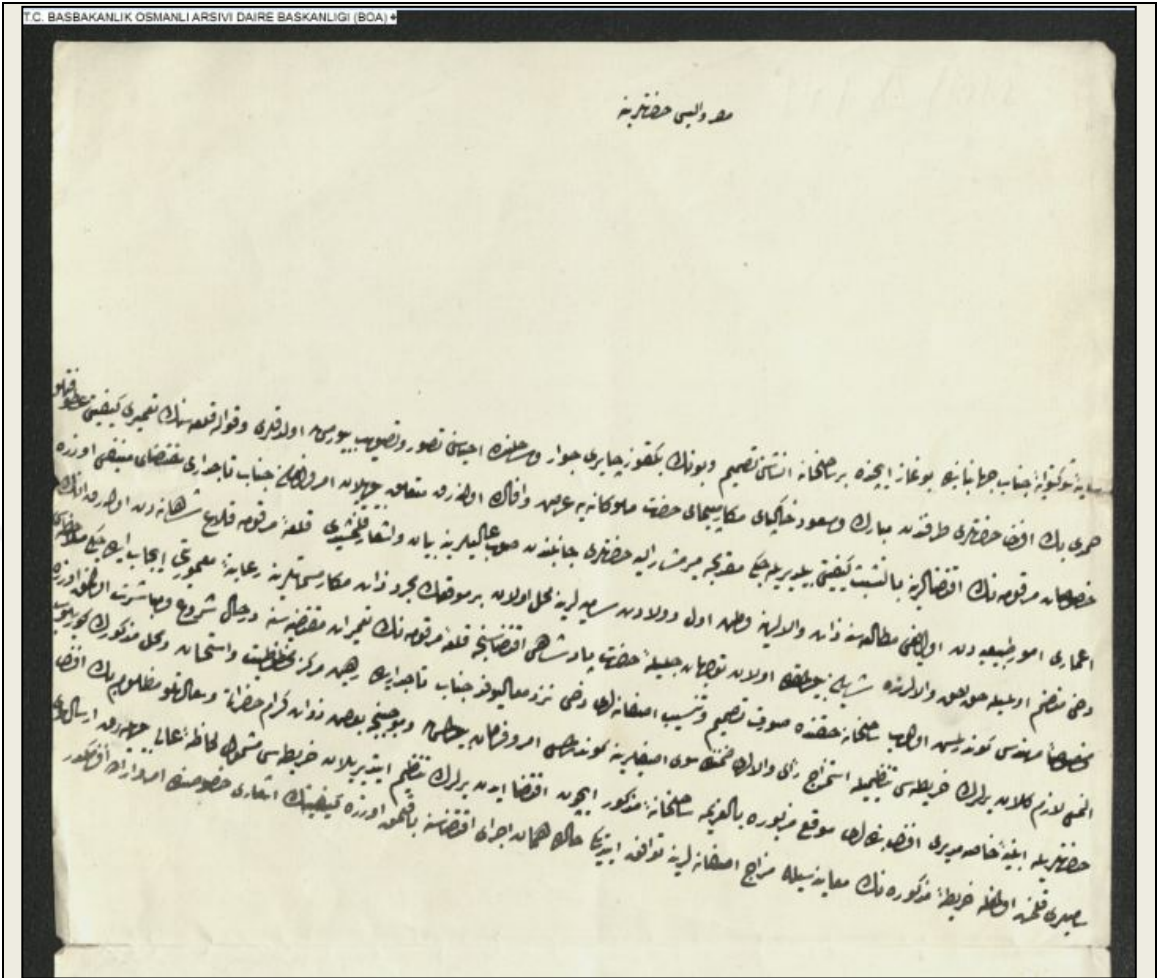
A12-	A.}MKT. NZD. Dosya no: 165, Gömlek no: 68. (H. 24 Muharrem 1272/ M. 6 Ekim 1855)
	<i>Özet: Taşçıbaşı Apostol'un Hacı Stefan Kalfa'da alacağıının tahsili talebi.</i>
A13-	A.}MKT. NZD. Dosya no: 173, Gömlek no: 26. (H. 24 Rabiu'l-evvel 1272/ M. 5 Aralık 1855)
	<i>Özet: Taşçıbaşı Hacı Apostol'un Mecidiye Kışlası ve Beykoz Kasrı ebniyyesinden dolayı Hacı Stefan Kalfa'dan alacağıının tahsili için gereğinin icrası.</i>
A14-	A.}MKT. NZD. Dosya no: 181, Gömlek no: 64. (H. 3 Şevval 1272/ M. 7 Haziran 1856)
	<i>Özet: Hacı Apostol'un, Beykoz Kasrı'ndan dolayı Stefan Kalfa'dan olan alacağıının tahsili.</i>
A15-	A.}MKT. MHM. Dosya no: 467, Gömlek no: 45. (H. 13 Cemâziyel-ahir 1290/ M. 9 Temmuz 1873)
	<i>Özet: Cülus-ı Hümayûn yıldönümünde Beykoz Kasrı'nda yapılan masrafın kaydı.</i>
A16-	A.}MKT. MHM. Dosya no: 460, Gömlek no: 100. (H.12 Zilhicce 1290/ M. 31 Ocak 1874)
	<i>Özet: Cülus-i Hümayûn münasebeti ile Beykoz Kasrı'nda yapılan masrafın defteri gönderildiğinden tesviye edilmesi.</i>
A17-	HH.d. Defter no: 14152. (H. 17 Zilhicce 1286/ M. 20 Mart 1870)
	<i>Özet: Beylerbeyi, Çırağan ve Beşiktaş Sahilsarayı, Beykoz Kasrı vs. yerlerin tamir masraflarını gösterir defter.</i>
A18-	HH.d. Defter no: 23062. (H. 2 Şaban 1288/ M. 14 Ekim 1871)
	<i>Özet: Beykoz Kasrı'nın iç mekânında, dış cephelerinde ve iç bahçesinde yapılmış olan düzenlemeler ve onarımlar.</i>
A19-	HH.d. Defter no: 15225. (H. 5 Şevval 1292/M. 4 Kasım 1875)
	<i>Özet: Beykoz Kasrı civarında bulunan duvarın tamiri.</i>
A20-	Y.PRK. HH. Dosya no: 17, Gömlek no: 20. (H. 9 Ramazan 1304/ M. 12 Haziran 1886)
	<i>Özet: Kasır ve saraylardan tamire muhtaç olanlarının ahvallerine dair tanzim olunan keşif kayıtları.</i>
A21-	HH.d. Defter no: 20661. (R. 12 Mart 1316/ M. 25 Mart 1900)
	<i>Özet: Beykoz Kasrı ve teferruatının tamir ve inşaatı keşif defteri.</i>
A22-	HH.d. Defter no: 30918 (H. 10 Muharrem 1333/ M. 28 Kasım 1914)
	<i>Özet: Beykoz Kasrı'nın tamirine ait malzeme talep kaydı ve amele defteri.</i>

A23-	Y.PRK. HH. Dosya no: 26, Gömlek no: 93. (Tarihsiz)
	<i>Özet: Beykoz Kasrı'nın odalarında ve salonlarında dekorunda kullanılmış olan mobilyaların adedi, nitelikleri ve süsleme özellikleri, aydınlatma araçlarının süsleme unsurları ve halıların listesi.</i>
A24-	HH.d. Defter no: 17418. (R. 6 Teşrin-i evvel 1314/ M. 18 Ekim 1898)
	<i>Özet: Beykoz Kasrı'na ait eşyayı havi defter.</i>
A25-	HH.d. Defter no: 17719. (R. 28 Mayıs 1328/ M. 10 Haziran 1912)
	<i>Özet: Beykoz Kasrı'nda mevcut bulunan eşyanın listesi.</i>
A26-	HH.d. Defter no: 17720. (H. 12 Cemazeyil- ahir 1329/ M. 10 Haziran 1911)
	<i>Özet: Beykoz Kasrı'nda mevcut bulunan eşyanın listesi.</i>
A27-	HH.d. Defter no: 23550. (R. 8 Kanun-u evvel 1335/ M. 8 Aralık 1919)
	<i>Özet: Beykoz Kasrı'nın eşya kayıtlarını gösteren defter.</i>
A28-	HH. SAİD. MEM. Dosya no: 02, Gömlek no: 13. (R. 7 Mayıs 1327/ M. 20 Mayıs 1911)
	<i>Özet: Beykoz Kasrı'nın Ser bekçisi Ahmed Hasan oğlu Abdullah Ağa'nın memuriyette bulunduğu süre aralığını, maaş miktarını ve mesleki yetkinliğini gösteren defter kaydı.</i>

EK B- Maslak Kasırları

B1-	Y. PRK. MYD. Dosya no: 13, Gömlek no: 57. (R.15 Ağustos 1309/ M. 27 Ağustos 1893)
	<i>Özet: Maslak Kasrı Hümayûnu bahçesinde zuhur eden yangının neden meydana geldiğinin tahkiki.</i>
B2-	Y. PRK. HH. Dosya no: 15, Gömlek no: 48. (R. 30 Temmuz 1302/ M. 11 Ağustos 1886)
	<i>Özet Maslak, Validebağı ve Ayazağa Kasırları bahçesi mahsulâtının toplanması</i>
B3-	HH.d. Defter no: 24438. (H. 3 Rabiu'l ahir 1295/ M. 6 Nisan 1878)
	<i>Özet: Maslak Kasırları'nın eşya envanteri, kayıtların tutulduğu tarih aralığı, hangi mekânlarına döşemenin yapıldığı, döşemesi yapılan mobilyaların adedi ve özellikleri, döşemede kullanılan eşyaların isimleri, özellikleri, süsleme unsurları, ölçüleri, fiyatları ve eşyaların temin edildiği yerlerin listesi.</i>

A1-A.}MKT. Dosya no: 53, Gömlek no: 97.

Transkripsiyonu:

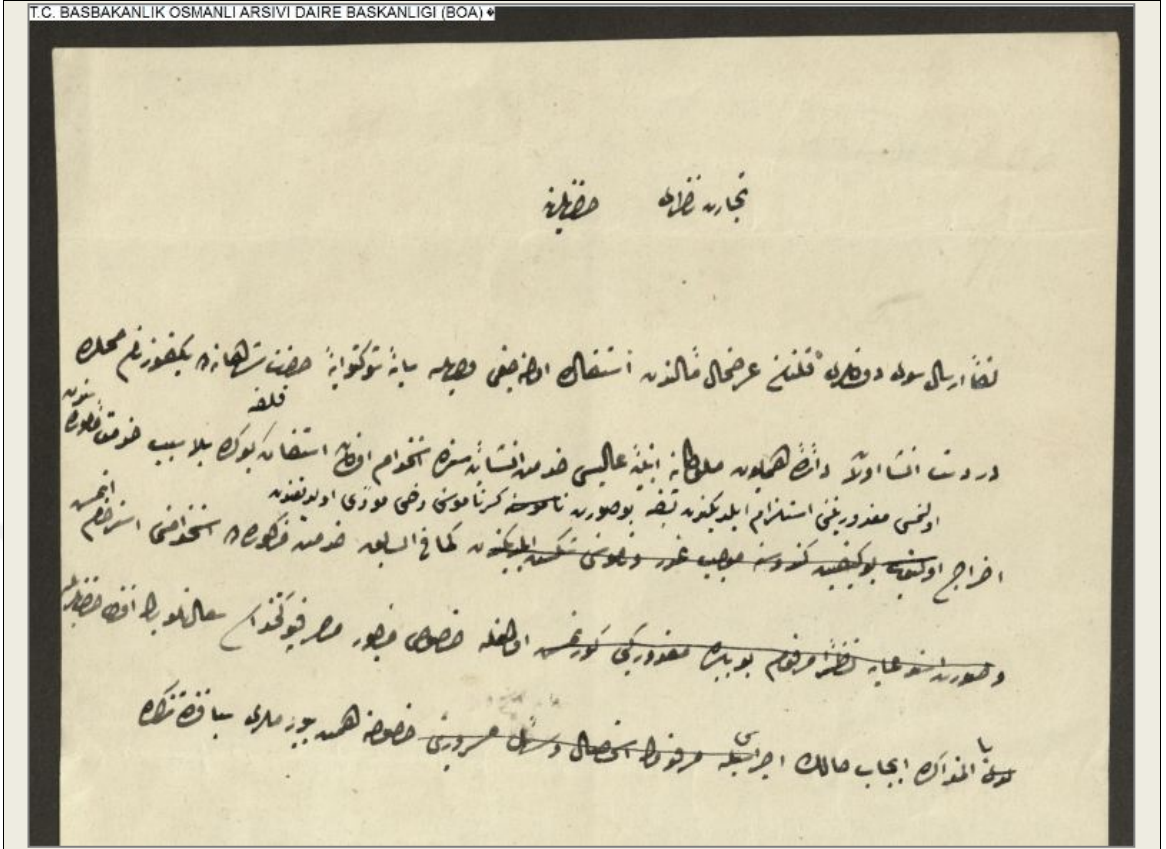
Mısır Valisi Hazretlerine

Sâye-i şevket-vâye-i cenâb-ı cihânânide Boğaziçi'nde bir sâhil-hâne inşâsı tasmîm ve bunun Beykoz Çayırı civâr ve sâhilinde ihyâsını tasavvur ve tasvîb buyurmuş oldukları ve Kavala Kalası'nın tamiri keyfiyeti atûfetlû Hamdi Beyefendi hazretleri tarafından mübarek ve mes'ûd hak pâyi mekârim-peymâ-yı hazret-i mülûkâneye arz ve ifâl olunarak müteallık buyrulan emr u ve ferman cenâb-ı tâcdâri muktezâ-yı münîfi üzere husûsât-ı merkûmenin iktizâlarına bi't-teşebbüs keyfiyeti bildirileceği mukaddemce mîr-i müşârûnileyh hazretleri cânibinden savb-ı a'lilerine beyan u iş'ar kılınmış idi. Kal'a-i merkûme ve kılâ-i şâhânelerde olarak ânın i'mârı umûr-ı tabi'iyeden olduğu mütala'asına zât-ı vâlâlarına vatan-ı evvel ve velâdet-i sâmiyelerine mahall olan bir

mevki'in mücerred zât-ı mekârim-simâtlarına ri'âyeten ma'mûriyeti icâb edeceği mülâhazası dahi munzamm olmasıyla hakk-ı ehakk-ı vâlâlarında şâyân buyrulmakda olan teveccühât-ı celile-i hazret-i padişahî iktizâsınca kal'a-i merkûmenin ta'mirât-ı mukteziyyesine derhal şürû' u mübaşeret olunmak üzere mahsûsan mühendis gönderilmiş olub sâhil-hâne hakkında sûret-i tasnim ve tensîb-i âsafhâneleri dahî nezd-i me'âli-vefd-i cenâb-ı tâcdârîde rehîn-i merkez-i mahzûziyyet ve istihsân ve mahal-i mezkûrun görülüb alınması lâzım gelen yerlerin haritası tanzimiyle istihrâc-ı re'y-i vâlâları zımnında sûy-i âsafilerine gönderilmesi emr u fermân buyrulmuş ve mûcebince bazı zevât-ı kirâm hazerâtı ve ma'âlmetlû Mazlum Beyefendi hazretleriyle ebniyye-i hassa müdfri efendi bendeleri mevki'-i mezbûra bi'l-azime sâhil-hâne-i mezkûr için iktizâ eden yerlerin tanzîm etdirilen haritası meşmûl-i lihâza-i a'lî buyrularak irsâl-i sûy-i sâmilere kılınmış olmağla harita-i mezkûrenin mu'âyenesiyle mizâc-ı âsafhânelerine tevâfuk ettiği hâlde hemân icrâ-yı iktizâsına bakılmak üzere keyfiyyetin iş'ârı husûsunda emr ve ferman efendimizindir.

14 Zilkade 1262/3 Kasım 1846

A2- A.}MKT. NZD. Dosya no: 11, Gömlek no: 21.

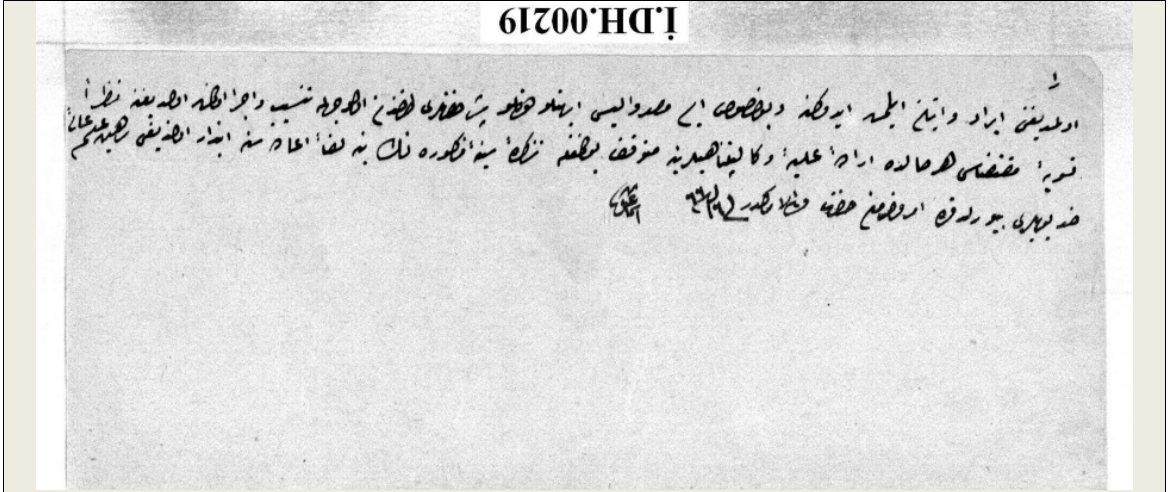
Transkripsiyonu:

Ticaret Nezareti Mazbatası

Leffen irsâl-i sevk sû-yi devletleri kılınan arzuhal-i me'âlinde Stefan Kalfa vechle sâye-i şevketvâyeyi hazret-i şahanede Beykoz mahaline der-dest-i olan daire-i hümâyûn mülukâne-i ebniyye-i â'lisi hizmet-i insâniyyesinde istihdam-i olunan Stefan Kalfa bu kerre bila-sebeb hizmet-i mülâzene-i ihrac olunmuş mahcubiyetini istizam eylediğinizi başka bu sürede kesr-i nâmusunu dahi müveddi olduğundan kemâfi's- sabık hizmetine mezkûr istihdamı istirham etmiş olmağla hususu mezbur masraf kapı kethüdası sa'âdetlü bey efendi hazır olunan icâb-ı hâlin icrası hususunda hemem buyrulması babında tezkire.

13 Ramazan 1266/23 Temmuz 1850

A3- İ.DH., Dosya no: 219, Gömlek no: 12903/02-02.

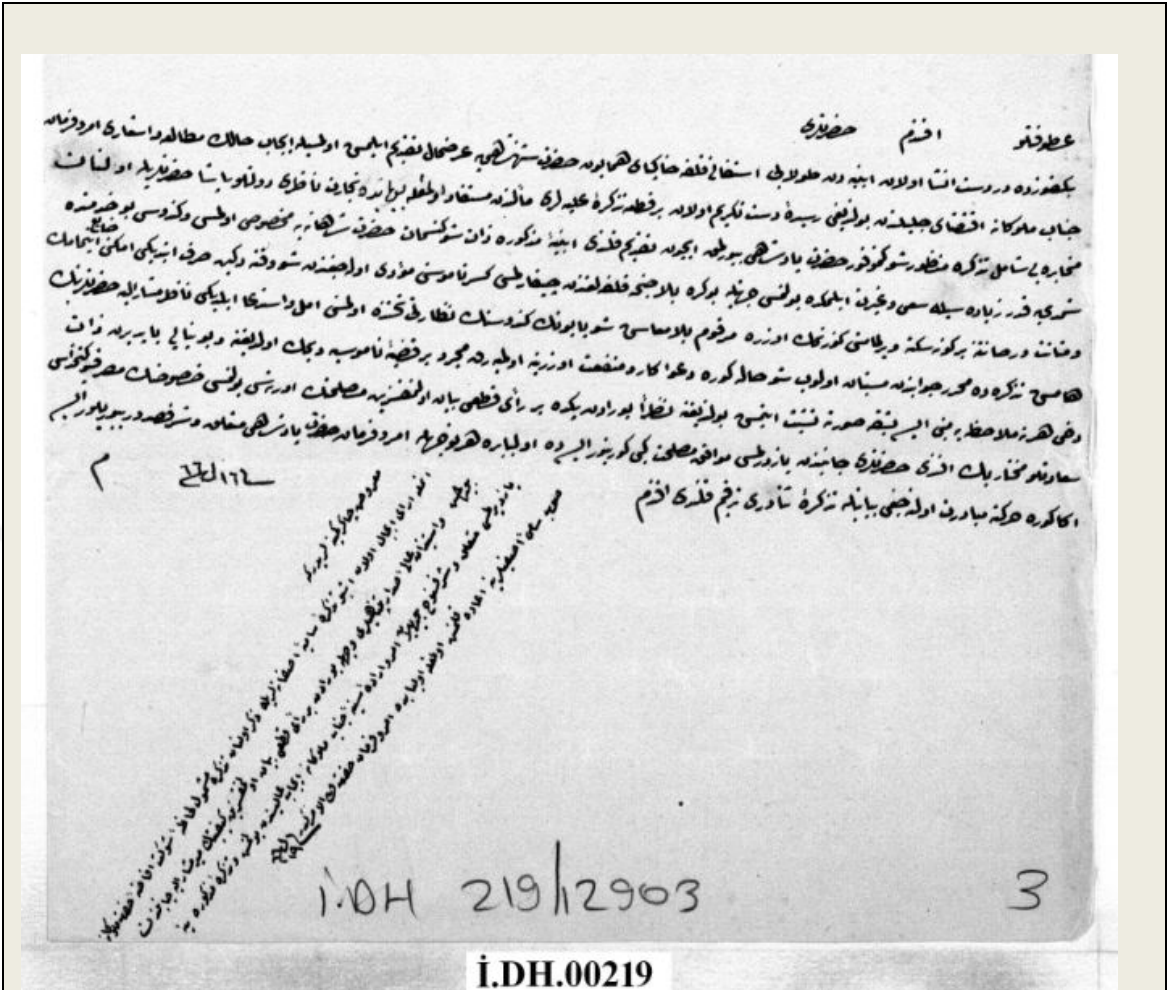

Transkripsiyonu:

Olmadığı irâd ve itâ' eynlenmiş olunan ve bu husûs ile Mısır valisi ehemmiyetli şeyh hazretleri tarafından ol vechle tensîb ve icrâ olunması olduğuna nazaran tesviye-i muktezâsı (gereği) her halde irâde-i aliyye-i vekâletpenâhilerine mütevakıf bulunmağla tezkire-i seniyye-i mezkûrenin yine leffen iadesine îzâr (taftarı- yana) olduğu mühiyye-i ümem-i a'lâ-i hidivleri buyuruldukda emr-ü fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 6 Rebiül-evvel (12)66/20 Ocak 1850

A3- İ.DH. Dosya no: 219, Gömlek no: 12903/03-01.

Transkripsiyonu:

Atufetlû Efendim Hazretleri

Beykoz'da der-dest-i inşa olan ebniyyeden dolayı İstefan/Stefan Kalfa hâkpây-i hümâyûn-u hazret-i şehinşâhiye arzuhal takdim eylemiş olmasıyla icâb-ı hâlin mütala'a ve iskârı emr u fermân cenâb-ı mülükâne-i iktizâ-yı celîlesine reside-i dest-i fikrim olan bir kıt'a tezkire-i celîleleri me'alinden müstekâr olmakla beyanında ticaret nâzırını devletlü paşa hazretleri olunan muhâbereye şâmil tezkire-i menzûr şevketsüdûr hazret-i padişaha buyrulmak için takdim kılındı. Ebniyye-i mezkûre zât-ı şevketnumân hazreti şahaneyeye mahsus olması ve kendüsü bu hususda mûnderice kadar ziyadesiyle sû'yi ve münciren eylemekde bulduğı cihetle bu kere bilâ-vech (sebesiz yere) kalfalığından çıkarılması mü'eddî olacağından şu vakte değin sarf etdiği imkân zayî etmemek ve mütâ'naat-ı

dersâtında bir güne sekte verilmemiş gözetmek üzere merkûm bilâ-ma'aş şu yapının kendüsünün nazarını tethîzinde olunmuş emel ve istid'a edildiği nâzır-ı müşârünileyh hazretlerinin hâmiş tezkirede muharrer cevabında müstebâd olub şu hale göre du'a ve mütefa'id üzerine olmayarak mücerred bir kazıyye-i namusiyye demek olduğuna ve bu tebâ'aya yapıdın zât dahi her ne mülâhâzaya mebnî ise tıpkı surete tesbît etmiş bulunduğuna nazaran buradan pek de bir re'y-i bâbda olunmakdan merkûmun üzerine şey bulunması hususunun Mısır kapu kethüdası saadetlü mûtekâribin efendi hazretlerinin canibinden yatırılması muvafık maslahat gibi görünüyor ise de ol bâbda her ne vechle emr u ferman hazreti padişahiye müte'allik ve şerefsüdûr buyrulur.

Ona göre her güne mübâderet olacağı beyânıyla tezkire-i şenâveri terkîm kılındı efendim. Ma'rûz-u çakr-ı keminelidir ki

İnd-i ârây-ı icâl olan işbu tezkire-i saye-i âsâfaneleriyle zikrolunan tezkire-i meşmûl kâmile-i şevket-i ifaza-i hazret-i mülukaneye buyrulmuş ve istida'ına a'id sadaretpenahileri vechiyle buyurarak bir rey'-i kat'i beyân olunmaksızın keyfiyyetin mîr-i müşârünileyh cânibinden yazdırılması müte'allik ve şerefnev' buyrulan emr u irade-i seniyye-i cenâb-ı mülukaneleri icâb-ı a'limizden bulunmuş ve tezkire-i mezkûre yine cevâb-ı sû'y'-i asafanelerine i'âde kılınmış olmağla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

H. 16 Rebiül-evvel (12)66/30 Ocak 1850

Transkripsiyonu:**Sayfa 1**

Hâk Sübhânehü ve Teâlâ Hazretleri

Şevketli mehabetli kudretli azametli veliyy-i nimet biminnetimiz veliyy-i nimet-i âlem-i padişah mebzulü'n-nizam efendimiz hazretlerinin ömr ve şevket-i şahanelerini mezdad ve feravan ve saye-i zilliyetvaye-i mülukanelerini ila ahiri'd-devaran mebsut kâtibe-i cihat ve cihâniyan buyursun âmin bu kulları veliyy-i nimet-i biminnet efendimizin kendi kölesi ve mücerred saye-i şahanelerinde yetişmiş edna ve ahkâr bir bendesi bulunduğuma mebni Beykoz'da derdest-i inşa olan Kasr-ı Hümâyûn Ebniye-i Âlisi'nin marifet-i bendeganemle yapılan resim modeli üzere hizmet-i inşaiesi müteallik ve şeref-sudur buyurulan emr ve ferman lutf-ı nişan cihan banileri mantuk-ı celili vecihle min-gayri liyakatin uhde-i kemteraneme ihale ve ihsan buyurulmuş olmasıyla şimdiye kadar kemal-i sıdk ve istikamet üzere hareket ve gayret ederek saye-i teshilat-vaye-i hazret-i tacdarilerinde şimdileri ebniye-i aliye-i merkume oldukça kolaylaştırılmışken bu kere bir güne taksirat-ı abidanem olmadığı halde kalfalık hizmeti uhde-i bendenagemden sarf ve tahvil ile ahara ihale olunmak üzere olmasından ve buna dahi herkes bilir bilmez bir mana vermekde bulunmasından dolayı bu keyfiyet gerek sair kalfalar kulları indinde ve gerek bazı rü'esa-yı millet beyninde kullarını müttehem hükmüne koyup inhaya şu vakte kadar saye-i hazret-i cihandarilerinde kesb ve tahsil eylediğim namus-ı bendeganemin büsbütün inkisarını icab ve istilzam etmekde olup buna da bir vecihle merhamet şamile-i mülükhaneleri kail ve razı olmadığına ve kullarının ise âlem ve alemiyanın veliyy-i nimet biminneti ve ekasi-i cihanın medar-ı beka ve rahatı olan zat-ı şevket-simat cenab-ı hilafet-penahilerinden gayri bir kimsem olmadığından her hal ve karda mübarek hak-i pay-i kimya say-i şehriyarilerini taciz etmekden başka kendime bir tedbir ve çare bulamayacağıma binaen şu mecburiyet abd-i memluklerine bais-i cüret olmakla merahim-i mala-nihaye-i zıllullahilerinden mercudur ki saye-i merahim-vaye-i şehinşahilerinde hem ikmal-i namus etmek ve hem de şimdiye kadar sarf ettiğim emeği zayi etmemek için ebniye-i aliye-i mezkure kalfalık hizmetinin yine kemakân uhde-i kemteranemde ibkası hususuna müsaade-i seniyye ve müsaafa-i aliyye-i rahinameleri bideriğ ve şayan buyurulmak niyaz ve ricasıtlı min-gayr-i had işbu arzuhal zaraat iştimâl-i abidanem terkim ve takdimine cesaret olunduğu malum-ı meali-melzum-i şehriyarileri buyurulduğunca ol babda ve her halde emr ve ferman ve lutf ve ihsan feravan şevketli kudretli veliyy-i nimet-i padişahımız efendimiz hazretlerindedir.

(Bende Stefan Kalfa)

11 Şevval 1266/20 Ağustos 1850

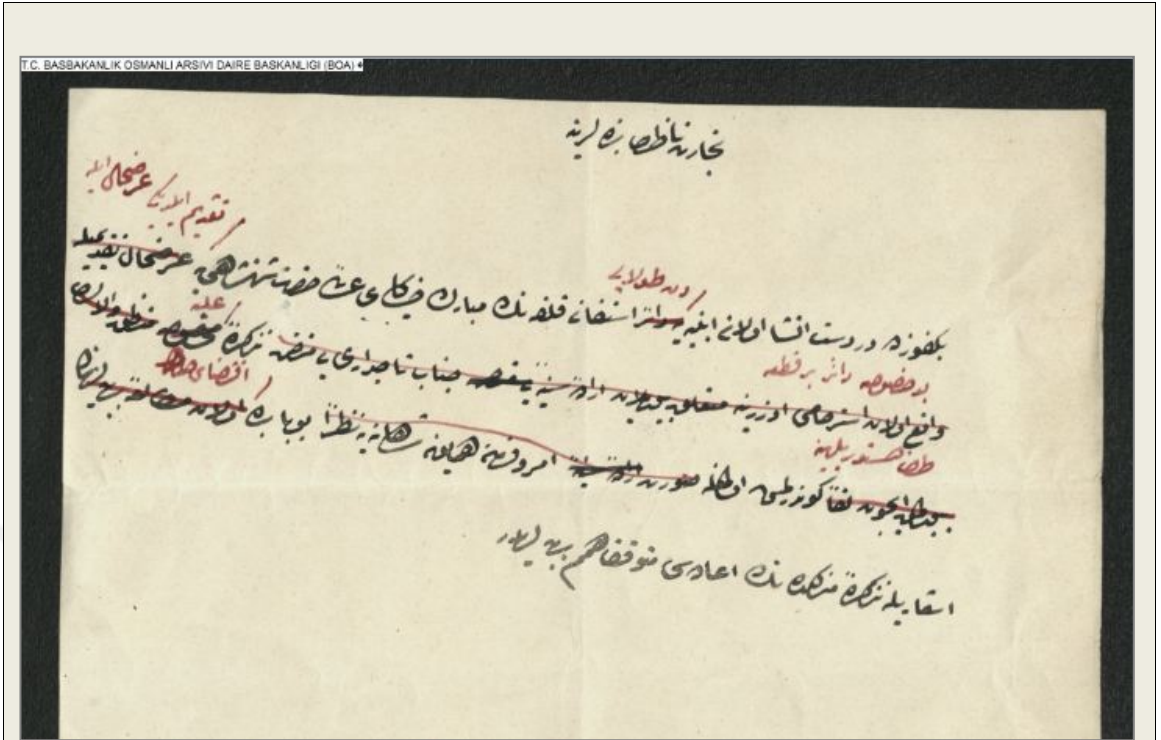
Sayfa 2

Maruz-ı çakr-i kemaneleridir ki

Zibefza-yı fark tazim ve tekrim icbal olan işbu emirname-i sami-i Sadaret-penahileriyle melfuf tezkire-i aliyye mefad-ı âlisi ve arzuhal-i mezkûr müeddası karin-i izan-ı bendeganem olmuştur kalfa-i merkum kulları celb ve suret-i hal bil etraf sual olunmaktan naşi ebniye-i merkumenin geçende bin beş yüz kese noksanına olarak maktuen uhdesine ihalesi sureti teklif olunup eğer ki bunun öyle bin beş yüz değil belki iki bin beş yüz kise aşağı yapılabileceği derkar ise de asıl keşfinde cüzi ve külli ziyadelik görülemediğinden şimdi andan her ne miktarı tenzil olunacak olur ise zararlı çıkmamak için metanet ve nümayişince dahi ol kadar şey eksik yapılmak lazım geleceği ve bu da sair yapılara kıyas olunur makuleden olup zat-ı talat simat-ı hazret-i padişahîye mahsus bir ebniye-i âliye bulunmasına mebni anın öyle biraz masarifinden noksan gösterilip de götürü alınmasını ve sonra da edeceği zararını kapatmak için metanetsiz yapılmasını bunca vakittir saye-ı şevket-vaye-i cenab-ı tacdaride kesb ve istihsal eylediği namus ve itibarına yediremeyeceğini katiyen cevap vermiş olduğunun üzerine kalfalıktan ihraç olduğunu ve buna başlanılmazdan evvel marifetiyle yapılan resim modeli üzere hizmet-i inşaiyesi bairade-i seniyye-i mülukane uhdesine ihale olunmuş ve kendisi de şimdiye kadar sıdk ve istikametle gayret eyleyip tamam ebniye-i merkumeyi ilerletmekte bulunmuş iken bu kere bil-a-cünha böyle çıkarılması kesr-i namusunu müeddi olduğu beyanıyla şimdi bu ne suretle yapılacak ve her kime ihale olunacak olur ise olsun fakat şu vakte değin sarf ettiği emeğini zayi etmemek ve metanet ve resanetine bir güne sekte verilmemesini gözetmek için şu yapının nezareti tahtında olması emelinde bulunduğunu ve saye-i hazret-i şahanede buna mukabil bir güne maaş talebinde dahi olmadığını iradeye ityan eylemiş idüğünden ve bu husus ise Mısır Valisi übbetlü devletli paşa hazretleri tarafından ol vecihle tensib ve icra olunmuş olduğuna nazaran tesviye-i muktezası her halde irade-i aliyye-i vekâlet-penahilerine mütevakkıf bulunmakla tezkire-i seniyye-i mezkurenin yine leffen iadesine ibtidar olduğu rehin-i ilm-i âli-i hıdivleri buyuruldukda emr ve ferman-ı hazret-i veliyyü'l-emrindir.

16 Şevval 1266/25 Ağustos 1850

A4-A. }MKT. NZD. Dosya no: 12, Gömlek no: 86.

Transkripsiyonu:

Ticaret Nazır-ı Bendegânelerine

Beykoz'a derdest inşa olan ebniyyeden dolayı Stefan Kalfa'nın mübarek hakpây-i a'liyyesi hazreti şehinşahi takdim edilen arzuhal ile bu hususa dair bir kıt'a tezkire-i a'liyyesi taraf-ı destûrilerine hazır bulunan gönderilmiş olmakla bir bâbda iktizası işariyle tezkire-i mezkurenin i'adesi mütevekkif-i himem-i behiyyeleri.

13 Şevval 1266/22 Ağustos 1850

A5- A.}MKT. NZD. Dosya no: 18, Gömlek no: 02/1 ve 2.

Sayfa 1

بمقتورہ کاٹھہ اپنے عالیہ کے تمام اثاثہ طرف ولای ذورنہ نہ موخر: مامور
 بیوسہ اولادہ ایتہ قلف ایضاً حسبہ خدمت امده بیوسہ وصول م
 اینہ سیک اجریسہ مقده دویم محاسبہ انظر عالیہ ری نیانہ
 کو نمسہ اولیقتنہ اولویعہ انقای مقضاس لتمامہ
 بیانہ مالک ابتار قلفین معلوم سامیری
 بوردقہ امر اولادہ حضرت
 وقع الامر کر
 ۴

Sayfa 2

معلومہ جا کیکہ لہور کہ
 بمقتورہ کاٹھہ اپنے عالیہ کے تمام اثاثہ طرف ولای ذورنہ نہ موخر: مامور
 بیوسہ اولادہ ایتہ قلف ایضاً حسبہ خدمت امده بیوسہ وصول م
 اینہ سیک اجریسہ مقده دویم محاسبہ انظر عالیہ ری نیانہ
 کو نمسہ اولیقتنہ اولویعہ انقای مقضاس لتمامہ
 بیانہ مالک ابتار قلفین معلوم سامیری
 بوردقہ امر اولادہ حضرت
 وقع الامر کر
 ۴

ایضاً حسبہ خدمت امده بیوسہ وصول م
 اینہ سیک اجریسہ مقده دویم محاسبہ انظر عالیہ ری نیانہ
 کو نمسہ اولیقتنہ اولویعہ انقای مقضاس لتمامہ
 بیانہ مالک ابتار قلفین معلوم سامیری
 بوردقہ امر اولادہ حضرت
 وقع الامر کر
 ۴

بمقتورہ کاٹھہ اپنے عالیہ کے تمام اثاثہ طرف ولای ذورنہ نہ موخر: مامور
 بیوسہ اولادہ ایتہ قلف ایضاً حسبہ خدمت امده بیوسہ وصول م
 اینہ سیک اجریسہ مقده دویم محاسبہ انظر عالیہ ری نیانہ
 کو نمسہ اولیقتنہ اولویعہ انقای مقضاس لتمامہ
 بیانہ مالک ابتار قلفین معلوم سامیری
 بوردقہ امر اولادہ حضرت
 وقع الامر کر
 ۴

Transkripsiyonu:**Sayfa 1**

Bismillahirrahmanirrahim

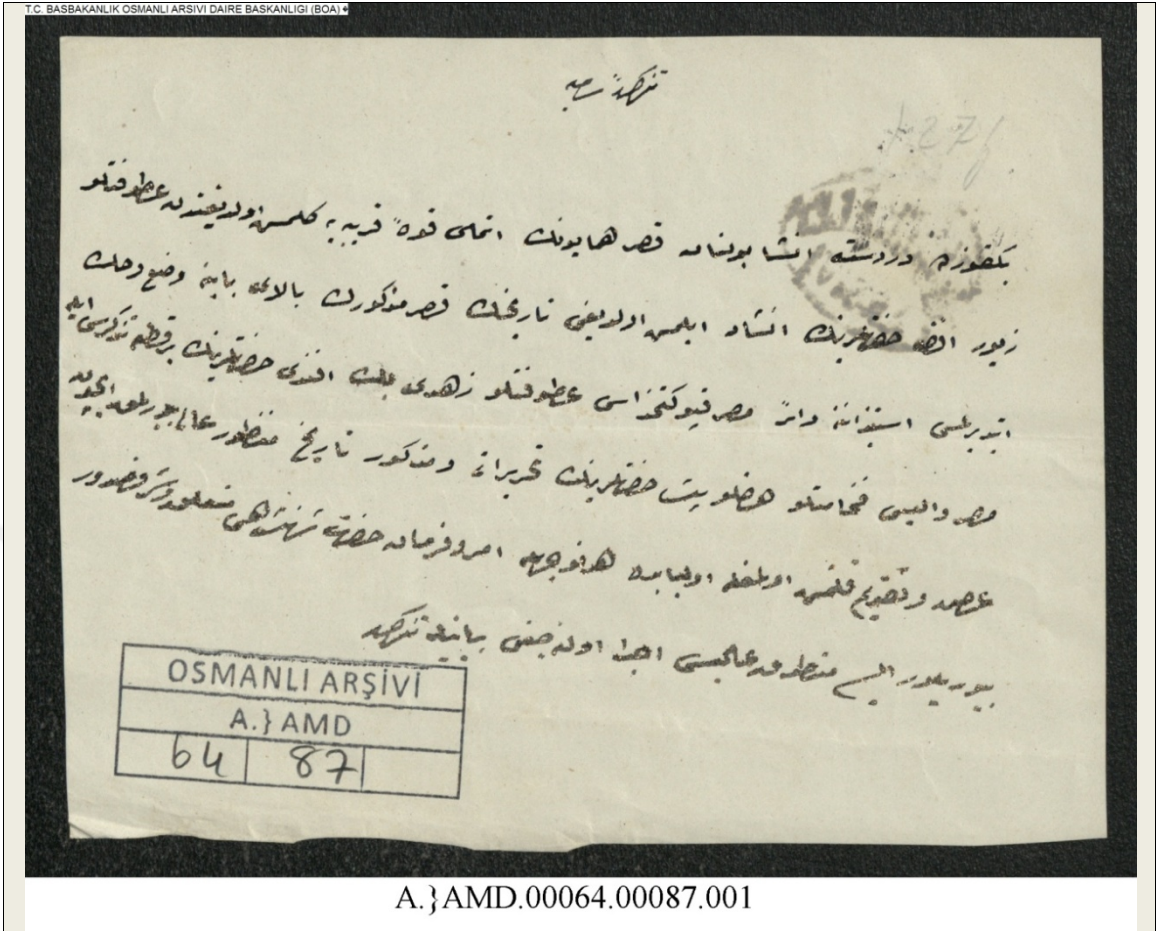
Beykoz'da ka'in ebniyye-i a'liyyenin itmâm-ı inşâsına taraf-ı vâlâ-yı dâverânelerinden muahharen me'mûr buyrulmuş olan Artin Kalfa ifâ-yı hassa-yı hizmet-i amelinde bulunmuş ve husûl itmesinin icrâsıyla hakkında devâm-ı mehâsin-i inzâr-ı a'lileri şâyân görünmüş olduğundan ol veçhle ikâ-yı muktezâsı iletmesiyle beyân-ı hâle ibtidâr kılındığı ma'lûm-u sâmilere buyruldukda emr ve ferman hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Sayfa 2

Ma'ruz-u çakırkeyflerin Beykoz'daki ebniyye-i aliyyenin itmâm-ı inşâsına taraf-ı vâlâ-yı dâverânlarından mü'ehhiren me'mûr buyrulmuş olan Artin Kalfa ifâ-yı hassa-yı hizmet-i amelinde bulunmuş ve cihetine Stefan Kalfa dahi bidâyetlerinde me'mûr-u inşâsı olduğu cihetle ebniyye-i mezkûre-i nezâretinde yine merkûma kalması dahi mümkünâtı bulunmuş olduğundan ve heman niyâzı hakkında devâm-ı mahallerinin inzâr-ı a'lilerinin şâyân görünmüş olduğundan olveçhle ikâ-yı muktezâsı ve ileyh-i aliyye-i dâverânelerine olduğu ma'lûm-u sâmilere buyruldukda emr ve ferman hazret-i veliyyü'l-emrindir.

14 Muharrem (12)67/6 Kasım 1850

A6-A.}AMD. Dosya no: 64, Gömlek no: 87.

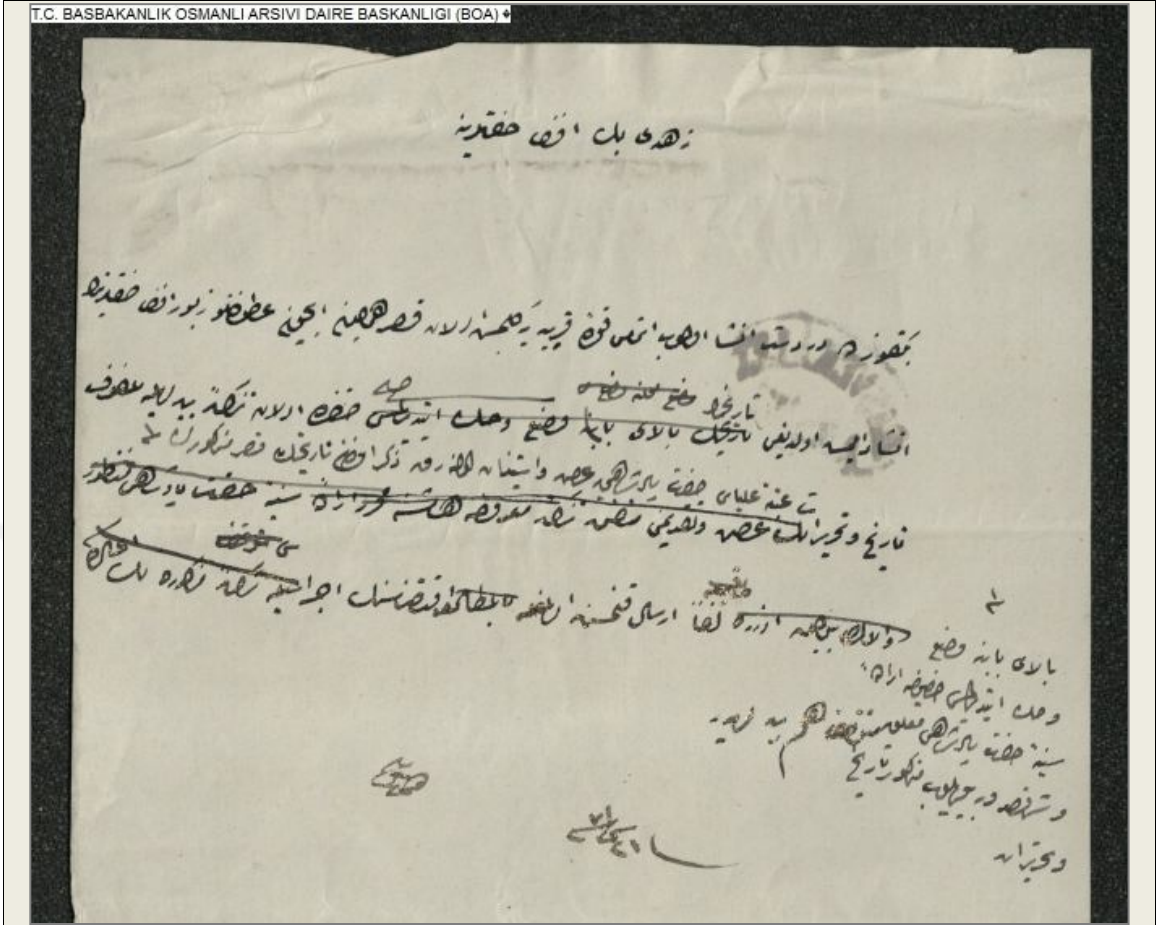
Transkripsiyonu:

Tezkire-i Samiye

Beykoz'da derdeste inşa bulunan Kasr-ı Hümâyûn'un itmam-ı kuvve-i karibeye gelmiş olduğundan Atufetlü Ziver Efendi hazretlerinin inşad eylemiş olduğu tarihin Kasr-ı mezkûrun bâlâ-yı bâbına vaz'a ve hakk etdirilmesi istizânına (söylendiği gibi yazılması için danışılmasına) dair Mısır kapu kethüdası atufetlü Zühdü Bey Efendi hazretlerinin bir kıta-yı tezkiresiyle Mısır valisi fehmetlü devletlü paşa hazretlerinin tahrirâtı ve mezkûr tarihi menzur-u âli buyrulmak için arz ve takdim kılınmış olmakla ol babda her ne vechle emr-ü ferman hazret-i şehinşahi müteallikde şerefsüdur buyrulur ise mantuk-u alâyisi icra olunacağı beyanıla tezkire.

H.1271/1854-1855

A7-A.}MKT. MHM. Dosya no: 69, Gömlek no: 87.

Transkripsiyonu:

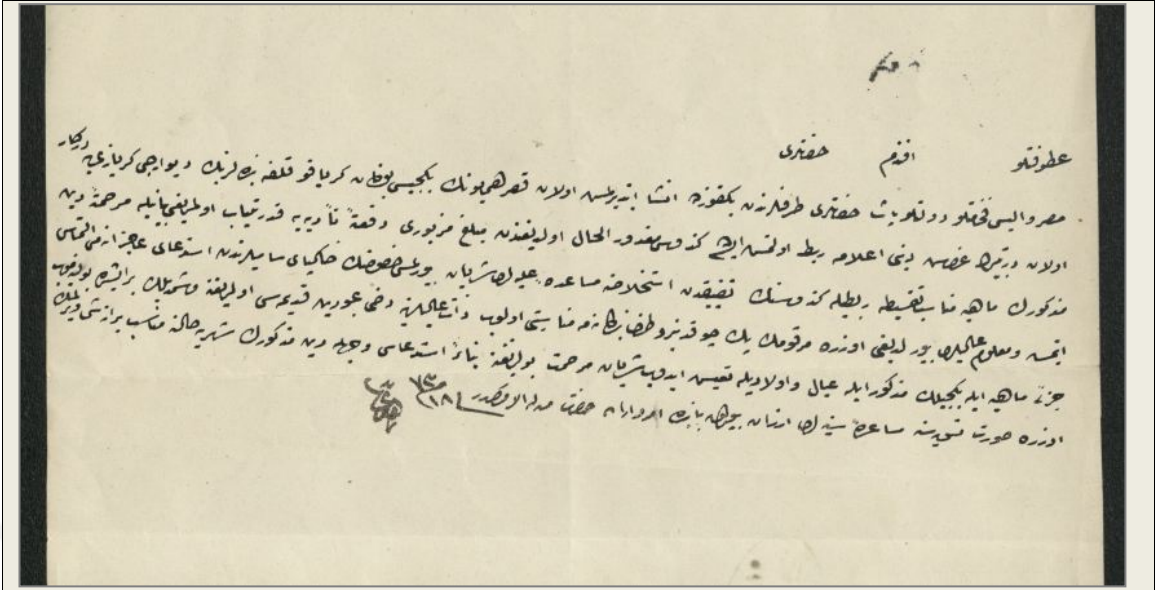
Zühdü Bey Efendi Hazretlerine

Beykoz'da inşa olub itmam-ı kuvve-i karibeye (tamamlanma aşamasına) gelmiş olan Kasr-ı Hümâyûn için atufetlü Ziver Efendi hazretlerine inşad olduğu tarihin hakkında olan tezkire buyrulan masraf tarih ve tahrirat atıbe-i ulyâsı hazret-i pâdişâhiye arz ve imtina olunarak zikr olunan tarihin Kasr-ı mezkûrun leffen irsal kılınmasını iktizasının icrasıyla tezekküren (bahsi geçen) mezkurenin tezkire-i behiyyeleriyle melfûf bâlâ-yı babında vâz' ve hakk etdirilmiş (belirtildiği gibi yazılmış) hususu irade-i seniyye-i hazret-i pâdişâh-ı hümayuna ma'lûmatının himem-i behiyyeleri ve şerefsüdûr buyrulup mezkûr tarih ve tahrirat.

(Resmi Mektup).

21 Şaban 1271/9 Mayıs 1855

A8- A.}MKT. NZD. Dosya no: 194, Gömlek no: 91.

Transkripsiyonu:

Atufetlü Efendim Hazretleri

Mısır Vâlisi fehâmetlü devletlü paşa hazretleri taraflarından Beykoz'da inşâ edilmiş olan Kasr-ı Hümâyûn'un bekçisi bulunan Giryaki Kalfa bendelerinin duvarcı Giryaki'ye derkâd olan dört yüz kuruş dahi ilâm-ı rabt olunmuş ise de kendisi mağdûru'l-hâl olduğundan meblağ-ı mezbûru def'aten te'riyeye kadar tûyâb olunmadığı bâniyle merhameten ve mezkûrun mâhiye münâsib taksim rabtıyla getürüsünün tazyîkden istihlâsına ma'âda a'lilere şâyân buyrulmuş husûsunun hakpây-i sâmilere istidâ'i iktirânesi alınması itmiş ve ma'lûm-u âlilerinde buyrulduğu üzere merkûmun pek çoktan beri taraf-ı bendeye münâsebeti olub zât-ı a'lilerinde dahi ubûriyet-i kadîmesi olduğuna ve müşarünileyhin bir işde bulunduğu vechle mâhiye ile bekçilik mezkûr ile i'yâl ve evlâdıyla ta'ayyüş idüb şâyân-ı merhamet bulunduğu nebe'an istidâ'sı vechle mezkûrun meşhûr-i hâline münâsib biraz şey ve parlamak üzere sûret-i te'vişe ma'âda seniyyeleri erzân buyurmak bânide emr ve irâde hazret-i veliyyü'l-emrindir.

18 Muharrem (12)72/30 Eylül 1855

Transkripsiyonu:**Sayfa 1**

Zühdü Bey Efendi Hazretlerine

Taşçı başı Hacı Apostol Beykoz Kasr-ı Hümâyûn'ları mucibince Kışla-i Hümâyûn için muvaffakiyetiyle i'mal olunan taşlıcasından dolayı Hacı Stefan Kalfa zimmetine alacağı olan on iki yük bu kadar kuruşun naklinin muhalefetine iptal-i hak eylemek suretinde bulunduğu beyanıyla meblağ-ı mezburun tahsilini (müracat eden) müstedi mersum Hacı Apostol tarafından takdim olunan arzuhal Meclis-i Vâlâ'da lede'l-îta olunması Kasr-ı Hümâyûn'u mülûkanelerinden dolayı kalfa-i merkumun mantuk-u kefilin icab-ı haline istifayı Meclis-i Vâlâ'ya buyrulmuş tezkir olarak mezkûr arzuhal leffen (ek olarak) gönderilmiş olmakla iktizasının icra ve ifadesi tevfik-i himem-i behiyeleridir.

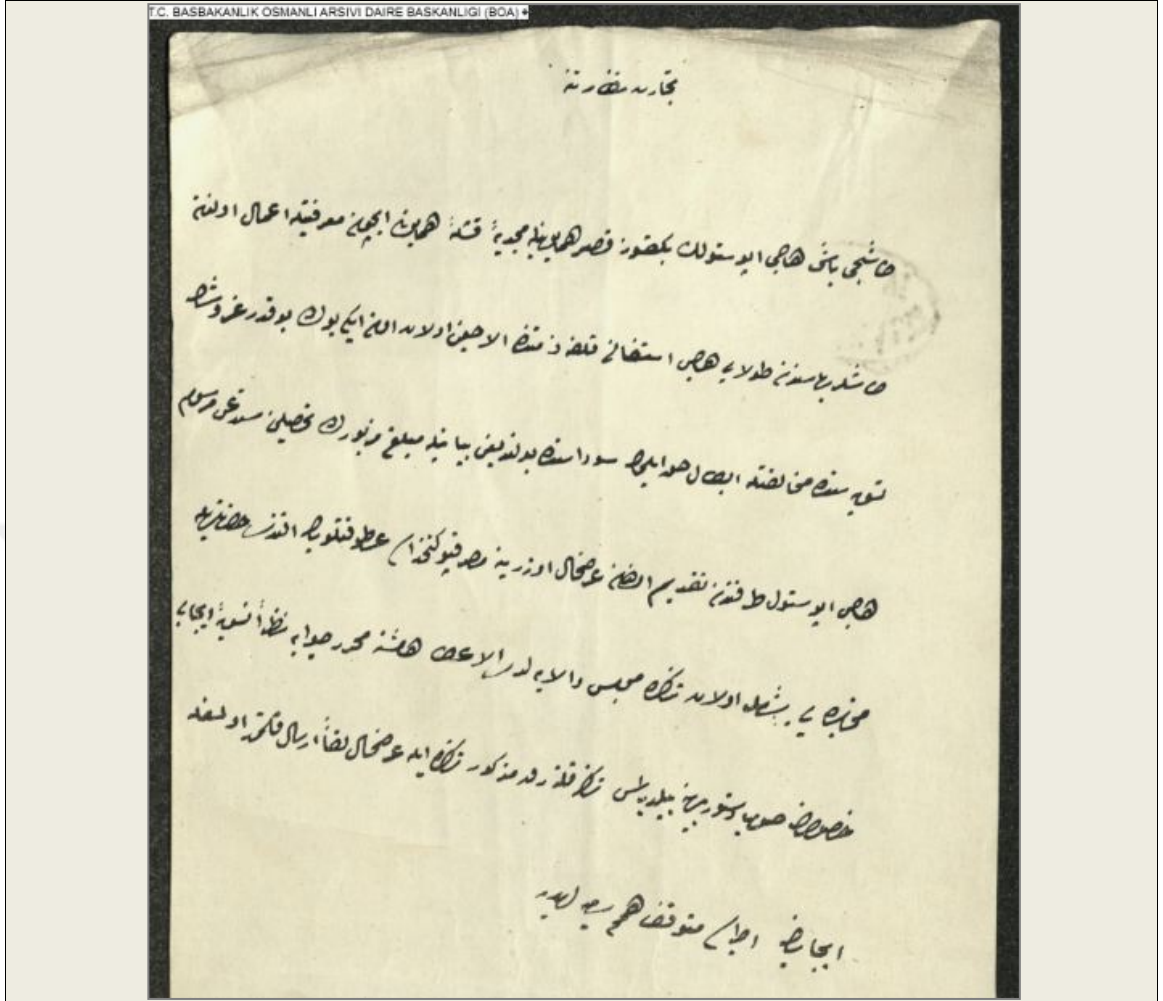
Sayfa 2

Hazine-i Hassa Nezaretine

Taşçıbaşı Hacı Apostol'un Beykoz Kasr-ı Hümâyûn'ları mucibine Kışla-i Hümâyûn taşlıca işlerinden dolayı Hacı Stefan Kalfa zimmetine alacağı olan on iki yük küsur bu kadar bin kuruşun tesfiyesine muhalefetle ibtal-i hak eylemekte olduğundan ve merkum mahsusat-ı mahallerinden alınmak etmeksizin sicil-i muhakimelerine icrasına kadar kalfa-i merkuma akçe verilmesi istidasına dair mersum Hacı Apostol tarafından takdim kılınan arzuhal Meclis-i Vâlâ'da lede'l-îta olunması kalfa-i merkumdan dolayı alacağı kefilin istifayı mütealay-ı âlîlerinin sabuk-u âlilerine bildirilmiş tezkir olunarak mezkûr arzuhal leffen irsal kılınmış olmakla iktizasının icra ve ifadesi babında irade efendimizindir.

17 Şevval 1271/3 Temmuz 1855

A10-A. JMKT. NZD. Dosya no: 154, Gömlek no: 17.

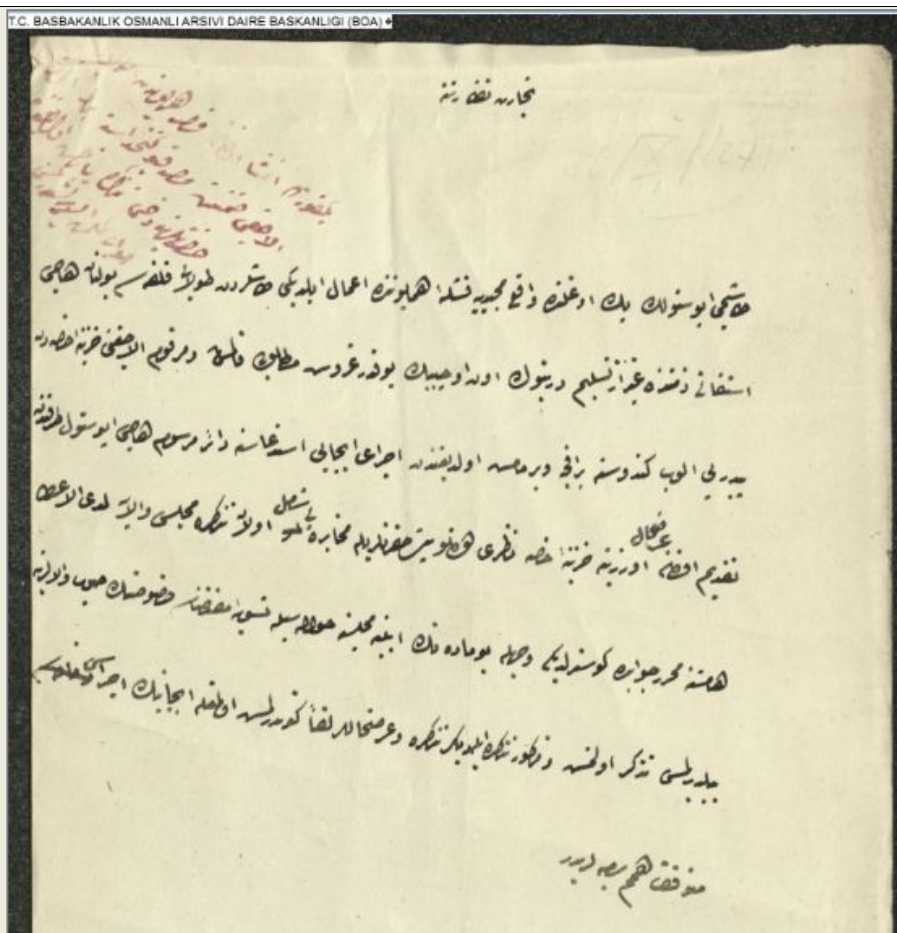
Transkripsiyonu:

Ticaret Nezaretine

Taşçı başı Hacı Apostol'un Beykoz Kasr-ı Hümâyûn'larına ve Mecidiye Kışla-ı Hümâyûn için marifetiyle i'mâl olunan taşlar bahâsından dolayı Hacı Stefan Kalfa zimmetinde alacağı olan on iki yük bu kadar kuruşun tesviyesinde muhalefetle iptâl-i hakk eylemek sevdâsında bulunduğu beyanıyla meblağ-ı mezburun tahsili müstedî'i mersûm Hacı Apostol tarafından takdim olunmuş arzuhal üzerine Mısır Kapı Kethüdası atufetlü bey efendimiz hazretine muhâsbesi şâmil olan tezkire Meclis-i Vâlâ'ya lede'l itâ hamisine muharrer cevaba nazar olunan icab-ı hususuna savb-ı düstûrileri götürülmesi bildirilmiş tezkir kılınarak mezkûr tezkire ile arz-ı hal leffen irsal kılınmak olmakla icabının icrası mütevakkıf-ı himem-i samiyeleridir.

24 Şevval 1271/10 Temmuz 1855

A11- A}.MKT. NZD. Dosya no: 154, Gömlek no: 32.

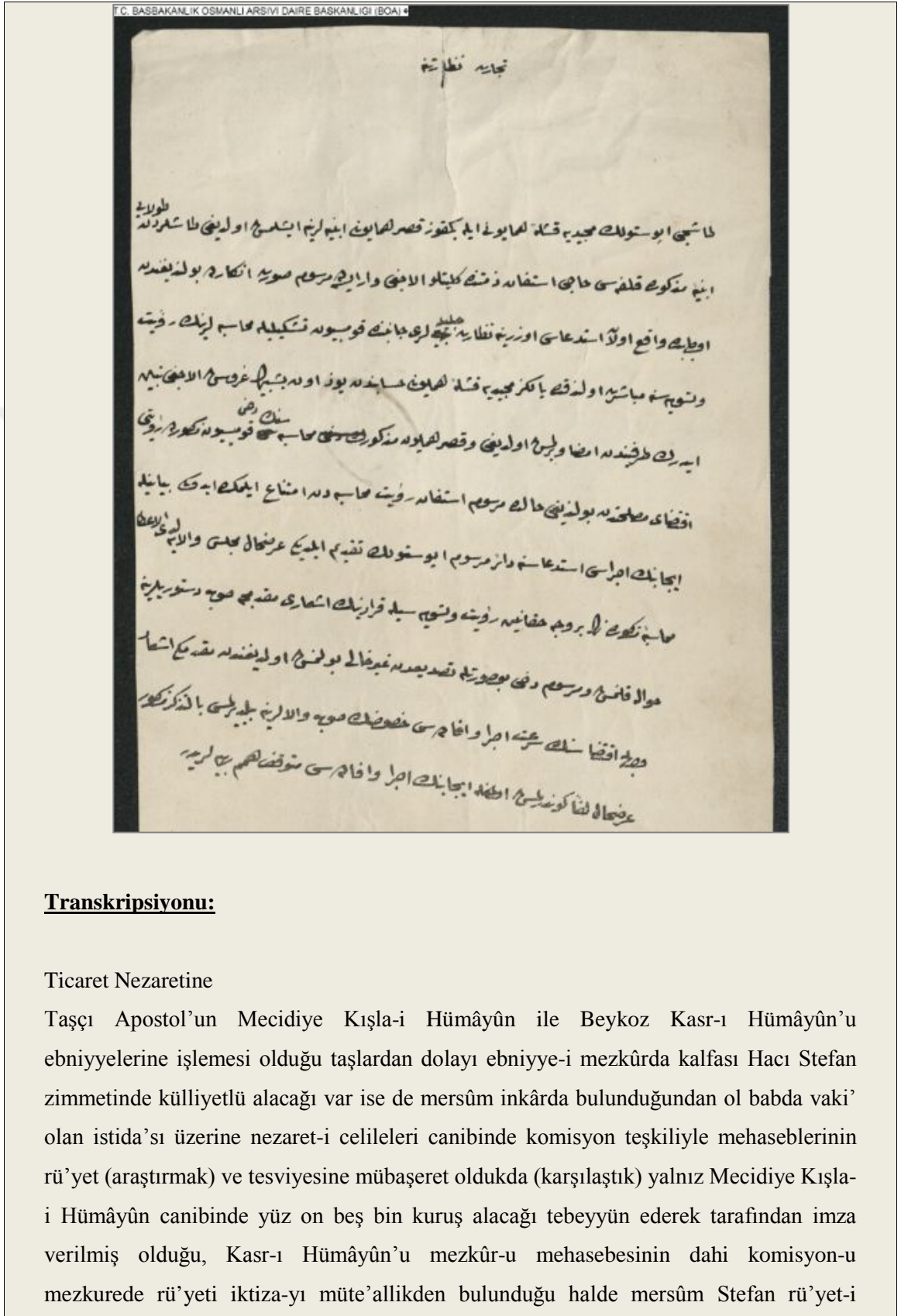
Transkripsiyonu:

Ticaret Nezaretine

Taşçı Apostol'un Beyoğlu'nda vâki' Mecidiye Kışla-i Hümayûn'unda i'mâl eylediği taşlardan dolayı kalfası bulunan Hacı Stefan zimmetinde gayr-i irtisam (resmi) dört yüz on üç bin bu kadar kuruş müteallik kalmış ve merkum alacağını Hazine-i Hassa'dan peyder pey olup kendisine bir akçe ve bir maâş olduğundan icrâ-yı icâbı istigâsına dâ'iren mersûm Hacı Apostol tarafından takdim olunan arzuhâl üzerine Hazine-i Hassa nazarı devletlü hazretleriyle muhâberede bâş âmil olan tezkire Meclis-i Vâlâ'ya lede'l-itâ hâmisine muharrer cevâbta gösterildiği vechle bu maddenin ebniyye mahallinde husûsuyla tesvikine mahzûzât-ı husûsunun savb-ı vâlâlarına bildirilmesi tezekkür olunmuş ve mezkûr tezkirde eylediği tezkire ve arz-ı hâller leffen gönderilmiş olmakla icâbının icrâsı muvaffak-ı (ulaştırılması) hemem buyrulur.

26 Şevval 1271/11 Temmuz 1855

A12-A. JMKT. NZD. Dosya no: 165, Gömlek no: 68.

Transkripsiyonu:

Ticaret Nezaretine

Taşçı Apostol'un Mecidiye Kışla-i Hümayûn ile Beykoz Kasr-ı Hümayûn'u ebniyelerine işleme olduğu taşlardan dolayı ebniye-i mezkûrda kalfası Hacı Stefan zimmetinde külliyetlü alacağı var ise de mersûm inkârda bulunduğundan ol babda vaki' olan istida'sı üzerine nezaret-i celileleri canibinde komisyon teşkiliyle mehaseblerinin rü'yet (araştırmak) ve tesviyesine mübaşeret oldukda (karşılaştık) yalnız Mecidiye Kışla-i Hümayûn canibinde yüz on beş bin kuruş alacağı tebeyyün ederek tarafından imza verilmiş olduğu, Kasr-ı Hümayûn'u mezkûr-u mehasebesinin dahi komisyon-u mezkurede rü'yeti iktiza-yı müte'allikden bulunduğu halde mersûm Stefan rü'yet-i

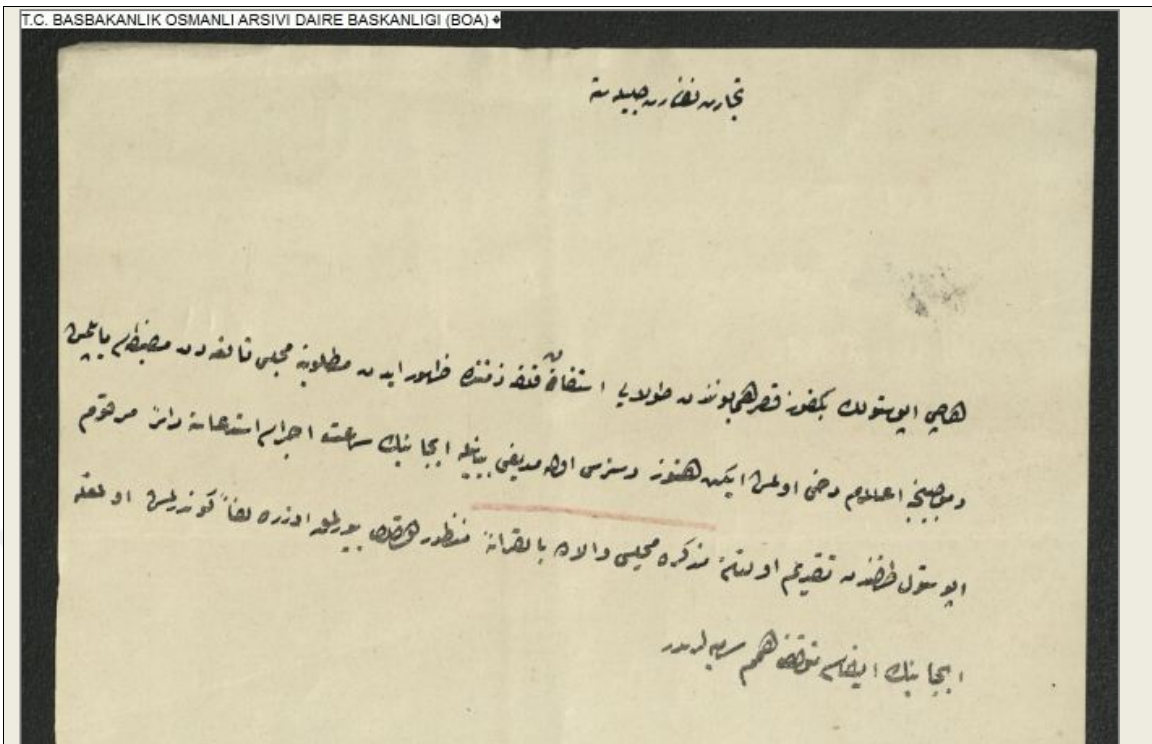
Transkripsiyonu:

Ticaret Nezaretine

Taşçı Hacı Apostol'un Mecidiye Kışla-i Hümâyûn'larına Beykoz Kasr-ı Hümâyûnu'yla ebniyyesinden dolayı Hacı Stefan Kalfa zimmetinde alacağı olan on bir yük kırkar bin kuruş matlûbata mehâsesinin rû'yet-i Nâfi'a Meclisi'nde hususi bulunmuş ise de gönderilmesine bazı mertebe azâ olunmakta edilen beyanında iktizâsının icrâsı istidasına dâiren merkum Hacı Apostol'un takdim eylediği tezkire Meclis-i Vâlâ'ya lede'l-itâ bu hususa bervech-i hakkaniyet rû'yet ve tesviyesi mukaddeme ve muvakkat su'ûbesi yerine bildirilmiş olması üzerine merkumun yine istidâdın hâli olmamasına bahs ve zikr olunan Nâfi'a Meclisi'nde verilen karara razı olmamakda müşarünileyhin reddine hallerin istidlâl kılındığından ba'de icabına bakılmak üzere Meclis-i Nâfiâ'da bütün meclis nezdince te'vid olunmuştur ve ne suretle karar verilmiştir velhasıl zikr olunan akçe çıkarılışı evvele zimmetine şu muhasebe hakkında bir defterle olacağı suretinde kat'ini taraf-ı vaziyet-i zımnî ağır düşmek muhtemel görünmediğinden bunda zimmetinde lâyıkiyle tedkikat icabına icrâ olunmuştur keyfiyetin bilahare işâresi hususunun sevk-i vâlâlarına bildirilmesi tezkir olunarak mezkûr tezkire leffen gönderilmiş olmakla keyfiyet-i işâresi mütevakıf-ı himem buyrulur.

24 Rabiul-evvel 1272/5 Aralık 1855

A14-A. J M K T. NZD. Dosya no: 181, Gömlek no: 64.

Transkripsiyonu:

Ticaret Nezâreti Celilesine

Taçcı Apostol'un Beykoz Kasr-ı Hümayun'undan dolayı Stefan Kalfa zimmetinde zuhur eden matlûbuna (alacağına) Meclis-i Nâfiâ'dan mazbatası yapılmış muhâsibince îlam dahi olmuş iken henüz dest-resi olamadığı (isteği yerine getirilmediği) beyanıyla icabının salât-i icrası (soruşturma) isti'asına dairesi merhum Apostol tarafından takdim olunan tezkire Meclis-i Vâlâ'da bilâkiramen menzûr-u mahsus buyrulmak (vaat edilmesi) üzere leffen gönderilmiş olmakla ifâyı mutevakkıf-ı himem-i senîyyeleridir.

3 Şevval 1272/7 Haziran 1856

A15-A. J MKT. MHM. Dosya no: 467, Gömlek no: 45.

T.C. BASBAKANLIK OSMANLI ARSIVI DAİRE BASKANLIĞI (BOA)			
موردی	نویسندگی	تاریخ	موردی
مالیه نذرت جدیدینه			
چابوسی جامه مانوس حضرت یادشگی بوم مخصوصه واحسانسین کفوز زهره بوننه و توغیرلره مصارفتن مفرای بند طغوزیلر دن بوزنجه دن غرضه سکه قاسیه ایله بوز طغوزله در قیقه بوز عقیقی یاغ اولوب مصارف نکوره نه مفرای صبه تنظیم واعلان اولن ایکی قطعه قندی ایله جمادی الاخریه تا بخرق حوب ره بوز بوز ارسالی قفسیدی صلیح منکران نویسی غمه اولان بوز بوز خزینه به ایضای صامعه لازمه به صحنه ییله			

Transkripsiyonu:

Maliye Nezareti Celilesine

Culûs-ı meyâmin- me'nûs-ı hazret-i padişah-i yevmi mahsusunda ve akşamını Beykoz Kasr-ı Hümâyûn'unda vukû bulan mesârifin miktdarı yetmiş dokuz bin dört yüz yetmiş dört kuruş sekte-i mehâsin ile bin yüz doksan dört buçuk lira osmâniye balığ olub mesârif-i mezkûrenin müfredatını mübeyyine tanzim ve îtâ olunan iki kıt'a defteri fi 13 cemaziyel-ahir sene (12)90/9 **Temmuz 1873** tarihinde savb-ı sâmillerine irsâl kılınmış idi meblağ-ı mezkûrun tesviyesi taht-ı irâde-i seniyyede bulunmağla hazinece îfay-ı muamele-i lazimeye himmet buyrula deyû.

4 Ramazan (12)95/1 Eylül 1878

Transkripsiyonu:**Sayfa 1**

Maliye Nezareti Celilesine

Devletlü Efendim Hazretleri

Cülûs-u hümâyûn-u hazret-i padişaha yevm-i mahsusunda ve akşâmı Beykoz kasr-ı Hümâyûnunda vukû bulan yetmiş dokuz bin dört yüz yetmiş dört kuruş sekte-i mehâsin ile bin yüz doksan dört buçuk lira Osmaninin müfredatını mübeyyin tanzim ve itâ olunan iki kıt'a defter leffen irsal sû'i devletleri kılındı mesârif-i mezkûrenin tesviyesi zaten taht-ı irâde-i seniyyede bulunduğundan lazım gelen buyruldu ba'de tedbir ve te'yid olunmak üzere meblağ-ı mezburun hemen tesviye ve itâsına himmet buyrulması meyâkinin tezkire-i mütênâdir terkine ibtidâr kılındı efendim.

Sayfa 2

Maliye Nezareti Celilesine

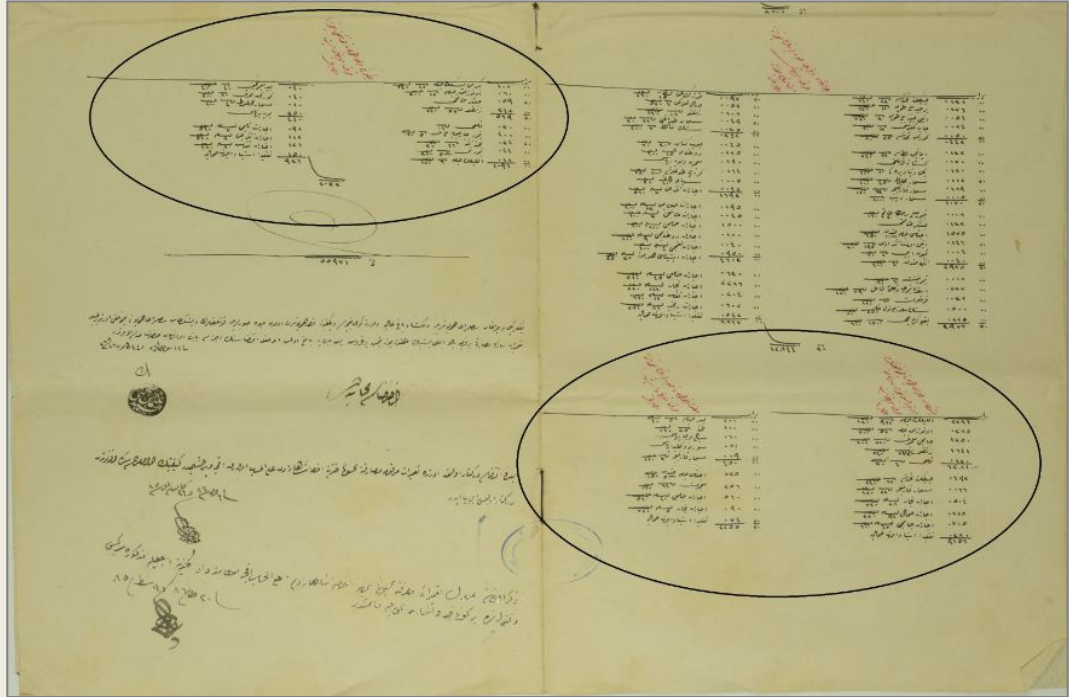
Cülûs-u Hümâyûnu hazret-i padişaha yevm-i mahsusunda ve akşâmı Beykoz Kasr-ı Hümâyûnunda vukû' bulan itmâm-ı takrîziyle masârifin mikdarı dört yüz yetmiş dört kuruş ile sekte-i mehâsin ile bin yüz doksan dört buçuk lira Osmânînin müfredatını mübeyyin tanzim ve itâ olunan iki kıt'a defter leffen irsâl-i sû-i devletleri kalfa mesârif-i mezkurenin tesviyesi zaten taht-ı irâde-i seniyyede bulunduğundan lazım gelen buyrulduğu ba'de tedbir ve te'yid olunmak üzere meblağ-ı mezbûrun hemen tesviye ve itâsına himem buyrulması bulunan tezkire.

12 Zilhicce (12)90/31 Ocak 1874

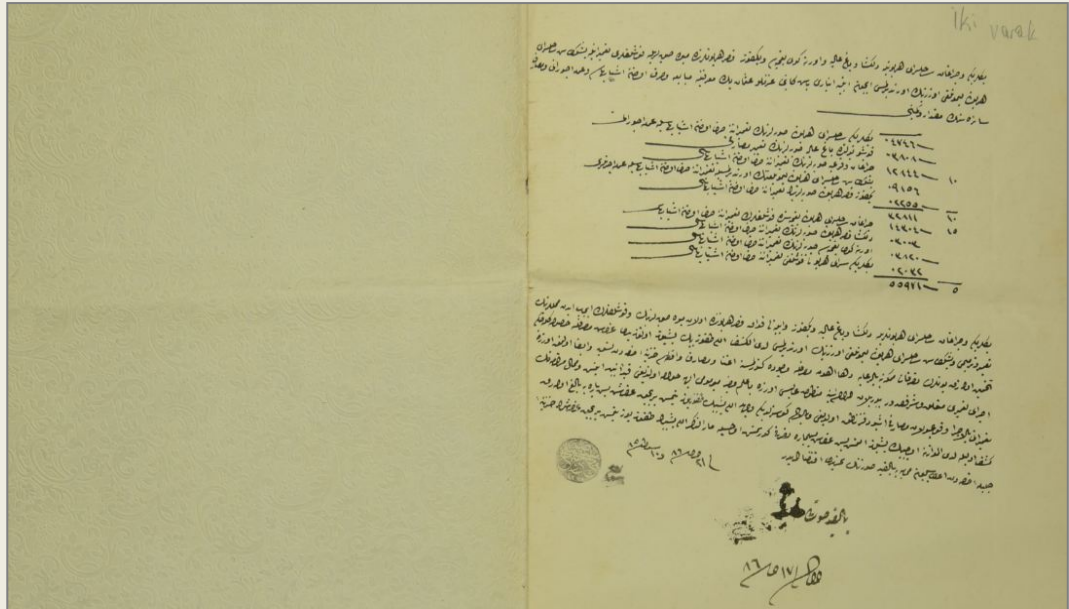
A17- HH. d. Defter No: 14152

Varak 1

(Sadece daire içine alınan bölümler Beykoz Mecidiye Kasrı'nın onarım kayıtlarıdır.)

Varak2

Transkripsiyonu:

Varak 1

Beykoz Kasrı Hümayûnu'nda mevcut bahçesinin üzerine birleşen ta'mirat-ı sa'iresine sarf olunan eşya mesarifi

	<u>Adet</u>	<u>Yekûn</u>		
Ellilik cam	962	120	2886	
Otuzlu cam	57	200	285	
Camcı macuncu	270	200	1350	
Zincir	4	30	1641	
Kul'e	4	30	120	
			628	
	<u>Yevmiye</u>	<u>Adet</u>	<u>Yekûn</u>	
Çiçekler bahçesine	-	82	240	492
Sıva karıcı	-	22	120	66
İcraat-ı neccar yevmiyye	27	-	720	504
İcraat-ı hamal yevmiyye	31	-	320	728
İcraat-ı camcı yevmiyye	47	-	600	705
Nakliye-i eşya ve icraat-ı hamaliyye	-	-	-	280
			9156	
Beykoz Kasr-ı Hümâyûnu'nun sıvalarının ta'miratına sarf olunan eşya mesarifi				
	<u>Yevmiye</u>	<u>Adet</u>	<u>Yekûn</u>	
Boz cam	-	5	40	200
Pencere	-	25	160	100
Sac boru boyası	-	-	-	60
Suret ve külliye boyası	-	-	-	81
Mesarifat-ı boyacı yevmiyye	3	-	120	9
			450	
	<u>Yevmiye</u>	<u>Adet</u>	<u>Yekûn</u>	
İcraat-ı cam	senevî 5	-	150	825
Ta'mirat yevmiye	64	-	160	256
İcraat-ı camcı yevmiye	40	-	560	560
İcraat-ı neccar yevmiye	5	-	720	90
Nakliye-i eşya ve icraat-ı hamaliye	-	-	-	
			74,20	
			2255,20	

Beykoz Kasr-ı Hümâyûnu tamiratında sarf olunan eşya mesarifi

	<u>Adet</u>	<u>Yekûn</u>	
Yirmi beşlik cam	18	240	108
Otuzluk cam	12	200	60
Camcı macuncu	-	-	59,20
Zincir	57	240	342
			569,20

	<u>Yevmiye</u>	<u>Adet</u>	<u>Yekûn</u>	
Kul'e	-	10	30	-
Ta'mir-i hâriciye ma'a ön yevmiye	5	-	80	400
Bahçeye teneke	-	46	30	34,20
Demir tel	-	5	320	44
Ellilik cam	-	6	120	18
			1096	

	<u>Adet</u>	<u>Yekûn</u>	
Kebir boya karıcı	40	40	40
Kırlık sıruk	8	200	40
Ahşap kolon	4	100	10
Boru boyası	-	-	350
			440

	<u>Yevmiye</u>	<u>Yekûn</u>	
İcraat-ı taşçı yevmiye	7	560	98
İcraat-ı tenekeci yevmiye	8	560	112
İcraat-ı camcı yevmiye	8	680	136
Nakliye-i eşya ve icraat-ı hamaliye	-	-	150
			936 = 2032

Beylerbeyi ve Çırağan Saray-ı Hümâyûnu'ları ve Bağ-ı Aliyye ve Ortaköy ve Tophane ve **Beykoz Kasr-ı Hümâyûnu'larında** olan duvar sıvalarıyla kolonlarının ve beş kat sıvalarının her yanına yapılmak üzere verilen ta'mirat-ı sa'ire mesârifi bervech bâlâda elli beş bin dokuz yüz yetmiş bir kuruş lirası bâliğ olmuş olmakla iktizâsının icrâsı bâbında emr ve ferman hazret-i samiyelerininindir.

[Mühür]

Ba'de iktizası derkenâr olunmak üzere ta'mirat-ı merkum-u mesarifata mahsusen zimmetine ahz-ı şahânedan ale'l-acib olarak akçe ve kuruştan keyfiyyetin husullerince mesarifatlandırılmış olup derkenara ifâsı icâb eder.

[Mühür]

Varak 2

Beylerbeyi ve Çırağan Saray-ı Hümâyûnu'larında ve Beşiktaş Bağ-ı Aliyye ve Ortaköy Bahçesi ve **Beykoz Kasr-ı Hümâyûnu'larında** mu'ayyen sıvalarla kolonların ta'miratı ve Beşiktaş Saray-ı Hümâyûnu'larındaki üzerinin örtülmesi için Ebniyye-i Tamirat Anbarı Baş Kâtib azimetlü Osman Bey ma'rifetiyle mübâya'a ve masraf olunan eşya-yı bahasıyla ve aded-i üçûrâtı ve mesârifât-ı sa'iresinin mikdâr ve yekûnu.

Yekûn

Beylerbeyi Saray-ı Hümâyûnu civarlarının ta'mirâtına sarf olunan eşya-yı bahasıyla aded-i üçûrâtı	4746
Koşu yolunda Bağ-ı Aliyye surlarının ta'mirat mesârifî	3808
Çırağan ve kavâ'idi surlarının ta'mirâtına sarf olunan eşya bahası	12844,10
Beşiktaş Saray-ı Hümâyûnu'larının bahçelerinin üzerinin örtülmesinin ta'mirâtına sarf olunan eşya bahasıyla aded-i üçûrâtı	9156
Beykoz Kasr-ı Hümâyûnu civarlarının ta'mirâtına sarf olunan eşya bahası	2255
	32811,10
Çırağan Saray-ı Hümâyûnu bahçesinde kuşlukların ta'mirâtına sarf olunan eşya bahası	14304,15
Beşiktaş'daki kasr-ı hümâyûnun sıvalarının ta'mirâtına sarf olunan eşyanın bahası	3003
Ortaköy yakını civarlarının ta'mirâtına sarf olunan eşyanın bahası	3820
Beylerbeyi Saray-ı Hümâyûnu kuşlukları ta'mirâtına sarf olunan eşyanın bahası	2032
	55971,5

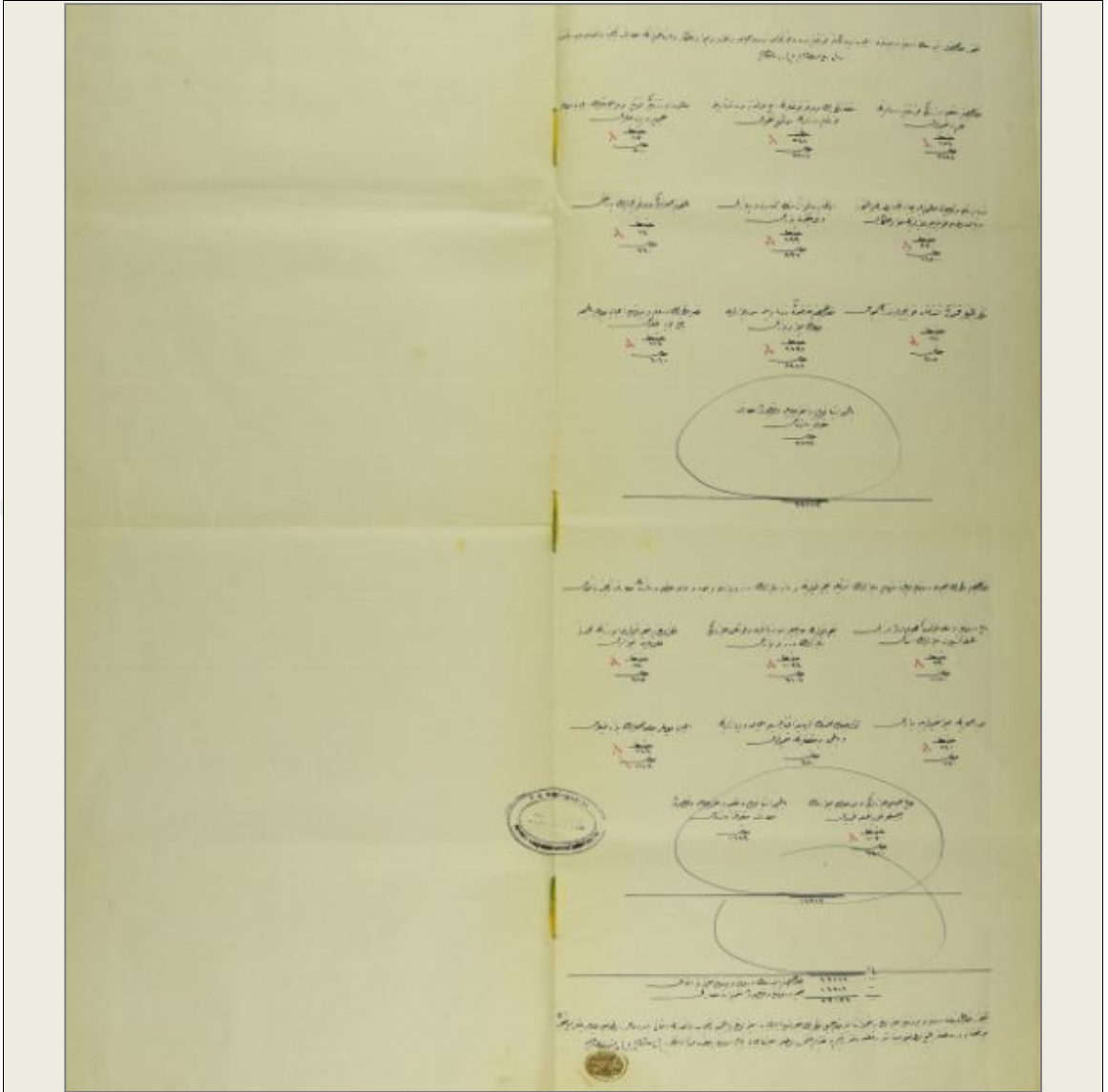
Beylerbeyi ve Çırağan Saray-ı Hümâyûnu'ları ve Beşiktaş Bağ-ı Aliyye ve **Beykoz** ve Aynalıkavak Kasr-ı Hümâyûnu'larında olan duvar sıvalarının ve kuşlukların icâp eden mahallerinin ta'mir ve termîmi ve Beşiktaş Saray-ı Hümâyûnu'nun bahçesinin üzerinin örtülmesi lede-l-ita bin dokuz bin beş yüz altmış yedi kuruş mesârifât husûsa geleceği tahmin olarak bunların mesârifât-ı mümküniyede binaenaleyh daha altda masrafla hazineye götürülmesine itinâ' ve mesârifî hazineye sorulmak ve ifâ olunmak üzere icrâ-yı ta'miri müte'allik ve şerefsüdûr buyrulmak hususuyla mantuk-u âlisi üzere tebâulum buyrulması ile husûs olduğu kayd-ı ebniyye iş ve mahal-i merkûmun ta'mirâtıyla icrâsı vukû' bulan mesârif işbu defterde mantuk olduğu halde gösterildiği vechle elli beş bin dokuz yüz yetmiş bir buçuk kuruş lira paraya baliğ olarak keşf-i evvelîye lede-l-muvâzene icâbının beş yüz altmış beş kuruş hesâbıyla defterde görülmüş olmasıyla mârüz zikr elli beş bin dokuz yüz yetmiş bir buçuk kuruşun Hazine-i Celîle-i Hassa'dan itâsına himem buyrulmak sudûrunun icrâsının iktizâlarıdır.

[Mühür]

21 Zilkade (12)86 - 10 Şubat (12)85/22 Şubat 1870

Bakıldı, fi 17 Zilhicce (12)86/20 Mart 1870

A18- HH. d. Defter no: 23062.

Transkripsiyonu:

Beykoz Kasr-ı Hümâyûn'unun ebniyyesinin dirûn ve birûnunda icâb on takım kurşun dere ve korkuluk ve mermer saçak ve tavan ve sıva ve kolonlar vesaîre ta'mirâtında mesârif-i termîm ve iktizâsı mühimme defteri

3 Rebiü'l-evvel (1)288 ve 10 Mart (1)287/ **21 Mart 1871**

Kasr-ı Hümâyûn sakfı üzerindeki kurşun derelerinde termîm ve ta'mirleri

Hâmilen 654

Kuruş 532

Sakf-ı mezkûrun mermer korkuluklarında iç tarafındaki lâzıme-i küşâdıyla kurşun derzlerinde sökülenlerin ta'mirâtı

Hâmilen 536

Kuruş 3216

Salon üzerindeki karşı mermer saçakların icâbına vesâ'il ma'cûn ve perdahtları

Hâmilen 85

Kuruş 510

Merdiven başına ve küçük salon ile çayıra nazır odada ve balkona ve yatak odası tavanıyla duvarlarında sıva ve kolonları

Hâmilen 550

Kuruş 16500

Abdesthane ve kapı arasının kenarlık ve pervazını ve tel çekilerek ta'miri

Hâmilen 299

Kuruş 897

Balkon mahallerindeki mermer korkulukların perdahtı

Hâmilen 64

Kuruş 320

Mezkûr balkon tahtındaki alt kat korkuluklarını üzerinin sıvası

Hâmilen 83

Kuruş 415

Kasr-ı Hümâyûn haricindeki merdiven ile sed duvarlarının kâmilen sıva ve bezenmesi

Hâmilen 2796

Kuruş 8388

Kasr-ı mezkûrun dirûn ve birûnunda icâbla kırılmış bilcümle yağlıboya ihlâsı

Hâmilen 813

Kuruş 460

Bilcümle eşya nefî ve ihrâciyesiyle vukû' bulan mesârif Türk parasıyla

4744 = 44383

Kasr-ı hümâyûnu mezkûrun bahçesi dirûnunda bulunan münhedim duvarların inşâsıyla bahçe kapılarında vesâir duvarları derz ve perdahtını ve sıva ve lake ve hususî vesâireden mesârif-i ta'mirât ve iktizâsı.

Bağ-ı dirûnunun ve iskele tarafında hâdim olan üzeri yıkılmış giriş duvarlarının inşâsı

Hâmilen 59

Kuruş 1180

Bahçe kapılarının hariciyle sed merdivenleri ve kuşluk civarındaki depoların derz ve bezenmesi

Hâmilen 1034

Kuruş 3102

Mezkûr olunmuş bahçe kapıları üzerinde muhadded taşların sıvaları

Hâmilen 83

Kuruş 415

Saviye mahallerinde sıva ta'mirleriyle bezenmesi

Hâmilen 240

Kuruş 720

Güherçile mahallinin kiremit aktarılmasıyla saçak ve pervazlarında ve bilcümle parmaklıklarında ta'mirleri

Kuruş 450

İcâbla kusurlu ba'z mahallerin termîm ve ihlâsı

Hâmilen 744

Kuruş 1116

Bağ tarafı civârındaki lake havuzun sıvasının dökülmesi ve toprağıyla müteceddidi

Hâmilen 1050

Kuruş 6200

Bilcümle eşyâ nefy ve nakil ve ihrâciyesiyle vukû' bulan mesârif Türk parasıyla

1629 = 14912

Kasr-ı hümâyûnun ebniyyesinin dirûn ve birûn ta'mirâtı esmânı

44282

Bahçe dirûnunda vukû' bulan ta'mirât mesârifî

14912

59194

Beykoz Kasr-ı Hümâyûnu'nun dirûn ve birûnunda icrâ olunan ta'mirat ile kasr-ı celil-i mezkûrun bahçesinde mayil-i icâb-ı icrâ olunan bahçeyle termimât ve iktizâsında esmânı bâlâda muharrer olunmakla yalnız elli dokuz bin yüz doksan dört kuruş bâliğ olduğundan bahisle işbu bir kıt'a defter-i termîm ve takdim kılınmış olmakla icrâ-yı icâbıyla ol bâbda emr ve fermân hazret-i samiyyeleri efendimizindir.

[Mühür]

5 Teşrin-i evvel (1)287 ve 2 Şaban (1)288/14 Ekim 1871

Transkripsiyonu:

Beykoz Kasr-ı Hümâyûnu civârında ma'il-i inhidam (çökme ihtimali) bulunan duvarın fi 5 Şevvâl (1)292/4 **Kasım 1875** tarihiyle icrâ-yı keşfi hususu müzâm nezaretine haberinden suâl buyrulması cihetiyle kaleme alınan bir kıt'a keşf-i evvel defteridir.

Zikr olunan ma'il-i inhidam duvarın her mil taşlarının bir tarafa nakliyle mahallinin tesviyesi

Tûlen = 45/10

Arzen = 1/1

Kadden = 5/4 ____ = 321 (642)

Safir ismiyle mevcut taştan kumlu hâlis harctan mahrûc sıvanıp alınabildikten ma'assenûn ve tarafbik derz ve badanalı sed duvarı inşası

Tûlen = 45/10

Arzen = 1/1

Kadden = 5/4

Kısm = 18 ____ = 321 (5782)

Mezkûr duvar üzerine ra'bi derece cedîd malta ilâvesiyle hâlis harcıyla karıştırılması

Tûlen = 45

Arzen = 1

Kısm = 12 ____ = 67 (811)

Nakil vasliyyesi ____ = 723

7957

Zikr olunan duvarın tecdidi bâlâda müfredâtı gösterildiği üzere yedi bin dokuz yüz elli yedi kuruş masrafla vücûda geleceği inde'l-keşf şebîh olunmuş olmağla işbu bir kıt'a keşf-i evvel defteri bi't-tanzîm kılındı olbâbda emr ve fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

[Mühür]

[Mühür]

8 Kanun-i evvel (1)291/20 **Aralık 1875**

A20-Y.PRK. HH. Dosya no: 17, Gömlek no: 20

نوع مصالح	تعداد
سطله نیر قهرمانیه نقاشی غیره مصالح	۱۵۰
=	=
=	=
ایس افغا	۵۰۰
=	=
سعد اباد	۳۵۰۰
=	=
مراقره	۲۰۰
=	=
قوچقورلی هیولت قهرمانیه هیولت	۲۵۰
=	=
بکری ساری هیولت نقاشی	۱۶۰۰
=	=
کویک صد قهرمانیه	۱۱۰۰
=	=
کفچه قهر	۱۰۰۰
=	=
	<u>۷۰۵۰</u>

بازده محردودینی اوزره ساری قهرمانیه نیرلی مصالحه اولدیه معیانه اولدیه قهرمانیه مقرر اولو اقلرینک کجه لوسم شتاهولنه
نقشینه اجه اولدیه جوج در سطله نیر قهرمانیه خایزه قهرمانیه قهرمانیه قهرمانیه قهرمانیه قهرمانیه قهرمانیه قهرمانیه قهرمانیه
قهرمانیه ساری هیولت مقرر اولدیه قهرمانیه قهرمانیه قهرمانیه قهرمانیه قهرمانیه قهرمانیه قهرمانیه قهرمانیه
اولدیه مصالحه قهرمانیه قهرمانیه قهرمانیه قهرمانیه قهرمانیه قهرمانیه قهرمانیه قهرمانیه

سردارباشی
امیرباشی
میرباشی
کلیه رتبه

Transkripsiyonu:

	Lira
Sultan-ı Seniyye Kasr-ı Hümâyûnu'nun teferruatlı tâ'miri mesarifi	150
Ayazağa Kasr-ı Hümâyûnu'nun	050
Sadabat Kasr-ı Hümâyûnu'nun	3500
Mirahur Kasr-ı Hümâyûnu'nun	0200
Topkapı Saray-ı Hümâyûnu'nun Kasr-ı Cedid-i Hümâyûnu	0250
Beylerbeyi Kasr-ı Hümâyûnu'nun teferruatı	1600
Küçüksu Kasr-ı Hümâyûnu'nun	1100
Beykoz Kasr-ı Hümâyûnu'nun	1000
	<u>7050</u>

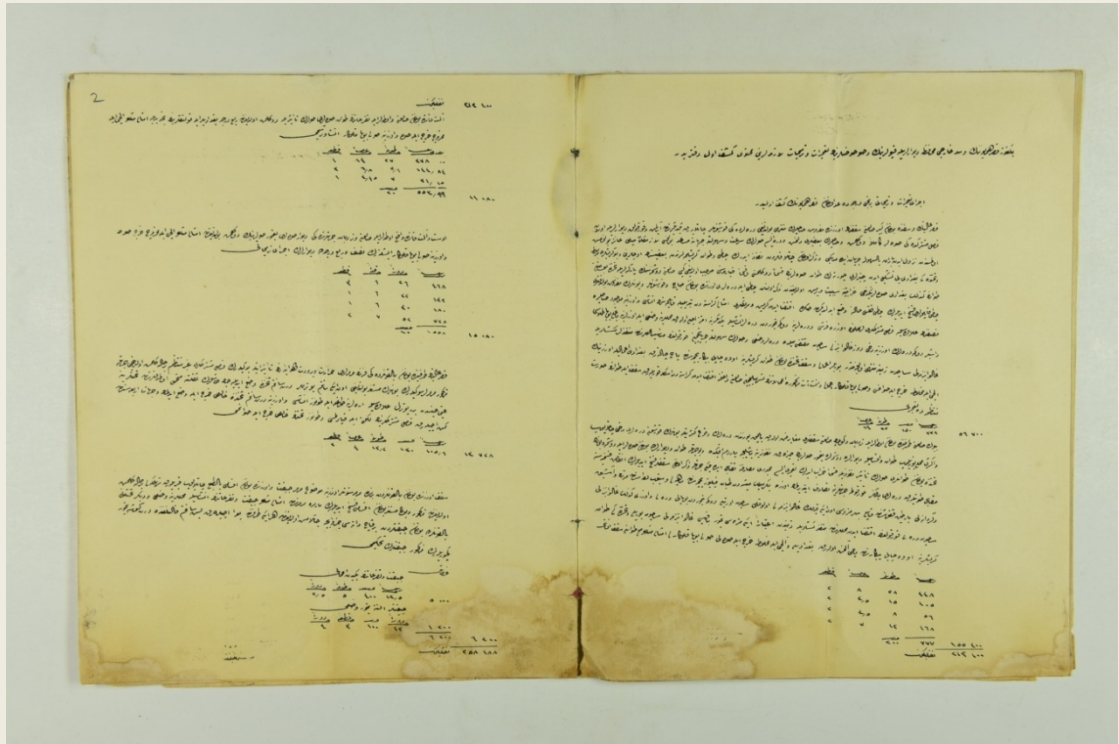
Bâlâda muharrer olduğu üzere Saray ve Kasr-ı Hümâyûn'larının muhatabı tamir olunan mahaller mu'ayyene olunduk da Kasr-ı Hümâyûnu mezkurelerin akarlarının geçim-i mevsim-i şitâ hululünde ta'miratda icra olunduğu sırada Sultan-ı Seniyye Kasrı-ı Âlisi haricinde kapılar olmayan cihetlerine dahi kapılar inşâ olunarak def'i masraf ettirilmiş ise de bir kaç seneden beri Kasr-ı Âli ve Saray-ı Hümâyûnu mezkurelerin dahili tamiratlarının icra edilmesinden naşî mükemmel surette tamirâtı icrasına muhtaç olduklarında indü'lmu'ayyene anlaşılacak edilecek mesarif-i muhtelifeler tabaka tabaka gösterilmiş olmakla ol babda ve her halde emr ve ferman hazret-i veliyyü'l-emrindir.

[Mühür] [Mühür] [Mühür] [Mühür]

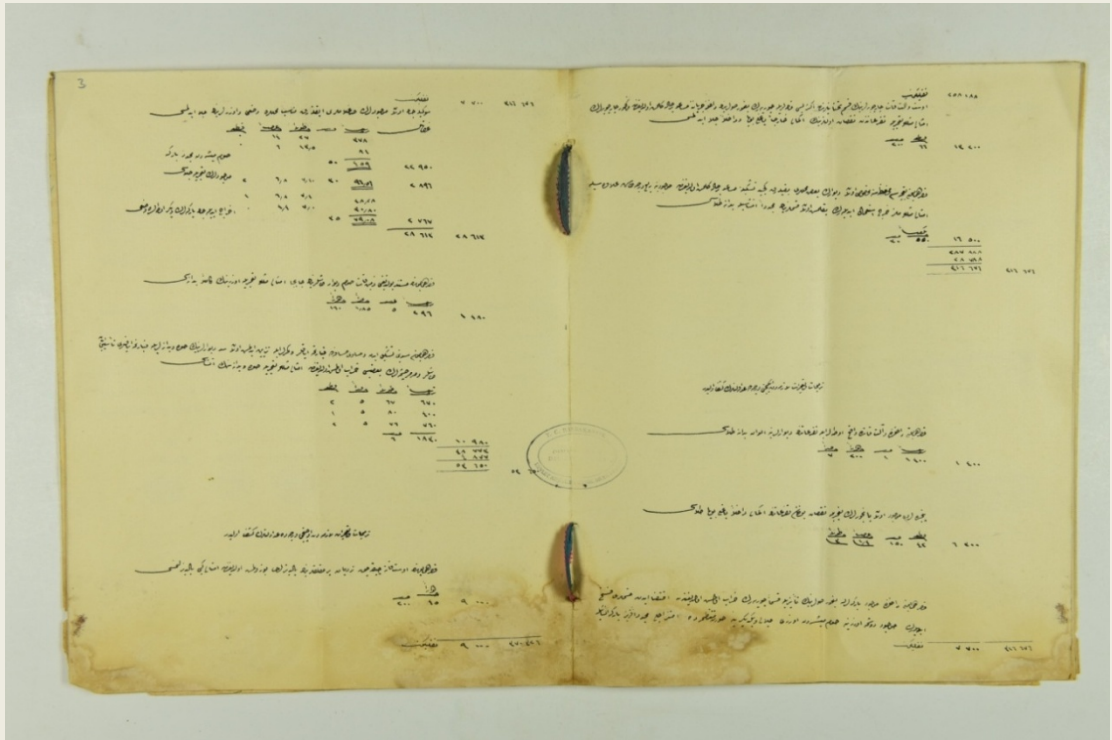
9 Ramazan (1)304- 31 Mayıs (1)302/12 Haziran 1886

A21- HH. d. Defter no: 20661.

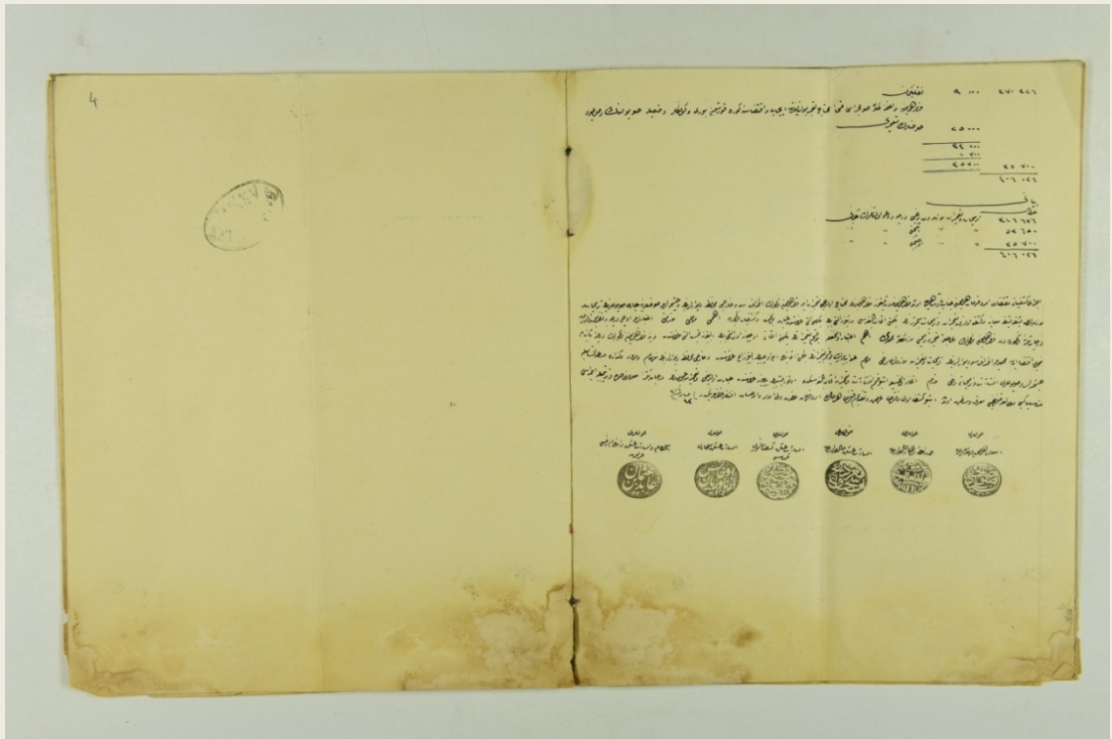
Sayfa 1a- 1b

Sayfa 2a-2b

Sayfa 3

Defterin Transkripsiyonu:**Sayfa 1a- 1b**

Beykoz Kasr-ı Hümâyûn'unun ve sedd-i hârici muhâfız duvarlarıyla kapılarının ve hususlarında ta'mirât ve termîmât-ı lâzımelerini muhtevî (içeren) keşf-i evvel defteridir.

İcrâ-yı ta'mirât ve termîmâtı (bakımı) birinci derecede add olunan Kasr-ı Hümâyûn'un keşf-i evvelidir.

Kasr-ı a'lînin vasatında (merkezinde) bulunan kebir salon sakfının (çatı) üzerinde mefrûş (döşenmiş) sacların mütemâdi (kesintisiz) bulunduğu derelerdeki kurşunlar çatlayarak yekdiğerinden (birbirinden) ayrılmış ve korkuluk duvarlarıyla olan fasl-ı müşterekdeki sıvalar kâmilten dökülmüş ve sacların ba'zıları delinmiş ve dere ile suların sür'at ve suhûletde cereyânı müsâ'id bulunması lazım gelen meyâli ha'iz bulunmuş olmasından nüzûl eden (akan- inen) bârân suyu cereyân edemediği ve zikr olunan çatlaklardan nüzûl ederek çatı ve tavan girişlerinden baz'ısında uçlarına ve bu girişlere merbût (bitişik) ve tahtındaki bağdadî'yi teşkîl eden çemberleri çürüterek tavan sıvalarının kısmen dökülmesini ve kısmen kabarmasını mûcib (neden) olduğu gibi salon döşemesinin parkeleriyle tahtında bulunan tavana kezâlik (bunun gibi) bağdadî sıvalar yekdahi harâbetine sebebiyet vermiş olduğundan zikr olunan çatı ile dereleri üzerinde sac ve kurşunlar ve bunların mefrûş bulunduğu çatı kopçalanıp feth edilerek çatı katı haline ve sath edildiğinde sakfa iktizâ eden giriş ve merdivenleri emsâl keresteden tebdiliyle kopçasının inşâsı ve üzerine mevcut saclara ta'mirâtın ilâvesiyle fasl-ı müşterekleri lede- l-hâce (ihtiyaç görüldüğü) üzere karşı dereleriyle dökülen yağmurdan derelerin inişiyile yekdiğerine imtizâcî (uyumlu) olarak mahallerine va'zi ile üzerlerine yağın doludan dolayı dışarı dökülen derelerin üzerine dahi rüzgârlık ve anbarlı sacdan muktezî selde dereler dahi duhûllerin suhûletiyile cereyân için korkuluğa münâsib mahallerinde münkezler küşâdıyla galvanizli sacdan zemîne müntehî olacaktır (sonlandırılacaktır) bu yerler i'mâl ve sakf tahtında bulunan tavan girişlerine oda çapı miktârınca pah çalınarak bağdadî i'mâliyle üzerinin alçı ile mahlût (karışık) harç ile havasını ve sulayıp kurutarak i'mâl ve inşâ'at-ı mezkûre i'mâlâtında teşebbüsât için salon dâhiline iktizâ eden keresteden iskele kurularak sakf ile tavana suret-i tanzîmede ta'mirâtı.

<u>Resm</u>	<u>Kısm</u>	<u>Tavan</u>	<u>Arz</u>	<u>Masraf</u>
378	150	27	14	56700

Büyük salon tarafında bulunan odalar ile merdiven ve küçük salonun sakfları mugayir (zıt) kalmış olarak balçık yüzünden derelerin vukû' girişiyle bunların kurşunî dereleri dahi çatlayıp ve ekseri sular yürüyüp tavan ve aksamıyla duvarlara döşemelere yağmur sularıyla çizerek nüfuzuna başlıca yardım etmekte ve bu cihetle tavan ve duvarlarında bulunan sakflar ile döşeme ve burada tahtında bulunan tavanları suların te'sir-i nüfuzuyla kısmen harâb ederek tamiri ile müceddidi (yenileme) mesârifine tekâbüle edeceği cihetle zikr olunan sakflar feth edilerek enkaz-ı feshiyyesine mukâbil tutularak derelerin yalnız korkut cihetlerine tesâdüf ettirilmek üzere yirmilik metreden taban filiz bahçesinde bulunan ve mesbûp olunan mertebe ve işbu gerdânelü (elips) koğuşunda kaplı beşer metresi on iki kıyyelik galvanizli oluklu sacın ortaya dökümü için yağmurdan yaralı dereler ve üzerini kezâlik galvanizli sacdan dereli korkuluğa iktizâ eden mahallerinde münkez küşâdiyle zeminden i'tibâren iki metreyi mücavir bakır galvanizli sacın buraya ve tahtındaki tavan girişlerine oda çapı miktârında parça alınmış olarak bağdadîye ve alçı ile mahlût harc ile sakfın ta'miri ve boyanması emsâl misüllü (özgün-orijinal hali) ma'a tavan sakf inşâsı.

<u>Resm</u>	<u>Tul</u>	<u>Arz</u>	<u>Kıt'a</u>
447	28	8	2
105	15	3,5	2
56	8	3,5	2
168	12	7	2

777

<u>Kısm</u>	<u>Masraf</u>	<u>Naklolunan</u>
200	155400	212100

Alt katta bulunan salonda ve odalarıyla teferru'âtında tavan sıvaları suların te'siriyle dökülmüş olduğundan rub' derece bağdadîleriyle duvarlarının teceddüdüyle emsâl misüllü alçı ile mahlût harc ile sakf ve üzerine suluboya katılarak inşa ve tamiri.

<u>Resm</u>	<u>Tul</u>	<u>Arz</u>	<u>Kıt'a</u>
378	27	14	1
144- 84- 7,1	6,8	3	
31,15	7	4,45	1
168	12	7	2

553,99

<u>Kısm</u>	<u>Masraf</u>
20	11080

Üst ve alt katta vaki' odalar ile salon ve merdiven cihetlerindeki duvar sıvaları yağmur sularının dökülmüş bulunmasıyla emsal misüllü alçı ile mahruc-u harc ve sıva üzerine suluboya katılarak işlenerek sakf ve rub' derecede duvarların icrâ-yı termimâtı

<u>Resm</u>	<u>Tul</u>	<u>Arz</u>	<u>Kıt'a</u>
486	26	6	3
132	22	6	1
180	30	6	1
728	52	7	2

1557

<u>Kısm</u>	<u>Masraf</u>
10	15080

Kasr-ı âli'nin tarafında bulunan balkondaki kırılan mermerlerin harâret ve burûdet-i havalarından te'sir ile bu giderek fasl-ı müşterekleri gayr-i mütemâdi etmâm-ı ricâl gelmiş olduğu cihetle mezkûr mermerler sökülerek bunların müstenid bulunduğu on iki santim ve otuz dört santim sihânında vaz'î edilecek taşların tafsilatına muhtemel olmadığından tahtlarına âtîce birer putrel (demir kiriş) ilâvesiyle aralarına tuğla ile tonoz inşâsı ve üzerine dört santim sihanında hâlis harc ile vaz' edilmek ve cihât-ı erba'asında köşe açılarak fasl-ı müştereklerinde telakki ile koparılması ve tonoz tahtına hâlis harc ile sıvanması.

<u>Resm</u>	<u>Kısm</u>	<u>Tul</u>	<u>Arz</u>	<u>Kıt'a</u>	<u>Masraf</u>
105,6	130	13,2	4	2	13728

Sakf üzerinde bulunan balkonlardan birinde mermer sütunlar üzerine mevzi' mermer çift ve üzerinde bulunan aksâmı yalnız çatlayıp kırılarak mühim ricâl gelmiş olduğundan mezkûr ve buna müstenid bulunan aksâmı fethi dilerek Marmara mermerinin emsâl misüllü çift ve teferruatında inşâsıyla mahallerine vaz'ı ve dik tahtanın balkonda bulunan çiftlerden birkaç danesi hâricinde çalınmış olduğundan her iki tarafına yuva açılarak beş santim kalınlığında dört köşe tomur geçirilerek mezkûr çiftlerin tahkimi.

Çiftin ve teferruatının yeniden ihlası

<u>Resm</u>	<u>Kısm</u>	<u>Tul</u>	<u>Arz</u>	<u>Kuruş</u>
12,5	400	5	2,5	5000

Çiftin altına tomur vaz'ı

<u>Resm</u>	<u>Kısm</u>	<u>Tul</u>	<u>Arz</u>	<u>Kıt'a</u>	<u>Masraf</u>
12	100	13,2	3	4	1200
					6200

Naklolunan: 258188

Sayfa 2a- 2b

Naklolunan: 258188

Üst ve alt kat çarçöplerinin kısm-ı müttehitâniyelerinde ekserisi kancalarla çevirerek yağmur sularına dahil-i cereyânına müsâ'id bir hâle gelmiş olduğundan mezkur çarçöplerin emsal misüllü ta'miriyle teferru'âtından noksân olunmalarının ikmâl-i hâricen yağlı boya ve dâhilen cilâ edilmesi

<u>Kutu</u>	<u>Miktar</u>	<u>Masraf</u>
66	200	13200

Kasr-ı Hümâyûn bahçesi muhafazasına mahsûs olan duvarın ba'z mahalleri yıkılarak geçid teşkiline müsâ'id bir hâle gelmiş olduğundan hucûruna yirmi derece taş ilâvesiyle emsâl misüllü moloz harc isti'mâl edilerek yıkılmış olan kısımlarına mücedded-i inşâsıyla badana ihlâsı

<u>Yekûn</u>	<u>Kıyye</u>
550	30

$$16500 = 287888 + 28788 = 316676$$

Termimât ve ta' mirât-ı lâzımeden ikinci derecede add olunan keşf-i evvelîyedir.

Kasr-ı hümâyûn dâhilinde ve alt katda vâki' odalarıyla teferru'âtında duvarlarına elvân badana ihlâsı

<u>Yekûn</u>	<u>Kısm</u>	<u>Harc</u>	<u>Kesre</u>
1400	1	200	7

Pencerelerde mevcut olan panjurların ta'miriyle noksan bulunmuş teferru'âtının ikmâl-i dâhilen yağlı boya ihlâsı

<u>Yekûn</u>	<u>Kıt'a</u>	<u>Kısm</u>	<u>Arz</u>	<u>Tul</u>
6300	42	150	¼	3

Kasr-ı hümâyûn dâhilinde mevcûd parkelerin yağmur sularının te'siriyle kısmen

çürüyerek harâb olmuş olduğundan iktizâ eden kısımları feth edilerek mevcûd döşeme üzerine som meşeden üzeri cilâlî ve yekdiğerine suret-i tanzîmede imtizâcla mücedded-i iktirâna parke inşası

Naklolan: Yekûn Masraf
316676 7700

Sökülecek olan mevcûdelerin sağlamları eklenerek münâsib mahallere nakli ve üzerlerine cilâ edilmesi

<u>Kuruş</u>	<u>Masraf</u>	<u>Kısm</u>	<u>Tul</u>	<u>Arz</u>	<u>Kıt'a</u>
378	27	14	81	13,5	6

Som meşeden mücedded parke

<u>Kuruş</u>	<u>Masraf</u>	<u>Kısm</u>	<u>Tul</u>	<u>Arz</u>	<u>Kıt'a</u>
22950	459	50	7,1	6,8	2

Mevcûdelerin ta'miri cilâsı

<u>Kuruş</u>	<u>Masraf</u>	<u>Kısm</u>	<u>Tul</u>	<u>Arz</u>	<u>Kıt'a</u>
2896	91,56	30	48,27	7,1	6,81

İhraç edilmiş çam parkelerin yeni odalara nakli

<u>Kuruş</u>	<u>Masraf</u>	<u>Kısm</u>	<u>Tul</u>	<u>Arz</u>	<u>Kıt'a</u>
2767	79,08	35	30,80	7,0	4,40

Yekûn 28613

Kasr-ı Hümâyûn'un müstenid bulunduğu zemin kat hamam duvarı taşlarına câbecâ (yer yer) emsâl misüllü ta'miratıyla üzerinin kâmilen badanası

<u>Masraf</u>	<u>Ta'mirat</u>	<u>Kısm</u>	<u>Kesre</u>	<u>Harc</u>
1480	296	5	1,85	160

Kasr-ı hümâyûn seddini teşkil eden ve ma'a kabartma ayaklar ve kemerleriyle termîm edilmiş olan sedd duvarlarının sıva ve badanalarıyla kabartma ayakları ta'miratına taşlar ve mermer çitlerin ba'zısı harab olmuş olduğundan emsal misüllü ta'miri ve sıva ve badanasının inşası

<u>Tamir</u>	<u>Tul</u>	<u>Kısm</u>	<u>Kıt'a</u>	<u>Masraf</u>
670	67	5	2	10980

400	80	5	1	48773
760	76	5	2	4877
1820	-	6	-	53650

Termimât ve ta' mirât-ı lâzımeden üçüncü derecede add olunan keşf-i evvelîyedir.

Kasr-ı Hümâyûn'da üst kata çıkacak merdiven perdahlarında yıldızlar bozulmuş olduğundan emsâl misüllü yıldızlanması

<u>Harc</u>	<u>Masraf</u>	<u>Yekûn</u>
45	200	900

Naklolunan:9000 = 370326

Sayfa 3

Naklolunan: 9000= 370326

Kasr-ı Hümâyûn dâhiline gelen su mecrâsı kısmen muhtâc-ı ta'mir bulunduğu icâb ve iktizâsına göre kurşunî boru ve kolonlar ve za'id suyollarının ve mevcûd havuzların.

<u>Ta'mirâtı</u>	<u>Yekûn</u>
25000 + 9000 = 34000 + 1700 = 35700	406026

Beyânı Kuruş

316676, Ta'mirât ve termimât-ı lâzımeden birinci derecede add olunanların yekûnu

53650, Ta'mirât ve termimât-ı lâzımeden ikinci derecede add olunanların yekûnu

35700, Ta'mirât ve termimât-ı lâzımeden üçüncü derecede add olunanların yekûnu

406026

İcrâ-yı keşfiyâtı muktezâ-yı emr ve fermân-ı hümâyûna cânib-i padişâhinin olan Kasr-ı Hümâyûn'lardan Beykoz Kasr-ı Hümâyûn'unda muhtaç olunacağı ta'mirât ile Kasr-ı Hümâyûn-u mezkûrun etrâf-ı sedd ve hârici muhafaza duvarlarında ve çeşmeleriyle havuzlarına câri suyollarında termimât-ı lâzımelerde câbecâ mu'âyene ve keşf

olunarak ta'mîrât ve termîmât-ı mütecevvirinde esmân-ı bâliğesi dört yüz altı bin yetmiş altı kuruştan ibâret bulunmuş ve keşfiyât-ı mezkûre ehemmi-i mühimmî-i lâzimesi i'tibârlarıyla üç dereceye tefrîk olunarak derecât-ı sâlise-i mezkûreden Kasr-ı Hümâyûn-u mezkûrun a'cilen ta'mir ve termimi lâzım gelen mahalleri ehemmi-i i'tibâr olduğundan bu kısmı ta'mirâtta yekûn esmân üç yüz on altı bin altı yüz yetmiş altı kuruştan ve yine Kasr-ı Hümâyûn-u mezkûrun derece-i sâniyyede ta'miri iktizâ ile mahalleriyle etrâf-ı sedd duvarlarında termîmât ve ta'mirât-ı lâzımleri dahi mühim add edilerek bu kısm ta'mirâtında yekûn esmânda elli üç bin altı yüz elli kuruştan ve hârici muhafaza duvarlarında mühim ve mürûr ve güzârda müsâ'id olunmayla çatılar ve suyolları inşâât ve termîmâtı dahi lâzım-ı ittihâz olunmasıyla işbu kısm-ı inşââtın ta'mirât-ı esmân-ı baliğesinde otuz beş bin yedi yüz kuruştan ibâret olduğu ta'mirât-ı u'mûmiyyesine derecât-ı sâlisin ma'rûzunda tertîbiyle icrâsı münâsib kişi mütalâ'a kılınacağı ma'rûf ve serih olan işbu keşf-i evvel defterinde irsâl ve takdim kılınan herhâlde ve emr ve fermân hazret-i veliyyü'l-emr ve'l-ihsân efendimiz hazretlerindedir.

12 Mart (1)316/25 Mart 1900

Kulları, Emlâk-ı Hümâyûn Me'mûr Re'isi- Salih

[Mühür]

Kulları, Hazine-i Hassa-i Hümâyûn Kalfaları

[Mühür]

Kulları, İnşâât-ı Askerî Kalfaları- Murad

[Mühür]

Kulları, İnşâât-ı Askerî Keşf Me'mûru – Mustafa

[Mühür]

Kulları, İnşâât-ı Askerî Mi'mârı – Ohnas Eznavoryan

[Mühür]

Kulları, İstihkâm ve İnşâât-ı Askerî Da'iresi Re'is-i Me'mûru – Osman Abidin

[Mühür]

A22- HH. d. Defter no: 30918.

Sayfa 1a- 1b

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

تاریخ	موقوفات	قیمت	ملاحظات	تاریخ	موقوفات	قیمت	ملاحظات
۱۱	۷۰	۱۷۷۷۰	۴	۱۱	...	...	...
۱۲	...	...	...	۱۲	...	...	...
۱۳	...	...	...	۱۳	...	...	...
۱۴	...	...	...	۱۴	...	...	...
۱۵	...	...	...	۱۵	...	...	...
۱۶	...	...	...	۱۶	...	...	...
۱۷	...	...	...	۱۷	...	...	...
۱۸	...	...	...	۱۸	...	...	...
۱۹	...	...	...	۱۹	...	...	...
۲۰	...	...	...	۲۰	...	...	...
۲۱	...	...	...	۲۱	...	...	...
۲۲	...	...	...	۲۲	...	...	...
۲۳	...	...	...	۲۳	...	...	...
۲۴	...	...	...	۲۴	...	...	...
۲۵	...	...	...	۲۵	...	...	...
۲۶	...	...	...	۲۶	...	...	...
۲۷	...	...	...	۲۷	...	...	...
۲۸	...	...	...	۲۸	...	...	...
۲۹	...	...	...	۲۹	...	...	...
۳۰	...	...	...	۳۰	...	...	...

Sayfa 2a- 2b

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

تاریخ	موقوفات	قیمت	ملاحظات	تاریخ	موقوفات	قیمت	ملاحظات
۱	...	...	...	۱	...	...	...
۲	...	...	...	۲	...	...	...
۳	...	...	...	۳	...	...	...
۴	...	...	...	۴	...	...	...
۵	...	...	...	۵	...	...	...
۶	...	...	...	۶	...	...	...
۷	...	...	...	۷	...	...	...
۸	...	...	...	۸	...	...	...
۹	...	...	...	۹	...	...	...
۱۰	...	...	...	۱۰	...	...	...
۱۱	...	...	...	۱۱	...	...	...
۱۲	...	...	...	۱۲	...	...	...
۱۳	...	...	...	۱۳	...	...	...
۱۴	...	...	...	۱۴	...	...	...
۱۵	...	...	...	۱۵	...	...	...
۱۶	...	...	...	۱۶	...	...	...
۱۷	...	...	...	۱۷	...	...	...
۱۸	...	...	...	۱۸	...	...	...
۱۹	...	...	...	۱۹	...	...	...
۲۰	...	...	...	۲۰	...	...	...
۲۱	...	...	...	۲۱	...	...	...
۲۲	...	...	...	۲۲	...	...	...
۲۳	...	...	...	۲۳	...	...	...
۲۴	...	...	...	۲۴	...	...	...
۲۵	...	...	...	۲۵	...	...	...
۲۶	...	...	...	۲۶	...	...	...
۲۷	...	...	...	۲۷	...	...	...
۲۸	...	...	...	۲۸	...	...	...
۲۹	...	...	...	۲۹	...	...	...
۳۰	...	...	...	۳۰	...	...	...

Transkripsiyonu:**Defterin Kapak Sayfası**

Beykoz Kasrı'nın Tamirine Ait Mübayaat (satın alınan malzemeler) ve Amele Defteri (10 Muharrem 1333- M. 28 Kasım 1914)

Sayfa 1a

Talep Olunan Malzeme ve Vürûd Edilen (karşılana) Malzeme

Miktarı	Cins-i Eşya	Mülâhazat
3 Kutu	Çinko	12 Numero
10 Kile	Başlı Çivi	Beyaz Sac için
100 Çeki	Mangal Kömürü	-
70 Çuval	Çimento	Eskihisâr
80 Çuval	Su Kireci	Eskihisâr
80 Adet	Hatıl Orta	Kalınlık herhalde 6 santimdir.
150 Adet	Cepkeden (?)	30'luk Parça
50 Adet	Kalas	06 x 24,0 x 5,00
100 Adet	Lata (bahçe)	Çam (çapı altılıktan olacaktır.)
3 Kıyye	Çivi	150 Numero 1 Kutu (36'lık) 1 Kutu (45'lik)
2 Adet	Köşe Topuru	3,2/ 1 Santim Tulunda (ambara)
3 Kulaç	Sarı Tel	Panjurlar için
10 Bakray	Menteşe	Panjurlar için
5 Kıyye	Tutkal	Panjurlar için
4 Kıyye	Vernik	Panjurlar için
1 Çift	Ceviz Başlık	3-4-5-6 Santim Muhtelif
2 Düzine	Zımpara Kâğıdı	2 Numero
5 Kıyye	Gönye	15x15
10 Çift	Halat	Söveler ve Lentolar için
4 Adet	Kürek	5,2- 1 Metru Tulda
3 Adet	Meşe Direk	-
1 Kıyye	Beyaz Pamuk	-
½ Kile	Mermer Kireci	-
10 Kıyye	Ak Sütun	-
5 Kıyye	Çiğ Peynir	-

Sayfa 1b

Miktarı	Cins-i Eşya	Kilo	Mülâhazat	Fiyat	Tarih
3 Kutu	Çinko	75	-	2737,50	12 Haziran (13)32
10 Kile	Başlı Çivi	-	27'lik	-	12 Haziran (13)32
100 Kile	Mangal Kömürü	100	-	-	10 Haziran (13)32
70 Çuval	Çimento	-	-	829,50	12 Haziran (13)32
80 Çuval	Su Kireci	-	-	624	12 Haziran (13)32
80 Adet	Hatıl	358	8-2,048	2165	10 Haziran (13)32
150 Adet	Cepkeden (?)	-	-	1035	10 Haziran (13)32
50 Adet	Kalas	-	-	115875	10 Haziran (13)32
100 Adet	Lata	-	-	11250	10 Haziran (13)32
3 Sanduka	Çivi	-	-	11250	12 Haziran (13)32
75 Kilo	Köşe Topuru	-	Ambarda	84	10 Haziran (13)32
4 Kulaç	Sarı Tel	-	-	68	17 Haziran (13)32
10 Bakray	Menteşe	-	-	1530	17 Haziran (13)32
5 Kıyye	Tutkal	-	-	2940	17 Haziran (13)32
3 Kıyye	Vernik	-	-	1584	17 Haziran (13)32
1 Kile	Ceviz Başlık	-	-	45	17 Haziran (13)32
2 Düzine	Zımpara Kâğıdı	-	-	9	17 Haziran (13)32
5 Kıyye	Gönye	-	-	30	17 Haziran (13)32
10 Kıyye	Halat	-	-	5260	17 Haziran (13)32
3 Adet	Meşe Direk	-	-	499	16 Haziran (13)32
1 Kıyye	Beyaz Pamuk	-	-	16	17 Haziran (13)32
½ Kıyye	Mermer Kireci	-	-	520	26 Haziran (13)32
10 Kıyye	Ak Sütun	-	-	8873	-
5 Kıyye	Çiğ Peynir	-	-	2860	-

Sayfa 2a

Talep Olunan Malzeme ve Vürûd Edilen (karşılanan) Malzeme

Miktarı	Cins-i Eşya	Mülâhazat	Tarih
½ Kıyye	Kum	-	14 Haziran (1)330
1 Kıyye	Aşı Boyası	100 paralığın İyisinden	14 Haziran (1)330
5 Adet	Moloz Taş	-	14 Haziran (1)330
2 Adet	Sünger	-	14 Haziran (1)330
100 Kıyye	Atılmış Hallaç Pamuğu	-	14 Haziran (1)330
150 Adet	Lata	Ayancık Kerestesi	16 Haziran (1)330
10 Adet	Kalas	-	16 Haziran (1)330
60 Anbar	Kum	-	-
2 Çeki	Kalas	-	-
10 Metre	Tahta Kurşun	Avrupa	17 Haziran (1)330
1 Çeki	Nişâdır (<i>amonyak tuzu</i>)	-	17 Haziran (1)330
5 Çeki	Tuz Ruhı	-	17 Haziran (1)330
50 Adet	Mermer	50x50 Ebadında	21 Haziran (1)330
8 Adet	Topur (<i>2,50 Tulunda</i>)	4 Santim Kalınlık	21 Haziran (1)330
4 Adet	Kalas	-	21 Haziran (1)330
100 Çeki	Mangal Kömürü	-	25 Haziran (1)330
10 Kile	Kalas	-	25 Haziran (1)330
3 Kasa	Pirinç Ustura	-	25 Haziran (1)330
6 Teneke	Eğriboz Tutkalı	-	25 Haziran (1)330
6 Teneke	Yerli Peynir	-	25 Haziran (1)330
1 Adet	Kaba Sütün	-	25 Haziran (1)330
20 Çeki	İngiliz Yeşili Boya	-	25 Haziran (1)330
20 Çeki	Sarı Boya	-	25 Haziran (1)330

Sayfa 2b

Talep Olunan Malzeme ve Vürûd Edilen (karşılanan) Malzeme

Miktarı	Cins-i Eşya	Mülâhazat	Fiyat
½ Kıyye	Kum	-	9
1 Kıyye	Aşı Boyası	-	216
5 Adet	Moloz Taşı	-	25
100 Kıyye	Pamuk	-	310
150 Adet	Lata	Ayancık Kerestesi	63750
10 Adet	Kalas	-	23175
60 Anbar	Kum	-	714
10 Metre	Tahta Kurşun	Avrupa	4104
1 Çeki	Nişâdır (<i>amonyak tuzu</i>)	-	5
5 Çeki	Tuz ruhu	-	1860
50 Adet	Mermer	-	1600
8 Adet	Topur (<i>4 Köşe</i>)	-	Muhtelif
4 Adet	Kalas	-	102
100 Çeki	Mangal Kömürü	-	55
10 Kilo	Kalas	-	255
3 Kasa	Pirinç Ustura	-	-
6 Teneke	Eğriboz Tutkalı	-	49920
6 Teneke	Çiğ Peynir	-	597
1 Adet	Kaba Sütün	-	572
20 Çeki	İngiliz Yeşili Boya	-	5980
20 Çeki	Sarı Boya	-	2740

Sayfa 3a

Talep Olunan Malzeme ve Vürûd Edilen (karşılanan) Malzeme

Miktarı	Cins-i Eşya	Mülâhazat	Tarih
200 Dirhem	Kil	Fırça için	25 Haziran (1)330
8 Adet	Fırça	Muhtelif	25 Haziran (1)330
4 Kutu	Kalın Çivi	4 Santimden	25 Haziran (1)330
1 Teneke	Çiğ Peynir	-	27 Haziran (1)330
3 Kile	Mermer Kireci	-	27 Haziran (1)330
10 Paket	Vida	-	1 Temmuz (1)330
6 Paket	Gönye	15x15	1 Temmuz (1)330
10 Çift	Kazıkçe	21 Numero	1 Temmuz (1)330
60 Adet	Halka	5 Santim Kalın	5 Temmuz (1)330
10 Paket	Vida	-	5 Temmuz (1)330
6 Paket	Gönye	-	5 Temmuz (1)330
30 Adet	Kanca	-	5 Temmuz (1)330
50 Adet	Kaburga Sac	5 Santim Tul'u	5 Temmuz (1)330
1 Demet	Ambara Sac	Tul 180, Arz 70	5 Temmuz (1)330
1 Paket	Perçem Çubuğu	17x7	5 Temmuz (1)330
140 Adet	Lata	Ayancık	5 Temmuz (1)330
2 Teneke	Çiğ Peynir	-	11 Temmuz (1)330
40 Adet	Mermer	-	11 Temmuz (1)330
50 Adet	Hatıl	Orta	11 Temmuz (1)330
40 Adet	Cepkene (?)	32'lik	11 Temmuz (1)330
30 Çuval	Alçı	-	17 Temmuz (1)330
150 Adet	Lata	Kebîr	17 Temmuz (1)330
200 Çeki	Mangal Kömürü	-	17 Temmuz (1)330

Sayfa 3b

Miktarı	Cins-i Eşya	Fiyatı
200 Dirhem	Kil	131
8 Adet	Fırça	1216
4 Kutu	Kalın Çivi	1620
1 Teneke	Çiğ Peynir	5463
3 Kile	Mermer Kireci	1425
10 Paket	Vida	5280
6 Paket	Gönye	36
60 Adet	Halka	-
10 Paket	Vida	5280
30 Adet	Kanca	36
1 Demet	Ambara Sac	-
1 Paket	Perçem Çubuğu	-
140 Adet	Lata	590
40 Adet	Mermer	1280
200 Çeki	Mangal Kömürü	100

Sayfa 4a

Talep Olunan Malzeme ve Vürûd Edilen (karşılanan) Malzeme

Miktarı	Cins-i Eşya	Mülâhazat	Tarih
2 Kıyye	Tuz Ruhı	Tenekeçiler için	27 Temmuz (1)330
4 Çeki	Kalas	Tenekeçiler için	27 Temmuz (1)330
2 Teneke	Çiğ Peynir	Taşçılar için	27 Temmuz (1)330
1 Kile	Mermer Kireci	Taşçılar için	27 Temmuz (1)330

Sayfa 6a

Beykoz Kasr-ı Hümâyûn'unda 23 Haziran (1)330/ 6 Temmuz 1914 tarihinden 29 Haziran (1)330/12 Temmuz 1914 tarihine kadar müsahhar mer'i amele hesâbı
Şehr 11 Haziran (1)330.

Amele İsmi	Fiyatı	Pazar	Cumartesi	Cuma	Perşembe	Çarşamba	Salı	Pazartesi	Yevmiye	Kuruş
Hacı İbrahim	28	X	X	X	X	X	X	X	7	196
Taşçı Yanko	30	O	X	X	X	X	X	X	6	180
Taşçı Luka Vasil	30	O	X	X	X	X	X	X	6	180
Marangoz Franzko	28	X	X	X	X	X	X	X	7	196
Marangoz Hartinyan	26	O	X	X	X	X	X	X	6	156
Marangoz İbrahim	28	X	X	X	X	X	X	X	7	189
Marangoz İzzet	25	X	X	X	X	X	X	X	7	175
Marangoz Abdullah	25	X	X	X	X	O	X	X	6	150
Marangoz Mihal	25	O	X	X	X	X	X	X	6	150
Doğramacı İbrahim Hasan	26	O	X	X	X	X	X	X	6	156
Tenekeci Zopano	24	X	O	X	X	X	X	X	6	144
Tenekeci Dimitri	24	X	X	X	X	X	X	X	7	168
Tenekeci Mişon	24	X	O	X	X	X	X	X	6	144
Tenekeci Layo	25	O	X	X	X	X	X	X	6	150
Tenekeci Corci	24	O	X	X	X	X	X	X	6	144
Duvarcı Nikola Yorgi	28	X	X	X	X	X	X	X	7	196
Bıçkıcı Mustafa	20	O	O	O	O	O	X	X	2	40
Bıçkıcı Latif	20	O	O	O	O	O	X	X	2	40
Irgat Başı Şirvanı Ahmed	13	X	X	X	X	X	X	X	7	91
Rençber Şirvanı Samed	12	X	O	O	X	X	X	X	5	60
Rençber Şirvanı Tahir Abdullah	12	X	X	X	X	X	X	X	7	84
Rençber Şirvanı Musa	12	X	X	O	X	X	X	X	6	72
Rençber Şirvanı Cemal Kasım	12	X	X	X	O	X	X	X	6	72
Rençber Şirvanı Selim	12	X	X	X	X	X	X	X	7	84
Rençber Emin	12	O	O	O	O	X	X	X	3	36
Tenekeci İsrail	24	O	O	X	X	O	X	X	4	96
3531										

Sayfa 6b

Amele İsmi	Fiyatı	Pazar	Cumartesi	Cuma	Perşembe	Çarşamba	Salı	Pazartesi	Yevmiye	Kuruş
Rençber Şirvanı Taceddin	12	X	X	O	X	X	X	O	5	60
Rençber İbrahim Mustafa	12	X	X	X	X	X	O	O	5	60
Rençber Şirvanı Yasin	12	X	X	X	X	X	O	O	5	60
Marangoz Rangel	26	O	X	X	X	O	O	O	3	78
Taşçı Deyvin	30	O	X	X	X	O	O	O	3	90
Taşçı Vasil	30	O	X	X	X	O	O	O	3	90
Taşçı Yorgi	30	O	X	½	O	O	O	O	1, ½	45
Sürücü Yanko	32	X	½	O	O	O	O	O	1, ½	48
531= 4062										

Sayfa 7a

Beykoz Kasr-ı Hümâyûn'unda 30 Haziran (1)330/13 Temmuz 1914 tarihinden 6 Temmuz (1)330/ 19 Temmuz 1914 tarihine kadar müsahhar mer'i amele hesâbı
Şehr 11 Haziran (1)330.

Amele İsmi	Fiyatı	Pazar	Cumartesi	Cuma	Perşembe	Çarşamba	Salı	Pazartesi	Yevmiye	Kuruş
Hacı İbrahim	28	X	X	X	X	X	X	X	7	196
Marangoz Franzko	28	X	X	X	X	X	X	X	7	196
Marangoz Hartinyan	26	O	X	X	X	X	X	X	6	156
Marangoz İbrahim	28	X	X	X	X	X	X	X	7	189
Marangoz İzzet	25	O	X	X	X	X	X	X	6	150
Marangoz Abdullah	25	O	X	X	X	X	X	X	6	150
Marangoz Mihal	25	O	X	X	X	X	X	X	6	150
Marangoz Rangel	26	O	X	X	X	X	X	X	6	156
Doğramacı İbrahim Hasan	26	X	X	X	X	X	X	X	7	182
Tenekeci Yorgi Vasil	24	X	X	X	X	X	X	½	6,½	169
Tenekeci Zopano	24	O	O	X	X	X	X	X	5	120
Tenekeci Dimitri	24	O	X	X	X	X	X	½	5,½	132
Tenekeci Mişon	24	X	O	X	X	X	X	X	6	144
Tenekeci Layo	25	X	X	X	X	X	X	½	6,½	162.20
Tenekeci Corci	24	O	X	X	X	X	X	O	5	120
Taşçı Yanko	30	O	X	X	X	X	X	X	6	180
Taşçı Luka Vasil	30	O	X	X	X	X	X	X	6	180
Taşçı Deyvin	30	O	X	X	X	X	X	X	6	180
Taşçı Vasil	30	O	X	X	X	X	X	X	6	180
Taşçı Yorgi	30	O	X	X	X	X	X	X	6	180
Duvarcı Nikola Yorgi	28	O	O	O	O	O	O	O	-	-
Irgat Başı Şirvanı Ahmed	13	X	X	X	X	X	X	X	7	91
Rençber Şirvanı Samed	12	O	O	O	X	X	X	X	4	48
Rençber Şirvanı Tahir Abdullah	12	X	X	X	X	X	X	X	7	84
Rençber Şirvanı Musa	12	X	X	X	X	X	X	X	7	84
Rençber Şirvanı Cemal Kasım	12	X	X	X	X	X	X	X	7	84
										3663.20

Sayfa 7b

Amele İsmi	Fiyatı	Pazar	Cumartesi	Cuma	Perşembe	Çarşamba	Salı	Pazartesi	Yevmiye	Kuruş
Rençber Şirvanı Selim	12	X	X	X	X	X	X	X	7	84
Rençber Şirvanı Taceddin	12	X	X	X	X	X	X	X	7	84
Rençber İbrahim Mustafa	12	O	O	O	O	O	O	X	1	12
Rençber Şirvanı Yasin	12	X	X	X	X	X	X	X	7	84
Rençber Şirvanı Mehmed	12	X	X	X	X	X	X	X	7	84
Marangoz Domizzi	25	X	X	X	X	X	X	O	6	150
Tenekeci İsrail	24	O	O	O	O	O	X	O	1	24
Sürücü Yani	32	O	X	X	O	O	O	X	3	96
Marangoz Yorgi	25	O	X	X	X	X	O	O	4	100
Rençber Emin	12	X	X	X	X	X	O	O	5	60
Doğramacı Murad	26	X	X	X	O	O	O	O	3	66
Rençber Ziya	12	X	X	O	O	O	O	O	2	24
Rençber Rauf	12	X	O	O	O	O	O	O	1	12
Bıçkıcı Mustafa	20	X	O	O	O	O	O	O	1	20
Bıçkıcı Latif	20	X	O	O	O	O	O	O	1	20
										4583.20

Sayfa 8a

Beykoz Kasr-ı Hümâyûn'unda 7 Temmuz (1)330/20 Temmuz 1914 tarihinden 13 Temmuz (1)330/ 26 Temmuz 1914 tarihine kadar müsahhar mer'i amele hesâbı
Şehr 11 Haziran (1)330.

Amele İsmi	Fiyatı	Pazar	Cumartesi	Cuma	Perşembe	Çarşamba	Salı	Pazartesi	Yevmiye	Kuruş
Hacı İbrahim	28	X	X	X	X	X	X	X	7	196
Marangoz Franzko	28	O	X	X	X	X	X	X	6	168
Marangoz Hartiyan	26	O	X	X	X	O	X	X	5	130
Marangoz Dimitri	25	X	X	X	X	X	X	X	7	175
Doğramacı İbrahim Hasan	26	X	X	X	X	X	X	X	7	182
Doğramacı Ahmed Murad	22	X	X	O	O	X	X	X	5	110
Tenekeci Yorgi Vasil	26	X	X	X	X	X	X	X	7	182
Tenekeci Zopano	24	O	O	X	O	X	X	O	3	72
Tenekeci Dimitri	24	X	X	X	X	X	X	X	7	168
Tenekeci Mişon	24	O	X	X	X	X	X	X	6	144
Tenekeci Layo	25	O	X	X	X	X	X	X	6	150
Tenekeci Corci	24	O	X	X	X	X	X	X	6	144
Taşçı Yanko	32	X	X	X	X	X	X	X	7	224
Taşçı Luka Vasil	30	X	X	X	X	X	X	½	6, ½	195
Taşçı Deyvin	30	O	X	X	X	X	X	X	6	185
Taşçı Vasil	30	X	X	X	X	X	X	X	7	210
Taşçı Yorgi	30	O	X	X	X	X	X	X	6	180
Sürücü Yani	32	X	O	O	O	O	X	X	3	96
Bıçkıcı Mustafa	20	O	O	O	O	O	O	X	1	20
Bıçkıcı Latif	20	O	O	O	O	O	O	X	1	20
Irgat Başı Ahmed	13	X	X	X	X	X	X	X	7	91
Rençber Abdülaziz	12	X	X	X	X	X	X	O	6	72
Rençber Samed	12	X	X	X	X	X	X	X	7	84
Rençber Şirvanı Tahir Abdullah	12	X	X	X	X	X	X	X	7	84
Rençber Şirvanı Musa	12	X	X	X	X	X	X	O	6	72
Rençber Şirvanı Cemal Kasım	12	X	X	X	X	X	X	X	7	84
3407										

Sayfa 8b

Amele İsmi	Fiyatı	Pazar	Cumartesi	Cuma	Perşembe	Çarşamba	Salı	Pazartesi	Yevmiye	Kuruş
Rençber Selim	12	X	X	X	X	X	X	X	7	84
Rençber Taceddin	12	X	X	X	X	X	X	X	7	84
Rençber Yasin	15	X	X	X	X	X	X	X	7	105
Rençber Şeyh Mehmed	12	X	X	X	X	X	X	X	7	84
Rençber Emin	12	O	O	O	O	O	O	X	1	12
Rençber Ziya	12	X	X	X	X	X	X	X	7	84
Rençber Rauf	12	X	X	X	X	X	X	X	7	84
Tenekeci Malatyalı	26	O	X	X	X	X	X	O	5	130
										4074

Sayfa 9a

Beykoz Kasr-ı Hümâyûn'unda 14 Temmuz (1)330/ **27 Temmuz 1914** tarihinden 20 Temmuz (1)330/ **2 Ağustos 1914** tarihine kadar müsahhar mer'i amele hesâbı

Şehr 11 Haziran (1)330.

Amele İsmi	Fiyatı	Pazar	Cumartesi	Cuma	Perşembe	Çarşamba	Salı	Pazartesi	Yevmiye	Kuruş
Hacı İbrahim	28	X	X	X	X	X	X	X	7	196
Marangoz Franzko	28	O	X	X	X	X	X	X	6	168
Marangoz Hartinyan	26	O	X	X	X	X	X	X	6	156
Marangoz Dimitri	25	X	X	X	X	X	X	X	7	175
Doğramacı İbrahim Hasan	26	X	X	X	X	X	X	X	7	182
Doğramacı Ahmed Murad	22	O	O	O	O	O	O	O	-	-
Tenekeci Yorgi Vasil	26	O	½	O	X	X	X	X	4, ½	117
Tenekeci Zopano	24	O	O	X	X	X	X	X	5	120
Tenekeci Dimitri	24	X	O	X	X	X	X	X	6	144
Tenekeci Mişon	24	O	O	X	X	X	X	X	5	120
Tenekeci Layo	25	O	X	X	X	X	X	X	6	150
Tenekeci Corci	24	O	X	X	X	O	X	X	5	120
Tenekeci Mişon	24	O	O	X	X	X	X	X	5	120

1417

Sayfa 11a

Beykoz Kasr-ı Hümâyûn'unda 4 Ağustos (1)330/17 Ağustos 1914 tarihinden 10 Ağustos (1)330/23 Ağustos 1914 tarihine kadar müsahhar mer'i amele hesabı
Şehr 11 Haziran (1)330.

Amele İsmi	Fiyatı	Pazar	Cumartesi	Cuma	Perşembe	Çarşamba	Salı	Pazartesi	Yevmiye	Kuruş
Hacı İbrahim	28	X	X	X	X	X	X	X	7	196
Marangoz Franzko	26	O	X	X	X	X	X	X	6	156
Marangoz Hartiyan	24	O	X	X	X	X	X	X	6	144
Marangoz Dimitri	24	X	X	X	X	X	X	X	7	168
Marangoz Panayotis	24	O	X	X	X	X	X	X	6	144
Taşçı Yanko	28	X	X	X	X	X	X	X	7	196
Taşçı Apostol	27	X	X	X	X	X	X	X	7	189
Taşçı Yuri Apostol	27	X	½	X	X	X	X	X	6, ½	175
Tenekeci Bako Bahoz	24	X	O	X	X	X	X	X	6	144
Tenekeci Avram	24	X	O	X	X	X	X	X	6	144
Tenekeci Zopano	24	X	O	X	X	X	O	X	5	120
Tenekeci Naim Avram	24	X	O	X	X	X	X	X	6	144
Tenekeci Mişon	24	X	O	X	X	X	X	X	6	144
Rençber Ziya	12	X	X	X	X	X	X	X	7	84
Rençber Hasan Kazım	12	X	X	X	X	X	X	X	7	84
Rençber Hasan	12	O	O	O	O	O	X	X	2	24
Rençber Mehmed İbrahim	12	O	O	O	O	X	X	O	2	24
Tenekeci Anistis	26	X	X	X	X	X	O	O	5	130
Taşçı Vasil	27	X	X	X	X	O	O	O	4	108
Rençber Halil	12	X	X	X	X	O	O	O	4	48
Rençber Şevket Halil	10	X	X	X	X	O	O	O	4	40
										2606

Sayfa 11b

Beykoz Kasr-ı Hümâyûn'unda 11 Ağustos (1)330/24 Ağustos 1914 tarihinden 17 Ağustos (1)330/30 Ağustos 1914 tarihine kadar müsahhar mer'i amele hesâbı
Şehr 11 Haziran (1)330.

Amele İsmi	Fiyatı	Pazar	Cumartesi	Cuma	Perşembe	Çarşamba	Salı	Pazartesi	Yevmiye	Kuruş
Hacı İbrahim	28	X	X	X	X	X	X	X	7	196
Marangoz Franzko	26	X	X	X	X	X	X	X	7	182
Marangoz Hartinyan	24	X	X	X	X	X	X	X	7	168
Marangoz Dimitri	24	O	X	X	X	X	X	X	6	144
Marangoz Panayotis	24	X	X	X	X	X	X	X	7	168
Taşçı Yanko	28	X	X	X	X	X	X	X	7	196
Taşçı Apostol	27	X	X	X	X	X	X	X	7	189
Taşçı Yuri Apostol	27	X	X	X	X	X	X	X	7	189
Taşçı Vasil	27	X	X	X	X	X	X	X	7	189
Tenekeci Bako Bahoz	24	X	O	X	O	X	O	O	3	72
Tenekeci Avram	24	X	O	X	X	X	X	O	5	120
Tenekeci Zopano	24	X	O	X	O	X	O	O	3	72
Tenekeci Naim Avram	24	X	O	X	X	X	X	O	5	120
Tenekeci Mişon	24	X	O	X	X	X	X	O	5	120
Tenekeci Anistis	26	X	X	X	O	X	X	O	5	130
Rençber Ziya	12	X	X	X	X	X	X	X	7	84
Rençber Hasan Kazım	12	X	X	X	X	X	X	X	7	84
Rençber Halil	12	X	X	X	X	X	X	X	7	84
Rençber Şevket Halil	10	X	X	X	X	X	X	X	7	70
										2577

Sayfa 12a

Beykoz Kasr-ı Hümâyûn'unda 18 Ağustos (1)330/1 Eylül 1914 tarihinden 24 Ağustos (1)330/7 Eylül 1914 tarihine kadar müsahhar mer'i amele hesâbı Şehr 11 Haziran (1)330.

Amele İsmi	Fiyatı	Pazar	Cumartesi	Cuma	Perşembe	Çarşamba	Salı	Pazartesi	Yevmiye	Kuruş
Hacı İbrahim	28	X	X	X	X	X	X	X	7	196
Marangoz Franzko	26	X	X	X	X	X	X	X	7	182
Marangoz Hartinyan	24	X	X	X	X	X	X	X	7	168
Marangoz Dimitri	24	O	X	X	X	X	X	X	6	144
Marangoz Panayotis	24	X	X	X	X	X	X	X	7	168
Taşçı Yanko	28	X	X	X	X	X	X	X	7	196
Taşçı Apostol	27	X	X	X	O	X	X	X	6	162
Taşçı Yuri Apostol	27	X	X	X	O	X	X	X	6	162
Taşçı Vasil	27	X	X	X	X	X	X	X	7	189
Tenekeci Bako Bahoz	24	X	O	X	O	O	X	X	4	96
Tenekeci Avram	24	X	O	X	O	O	X	X	4	96
Tenekeci Naim Avram	24	X	O	X	O	O	X	X	4	96
Tenekeci Mişon	24	X	O	O	O	½	X	X	3,½	84
Tenekeci Zopano	24	O	O	O	O	½	X	X	2,½	60
Tenekeci Anistis	26	X	X	X	X	X	X	X	7	182
Rençber Ziya	12	X	X	X	X	X	X	X	7	84
Rençber Hasan Kazım	12	X	X	X	X	X	X	X	7	84
Rençber Halil	12	X	X	X	X	O	X	X	6	24
Rençber Şevket Halil	10	X	X	X	X	X	X	X	7	70
										2491

A23- BOA. Y.PRK. HH., Dosya no: 26, Gömlek no: 93.

Varak 1

T.C. BASBAKANLIK OSMANLI ARSIVI DAIRE BASKANLIGI (BOA)

۴

تغذیه و تفریح

[در آن جزئیات با او در دست]

صای بالذریه و مروا صای	صای بالذریه خالیه	صای بالذریه قورلوقنه	صای بالذریه قورلوقنه	صای بالذریه قورلوقنه	صای بالذریه قورلوقنه
عنه	عنه	عنه	عنه	عنه	عنه
صای بالذریه قورلوقنه	صای بالذریه قورلوقنه	صای بالذریه قورلوقنه	صای بالذریه قورلوقنه	صای بالذریه قورلوقنه	صای بالذریه قورلوقنه
عنه	عنه	عنه	عنه	عنه	عنه
صای بالذریه قورلوقنه	صای بالذریه قورلوقنه	صای بالذریه قورلوقنه	صای بالذریه قورلوقنه	صای بالذریه قورلوقنه	صای بالذریه قورلوقنه
عنه	عنه	عنه	عنه	عنه	عنه

[در آنجا جزئیات با او در دست]

صای بالذریه قورلوقنه	صای بالذریه قورلوقنه	صای بالذریه قورلوقنه	صای بالذریه قورلوقنه	صای بالذریه قورلوقنه	صای بالذریه قورلوقنه
عنه	عنه	عنه	عنه	عنه	عنه
صای بالذریه قورلوقنه	صای بالذریه قورلوقنه	صای بالذریه قورلوقنه	صای بالذریه قورلوقنه	صای بالذریه قورلوقنه	صای بالذریه قورلوقنه
عنه	عنه	عنه	عنه	عنه	عنه

[آنجا که صادر در دست]

صای بالذریه قورلوقنه	صای بالذریه قورلوقنه	صای بالذریه قورلوقنه	صای بالذریه قورلوقنه	صای بالذریه قورلوقنه	صای بالذریه قورلوقنه
عنه	عنه	عنه	عنه	عنه	عنه
صای بالذریه قورلوقنه	صای بالذریه قورلوقنه	صای بالذریه قورلوقنه	صای بالذریه قورلوقنه	صای بالذریه قورلوقنه	صای بالذریه قورلوقنه
عنه	عنه	عنه	عنه	عنه	عنه

[چهار طرفه تا او در دست]

صای بالذریه قورلوقنه	صای بالذریه قورلوقنه	صای بالذریه قورلوقنه	صای بالذریه قورلوقنه	صای بالذریه قورلوقنه	صای بالذریه قورلوقنه
عنه	عنه	عنه	عنه	عنه	عنه
صای بالذریه قورلوقنه	صای بالذریه قورلوقنه	صای بالذریه قورلوقنه	صای بالذریه قورلوقنه	صای بالذریه قورلوقنه	صای بالذریه قورلوقنه
عنه	عنه	عنه	عنه	عنه	عنه

4.PRK.HH 26/93

1

Varak 2

T.C. BASBAKANLIK OSMANLI ARSIVI DAIRE BASKANLIGI (BOA)

بقدره قوت خود

[شماره نامه بطاوعه اولی]

صدای بلندی در شهر قبه صدای بلندی عاری قبه صدای بلندی قوت خود ایامه شکر صدای بلندی کربینه
 بجهت مراد قوت خود بری موی بکشدت بجهت مراد عیا ایامه شکر صدای بلندی کربینه

[نزدیکه اوزنه که گزنی محال]

صدای بلندی خدای
ع
۱۳

[چون صلوات در وقت]

صدای بلندی کربینه صدای بلندی وسط خدای مساه در راه عیا ایامه شکر صدای بلندی کربینه
 کربینه ایامه شکر صدای بلندی کربینه ایامه شکر صدای بلندی کربینه ایامه شکر صدای بلندی کربینه
 ایامه شکر صدای بلندی کربینه ایامه شکر صدای بلندی کربینه ایامه شکر صدای بلندی کربینه

اولی موی نزدیکه
اوزنه ع

[آلت قات در وقت]

سرتارده مضافه که در کربینه قوت خود خدای عاری خدای عاری خدای
 ع
ع
ع

[مایه کربینه خدای محمد اولی]

عاری خدای عاری خدای عاری خدای عاری خدای عاری خدای
 ع
ع
ع
ع
ع

Y.PRK.HH

26/93

[آلت قات صلوات]

بجهت مراد که در وقت اولی موی بکشدت بجهت مراد عیا ایامه شکر صدای بلندی کربینه
 اولی موی بکشدت بجهت مراد عیا ایامه شکر صدای بلندی کربینه
 ع
ع
ع

Transkripsiyonu:**Varak 1****Beykoz Kasrı Hümâyûn Üst Kat****Deniz Cihetine Nâzır Oda Dîrun**

<u>Kebîr Avize</u> Arz 1	<u>Sarı Yıldızlı Kebîr Kanepe</u> Arz 2, (İrtifa 1 metre, tul 2 metre)	<u>Sarı Yıldızlı Koltuk Kanepe</u> Arz 4 (İrtifa 1 metre, arz 90 santim)	<u>Sarı Yıldızlı Sandalye</u> Arz 6	<u>Sarı Yıldızlı Mermer Sehpa</u> Arz 1
<u>Sarı Yıldızlı Kebîr Ayna</u> Arz 1	<u>Yedi Mumlu Sim Şamdan</u> Arz 1	<u>Sarı Yıldızlı Masa</u> Arz 1	<u>Sarı Yıldızlı Ayak İskemlesi</u> Arz 2	<u>Ayak Halısı</u> Arz 2

Debbağhane Cihetine Nâzır Oda Dîrun

<u>Sarı Yıldızlı Kebîr Kanepe</u> Arz 1 (İrtifa 90 santim, tul 2 metre)	<u>Sarı Yıldızlı Koltuk</u> Arz 1	<u>Sarı Yıldızlı Sandalye</u> Arz 1 (Kebîr 2 adet, sâgir 1 adet)	<u>Sarı Yıldızlı ve Billur Mermerli Sehpa</u> Arz 1	<u>Vasatî Ayna</u> Arz 1
<u>Sarı Yıldızlı, Billur Mermerli Konsol</u> Arz 1	<u>Ayak İskemlesi</u> Arz 1	<u>Ayak Halısı</u> Arz 1		

Küçük Salon Dîrun

<u>Sarı Yıldızlı Kanepe</u> Arz 4	<u>Sarı Yıldızlı Koltuk</u> Arz 4 (Sâgir 6 adet, kebîr 1 adet)	<u>Yedi Mumlu Sim Şamdan</u> Arz 2	<u>Kebîr Ayna</u> Arz 2	<u>Sırmalı Konsol</u> Arz 2
<u>Sırmalı, Mermer Sehpa</u> Arz 1	<u>Ayak İskemlesi</u> Arz 1	<u>Ayak Halısı</u> Arz 4		

Çayır Tarafına Nâzir Oda Dîrun

<u>Sarı Yıldızlı, Döşemeli Kanepe</u> Arz 1	<u>Sarı Yıldızlı Ârî Kanepe</u> Arz 1	<u>Sarı Yıldızlı Koltuk Sandalyesi</u> Arz 6	<u>Sarı Yıldızlı Sâgir Sandalye</u> Arz 2	<u>Ayak Halısı</u> Arz 2	<u>Kebîr Ayna</u> Arz 1
<u>Sırma Taşlı Koltuk</u> Arz 1	<u>Beş Mumlu Sim Şamdan</u> Arz 1				

Varak 2**Beykoz Kasr-ı Hümâyûn Alt Kat****Çayıra Nâzir Yatak Odası Dîrun**

<u>Sarı Yıldızlı, Döşemeli Kanepe</u> Arz 1	<u>Sarı Yıldızlı Ârî Kanepe</u> Arz 1	<u>Sarı Yıldızlı Koltuk Sandalyesi</u> Arz 4	<u>Sarı Yıldızlı Konsol</u> Arz 1	<u>Ayak İskemlesi</u> Arz 2	<u>Sâgir Sandalye</u> Arz 2
<u>Kebîr Ayna</u> Arz 2	<u>Billur Mermerli Konsol</u> Arz 1	<u>Yedi Mumlu Sim Şamdan</u> Arz 1	<u>Ayak Halısı</u> Arz 2		

Büyük Salon Dîrun

<u>Sarı Yıldızlı Kebîr Kanepe</u> Arz 4	<u>Ayak İskemlesi</u> Arz 4	<u>Sarı Yıldızlı Kebîr Sandalye</u> Arz 8	<u>Sarı Yıldızlı Katlı Sandalye</u> Arz 12	<u>Siyah Mermerli Sehpa</u> Arz 1 (Kebîr 1 adet, sâgir adet 2)	<u>Ayak Halısı</u> Arz 4
<u>Kebîr Ayna</u> Arz 4	<u>Aralıkta Bir Adet Fener</u> Arz 1	<u>Sırmalı Mermer Üzerine On Beş Mumlu Kebîr Billur Şamdan</u> (Beşer metre irtifana beşer arşın yedi arz ve tuluna ve resminin tîbâk-ı şikest olunmuştur.)	<u>Merdiven Başına Kebîr Fener</u> Arz 1	<u>Merdiven Mahallinde Yetmiş Mumlu Şamdan</u> Arz 1	<u>Merdiven Başında On iki Mumlu Şamdan</u> Arz 1

Serkûrenalığa Mahsus Oda Dîrûn

Vasafî Ayna
Arz 1

Koltuk Sandalye
Arz 2

Ârî Sandalye
Arz 6

Ceviz Özü Sehpa
Arz 1

Mabeyn-i Hümâyûn Hazretlerine Mahsus Oda Dîrûn

Ârî Sehpa
Arz 1

Sâgir Tuvalet Aynası
Arz 1

Ârî Sandalye
Arz 1

Küçük Salon

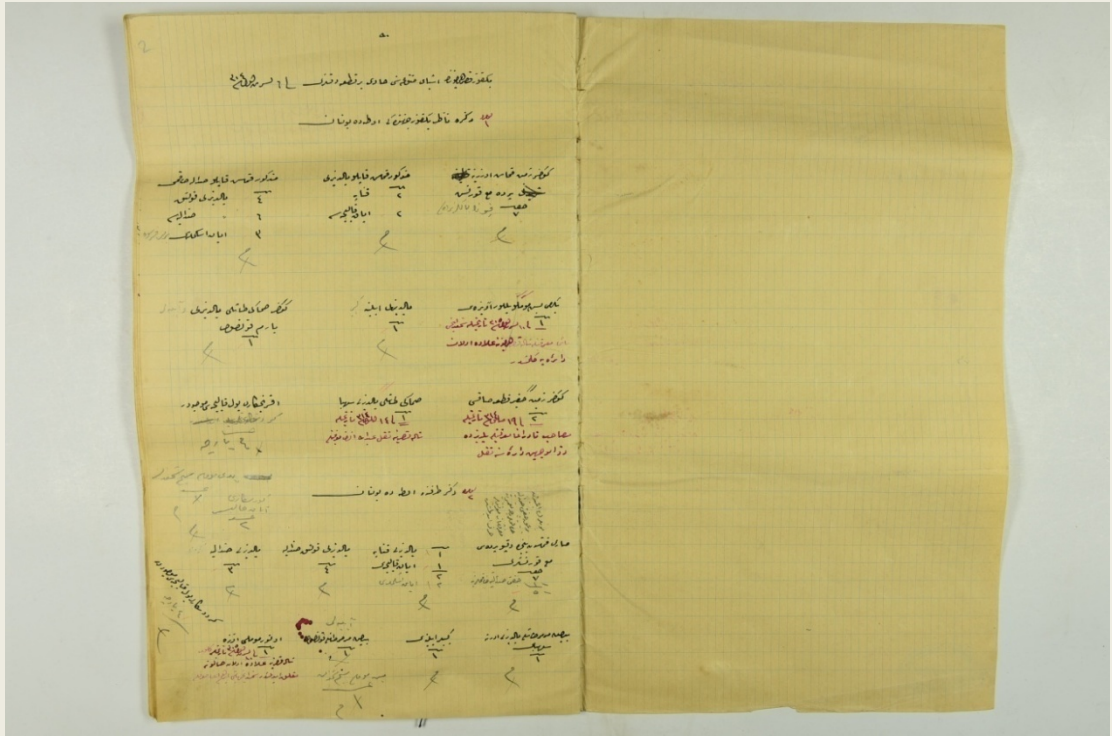
Mermer Üzerine On İki Mumlu, Pirinçten Ma'mul Şamdan
Arz 1

Sekiz Mumlu Altın
Avize
Arz 1

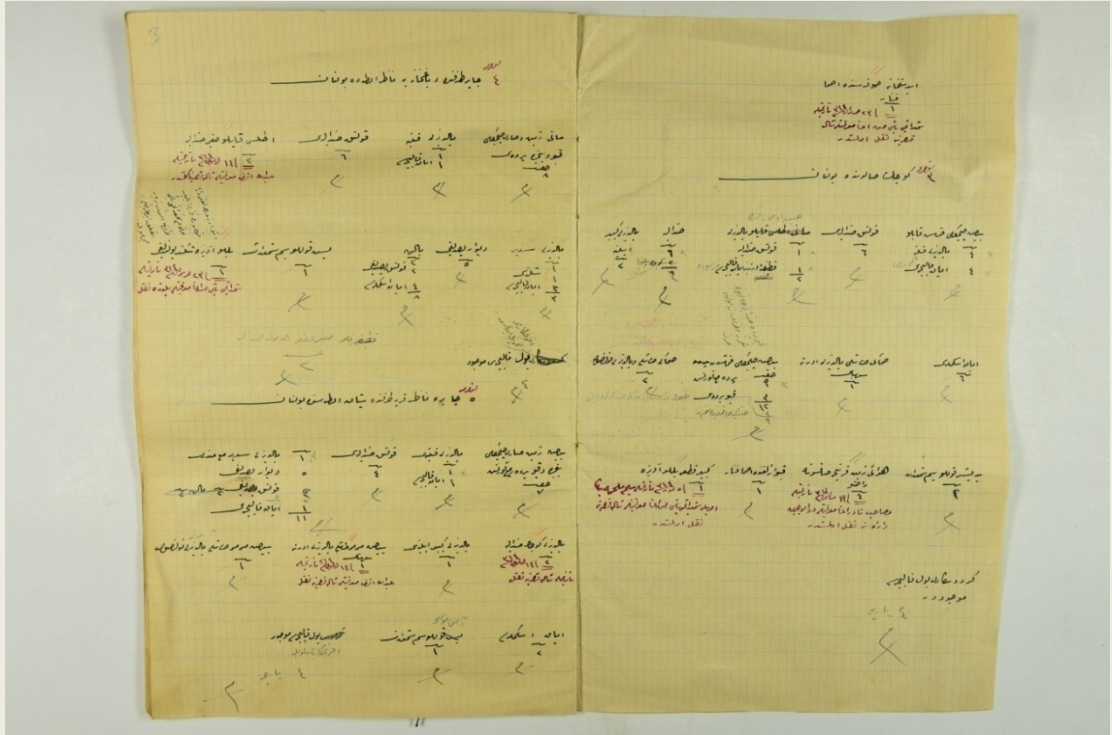
Merdivenin Alt Katına Kebîr, Pirinçten Ma'mul
Fener
Arz 1

A24- BOA.HH.d. Defter no: 17418.

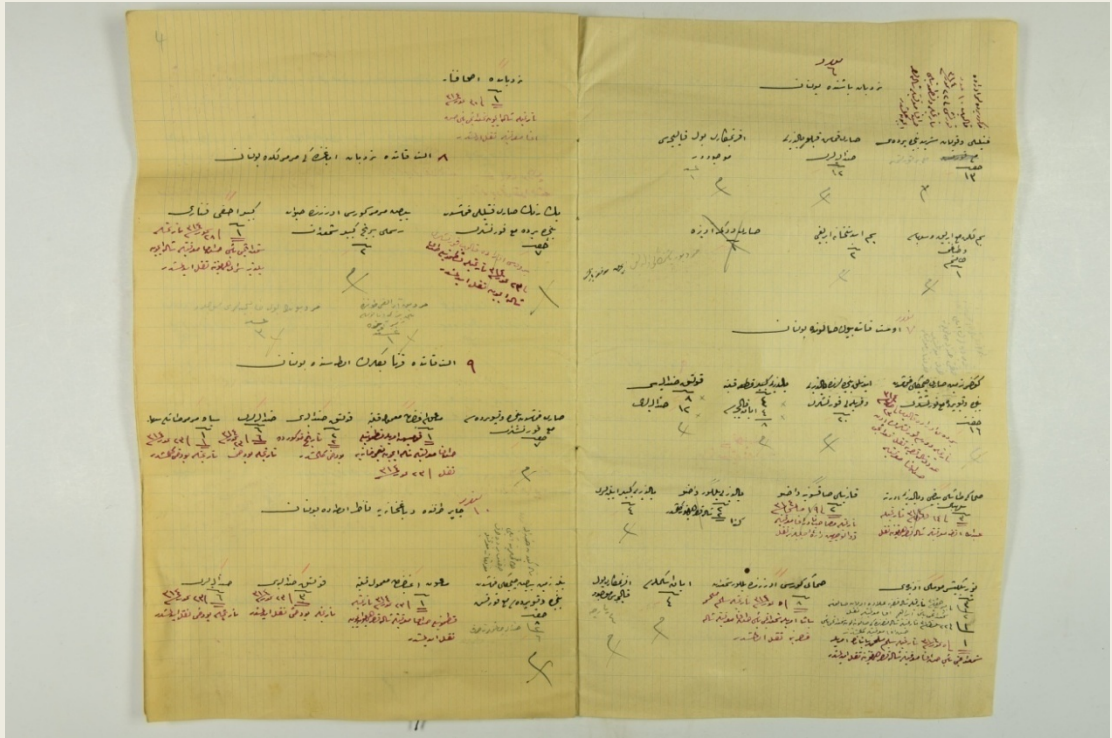
Sayfa 1

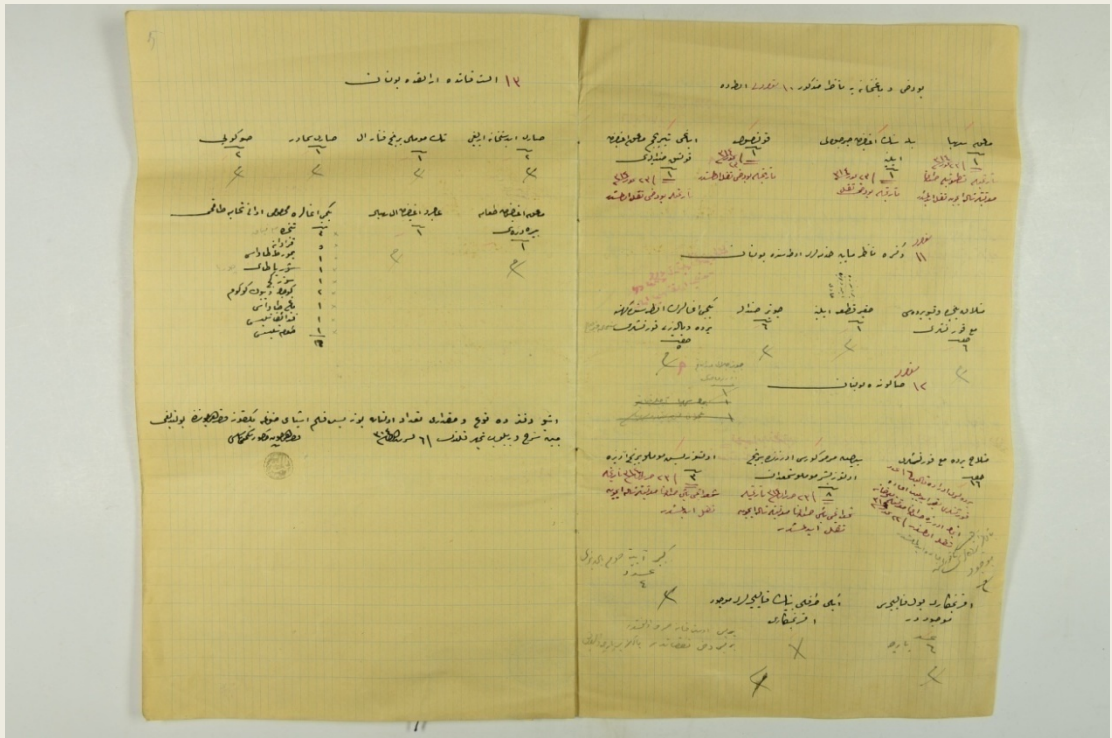
Sayfa 2a- 2b

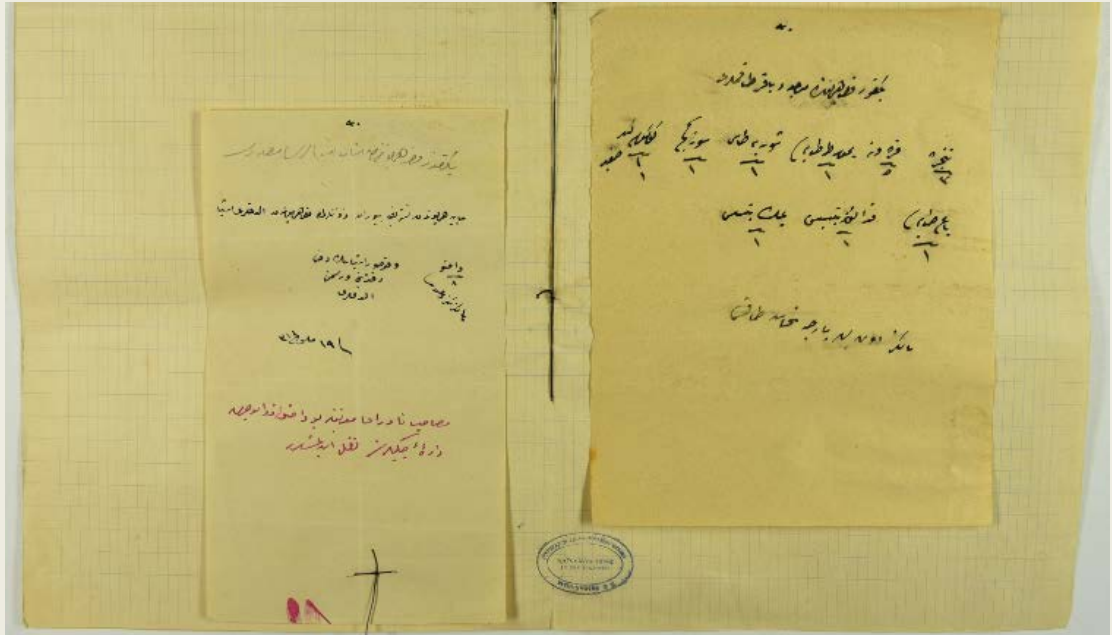
Sayfa 3a- 3b

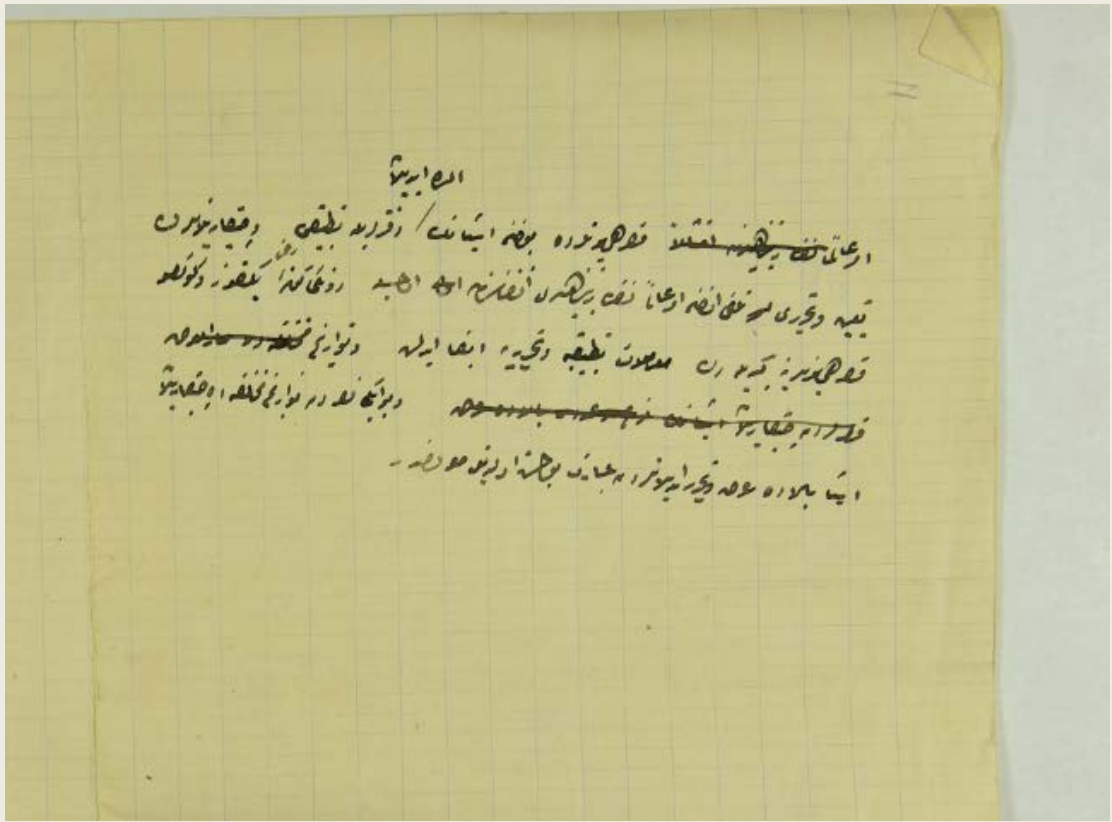
Sayfa 4a- 4b

Sayfa 5

Sayfa 6

Transkripsiyonu:**Defterin Kapak Sayfası**

Beykoz Kasr-ı Hümâyûnu Defteri

Beykoz Kasr-ı Hümâyûnu'nda Eşya-yı Mütenevvi'esini Hâvi Bir Kıt'a Defteri (6 Teşrin-i evvel (1)314- **Miladi, 18 Ekim 1898**)**Sayfa 1****Denize Nâzır Beykoz Cihetindeki Odada Bulunan**

Köknar Zemin Kumaşlı Perde, Ma'a Kornişler
(Kapının yanlarında)
7 Çift

Mezkûr Kumaş Kaplı Yıldızlı Kanepe
2 Adet
Ayak Kaliçesi
2 Adet

Mezkûr Kumaş Kaplı Sandalye Takımı
Yıldızlı Koltuk
4 Adet
Yıldızlı Sandalye
6 Adet
Yıldızlı Ayak İskemlesi
3 Adet

Yirmi Beş Mumlu Billur Avize
1 Adet

Yıldızlı Kebîr Ayna
1 Adet

Köknar Somaki Taşlı Yıldızlı Yarım Aynalı
Konsol
1 Adet

[10 Teşrin-i evvel (1)315- **Miladi, 22 Ekim 1899**
tarihli meşhur işçi başı Hasan Usta marifetiyle
Şale Kasr-ı Hümâyûnu'na ilave olan daireye
gelmiştir.]

Köknar Renkli Sâgir Kutu Saksı
2 Adet

[19 Mayıs (1)314- **Miladi, 31 Mayıs 1898**
tarihinde musâhip Nadir Ağa marifetiyle Yıldız
Sarayı Hümâyûnu'na nakil.]

Somaki Taşlı Yıldızlı Sehpa
1 Adet

[14 Rebiül ahir (1)314- **Miladi, 22 Eylül 1896**
tarihli Şale Kasrı'na nakil
Abdullah Efendi marifetiyle].

Efrenckâri Yol Haliçesi Mevcuttur
1 Parça
Kürdmekâri Yol Kaliçesi
4 Parça
Yedi Mumlu Sim Şamdan
1 Adet
Kırmızı Renkli Ayak Kaliçesi
3 Adet

Deniz Tarafında Odada Bulunan

<u>Sarı Renk Kumaştan</u> <u>Pencere ve Kapı Perdeleri,</u> <u>Ma'a Kornişler</u> 7 Çift (Sandalye Takımlarına 1/5) (Bunların içinden birçok çifti sandalye takımlarında ta'mirât-ı mefrûşat suretlerinde sarf olunmuştur.)	<u>Sarı Yıldızlı Kanepeler</u> 1 Adet <u>Ayak Kaliçesi</u> 1 Adet <u>Ayak İskemlesi</u> 2 Adet	<u>Yıldızlı Koltuk Sandalye</u> 4 Adet	<u>Yıldızlı Sandalye</u> 3 Adet	<u>Kürdmekâri Yol Kaliçesi</u> <u>Mevcuttur</u> 4 Parça
<u>Beyaz Mermer Taşlı</u> <u>Yıldızlı Orta Sehpa</u> 1 Adet	<u>Kebîr Ayna</u> 1 Adet	<u>Beyaz Mermer Taşlı Aynalı</u> <u>Konsol</u> 1 Adet (Beyaz mermer sim taştan)	<u>Otuz Mumlu Avize</u> 1 Adet <i>[10 Teşrin-i evvel (1)315- Miladi, 22 Ekim 1899 tarihinde gelip Şale Kasrı'na ilave olan salona temellük edilmiştir meşhur işçi başı İbrahim Ağa marifetiyle.]</i>	<u>Abdesthane Sofasında Asma</u> <u>Fener</u> 1 Adet <i>[23 Haziran (1)314- Miladi, 5 Temmuz 1898 tarihli meşhur işçi başı Hasan Ağa marifetiyle Şale Kasrı'na naklolunmuştur.]</i>

Sayfa 2a**Küçük Salonda Bulunan**

<u>Beyaz Çiçekli Kumaş Kaplı</u> <u>Yıldızlı Kanepeler</u> 4 Adet <u>Ayak Haliçesi</u> 4 Adet	<u>Mezkûr Kumaş Kaplı</u> <u>Koltuk Sandalyesi</u> 6 Adet	<u>Ab-ı Atlas Kaplı Yıldızlı</u> <u>Koltuk Sandalyesi</u> 1 Adet <u>Kadife Ayak Haliçesi</u> 1 Adet (Fersude halde)	<u>Mezkûr Kumaş Kaplı</u> <u>Sandalye</u> 6 Adet	<u>Yıldızlı Kebîr Ayna</u> 2 Adet

<u>(Gördes)</u> <u>Mezkûr Kumaş Kaplı Ayak</u> <u>İskemlesi</u> 6 Adet	<u>Somaki Taşlı Yıldızlı Orta</u> <u>Sehpası</u> 1 Adet	<u>Kapı Perdesi, Sandalye</u> <u>Takımlarında Tamirat</u> <u>Masrafları Suretine Sarf</u> <u>Olunan 9 Çift Beyaz Çiçekli</u> <u>Kumaştan Perde</u> <i>(Ma'a Kornişler)</i> <u>3 Çift Kapı Perdesi</u> <u>3 Sandalye Takımına</u> <u>Tamirat</u>	<u>Somaki Taşlı Yıldızlı</u> <u>Konsol</u> 2 Adet	
<u>Yedişer Kollu Sim Şamdan</u> 2 Adet	<u>Havaî Renkte Efrenc Vazo</u> 4 Adet <i>[19 Mayıs (1)314- Miladi,</i> <i>31 Mayıs 1898 tarihinde</i> <i>musahib Nadir Ağa</i> <i>marifetiyle Kurebâ-yı</i> <i>Hümâyûnu Dairesi'ne</i> <i>naklolunmuştur.]</i>	<u>Kapı Aralığında Asma</u> <u>Fener</u> 1 Adet	<u>Kebîr Kutu Billur Avize</u> 1 Adet <i>[5 Muharrem (1)314-</i> <i>Miladi, 16 Haziran 1896</i> <i>tarihli Mir Süleyman Paşa</i> <i>emriyle meşhur işçi başı</i> <i>Hasan Ağa marifetiyle Şale</i> <i>Kasrı'na naklolunmuştur.]</i>	<u>Kürdmekâri Yol Kalıçesi</u> <u>Mevcuttur</u> 4 Parça

Sayfa 2b**Çayır Tarafında Debbağhâneye Nâzır Odada Bulunan**

<u>Mavi Zemin Üzerine</u> <u>Sarıçiçekli Kapı ve Pencere</u> <u>Perdesi</u> 8 Çift	<u>Yıldızlı Kanepe</u> 1 Adet <u>Ayak Kalıçesi</u> 1 Adet	<u>Koltuk Sandalye</u> 6 Adet	<u>Atlas Kaplı Sâgir Sandalye</u> 2 Adet <i>[14 Kanun-u evvel (1)314-</i> <i>Miladi, 26 Aralık 1898 tarihli</i> <i>Abdullah Efendi marifetiyle</i> <i>Şale Kasrı'na gelmiştir.]</i>

<u>Yıldızlı Sedir</u> 1 Adet	<u>Koltuk Yastığı</u> 2 Adet	<u>Bâlin</u> 2 Adet	<u>Beşer Kollu Sim Şamdan</u> 1 Adet	<u>Billur Avize</u> 1 Adet
<u>Şilte</u> 1 Adet		<u>Ayak İskemlesi</u> 4 Adet		<i>[23 Haziran (1)314- Miladi, 5 Temmuz 1898 tarihli meşhur işçi başı Hasan Ağa marifetiyle Yıldız Sarayı Hümâyûnu'na naklolunmuştur.]</i>
<u>Ayak Kaliçesi</u> 1 Adet				<i>(İşbu avizenin nakline dair konulan kararlar olmayıp merhum meşhur işçi başı tarafından alınıp nereye nakledildiği mevcuttur.)</i>
<u>Yol Kaliçesi Mevcut</u> (Efrenckâri tescil edilmiştir.) 4 Parça				

Çayıra Nâzır Karye Tarafında Yatak Odasında Bulunan

<u>Beyaz Zemin Sarıçiçekli Pencere ve</u> <u>Kapı Perdesi</u> (Ma'a Kornişler) 7 Çift	<u>Yıldızlı Kanepe</u> 1 Adet	<u>Koltuk Sandalyesi</u> 4 Adet	<u>Yıldızlı Sedir</u> (Ma'a Minderli) 1 Adet
	<u>Ayak Kaliçesi</u> 1 Adet		<u>Duvar Yastığı</u> 5 Adet
			<u>Koltuk Yastığı</u> 2 Parça ve 4 Adet
			<u>Yıldızlı Ayak Kaliçesi</u> 1 Adet

<u>Yıldızlı Sâgir Sandalye</u> 2 Adet <i>[14 Haziran (1)314- Miladi, 26 Haziran 1898 tarihle Şale Kasrı'na naklolunmuştur.]</i>	<u>Yıldızlı Kebîr Ayna</u> 1 Adet	<u>Beyaz Mermer Taşlı Yıldızlı Aynalı Sehpa</u> 1 Adet <i>[14 Haziran (1)314- Miladi, 26 Haziran 1898 tarihle Abdullah Efendi marifetiyle Şale Kasrı'na naklolunmuştur.]</i>	<u>Beyaz Mermer Taşlı Yıldızlı Aynalı Konsol</u> 1 Adet
<u>Ayak İskemlesi</u> 2 Adet	<u>Altı Kollu Sim Şamdan</u> 1 Adet	<u>Efrenkâri Yol Kalıçesi Mevcuttur</u> 4 Parça	

Sayfa 3a

Merdiven Başında Bulunan

<u>Fistüllü ve Şeritli Kumaştan Pencere Perdesi</u> (Ma'a kornişler) 13 Çift <i>[Mezkûr perdeler orada kalmayıp 10 çifti kornişlidir. 22 Temmuz (1)314- Miladi, 3 Ağustos 1898 tarihinde meşhur işçi başı Hasan Ağa marifetiyle şimale icabı gelmiştir.]</i>	<u>Sarı Kumaş Kaplı Yıldızlı Sandalye</u> 12 Adet	<u>Efrenkâri Yol Kalıçesi Mevcuttur</u> 1 Parça
<u>Sim Kaplı Cam İbrik ve Tabağı</u> 1 Takım	<u>Sim Kaplı Abdesthane İbriği</u> 2 Adet	<u>Merdiven Başındaki Kapa ve Pencereye Perde (ma'a kornişler)</u> 1 Çift

Üst Katta Büyük Salonda Bulunan

Köknar Zemin Sarıçiçekli Kumaştan Pencere ve Kapı Perdeleri
16 Çift

[Perdesi orada kalıp 23 Temmuz (1)314- Miladi, 4 Ağustos 1898 tarihiyle duran kornişlerin on adedin Şale Kasrı'na nakli meşhur işçi başı Hasan Ağa marifetiyle.]

Somaki Taşlı Beyaz Yıldızlı Orta Sehpa
3 Adet

[14 Haziran (1)314- Miladi, 26 Haziran 1898 tarihiyle Abdullah Efendi marifetiyle Şale Kasrı Hümayûnu'na nakil.]

Yüz Yetmiş Mumlu Avize
3 Adet

[1/2- 10 Teşrin-i evvel (1)315- Miladi, 22 Ekim 1899 tarihle şimâl kasrına ilâve olarak salona meşhur işçi başı İbrahim Ağa marifetiyle nakil. 1/2- 22 Temmuz (1)314- Miladi, 4 Ağustos 1898 tarihiyle Şale Kasrı'ndaki salon için meşhur işçi başı Hasan Ağa marifetiyle gönderilmiştir.]

[1- 5 Temmuz (1)314- Miladi, 13- 17 Temmuz 1898 tarihle Selim Mahmud Paşa'nın emriyle meşhur işçi başı Hasan Ağa marifetiyle Şale Kasrı Hümayûnu'na naklolunmuştur.]

Merdivende Asma Fener
1 Adet

[31 Temmuz (1)314- Miladi, 12 Ağustos 1898 tarihle şimal için meşhur işçi başı Hasan Ağa marifetiyle naklolunmuştur.]

Aydınlık Pencerelerinde Yıldızlı Kareli Kornişler
20 Adet

Karınlı Saksonya Vazosu
2 Adet
[19 Mayıs (1)314- Miladi, 31 Mayıs 1898 tarihle musahib Nadir Ağa marifetiyle teka'üd cihetiyle daire-i celîlelerine nakil.]

Somaki Kürsü Üzerinde Billur Şamdan
8 Adet

[5 Temmuz (1)314- Miladi, 17 Temmuz 1898 tarihle Selim Mahmud Paşa'nın emriyle meşhur işçi başı Hasan Ağa marifetiyle Şale Kasrı Hümayûnu'na naklolunmuştur.]

Yıldızlı Kebir Kutu Kanepe
4 Adet

Ayak Haliçesi
4 Adet

Yıldızlı Billur Vazo
2 Adet
(Keza Şale Kasrı Hümayûnuna gelmiştir)

Ayak İskemlesi
4 Adet

Koltuk Sandalyesi
8 Adet

Sandalye
12 Adet

Yıldızlı Kebir Ayna
4 Adet

Efrenckârî Yol Kalıçesi
Mevcuttur
4 Parça

Sayfa 3b**Alt Katta Merdiven Ayağındaki Mermerlikte Bulunan**

<u>Yek Renk Sarı Fistüllü Kumaştan Pencere Perdesi</u> (Ma'a kornişler) 7 Çift	<u>Beyaz Mermer Kürsü Üzerinde Hayvan Resimli Pirinç Kebîr Şamdan</u> 2 Adet	<u>Kebîr Asma Fener</u> 1 Adet	<u>Merdiven Ayağı Tarafında Muayyen Yerde Asılı Pirinç Avize</u> 1 Adet	<u>Merdivende Yol Kalıçeleri Mevcuttur</u> 4 Parça
[Perdesi orada kalıp kornişleri 23 Temmuz (1)314- Miladi, 5 Ağustos 1898 tarihle kasr-ı hümâyûndan tamamen Şale için nakledilmiştir.]		[28 Temmuz (1)314- Miladi 9 Ağustos 1898 tarihle meşhur işçi başı Hasan Ağa marifetiyle Şale için Yıldız Saray-ı Hümâyûnu'na naklolunmuştur.]		

Alt Katta Kûrena Beylerin Odasında Bulunan

<u>Sarı Kumaştan Pencere ve Kapı Perdesi</u> (Ma'a kornişler) 7 Çift	<u>Maun Ağacından Ma'mul Kanepe</u> 1 Adet (Kûrena emriyle meşhur işçi başı Hasan Ağa marifetiyle Şale için tamirhaneye nakil.)	<u>Koltuk Sandalyesi</u> 2 Adet (Tarih-i mezkûrda bu dahi kalmıştır.)	<u>Sandalyeler</u> 6 Adet [23 Temmuz (1)314- Miladi, 5 Ağustos 1898 tarihle bu dahi]	<u>Siyah Mermer Taşlı Sehpa</u> 1 Adet [23 Temmuz (1)314- Miladi, 5 Ağustos 1898 tarihle bu dahi nakil]

Alt Katta Çayır Tarafında Debbahhâneye Nâzır Odada Bulunan

<u>Yeşil Zemin Beyaz Çizgili Kumaştan Pencere ve Kapı Perdesi</u> (Ma'a kornişler) 8 Çift [Şale'ye giden sandalye takımlarına iki çift perdeden sarf mefrûşât marifetiyle]	<u>Maun Ağacından Ma'mul Kanepe</u> 1 Adet [23 Temmuz (1)314- Miladi, 5 Ağustos 1898 tarihle meşhur işçi başı Hasan Ağa marifetiyle Şale Kasr-ı Hümâyûnu'na nakledilmiştir.]	<u>Koltuk Sandalyesi</u> 3 Adet [23 Temmuz (1)314- Miladi, 5 Ağustos 1898 tarihle bu dahi nakledilmiştir.]	<u>Sandalyeler</u> 6 Adet [23 Temmuz (1)314- Miladi, 5 Ağustos 1898 tarihle bu dahi nakledilmiştir.]

Sayfa 4a**Bu Dahi Debbağhâneye Nâzır Mezkûr Odada Bulunan**

<u>Mavi Renkte Sehpa</u>	<u>Yek Renk Ağaçtan Sırça Kaplı Ayna</u>	<u>Konsol</u>	<u>Ayağı Demir, Ma'un Ağacından Koltuk Sandalyesi</u>
1 Adet	1 Adet	1 Adet	1 Adet
<i>[23 Temmuz (1)314- Miladi, 4 Ağustos 1898 tarihli meşhur işçi başı Hasan Ağa marifetiyle Şale için nakledilmiştir.]</i>	<i>[23 Temmuz (1)314- Miladi, 4 Ağustos 1898 bu dahi naklolunmuştur.]</i>	<i>[23 Temmuz (1)314- Miladi, 4 Ağustos 1898 tarihle bu dahi naklolunmuştur.]</i>	<i>[23 Temmuz (1)314- Miladi, 4 Ağustos 1898 tarihle bu dahi naklolunmuştur.]</i>

Denize Nâzır Mabeyn-i Hademeleri Odasında Bulunan

<u>Mutfak Penceresi ve Kapı Perdesi (Ma'a kornişler)</u>	<u>Sâgir Kutu Ayna (Yer üzerinde ayna ve takımı a'di)</u>	<u>Sâgir Sandalye</u>	<u>Bekçi Ağaların Odasına Perde ve Yıldızlı Kornişleri</u>
6 Çift	1 Adet	6 Adet	5 Çift

Alt Kat Salonda Bulunan

<u>Kumaş Perdeler ve Ma'a Kornişler</u>	<u>Beyaz Mermer Kürsü Üzerine Otuz Beş Mumlu Pirinç Şamdan</u>	<u>Otuz Beş Mumlu Pirinç Avize</u>	<u>Efrenckâri Yol Kaliçesi Mevcuttur</u>	<u>Kebîr Yıldızlı Ayna</u>
16 Çift	8 Adet	3 Adet	2 Parça	4 Adet
<i>(Perdeler orada kalmayıp 1 adet kornişleri tamiri edilip iade etmek üzere Hasan Ağa marifetiyle Şale için naklolunmuştur.)</i>	<i>[23 Haziran (1)314- Miladi, 5 Temmuz 1898 tarihle meşhur işçi başı Hasan Ağa marifetiyle Şale için naklolunmuştur.]</i>	<i>[23 Haziran (1)314- Miladi, 5 Temmuz 1898 tarihle meşhur işçi başı Hasan Ağa marifetiyle Şale için naklolunmuştur.]</i>	<i>(İki taraflı yeşil Kaliçeler mevcuttur, Efrenckâri)</i>	<i>(Birisi üst kata sarf olunmuştur birisi dahi mefruşata gönderilmiştir.)</i>

Sayfa 4b**Alt Katta Aralıkta Bulunan**

<u>Sarı Abdesthane İbriği</u>	<u>Tek Mumlu Pirinç Fener</u> (<i>El feneri</i>)	<u>Sarı Semaver</u>	<u>Su Küpü</u>
2 Adet	1 Adet	1 Adet	2 Adet
<u>Ma'un Ağacından Ta'am Masası</u>	<u>İncir Ağacından El Sopası</u>	<u>Bekçi Ağalara Mahsus Olan Eşya Takımı</u>	
1 Adet	1 Adet	4 Tencere 5 Karavana 1 Yumurta Tavas 1 Çorba Tası 1 Su Küpü 2 Küçük 2 Büyük Güğüm 1 Yağ Tavas 1 Kadayıf Tepsisi 1 Kum Tepsisi	
		Yekûn 17	

İşbu defterde nev' ve miktarı ta'dâd olunan yüz beş kısım eşyayı sonunda Beykoz Kasr-ı Hümâyûnu'nda bulunduğu mu'ayyen-i şerh verilip tescil kılındı. 6 Teşrin-i evvel (1)314- **Miladi, 18 Ekim 1898**

[Mühür]

Sayfa 5**Beykoz Kasr-ı Hümâyûnu'nun Mevcut Bakır Takımları**

<u>Tencere</u>	<u>Karavana</u>	<u>Yemek Tası</u>	<u>Çorba Tası</u>	<u>Süzgeç</u>
3 Adet	5 Adet	1 Adet	1 Adet	1 Adet
<u>Geniş Sini</u>	<u>Yağ Tavası</u>	<u>Kadayıf Tepsisi</u>	<u>Yemek Tepsisi</u>	<u>Ta'am Takımı</u>
1 Adet	1 Adet	1 Adet	1 Adet	18 Parça

Beykoz Kasr-ı Hümâyûnu'na alınan eşyaların miktarı, mabeyn-i hümâyûnundan teşrif buyuran zevatların kasr-ı hümâyûnuna aldıkları eşya ve kûsur-u eşyanın dahi defterini ve resmini aldıkları.

8 adet vazo (*yalnız menzil kısmı*)

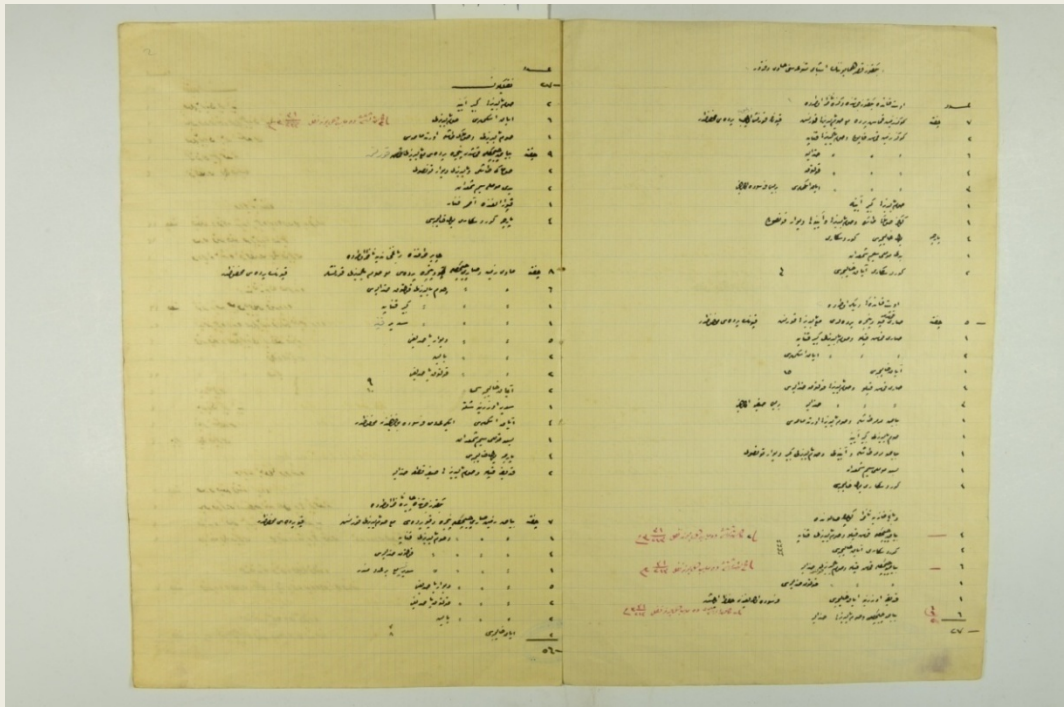
19 Mayıs (1)314- **Miladi, 31 Mayıs 1898** musâhip Nadir Ağa marifetiyle bu dahi reddolmayıp Daire-i Seniyyeye nakledilmiştir.

[Mühür]

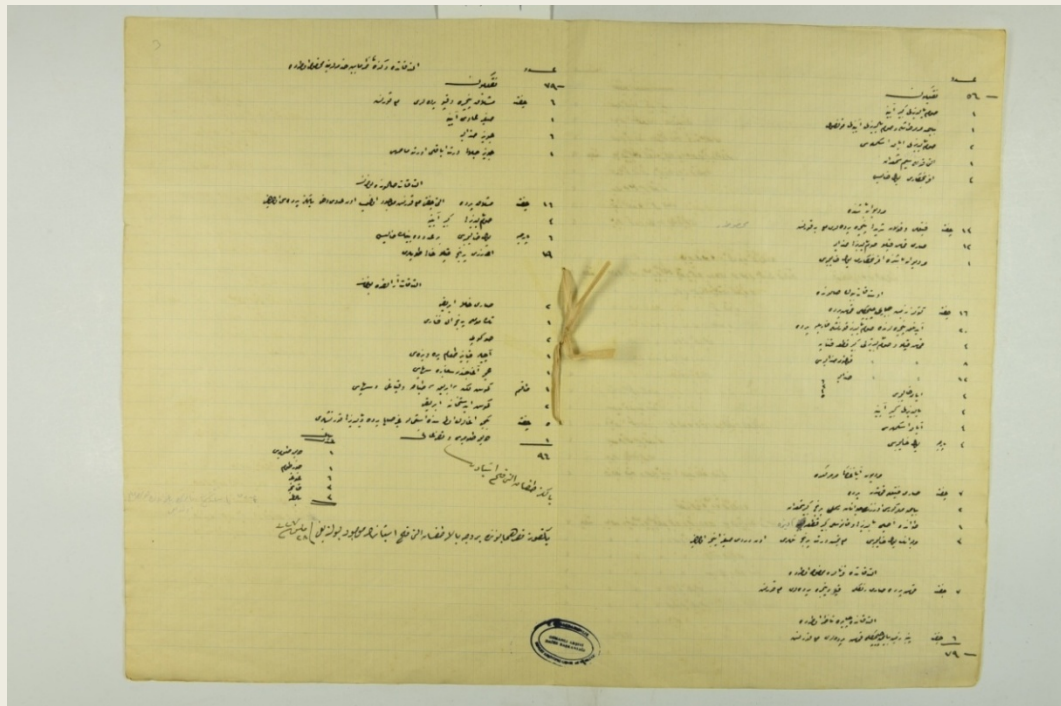
Sayfa 6

Kasr-ı hümâyûnda bulunan eşyanın elde edilen defterlerinin tatbiki ve çıkarılan taayyüş ve tahriri naklolunan irade-i nefiy bir mührü alınması ifa olunmasıyla Beykoz Kasr-ı Hümâyûn'larına giderek ma'mûlâtı tatbiki ve tahriri ifa edilmiş ve tevârihi ve bir iki seferden tevârih-i muhtelif eden çıkarılan eşya bâlâda add ve tahrîr edilenlerden ibaret bulunmuş olduğundan ma'rûfdur.

Sayfa 1a- 1b

Sayfa 2a- 2b

Transkripsiyonu:

Bismillahirrahmanirrahim

Beykoz Kasr-ı Hümâyûn'unun Eşya-yı Mütenevvi'esini Hâvi Defter

Sayfa 1a

	Adedi
Üst Katta Beykoz Cihetinde Denize Nazır Odada	
Gök Zemin Kumaş Perde, Ma'a Som Yıldızlı Korniş (<i>Kapının kornişi olmayıp perdesi mahfuzdur</i>)	7 Çift
Gök Zemin Kumaş Kaplı ve Sarı Yıldızlı Kanepe	2
Gök Zemin Kumaş Kaplı ve Sarı Yıldızlı Sandalye	6
Gök Zemin Kumaş Kaplı ve Sarı Yıldızlı Koltuk	4
Gök Zemin Kumaş Kaplı ve Sarı Yıldızlı Ayak İskemlesi (<i>Birisi fersude halde</i>)	3
Som Yıldızlı Kebîr Ayna	1
Kükürt Somaki Taşlı Som Yıldızlı Aynalı Duvar Konsolu	1
Yol Kaliçesi (<i>Kürdmekâri</i>)	4 Parça
Yedi Mumlu Sim Şamdan	1
Kürdmekâri Ayak Kaliçesi	2 Parça
Üst Kattaki Diğer Odada	
Sarı Kumaştan Kapı ve Pencere Perdesi ve Ma'a Yıldızlı Kornişler (<i>Kapının perdesi mahfuz</i>)	5
Sarı Kumaş Kaplı ve Som Yıldızlı Kebîr Kanepe	1
Sarı Kumaş Kaplı ve Som Yıldızlı Ayak İskemlesi	2
Ayak Kaliçesi	1
Sarı Kumaş Kaplı ve Som Yıldızlı Koltuk Sandalyesi	4
Sarı Kumaş Kaplı ve Som Yıldızlı Sandalye (<i>Birisi muhayyer olacak</i>)	3
Beyaz Mermer Taşlı ve Som Yıldızlı Orta Masası	1
Som Yıldızlı Kebîr Ayna	1
Beyaz Mermer Taşlı Aynalı Som Yıldızlı Kebîr Duvar Konsolu	1
Beş Mumlu Sim Şamdan	1
Kürdmekâri Yol Kaliçesi	4
Debbahhâneye Nazır Küçük Salonda	
Beyaz Çiçekli Kumaş Kaplı ve Som Yıldızlı Kanepe	4
Kürdmekâri Ayak Kaliçesi (<i>11-12-13-14</i>)	4
Beyaz Çiçekli Kumaş Kaplı ve Som Yıldızlı Koltuk Sandalye	6
Beyaz Çiçekli Kumaş Kaplı ve Som Yıldızlı Koltuk Sandalyesi	1
Kadife Üzerine Ayak Kaliçesi (<i>Fersude olduğundan hıfzedilmiştir</i>)	1
Beyaz Çiçekli Kumaş Kaplı ve Som Yıldızlı Sandalye	2
Naklolan:	73

Sayfa 1b

	Adedi
Debbahhâneye Nazır Küçük Salonda	
Som Yıldızlı Kebîr Ayna	2
Som Yıldızlı Ayak İskemlesi	6
Som Yıldızlı Somaki Taşlı Orta Masası	1
Beyaz Çiçekli Kumaştan Pencere Perdeleri ve Ma'î Yıldızlı Korniş	9 Çift
Somaki Taşlı Yıldızlı Duvar Konsolu	2
Yedi Mumlu Sim Şamdan	2
Kapı Aralığında Asma Fener	1
Kürdmekâri Yol Kaliçesi	4 Parça
Çayır Tarafında Debbahhâneye Nâzır Odada	
Mavi Zemin ve Sarıçiçekli Kapı ve Pencere Perdeleri Ma'î Som Yıldızlı Kornişler (kapının perdesi mahfuzdur)	8 Çift
Mavi Zemin ve Sarıçiçekli Som Yıldızlı Koltuk Sandalyesi	6
Mavi Zemin ve Sarıçiçekli Som Yıldızlı Kebîr Kanepeler	1
Mavi Zemin ve Sarıçiçekli Som Yıldızlı Sedir	1
Mavi Zemin ve Sarıçiçekli Som Yıldızlı Duvar Yastığı	5
Mavi Zemin ve Sarıçiçekli Som Yıldızlı Bâlîn	2
Mavi Zemin ve Sarıçiçekli Som Yıldızlı Koltuk Yastığı	2
Ayak Kaliçesi (9/10)	2
Sedir Üzerine Şilte	1
Ayak İskemlesi (Eski, fersude bulunanlarda mahfuz)	1
Yedi Kollu Sim Şamdan	1
Yol Kaliçesi	4 Parça
Kadife Kaplı Som Yıldızlı Sâgir Koltuk Sandalye	2
Beykoz Cihetinde Çayıra Nâzır Odada	
Beyaz Zemin Sarıçiçekli Pencere ve Kapı Perdeleri, Ma'a Som Yıldızlı Kornişler (Kapı perdesi mahfuzdur)	7 Çift
Beyaz Zemin Sarıçiçekli ve Som Yıldızlı Kanepeler	1
Beyaz Zemin Sarıçiçekli ve Som Yıldızlı Koltuk Sandalyesi	4
Beyaz Zemin Sarıçiçekli ve Som Yıldızlı Sedir Kanepeler ve Bir Adet Minder	1
Beyaz Zemin Sarıçiçekli Duvar Yastığı	5
Beyaz Zemin Sarıçiçekli Koltuk Yastığı	2
Beyaz Zemin Sarıçiçekli Bâlîn	2
Ayak Kaliçesi (7/8)	2

Naklolan: 56

Sayfa 2a**Beykoz Cihetinde ayıra Nâzır Odada** **Adedi**

Som Yıldızlı Kebîr Ayna	1
Beyaz Mermer Taşlı, Som Yıldızlı Aynalı Konsol	1
Som Yıldızlı Ayak İskemlesi	2
On Kollu Sim Şamdan	1
Efrençkâri Yol Kaliçesi	4

Merdiven Başında

Fistüllü ve Kolon Şeritten Pencere Perdeleri (<i>Kornişi mahfuzdur</i>)	3 Çift
Sarı Taş Kaplı Som Yıldızlı Sandalye	12
Ser Duvar Başında Efrençkâri Yol Kaliçesi	1

Üst Kat Büyük Salonda

Gök Zemin Sarıçiçekli Kumaş Perde	16 Çift
Abdesthâne Pencerelerinde Som Yıldızlı Kornişli Perde	20 Çift
Kumaş Kaplı ve Som Yıldızlı Kebir Kutu Kanepe	4
Kumaş Kaplı ve Som Yıldızlı Koltuk Sandalyesi	8
Kumaş Kaplı ve Som Yıldızlı Sandalye	12
Ayak Halısı (2/ 3/ 4/ 5)	4
Yıldızlı Kebîr Ayna	4
Yol Halısı	4 Parça

Merdiven Ayağındaki Mermerlikte

Sarı Fistüllü Kumaştan Perde	7 Çift
Baca Mermer Kapısı Üzerine Cıva Renkli Pirinç Kebîr Şamdan	2
Tavanda Asılı Yıldızlı Fânuslu Kebîr Kutu Avize	1
Merdivene Yol Kaliçesi	3

Alt Katta Kurenâya Mahsus Odada

Sarı Renkli Kapı ve Pencere Perdeleri (<i>4 korniş</i>)	7 Çift

Alt Katta ayıra Nâzır Odada

Pembe Renkli Sarıçiçekli Kumaş Perdeleri	6 Çift

Nakil Bulunan: 79

Sayfa 2b**Alt Katta Denize Nâzır Mabeyn-i Himmetlerine Mahsus Odada Adedi**

Mutfak Pencereleeri ve Kapı Perdeleri (Ma'î kornişli)	6 Çift
Sâgir Arî Ayna	1
Ceviz Sandalye	6
Cevizden Ma'mul Cilalı Dört Ayaklı Orta Masası	1

Alt Kat Salonda Bulunan

Mutfak Perdesi (Ma'î kornişli)	6 Çift
Bu Dahi Balkon Perdesi (Ma'î kornişli)	14 Çift
Yol Halısı (Bir adedi büyük halı)	6 Parça
Üzeri Piriç Kaplı Halı Topları	19

Alt Kat Aralıkta Bulunan

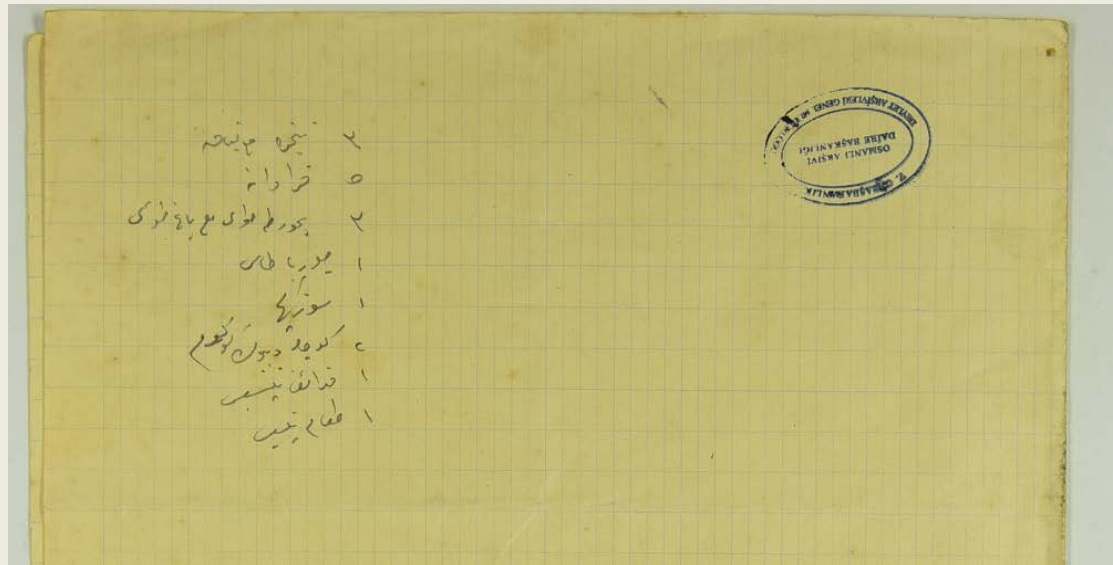
Sarı Helâ' Avizesi	2
Tek Mumlu Piriç El Feneri	1
Su Küpü	2
Açılır Kapanır Ta'am Masası	1
Ayva Ağacından Saate Sehpa	1
Köşelikteki İbriğin Kapağı ve Sehpa	4 Takım
Köşe Abdesthaneye İbrik	2
Bekçi Ağaların Odasında Eski Gayr-ı Sâlih Perde Yıldızlı Kornişler	5 Çift

Beyân: 96**Hârik Tulumbası ve Teferruatı**

Hârik Tulumbası	1
Hortum	1
Güğüm	6
Kanca	3
Balta	3

Beykoz Kasr-ı Hümayûnu'na ber vech bilâisfân doksan altı kısım eşya mevcut bulunduğu.

28 Mayıs (1)328- Miladi, 10 Haziran 1912

Sayfa 3**Transkripsiyonu:****Kapak Sayfası**

Beykoz Kasr-ı Hümâyûnu'nun Eşyasını Gösterir Defter

Beykoz Kasr-ı Hümâyûnu'nun Eşya-yı Mütenevvi'esini Hâvi Defter

Sayfa 1a**Üst Katta Denize Nâzır Odada**

	Adedi
Gök Zemin Kumaş Perde Ma'a Som Yıldızlı Kornişler (Kapıda kornişler olmayıp perdesi mahfuzdur)	7 Çift
Gök Zemin Kumaş Kaplı ve Som Yıldızlı Kanepe	2
Gök Zemin Kumaş Kaplı ve Som Yıldızlı Sandalye	6
Gök Zemin Kumaş Kaplı ve Som Yıldızlı Koltuk	4
Gök Zemin Kumaş Kaplı ve Som Yıldızlı Ayak İskemlesi (Birisi fersûde olacak)	3
Som Yıldızlı Kebir Ayna	1
Köknar Somaki Taşlı Som Yıldızlı Aynalı Duvar Konsolu	1
Yol Kaliçesi (Kürdmekâri)	4 Parça
Yedi Mumlu Sim Şamdan	1
Kürdmekâri Ayak Kaliçesi	2 Parça
Üst Kattaki Diğer Odada	
Sarı Kumaştan Kapı Pencere Perdeleri, Ma'a Yıldızlı Kornişler (Kapının perdesi mahfuzdur)	5 Çift
Sarı Kumaş Kaplı ve Som Yıldızlı Kebir Kanepe	1
Sarı Kumaş Kaplı ve Som Yıldızlı Ayak İskemlesi	2

(Listenin devamı)	
	Adedi
Ayak Kaliçesi	1
Sarı Kumaş Kaplı ve Som Yıldızlı Koltuk Sandalyesi	4
Sarı Kumaş Kaplı ve Som Yıldızlı Sandalye (Birisi sâgir olacak)	3
Beyaz Mermer Taşlı ve Som Yıldızlı Orta Masası	1
Som Yıldızlı Kebîr Ayna	1
Beyaz Mermer Taşlı Aynalı Som Yıldızlı Kebîr Duvar Konsolu	1
Beş Mumlu Sim Şamdan	1
Kürdmekâri Yol Kaliçesi	4 Parça
Debbahâneye Nâzır Küçük Salonda	
Beyaz Çiçekli Kumaş Kaplı ve Som Yıldızlı Kanepes	4
Kürdmekâri Ayak Kaliçesi	4
Beyaz Çiçekli Kumaş Kaplı ve Som Yıldızlı Koltuk	6
Beyaz Çiçekli Kumaş Kaplı ve Som Yıldızlı Koltuk Sandalyesi	1
Kadife Üzerine Ayak Kaliçesi (Fersude olduğundan hıfz eylemiştir 3-4-5)	1
Beyaz Çiçekli Kumaş Kaplı ve Som Yıldızlı Sandalye	2
Naklolan:	73

Sayfa 1b**Debbahâneye Nâzır Küçük Salonda**

	Adedi
Som Yıldızlı Kebîr Ayna	2
Som Yıldızlı Ayak İskemlesi	1
Som Yıldızlı Somaki Taşlı Orta Masa	1
Beyaz Çiçekli Kumaştan Pencere Perdesi, Ma'i Yıldızlı Kornişler	9 Çift
Somaki Taşlı Yıldızlı Duvar Konsolu	2
Yedi Mumlu Sim Şamdan	2
Kapı Aralığında Asma Fener	1
Kürdmekâri Yol Kaliçesi	4 Parça

Çayır Tarafında Debbahâneye Nâzır Odada

Mavi Zemin ve Sarıçiçekli Kapı ve Pencere Perdesi, Som Yıldızlı Kornişler (Kapının perdesi mahfuzdur)	8 Çift
Mavi Zemin ve Sarıçiçekli ve Som Yıldızlı Koltuk Sandalyesi	6
Mavi Zemin ve Sarıçiçekli ve Som Yıldızlı Kebîr Kanepes	1
Mavi Zemin ve Sarıçiçekli ve Som Yıldızlı Sedir Kanepes	1
Mavi Zemin ve Sarıçiçekli ve Som Yıldızlı Duvar Yastığı	5
Mavi Zemin ve Sarıçiçekli ve Som Yıldızlı Bâlîn	2
Mavi Zemin ve Sarıçiçekli ve Som Yıldızlı Koltuk Yastığı	2
Ayak Kaliçesi	2
Sedir Üzerine Şilte	1
Ayak İskemlesi (İki adedi fersude, bahçede mahfuzdur)	4
Yedi Kollu Sim Şamdan	1
Yol Kaliçesi	4 Parça
Kadife Kaplı ve Som Yıldızlı Sâgir Kutu Sandalye	2

(Listenin devamı)	
	Adedi
Beykoz Cihetinde Çayıra Nâzır Odada	
Beyaz Zemin Sarıçiçekli Pencere veKapı Perdesi, Som Yıldızlı Kornişler (Kapı perdesi mahfuzdur)	7 Çift
Beyaz Zemin Sarıçiçekli ve Som Yıldızlı Kanepa	1
Beyaz Zemin Sarıçiçekli ve Som Yıldızlı Koltuk Sandalyesi	4
Beyaz Zemin Sarıçiçekli ve Som Yıldızlı Sedir Kanepa ve Bir Adet Minder	1
Beyaz Zemin Sarıçiçekli Duvar Yastığı	5
Beyaz Zemin Sarıçiçekli Koltuk Yastığı	2
Beyaz Zemin Sarıçiçekli Bâln	2
Ayak Kaliçesi	2
Naklolun:	56

Sayfa 2a**Beykoz Cihetinde Çayıra Nâzır Odada**

	Adedi
Som Yıldızlı Kebîr Ayna	1
Som Yıldızlı Beyaz Mermer Taşlı ve Aynalı Konsol	1
Som Yıldızlı Ayak İskemlesi	2
Altı Kollu Gümüş Şamdan	1
Efrençkâri Yol Kaliçesi	4 Parça
Her Yol Başında Fistüllü ve Kolon Şeritli Pencere Perdeleri ve Ma'a Korniş	13 Çift
Sarı Kumaş Kaplı ve Som Yıldızlı Sandalye	12
Merdivene Yol Kaliçesi (Efrençkâri, yetmiş dört adet pirinç tülleri mavi, on dördü sâgir ve ince olacak)	3
Merdiven Başında, Efrençkâri Yol Kaliçesi	3

Üst Kat Salonda Bulunan

Kökna Zemin Sarıçiçekli Kumaş Perde	16 Çift
Aydınlık Pencerelerinde Som Yıldızlı ve Kornişli Perde	20 Çift
Kumaş Kaplı ve Som Yıldızlı Kebir Kutu Kanepa	4
Kumaş Kaplı ve Som Yıldızlı Koltuk Sandalyesi	8
Kumaş Kaplı ve Som Yıldızlı Sandalye	12
Ayak Kaliçesi	4
Yıldızlı Kebîr Ayna	4
Yol Kaliçesi	4 Parça

Merdiven Ayağındaki Mermerlikte

Sarı Fistüllü Kumaş Perde (Mahfuzdur)	7 Çift
Beyaz Mermer Kürsü Üzerinde Civânan Renkli Pirinç Kebîr Şamdan	2
Tavanda Asılı Yıldızlı Fanuslu Kebîr Kutu Avize	1

Alt Katta Kurenâlara Mahsus Odada

Sarı Kumaş Pencere ve Kapı Perdesi, Ma'a Kornişli	7 Çift

Alt Katta Çayıra Nâzır Odada

Pembe Zemine Beyaz Çiçekli Kumaştan Pencere Perdeleri, Ma'a Kornişli	6 Çift

Nakil Bulunan 79

Sayfa 2b**Alt Katta Çayıra Nâzır Odada**

	Adedi
Mutfak Pencere Perdeleri, Ma'a Kornişli Kapı Perdesi	6 Çift
Sâgir Arî Ayna	1
Sâgir Sandalye	6
Sâgir, Cilâlı Dört Ayaklı Orta Masası	1

Alt Kat Salonda Bulunan

Mutfak Perdesi <i>(Altı çift ma'i kornişle mevcut olup on adedinde dahi balkon perdesi olacağı)</i>	16 Çift
Som Yıldızlı Kebîr Kutu Ayna	4
Yol Kaliçesi <i>(1'i Bünyân Kaliçesi)</i>	6 Parça
Üzeri Pirinç Kaplı Halı Topları	19

Alt Kat Aralığında Bulunan

Sarı Abdesthane İbriği	2
Tacı Somlu Pirinç El Feneri	1
Su Küpü	2
Açılır Kapanır Ta'am Masası	1
Bekçi Ağalara Çift Sigara Sehpası	1
Gümüş Matara, İbrik Tabağı ve Kapağı	1
Gümüş Abdesthane İbriği	2
Bekçi Ağalara Mahsus Odada Eski Gayr-i Sâlih Perde Yıldızlı Kornişler	5 Çift
Beyanı:	96

Sarnıç Tulumbası ve Teferruatı	
Hârik Tulumbası	1
Hortum	1
Kova	6
Kanca	3
Balta	3

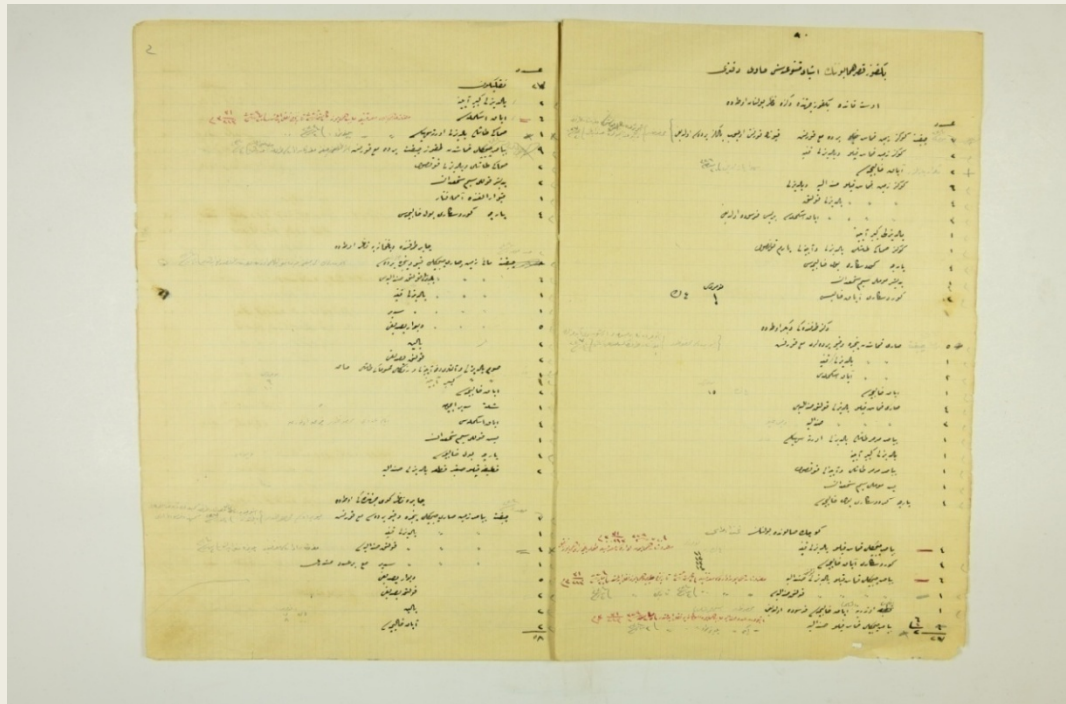
Beykoz Kasr-ı Hümâyûnu'nda Hazine-i Hassa-i Seniyye-i A'ti balâda cins ve nev'e göre nakil olan on aded eşya-yı muhtelifle ile mevcuttur.

Hicri 12-06-1329, *Miladi 10 Haziran 1911*

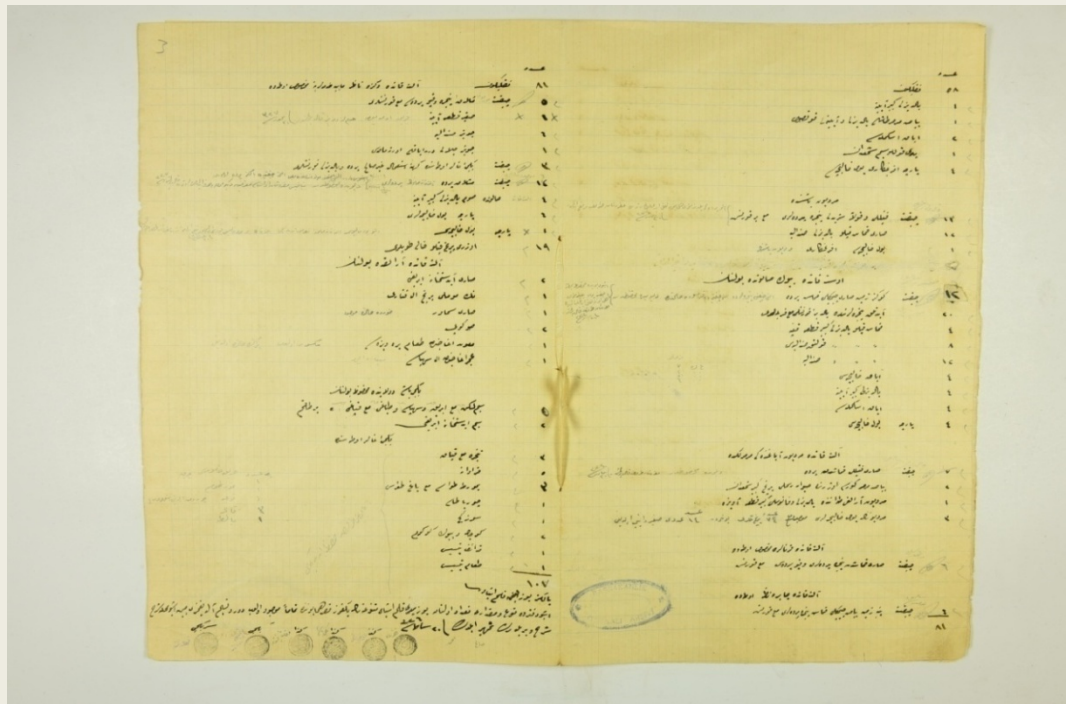
Sayfa 3

3 Tencere, <i>(Ma'a Kapak)</i>
5 Karavana
3 Yumurta Tavası, <i>(Ma'a Yağ Tavası)</i>
1 Çorba Tası
1 Sofra Sinisi
2 Kebîr, 2 Sâgir Tencere
1 Kadayıf Tepsisi
1 Ta'am Tepsisi

Sayfa 1a- 1b

Sayfa 2a- 2b

Transkripsiyonu:**Defterin Kapak Sayfası**Beykoz Kasr-ı Hümâyûnu Eşya Defteri 1335 (**Miladi, 1916-1917**)

Beykoz Kasr-ı Hümâyûnu'nun Eşya-yı Mütenevvi'esini Hâvi Defteri

Sayfa 1a**Üst Katta Beykoz Cihetinde Denize Nâzır Odada Bulunan**

	Adedi
Gök Zemin Kumaş Perde, Ma'a Kornişli <i>[Kapının kornişleri olmayıp yalnız perdesi olduğu mahfuzdur. 20 Temmuz (1)327- Miladi, 2 Ağustos 1911]</i>	7 Çift
Gök Zemin Kumaş Kaplı ve Yıldızlı Kanepe	2
Ayak Kaliçesi	2
Gök Zemin Kumaş Kaplı Yıldızlı Sandalye	6
Gök Zemin Kumaş Kaplı Yıldızlı Koltuk	4
Gök Zemin Kumaş Kaplı Yıldızlı Ayak İskemlesi <i>(Birisî fersûde olduğu)</i>	3
Yıldızlı Kebir Ayna	1
Somaki Taşlı Yıldızlı Aynalı Yarım Konsol	1
Kurdmekâri Yol Kaliçesi	4 Parça
Yedi Mumlu Sim Şamdan	1
Kurdmekâri Ayak Halısı	2

Deniz Tarafındaki Diğer Odada, 4 Numaralı

Sarı Kumaştan Pencere ve Kapı Perdeleri, Ma'a Kornişli	5 Çift
<i>[Kapı perdesi mahfuzdur 21 Temmuz (1)327- Miladi, 3 Ağustos 1911]</i>	
Sarı Kumaş Kaplı Yıldızlı Kebîr Kanepe	1
Sarı Kumaş Kaplı Ayak İskemlesi	2
Ayak Kaliçesi <i>(Numerosu 4-15)</i>	1
Sarı Kumaş Kaplı Yıldızlı Koltuk Sandalyesi	4
Sarı Kumaş Kaplı Yıldızlı Sandalye	3
Beyaz Mermer Taşlı Yıldızlı Orta Masa	1
Yıldızlı Kebir Ayna	1
Beyaz Mermer Taşlı ve Aynalı Konsol	1
Beş Mumlu Sim Şamdan	1
Kurdmekâri Yol Kaliçesi	4 Parça

Küçük Salonda Bulunan

Beyaz Çiçekli Kumaş Kaplı Yıldızlı Kanepe <i>[MeFrûşât-ı Hümâyûn İdâresi ma'rifetiyle Topkapı Saray-ı Hümâyûnu'na nakli (1)329- Miladi, 1913- 14]</i>	4
Kurdmekâri Ayak Kaliçesi	4
Beyaz Çiçekli Kumaş Kaplı Yıldızlı Koltuk Sandalyesi	6
<i>[MeFrûşât-ı Hümâyûn İdâresi ma'rifetiyle Topkapı Saray-ı Hümâyûnu'na naklolunmuştur 25 Mart (1)326- Miladi, 7 Nisan 1910]</i>	

(Listenin devamı)

	Adedi
Beyaz Çiçekli Kumaş Kaplı Yıldızlı Koltuk Sandalyesi	1
<i>[Mevrûsât-ı Hümayûn İdâresi ma'rifetiyle 19 Cemâziyel-evvel 336 tarihinde Topkapı Saray-ı Hümayûnu'na naklolunmuştur 2 Mart (1)334- Miladi, 2 Mart 1918]</i>	
Atlas Üzerine Ayak Kaliçesi (Fersûde olduğu mahfuzdur)	1
Beyaz Çiçekli Kumaş Kaplı Sandalye	6
<i>[İşbu dört adet sandalye Mabeyn-i Hümayûn-u mülûkâneye nakledilmiştir 25 Mart (1)328- Miladi, 7 Nisan 1912, İşbu iki adet sandalye Yıldız Saray-ı Hümayûnu'na nakledilmiştir. 2 Mart (1)334- Miladi, 2 Mart 1918]</i>	
Naklolun	27

Sayfa 1b**Küçük Salonda Bulunan**

	Adedi
Yıldızlı Kebîr Ayna	2
Ayak İskemlesi	6
<i>[Mevrûsât-ı Hümayûn ma'rifetiyle Mabeyn-i Hümayûn Topkapı'ya 20 Mayıs (1)328- Miladi, 2 Haziran 1912 tarihinde nakledilmiştir]</i>	
Somaki Taşlı Yıldızlı Orta Sehpa	1
<i>[Mevrûsât-ı Hümayûn ma'rifetiyle Mâbeyn-i Hümayûn Yıldız Sarayı'na 2 Mart (1)334- Miladi, 2 Mart 1918 tarihinde nakledilmiştir]</i>	
Beyaz Çiçekli Kumaştan Perde Ma'a Kornişli	9 Çift
<i>[İşbu 9 çift perde Mevrûsât-ı Hümayûn ma'rifetiyle Mâbeyn-i Hümayûn Topkapı'ya 2 Mayıs (1)334- Miladi, 2 Mayıs 1918 tarihinde nakledilmiştir]</i>	
Somaki Taşlı ve Yıldızlı Konsol	2
Yedişer Kollu Sim Şamdan	2
Kapı Aralığında Asma Fener	1
Kurdmekâri Yol Kaliçesi	4 Parça
Çayır Tarafında Debbağhâneye Nâzır Odada	
Ma'i Zemin ve Sarıçiçekli Kapı ve Pencere Perdeleri, Ma'a Korniş	2 Çift
Ma'i Zemin ve Sarıçiçekli Yıldızlı Koltuk Sandalyesi	6
Ma'i Zemin ve Sarıçiçekli Yıldızlı Kanepe	1
Ma'i Zemin ve Sarıçiçekli Yıldızlı Sedir	1
Ma'i Zemin ve Sarıçiçekli Yıldızlı Duvar Yastığı	5
Ma'i Zemin ve Sarıçiçekli Yıldızlı Bâlîn	2
Ma'i Zemin ve Sarıçiçekli Yıldızlı Koltuk Yastığı	2
Som Yıldızlı ve Altları Dahi Aynalı Renkli Somaki Taşlı Masa (numerosu 19)	1
Som Yıldızlı Kebîr Ayna	1
Ayak Kaliçesi	2
Şilte (sedir için)	1
Ayak İskemlesi	4
Beş Kollu Sim Şamdan	1
Yol Kaliçesi	4 Parça
Kadife Kaplı Sâgir Kıt'a Yıldızlı Sandalye	2

(Listenin devamı)	Adedi
Çayıra Nâzır Köy Cihetindeki Odada	
Beyaz Zemin Sarıçiçekli Pencere ve Kapı Perdesi, Ma'a Kornişler	7 Çift
<i>[Kapı perdesi mahfuzdur. İşbu 7 çift perde Mevrûşât-ı Hümayûn ma'rifetiyle Topkapı'ya giderek 21 Temmuz (1)327- Miladi, 3 Ağustos 1911 tarihinde nakledilmiştir]</i>	
Beyaz Zemin Sarıçiçekli Yıldızlı Kanepeler	1
Beyaz Zemin Sarıçiçekli Yıldızlı Koltuk Sandalyesi	4
<i>[Mevrûşât İdâresi ma'rifetiyle Topkapı'ya nakledilmiştir. 2 Mart (1)334- Miladi, 2 Mart 1918]</i>	
Beyaz Zemin Sarıçiçekli Yıldızlı Sedir ve Bir Adet Minderi	1
Beyaz Zemin Sarıçiçekli Yıldızlı Duvar Yastığı	5
Beyaz Zemin Sarıçiçekli Yıldızlı Koltuk Yastığı	2
Beyaz Zemin Sarıçiçekli Yıldızlı Bâlîn	2
Beyaz Zemin Sarıçiçekli Yıldızlı Ayak Haliçesi	2
Naklolan:	58

Sayfa 2a

Küçük Salonda Bulunan

	Adedi
Yıldızlı Kebîr Ayna	1
Beyaz Mermer Taşlı Yıldızlı ve Aynalı Konsol	1
Ayak İskemlesi	2
Yedi Kollu Sim Şamdan	1
Efrençkâri Yol Kaliçesi	4 Parça

Merdiven Başında

Fistüllü ve Kolon Şeritli Pencere Perdesi, Ma'a Bir Korniş	13 Çift
<i>[İşbu perdeler Yıldız Saray-ı Hümayûnu'na nakil edilmişlerdir. (1)332- Miladi, 1916- 17]</i>	
Sarı Kumaş Kaplı Yıldızlı Sandalye	12
Yol Kaliçesi (Efrençkâri)	1

Üst Katta Büyük Salonda Bulunan

Gök Zemin Sarıçiçekli Kumaş Perde (Altı çifti içerde altı çifti de fersude halde)	12 Çift
<i>[İşbu duvarda mahfuz bulunan 6 çift perde Yıldız Saray-ı Hümayûnu'na nakledilmişlerdir 6 çifti de Topkapı'ya götürülmüştür. 2 Şubat (1)334- Miladi, 2 Şubat 1918]</i>	
Aydınlık Pencerelerinde Yıldızlı Kornişler	20
Kumaş Kaplı Yıldızlı Bir Kıt'a Kanepeler	4
Kumaş Kaplı Yıldızlı Koltuk Sandalyesi	8
Kumaş Kaplı Yıldızlı Sandalye	12
Ayak Kaliçesi	4
Yıldızlı Kebîr Ayna	4

Listenin devamı	
Ayak İskemlesi	4
Yol Kaliçesi	4 Parça
Alt Katta Merdiven Ayağındaki Mermerlikte	
	Adedi
Sarı Fistüllü Kumaştan Perde [2 çift perde mahfuzdur. Topkapı'ya nakledilmiştir. 20 Mayıs (1)334- Miladi, 20 Mayıs 1918]	7 Çift
Beyaz Mermer Kürsü Üzerinde Hayvan Resimli Pirinç Kebîr Şamdan	2
Merdiven Aralığı Tavanında Yıldızlı ve Fanuslu Kebîr Kutu Avize	1
Merdivende Yol Kaliçesi (Mevcut 3 adet, 74 yeni tüller bezenildi 14 adedi sâgir)	3
Alt Katta Kurenâlara Mahsus Odada	
Sarı Kumaştan Pencere Perdeleri ve Kapı Perdesi Ma'a Kornişli	2 Çift
Alt Katta Çayıra Nâzır Odada	
Pembe Zemin Beyaz Çiçekli Kumaş Pencere Perdeleri, Ma'a Kornişli	6 Çift
Naklolan:	81

Sayfa 2b**Alt Katta Denize Nâzır Mâbeyn-i Hassalarına Mahsus Odada**

	Adedi
Matbah Pencere ve Kapı Perdesi, Ma'a Korniş	5 Çift
Sâgir Kutu Ayna	1
Ceviz Sandalye	6
Ceviz Cilalı Dört Ayaklı Orta Masası	1
Bekçi Ağalar Odasında Köşede Mahal Gayr-i Sâlih Perde ve Yıldızlı Kornişler	3
Matbah Perdesi [Alt kat salonda perdesi (2/13), altı çifti ma'a korniş mahallerinde mevcut altı çiftinde basit perde olarak ma'a korniş, Mevrûşat İdâresi ma'rifetiyle diğer mahallere sevk edilmesi üzerine kaldırılmıştır (1)327- Miladi, 1911- 12].	12 Çift
Som Yıldızlı Kebîr Ayna (alt kat salonda)	4
Yol Kaliçeleri (İşbu yol Kaliçeleri alt kat salonda tefriş edildi. Alt katta yol haliçesi mevcuttur.)	4 Parça
Üzeri Pirinç Kaplı Halı Topları	19

Alt Katta Aralıkta Bulunan

Sarı Abdesthane İbriği	2
Tek Mumlu Pirinç El Feneri	1
Sarı Semaver (hurda hali mevcut)	1
Su Küpü	2
Ma'un Ağacından Ta'am Masası	1
Acer Ağacından El Sehpa	1
Bekçi Paşa Dolayında Mahfuz Bulunan Ma'a Simli İbrik ve Sehpa ve Tabağı ve Kapağı	1 Takım
Sim Abdesthane İbriği	1

Bekçi Ağaların Odasında	Adet
Tencere (<i>Ma'a Kapak</i>)	3
Karavana	5
Yumurta Tavası (<i>Ma'a Yağ Tavası</i>)	3
Çorba Tası	1
Süzgeç	1
Küçük ve Büyük Güğüm	2
Kadayıf Tepsisi	1
Ta'am Tepsisi	1
Nakil olan: 107	

İşbu defterde nev' ve miktarı ta'dâd olunan yüz yedi kalem eşya-yı mütenevvi'enin Beykoz Kasr-ı Hümâyûnu'ndan tamamen mevcut olup devr ve teslim aldığımızı bîş işbu mahalde şerh ve serh edilerek tahayyür edilmiştir.

[Mühür]

20 Şubat (1)326- *Miladi, 5 Mart 1911*

Sayfa 3a

Bu sene Beykoz Kasr-ı Hümâyûnu'nda devletlü mehâbetlü Cemâleddin Efendi hazretlerinin ikâmetlerine ma'âda seniyye-i cenâb-ı pâdişâhi şerefsüdü buyrulduğu merkuma hazret-i şehriyâri bil iftihâr hazretleri cânibinde şifâhâ-yı tebliğ buyrulmuş olmakla bermûcib irâde-i seniyye icâb edenlere teblîgât-ı lâzîmenin icrâsı hakkında.

1 Haziran 1333- *Miladi, 1 Haziran 1917.*

Sayfa 3b

Beykoz'da	Adedi
Kebîr Koltuk	1
Sâgir Koltuk	4
Sandalye	2
Taşlı Kebîr Masa	1
Taht Ortasında Çift Perde	6

2 Mart (1)335- *Miladi, 2 Mart 1919'da* mefrûşât tarafından alınmıştır.

Sayfa 3c

Bismillahirrahmanirrahim

Miktarı

- 1 Adet Yedi Kollu Gümüş Şamdan
- 1 Adet Beş Kollu Gümüş Şamdan
- 2 Adet Yedi Kollu Gümüş Şamdan
- 1 Adet Beş Kollu Gümüş Şamdan
- 1 Adet Yedi Kollu Gümüş Şamdan
- 1 Adet Gümüş İbrik Takımı, (Ma'a Gümüş İbrik Kapağı)
- 2 Adet Gümüş İbrik

Mâbeyn-i hümayûnda cenâb-ı mülûkâne müdüriyetine arz ve tebliğ edilmesi üzere bilâhâre cins ve nev'i mühimdir otuz parça tesviye Beykoz Kasr-ı Hümayûnu'ndan ahz olunduğu sebep işbu ilm-i fahr itâ kılınmıştır.

8 Kanun-u evvel (1)335- *Miladi, 8 Aralık 1919*

Mefrûşât Müdürü

Ali

Transkripsiyonu:**Defterin Kapak Sayfası**

Beykoz Kasrı Bekçisi Abdullah Ağa'nın Defteri, Tekaüd olunmuştur (Emekliye ayrılmıştır)

Sayfa**Hazine-i Hassa-i Şahaneye Mensup Memurun**

Hidmet-i Devlet Kaç Yaşında ve Ne Tarihte Görüldü			En Sonraki Memurun			Kendisiyle Pederinin İsmi ve Şöhretleri				
Hidmet-i Devlete Duhulü		Senesi	Tarih-i Veladeti (Doğum tarihi)			Beykoz Kasrı Bekçisi		Abdullah bin Ahmed Hasan Ağa ve Ustabaşı		
13 Haziran 1275 (25 Haziran 1859)			1253 Senesi							
Muayyenat Mensubu	Ma'ani Mensubu	Bulunduğu Memuriyetler	Müddeti Memuriyet Nüzuliyeti			Müddeti Memuriyet Nüzuliyeti			Tarih-i Tayin ve İnfikakı (ayrılma)	
			Eyyam	Şehver	Sene	Eyyam (gün)	Şehver (ay)	Sene	Tarih	Tarih
-	300	Beykoz Kasrı'nın Serbekçisi	-	-	-	18	5	20	22 Haziran (1)325	13 Eylül (1)275
-	240	Beykoz Kasrı'nın Serbekçisi	-	-	-	12	9	8	1 Temmuz (1)304	1 Mart (1)296
-	340	Beykoz Kasrı'nın Serbekçisi	-	-	-	19	6	20	15 Mayıs (1)326	13 Kanun-i evvel (1)304
-	345	Beykoz Kasrı'nın Serbekçisi	-	-	-	15	10	0	16 Mayıs (1)326	1 Muharrem (1)325
-	400	Beykoz Kasrı'nın Serbekçisi	-	-	-	16	11	0	1 Şubat (1)327	16 Mayıs (1)326
						18	8	51	Toplam	

Memuriyetine muvafik olunmuş tasdik olunur. [7 Mayıs (1)327- Miladi, 20 Mayıs 1911]

Sayfa 2

Hazine-i Hassa-i Şahaneye Mensup Memurun

Hidmet-i Devlet Kaç Yaşında ve Ne Tarihte Görüldü						En Sonraki Memurin			Kendisiyle Pederinin İsmi ve Şöhretleri	
Hidmet-i Devlete Duhulü		Senesi	Tarih-i Veladeti			Beykoz Kasrı Bekçisi			Abdullah bin Ahmed/ Hasan Ağa ve Ustabası	
13 Haziran 275		23	1253 Senesi							
Muayyenat Mensubu	Ma'ani Mensubu	Bulunduğu Memuriyetler	Müddeti Memuriyet Nüzuliyeti			Müddeti Memuriyet Nüzuliyeti			Tarihi Tayin ve İnfikakı	
			Eyyam	Şehver	Sene	Eyyam	Şehver	Sene	Tarih	Tarih
-	300	Beykoz Kasrı'nın Serbekçisi	-	-	-	18	5	20	22 Haziran (1)325	13 Eylül (1)275
-	240	Beykoz Kasrı'nın Serbekçisi	-	-	-	12	9	8	1 Temmuz (1)304	1 Mart (1)296
-	340	Beykoz Kasrı'nın Serbekçisi	-	-	-	19	6	20	15 Mayıs (1)326	13 Kanun-i evvel (1)304
-	345	Beykoz Kasrı'nın Serbekçisi	-	-	-	15	10	0	16 Mayıs (1)326	1 Muharrem (1)325
-	400	Beykoz Kasrı'nın Serbekçisi	-	-	-	16	11	0	1 Şubat (1)327	16 Mayıs (1)326
						18	6	51	Toplam	

Memuriyetine muvafık olunmuş tasdik olunur. [7 Mayıs (1)327- Miladi, 20 Mayıs 1911]

Sayfa 3

Ve Ketebe ve Hadimeye Mahsus Müddet-i Hidmet Cetvelidir.

Tarih-i İstidada Kaç Yaşta ve Hâlâ Müstahdem Olup Olmadığı		İstidanamenin Tarihi
		30 Nisan (1)327
Bu bir memuriyetlere münhadimve muğlâk ve medyun ıskat gibi bir ceza ile mahkûm olup olmadığı ve maluliyet ve teveccühe malul olmuş ise tarih ve keyfiyeti	Mülâhazat	Bu memuriyetlerin her birinden sebep-i infiali
	Yüzde beşten bin yüz seksen dört ve altmış dokuz kuruş otuz santim ve tayini vardır ve yüzde birden beş yüz altmış üç kuruş otuz bir santim.	Tecilat-ı umumiyyede tenzil olunmuştur. Sinn-i etmiş, te'hil olunmuştur.
		Tecavüz olduğundan tarihinde su-i vakte tehir olunmuştur.

Sayfa 4

Ve Ketebe ve Hadimeye Mahsus Müddet-i Hidmet Cetvelidir.

Tarih-i İstidada Kaç Yaşta ve Hâlâ Müstahdem Olup Olmadığı		İstidanamenin Tarihi
Yetmiş beş yaşında olduğu halde tekaüde (emekliye) ayrılmıştır.		30 Nisan (1)327
Bu bir memuriyetlere münhadimve muğlâk ve medyun ıskat gibi bir ceza ile mahkûm olup olmadığı ve maluliyet ve teveccühe malul olmuş ise tarih ve keyfiyeti	Mülâhazat	Bu memuriyetlerin her birinden sebep-i infiali
	Yüzde beşten bin yüz seksen dört ve altmış dokuz kuruş otuz santim ve tayini vardır ve yüzde birden beş yüz altmış üç kuruş otuz bir santim.	Tecilat-ı umumiyyede tenzil olunmuştur. Sinn-i etmiş, te'hil olunmuştur.
		Tecavüz olduğundan tarihinde su-i vakte tehir olunmuştur.

دوئل همایونی کوی صلاحتی بفرمودند و واقع او را در آن شهر بود که سزاد و مفضل کلاه
 بر کف آید و محرمه در آن حال باجه در آن روز در آن وقت که سزاد کلاه معالی آید و مفضل کلاه
 او را در آن روز در آن وقت که سزاد کلاه معالی آید و مفضل کلاه او را در آن روز در آن وقت
 باور به جانب جهان با میندند مفضل او را در آن وقت که سزاد کلاه معالی آید و مفضل کلاه
 جانب باجه در آن وقت که سزاد کلاه معالی آید و مفضل کلاه او را در آن روز در آن وقت
 با سزاد مفضل در آن وقت که سزاد کلاه معالی آید و مفضل کلاه او را در آن روز در آن وقت
 از آن وقت که سزاد کلاه معالی آید و مفضل کلاه او را در آن روز در آن وقت
 مفضل او را در آن وقت که سزاد کلاه معالی آید و مفضل کلاه او را در آن روز در آن وقت
 مفضل او را در آن وقت که سزاد کلاه معالی آید و مفضل کلاه او را در آن روز در آن وقت
 مفضل او را در آن وقت که سزاد کلاه معالی آید و مفضل کلاه او را در آن روز در آن وقت

الغیر...
 مفضل او را در آن وقت که سزاد کلاه معالی آید و مفضل کلاه او را در آن روز در آن وقت
 مفضل او را در آن وقت که سزاد کلاه معالی آید و مفضل کلاه او را در آن روز در آن وقت
 مفضل او را در آن وقت که سزاد کلاه معالی آید و مفضل کلاه او را در آن روز در آن وقت
 مفضل او را در آن وقت که سزاد کلاه معالی آید و مفضل کلاه او را در آن روز در آن وقت
 مفضل او را در آن وقت که سزاد کلاه معالی آید و مفضل کلاه او را در آن روز در آن وقت
 مفضل او را در آن وقت که سزاد کلاه معالی آید و مفضل کلاه او را در آن روز در آن وقت
 مفضل او را در آن وقت که سزاد کلاه معالی آید و مفضل کلاه او را در آن روز در آن وقت
 مفضل او را در آن وقت که سزاد کلاه معالی آید و مفضل کلاه او را در آن روز در آن وقت
 مفضل او را در آن وقت که سزاد کلاه معالی آید و مفضل کلاه او را در آن روز در آن وقت
 مفضل او را در آن وقت که سزاد کلاه معالی آید و مفضل کلاه او را در آن روز در آن وقت

مفضل او را در آن وقت که سزاد کلاه معالی آید و مفضل کلاه او را در آن روز در آن وقت

۱۰۵

Y.PRK.MYD 93/57

Transkripsiyonu:**Varak 1**

15 Ağustos 1309

Dün akşam Ferik Şakir Paşa kulları vasıtasıyla şerefimend hüsn-ü telkîsi olduğunu irade-i seniyye-i cenâb-ı şehinşahîleri üzerine derhal saray-ı hümâyunlar mülukânelerinden hareket ve gece muhitte Maslak civarındaki kasr-ı hümâyuna muvâselet ve a'sân-ı mülukiyetimiz olan muvaffakiyet-i tâcdârâneleri ediyye-i mefruzesi tekrar edilerek tahkikat ve tedkikata mübaşeret eylediği kasr-ı hümayun mülukanelerinde mevcud bekci ve bağçevan ve zabitler celb olunarak ve her türlü ihtimalat nazar-ı mütalaya alınarak tahkikat ve müşahadatdan istinac olunan hususat bervech-i zir arz olunur.

Şöyle ki dün saat beş raddelerinde kasr-ı hümayuna aid arazi hududu dâhilinde ve işcâr-ı semere mağrusu mahal ve kavârin-i hümayun kurbunda bir arşun kadar mürtefi çalılığın yanmakta olduğu mâru'z zikr bağçevanlar ve zabtiyeler tarafından görülmesiyle hemen üzerine gidilüb gidenin civardaki derbent karagülhanesinde aramasına hassa-i orduy-u hümayunları saray üçüncü alayı ikinci bölük yüzbaşı vekili Mehmed Efendi kullarıyla on beş kadar efrad-ı asakir-i şahane dahi yanmakta olunan ikdam ve gayret ile kura-i hümayun sirayetinde meydan verilmesinde haritasında menzur-u âli buyrulacağı üzere tahminen on iki dönüm mikdarı çalılık muhterik olduğu halde iki saat zarfında kâmilen itfa ve imhasına muvaffak olunmuştur.

Sebeb-i zuhuruna dair tahkikat ve tedkikat çâkeranemize gelince muhterik olan mahal taze ve yeşil çalılık olub tarik-i âmme dahi uzakça olduğundan sigara ile gayr-i kasr-ı ihrakı bâdü'l-ihtimal olunduğu gibi bir de hayvanatını ra'y itmek üzere oraları iltizam iden kimsenin çobanları veya mahal-i harike muttasıl tarlayı isticar iden bostancı İstinyeli Derviş Seyit Ağa'nın ameleleri tarafından korucuların malumat ve muvafakatiyle ihrak idilmiş maznun-u kuvvi olub bu sabah merkum Seyit Ağa celb ve bir dereceye kadar isticvab olunup da suret-i inkârda bulunduğu ve fakat dün saat beş kararlarında merkum Seyid Ağa'nın çobanı Salih ve Yeniköy'den müteveffî Reşid Paşazade Salih Bey'in mahz ve Musa Ali Bey'in çobanı İzzet ve İstinyeli İsmail ağanın çobanı Osman ve yine İstinyeli yoğurtçu Emrullah ağanın çobanı Hurşid nam-ı kimseleri mahal-i harik civarında gördüğünü ve merkum çoban Hurşid'in inekleri derbent karagülhanesi efrad-ı askeriyesi tarafından karagülhane civarında yetiştirdikleri mısır tarlasına girüb bir nefer tarafından ineklerin dışarı çıkarıldığını merkum Seyid Ağa ifade ederek mezkûr inekleri tarladan dışarı çıkararak nefer dahi celb ve isticvab olundukda

çoban Salih ve İzzet'in saat beşte karib-i kasr-ı hümâyûn tarafından karagülhaneye doğru geldiklerini ve ba'de harik dumanının görüldüğünü ifade etmiştir.

Korucu başı Abdullah Efendi dahi maslak civarında ve elinde çift olduğu halde kuv'i-i harik-i muntezir gibi bir müddet tevafukla harikin zuhûrunu müteakib kagıthane civarına doğru savuştuğu ve diğer korucuların da bu aralık başka tarafta buldukları cem-i tahkikat asitane zarfında korucuların malûmatı olmaksızın hepsi bir ferdin bir ağaç bile kat'i ve ihrâkına mütecasir olamayıp bu işte merkum bostancı Seyid Ağa ile çobanı Salih ve diğer çobanı İzzet'in ve korucubaşı Musa ile Abdullah Efendinin medhal ve meşarikini olduğu istibdai olunmaktadır. Ol babda ve katibeten ahvalde emr ve ferman velinimet-i behiyyelerinin efendimiz hazretlerindir.

Yaveran-ı Hazret-i Şehriyarından

[Mühür]

Kulları Kolağası

[Mühür]

Kulları Kolağası

[Mühür]

Kulları Kolağası

Fi 15 Ağustos 1309

Fi 15 Safer 1311

Varak 2

Dünkü Cumartesi günü Maslak Kasr-ı Hümâyûnları'nın bahçesi civarında vaki ormanda ateş zuhur ederek sekiz dönüm miktarı giyâh birtakım ağaçlar muharrik olduğu halin bastırıldığına dair lede't-takdim muvafık-ı nigah-ı me'âli altında hazret-i hilafetpenahileri buyrulan jurnal üzerine icray-ı tahkikat etmek ve mütecasirlerini meydana çıkarmak ve muharrik olan mahalın bir kıta haritasını tanzim etmek için yaveran-ı cenab-ı cihanbanilerine tahazzür üç zabitin bilintihab izamı hakkında şerefmend olduğum emr ve ferman mabeyn-i cenab-ı tacdarları mentuk-u âlinin tefrikan nöbetçi bulunan yaveran kulları meyanında müfrezi zan idilenlerden yüzbaşılı marifetlerine intihab idilen Erkan-ı Harb emr bilâferid ve mekteb-i harbiyede muharric nazarından kolağası Tahir ve Zabit Beyler kulları i'zâm kılınmış idiler.

Mümaileyhin icrası edildiği tahkikata nakt tanzim etdikleri bir kıt'a rapor leffen arz ve takdim kılınmış ise de tersim iyledikleri harita şayan-ı takdim görüldüğünden ve hiçbir şey anlaşılmadığına binaen ref ve takdimi ihbar olunmayarak muteber-i seniyye-i

mülukaneleri Erkân-ı Harbiyesi'nce alikonmuştur.

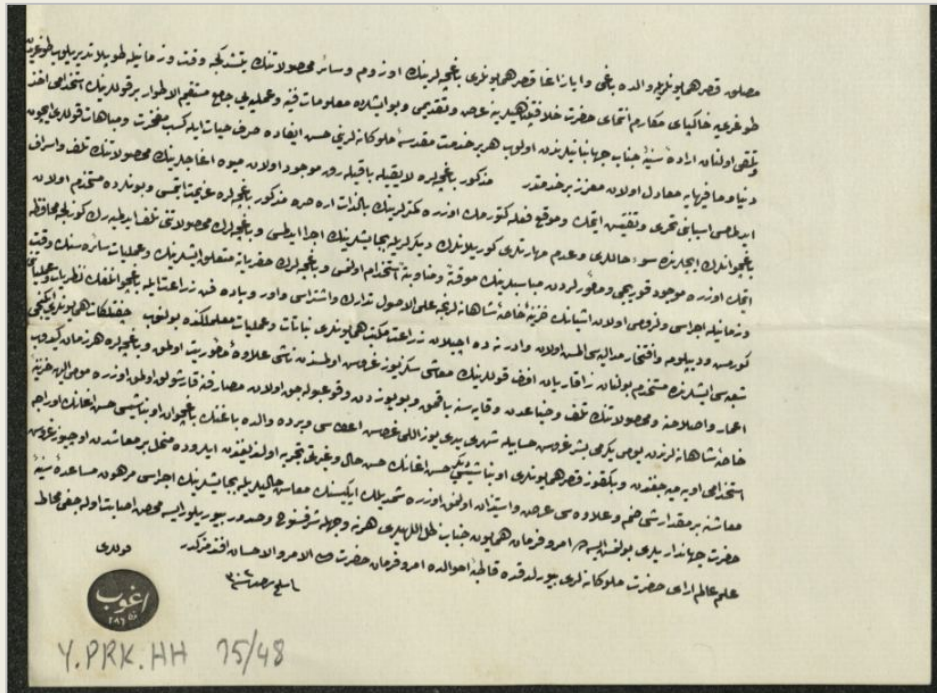
Takdim edilen rapor mütâlâsında anlaşıldığına nazaran mezkur hârikin arazi için kasten ifası idildiği ağleb-i ihtimal görmek ve dairen edilen ol dahi şu ihtimali teyid itmekte ve binaenaleyh ahval-i maruz-u şayan-ı itminan görülmekde bulunmuş ise de mütecasirleri suret-i kutbede bakiye ve mücenneb kılınmamış benaberin tahkikata matlub-u meali mahsub haline tacdâr-ı ciheti bir netice-i hüsnîyye iktiran ettirilmemiş olduğundan muvafık emr ve ferman ol bâbda saye-i canib-i cihet-i münasebetleri buyrulduğu hal-i mütecasirleri meydana çıkarılarak düçâr-ı pençe-i muhaberat edilmek üzere tahkikat ve terfikatın tahkik ve tedkik ve bir de hakpay-ı ubur-u saray-ı hazret-i hilafetpenahilerine takdim idilecek sûretde sabah olarak bir kıt'a mazbutunun ihzası için muteber-i seniyye-i mülukaneleri buyrulduğu hal diğer bir münasib kullarına tezkiriyle iratları hususu arz ve istizan olunur her hal ve katûbeten ahvalde emr ve ferman hazret-i veliyyü-l emr efendimizindir.

Fî 15 Ağustos 309

Mehmed Şakir bin Mehmed

[Mühür]

B2- Y. PRK. HH. Dosya no: 15, Gömlek no: 48.

Transkripsiyonu:

Maslak Kasr-ı Hümâyûn'ları Validebağ ve Ayazağa Kasr-ı Hümâyûnları bahçelerinin üzüm vesair mahsûlatının yetiştiği vakit ve zamanıyla toplandırılmayıp doğrudan doğruya hak payı mekarın intihayı hazret-i hilafet panahlerine arz ve takdimi ve bu işlerde malumatı fen-i ve ameliyeyi câmi müstakimü'l-etvar bir kullarının inhidamı ahz ve telakki olunan irade-i seniyyeyi cenab-ı cihanbanilerinden olub her bir hizmeti mukaddesi mülükanelerini hüsn-ü ifade sarfı hayat ile kesb-i mafiret ve mübahat kulları için dünya ve mazivaya muadil olan muazzez bir hizmetdir mezkur bahçelere layıkıyla bakılarak mevcut olan meyve ağaçlarının mahsûlatının telef ve israf edilmesi esbabını taharî ve teftiş etmek ve mevki-i fiile götürmek üzere kemterlerinin bizzat arasına mezkur bahçelere azimet etmesi ve bunlarda mütehezzim olan bahçevanların işlerini su-i halleri âdemi-i maharetleri görülenlerin diğerlerine becayişlerinin icra edilmesi ve bahçelerin mahsûlatını telef etdirerek güzelce muhafaza etmek üzere mevcut korucu ve memurlardan mübasiblerinin muvakkaten ve münavebeten istihdam olunması ve bahçelerin hafriyata müteallik işlerinin ve ameliyatı sairesinin vakt ve zamanın icrası ve lüzumu olan eşyanın hazine-i hasay-ı şahanelerince alel ahval tedarik ve iştirâsı para fen ve ziraat ile bağçevanlığın nazariyeleri ve maliyetini görmesi diploma ve iftihar madalyası almış olan ve Edirne'de açılan ziraat mektebi hümâyûnları nebatat ve ameliyat muamelenize bulunub çiftlikât-ı hümâyûnları ikinci şubesi işlerine mütehaddim bulunan Zakaryan Efendi kullarının maaşı sekiz yüz kuruşa otuz maaşı ilave-i memuriyeti olmak ve bahçelere her zaman gidip imar ve ıslahına ve mahsûlatın telef ve hebaidin vikayesine bakmak ve bu yüzden vuku bulacak olan mesarifine karşılık olmak üzere mümaileyh hazine-i hasa-i şahanelerinden yevmi yirmi beşer kuruş hesabıyla şehri yedi yüz elli kuruş ifası ve bir de Validebağ'ın bahçevan onbaşısı Hasan Ağa'nın oraca istidamı uymayacağından ve Beykoz Kasr-ı Hümâyûnları diğer onbaşısı Hasan Ağa'nın hüsn-ü hal ve gayreti tecesrüb olduğundan ileride münehhel bir maaştan üç yüz kuruş maaşını bir mikdar şey zam ve ilavesi arz-ı istizan olmak üzere şimdilik ikisinin maaşı hâfileriyle becayişinin icrası merhun müsaade-i seniyye-i hazret-i cihandarıyla bulunmuş ise de emr ve ferman-ı hümâyûn cenab-ı zillullah her ne ve cihetle şerefmend mürue buyrulur ise mahz isabet olacağı muhat-ı âlem-i âlim-i aray-ı hazret-i mülükaneleri buyruldukta katibeten ahvalde emr ve ferman hazreti veliyyü'l emr'ü-l ihsan efendimizindir.

R. 30 Temmuz 1302/ M. 11 Ağustos 1886

B3- BOA. HH.d. Defter no: 24438.

Sayfa 1a- 1b

The image shows two pages of a handwritten ledger. The right page is headed '11798 C' and the left page is also headed '11798 C'. Both pages contain columns of text and numbers. The text is in Ottoman Turkish script. The right page has a header '11798 C' and the left page has a header '11798 C'. There are several rows of entries with numerical values and descriptive text. The entries are organized into columns, with some text on the left and numbers on the right. The handwriting is in dark ink on aged, yellowish paper.

Sayfa 2a- 2b

The image shows two pages of a handwritten ledger. The right page is headed '11799 C' and the left page is also headed '11799 C'. Both pages contain columns of text and numbers. The text is in Ottoman Turkish script. The right page has a header '11799 C' and the left page has a header '11799 C'. There are several rows of entries with numerical values and descriptive text. The entries are organized into columns, with some text on the left and numbers on the right. The handwriting is in dark ink on aged, yellowish paper.

Sayfa 3a- 3b

Handwritten ledger pages 3a and 3b. The pages are divided into columns for descriptions, numbers, and totals. The text is in Arabic script. The right page (3b) has a large total at the bottom right: 37748 18. The left page (3a) has a large total at the bottom left: 4493 22. The entries include various items and their corresponding values.

Sayfa 4a- 4b

Handwritten ledger pages 4a and 4b. The pages are divided into columns for descriptions, numbers, and totals. The text is in Arabic script. The right page (4b) has a large total at the bottom right: 37748 18. The left page (4a) has a large total at the bottom left: 4493 22. The entries include various items and their corresponding values.

Sayfa 5a- 5b

Handwritten ledger with two columns of entries, likely financial or administrative records. The text is in Arabic script. The right page (5a) contains a list of items with associated numbers and dates. The left page (5b) contains a similar list with additional handwritten notes and calculations. There are several circular stamps or seals on the pages.

تاریخ	مبلغ	شرح
۱۳۰۰	۱۰۰	...
۱۳۰۱	۲۰۰	...
۱۳۰۲	۳۰۰	...
۱۳۰۳	۴۰۰	...
۱۳۰۴	۵۰۰	...
۱۳۰۵	۶۰۰	...
۱۳۰۶	۷۰۰	...
۱۳۰۷	۸۰۰	...
۱۳۰۸	۹۰۰	...
۱۳۰۹	۱۰۰۰	...
۱۳۱۰	۱۱۰۰	...
۱۳۱۱	۱۲۰۰	...
۱۳۱۲	۱۳۰۰	...
۱۳۱۳	۱۴۰۰	...
۱۳۱۴	۱۵۰۰	...
۱۳۱۵	۱۶۰۰	...
۱۳۱۶	۱۷۰۰	...
۱۳۱۷	۱۸۰۰	...
۱۳۱۸	۱۹۰۰	...
۱۳۱۹	۲۰۰۰	...
۱۳۲۰	۲۱۰۰	...
۱۳۲۱	۲۲۰۰	...
۱۳۲۲	۲۳۰۰	...
۱۳۲۳	۲۴۰۰	...
۱۳۲۴	۲۵۰۰	...
۱۳۲۵	۲۶۰۰	...
۱۳۲۶	۲۷۰۰	...
۱۳۲۷	۲۸۰۰	...
۱۳۲۸	۲۹۰۰	...
۱۳۲۹	۳۰۰۰	...
۱۳۳۰	۳۱۰۰	...
۱۳۳۱	۳۲۰۰	...
۱۳۳۲	۳۳۰۰	...
۱۳۳۳	۳۴۰۰	...
۱۳۳۴	۳۵۰۰	...
۱۳۳۵	۳۶۰۰	...
۱۳۳۶	۳۷۰۰	...
۱۳۳۷	۳۸۰۰	...
۱۳۳۸	۳۹۰۰	...
۱۳۳۹	۴۰۰۰	...
۱۳۴۰	۴۱۰۰	...
۱۳۴۱	۴۲۰۰	...
۱۳۴۲	۴۳۰۰	...
۱۳۴۳	۴۴۰۰	...
۱۳۴۴	۴۵۰۰	...
۱۳۴۵	۴۶۰۰	...
۱۳۴۶	۴۷۰۰	...
۱۳۴۷	۴۸۰۰	...
۱۳۴۸	۴۹۰۰	...
۱۳۴۹	۵۰۰۰	...
۱۳۵۰	۵۱۰۰	...
۱۳۵۱	۵۲۰۰	...
۱۳۵۲	۵۳۰۰	...
۱۳۵۳	۵۴۰۰	...
۱۳۵۴	۵۵۰۰	...
۱۳۵۵	۵۶۰۰	...
۱۳۵۶	۵۷۰۰	...
۱۳۵۷	۵۸۰۰	...
۱۳۵۸	۵۹۰۰	...
۱۳۵۹	۶۰۰۰	...
۱۳۶۰	۶۱۰۰	...
۱۳۶۱	۶۲۰۰	...
۱۳۶۲	۶۳۰۰	...
۱۳۶۳	۶۴۰۰	...
۱۳۶۴	۶۵۰۰	...
۱۳۶۵	۶۶۰۰	...
۱۳۶۶	۶۷۰۰	...
۱۳۶۷	۶۸۰۰	...
۱۳۶۸	۶۹۰۰	...
۱۳۶۹	۷۰۰۰	...
۱۳۷۰	۷۱۰۰	...
۱۳۷۱	۷۲۰۰	...
۱۳۷۲	۷۳۰۰	...
۱۳۷۳	۷۴۰۰	...
۱۳۷۴	۷۵۰۰	...
۱۳۷۵	۷۶۰۰	...
۱۳۷۶	۷۷۰۰	...
۱۳۷۷	۷۸۰۰	...
۱۳۷۸	۷۹۰۰	...
۱۳۷۹	۸۰۰۰	...
۱۳۸۰	۸۱۰۰	...
۱۳۸۱	۸۲۰۰	...
۱۳۸۲	۸۳۰۰	...
۱۳۸۳	۸۴۰۰	...
۱۳۸۴	۸۵۰۰	...
۱۳۸۵	۸۶۰۰	...
۱۳۸۶	۸۷۰۰	...
۱۳۸۷	۸۸۰۰	...
۱۳۸۸	۸۹۰۰	...
۱۳۸۹	۹۰۰۰	...
۱۳۹۰	۹۱۰۰	...
۱۳۹۱	۹۲۰۰	...
۱۳۹۲	۹۳۰۰	...
۱۳۹۳	۹۴۰۰	...
۱۳۹۴	۹۵۰۰	...
۱۳۹۵	۹۶۰۰	...
۱۳۹۶	۹۷۰۰	...
۱۳۹۷	۹۸۰۰	...
۱۳۹۸	۹۹۰۰	...
۱۳۹۹	۱۰۰۰۰	...

Sayfa 6a- 6b

Handwritten ledger with two columns of entries, likely financial or administrative records. The text is in Arabic script. The right page (6a) contains a list of items with associated numbers and dates. The left page (6b) contains a similar list with additional handwritten notes and calculations. There are several circular stamps or seals on the pages.

تاریخ	مبلغ	شرح
۱۳۰۰	۱۰۰	...
۱۳۰۱	۲۰۰	...
۱۳۰۲	۳۰۰	...
۱۳۰۳	۴۰۰	...
۱۳۰۴	۵۰۰	...
۱۳۰۵	۶۰۰	...
۱۳۰۶	۷۰۰	...
۱۳۰۷	۸۰۰	...
۱۳۰۸	۹۰۰	...
۱۳۰۹	۱۰۰۰	...
۱۳۱۰	۱۱۰۰	...
۱۳۱۱	۱۲۰۰	...
۱۳۱۲	۱۳۰۰	...
۱۳۱۳	۱۴۰۰	...
۱۳۱۴	۱۵۰۰	...
۱۳۱۵	۱۶۰۰	...
۱۳۱۶	۱۷۰۰	...
۱۳۱۷	۱۸۰۰	...
۱۳۱۸	۱۹۰۰	...
۱۳۱۹	۲۰۰۰	...
۱۳۲۰	۲۱۰۰	...
۱۳۲۱	۲۲۰۰	...
۱۳۲۲	۲۳۰۰	...
۱۳۲۳	۲۴۰۰	...
۱۳۲۴	۲۵۰۰	...
۱۳۲۵	۲۶۰۰	...
۱۳۲۶	۲۷۰۰	...
۱۳۲۷	۲۸۰۰	...
۱۳۲۸	۲۹۰۰	...
۱۳۲۹	۳۰۰۰	...
۱۳۳۰	۳۱۰۰	...
۱۳۳۱	۳۲۰۰	...
۱۳۳۲	۳۳۰۰	...
۱۳۳۳	۳۴۰۰	...
۱۳۳۴	۳۵۰۰	...
۱۳۳۵	۳۶۰۰	...
۱۳۳۶	۳۷۰۰	...
۱۳۳۷	۳۸۰۰	...
۱۳۳۸	۳۹۰۰	...
۱۳۳۹	۴۰۰۰	...
۱۳۴۰	۴۱۰۰	...
۱۳۴۱	۴۲۰۰	...
۱۳۴۲	۴۳۰۰	...
۱۳۴۳	۴۴۰۰	...
۱۳۴۴	۴۵۰۰	...
۱۳۴۵	۴۶۰۰	...
۱۳۴۶	۴۷۰۰	...
۱۳۴۷	۴۸۰۰	...
۱۳۴۸	۴۹۰۰	...
۱۳۴۹	۵۰۰۰	...
۱۳۵۰	۵۱۰۰	...
۱۳۵۱	۵۲۰۰	...
۱۳۵۲	۵۳۰۰	...
۱۳۵۳	۵۴۰۰	...
۱۳۵۴	۵۵۰۰	...
۱۳۵۵	۵۶۰۰	...
۱۳۵۶	۵۷۰۰	...
۱۳۵۷	۵۸۰۰	...
۱۳۵۸	۵۹۰۰	...
۱۳۵۹	۶۰۰۰	...
۱۳۶۰	۶۱۰۰	...
۱۳۶۱	۶۲۰۰	...
۱۳۶۲	۶۳۰۰	...
۱۳۶۳	۶۴۰۰	...
۱۳۶۴	۶۵۰۰	...
۱۳۶۵	۶۶۰۰	...
۱۳۶۶	۶۷۰۰	...
۱۳۶۷	۶۸۰۰	...
۱۳۶۸	۶۹۰۰	...
۱۳۶۹	۷۰۰۰	...
۱۳۷۰	۷۱۰۰	...
۱۳۷۱	۷۲۰۰	...
۱۳۷۲	۷۳۰۰	...
۱۳۷۳	۷۴۰۰	...
۱۳۷۴	۷۵۰۰	...
۱۳۷۵	۷۶۰۰	...
۱۳۷۶	۷۷۰۰	...
۱۳۷۷	۷۸۰۰	...
۱۳۷۸	۷۹۰۰	...
۱۳۷۹	۸۰۰۰	...
۱۳۸۰	۸۱۰۰	...
۱۳۸۱	۸۲۰۰	...
۱۳۸۲	۸۳۰۰	...
۱۳۸۳	۸۴۰۰	...
۱۳۸۴	۸۵۰۰	...
۱۳۸۵	۸۶۰۰	...
۱۳۸۶	۸۷۰۰	...
۱۳۸۷	۸۸۰۰	...
۱۳۸۸	۸۹۰۰	...
۱۳۸۹	۹۰۰۰	...
۱۳۹۰	۹۱۰۰	...
۱۳۹۱	۹۲۰۰	...
۱۳۹۲	۹۳۰۰	...
۱۳۹۳	۹۴۰۰	...
۱۳۹۴	۹۵۰۰	...
۱۳۹۵	۹۶۰۰	...
۱۳۹۶	۹۷۰۰	...
۱۳۹۷	۹۸۰۰	...
۱۳۹۸	۹۹۰۰	...
۱۳۹۹	۱۰۰۰۰	...

Transkripsiyonu:**Defterin Kapak Sayfası**

İndelmevzû' (Bahsi geçen konu, meseleye göre) fi 9 Ramazan (13)18 mütala'a olunmuştur (etraflica incelenmiştir). (Miladi, 31 Aralık 1900)

Maslak Kasr-ı Hümâyûn'unun ma'rifetle tefrîş (itinayla düzenlenmiş) olan eşyanın miktarını mübeyyin (beyan eden) defterdir.

Sayfa 1a**Para-Kuruş Yekûn: 5027**

Büyük Kasr-ı Hümâyûn'da Üst Katta (birinci kat) İki Adet Odaya Sarf Olunan (6 Karyola, 1 Köşe Kanepesi)	Meles Para	Miktar	Para-Kuruş Yekûn
6 Adet Karyolaya Düz Ma'a Hârir Saçak	20,00	38,0 Endaze	760
6 Adet Karyolaya ve Batıdaki Köşe Kanepesine Ma'a Şerit	4,00	70,0 Endaze	280
6 Adet Karyolaya Hârir Püskül	30,00	18,0 Adet	540
6 Adet Karyolaya Hârir Kordon	5,00	40,0 Endaze	200
6 Adet Karyolaya ve Batıdaki Köşe Kanepesine Hârir Döküm	20,00	960,0 Adet	192
6 Adet Karyolaya Derununa Beyaz Tül	3,00	35,0 Endaze	105
6 Adet Karyolaya Derununa Revâzik Bezi	5,00	35,0 Endaze	175
Perdelere Ma'a Hârir Püskül	130,00	35,0 Endaze	780
Pencere Aynası	120,00	6,0 Takım	720
Perde Tomuru	20,00	6,0 Adet	120
Pirinçten Top	15,00	12,0 Adet	180
Kapı İstâde'si	-	6 Adet	900
Kapı İstâde'si	-	1 Adet	075
			5027

Kuruş Cem'an Yekûn: 5027 + 6771,20 = 11798,20

Para- Kuruş Yekûn: 6771,20

**Bu Dahi Büyük Kasr-ı Hümâyûn Üst Katta (birinci kat) Diğer İki Adet Odaya Sarf Olunan
(6 Karyola, 2 Yek Kanepesi, 1 La Born Sehpa, 4 Koltuk, 4 Sandalye, 2 Tabure)**

Karyola ve Sandalyelere Elvan Hârir Saçak	30	48 Endaze	960
Karyolaya Elvan Hârir Şerit	18	30 Adet	540

(Listenin devamı)	Meles Para	Miktar	Para-Kuruş Yekûn
Karyolaya Derununa Beyaz Tül	3	54 Endaze	162
Karyolaya Derununa Revâzik Bezi	5	54 Endaze	270
Pencere Aynası	120	6 Takım	720
Sandalye Hârîr Saçak	30	45 Endaze	1350
Sandalye Hârîr Kordon	1,20	31 Endaze	046,20
Sandalye Hârîr Döküm	20,00	800 Adet	160
Sandalye Hârîr Püskül	12,00	20 Adet	240
Sandalye Hârîr Şerit	1,20	40 Endaze	060
Sandalye (...)	2,00	34 Adet	068
Perde Tomuru	20,00	6 Adet	120
Pirinçten Top	10,00	12 Adet	120
Pirinçten Ma'mul Sarı Renkte Çiçeklik	37,20	2 Adet	075
Ağaçtan Ma'mul Oyalı Yıldızlı Perde Kolu	25	12 Adet	300
Karyola İstade'si	-	6 Adet	600
Sandalye İstade'si	-	13 Adet	900
Pirinçten Yıldızlı Kapı İstade'si	-	2 Adet	070
			6771,20

Sayfa 1b**Kuruş Cem'an Yekûn: 11798,20 + 7756 = 19954,20****Para- Kuruş Yekûn: 7756**

**Bu Dahi Büyük Kasr-ı Hümâyûn Üst Kattaki (birinci kat) Salona Sarf Olunan
(6 Karyola, 2 Kanepe Takımı, 4 Koltuk, 6 Sandalye, 2 Çift Koltuk Takımı,
4 Ayak İskemlesi, 2 Tabure, 2 Sofra)**

	Meles Para	Miktar	Para-Kuruş Yekûn
Karyola ve Sandalyenin Beynine Çiçekli Hârîr Saçak	20	93 Endaze	1860
Karyola ve Sandalyeye Hârîr Şerit	4	115 Endaze	460
Karyola ve Sandalyeye Hârîr Püskül	20	24 Adet	482
Karyola ve Sandalyeye Hârîr Püskül	25	6 Adet	150
Karyolaya ve Sandalyelere Beyaz Tül	3	92 Endaze	276
Karyolaya Revâzik Bezi	5	72 Endaze	360

(Listenin devamı)	Meles Para	Miktar	Para-Kuruş Yekûn
Perdelere Hârir Püskül	130	6 Çift	780
Bahçe İçin İşlenmiş Tülden Güneşlik	120	6 Takım	720
Sandalyeye Hârir Şerit	1	130 Endaze	130
Sandalyeye Hârir Döküm	20	250 Adet	050
Perde Tomuru	20	6 Adet	120
Pirinçten Mamul Top	15	12 Adet	180
Pirinçten Mamul Yıldızlı Perde Kolu	25	12 Adet	420
Karyola İstâde'si	-	6 Adet	720
Sandalye İstâde'si	-	19 Adet	750
Sofra İstâde'si	-	2 Adet	300
			7756
Kuruş Ce'man Yekûn: 1073 + 19954,20 = 20627,20			
Para- Kuruş Yekûn: 1073			
Bu Dahi Büyük Kasr-ı Hümâyûn Merdivene Sarf Olunan			
Pirinçten Dökümlü Sarı Ceplik	22	44 Adet	968
Yolluk	45	3 Takım	105
			1073
Kuruş Ce'man Yekûn 6799 + 20627,20 = 27426,20			
Para- Kuruş Yekûn: 6799			
Bu Dahi Büyük Kasr-ı Hümâyûn Alt Katta (zemin kat) İki Adet Odaya Sarf olunan (6 Karyola, 2 Kanepa, Hasır Sedir, 4 Koltuk, 6'lı Sandalye Takımı)			
Karyola Gök Zemine Beyaz Hârir Saçak	18	52 Endaze	936
Karyola Gök Zemine Beyaz Hârir Şerit	4	155 Endaze	620
Karyola Gök Zemine Beyaz Hârir Püskül	20	30 Adet	600
Karyola Gök Zemine Beyaz Hârir Saçak	5	21 Endaze	105
Karyola Derununa Beyaz Tül	3	36 Endaze	108
Karyola Revâzik Bezi	5	30 Endaze	150
Perdelere Hârir Püskül	100	6 Çift	600
Sandalyelere Kilden Ma'mul Başlık, Masrafiyla Beraber	-	12 Adet	1450
Sandalyelere Hârir Kordon	5	44 Endaze	220
Sandalyelere Hârir Döküm	20	750 Adet	150

(Listenin devamı)	Meles Para	Miktar	Para-Kuruş Yekûn
Pencerelere Tülden Ma'mul Güneşlik	120	6 Takım	720
Perde Tomuru	30	6 Adet	180
Ağaçtan Top	5	12 Adet	060
Kapı İstâde'si	-	6 Adet	900
			6799

Sayfa 2a**Para-Kuruş Yekûn: 7434 + 27426,20 = 34860,20****Para-Kuruş Yekûn: 7434**

**Büyük Kasr-ı Hümâyûn Alt Kattaki (zemin kat) Üç Adet Odaya Sarf Olunan
(6 Karyola, 1 Kanep Takımı, 1 Kebîr Koltuk Takımı, 6 Sâgir Koltuk Takımı)**

	Meles Para	Miktar	Para-Kuruş Yekûn
Karyola ve Sandalyeye Gök Hâir Saçak	18	38 Endaze	684
Karyola ve Sandalyeye Şerit	3	65 Endaze	195
Karyola ve Sandalyeye Püskül	20	30 Adet	600
Karyola Revâzik Bezi	3	30 Endaze	90
Karyola (...)	5	25 Endaze	125
Pencerelere İşlemeli Tülden Güneşlik	120	6 Takım	720
Batırmalı Kebîr Koltuk, Masrafiyla Beraber	-	1 Adet	500
Batırmalı Sâgir Koltuk, Masrafiyla Beraber	250	4 Adet	1000
Batırmalı Sâgir Kanep, Masrafiyla Beraber	30	1 Adet	1000
Kanepeye Hâir Saçak	120	20 Endaze	600
Perdelere Hâir Püskül	10	6 Çift	720
Ağaçtan Ma'mul Siyah Perde Kolu	5	12 Adet	120
Kanep ve Koltuklara Kol	30	18 Adet	90
Perde Tomuru	30	6 Adet	180
Ağaçtan Ma'mul Top	5	12 Adet	60
Kapı İstâde'si	-	6 Adet	750
			7434

Kuruş Ce'man Yekûn: 4852 + 34860,20 = 39712,20

Para- Kuruş Yekûn: 4852

**Bu Dahi Büyük Kasr-ı Hümâyûn Alt Katta (zemin kat) Salona Sarf Olunan
(5 Karyola, 2 Kanepa, 4 Koltuk, 12 Sandalye, 4 Ayak İskemlesi, 2 Tabure)**

5 Adet Karyolaya Beyaz Mavi Hârir Saçak	20	34 Endaze	680
5 Adet Karyolaya Beyaz Mavi Hârir Kordon	5	70 Endaze	350
5 Adet Karyolaya Beyaz Mavi Hârir Püskül	16	55 Adet	880
Pencerelerin Derununa Beyaz Tül	3	25 Endaze	75
Pencerelere Revâzik Bezi	5	20 Endaze	100
Pencerelere İşlemeli Tülden Güneşlik	120	5 Takım	600
Camlı Kapıya İşlemeli Tülden Güneşlik	-	1 Takım	150
Perdelere Beyaz Mavi Hârir Püskül	100	5 Çift	500
Perde Tomuru	20	5 Adet	100
Beyaz Ağaçtan Top	5	10 Adet	50
Sandalyelere Beyaz Mavi Hârir Şerit	1	152 Endaze	152
İskemlelere Hârir Kordon	120	10 Endaze	15
Kapı İstâde'si	-	5 Adet	550
Sandalye İstâde'si	-	24 Adet	650
			4852

Sayfa 2b

Para-Kuruş Yekûn: 5234,25

**Küçük Kasr-ı Hümâyûn Alt Katta (zemin kat) Küçük Odaya Sarf Olunan
(4 Karyola, 1 Kanepa Takımı, 1 Koltuk Takımı, 2 Sandalye Takımı)**

	Meles Para	Miktar	Para-Kuruş Yekûn
Karyolaya Gök Beyaz Hârir Saçak	20	13 Endaze	270
Karyolaya Gök Beyaz Hârir Şerit	3	60 Endaze	180
Karyolaya Gök Beyaz Hârir Püskül	20	12 Adet	240
Karyola Derununa Beyaz Tül	3	12 Endaze	36
Karyolaya Revâzik Bezi	5	10 Endaze	50
Perde Tomuru	30	3 Adet	90

(Listenin devamı)	Meles Para	Miktar	Para-Kuruş Yekûn
Perde Korniş	80	3 Adet	240
Ağaçtan Ma'mul Perde Kolu	15	6 Adet	90
Pencerelere İşlemeli Tülden Güneşlik	120	3 Takım	360
Batırmalı Kanepe, Masrafiyla Beraber	-	1 Adet	1150
Batırmalı Koltuk, Masrafiyla Beraber	-	1 Adet	600
Batırmalı Sandalye, Masrafiyla Beraber	250	2 Adet	500
Kanepe ve Sandalyelerin Üzerine Beyaz Saçak	5	18 Endaze	440,25
Kanepe ve Kornişlere Hârir Kordon	4	38 Endaze	152
Kanepelere Hârir Kol	5	4 Adet	20
Kanepelere Hârir Püskül	16	6 Adet	96
Kanepelere Hârir Döküm	20	350 Adet	70
Kapı İstâde'si	-	3 Adet	350
Perdelere Hârir Püskül	100	3 Çift	300
			5234,25
Kuruş Ce'man Yekûn: 5234,25 + 10607 = 15841,25+ 39712,20			
Para- Kuruş Yekûn: 10607			
Bu Dahi Küçük Kasr-ı Hümayûn Alt Katta (zemin kat) Büyük Odaya Sarf Olunan			
(6 Karyola, 2 Kanepe Takımı, 4 Koltuk Takımı, 3 Tabure)			
Karyola ve Sandalyelere Renkli Hârir Saçak	20	58 Endaze	1160
Karyola ve Sandalyeye Hârir Şerit	3	76 Endaze	228
Karyola ve Sandalyeye Hârir Püskül	20	30 Adet	600
Karyola Derununa Beyaz Tül	3	60 Endaze	180
Karyola Revâzik Bezi	5	50 Endaze	250
Perdelere Hârir Püskül	120	6 Çift	720
Pencereler ve Aynaya İşlemeli Tülden Güneşlik	120	6 Takım	720
Perde Tomuru	30	6 Adet	180
Pirinçten top	12	12 Adet	180
Korniş	80	6 Adet	480
Ağaçtan Ma'mul Olan Perde Kolu	15	12 Adet	180
Sandalye Takımı, Masrafiyla Birlikte	-	8 Adet	3350
Sandalyelere Hârir Saçak	20	30 Endaze	750

(Listenin devamı)	Meles Para	Miktar	Para-Kuruş Yekûn
Sandalyelere Hâir Kordon	3	72 Endaze	216
Sandalyelere Hâir Püskül	18	21 Adet	378
Sandalyelere Hâir Kol	5	21 Adet	105
Sandalyelere Hâir Döküm	20	650 Adet	130
Kapı İstâde'si	-	6 Adet	800
			10607

Sayfa 3a**Para-Kuruş Yekûn: 7534**

**Küçük Kasr-ı Hümâyûn Alt Katta Salona Sarf Olunan
(3 Karyola, Batırmalı Ayakları Yıldızlı 2 Köşe Kanepesi, 2 Batırmalı Kebîr Koltuk)**

	Meles Para	Miktar	Para-Kuruş Yekûn
Karyolaya Hâir Saçak	20	24 Endaze	480
Karyolaya Hâir Şerit	3	38 Endaze	114
Karyolaya Hâir Püskül	25	13 Adet	325
Karyola Derununa Beyaz Tül	3	15 Endaze	45
Karyolaya Revâzik Bezi	5	13 Endaze	65
Perdelere Hâir Püskül	100	3 Çift	300
Perdelere Beyaz Tülden Ma'mul Püskül	-	1 Çift	40
Pencere İçine İşlemeli Tül	120	8 Takım	960
Perde Tomuru	30	3 Adet	90
Perdeye Pirinçten Ma'mul Top	15	2 Adet	90
Ağaçtan Ma'mul Oymalı Perde Kolu	40	4 Adet	160
Yıldızlı Beyaz Oymalı Korniş	450	3 Adet	1350
Ayakları Yıldızlı Batırmalı Mavi Kebir Koltuk, Masrafiyla Beraber	500	2 Adet	1000
Ayakları Yıldızlı Köşe Kanepesi	750	2 Adet	1500
Ayakları Yıldızlı Köşe Kanepesine Hâir Saçak	25	16 Endaze	400
Ayakları Yıldızlı Köşe Kanepesine Hâir Püskül	720	4 Adet	30
Ayak Kaliçesi Tomuru	10	10 Adet	100

(Listenin devamı)	Meles Para	Miktar	Para-Kuruş Yekûn
Ayak Kaliçesi İçin Boya	-	1 Çift	35
Kapı İstade'si	-	3 Adet	450
			7534
Para- Kuruş Yekûn: 1740			
Bu Dahi Mermerliğe Sarf Olunan			
Pencere İçine İşlemeli Tülden Güneşlik	120	2 Takım	240
Yaldızlı Beyaz Tül, Kanepesâgir Tül, Masrafiyla Beraber	750	2 Adet	1500
			1740
Para- Kuruş Yekûn Nakil Olan: 580			
Bu Dahi Cemekâna Sarf Olunan			
Pencere İçine İşlemeli Tülden Güneşlik	120	4 Takım	480
Erkân Takımına Hârir Döküm	20	500 Adet	100
			580
Kuruş Cem'an Yekûn: 7534+ 1740+ 580+ 2250= 12104			
Para- Kuruş Yekûn Nakil Olan: 2250			
Ücret Dağılımı			
Kutu Koltuk Vesaire Yevmiyesi	25	10 Adet	350
Kasr-ı Mezkûreye Gelen Eşya Ücreti	-	-	1350
Kasr-ı Mezkûreye Gelen Hamâliyye Ücreti	-	-	1550
			2250
			Para-Kuruş Yekûn
Mefruşat kıt'a defteri mübâyaa'sı Serkurena Bey Efendi tarafından geri rızasıyla tenzîl olunan (indirilen)			1000
Zikr bir kıt'a defter-i mufassıl muvâselet-i ittisâli tenzîl olunan (kısımlara ayırarak indirilen) lira ba'z kuruş üzerinden			1500
			2500
Atufetlü Serkurena Bey Hazretleri karibiyle lira yüz seksen kuruş hesabıyla bin yüz doksan kuruştan himem-i iktizâ edilen			80,651

Sayfa 3b

İki yüz doksan ikisi alınan, yirmisi gönderilen merhum Kanun-u evvel on beşinci günü [15 Kanun-u evvel (1)291- **Miladi 27 Aralık 1875**] diğer Kasr-ı mezkûrun bazı kusur kalan mahallerinin mefrûşata Mefrûşat İdaresine harf olunan eşyanın miktarı.

Para-Kuruş Yekûn Nakil Olan: 5187,20

**Büyük Kasr-ı Hümâyûn Üst Katta Bahçeye Nazır İki Adet Odaya Sarf Olunan
(6 Batırmalı Karyola, 1 Köşe Kanepesi)**

	Meles Para	Miktar	Para-Kuruş Yekûn
Mefrûşâta Düz Mavi Atlas	50	103 Arşın	5187,20
İşlemeli Tül 6/6 ve 28/103	Mevkuf	8 Çift	000
İpekli Divana Yekpare Kalıçe	Mevkuf	2 Adet	000
			5187,20

Para-Kuruş Yekûn Nakil Olan: 3269,18

Bu Dahi Büyük Kasr-ı Hümâyûn Alt Katta İki Adet Odaya Sarf Olunan

<i>Cins</i>	<i>Arşın</i>	<i>Adet</i>		
<i>Karyola</i>	72	6		
<i>Batırmalı Yarım Kanepesi</i>	24	2		
<i>Batırmalı Yeni Lyon</i>	15	1		
<i>Batırmalı Sandalye</i>	15	4		
<i>Batırmalı Koltuk</i>	24	4		
<i>Batırmalı Tabure</i>	12	2		
Meşrûfâta Ait Beyaz ve Çengâri Renkte Olan Çiçekli Atlas	Mevkuf	126 Arşın	000	
Sandalyelerin Arkasına Kahverengi Direk	5	19 Arşın	95	
Sandalyelere Piriñç Makara	30	4 Adet	11	
Ayak Haliçesi	62	10 Arşın	623,35	
Yekpare Beyaz Kalıçe	51	49 Arşın	2539,23	
Yekpare Yünlü Kalıçe	Mevkuf	1 Adet	000	
Perdelere İşlemeli Tül	Mevkuf	4 Çift	000	
				3269,18

Para-Kuruş Yekûn Nakil Olan: 27974**Bu Dahi Büyük Kasr-ı Hümâyûn Üst Katta Salona Sarf Olunan**

<u>Cins</u>	<u>Arşın</u>	<u>Adet</u>	Meles Para	Miktar	Para-Kuruş Yekûn
<i>Karyola</i>	112	6			
<i>Batırmalı Yarım Kanepa</i>	24	2			
<i>Batırmalı Koltuk</i>	15	4			
<i>Batırmalı Sandalye</i>	15	6			
<i>İki Yanlı Koltuk</i>	11	1			
<i>Ayak İskemlesi</i>	3	4			
<i>Tabure</i>	1,4	2			
<i>Sofra</i>	7,4	2			
Meşrûfâta Pembe Zemin Beyaz Çiçekli Atlas			108	189 Arşın	20412
Ayak Kalıçesi			62	10 Arşın	620
Gök Zemin Kahverengi Yol Kalıçesi			45	151	6814
				Murabba	
Perdelere İşlemeli Tül			Mevkuf	6 Çift	000
Sandalyelere Yıldızlı Ayak			8	5 Arşın	42
Sandalyelere Kahverengi Direk			5	17 Arşın	75
					27974

Para-Kuruş Yekûn Nakil Olan: 939,33 = 37371,14**Bu Dahi Büyük Kasr-ı Hümâyûn Üst Katta Salona Sarf Olunan**

<u>Cins</u>	<u>Arşın</u>	<u>Adet</u>			
<i>Köşe Takımı</i>	112	6			
<i>Alt Takım</i>	24	2			
<i>Yastıklı Şilte</i>	15	4			
Mefrûşât Cevizden Ma'mul Karyolalar			10,00	51 Arşın	510,00
Mefrûşât Beyaz Tül			2,39	44 Arşın	13,15
Mefrûşât Kalın Kanaviçe			2	34 Arşın	29,20
Mefrûşât Kalın Kanaviçe			1,20	1 Arşın	2,32

(Listenin devamı)	Meles Para	Miktar	Para-Kuruş Yekûn
Mefrûşât İnce Amerikan	1,05	20 Arşın	22,20
Mefrûşât İnce Amerikan	1	18 Arşın	18
Mefrûşât Kaplamalı Bâlin	9	32 Kise	292,20
Şâmilan Ma'mul Gaytan	4	50 Arşın	12,25
			939,33

Sayfa 4a

Para-Kuruş Yekûn Nakil Olan: 262,20 = 37371 = 117278

**Bu Dahi Büyük Kasr-ı Hümâyûn Üst Katta Şadırvan İttisalindeki Odaya Sarf Olunan
(1 Köşe Takımı)**

	Meles Para	Miktar	Para-Kuruş Yekûn
Köşe Takımına Gök Zemin Basma	10	15 Arşın	150
Köşe Takımına İnce Amerikan	1,05	7 Arşın	7,35
Köşe Takımına Beyaz Tül	2,49	5 Arşın	14,35
Köşe Takımına Pamuk	9	10 Kise	90
			262,20

Para-Kuruş Yekûn Nakil Olan: 11305,36

**Bu Dahi Büyük Kasr-ı Hümâyûn Orta (birinci kat) Katta, Ta'am (yemek) ve Kitap Odasına
Sarf Olunan (Aramzâde Ahvalinin Malından)**

<i>Cins</i>	<i>Adet</i>	<i>Arşın</i>		
<i>Karyola</i>	6	51		
<i>Batırmalı Kanepe</i>	2	12,4		
<i>Batırmalı Koltuk</i>	4	8,1		
<i>Batırmalı Sandalye</i>	6	9,3		
Mefrûşâtına Düz Gök Zemini Atlas		50	18 Arşın	450
Mefrûşâtına Düz Gök Zemini Atlas		52	2 Arşın	104
Sandalyelere Lacivert Saçak		14	8 Arşın	115,20
Perdelere İşlemeli Tül		256,20	6 Takım	1539

(Listenin devamı)

	Meles Para	Miktar	Para-Kuruş Yekûn
Odaya Kırmızı Yol Kaliçesi (<i>İran dolayından</i>)	45	70 Murabba'	3161,10
Odaya Beyaz Yol Kaliçesi	51	51 Murabba'	2636
			11305,36
Para-Kuruş Yekûn Nakil Olan: 7077,22			
Bu Dahi Büyük Kasr-ı Hümâyûn Orta Katta (birinci kat) Yatak Dairesinde Üç Adet Odaya Sarf Olunan (6 Karyola, 1 Batırmalı Kanepe, 5 Batırmalı Koltuk)			
Mefrûşâtına Düzgün Yünlü Kadife Yatak (<i>endazesı 3</i>)	53	120 Endaze	6396,17
Sandalyelere Kahverengi Destek	5	7 Arşın	25
Merdivene Ahşap Direk	13	1 Arşın	22,30
Merdivene Kahverengi Şerit	2	18 Arşın	37
Pirinç Sofra	6	4 Adet	24
Kürmekâri Ayak Kaliçesi (<i>Çırağan ahvaline, mefrûşâta ait olunan</i>)	62	9 Terbi'en	561,25
Kürmekâri Ayak Kaliçesi (<i>Kaşgar Hâkimi tarafından takdim olunan halıçelerden</i>)	Mevkuf	1 Adet	000
Yekpare Yünlü Kaliçe	Mevkuf	2 Adet	000
Perdelere İşlemeli Tül (<i>Mefrûşât hanesi tarafından gönderilen tül perdelerden</i>)	Mevkuf	5 Çift	000
			7077,22

Para-Kuruş Yekûn Nakil Olan: 5402,20

Bu Dahi Büyük Kasr-ı Hümâyûn Orta Katta (birinci kat) Sofaya Sarf Olunan
[Serkurena'ya müteallik olunan bu odaya Hazine-i Hümâyûn'dan mevrud canibine sarf olunmuştur.]

<i>Cins</i>	<i>Adet</i>	<i>Arşın</i>
<i>Karyola</i>	5	29
<i>Düz Kanepe</i>	2	20
<i>Düz Koltuk</i>	4	14
<i>Sandalye</i>	12	17
<i>Ayak İskemlesi</i>	4	2
<i>Tabure</i>	2	3

Listenin devamı

Mefrûşât Beyaz Renkli Mavi Çiçekli Çatma	Mevkuf	95 Arşın	000
Perdelere İşlemeli Tül	256	5 Top	1282
Sandalyelere Ma'a Destek	2	12 Arşın	83,20
Yeşil Efrencâri Yol Kalıçesi (<i>Aydın dolayından</i>)	45	74 Arşın	4036,20
			5402,20

Kuruş Cem'an Yekûn: 62035,15 = 179343,15

Para-Kuruş Yekûn Nakil Olan: 345,12

Bu Dahi Büyük Kasr-ı Hümayun Üst Katta (çatı katı) Bekçi Ağaların Koğuşuna Sarf Olunan

<i>Cins</i>	<i>Adet</i>	<i>Arşın</i>	
<i>Pençe (beş ayaklı) Kanepeler</i>	2	8,2	
<i>Pençe (beş ayaklı) Koltuk</i>	2	5,2	
<i>Tül</i>	2	10,3	

Mefrûşât Gök Zemin Basma Bahçedeki Kanepeler ve Koltuklara	2,39	5 Arşın	236,10
Perdelere İşlemeli Beyaz Tül	2	5 Arşın	16,14
Perdelere Yünlü Şerit	1,12	18 Arşın	23,25
Perdelere Pirinç (Civek ?) (<i>Zincirlikuyu Kasr-ı Hümayun mevkufiyetlerinden verilmiştir.</i>)	Mevkuf	2 Adet	000
Kanepelere ve Koltuklara ve Sandalyelere Yünlü Şerit	14	36 Arşın	13,02
Kanepelere ve Koltuklara Kolon	19	29 Arşın	14,05
Minder Üzerine İnce Amerikan	1	5 Adet	50,35
Minder Pamuk	9	4 Kise	36
			345,12

Sayfa 4b

Kuruş Cem'an Yekûn: 179343,15

Para-Kuruş Yekûn Nakil Olan: 1752,25

Bu Dahi Küçük Kasr-ı Hümâyûn'da Küçük Odaya Sarf Olunan
[Serkurena Edhem Bey'in vasıtasıyla Hazine-i Hümâyûn mevrud (getirilmiş) canibine sarf olunmuştur]

<i>Cins</i>	<i>Adet</i>	<i>Arşın</i>	Meles Para	Miktar	Para-Kuruş Yekûn
<i>Karyola</i>	3	21			
<i>Batırmalı Kanepe</i>	1	22			
<i>Batırmalı Koltuk</i>	1	12			
<i>Sandalye</i>	3	10			
<i>Tül</i>	6	14			
Mefrûşâta Beyaz Zemin Gök Çiçekli Çatma			Mevkuf	67 Arşın	000
Karyola ve Kanepeye Gök Atlas			50	18 Arşın	918,30
Sandalyelere Destek			5	12 Arşın	64,15
Perdelere İşlemeli Tül			159	3 Top	769,20
					1752,25

Para-Kuruş Yekûn Nakil Olan: 21218,32

Bu Dahi Küçük Kasr-ı Hümâyûn'da Büyük Odaya Sarf Olunan

<i>Cins</i>	<i>Adet</i>	<i>Arşın</i>			
<i>Karyola</i>	6	89			
<i>Batırmalı Kanepe</i>	2	28			
<i>Batırmalı Koltuk</i>	4	42			
<i>Tabure</i>	1	15			
Mefrûşât Sarı Zemin ve Yeşil Çiçekli Atlas			60	89 Arşın	5373,30
Mefrûşât Sarı Zemin ve Yeşil Çiçekli Atlas			50	85 Arşın	4287,20
Perdelere İşlemeli Tül			256,20	6 Top	1539
Yollara İşlemeli Kurdmekâri Yol Halıçesi			45	58 Terbi'en	2632,20
1 Adet Kanepe Altına Gümüş Zemin Atlas			88	6 Terbi'en	586,26

(Listenin devamı)			
1 Adet Kanepa Altına Gümüş Zemin Atlas	80	3 Terbi'en	385
1 Adet An'akâri Yeşil Atlas	100	22 Terbi'en	2225
1 Koltuk Altı An'akâri Atlas	85	10 Terbi'en	881,35
1 Koltuk Altı An'akâri Atlas	90	4 Terbi'en	405
1 Koltuk Altı Mavi Beyaz Çiçekli Atlas	120	10 Terbi'en	1245
1 Koltuk Altı Mavi Beyaz Atlas	117,12	10 Terbi'en	1231
2 Koltuk ve Sandalyeye Gök Zemin ve Gümüş Renkli Atlas	30	7 Terbi'en	217
2 Koltuk ve Sandalyeye Gök Zemin ve Gümüş Renkli Atlas	25	12 Terbi'en	309,15
			21218,32

Para-Kuruş Yekûn Nakil Olan: 16301,25

Bu Dahî Küçük Kasr-ı Hümâyûn'da Salona Sarf Olunan

<u>Cins</u>	<u>Adet</u>	<u>Arşın</u>		
<i>Karyola</i>	3	28		
<i>Batırmalı Kanepa</i>	1	26		
<i>Batırmalı Koltuk</i>	2	26		
<i>Batırmalı Sandalye</i>	12	26		
Mefrûşât Pembe Üzerine Sarı Beyaz Çiçekli Atlas	105	107,3 Arşın		11274,15
Perdelere İşlemeli Tül	256	4 Top		1026
Yollara Kürdmekâri İşlemeli Haliçe	45	81 Terbi'en		3653,17
Ağaçtan Ma'mul Sandalye	Mevkuf	12 Adet		000
Sandalyelere Ceviz Destek	6,30	3 Arşın		14,18
Sandalyelerin Altına Gümüş Yıldız	2,26	8,2 Arşın		21,34
Sandalyelere Gümüş Sim Süs	8	5 Kise		40
Sandalyelere Pamuk	9	6 Kise		54
Sandalyelere Kalın Amerikan	,20	6 Arşın		15
Sandalyelere İnce Amerikan	1	14 Arşın		14
Sandalyelere Beyaz Kumaş	Mevkuf	6 Arşın		000
Sandalyelere Pirinç Destek	2,30	24 Adet		66
Sandalyelere Gök Zemini Gümüşlü Morlu Hârir Şerit	1,30	70 Arşın		122,20
				16301,25

Para- Kuruş Yekûn Nakil Olan: 787,20

Bu Dahi Küçük Kasr-ı Hümayûn'da Mermerliğe Sarf Olunan			
	Meles Para	Miktar	Para-Kuruş Yekûn
Yollara Beşli Kürdmekâri Yol Kaliçesi	45	17,4 Arşın	787,20
			787,20
Kuruş Ce'man Yekûn Nakil Olan: 40239,20 = 219583,20			
Para- Kuruş Yekûn Nakil Olan: 179,02			
Bu Dahi Küçük Kasr-ı Hümayûn'da Üst Katta Sundurmaya (çatı katı) Sarf Olunan			
Döşemeye Gök Zemin Basma	10	16,6 Arşın	167,20
Döşemeye Kalın Amerikan	2,20	4,5 Arşın	11,22
Döşemeye Pamuk	Mevkuf	6 Kise	000
			179,02

Sayfa 5a**Para-Kuruş Yekûn Nakil Olan: 9533,33**

Bu Dahi Kasr-ı Mezkûrun Haricinde Soğuk Camekâna Sarf Olunan			
<i>Adet- Cins</i>	<i>Arşın</i>	<i>Tul</i>	
3 Adet Karyola	24	7	
1 Adet Köşe Takımı	59	5	
Mefrûşâta Beyaz Zemin Gök Çiçekli Atlas	70	84 Arşın	5915
Mefrûşâta Karyolalara Beyaz Atlas	3,10	71 Arşın	232,31
Mefrûşâta Kalın Amerikan	2	22 Arşın	55
Mefrûşâta İnce Amerikan	1	9 Arşın	10
Mefrûşâta ve Karyolalara Beyaz Tül	2,39	18 Arşın	55
Mefrûşâta Pamuk	5	160 Kise	144
Perdelere İşlemeli Tül	168	4 top	675

(Listenin devamı)	Meles Para	Miktar	Para-Kuruş Yekûn
Perdeler İçin Yapılmış Tomur	1,25	4 Arşın	3,11
Perdelere Gök Zemin Sarı Beyaz Hârir Püskül	133	3 Çift	399
Karyolaya Gök Zemin Sarı Beyaz Saçak	17	29 Arşın	500,12
Karyolaya Gök Zemin Sarı Beyaz Şerit	8	27 Arşın	222
Karyolaya Gök Zemin Sarı Beyaz Şerit	1,31	15 Arşın	26,10
			9533,33
Para- Kuruş Yekûn Nakil Olan: 924,03			
Bu Dahi Hamam Kapısına Sarf Olunan			
4 Adet Kapiya Al Çuka (çuha)	36,16	17 Arşın	632,18
4 Adet Kapiya Beyaz Kanaviçe	3,10	32 Arşın	105,25
4 Adet Kapiya Yıldızlı Şiş	6	31 Adet	186
			924,03
Para- Kuruş Yekûn Nakil Olan: 491,00			
Bu Dahi Mermerliğe Sarf Olunan			
<i>(Hane-î Hümâyûn kaydına girip kalarak üç adet defterden imal olunmuştur.)</i>			
Karyolaya Gök Beyaz Simli İçinde Gök Çiçekli Perdeler	Mevkuf	2 Adet	000
Perdelere İşlemeli Tül	68,30	1 top	225
Perdelere Gök Zemin Beyaz Püskül	133	2 Çift	266
			491,00
Kuruş Ce'man Yekûn Nakil Olan: 11756,08			
Para-Kuruş Yekûn Nakil Olan: 807,112			
Bu Dahi Selamlık Dairesinde Odaya Sarf Olunan			
<i>Adet- Cins</i>	<i>Arşın</i>	<i>Tul</i>	
<i>1 Pencere</i>	<i>16</i>	<i>4</i>	
<i>2 Atkılı Takım</i>	<i>25</i>	<i>2</i>	
Mefrûşâta Ceviz-î Beyaz Pencere	10	41 Arşın	417,20
Perdelere Beyaz Tül	2,39	18 Arşın	53,22
Perdelere Yünlü Şerit	1,12	22 Arşın	27,35

(Listenin devamı)	Meles Para	Miktar	Para-Kuruş Yekûn
Döşeme İçine Amerikan	1,05	26 Arşın	29,10
Döşemeye Ot Minder	1,10	52 Kise	65
Döşemeye Pamuk	9	12 Kise	108
Döşemeye Ot Yastık	7	6 Adet	42
Döşemeye Kalın Amerikan	2	25 Arşın	63,05
			807,12

Sayfa 5b**Para-Kuruş Yekûn Nakil Olan: 664,15****Bu Dahi İttisalindeki Diğer Odaya Sarf Olunan**

			Meles Para	Miktar	Para-Kuruş Yekûn
<i>Adet- Cins</i>	<i>Arşın</i>	<i>Tul</i>			
2 Pencere	16	4			
1 Altılı Takım	24	4			
1 Yer Yastıklı Minder	6	4			
Mefrûşâta Ceviz-î Beyaz Pencere			10	47,4 Arşın	475
Perdelere Beyaz Tül			2,39	20,6 Arşın	61,29
Perdelere Yünlü Şerit			1,12	14,4 Arşın	19,01
Perdelere Yünlü Şerit			Mevkuf	6,4 Arşın	000
Döşeme İçine Amerikan			1	27,5 Arşın	27,25
Döşeme İçine Amerikan			1,05	11 Arşın	13,20
Döşemeye Pamuk			9	7 Kise	67,20
					664,15

Kuruş Cem'an Yekûn Nakil Olan: 12667,09 = 232250,10
Para-Kuruş Yekûn Nakil Olan: 246,26

**Bu Dahi Kapı İttisâlinde Bekçi Odasına Sarf Olunan
(Mabeyn-i Hümâyûn'da silah odasına kaldırıldığı,
Zincirlikuyu Kasr-ı Hümâyûn'una mevkuf olarak sarf olunduğundan)**

			Meles Para	Miktar	Para-Kuruş Yekûn
<i>Adet- Cins</i>	<i>Arşın</i>	<i>Tul</i>			
3 Pencere	16	4			
1 Altılı Takım	24	4			
Meşrûfât Ma'iline Beyaz Pencere			10	16 Arşın	160
Perdelere Beyaz Tül			3,39	7,4 Arşın	22,12
Döşemeye Beyaz Kumaş			3,10	0,7 Arşın	22,30
Döşemeye Kalın Kanaviçe İşleme			2,20	6 Arşın	15
Döşemeye Pamuk			Mevkuf	4 Kise	000
Döşemelere Piriñ Çubuk			Mevkuf	3 adet	000
Döşemeye Örme			0,10	13,3 Arşın	3,13
Piriñ Çengel			-	31 Adet	23,10
					246,26

Müddet-i mezkûre zarfında ma'rifet-i azimetiyle sarf olunan eşya-yı mütenevvi'e (kullanılan) ve eşya-yı sa'ire iki milyon otuz iki bin iki yüz elli kuruş o paraya baliğ olmuş olmakla Hazine-i Hassa mu'amele kılmasına icrası hususen mua'mele-i aleyhi cenâb-ı Nezaret-i Hümâyûn'u şahane ile buyrulmak beyanında emr ve ferman samiyü'l-emrindir.

[Mühür]

11 Muharrem (1)293(Miladi, 7 Şubat 1876)

İşbu bir kıt'a (adet) defterde muharrer (yazılmış) Mahal-i Alileri Hasan Efendi Hazretiyle tefriş olunduğu şehri (izah edildiği) ve mahaller (kısımlar) şerh buyrularak kılındı (açıklanarak yazıldı).

[Mühür]

Kasr-ı A'li-yi mezkûr mefrûşâtına alınmış bulunan ve ahz olmayıp (alınmayan) binlerce saçak ve püskül ve tül ve sandalye takımları vesaire behemehâl (kesin bir biçimde) olmadığı halde lira, yüz kuruş hesabıyla alınmış, beş bin yüz elli sekiz kuruş sarf olarak bunun üzerine beşer lira seksener kuruştan akçe fiyatı olan elli iki bin yüz yirmi kuruş ve hâzım ile bir yük on bir akçe için yetmiş sekiz kuruşa ve müşarünileyhin ma'rifetiyle tefriş ettirildiği bâlâda a'lenen (detaylı olarak) gösterilmiş olmadığından bunun için bir mukâbele akd olunmuştur (karşılıklı olarak yapılmıştır) ve bu olunmadığı halde ne emre istinâden (dayanarak) merkûm ta'rikiyle tefriş edilmiştir (yazılıp düzenlenmiştir). İşbu ahvalde muharrer bulunan eşyanın miktarı Hazine-i Hassa-i Hümayûn'un mufassalâtından (etraflıca) alınan takdîr-i hazînece itmâmını (tamamını) ta'ayyün kılınarak (meydana çıkararak) mübâya'a olunan (satın alınan) eşya ve haliçe beşer liradan keyfiyetle seri'en mefrûşat idaresinden derkenar olunması buyrulmuştur. [Mühür]

6 Recep (1)294 (Miladi, 17 Temmuz 1877)

5 Temmuz (1)293 (Miladi, 17 Temmuz 1877)

Sayfa 6a

Devren ve Kiralık Fabrikalar Ambarından Ahz Olunan (alınan) Mefrûşât-ı İcra Olacak (Döşemeye ödenecek) Meblağın Miktarı

	Para-Kuruş
Hereke Fabrikası Mamulâtından (üretiminden) Kumaş ve Şerit ve Gaytan	34401,15
Bez Fabrikası Mamulâtından Georgian ve Amerikan	520,33
Haliç Malından Kumaş	20412,00
Çırağan İcmaline Masraf Kaydı Olunan Haliçe	1806,25
Urganzâde İsmed Bey'in Malından	5175,30
İran Vilayetinden Mevrud (gelmiş) Haliçe	20403,5
Tül ve Şerit ve Saçak ve Eşya-yı Vesaire	13562,39
	96292,28

Serkurenâ-yı sâbık sa'âdetlü efendi tarafından merkum baliğ eylediği (sayılıp yazıldığı) ceride, bilmesârif kasr-ı mezkûr (adı geçen kasır) tefriş ettirilmiş (döşenmiş) elli bin yüz kuruş hesabıyla bilmefâriş kasr-ı mezkûr tefriş ettirilmiş ve mü'ehhiren liranın terakki etmesi (yükselmesi) cihetiyle

lira terakkisi dahi serkurena-yı hazret-i şehriyârî atufetlü paşa hazretleri emriyle zamm olunduğu (fazla eklendiği) ve işbu ahvâlin hâvi olduğu mesmû' (duyulduğu) vesa'îreden ma'âda iki yük otuz bir bin beş yüz seksen dokuz kuruş yarım paranın her doksan altı bin iki yüz doksan iki kuruş paranın muharrerâtı (yazılmış kayıtlar) icra olunacak işbu defterde iki yüz otuz beş bin iki yüz doksan beş kuruş alınacak paranın dahi Mefrûşât İdâresi ma'rifetiyle mübâya'a olunan (satın alınan) eşyanın bahsi bulunmuş olduğu ol bâbda emr ve ferman hazret-i samiyü'l-emrindir.

[Mühür]

**Maslak Kasr-ı Hümayûn'un Mefrûşâtına Müdür Hasan Efendi ve Mösyö Leon
Marifetleriyle
Maliyeye Sarf Olunan Eşyayla ve Masrafı Vesairesinin Miktarı**

	Para-Kuruş
Döşemeci Mösyö Leon Marifetiyle Vuku' Bulan Tefrişat Masrafı	67658,5
Merkûmun Muvâfakatiyle Serkurena Bey Sa'âdetlü Paşa Edhem Bey Tarafından Tenzil Ettirilen	2500,5
Lira Yüz Kuruş Hesabıyla Olduğu Gösterilen	65158,0
Serkurena-yı Lâhik Sa'âdetlü Paşa Hazretleri Kararıyla Geçer Akçeye Tahvili İçin Beşer Bin Seksen Kuruşun Hak Olunan Terakkisi	52120,0
	117278

**İdâre-i Mezkûre Marifetiyle Kasr-ı A'lî-yi Mezkûrun
Kusûr-u Mahallerine Sarf Olunan**

Büyük Kasr-ı A'lîye Sarf Olunan	62065,15
Küçük Kasr-ı A'lîye Sarf Olunan	40239,25
Kasr-ı Mezkûr Haricinde Vesâireye Sarf Olunan	12667,10
	114972,10

**Bâlâda Medhal-i Câ'izede (dâhil olacak yer) Verilen Mahallerde
Zuhûr Eden Mühevvi Olup Tenzili Kılınan**

	Para-Kuruş
Nezârete Dâhil Olan	673,35
Nâ'fiaya Hariç Kılınan	11,20

	662,15
Fabrika-yı Hümâyûn'la Mamulâtından Sarf Olunan Eşya Vesaireye Ait Olan	
Kumaş ve Şerit ve Gaytan	34401,15
Kanaviçe ve Amerikan	520,33
	34922,08
Eşhasın Zimmetine Hâmil Verilip (şahıslara ait mallardan) Mübâya'a Olunan (satın alınan) Eşya	
Galiçya Malından Kumaş	20412
Haliçeler	20413,05
Tül Vesaire	13562,39
	54388,04
Çırağan İcmaline Musarrif Kaydı Kılınan Haliçelerden Sarf Olunan	
Ahmed Bey Malından	5175,30
Çırağan İcmaline Dâhil Olunan	1806,25
	6982,15
Genel Toplam: 96292,28 + 135295,07 = 231587,35	

Müdür mumaileyh marifetiyle mübâya'a olunan eşya-yı bâlâsıyla döşemeci Leon'un mefrûşâtça tesviye olunan matlubu.

Sayfa 6b

İşbu defter nâtik olduğu ve bâlâda yazılıp gösterildiği üzere Kasr-ı A'li-yi mezkûrun yapılmış mefrûşât mesârifi iki yüz on dokuz bin beş yüz seksen altı kuruş otuz beş liraya balığ olmuş ve bundan doksan altı bin iki yüz doksan iki kuruş yirmi sekiz liraya Fabrika-yı Hümâyûn ma'mulatları Hazine-i Hassa'ca itmâmına tesviyesi ita olunup hariçten mübâya'a olunan eşya-yı vesaire karyolalar olduğu ve küsur iki yüz otuz beş bin iki yüz doksan beş

guruş lira parasıyla dahi mumaileyh ma'rifetiyle mübâya' olunan eşya parasıyla ve döşemeci Leon'un masrafı olduğu anlaşılmasıyla meblağ-ı mesarifat-ı mezkurenin meclis-i iradece tedkik ve tasdik buyrulması lazım gelir.

[Mühür]

30 Zilkade 1294 ve 24 Teşrin-i sani 1293 (Miladi, 6 Aralık 1877)

Zikr olunan icmalde sarfiyatı gösterilen eşyanın müfredatı bittatbik kaydına muvâfık bulunmuştur.

[Mühür]

27 Zilhicce 1294 ve 21 Kanun-u evvel 1293 (Miladi, 2 Ocak 1878)

Zikr olunan icmalde küyûduna muvâfık bulunduğu bâlâda kâtip edenler tarafından tasdik edilmekte beyan hâle ibtidâr kılınmıştır.

[Mühür]

27 Zilhicce 1294 ve 21 Kanun-u evvel 1293 (Miladi, 2 Ocak 1878)

İş bu icmâlde hâvi olduğu sarfiyat mefruşat idaresi kaydıyla bittatbik muvâfakati hey'et-i tahririyyesi Sermüdüriyetinden bâlâyâ muharrer tasdik ve i'lâmlarıyla mütebeyyin olan ve muhasebeden mahrec-i derkenâr olan Maslak Kasr-ı Hümâyûn'unun Duyûn ma'rifetiyle tefrişatı mesârifi gayr-i ez hesap iki yüz otuz bir bin beş yüz seksen yedi kuruş otuz beş liraya baliğ olup bununla doksan altı bin iki yüz doksan iki kuruş yirmi sekiz lirası Fabrika-yı Hümâyûn ma'mulatıyla Hazine-i Hassa'ca ta'vîzen bâlâda hariçten mübâya'a olunan eşya vesaire ve küsur yüz otuz beş bin iki yüz doksan beş kuruş yedi lirası dahi müdür mumaileyh ma'rifetiyle mübâya'a edilmiş olan eşya itmâm ve mesârifi bulunduğu anlaşılmasıyla usûl dâ'iresinde bâtedkik ifâsı mu'amele-yi icâbiyyesine tekrar muhasebeye havâle buyrulması zaruri tezekkür kılındık da her halde ferman hazret-i samiyü'l efendimizindir.

[Mühür]

3 Rabi'u'l ahir 1295 ve 25 Mart 1294 (Miladi, 6 Nisan 1878)

**HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ETİK KOMİSYON MUAFİYETİ FORMU**

**HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA**

Tarih: 06/08/2018

Tez Başlığı: İSTANBUL'DA BEYKOZ KASRI VE MASLAK KASIRLARI

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmam:

1. İnsan ve hayvan üzerinde deney niteliği taşımamaktadır,
2. Biyolojik materyal (kan, idrar vb. biyolojik sıvılar ve numuneler) kullanılmasını gerektirmemektedir.
3. Beden bütünlüğüne müdahale içermemektedir.
4. Gözlemsel ve betimsel araştırma (anket, mülakat, ölçek/skala çalışmaları, dosya taramaları, veri kaynakları taraması, sistem-model geliştirme çalışmaları) niteliğinde değildir.

Hacettepe Üniversitesi Etik Kurullar ve Komisyonlarının Yönergelerini inceledim ve bunlara göre tez çalışmamın yürütülebilmesi için herhangi bir Etik Kurul/Komisyon'dan izin alınmasına gerek olmadığını; aksi durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

06.08.2018

Tarih ve İmza

Adı Soyadı: GÜNEY AYGÜL
Öğrenci No: N14122898
Anabilim Dalı: SANAT TARİHİ
Programı: SANAT TARİHİ
Statüsü: Yüksek Lisans Doktora Bütünleşik Doktora

DANIŞMAN GÖRÜŞÜ VE ONAYI

(Doç. Dr. Ayşe Pelin ŞAHİN TEKİNALP)

Telefon: 0-312-2976860

Detaylı Bilgi: <http://www.sosyalbilimler.hacettepe.edu.tr>

Faks: 0-3122992147

E-posta: sosyalbilimler@hacettepe.edu.tr

**HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
MASTER'S THESIS ORIGINALITY REPORT**

**HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
HISTORY OF ART DEPARTMENT**

Date: 06.08.2018

Thesis Title: IN ISTANBUL, BEYKOZ PAVILION AND MASLAK PAVILIONS

According to the originality report obtained by myself/my thesis advisor by using the Turnitin plagiarism detection software and by applying the filtering options checked below on 06/08/2018 for the total of 345 pages including the a) Title Page, b) Introduction, c) Main Chapters, and d) Conclusion sections of my thesis entitled as above, the similarity index of my thesis is 1 %.

Filtering options applied:

1. Approval and Declaration sections excluded
2. Bibliography/Works Cited excluded
3. Quotes excluded
4. Quotes included
5. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Social Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

06.08.2018

Date and Signature

I respectfully submit this for approval.

Name Surname: GÜNEY AYGÜL
Student No: N14122898
Department: HISTORY OF ART
Program: HISTORY OF ART

ADVISOR APPROVAL

APPROVED.

(Doc. Dr. Ayşe Pelin ŞAHİN TEKİNALP)

**HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU**

**HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA**

Tarih: .06.08.2018

Tez Başlığı: İSTANBUL'DA BEYKOZ KASRI VE MASLAK KASIRLARI

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 345 sayfalık kısmına ilişkin, 06/08/2018 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 1'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç
- 4- Alıntılar dâhil
- 5- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'mı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

06.08.2018

Tarih ve İmza

Adı Soyadı: Güney AYGÜL
Öğrenci No: N14122898
Anabilim Dalı: SANAT TARİHİ
Programı: SANAT TARİHİ

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

(Doç. Dr. Ayşe Pelin ŞAHİN TEKİNALP)

**HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
ETHICS COMMISSION FORM FOR THESIS**

**HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
HISTORY OF ART DEPARTMENT**

Date: 06/08/2018

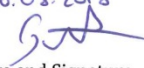
Thesis Title: IN ISTANBUL, BEYKOZ PAVILION AND MASLAK PAVILIONS

My thesis work related to the title above:

1. Does not perform experimentation on animals or people.
2. Does not necessitate the use of biological material (blood, urine, biological fluids and samples, etc.).
3. Does not involve any interference of the body's integrity.
4. Is not based on observational and descriptive research (survey, interview, measures/scales, data scanning, system-model development).

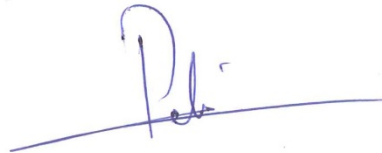
I declare, I have carefully read Hacettepe University's Ethics Regulations and the Commission's Guidelines, and in order to proceed with my thesis according to these regulations I do not have to get permission from the Ethics Board/Commission for anything; in any infringement of the regulations I accept all legal responsibility and I declare that all the information I have provided is true.

I respectfully submit this for approval.

06.08.2018

Date and Signature

Name Surname: GÜNEY AYGÜL
Student No: N14122898
Department: HISTORY OF ART
Program: HISTORY OF ART
Status: MA Ph.D. Combined MA/ Ph.D.

ADVISER COMMENTS AND APPROVAL

(Doç. Dr. Ayşe Pelin ŞAHİN TEKİNALP)

ŞEKİL LİSTESİ

Beykoz Kasrı

	Sayfa No
Şekil 1.1- Beykoz/Yalıköy (1888-1893) konumu ve çevresi	32
Şekil 1.2- Beykoz/Yalıköy (1894-1895) konumu ve çevresi	33
Şekil 1.3- Beykoz/Yalıköy konumu ve çevresi.....	34
Şekil 1.4- Moskof Anıt Taşı tasvirleri	37
Şekil 1.5- Beykoz Kasrı ve çevresi	39
Şekil 1.6- Kitabenin transkripsiyonu ve günümüz Türkçesi.....	46
Şekil 1.7- Kitabenin günümüzdeki görünümü	46
Şekil 1.8- Kitabenin monte edildiği kapının tepeliği	47
Şekil 1.9- Beykoz Kasrı (1854), “Ernest Edouard de Caranza”	47
Şekil 1.10- Beykoz Kasrı (1860-1865), “Pascal Sebah”	54
Şekil 1.11- Beykoz Kasrı (1880-1893), “Basile (Vasilaki) Kargopoulo”	55
Şekil 1.12- Osmanlı Parlamentosu’nun toplu fotoğrafları (1910)	56
Şekil 1.13- 1990 yılında “Beykoz Çocuk Göğüs Hastalıkları Hastanesi”	58
Şekil 1.14- 2000 yılında kasrın iç görünümü.....	60
Şekil 1.15- 2010-2012 yıllarında restorasyon çalışmaları	61
Şekil 1.16- Beykoz Kasrı, zemin kat planı	63
Şekil 1.17- Beykoz Kasrı, birinci kat planı.....	64
Şekil 1.18- Güneydoğu cephe görünümü	65
Şekil1.19- Güneydoğu cephe çizimi	66
Şekil 1.20- Kuzeybatı cephe görünümü.....	67

Şekil 1.21- Kuzeybatı cephe çizimi	68
Şekil 1.22- Kuzeydoğu cephe görünümü.....	69
Şekil 1.23- Cephelerin setlerle uyumu.....	69
Şekil 1.24- Kuzeydoğu cephe çizimi	70
Şekil 1.25- Güneybatı cephe görünümü	71
Şekil 1.26- Güneybatı cephe çizimi.....	72
Şekil 1.27- Güneydoğu cephe görünümü	73
Şekil 1.28- Alt kat iyon düzeni	74
Şekil 1.29- Üst kat korent düzeni.....	75
Şekil 1.30- Üst kat toskan düzeni	75
Şekil 1.31- Kuzeydoğu cephe görünümü.....	76
Şekil 1.32- Cephe süslemeleri detay.....	76
Şekil 1.33- Cephe süslemeleri detay.....	77
Şekil 1.34- Cephe süslemeleri detay.....	77
Şekil 1.35-Alt kat 1 no.lu salon	78
Şekil 1.36-Alt kat 1 no.lu salon	79
Şekil 1.37- Alt kat 1 no.lu salon	80
Şekil 1.38- Alt kat 1 no.lu salon mermer süslemeleri.....	80
Şekil 1.39- Alt kat 2 no.lu oda	81
Şekil 1.40- Alt kat 3 no.lu salon (oval salon)	82
Şekil 1.41- Alt kat 4 no.lu oda	82
Şekil 1.42- Alt kat 5 no.lu oda	83
Şekil 1.43- Alt kat 6 no.lu oda	84
Şekil 1.44- Merdiven ayağı, oyma teknikli süslemeler.....	84
Şekil 1.45- Oval hacimde yükselen merdivenler	85

Şekil 1.46- Oval hacimdeki galeri ve eyvan	85
Şekil 1.47- Oval hacimde yükselen merdivenler	86
Şekil 1.48- Üst kat 7 no.lu salon	87
Şekil 1.49- Üst kat 7 no.lu salon, mermer süsleme kuşağı	88
Şekil 1.50- Üst kat 7 no.lu salon, mermer süslemelerden detay	88
Şekil 1.51- Üst kat 7 no.lu salon	89
Şekil 1.52- Üst kat 7 no.lu salon	89
Şekil 1.53- Üst kat 8 no.lu oda.....	90
Şekil 1.54- Üst kat 9 no.lu oda.....	91
Şekil 1.55- Üst kat 10 no.lu oval salon	91
Şekil 1.56- Üst kat 10 no.lu oval salon	92
Şekil 1.57- Üst kat 10 no.lu oval salon	93
Şekil 1.58- Üst kat 11 no.lu oda.....	93
Şekil 1.59- Üst kat 12 no.lu oda.....	94
Şekil 1.60- 10 no.lu salon (oval salon), resimlerin tavan yüzeyindeki konumu	95
Şekil 1.61- “Resim 10A” detay.....	97
Şekil 1.62- “Resim 10B” detay.....	97
Şekil 1.63- “Resim 10C” detay	98
Şekil 1.64- “Resim 10D” detay.....	99
Şekil 1.65- 1 no.lu salonun tavan süslemelerinden detay	100
Şekil 1.66- 1 no.lu salonun tavan süslemeleri.....	101
Şekil 1.67- 2 no.lu odanın tavan ve duvar süslemeleri	101
Şekil 1.68- 3 no.lu salonun tavan süslemeleri.....	102
Şekil 1.69- 4 no.lu odanın tavan ve duvar süslemeleri	103
Şekil 1.70- 5 no.lu odanın tavan ve duvar süslemeleri	103

Şekil 1.71- 6 no.lu odanın tavan ve duvar süslemeleri	104
Şekil 1.72- Saltanat merdivenleri (oval hacim) süslemeleri	105
Şekil 1.73- Oval hacmin duvar ve tavan süslemeleri.....	105
Şekil 1.74- Oval hacmin duvar süslemeleri	106
Şekil 1.75- Oval hacmin tavan süslemeleri.....	106
Şekil 1.76- 7 no.lu salonun tavan süslemeleri.....	107
Şekil 1.77- 7 no.lu salonun tavan süslemeleri.....	108
Şekil 1.78- 7 no.lu salonun tavan süslemelerinden detay	108
Şekil 1.79- 7 no.lu salonun tavan süslemelerinden detay	109
Şekil 1.80- 8 no.lu odanın tavan süslemeleri	110
Şekil 1.81- 9 no.lu odanın tavan süslemeleri	110
Şekil 1.82- 10 no.lu oval salonun duvar ve tavan süslemeleri.....	111
Şekil 1.83- 10 no.lu oval salonun duvar ve tavan süslemeleri.....	111
Şekil 1.84- 10 no.lu oval salonun tavan süslemeleri.....	112
Şekil 1.85- 10 no.lu oval salonun tavan süslemeleri.....	112
Şekil 1.86- 10 no.lu oval salonun tavan süslemeleri.....	113
Şekil 1.87- 11 no.lu odanın tavan ve duvar süslemeleri	114
Şekil 1.88- 12 no.lu odanın tavan süslemeleri	114
Şekil 1.89- Onarım öncesi 1 no.lu salon (1999-2005).....	124
Şekil 1.90- Onarım öncesi 7 no.lu salon (1999-2005).....	125
Şekil 1.91- Onarım öncesi iç görünüm (1999-2005).....	125
Şekil 1.92- Onarım öncesi cepheler (1999-2005).....	126
Şekil 1.93- 7. no.lu salon, restorasyon sonrası.....	127
Şekil 1.94- Kasrın restorasyon çalışmaları	127
Şekil 1.95- 7 no.lu salonun dekorasyonu	130

Şekil 1.96- 7 no.lu salonun dekorasyonu	131
Şekil 1.97- 8 no.lu odanın dekorasyonu	132
Şekil 1.98- 9 no.lu odanın dekorasyonu	133
Şekil 1.99- 10 no.lu oval salonun dekorasyonu	134
Şekil 1.100- 10 no.lu oval salonun dekorasyonu	135
Şekil 1.101- Deniz cephesi istinat duvarları	138
Şekil 1.102- Deniz cephesi istinat duvarları	139
Şekil 1.103- Kara cephesi istinat duvarları	139
Şekil 1.104-Beykoz Kasrı vaziyet planı.....	140
Şekil 1.105- Bahçedeki çeşmelerden ve havuzlardan örnek.....	141
Şekil 1.106- Top tutan aslan heykelleri ve yılan üstündeki aslan heykeli	142
Şekil 1.107- Hava hamamı, iç ve dış görünümü.....	143
Şekil 1.108- Hava hamamı, dış görünümü.....	144
Şekil 1.109- Hava hamamı, iç görünümü	144

Maslak Kasırları

Şekil 2.1- Maslaklara su taşıyan kanalın 181 no.lu bacası ve iç görünümü	146
Şekil 2.2- Ayazağa-Maslak çevresi ve Maslak Kasırlarının konumu (1894-1895).....	147
Şekil 2.3- Ayazağa-Maslak çevresi ve Maslak Kasırlarının konumu (1888-1893).....	148
Şekil 2.4- Maslak Kasırlarının konumu	149
Şekil 2.5- Maslak Kasırlarının kuşbakışı görünümü (1994).....	149
Şekil 2.6- Kasrı Hümayûn birinci kat büyük salon	156
Şekil 2.7- Prevantoryum kayıtlarının toplandığı albüm/ceride.....	157
Şekil 2.8- Prevantoryumda 1938-1947 yılları arası görev yapan başhekimler.....	158
Şekil 2.9- Prevantoryumda 1947-1950 yılları arası görev yapan başhekimler	158

Şekil 2.10- Prevantoryum personeli ve prevantoryumda tedavi olan hastalar.....	159
Şekil 3.1- Kasr-1 Hümâyûn bodrum kat planı.....	162
Şekil 3.2- Kasr-1 Hümâyûn zemin kat planı	163
Şekil 3.3- Kasr-1 Hümâyûn zemin kat özgün planı.....	164
Şekil 3.4- Kasr-1 Hümâyûn birinci kat planı.....	165
Şekil 3.5- Kasr-1 Hümâyûn çatı katı planı	165
Şekil 3.6- Kasr-1 Hümâyûn ana girişi	166
Şekil 3.7- Kasr-1 Hümâyûn ön cephe sundurma ve balkon	167
Şekil 3.8- Kasr-1 Hümâyûn ön cephe sundurma ve balkon	167
Şekil 3.9- Bitkisel kabartmalardan detay	168
Şekil 3.10- Kasr-1 Hümâyûn ön cephesi	168
Şekil 3.11- Kasr-1 Hümâyûn ön (batı) cephesi.....	169
Şekil 3.12- Kasr-1 Hümâyûn güneydoğu cephe	170
Şekil 3.13- Kasr-1 Hümâyûn güneydoğu cephe	170
Şekil 3.14- Kasr-1 Hümâyûn doğu cephesi ve pencere detayları.....	171
Şekil 3.15- Kasr-1 Hümâyûn kuzeybatı cephesi.....	171
Şekil 3.16- Bodrum katı odaları.....	172
Şekil 3.17- Zemin kat, selamlık (1 no.lu salon) sütun, plaster ve başlıkları.....	173
Şekil 3.18- Zemin kat, selamlık (1 no'lu salon).....	174
Şekil 3.19- Köşeli ahşap sütunlar ve merdiven.....	174
Şekil 3.20- Zemin kat, selamlık (1 no.lu salon).....	175
Şekil 3.21- Zemin kat, selamlık (1 no.lu salon), tavanı	176
Şekil 3.22- Merdivenkovasının alt yüzü	176
Şekil 3.23- Zemin kat, 3 no.lu odada yer alan şömine.....	179
Şekil 3.24- Yemek odasında (6 no.lu oda) yer alan şömine	180

Şekil 3.25- Birinci kat (7 no.lu salon) büyük şalondaki şöminelerden örnek.....	182
Şekil 3.26- Birinci kat, 8 no.lu odada yer alan şömine	182
Şekil 3.27- Birinci kat, 10 no.lu odada yer alan şömine.....	183
Şekil 3.28- Çatı katına çıkan merdiven ve çatı katı odaları	184
Şekil 3.29- 1 no.lu salon, resimlerin tavan yüzeyindeki konumu.....	187
Şekil 3.30- “Resim 1A- 1B” detay.....	188
Şekil 3.31- “Resim 1C- 1D” detay.....	189
Şekil 3.32- 6 no.lu oda (yemek odası), resimlerin tavan yüzeyindeki konumu	190
Şekil 3.33- “Resim 6A- 6B” detay.....	191
Şekil 3.34- “Resim 6C- 6D” detay.....	192
Şekil 3.35- Merdivenkovanın alt yüzünde yer alan resimlerin konumu	193
Şekil 3.36- Merdivenkovanın alt yüzü, “Resim a” detay.....	194
Şekil 3.37- Merdivenkovanın alt yüzü, “Resim b” detay.....	194
Şekil 3.38- Merdivenkovanın alt yüzü, “Resim c” detay.....	195
Şekil 3.39- 7 no.lu salon (büyük salon), resimlerin tavan yüzeyindeki konumu.....	196
Şekil 3.40- “Resim 7A” detay.....	197
Şekil 3.41- “Resim 7B” detay.....	198
Şekil 3.42- “Resim 7C” detay.....	199
Şekil 3.43- “Resim 7D” detay.....	199
Şekil 3.44- “Resim 7E- 7F” detay	200
Şekil 3.45- 8 no.lu oda, resimlerin tavan yüzeyindeki konumu.....	201
Şekil 2.46- “Resim 8A” detay.....	202
Şekil 3.47- “Resim 8B” detay.....	203
Şekil 3.48- “Resim 8C” detay.....	203
Şekil 3.49- “Resim 8D” detay.....	204

Şekil 3.50- “Resim 8E- 8F” detay	205
Şekil 3.51- “Resim 8G- 8H” detay	205
Şekil 3.52- 9 no.lu oda, resimlerin tavan yüzeyindeki konumu.....	206
Şekil 3.53- “Resim 9A- 9D” detay	207
Şekil 3.54- “Resim 9B-9C” detay.....	208
Şekil 3.55- “Resim 9E- 9F” detay	209
Şekil 3.56- “Resim 9G- 9H” detay	209
Şekil 3.57- 10 no.lu oda, resimlerin tavan yüzeyindeki konumu	210
Şekil 3.58- “Resim 10A- 10B” detay.....	211
Şekil 3.59- “Resim 10C- 10D” detay.....	212
Şekil 3.60- “Resim 10E- 10F” detay	212
Şekil 3.61- 1 no.lu salon, tavan- tavan eteği süslemeleri.....	213
Şekil 3.62- 1 no.lu salon, tavan süslemeleri.....	214
Şekil 3.63- 1 no.lu salon, süslemelerden detay.....	214
Şekil 3.64- 1 no.lu salon, süslemelerden detay.....	215
Şekil 3.65- 1 no’lu salon, rumi motiflerinden detay	215
Şekil 3.66- 2 no.lu oda, tavan ve tavan eteği süslemeleri.....	216
Şekil 3.67- 3 ve 4 no.lu oda, tavan süslemeleri	217
Şekil 3.68- 5 no.lu oda, tavan ve tavan eteği süslemeleri.....	218
Şekil 3.69- 6 no.lu oda, tavan ve tavan eteği süslemeleri.....	219
Şekil 3.70- 7 no.lu salon, tavan süslemeleri.....	219
Şekil 3.71- 7 no.lu salon, tavan şeritlerdeki çiçek motiflerinden detay.....	220
Şekil 3.72- 7 no.lu salon, geometrik çerçevelerdeki çiçek motiflerinden detay	221
Şekil 3.73- 7 no.lu salon, geometrik çerçevelerdeki çiçek motiflerinden detay	221
Şekil 3.74- 7 no.lu salon, tavan eteği süslemeleri.....	222

Şekil 3.75- 7 no.lu salon, tavan göbeğindeki stuko teknikli süslemeler	222
Şekil 3.76- 8 no.lu oda, tavan ve tavan eteği süslemeleri	223
Şekil 3.77- 8 no.lu oda, tavan göbeği	224
Şekil 3.78- 8 no.lu oda, ana çerçevede yer alan natüralist çiçekler	224
Şekil 3.79- 8 no.lu oda, çiçek betimlemelerinden detay	225
Şekil 3.80- 9 no.lu oda, tavan süslemeleri	226
Şekil 3.81- 10 no.lu oda, tavan süslemelerinden detay	227
Şekil 3.82- 10 no.lu oda, tavan ve tavan eteği süslemeleri	227
Şekil 3.83- 11 no.lu oda, tavan süslemelerinden detay	228
Şekil 3.94- Birinci kat büyük salon (1981 yılında yapılan onarımlardan)	229
Şekil 3.95- Çatı onarımı (1981 yılında yapılan onarımlardan)	234
Şekil 3.96- İç mekân onarımları (1981 yılında yapılan onarımlardan)	234
Şekil 4.1- Mabeyn-i Hümayûn ve Sera/Limonluk, zemin kat planı	236
Şekil 4.2- Mabeyn-i Hümayûn, çatı katı planı	237
Şekil 4.3- Mabeyn-i Hümayûn batı cephe, balkon ve sütunlar	238
Şekil 4.4- Mabeyn-i Hümayûn, batı cephesi	240
Şekil 4.5- Mabeyn-i Hümayûn, güneybatı cephesi	240
Şekil 4.6- Mabeyn-i Hümayûn ve Sera, kuzeybatı cephesi	241
Şekil 4.7- Mabeyn-i Hümayûn ve Sera, güneybatı cephesi	241
Şekil 4.8- Mabeyn-i Hümayûn ve Sera, güney cephesi	242
Şekil 4.9- Sera/Limonluk, güney cephesi	242
Şekil 4.10- Kapı tepeliklerindeki “AH” monogramı	243
Şekil 4.11- 2 no.lu odanın şöminesi	244
Şekil 4.12- Salonun iç görünümü (4 no.lu)	245
Şekil 4.13- Salonun iç görünümü (4 no.lu)	245

Şekil 4.14- Çatı katı odaları	246
Şekil 4.15- Sera/Limonluk, iç görünümü	247
Şekil 4.16- Sera/Limonluk, iç görünümü	247
Şekil 4.17- 1 no.lu oda (sofa), resimlerin tavan yüzeyindeki konumu	249
Şekil 4.18- “Resim 1A, 1B, 1C, 1D” detay	250
Şekil 4.19- 2 no.lu oda, resimlerin tavan yüzeyindeki konumu.....	251
Şekil 4.20- “Resim 2A- 2B” detay.....	252
Şekil 4.21- “Resim 2C- 2D” detay.....	253
Şekil 4.22- 4 no.lu (salon) oda, resimlerin tavan yüzeyindeki konumu	254
Şekil 4.23- “Resim 4A” detay.....	255
Şekil 4.24- “Resim 4M” detay	256
Şekil 4.25- “Resim 4B- 4N” detay.....	257
Şekil 4.26- “Resim 4E, 4F, 4I, 4J” detay	257
Şekil 4.27- “Resim 4C- 4D” detay.....	258
Şekil 4.28- “Resim 4G, 4H, 4K, 4L” detay	259
Şekil 4.29- 1 no.lu (sofa) oda, tavan ve tavan eteği süslemeleri.....	260
Şekil 4.30- 1 no.lu (sofa) oda, tavan süslemeleri detay	261
Şekil 4.31- 2 no.lu oda, tavan eteği ve kapı tepeliği süslemeleri.....	262
Şekil 4.32- 2 no.lu oda, tavan ve tavan eteği süslemeleri	262
Şekil 4.33- 4 no.lu (salon) oda, tavan eteği süslemeleri	263
Şekil 4.34- 4 no.lu (salon) oda, tavan süslemeleri	264
Şekil 4.35- 4 no.lu (salon) oda, süslemelerden detay	265
Şekil 4.36- 4 no.lu (salon) oda (1981 yılında yapılan onarımlardan)	266
Şekil 4.37- Güney cephe (1981 yılında yapılan onarımlardan)	269
Şekil 4.38- Limonluk/Sera güney cephe (1981 yılında yapılan onarımlardan)	270

Şekil 5.1- Ağalar Dairesi ve Hamam planları.....	271
Şekil 5.2- Ağalar Dairesi, güneybatı cephe	273
Şekil 5.3- Ağalar Dairesi, güneybatı cephe	274
Şekil 5.4- Ağalar Dairesi ve Hamam, güney cephe.....	275
Şekil 5.5- Ağalar Dairesi, kuzey cephe.....	275
Şekil 5.6- Hamam, güneydoğu cephe	276
Şekil 5.7- Ağalar Dairesi'nin iç görünümü.....	277
Şekil 5.8- Hamama geçilen merdiven ve lavabo	277
Şekil 5.9- Hamam, iç görünümü.....	278
Şekil 5.10- Ağalar Dairesi doğu bölümü, güney pencereleri.....	280
Şekil 6.1- Fâris Kasrı/Çadır Köşkü, zemin kat planı	283
Şekil 6.2- Fâris Kasrı/Çadır Köşkü, birinci kat planı	283
Şekil 6.3- Fâris Kasrı/Çadır Köşkü, birinci kat planı	284
Şekil 6.4- Fâris Kasrı/Çadır Köşkü, güney cephe.....	285
Şekil 6.5- Fâris Kasrı/Çadır Köşkü, güney cephe.....	286
Şekil 6.6- Fâris Kasrı/Çadır Köşkü, doğu (giriş) cephe.....	286
Şekil 6.7- Zemin kat, iç görünümü	287
Şekil 6.8- Zemin kat, iç görünümü	288
Şekil 6.9- Birinci kat, tavan süslemeleri	289
Şekil 6.10- Birinci kat iç görünüm ve balkon.....	289
Şekil 6.11- Doğu (giriş) cephesi(<i>onarımlardan</i>)	290
Şekil 6.12- Kuzey cephe(<i>onarımlardan</i>)	291
Şekil 6.13- Onarım öncesi güney cephesi.....	293
Şekil 6.14- Doğu cephesi (<i>onarımlardan</i>).....	293
Şekil 6.15- Doğu cephesi (<i>14.05.2013</i>)	294

Şekil 7.1- Ek yapıların vaziyet planındaki konumu (1866).....	295
Şekil 7.2- Ek yapıların vaziyet planındaki konumu (1876-1909).....	296
Şekil 7.3- 1 no.lu yapının planı.....	297
Şekil 7.4- 2 no.lu yapı (Su Deposu).....	298
Şekil 7.5- 2, 3 ve 5 no.lu yapıların planı.....	298
Şekil 7.6- Günümüze ulaşmayan 3 ve 5 no.lu yapıların konumu	299
Şekil 7.7- 6 no.lu yapının planı.....	300
Şekil 7.8- 7 no.lu yapı ve maslak planı.....	300
Şekil 7.9- 8 no.lu yapının planı.....	301
Şekil 7.10- Maslak Kasırları vaziyet planı (1997).....	302
Şekil 7.11- 9 no.lu yapı.....	303
Şekil 7.12- 10 no.lu yapı.....	303
Şekil 7.13- 11 no.lu yapı (Su Deposu).....	304
Şekil 2.11- Maslak Kasırlarının vaziyet planı	308
Şekil 2.12- İç bahçe arka kapısı	309
Şekil 2.13- İç bahçe arka tarafındaki havuz.....	310
Şekil 2.14- İç bahçe ön tarafındaki havuz.....	311
Şekil 2.15- İç bahçedeki yapay şelale	311
Şekil 2.16- Dış bahçe batı tarafı.....	312
Şekil 2.17- Dış bahçe güney tarafı.....	312
Şekil 2.18- Dış bahçe, güney tarafındaki havuz	313
Şekil 2.19- Dış bahçe, kuzey tarafındaki yapay gölet.....	313
Şekil 8.1- Hırka-ı Şerif Dairesi duvar yüzeyi	326
Şekil 9.1- Baltalimanı Reşit Paşa Sahilsarayı merdiven holü	327
Şekil 9.2- Baltalimanı Reşit Paşa Sahilsarayı büyük salon	327

Şekil 9.3- Baltalimanı Reşit Paşa Sahilsarayı 105 no.lu oda	328
Şekil 9.4- Baltalimanı Reşit Paşa Sahilsarayı 107 no.lu oda	328
Şekil 10- Saint Esprit Katedrali tavan döşemesi	329

KISALTMALAR

A.}MKT.	: Sadaret, Mektubi Kalemî Evrakları
A.}MKT.NZD.	: Sadaret, Mektubi Kalemî Nezaret ve Devair Evrakları
A.}AMD.	: Sadaret, Amedi Kalemî Evrakları
A.}MKT.MHM.	: Sadaret, Mühimme Kalemî Evrakları
a.e.	: Aynı eser
a.g.g.	: Adı geçen gazete
BOA.	: Başbakanlık Osmanlı Arşivi
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
Ed.	: Editör
HH.d.	: Hazine-i Hassa Defterleri
HH.SAİD.MEM.	: Hazine-i Hassa Memur Sicil Zarfları
İ.DH.	: İrade, Dahiliye
İ.Ü.	: İstanbul Üniversitesi.
No.	: Numaralı
R.	: Resim
S.	: Sayı
s.	: Sayfa/sayfalar.
TBMM MSTA	: Türkiye Büyük Millet Meclisi Milli Saraylar Teknik Arşivi
TBMM MSFA	: Türkiye Büyük Millet Meclisi Milli Saraylar Fotoğraf Arşivi
Y.PRK. HH.	: Yıldız Perakende Hazine-i Hassa Nezareti Evrakı
Y.PRK.MYD.	: Yıldız Perakende Yaveran ve Maiyyet-i Seniyye Erkan-ı Harbiye Dairesi.

ÖZGEÇMİŞ**Kişisel Bilgiler**

Adı Soyadı : Güney AYGÜL
Doğum Yeri- Tarihi : Mersin/Tarsus - 15.09.1987
E-mail : guneyaygul@outlook.com

Eğitim Durumu

Derece	Alan	Okul	Yıl
Lisans	Sanat Tarihi	Ege Üniversitesi	2007- 2012
Yüksek Lisans	Sanat Tarihi	Hacettepe Üniversitesi	2014- 2018

İş Deneyimi : Saha Grup İmar, Mühendislik ve İnşaat Tic. Ltd. Şti. Ankara, Çankaya [Koruma Amaçlı İmar Planı Projeleri (Sanat Tarihçisi), Haziran 2015 - Haziran 2018].

Staj : İzmir/ Karşıyaka Vali Erol Çakır Anadolu Lisesi (Sanat Tarihi Öğretmeni, Şubat 2012- Haziran, 2012).

Yabancı Diller : İngilizce

